anayasa mahkemesi

Anayasa Mahkemesi
Kararlar Dergisi

56/2 2019

ANAYASA MAHKEMESİ
KARARLAR DERGİSİ

Sayı: 56

2. Cilt

2019

Anayasa Mahkemesi Yayınları
ISSN 1300-9729
ISBN 978-605-2378-52-6

2019 yılında Resmi Gazete'de yayımlanan Anayasa Mahkemesi Kararlarının özgün şekliyle yer aldığı bu dergide, sınıflandırma "karar numarasına"göre yapılmıştır.

Kütüphane ve Yayın Komisyonu

Engin YILDIRIM	(Başkan)
Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ	(Üye)
Taylan BARIN	(Üye)

Kitabı Yayıma Hazırlayan
Anayasa Mahkemesi Başkanlığı
Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü

Adres : Ahlatlıbel Mahallesi İncek Şehit Savcı
Mehmet Selim Kiraz Bulvarı No: 4
06805 Çankaya/Ankara
Telefon : (312) 463 73 00
Faks : (312) 463 74 00
e-posta : bilgi@anayasa.gov.tr
Twitter : @AYMBASKANLIGI
Web : www.anayasa.gov.tr

Tasarım ve Baskı
EPAMAT
Basın Yayın Promosyon San. Tic. Ltd. Şti.
Telefon : (0312) 394 48 63
Faks : (0312) 394 48 65
Web : www.epamat.com.tr

Baskı Tarihi:
Eylül, 2020

Dizinler

I- Alfabetik İndeks 1385
II- Yasa Numarasına Göre İptal ve İtiraz Davaları Dizini 1399
III- Karar-Esas-Resmi Gazete Tarihi-Karar Tarihine Göre Dizinler 1409
IV- Anayasa Maddeleri Dizini 1417
V- Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi Dizini (1962-2019) 1421

Esas Sayısı : 2019/27
Karar Sayısı : 2019/56
Karar Tarihi : 26/6/2019

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Danıştay Onüçüncü Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin birinci cümlesinde yer alan *"…yaptırır."* ibaresinin *"itfaiye hizmeti"* yönünden Anayasa'nın 128. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile özel bir şirket arasındaki itfaiye hizmeti alımı sözleşmesinin iptali davasında itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un 14. maddesinin itiraz konusu kuralın da yer aldığı birinci fıkrası şöyledir:

"Belediyenin görev ve sorumlulukları

Madde 14- Belediye, mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla;

a) İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafî ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları (Bu Kanunun 75 inci maddesinin son fıkrası, belediyeler, il özel idareleri, bağlı kuruluşları ve bunların üyesi oldukları birlikler ile ortağı oldukları

Sayıştay denetimine tabi şirketler tarafından, orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları ile Devlete ait her derecedeki okul binalarının yapım, bakım ve onarımı ile tefrişinde uygulanmaz.); sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya ***yaptırır.*** *(Mülga son cümle: 12/11/2012-6360/17 md.) (…) (Ek cümleler: 12/11/2012-6360/17 md.) Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler.*

b) (…) Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; mabetlerin yapımı, bakımı, onarımını yapabilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. (Değişik ikinci cümle: 12/11/2012-6360/17 md.) Gerektiğinde, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine ayni ve nakdî yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Recep KÖMÜRCÜ, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Yıldız SEFERİNOĞLU'nun katılımlarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine 14/3/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Ergin ERGÜL tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan Anayasa kuralı ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

3. Başvuru kararında özetle; kuralla belediyenin görev ve sorumlulukları arasında sayılan itfaiye hizmetinin hizmet alımı yöntemiyle yaptırılmasına imkân tanındığı, genel idare esaslarına göre yürütülmesi gereken kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerin memurlar veya diğer kamu görevlileri dışındaki kimseler tarafından görülmesinin mümkün olmadığı, itfaiye hizmetinin idarenin doğrudan kamu güvenliğini sağlamak üzere yerine getirmesi gereken hizmetlerden olması sebebiyle asli nitelik taşıdığı ve düzenli bir şekilde gerçekleştirilme zorunluluğu nedeniyle sürekli bir kamu hizmeti olduğu belirtilerek kuralın *"itfaiye hizmeti"* yönünden Anayasa'nın 128. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

4 Kanun'un 14. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin birinci cümlesinde belediyenin mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla yapacağı veya yaptıracağı hizmetler sayılmış ve bu hizmetler arasında itfaiye hizmetine de yer verilmiştir. Anılan cümlede yer alan "*…yaptırır.*" ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmakta olup kural "*itfaiye hizmeti"* yönünden incelenmiştir.

5. Anayasa'nın 128. maddesinin birinci fıkrasında *"Devletin, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür"* denilmektedir. Bu hüküm uyarınca genel idare esaslarına göre yürütülen kamu hizmetlerinin gerektirdiği görevlerden asli ve sürekli nitelik taşıyanların memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülmesi zorunludur.

6. Kamu hizmeti, geniş tanımıyla, devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından veya bunların denetimi ve gözetimleri altında, ortak gereksinimleri

karşılamak ve kamu yararını sağlamak için topluma sunulmuş bulunan sürekli ve düzenli etkinliklerdir.

7. Kamu hizmetlerinin bir kısmının genel idare esaslarına göre yürütülmesi zorunlu iken bu zorunluluğu taşımayan kamu hizmetlerinin devletin gözetimi ve denetimi altında, belli yasal usullerle özel kişilere yaptırılabilmesi mümkündür. Bir kamu hizmetinin genel idare esaslarına göre yürütülmesi, o kamu hizmetinde kamusal yönetim usullerinin geçerli olmasını ifade etmektedir. Bu kapsamda kamusal yönetim usullerinin geçerli olduğu asli ve sürekli bir kamu hizmetinin memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle yürütülmesi zorunludur.

8. Toplumsal yaşamın zorunlu gereksinimlerinden olan düzenlilik ve süreklilik isteyen itfaiye hizmeti, niteliği gereği bir kamu hizmetidir. İtfaiye teşkilatı tüm dünyada kurumsallaşmış en yaygın acil durum örgütlerindendir. İlk kurulduğu dönemde görev alanı yangınla mücadeleyle sınırlı olan itfaiye teşkilatı günümüzde daha geniş bir görev alanıyla faaliyet göstermektedir. Nitekim 21/10/2006 tarihli ve 26326 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Belediye İtfaiye Yönetmeliği'nin 6. maddesinde yangınlara müdahale etme ve yangını söndürme görevinin yanı sıra her türlü kaza, çökme, patlama, mahsur kalma ve benzeri durumlarda teknik kurtarma gerektiren olaylara müdahale etmek ve ilk yardım hizmetlerini yürütmek; arazide, su üstü ve su altında her türlü arama ve kurtarma çalışmalarını yapmak, su baskınlarına müdahale etmek ve doğal afetler ile olağanüstü durumlarda kurtarma çalışmalarına katılmak gibi pek çok husus itfaiye teşkilatının görevleri arasında sayılmıştır.

9. İtfaiye hizmeti ve hizmet sunma biçimleri, sunulan hizmetin doğası gereği özel bir önem taşımaktadır. Gerek önleyici gerekse de müdahale edici yönleriyle insan hayatını yakından etkileyen ve acil nitelik taşıyan bir kamu hizmeti olan itfaiye hizmeti, yaşam hakkının korunmasını sağlama yönü nedeniyle son derece önemli bir kamusal hizmet alanıdır. Kamu düzeni ve güvenliğini doğrudan ilgilendiren itfaiye hizmetinin bireylerin can ve mal güvenliğini sağlamak amacıyla, hataya ve ihmale yer vermeyecek şekilde hassas ve özenli bir biçimde sunulması gerekir.

10. İtfaiye teşkilatının amacı ve mevzuatta sayılan görevleri dikkate alındığında itfaiye faaliyetinin kamu güvenliğini korumak amacıyla

kullanılan bir tür idari kolluk görev ve yetkisi olduğu kabul edilmektedir. Ülkemizde itfaiye hizmeti, yerel yönetimler tarafından yerine getirilmektedir. Belediyenin kendisine kanunla verilen itfaiye hizmeti görevinin müşterek mahallî ihtiyaçları karşılamak ve kamu yararını sağlamak amacıyla yapılan genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü olduğu kamu hizmeti niteliği taşıdığında kuşku bulunmamaktadır.

11. İtfaiye hizmetinin, belediyelerin gerçekleştirmek zorunda olduğu diğer birçok hizmetten ayıran kendine özgü nitelikleri, bu hizmetin genel idare esaslarına göre memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle yürütülmesi gereken asli ve sürekli bir görev kapsamında değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

12. İtfaiye hizmetinin bizzat varlık nedeni ve doğası, Anayasa'nın devletin temel amaç ve görevlerine ilişkin 5. maddesi ve kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına ilişkin 17. maddesiyle ilgisi ve kamu düzeni ve güvenliğiyle ilişkisi, anılan hizmetin genel idare esaslarına göre memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle yürütülmesi gereken asli ve sürekli bir görev olduğunu daha belirgin olarak ortaya koymaktadır. Anayasa Mahkemesinin 1/4/2015 tarihli ve E.2013/50, K.2015/38 sayılı kararında belirtildiği üzere anayasal çerçevede kamu hizmetlerinin özel hukuk sözleşmeleriyle gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerine gördürülmesi yolunda düzenleme yapılması idarelerin genel idare esasları uyarınca yürütmekle yükümlü oldukları asli ve sürekli görevleri dışında kalan alanlardaki hizmetleri için mümkündür. Bu itibarla genel idare esaslarına göre yürütülmesi gereken asli ve sürekli bir görev niteliği taşıyan itfaiye hizmetinin Anayasa'nın 128. maddesi uyarınca kamu görevlileri eliyle yürütülmesi zorunlu olup devletin söz konusu görevi ifa ederken anılan kamu hizmetini kamu görevlisi olmayan kişilere gördürmesine yol açacak düzenleme yapılabilmesi mümkün değildir.

13. Açıklanan nedenlerle kural *"itfaiye hizmeti"* yönünden Anayasa'nın 128. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Hicabi DURSUN, Rıdvan GÜLEÇ ve Recai AKYEL bu görüşe katılmamışlardır.

IV. HÜKÜM

3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin birinci cümlesinde yer alan *"...yaptırır."* ibaresinin *"itfaiye hizmeti"* yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Hicabi DURSUN, Rıdvan GÜLEÇ ile Recai AKYEL'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA 26/6/2019 tarihinde karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Üye Serdar ÖZGÜLDÜR
Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN	Üye Hicabi DURSUN
Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU

KARŞIOY

Anayasa'nın 128. maddesinin birinci fıkrasında "*Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütülmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler; memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür.*" denilmek suretiyle asli ve sürekli nitelikteki kamu hizmetlerinin tamamının memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle yürütülmesi anayasal bir zorunluluk olarak öngörülmemiş olup anayasa koyucu yalnızca asli ve sürekli görevlerden genel idare esaslarına göre yürütülen kamu hizmetlerinin memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülmesini hükme bağlamıştır. Bir kamu hizmetinin genel idare esaslarına tabi olup olmamasında belirleyici olan ise o kamu hizmetinin niteliğidir. Bu bağlamda niteliği itibarıyla yalnızca idare tarafından yerine getirilebilecek özellikte olan, yetki ve sorumluluğu idareye ait kalarak da olsa özel hukuk kişilerinin faaliyet gösteremeyeceği veya göstermeyeceği kamu hizmetleri genel idare esaslarına tabi olacaktır.

Anayasa'nın anılan maddesi uyarınca asli ve sürekli nitelikte olmakla beraber genel idare esaslarına göre yürütülmesi zorunlu olmayan kamu hizmetlerinin memurlar ve diğer kamu görevlileri tarafından yerine getirilmesi anayasal bir zorunluluk değildir. Bu konuda takdir yetkisine sahip olan kanun koyucu anılan nitelikteki kamu hizmetlerinin bir kısmının veya tamamının memurlar ve diğer kamu görevlileri tarafından yerine getirilmesine karar verebileceği gibi söz konusu statüde bulunmayan kimseler tarafından yürütülmesini de hükme bağlayabilir.

Bu bağlamda kamu düzeni ve güvenliğini doğrudan ilgilendiren, yaşam hakkının korunmasına hizmet eden, düzenli ve sürekli nitelikte bir kamu hizmeti olan itfaiye hizmetinin asli ve sürekli nitelikteki kamu hizmetlerinden olduğu açıktır. Buna karşılık anılan kamu hizmeti, niteliği itibarıyla yalnızca idare tarafından yürütülmesi gereken, yetki ve sorumluluk idarede kalmak kaydıyla da olsa özel hukuk kişileri tarafından yerine getirilmesi mümkün olmayan, idarenin tekelinde kalması gereken bir kamu hizmeti olmaması nedeniyle genel idare esaslarına tabi değildir. Bu itibarla itfaiye hizmetinin memurlar ve diğer kamu görevlileri tarafından yerine getirilmesi anayasal bir zorunluluk olmadığından anılan kamu hizmetinin hizmet alımı yöntemiyle

özel hukuk kişilerine gördürülmesine imkan tanıyan itiraz konusu kuralda Anayasa'ya aykırı bir yön bulunmamaktadır. Anılan gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmadım.

Üye
Hicabi DURSUN

KARŞI OY

Kamu hukukunun genel ilkelerine göre, asıl ve olağan olan, kamu hizmetlerinin doğrudan idare (kuruluş ve kurumları) eliyle, kamusal yönetim biçimine göre yerine getirilmesidir. Bununla birlikte, bu hizmet ve faaliyetlerden farklı yönetim biçimleriyle gerçekleştirilmeye elverişli bulunanların, sorumluluğun ilgili idare üzerinde kalması koşuluyla, onun gözetim ve denetimi altında, idare dışındaki gerçek veya tüzel kişilere gördürülmesi veya bu hizmetlerin idare tarafından yerine getirilmesinde onlardan yararlanılması da olanaklıdır.

İtiraz yoluyla iptali istenilen kuralda, belediyelerin, mahalli müşterek nitelikte olmak kaydıyla, itfaiye hizmetlerini yapacakları veya yaptıracakları hükmü yer almaktadır.

İptali istenilen kural uyarınca, itfaiye hizmetlerinin sahiplik ve sorumluluğu Belediye'de kalmaya devam etmekte, itfaiye hizmetlerinin memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülmesi durumu değişmemekte, yalnızca niteliği itibarıyla hiçbir aksamaya uğratılmadan zamanında ve eksiksiz olarak yerine getirilmesi gereken itfaiye hizmetlerinin bu şekilde yerine getirilebilmesi için belediye personelinin veya belediyenin teknik imkânlarının yetersiz kalabileceği durumlarda ve gerektiğinde idareye, en az belediye personeli kadar nitelikli kişilerden çeşitli destek hizmetlerinin alınmasına imkân sağlanmaktadır. Nitekim itiraz yoluna başvuran Mahkemenin elindeki davanın konusunu oluşturan işlemde de İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığınca 07.12.2009 tarihinde gerçekleştirilen açık ihale sonucu özel bir firma ile "İtfaiye Daire Başkanlığı 2010 Yılı Yangın,

Kurtarma, İlk Yardım, Arama Kurtarma ve Teknik Çalışmalar ile İlgili Hizmet Alımı Sözleşmesi" imzalanmış bulunmaktadır.

Hal böyle olunca da kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığı sonucuna ulaşmaktayız.

Belirtilen nedenle kuralın iptaline ilişkin çoğunluk görüşüne katılamadık.

Üye	Üye
Rıdvan GÜLEÇ	Recai AKYEL

Esas Sayısı : 2019/28
Karar Sayısı : 2019/57
Karar Tarihi : 26/6/2019

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Danıştay Onikinci Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 28/5/2003 tarihli ve 4861 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle değiştirilen 68. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "... *aranacak şartlar,…*" ibaresinin Anayasa'nın 7. ve 128. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Davacının astsubay adaylığından çıkarılmasına ilişkin idari işlem ile bu işlemin dayanağını oluşturan yönetmelik hükmünün iptali talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 68. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

> *"Astsubay meslek yüksek okullarına veya kendi nam ve hesabına fakülte, yüksek okul veya meslek yüksek okullarını bitirenlerden astsubay nasbedilmek üzere temel askerlik eğitimine alınacaklarda **aranacak şartlar**, bunların tâbi tutulacakları seçme sınavlarına ilişkin usul ve esaslar ile temel askerlik eğitimiyle ilgili esaslar yönetmelikte gösterilir."*

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Recep KÖMÜRCÜ, Hicabi DURSUN,

Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Yıldız SEFERİNOĞLU'nun katılımlarıyla 14/3/2019 günü yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri Raportör Ergin ERGÜL tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

3. Başvuru kararında özetle; muvazzaf astsubayların, özel kanunlarına tabi olarak görev yapan ve Anayasa'da belirtilen *diğer kamu görevlisi* kategorisi kapsamında oldukları, bu nedenle anılan göreve atanacak personelde aranacak şartların kanunla düzenlenmesi gerektiği, öğrenim durumu ve yaş sınırı dışında bir ölçüt getirilmeden aranılacak şartların yönetmelikle düzenlenmesinin *kanunilik ilkesi*yle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 7. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

4. 926 sayılı Kanun'un 68. maddesinin üçüncü fıkrasında astsubay meslek yüksekokullarına veya kendi nam ve hesabına fakülte, yüksekokul ya da meslek yüksekokullarını bitirenlerden astsubay nasbedilmek üzere temel askerlik eğitimine alınacaklarda aranacak şartların, bunların tabi tutulacakları seçme sınavlarına ilişkin usul ve esaslar ile temel askerlik eğitimiyle ilgili esasların yönetmelikte gösterileceği hükme bağlanmış olup anılan fıkrada yer alan "…*aranacak şartlar,…"* ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

5. Anayasa'nın 7. maddesinde "*Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez*" denilmektedir. Yasama yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olması ve bu yetkinin devredilememesi kuvvetler ayrılığı ilkesinin bir gereğidir. Bu hükme yer veren anılan maddenin gerekçesinde yasama yetkisinin parlamentoya ait

olması hususu demokrasi rejimini benimseyen siyasi rejimlerde kaçınılmaz bir durum olarak nitelendirilmiştir.

6. Anılan madde gerekçesinden de anlaşılacağı üzere, yasama yetkisinin devredilmezliği esasen kanun koyma yetkisinin TBMM dışında başka bir organca kullanılamaması anlamına gelmektedir. Anayasa'nın anılan maddesiyle yasaklanan husus kanun yapma yetkisinin devredilmesi olup bu madde, yürütme organına hiçbir şekilde düzenleme yapma yetkisi verilemeyeceği anlamına gelmemektedir.

7. Anayasa'nın 128. maddesinde devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerin memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle yürütüleceği, bu kapsama giren personelin niteliklerinin, atanmalarının, görev ve yetkilerinin, hak ve yükümlülüklerinin, aylık ve ödenekleri ile diğer özlük işlerinin kanunla düzenleneceği öngörülmüştür.

8. Kural olarak Anayasa'da kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda genel ifadelerle yürütme organına düzenleme yapma yetkisi verilmesi, yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Bu nedenle Anayasa'da temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, vergi ve benzeri mali yükümlülüklerin konması gibi münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda kanunun temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirlemiş olması gerekmektedir. Anayasa koyucunun açıkça kanunla düzenlenmesini öngördüğü konularda yasama organının temel kuralları belirledikten sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmeye bırakması, yasama yetkisinin devri olarak yorumlanamaz.

9. Kanun'un 2. maddesinde Kanun'un amacının subayların ve astsubayların yetiştirilmelerini, sınıflandırılmalarını, görev ve yükümlülüklerini, terfi ve taltifleri ile her türlü özlük haklarını düzenlenmek olduğu belirtilmiştir. Nitekim Kanun'un 67 ilâ 111. maddeleri astsubaylara özgü hükümler içermektedir. Kanun'un 68. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde muvazzaf astsubay olabilmek için öğrenim ve yaş şartı ile yönetmelikte öngörülen sınavlarda ve uygulanacak temel askerlik eğitiminde başarılı olmak koşullarına yer verilmiş; üçüncü fıkrasında ise astsubay

meslek yüksekokullarına veya astsubay nasbedilmek üzere temel askerlik eğitimine alınacaklarda aranacak şartların, bunların tabi tutulacakları seçme sınavlarına ilişkin usul ve esaslar ile temel askerlik eğitimiyle ilgili esasların yönetmelikle düzenlenmesi öngörülmüştür.

10. Muvazzaf astsubayların kendi özel kanunlarına tabi olarak görev yapan ve Anayasa'da ifade edilen *diğer kamu görevlileri* kategorisi kapsamında oldukları tartışmasızdır. Ancak kuralın yer aldığı fıkra kapsamında astsubay meslek yüksekokullarına alınacakların veya kendi nam ve hesabına fakülte, yüksekokul veya meslek yüksekokullarını bitirenlerden astsubay nasbedilmek üzere temel askerlik eğitimine alınacakların statülerinin belirlenmesi gerekir. Bu kişilerin astsubay nasbedilmeden önce Anayasa'nın 128. maddesi bağlamında *kamu görevlisi* statüsünde olmadıkları açık olup anılan statüye astsubay olarak nasbedildikten sonra geçmektedirler.

11. Kanunda belirtilen eğitimlerini başarı ile tamamlayanların Türk Silahlı Kuvvetleri kadrolarına muvazzaf astsubay olarak atanacak olmaları, bunların daimî kamu hizmetleri kadrosunda yer alan ve Anayasa'nın 128. maddesi bağlamında *kamu görevlisi* oldukları anlamına gelmemektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi 23/2/2006 tarihli ve E.2005/42, K.2006/27 sayılı kararında da, benzer konumda olan dış kaynaktan polis meslek eğitimine alınanlarda aranacak şartların yönetmelikle düzenlenmesi konusunda bu kişilerin öğrencilik statüsünde bulunduklarına, memur veya diğer kamu görevlisi sayılamayacaklarına karar vermiştir. Muvazzaf astsubay adaylarının statüsü memur veya diğer kamu görevlisi statüsünün niteliklerini haiz değildir. Bu durumda astsubay meslek yüksekokullarına veya astsubay nasbedilmek üzere temel askerlik eğitimine alınacakların kamu görevlisi olarak kabulü mümkün olmadığından bu kişilerle ilgili düzenlemelerin Anayasa'nın 128. maddesi kapsamında denetlenebilmesi mümkün bulunmamaktadır.

12. Kaldı ki düzenlemenin kamu görevlisinin atama koşullarını belirlediğinin kabul edilmesi durumunda dahi kuralın yer aldığı 926 sayılı Kanun'un 68. maddesi bir bütün olarak değerlendirildiğinde eğitim ve yaş şartı ile sınav ve temel askerlik eğitiminde başarılı olma koşullarını da içerecek şekilde muvazzaf astsubay teminine ilişkin temel esasların ve

çerçevenin belirlendiği, söz konusu alımda aranacak diğer koşullar için ise idareye düzenleme yapma yetkisi verildiği görülmektedir. Anılan yasal düzenlemeler gözetildiğinde kanunda belirtilen genel çerçeve ve esaslar doğrultusunda idare tekniğine ve uzmanlığa ilişkin hususların yönetmelikle düzenlenmesi konusunda yürütmeye yetki verilmesinde Anayasa'nın 7. ve 128. maddelerini ihlâl eden bir yön bulunmamaktadır.

13. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 7. ve 128. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

IV. HÜKÜM

27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 28/5/2003 tarihli ve 4861 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle değiştirilen 68. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan *"...aranacak şartlar,..."* ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE 26/6/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Üye Serdar ÖZGÜLDÜR
Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN	Üye Hicabi DURSUN
Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	

Esas Sayısı : 2016/205
Karar Sayısı : 2019/63
Karar Tarihi : 24/7/2019

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Levent GÖK, Özgür ÖZEL ile birlikte 122 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un;

A. 2. maddesinin (4) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin,

B. 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasının,

C. 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

1. (a) bendinde yer alan "…*otuz günü*…" ibaresinin,

2. (d) bendinin birinci cümlesinin "…*Cumhuriyet savcısının kararıyla, görüşmeler teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilir, tutuklu ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli hazır bulundurulabilir, tutuklunun avukatına veya avukatın tutukluya verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabilir veya görüşmelerin gün ve saatleri sınırlandırılabilir*." bölümünün,

3. (ı) bendinin,

Ç. 9. maddesinin,

D. 10. maddesinin,

Anayasa'nın 2., 10., 11., 15., 17., 19., 36., 38., 40., 42., 90. ve 125. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un iptali talep edilen kuralların da yer aldığı;

1. 2. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"(4) Kapatılan yükseköğretim kurumlarında kayıtlı öğrenciler, Yükseköğretim Kurulu tarafından Devlet üniversitelerine veya vakıf üniversitelerine yerleştirilir. ***Bu şekilde yerleştirilen öğrenciler, mezun oluncaya kadar vakıf yükseköğretim kurumlarına ödemeleri gereken ücretleri ilgili üniversiteye ödemeye devam ederler.*** *Bu fıkranın uygulanması ile ilgili olarak usul ve esasları belirlemeye, uygulamayı yönlendirmeye, her türlü tedbiri almaya ve ortaya çıkabilecek tereddütleri gidermeye Yükseköğretim Kurulu görevli ve yetkilidir."*

2. 5. maddesi şöyledir:

"MADDE 5- (1) Millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği veya iltisakı ya da bunlarla irtibatı nedeniyle haklarında idari işlem tesis edilenler ile aynı gerekçeyle haklarında suç soruşturması veya kovuşturması yürütülenler, işlemi yapan kurum ve kuruluşlarca ilgili pasaport birimine derhal bildirilir. Bu bildirim üzerine ilgili pasaport birimlerince pasaportlar iptal edilebilir.

(2) Birinci fıkraya göre ilgili pasaport birimine isimleri bildirilen kişilerin eşlerine ait pasaportlar da genel güvenlik açısından mahzurlu görülmesi halinde aynı tarihte İçişleri Bakanlığınca iptal edilebilir."

3. 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi şöyledir:

"a) Gözaltı süresi, şüphelinin yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren ***otuz günü*** *geçemez."*

4. 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi şöyledir:

"d) Tutuklu olanların avukatları ile görüşmelerinde, toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürülmesi, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirilmesi, bunlara emir ve tâlimat verilmesi veya yorumlarıyla gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletilmesi ihtimalinin varlığı halinde, ***Cumhuriyet savcısının kararıyla, görüşmeler teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilir, tutuklu ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli hazır bulundurulabilir, tutuklunun avukatına veya avukatın tutukluya verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabilir veya görüşmelerin gün ve saatleri sınırlandırılabilir.*** *Tutuklunun yaptığı görüşmenin, belirtilen amaçla yapıldığının anlaşılması halinde, görüşmeye derhal son verilerek, bu husus gerekçesiyle birlikte tutanağa bağlanır. Görüşme başlamadan önce, taraflar bu hususta uyarılır. Tutuklu hakkında, tutanak tutulması halinde, Cumhuriyet savcısının istemiyle tutuklunun avukatlarıyla görüşmesi sulh ceza hâkimliğince yasaklanabilir. Yasaklama kararı, tutuklu ile yeni bir avukat görevlendirilmesi için derhal ilgili baro başkanlığına bildirilir. Baro tarafından bildirilen avukatın değiştirilmesi Cumhuriyet savcısı tarafından istenebilir. Görevlendirilen avukata, 23/3/2005 tarihli ve 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 13 üncü maddesine göre ücret ödenir."*

5. 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ı) bendi şöyledir:

"ı) Tutukluluğun incelenmesi, tutukluluğa itiraz ve tahliye talepleri dosya üzerinden karara bağlanabilir."

6. 9. maddesi şöyledir:

"Sorumluluk

MADDE 9- (1) Bu Kanun kapsamında karar alan ve görevleri yerine getiren kişilerin bu görevleri nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğu doğmaz."

7. 10. maddesi şöyledir:

"Yürürlüğün durdurulması

MADDE 10- (1) Bu Kanun kapsamında alınan kararlar ve yapılan işlemler nedeniyle açılan davalarda yürütmenin durdurulmasına karar verilemez."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 28/12/2016 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Aydın AYGÜN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükümleri, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Olağanüstü Hâl Yönetim Usulünün Anayasal Çerçevesi

3. Olağanüstü yönetim usulleri; iç karışıklık, ayaklanma, savaş tehlikesinin baş göstermesi, savaş hâli, doğal afet, ağır ekonomik bunalım ve benzeri nedenlerle devletin ve toplumun güvenliğini büyük ölçüde sarsan durumlarla karşılaşıldığında başvurulan yönetim şekilleridir. Belirtilen durumların devletin ve toplumun varlığı ve güvenliği bakımından büyük bir tehlike oluşturduğu kuşkusuzdur. Olağan dönemdeki yönetim rejiminin ve hukuk kurallarının bu tehlikelerin giderilmesinde yetersiz kalabilmesi nedeniyle çağdaş hukuk sistemlerinde olağanüstü hâllerde özel yönetim

usullerinin uygulanmasına da imkân tanınmaktadır. Bir başka ifadeyle olağanüstü yönetim usulleri bir zaruretten kaynaklanmakta olup demokratik anayasal düzenin korunması ve sürdürülebilmesi için bu yönetim usullerine başvurulması zorunluluğu ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda olağanüstü yönetimlere neden olan tehlikelerin bertaraf edilebilmesi için olaylar karşısında ivedi önlem ve karar alabilme ihtiyacı duyan yürütmenin yetkilerinin artırılması gerekebilmektedir.

4. Bununla birlikte demokratik ülkelerde olağanüstü yönetim usulleri hukuku dışlayan, keyfî yönetim anlamına gelmez. Olağanüstü yönetim usulleri kaynağını Anayasa'da bulmakta, anayasal kurallara göre yürürlüğe konularak yasama ve yargı organlarının denetiminde varlıklarını sürdürmektedir. Olağanüstü yönetimlerin amacı, anayasal düzeni korumak ve savunmaktır. Bu nedenle olağanüstü hâl yürütme organına önemli yetkiler vermesine, hak ve özgürlükleri de önemli ölçüde sınırlandırmasına karşın hukuki bir rejimdir.

5. 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la yapılan değişiklik öncesinde olağanüstü hâl sebepleri Anayasa'nın 119. ve 120. maddelerinde düzenlenmiş ve 119. maddede "*tabiî afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım halleri*"; 120. maddede de "*Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddî belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddî şekilde bozulması halleri*" olağanüstü hâl ilan edilme sebepleri olarak öngörülmüştür. Anayasa'nın 119. maddesinde düzenlenen olağanüstü hâl, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulunca ilan edilebilirken 120. maddesinde düzenlenen olağanüstü hâl, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulunca Millî Güvenlik Kurulunun da görüşü alındıktan sonra ilan edilebilmektedir.

6. Anayasa'nın mülga 121. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Olağanüstü hal süresince, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda, kanun hükmünde kararnameler çıkarabilir. Bu kararnameler, Resmî Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur; bunların Meclisce onaylanmasına ilişkin süre ve*

usul, İçtüzükte belirlenir" denilmektedir. Anılan hüküm uyarınca, olağanüstü hâllerde Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, olağanüstü hâlin gerekli kıldığı konularda kanun hükmünde kararname (KHK) çıkarma yetkisine sahiptir.

7. Anayasa'nın mülga 91. maddesinin birinci fıkrasında, sıkıyönetim ve olağanüstü hâller saklı kalmak üzere Anayasa'nın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin KHK'larla düzenlenemeyeceği belirtilmekte iken sıkıyönetim ve olağanüstü hâllerde, söz konusu hak ve ödevler yönünden de KHK ile düzenleme yapılmasına bir engel bulunmamaktadır.

8. Anayasa'nın mülga 121. ve 122. maddelerinin üçüncü fıkralarında da olağanüstü hâl ve sıkıyönetim hâlinin gerekli kıldığı konularda çıkarılan KHK'ların Resmî Gazete'de yayımlandıkları gün TBMM'nin onayına sunulacağı, bunların TBMM tarafından onaylanmasına ilişkin süre ve usulün İçtüzük'te belirleneceği öngörülmüştür. TBMM İçtüzüğü'nün 128. maddesinin 9/10/2018 tarihli ve 1200 sayılı Karar'la değiştirilmeden önceki hâline göre "*Anayasanın 121 ve 122 nci maddeleri gereğince çıkarılan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan kanun hükmünde kararnameler, Anayasanın ve İçtüzüğün kanun tasarı ve tekliflerinin görüşülmesi için koyduğu kurallara göre ancak, komisyonlarda ve Genel Kurulda diğer kanun hükmünde kararnamelerle, kanun tasarı ve tekliflerinden önce, ivedilikle en geç otuz gün içinde görüşülür ve karara bağlanır./ Komisyonlarda en geç yirmi gün içinde görüşmeleri tamamlanmayan kanun hükmünde kararnameler Meclis Başkanlığınca doğrudan doğruya Genel Kurul gündemine alınır*" Söz konusu maddede, olağanüstü dönem KHK'larının da olağan dönem KHK'ları gibi komisyonlarda ve Genel Kurulda öncelikle ve ivedilikle görüşüleceği hükme bağlanmakla birlikte olağan dönem KHK'larından farklı olarak *öncelikle* ve *ivedilikle* görüşülme hususu, birtakım sürelere bağlanarak somutlaştırılmıştır.

B. Olağanüstü Hâl Düzenlemelerinin Yargısal Denetimi

9. Anayasa'nın 6771 sayılı Kanun'la değiştirilmeden önceki 148. maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesinde "*…olağanüstü hallerde, sıkıyönetim ve savaş hallerinde çıkarılan kanun hükmünde kararnamelerin şekil ve esas*

bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dava açılamaz" hükmüne yer verilerek olağanüstü dönem KHK'ları Anayasa Mahkemesinin yargısal denetiminin dışında bırakılmıştır. Anayasa Mahkemesi 2/11/2016 tarihli ve E.2016/171, K.2016/164 sayılı kararında olağanüstü hâl KHK'larının Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenebilmesi için bu yöndeki bir anayasal yetkinin açıkça tanınması gerektiğini ifade ederek Anayasa'nın 148. maddesinin lafzı, Anayasa koyucunun amacı ve ilgili yasama belgeleri gözönünde bulundurulduğunda olağanüstü hâl KHK'larının herhangi bir ad altında yargısal denetiminin mümkün olmadığına karar vermiştir.

10. Bununla birlikte olağanüstü hâl KHK'larının TBMM tarafından onaylanarak kanunlaşması hâlinde bu kanun hükümlerinin Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde dava açılmasının önünde bir engel bulunmamaktadır. İptal davasına konu edilen 6749 sayılı Kanun, olağanüstü hâl kapsamında çıkarılan 667 sayılı KHK'nın TBMM tarafından onaylanması sonucunda yürürlüğe girmiştir. Bu itibarla dava konusu kurallar diğer kanun hükümleri gibi Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olmakla birlikte bu denetim yapılırken söz konusu kuralların olağanüstü hâle yönelik düzenlemeler içermesi nedeniyle öncelikle inceleme yönteminin belirlenmesi gerekir.

11. Anayasa, temel hak ve özgürlüklerin korunmasına ilişkin olarak olağan ve olağanüstü dönemler için iki ayrı hukuki rejim öngörmektedir. Olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması rejimi Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenmişken olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ya da kullanılmasının durdurulması rejimi Anayasa'nın 15. maddesinde düzenlenmiştir.

12. Anayasa'nın 13. maddesine göre "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*"

13. Anayasa'nın 15. maddesine göre ise "*Savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya*

tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir./ Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz."

14. Olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütler Anayasa'nın 13. maddesinde yer alırken *savaş*, *seferberlik* ve *olağanüstü hâller*de hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, hatta kullanılmasının durdurulması özel olarak Anayasa'nın 15. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması ve bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür. Ancak Anayasa'nın 15. maddesiyle bu hususta tanınan yetki de sınırsız değildir. Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirlerin milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükleri ihlal etmemesi ve durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekmektedir. Ayrıca bu durumlarda dahi kişinin yaşam hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulması, din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanması ve bunlardan dolayı suçlanması yasaklanmış; suç ve cezaların geriye yürümemesi ilkesi ile masumiyet karinesinin bu hâllerde de geçerli olduğu kabul edilmiştir.

15. Olağanüstü hâl yönetim usullerine başvurulmasındaki temel amaç, bu yönetim rejiminin uygulanmasına neden olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesini sağlamaktır. Devletin veya toplumun varlığının ya da kamu düzeninin ağır tehdit veya tehlikeler altında bulunması nedeniyle olağanüstü yönetim usulünün uygulandığı dönemlerde, söz konusu tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesi için temel hak ve özgürlüklerin olağan döneme kıyasla daha fazla sınırlandırılması sonucunu doğuran tedbirler alınması gerekebilir. Bu nedenle Anayasa'nın 15. maddesinin uygulanabilmesi için kuralın olağanüstü hâlin gerekli kıldığı durumla ilgisinin bulunması gerekir.

16. Olağanüstü hâl KHK'larının kanunlaşmasından sonra bu kanun hükümlerinin Anayasa'ya uygunluğunun denetlenmesinde ilgili kuralın tabi olduğu sınırlama rejimi tespit edilmelidir. Zira söz konusu düzenlemelerde olağanüstü hâlle ilgili kuralların yanında olağanüstü hâlle ilgisi olmayan kurallara da yer verilebilmesi bu tespitin yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

17. Kanunlaştırılarak yargısal denetime açılan bir kuralın Anayasa'nın olağanüstü dönem için öngördüğü denetim rejimine tabi olabilmesi için kural, olağanüstü hâlin ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olmalı ve olağanüstü hâl süresiyle sınırlı uygulanmalıdır. Dolayısıyla ancak bu iki niteliği taşıyan bir kuralın Anayasa'ya uygunluk denetiminde olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlanmasını ve durdurulmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesi esas alınabilir.

18. Kuralın olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olmadığı ya da olağanüstü hâlin süresini aştığı durumlarda ise söz konusu kuralın Anayasa'ya uygunluk denetiminde Anayasa'nın 15. maddesi dikkate alınamaz. Bu durumda kurala ilişkin inceleme sınırlamaya konu hakkın düzenlendiği Anayasa maddesi başta olmak üzere Anayasa'nın ilgili hükümleri ile olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimi bakımından temel öneme sahip olan Anayasa'nın 13. maddesi bağlamında yapılmalıdır. Ancak buradaki anayasallık denetiminde varılan sonuç böyle bir düzenlemenin olağanüstü dönemde dahi yapılamayacağı şeklinde anlaşılamaz.

19. Temel hak ve özgürlüklerle ilgili olağanüstü hâl kurallarının anayasallık denetiminde Anayasa'nın 15. maddesinde üç ayrı ölçüt öngörülmüştür. Bu ölçütlerden ilki anılan maddenin ikinci fıkrasında sayılan ve çekirdek alan olarak da ifade edilen temel hak ve özgürlüklere dokunma yasağıdır. Buna göre olağanüstü dönemde de olsa savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.

20. Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ikinci ölçüt kuralların milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı olmamasıdır. Bu yükümlülüklerin başında taraf olunan insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülükler gelmektedir.

21. İnsan hakları alanında Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin başında Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (MSHUS) ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) gelmektedir. MSHUS'un 4. ve AİHS'in 15. maddelerine göre milletin yaşamını tehdit eden olağanüstü bir durum meydana geldiğinde devletler, bu sözleşmelerdeki yükümlülüklerini azaltacak tedbirler alabilirler. Ancak MSHUS'un 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasında; AİHS'in 15. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, AİHS'e ek 7 No.lu Protokol'ün 4., 6 No.lu Protokol'ün 3. ve 13 No.lu Protokol'ün 2. maddelerinde yükümlülük azaltılması mümkün olmayan bazı hak ve özgürlüklere yer verilmiştir. Bunlardan önemli bir kısmı, Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında da yer almaktadır. Dolayısıyla bu haklar yönünden yapılacak ikinci inceleme kapsamında Anayasa, MSHUS ve AİHS'te yer alan yükümlülük azaltılması mümkün olmayan ortak hak ve özgürlükler yönünden ayrı bir değerlendirme yapmaya gerek bulunmamaktadır.

22. Bununla birlikte MSHUS'un 4. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile AİHS'in 15. maddesinin (2) numaralı fıkrası ve AİHS'e ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinde, Anayasa'nın 15. maddesinde yer almayan bazı hak ve özgürlüklerin de yükümlülük azaltılmasına konu olamayacağı düzenlenmiştir. Buna göre olağanüstü durumlarda da hiç kimse köle veya kul olarak tutulamaz, yalnızca sözleşmeden doğan yükümlülüklerini yerine getiremediği gerekçesiyle hapsedilemez ve kesin bir hükümle mahkûm edildiği ya da beraat ettiği bir suçtan dolayı yeniden yargılanamaz veya cezalandırılamaz. Ayrıca bu dönemde de herkes her yerde, hukuk önünde kişi olarak tanınma hakkına sahiptir. Son olarak olağanüstü dönemde alınacak tedbirlerin *ırk*, *renk*, *cinsiyet*, *dil*, *din*, *toplumsal köken* gibi sebeplerle ayrımcılık içermemesi gerekir. Bu nedenle belirtilen hak ve özgürlükler Anayasa'nın 15. maddesinde sayılan çekirdek haklar arasında yer almasa da anılan hak ve özgürlükleri sınırlayan tedbirler, milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülüklerle bağdaşmayacağından meşru görülemez.

Dolayısıyla bu haklara ilişkin düzenlemelerde sözü edilen sözleşme hükümlerinin gözetileceği tabiidir.

23. Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan üçüncü ölçüt ise olağanüstü hâl döneminde temel hak ve özgürlükleri sınırlayan kuralların *durumun gerektirdiği ölçüde* olmasıdır. Anılan maddedeki ölçülülük *olağanüstü yönetim usulünün uygulanmasına neden olan durum* karşısında ölçülülüğü ifade etmektedir. Dolayasıyla Anayasa'nın 15. maddesinde belirtilen ölçülülük, Anayasa'nın 13. maddesindeki ölçülülük kriterine göre temel hak ve özgürlükleri daha fazla sınırlamaya izin vermektedir.

24. Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlandırılması veya durdurulması için başvurulan aracın amacı gerçekleştirmeye elverişli ve bunun için gerekli olmasını, ayrıca araçla amacın ölçülü bir oran içinde bulunmasını ifade etmektedir. Buna göre tedbir, olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikelerin ortadan kaldırılması amacına ulaşma bakımından elverişli ve bu amacın gerçekleşmesi için gerekli olmalı; ayrıca tedbire konu temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlama durumun gerektirdiği oranda olmalıdır. Bir başka deyişle alınan tedbirle temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlama durumun gerektirdiği oranı aşarak keyfi niteliğe dönüşmemelidir.

25. Ölçülülüğün tespitinde tedbirin alındığı dönemin tüm koşulları birlikte değerlendirilmelidir. Bu kapsamda olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlama teşkil eden tedbirin ölçülülüğüne ilişkin unsurlar değerlendirilirken olağanüstü yönetim usulünün uygulanmasına neden olan tehdit veya tehlikeler, sınırlamaya konu hak ve özgürlüğün niteliği ve tedbirin alındığı zamanın da gözönünde bulundurulması gerekir.

26. Son olarak Anayasa'nın 15. maddesinde, olağanüstü dönemlerde temel hak ve özgürlüklere yönelik olarak Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınması dışında temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulabilmesine de izin verilmiştir. Ancak buradaki *durdurma* kavramı o hakkın tamamen kullanılamaz hâle gelmesi değil, onun kullanımının geçici olarak askıya alınması anlamına gelmektedir. Kuşkusuz temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının durdurulması niteliğindeki tedbirler de ölçülülük ilkesinin yukarıda belirtilen esaslarına uygun olmalıdır.

27. Olağanüstü yönetim usulünün uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamayı konu edinen kurallara ilişkin olarak Anayasa'nın 15. maddesinin uygulanması gerektiği durumlarda da bu maddeye ilişkin inceleme yapılmadan önce sınırlamaya konu hakkın düzenlendiği Anayasa maddesi başta olmak üzere Anayasa'nın ilgili hükümleri ve olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında bir inceleme yapılmalıdır. Zira devletin veya toplumun varlığına ya da kamu düzenine yönelik ciddi tehdit veya tehlikelerin ortaya çıktığı olağanüstü durumlarda olağanüstü yönetim usullerine başvurulması, bu dönemde yürürlüğe konulan ve temel hak ve özgürlükleri sınırlandıran her düzenlemenin olağan dönemin izin verdiği ölçütlerin ötesinde olmasını gerektirmeyebilir. Anılan şekilde inceleme yapılması Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan "... *Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir*" hükmünün de bir gereğidir. Nitekim Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında bu konuya ilişkin olarak vermiş olduğu ilk karar olan *Aydın Yavuz ve diğerleri* kararında da aynı inceleme yöntemi benimsenmiştir (*Aydın Yavuz ve diğerleri* ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 193-195).

28. Buna göre yapılan incelemede kuralın Anayasa'nın 15. maddesi dışındaki maddelerinde yer alan güvencelere aykırı olmadığının tespit edilmesi durumunda ayrıca Anayasa'nın 15. maddesi yönünden bir inceleme yapılmasına gerek kalmayacaktır. Zira Anayasa'nın 15. maddesi yönünden bir inceleme yapılabilmesi için öncelikle kuralın Anayasa'nın olağan dönem için öngördüğü güvencelere aykırılık taşıdığının tespit edilmesi gerekmektedir. Kuralın temel hak ve özgürlükler için Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı olduğu tespit edildiğinde ise bu kez sınırlamanın *savaş*, *seferberlik* veya *olağanüstü hâl* dönemlerinde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesine uygun olup olmadığı hususunda inceleme yapılacaktır.

29. Bununla birlikte Anayasa'da bazı temel hak ve özgürlüklerin olağanüstü dönemlerde sınırlandırılmasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu kapsamda bazı temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin sebep ve koşullar ilgili maddede özel olarak somutlaştırılmıştır. Bu nedenle anılan nitelikteki temel hak ve özgürlüklere temas eden olağanüstü hâl kurallarının

anayasallık denetiminde Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı tedbirlerin alınıp alınmadığının tespiti bakımından ayrıca Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvenceler yönünden bir inceleme yapılması gerekli değildir. Bu gibi düzenlemelerin anayasallık denetiminde doğrudan Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygunluğunun tespit edilmesi gerekir.

C. Olağanüstü Hâl İlanına Neden Olan 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Teşebbüsü ve Sonrası

30. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış, bu nedenle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâl ilan edilmesine karar verilmiş ve olağanüstü hâl 20/7/2018 tarihine kadar devam etmiştir.

31. Olağanüstü hâlin ilan edilmesi ve bu kararın TBMM tarafından onaylanmasından sonra Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasa'nın o tarihte yürürlükte bulunan 121. maddesine dayanılarak olağanüstü hâl KHK'ları çıkarılmıştır. Bu çerçevede Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulunca ilk olarak 22/7/2016 tarihinde 667 sayılı KHK kabul edilmiş ve 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

32. Darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) ile bağlantılı olan ve aralarında yargı mensuplarının da bulunduğu çok sayıda kişi hakkında soruşturma başlatılmıştır.

33. Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve FETÖ ve/veya PDY olarak isimlendirilen yapılanmanın silahlı bir terör örgütü olduğu ve anılan darbe teşebbüsünün faili olduğu yargı kararlarıyla tespit edilmiştir (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E.2017/956, K.2017/370, 26/9/2017; Yargıtay 16. Ceza Dairesi, E.2015/3, K.2017/3, 24/4/2017; E. 2017/1443, K. 2017/4758, 14/7/2017; E.2018/7103, K.2019/1953, 22/3/2019) (FETÖ/PDY'nin genel özelliklerine ilişkin olarak bkz. *Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 26).

Ç. Olağanüstü Hâl İlanına Neden Olan Olay ve Olguların Anayasal Yönden Değerlendirilmesi

34. Anayasa'nın Başlangıç kısmında milletin iradesinin mutlak üstünlüğüne vurgu yapılarak egemenliğin kayıtsız şartsız Türk milletine ait olduğu, egemenliği millet adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun Anayasa'da gösterilen *hürriyetçi demokrasi* ve *bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni* dışına çıkamayacağı ilke olarak belirtilmiştir.

35. Anayasa'nın 2. maddesinde *başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanma* ve *insan haklarına saygılı demokratik bir hukuk devleti olma* Türkiye Cumhuriyeti'nin temel nitelikleri arasında sayılmıştır.

36. Anayasa'nın Başlangıç kısmında ilkesel düzeyde ifade edilen egemenlikle ilgili hususlara 6. maddesinde hüküm olarak yer verilmiştir. Anılan maddeye göre egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir. Türk milleti, egemenliğini Anayasa'nın koyduğu esaslara göre *yetkili organları eliyle* kullanır. Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir *kişiye*, *zümreye* veya *sınıfa* bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz.

37. Anayasa'nın Başlangıç kısmında yer verilen ilkeler, 2. maddesinde sayılan Cumhuriyetin nitelikleri, 6. maddesinde düzenlenen egemenliğin aidiyeti ve kullanılma şekli ile Anayasa'nın sistematiği birlikte dikkate alındığında *egemenlik*, *egemenliğin kullanılış şekli*, *milletin iradesi*, *demokrasi*, *hukuk devleti* ve *insan hakları* arasında ayrılmaz bağlar bulunduğu anlaşılmaktadır. Buna göre tüm medeni toplumlarda olduğu gibi egemenliğin kaynağı millet olacak, egemenlik -doğrudan veya dolaylı olarak- milletin iradesiyle yetkilendirilen organlar eliyle kullanılacak, milletin iradesi demokratik bir düzende ortaya çıkacak, egemenliğin yetkili organlar eliyle kullanımı hukuk devleti ilkesi başta olmak üzere demokrasinin ilkelerine uygun ve insan haklarına saygı gösterilerek gerçekleştirilecektir.

38. Darbe teşebbüsü, egemenliğin kaynağı olmayan ve milletin egemenliği kullanmak üzere yetkilendirdiği organlar arasında bulunmayan bir grubun zorla demokratik anayasal düzeni ortadan kaldırmaya veya değiştirmeye kalkışmasıdır. Darbenin gerçekleşmesi hâlinde demokratik

anayasal düzen ve milletin iradesinin üstünlüğü ortadan kalkmakta, demokratik düzende millete ait olan egemenlik bir grup zorbanın eline geçmektedir. Bu durumda demokrasiden ve hukuk devletinden söz etmek mümkün değildir. Doğal olarak böyle bir düzende bireylerin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alacak bir mekanizma da olmayacaktır. Bu yönüyle demokratik bir toplumun karşılaşabileceği en ağır tehditlerden birinin, belki de en ağırının darbe teşebbüsleri olduğu söylenebilir.

39. Ülkemizde, çok partili siyasi hayata geçildiği tarihten bugüne kadar birkaç kez darbe yapılmış veya buna teşebbüs edilmiştir. Bu nedenle milletimiz, darbe teşebbüsüyle millet iradesini ve egemenliğini gasbedenlerin demokratik anayasal düzene ve insan haklarına karşı nasıl büyük bir tehdit oluşturduklarının tanığıdır.

40. 15 Temmuz 2016 gecesi Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) içinde örgütlenmiş bir grup anayasal düzenin ortadan kaldırılması teşebbüsünde bulunmuş, bu teşebbüs demokratik bir toplumun meşru tüm unsurlarının kararlı direnci sayesinde engellenmiştir. Başta egemenliği gasbedilmeye çalışılan milletimiz olmak üzere millet adına egemenliği kullanmaya yetkili organlar (Cumhurbaşkanı, TBMM, Bakanlar Kurulu ve yargı kurumları), demokratik toplumun vazgeçilmez unsurları olan tüm siyasi partiler, sivil toplum örgütleri, basın yayın organları ve meşru demokratik otoritenin emir ve talimatlarıyla hareket eden güvenlik güçleri bu egemenlik ve demokrasi direnişini hep birlikte gerçekleştirmişlerdir.

41. Darbe teşebbüsü, iradesini ve egemenliğini milletin elinden almaya teşebbüs edenlerin demokratik anayasal düzene ve insan haklarına yönelik tehditlerinin büyüklüğünü somut olarak ortaya çıkarmıştır. Teşebbüs sırasında egemenliğin kayıtsız şartsız kaynağı olan millete, egemenliği millet adına kullanan organlara, demokrasinin vazgeçilmez unsurlarından olan basın yayın kuruluşlarına ve meşru demokratik otoritenin emir ve talimatları doğrultusunda hareket eden güvenlik güçlerine saldırılmıştır. Bu kapsamda egemenliğine ve iradesine sahip çıkmak için sokaklara çıkıp darbeye karşı gösteri yaparak temel haklarını kullanan silahsız bireyler -silah ve bombalarla- katledilmiş ve yaralanmış, bu suretle başta yaşam hakları olmak üzere temel hak ve özgürlükleri yaygın bir şekilde ihlal edilmiştir.

42. Demokratik toplum düzeninin temel kurumlarından biri ve millet iradesinin doğrudan tecelli ettiği organ olan TBMM savaş uçaklarıyla bombalanmış, devletin başı olan Cumhurbaşkanı'na suikast girişiminde bulunulmuş, Başbakan silah kullanılarak taciz edilmiş, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumuna baskın yapılarak özgür yayın akışı kesilmiş ve silah zoruyla darbe bildirisi okutulmuş, ülke genelinde yayın yapan bazı özel televizyon kanallarına baskın yapılarak yayınları durdurulmak istenilmiş, meşru otoritenin emir ve talimatları doğrultusunda hareket eden çok sayıda polis ve askerî personel doğrudan hedef alınarak ya da çatışmalar sırasında şehit edilmiş veya yaralanmıştır.

43. 15 Temmuz 2016 gecesi meydana gelen darbe teşebbüsünün demokratik anayasal düzene karşı oluşturduğu tehdidin büyüklüğünü değerlendirmek bakımından, engellenmiş olan bu teşebbüsün somut olarak meydana getirdiği zararların tek başına dikkate alınması yeterli değildir. Darbe teşebbüsünün kısa sürede engellenememiş olması ya da darbenin gerçekleşmesi hâlinde oluşabilecek risklerin de değerlendirilmesi gerekir. Egemenliğin sahibi olan millet ve demokratik anayasal düzenin tüm unsurları, darbe teşebbüsünü kararlı bir direnişle kısa sürede engellememiş olsalardı ya bir grup zorbanın mutlak egemenliğini kabul edecekler ve onun hiçbir demokratik denetime tabi olmayan iradesine tabi olacaklar ya da direnmeye devam edeceklerdi. Birinci ihtimal bir milletin demokratik açıdan ölümü anlamına gelecektir. İkinci ihtimal olan çatışmaların uzaması ve yaygınlaşması, devlet otoritesinin hatta devletin tamamen ortadan kalkması riskinin yakın, ciddi ve açık bir tehdit olarak ortaya çıkmasına neden olacaktır. Son zamanlarda tanık olunan, yakın çevremizdeki ülkelerin durumu devlet otoritesinin ortadan kalkması hâlinde demokratik bir düzende yaşamak bir yana insanların en temel haklarının her gün saldırı altında olduğu bir düzensizlik ve kargaşa ortamının acı örnekleri olarak dünya kamuoyunun gözönünde durmaktadır. Darbe teşebbüsünün ülkemizin birçok terör örgütünün açık hedefi olduğu günlerde gerçekleştirilmesi bu riskin ağırlığını daha da artırmıştır.

44. Bütün bu değerlendirmeler birlikte ele alındığında darbe teşebbüsünün sadece demokratik anayasal düzen yönünden değil bununla sıkı bağı olan *millî güvenlik* yönünden de mevcut ve ağır bir tehdit

oluşturduğu anlaşılmaktadır. Millî güvenlik, Anayasa'da ve insan haklarının korunmasına ilişkin birçok uluslararası belgede, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması sebepleri arasında sayılmıştır. Özgürlük-güvenlik dengesinin sağlanması modern demokrasilerin en önemli amaçlarından biri hâline gelmiştir. Çünkü güvenliğin olmadığı yerde demokratik düzeni sürdürmek ve özgürlükleri hayata geçirebilmek mümkün değildir.

45. Türk demokrasi tarihine kara bir leke olarak geçen 15 Temmuz darbe teşebbüsünün demokratik anayasal düzene, bireylerin temel hak ve özgürlüklerine ve millî güvenliğe yönelik en ağır saldırılardan biri belki de en ağırı olduğu sonucuna varmak gerekir.

D. Kanun'un 2. Maddesinin (4) Numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

46. Dava dilekçesinde özetle; bireylerin ücret ödeyerek eğitim görmeyi tercih ederken eğitim kurumunun bulunduğu yeri, öğretim üyelerini, eğitimin metodunu ve buna benzer hususları değerlendirerek karar verdikleri, olağanüstü hâlin gerektirdiği bir tedbir olarak eğitim gördükleri kurumların kapatılmasıyla belirli bir güçlük yaşadıkları hatta eğitim görecekleri kurumu seçerken değerlendirdikleri kriterlere belki de hiç uymayan kurumlara yerleştirildikleri, buna rağmen önceden ödedikleri ücreti bu kurumlara ödemeye devam etmelerinin kamu yararına uygun olmadığı gibi hukuk güvenliği ilkesiyle de bağdaşmadığı, devlet üniversitelerine veya vakıf üniversitelerine yerleştirilen öğrenciler ile olağanüstü hâlden önce bu kurumlarda eğitim gören öğrenciler arasında kural nedeniyle eşitsiz bir durumun meydana geldiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 10., 42. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

47. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

48. Kural, kapatılan yükseköğretim kurumlarında kayıtlı olup Yükseköğretim Kurulu tarafından devlet üniversitelerine veya vakıf üniversitelerine yerleştirilen öğrencilerin mezun oluncaya kadar vakıf yükseköğretim kurumlarına ödemeleri gereken ücretleri ilgili üniversiteye ödemeye devam etmelerini öngörmektedir.

49. Millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya bu örgütle irtibatı belirlenen vakıf yükseköğretim kurumlarının kapatılması olağanüstü hâl kapsamında alınan bir tedbirdir. Kapatılan vakıf yükseköğretim kurumlarında kayıtlı öğrencilerin Yükseköğretim Kurulu tarafından devlet veya vakıf üniversitelerine yerleştirilmesi de bu tedbirin doğrudan bir sonucudur. Dolayısıyla anılan yükseköğretim kurumlarının kapatılması ve sonrasında yapılan yerleştirme işlemlerinin olağanüstü hâlin gerekli kıldığı tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

50. Kapatılan vakıf yükseköğretim kurumlarında kayıtlı öğrencilerin yerleştirildikleri yükseköğretim kurumunun devlet veya vakıf üniversitesi olmasına bakılmaksızın ücret ödemeye devam etmelerini öngören kural da olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik bir düzenlemedir. Ancak kuralın olağanüstü hâl süresiyle sınırlı olarak uygulanmaması nedeniyle kurala ilişkin incelemenin sınırlamaya konu hakkın düzenlendiği Anayasa maddesi başta olmak üzere Anayasa'nın diğer hükümleri ve elbette olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimi bakımından temel öneme sahip olan Anayasa'nın 13. maddesi bağlamında yapılması gerekir.

51. Anayasa'nın 42. maddesinin birinci fıkrasında kimsenin eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamayacağı belirtilmek suretiyle *eğitim ve öğrenim hakkı* herkes yönünden güvenceye bağlanmıştır. Eğitim ve öğrenim hakkı, kamu ve özel eğitim kurumlarını kapsadığı gibi eğitimin ilk, orta ve yükseköğrenim seviyelerini de kapsar (*Sara Akgül* [GK], B. No: 2015/269, 22/11/2018, § 120; *Hikmet Balabanoğlu*, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28; *İhsan Asutay*, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 34). Anayasa'da yer alan eğitim ve öğrenim hakkı, kamu otoritelerine kişilerin eğitim ve öğrenim almasını engellememe ödevini yüklemektedir. Eğitim ve öğrenim hakkı belli bir

zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına erişimin sağlanmasını ve bu eğitim kurumlarına devam edebilmeyi teminat altına almaktadır.

52. Anılan maddenin ikinci fıkrasında öğrenim hakkının kapsamının kanunla tespit edilip düzenleneceği belirtilerek bu hakkın mutlak olmadığı, hakkın kapsamını ve sınırlarını belirleme yetkisinin kanun koyucuya ait olduğu hükme bağlanmıştır. Bu nedenle kanun koyucunun anılan hakkı kamu yararı amacıyla sınırlandırabilmesi mümkündür. Ancak öğrenim hakkına getirilecek sınırlamaların Anayasa'da temel hak ve hürriyetler için öngörülen güvencelere aykırı olmaması gerekir.

53. Anayasa'nın 10. maddesinde belirtilen *kanun önünde eşitlik ilkesi* hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayrım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

54. 667 sayılı KHK ile bazı vakıf yükseköğretim kurumları kapatılmış ve kapatılan vakıf yükseköğretim kurumlarında kayıtlı öğrencilerin Yükseköğretim Kurulu tarafından devlet üniversitelerine veya vakıf yükseköğretim kurumlarına yerleştirilmesi öngörülmüştür.

55. Dava konusu kural ise bu şekilde yerleştirilen öğrencilerin mezun oluncaya kadar kapatılan vakıf yükseköğretim kurumlarına ödemeleri gereken ücretleri yerleştirildikleri üniversiteye ödemeye devam etmelerini düzenlemektedir. Buna göre kapatılan vakıf yükseköğretim kurumlarında kayıtlı öğrenciler, yerleştirildikleri yükseköğretim kurumunun devlet veya vakıf üniversitesi olmasına bakılmaksızın ücret ödemeye devam edeceklerdir. Bu bağlamda, kapatılan vakıf yükseköğretim kurumlarında

kayıtlı öğrencilerin yerleştirildikleri yükseköğretim kurumuna ücret ödemeye devam etmelerini öngören kuralın eğitim ve öğrenim hakkına sınırlama getirdiği anlaşılmaktadır.

56. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca eğitim ve öğrenim hakkı yalnızca kanunla ve demokratik bir toplumda gerekli olduğu ölçüde sınırlanabilir. Ayrıca getirilen bu sınırlamalar hakkın özüne dokunamayacağı gibi Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

57. Dokunulamayacak öz, her temel hak ve özgürlük açısından farklılık göstermekle birlikte kanunla getirilen sınırlamanın hakkın özüne dokunmadığının kabulü için temel hakların kullanılmasını ciddi surette güçleştirip amacına ulaşmasına engel olmaması ve etkisini ortadan kaldırıcı bir nitelik taşımaması gerekir.

58. Temel hak ve özgürlüklerin özlerine dokunulmaksızın yapılan sınırlamaların ise demokratik toplum düzeninin gerekleri ile ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir. Öze dokunma yasağını ihlal etmeyen sınırlamalar yönünden gözetilmesi öngörülen *demokratik toplum düzeninin gerekleri* kavramı, öncelikle ilgili hak yönünden getirilen sınırlamaların zorunlu ve istisnai tedbir niteliğinde olmalarını gerektirmektedir. *Demokratik toplum düzeninin gerekleri*nden olma, bir sınırlamanın demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacına yönelik olmasını ifade etmektedir.

59. Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen *ölçülülük ilkesi*, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin başvurularda dikkate alınması gereken bir diğer ilkedir. Demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük ilkeleri, iki ayrı kriter olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu iki kriter arasında sıkı bir ilişki vardır. Temel hak ve özgürlüklere yönelik herhangi bir sınırlamanın başvurulabilecek en son çare ya da alınabilecek en son önlem olarak temel haklara en az müdahaleye imkân veren ölçülü bir sınırlama niteliğinde olup olmadığının incelenmesi gerekir.

60. Demokratik toplum kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin en geniş şekilde güvence altına alındığı bir düzeni gerektirir. Demokrasilerde devlete

düşen görev temel hak ve özgürlükleri korumak ve geliştirmek, bunların etkili şekilde kullanılmasını sağlayacak tedbirleri almaktır. Bu kapsamda devlet, özellikle temel hak ve özgürlükleri ortadan kaldıracak veya bunlara ölçüsüz müdahale teşkil edecek tutumlardan kaçınmalı ve başkalarından gelebilecek tehditlere karşı bireyleri korumalıdır.

61. Kural, kapatılan vakıf yükseköğretim kurumlarında bulunan öğrencilerin eğitim ve öğrenime devam etmelerini sağlamaya yönelik olduğundan kuralın kamu yararı amacıyla çeliştiği söylenemez. Ayrıca kapatılan vakıf üniversitelerine ödenen ücretin yerleştirilen üniversiteye mezun olana kadar ödenmesi zorunluluğunu öngören kural, muhatapları yönünden eğitim ve öğrenim hakkından yararlanma imkânını ortadan kaldırmamakta veya bunun kullanımını ciddi şekilde zorlaştırmamaktadır. Bu yönüyle kuralın eğitim ve öğrenim hakkının özüne dokunmadığı açıktır.

62. Kuralın yer aldığı fıkrada kapatılan vakıf yükseköğretim kurumlarında kayıtlı öğrencilerin üniversitelere yerleştirilmesi ile ilgi usul ve esasların Yükseköğretim Kurulu tarafından belirleneceği hükme bağlanmıştır. Bu nedenle kural kapatılan yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin kayıt yaptırdıkları yıldaki sıralamalarından daha yüksek sırada öğrenci kabul eden yükseköğretim kurumlarına yerleşmelerine de imkân verebileceğinden bu öğrencilerin daha önceden ödedikleri ücretleri yerleştikleri yükseköğretim kurumlarına ödemelerinin ölçülülük ilkesiyle bağdaşmadığı söylenemez. Bunun yanı sıra bu öğrencilerin eğitimin ücretli olarak verildiği vakıf yükseköğretim kurumlarına daha önceden ödedikleri ücretleri ödeyerek devam etmeleri de ölçülülük ilkesi ile çelişmemektedir. Ancak kural kapatılan yükseköğretim kurumlarına kayıt yaptırdıkları yılda yapılan sınavda aldıkları puana eşit ya da daha düşük puanla öğrenci kabul eden devlet üniversitelerine söz konusu öğrencilerin yerleşmesini de kapsar niteliktedir. Kural uyarınca bu durumdaki öğrenciler kapatılan yükseköğrenim kurumlarına ödedikleri ücreti yerleştirildikleri devlet üniversitelerine ödemeye devam edecektir.

63. Anılan durum ise kişinin kayıt yaptırdığı yılda gerek yükseköğretim kurumunun akademik kadrosu, sosyal çevresi ve bulunduğu yer gerekse de başka nedenlerle yerleşme imkânı bulunduğu hâlde devlet üniversitesi yerine

kapatılan vakıf üniversitesini tercih etmesi nedeniyle ödemeyi kabullendiği eğitim ücretini vakıf yükseköğretim kurumunun kapatılması nedeniyle aynı devlet üniversitesine yerleştirilmesi sonucunda ödemeye devam etmesi anlamına gelmektedir.

64. Kuralla öğrenim hakkına getirilen sınırlamanın demokratik toplum yönünden hangi zorlayıcı nedene dayandığı anlaşılamamaktadır. Öğrencinin en başından beri yerleşme hakkına sahip olduğu devlet üniversitesini tercih etmeyerek kapatılan vakıf yükseköğretim kurumuna kayıt olması ve sonrasında bu kurumun kapatılması nedeniyle daha önce tercih etmediği devlet üniversitesine yerleştirilmesi sonucunda kural gereği bu üniversiteye ücret ödemeye devam etmesi eğitim ve öğrenim hakkına ölçüsüz bir sınırlama içermektedir. Kural bu yönüyle Anayasa'nın 13. maddesinde aranan temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması sırasında gözetilmesi gereken güvencelerle bağdaşmamaktadır.

65. Eğitim ve öğrenim hakkı bağlamında eşitlik ilkesi yönünden yapılacak anayasallık denetiminde öncelikle Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde aynı ya da benzer durumda bulunan kişilere farklı muamelenin mevcut olup olmadığı tespit edilmeli, bu bağlamda aynı ya da benzer durumdaki kişiler arasında eğitim ve öğrenim hakkına yönelik sınırlama bakımından farklılık gözetilip gözetilmediği belirlenmelidir. Yapılacak bu belirlemenin ardından ise farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanıp dayanmadığı ve ölçülü olup olmadığı hususları irdelenmelidir.

66. Kural, üniversiteye giriş sınavında aldığı puan itibarıyla devlet üniversitesine yerleşme imkânı varken vakıf yükseköğretim kurumunu tercih eden bir öğrencinin söz konusu vakıf yükseköğretim kurumunun kapatılması sonrasında puanının yeterli olduğu devlet üniversitesine yerleştirilmesi hâlinde buradaki öğrenimine kapatılan vakıf yükseköğretim kurumuna ödediği ücreti ödeyerek devam etmesi sonucunu doğurmaktadır. Söz konusu öğrencilerin yükseköğretim kurumlarına kayıt yaptırdıkları anda aranan başarı sıraları dikkate alındığında bu başarılarına göre devlet üniversitesine kayıt olma hakkını elde ettiklerinden burada bulunan öğrenciler ile kapatılan vakıf yükseköğretim kurumlarından bu şekilde gelen öğrencilerin farklı hukuki durumda oldukları söylenemez. Kural aynı devlet üniversitesine başarı sırasına göre kayıt yaptırma hakkını elde eden

öğrencilerden bir kısmına ücret ödeme zorunluluğu getirdiğinden farklı bir muamele öngörmektedir. Söz konusu farklı muamelenin ise makul ve nesnel bir temele dayandığı söylenemez.

67. Bu itibarla kapatılan vakıf yükseköğretim kurumuna kayıt yaptırdıkları yılda yapılan merkezî sınavlarda elde ettikleri başarı sıralarına eşit ya da daha az puanla öğrenci kabul eden devlet üniversitelerine öğrencilerin daha önceden ödedikleri ücretleri ödeyerek devam etmeleri eğitim ve öğrenim hakkı bağlamında Anayasa'yla bağdaşmamaktadır.

68. Açıklanan nedenlerle kural *puanı eşit ya da daha düşük devlet üniversiteleri* yönünden Anayasa'nın 10., 13. ve 42. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ ve Recai AKYEL bu görüşe katılmamışlardır.

Kural, Anayasa'nın 10., 13. ve 42. maddesine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 2. maddesi yönünden incelenmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 90. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

E. Kanun'un 5. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

69. Dava dilekçesinde özetle; suç örgütleri ile *iltisaklı, irtibatlı* kabul edilen kişilerin eşlerine ait pasaportların da iptal edilebilmesini öngören dava konusu kuralın Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan cezai sorumluluğun şahsiliği, cezaların kanuniliği ilkeleri ve masumiyet karinesiyle bağdaşmadığı, bu itibarla kendisine yönelik bir suç isnadı dahi bulunmayan eşin suçlu sayıldığı, millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği veya iltisakı ya da bunlarla irtibatı nedeniyle haklarında idari işlem tesis edilenler ile evlenmiş olmanın cezalandırılmak için yeterli olamayacağı, fail olduğu ileri sürülen kişilere yönelik dahi kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunmazken eşlerine yaptırım uygulanmasının hatalı olduğu belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

70. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 23. maddesi yönünden de incelenmiştir.

71. Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği veya iltisakı ya da bunlarla irtibatı nedeniyle haklarında idari işlem tesis edilenler ile aynı gerekçeyle haklarında suç soruşturması veya kovuşturması yürütülenlerin, işlemi yapan kurum ve kuruluşlarca ilgili pasaport birimine derhâl bildirileceği; bu bildirim üzerine ilgili pasaport birimlerince pasaportlarının iptal edilebileceği düzenlenmektedir. Dava konusu (2) numaralı fıkrada ise ilgili pasaport birimine bildirilen kişilerin eşlerinin pasaportlarının da genel güvenlik açısından mahzurlu görülmesi hâlinde iptal edilebileceği öngörülmektedir.

72. Dava konusu kural içeriği itibarıyla olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olmasına rağmen olağanüstü hâl süresini aşacak biçimde uygulanmaya imkân vermektedir. Başka bir ifadeyle kural olağanüstü hâl süresiyle sınırlı bir düzenleme öngörmemektedir. Bu durumda kurala ilişkin incelemenin sınırlamaya konu hakkın düzenlendiği Anayasa maddesi başta olmak üzere Anayasa'nın ilgili hükümleri bağlamında yapılması gerekir.

73. Anayasa'nın *"Yerleşme ve seyahat hürriyeti"* başlıklı 23. maddesinde herkesin yerleşme ve seyahat hürriyetine sahip olduğu; seyahat hürriyetinin suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek amaçlarıyla kanunla sınırlanabileceği, vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyetinin ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle hâkim kararıyla sınırlanabileceği hüküm altına alınmıştır.

74. Dava konusu kuralda, millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği veya iltisakı ya da bunlarla irtibatı olması nedeniyle idari işleme ya da suç soruşturması veya kovuşturmasına muhatap olan kişilerin eşlerinin pasaportlarının da, yurt dışına çıkmalarının genel güvenlik açısından mahzurlu görülmesi durumunda, İçişleri Bakanlığınca iptal edilebileceği düzenlenmektedir.

75. Anayasa'nın 23. maddesinin beşinci fıkrasında vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyetinin ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle hâkim kararıyla sınırlanabileceği hüküm altına alınmıştır. Dava konusu kural ise belirli koşullardaki kişilerin haklarında bir suç nedeniyle yapılan soruşturma ya da kovuşturma olmaksızın ve hâkim kararı aranmaksızın pasaportlarının bakanlıkça iptaline karar verilebilmesine imkân sağlamaktadır. Bu nedenle kural, Anayasa'nın yerleşme ve seyahat özgürlüğüne tanıdığı güvencelerle bağdaşmamaktadır.

76. Öte yandan kural olağanüstü dönemde de uygulama alanı bulmuştur. Olağanüstü dönemlerde temel hak ve özgürlüklere Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınmasına Anayasa belirli koşullarda cevaz vermiştir. Bu nedenle kuralın olağan dönemde seyahat özgürlüğüne aykırı olduğu yönünde yapılan tespit kuralın olağanüstü dönemle sınırlı uygulamasını kapsamamaktadır.

77. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 23. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural, Anayasa'nın 23. maddesine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 2. ve 38. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

F. Kanun'un 6. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının (a) Bendinde Yer Alan *"… otuz günü…"* ibaresinin İncelenmesi

78. Kanun'un 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının dava konusu ibarenin de yer aldığı (a) bendi, 2/1/2017 tarihli ve 684 sayılı KHK'nın 10. maddesi ile "*Gözaltı süresi, şüphelinin yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yedi günü geçemez. Delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle Cumhuriyet savcısı, gözaltı süresinin yedi gün süreyle uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir.*" şeklinde değiştirilmiş ve söz konusu değişiklik 1/2/2018 tarihli ve 7074 sayılı Kanun'un 10. maddesiyle kanunlaşmıştır.

79. Açıklanan nedenle konusu kalmayan ibareye ilişkin iptal talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermek gerekir.

G. Kanun'un 6. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının (d) Bendinin Birinci Cümlesinin "*…Cumhuriyet savcısının kararıyla, görüşmeler teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilir, tutuklu ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli hazır bulundurulabilir, tutuklunun avukatına veya avukatın tutukluya verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabilir veya görüşmelerin gün ve saatleri sınırlandırılabilir.*" Bölümünün İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

80. Dava dilekçesinde özetle; müdafinin şüpheliye ve sanığa yardım hakkının esas olarak adil yargılanma hakkının temelini oluşturduğu, suçlanan veya tutuklanan kişinin en azından kendisine hukuki yardımda bulunan ve temsil eden avukatı ile görüşmelerinin dokunulmaz olması gerektiği, böylece suçsuzluk/masumiyet karinesi altında yargılanan kişinin kamu otoritesine karşı korunaklı olacağı, dava konusu kuralla Cumhuriyet savcısına avukat ile tutuklunun görüşmesini, gizliliğini ve zamanını sınırlama konusunda geniş bir takdir yetkisinin tanındığı, olağanüstü hâlin takdir yetkisini sınırsız hâle getirmeyeceği, sınırlama kararının somut gerekçeye dayanması gerektiği ancak kuralda böyle bir atfın veya güvencenin bulunmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

81. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 15., 19. ve 36. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

82. Dava konusu kuralın yer aldığı bendin birinci cümlesi, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerinde tanımlanan suçlar, 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar bakımından olağanüstü hâlin devamı süresince tutuklu olanların avukatları ile görüşmelerinde, toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürülmesi, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirilmesi, bunlara emir ve talimat verilmesi veya

yorumlarıyla gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletilmesi ihtimalinin varlığı hâlinde Cumhuriyet savcısının kararıyla görüşmelerin izlenebilmesini, kaydedilebilmesini, sınırlandırılabilmesini ya da tutuklunun avukatına veya avukatın tutukluya verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabilmesini öngörmektedir. Dava konusu kuralı, cümlenin "…*Cumhuriyet savcısının kararıyla, teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilir, tutuklu ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli hazır bulundurulabilir, tutuklunun avukatına veya avukatın tutukluya verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabilir veya görüşmelerin gün ve saatleri sınırlandırılabilir.*" bölümü oluşturmaktadır.

83. Kuralın devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar, 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar bakımından öngördüğü, tutuklunun müdafi ile görüşme hakkı ve bunun usulü konusunda alınabilecek birtakım tedbirlerin olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olduğu ve bunların yalnızca olağanüstü hâl süresince yapılacak soruşturmalar yönünden uygulanabileceği anlaşılmaktadır. Bu nedenle kurala ilişkin Anayasa'ya uygunluk denetiminin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerekir. Ancak olağanüstü hâl yönetimine başvurulması, bu dönemde temel hak ve özgürlükleri sınırlandıran her düzenlemenin olağan dönemin izin verdiği ölçütlerin ötesinde olmasını gerektirmeyebileceğinden Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacak incelemeden önce sınırlamaya konu hakkın düzenlendiği Anayasa maddesi başta olmak üzere Anayasa'nın ilgili hükümleri ve olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında bir inceleme yapılmalıdır.

84. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

85. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak belirtildikten sonra, ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek kaydıyla kişilerin hürriyetinden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Aynı maddenin sekizinci fıkrasında ise hürriyeti kısıtlanan kişinin makul süre içerisinde durumu hakkında karar verilmesini ve serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahip olduğu ifade edilmiştir.

86. Anayasa'nın hak arama hürriyetini düzenleyen 36. maddesinin birinci fıkrasında, "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*" denilerek yargı mercilerine başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır.

87. Ceza yargılamasında savunma hakkının güvence altına alınması, demokratik toplumun temel ilkelerindendir (*Erol Aydeğer*, B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32). Savunma, ceza adaletinin hakkaniyete uygun gerçekleşmesini sağlamaktadır. İddiaya karşı savunma hakkı tanınmadığı sürece silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine uygun muhakeme yapılması ve maddi gerçeğe ulaşılması da mümkün değildir.

88. Savunma hakkının sağladığı *güvenceler*, esasen adil yargılanma hakkı içinde yer almaktadır. Savunma hakkı, hukuk devleti ilkesinin gereklerinden ve adil yargılanma hakkının önemli güvencelerinden biri olması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde açıkça ifade edilmiştir.

89. Ancak şüpheli ve sanığa yalnızca savunma hakkının tanınması yeterli değildir. Şüpheli ve sanığın, savunma için Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen *meşru vasıta ve yollardan* yararlandırılması da gerekir. Anayasa'nın anılan maddesinde sözü edilen meşru vasıta ve yollardan en önemlisi ise müdafi yardımından yararlanmaktır. Başka bir ifadeyle müdafi yardımından yararlanma hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen *meşru vasıta ve yollar* kapsamındadır. Bu itibarla müdafi yardımından yararlanma hakkının adil yargılanma hakkının kapsamında olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla suç isnadı altındaki kişi, adil yargılanma hakkı kapsamında kendisini bizzat

savunma veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanma hakkına sahiptir.

90. Öte yandan müdafi yardımından yararlanma hakkının varlığı, Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında güvence altına alınan, hürriyeti kısıtlanan kişinin kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkının etkin bir şekilde kullanımını da mümkün kılar. Bu itibarla müdafi yardımından yararlanma hakkına getirilen bir sınırlama, tutukluluğa itiraz hakkına ve bu bağlamda kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına yönelik bir sınırlama sonucunu da doğurur.

91. Müdafi yardımından etkili bir şekilde yararlanmanın ilk koşulu ise müdafi ile yapılan görüşmelerin belli bir gizlilik içinde yapılmasıdır. Şüpheli veya sanığın müdafi ile özgür bir şekilde bilgi alışverişinde bulunması için mahremiyet büyük önem taşımaktadır. Şüpheli/sanığın müdafi ile yapacağı görüşmelerde mahremiyet olmaması müdafiden alacağı hizmetin faydasını en alt düzeye indirecektir. Bu nedenle meşru amaçlarla müdafiyle görüşme hakkına kısıtlama getirilirken bu kısıtlama ile savunma, kişi hürriyeti ve güvenliği hakları arasındaki denge gözetilmeli, kısıtlama hiçbir şekilde müdafi yardımından etkili bir biçimde yararlanma hakkını engellememelidir. Meşru bir amaçla kısıtlama yapılsa dahi yargılaması devam eden kişilere savunma hakkının etkin bir şekilde kullanımı bakımından yeterli güvencelerin tanınması gerekir.

92. Cumhuriyet savcısının kararıyla tutuklu ile avukatın *görüşmesinin kaydedilmesi*, *görüşmede görevlinin hazır bulundurulması* ile *bilgi ve belgelere el konulması* gibi kısıtlamalar doğrudan avukat ve müvekkil arasındaki mahremiyeti ortadan kaldıracak niteliktedir. Belirtilen durumlarda tutuklunun avukatıyla mahrem bilgileri paylaşması, bilgi alışverişinde bulunması mümkün değildir. Avukatla görüşme hakkının bu şekilde sınırlanması özellikle savunma makamının özel olarak desteklenmesinin gerektiği hâllerde etkili bir savunma yapılabilmesini önemli ölçüde zorlaştırmaktadır. Diğer taraftan kural bir bütün olarak tutuklunun serbest kalabilmek için yaptığı başvuruların da etkili olmasını engelleyebilecek

niteliktedir. Bu itibarla kuralla, müdafi yardımından yararlanma hakkı ile tutukluluğa itiraz hakkına olağan dönem için Anayasa'da öngörülen güvence rejiminin ötesinde bir sınırlama getirildiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle kural, olağanüstü dönemlerde temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında incelenmelidir.

93. Olağanüstü hâllerde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir, bunlar için Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı tedbirlere başvurulabilir. Fakat temel hak ve hürriyetlere yapılan bu sınırlama Anayasa'nın 15. maddesinde belirtilen sınırlar dâhilinde olmalıdır. Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında vurguladığı üzere demokratik ülkelerde olağanüstü yönetim usulleri hukuku dışlayan, keyfî yönetim anlamına gelmez. Olağanüstü yönetimler kaynağını Anayasa'da bulan, anayasal kurallara göre yürürlüğe konulan, yasama ve yargı organlarının denetiminde varlıklarını sürdüren rejimlerdir. Bu yönüyle olağanüstü hâllerde temel hak ve hürriyetlerin sınırlanmasına ilişkin düzenlemelerin ancak 15. maddede belirtilen ölçütlere uygun olması hâlinde hukuk devleti ilkesine de uygun olduğu söylenebilir.

94. Kural müdafi yardımından yararlanma hakkı ile tutukluluğa itiraz hakkına sınırlamalar getirmekle beraber söz konusu haklar Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ve hiçbir koşulda müdahale edilmeyecek olan çekirdek alandaki temel hak ve hürriyetler ile ilkeler arasında yer almamaktadır.

95. Ayrıca anılan haklar, milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülük olarak insan hakları alanında Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden özellikle MSHUS'un 4. ve AİHS'in 15. maddelerinin (2) numaralı fıkralarında ve bu Sözleşme'ye ek protokollerde dokunulması yasaklanan haklar arasında da bulunmamaktadır.

96. Müdafi yardımından yararlanma ile tutukluluğa itiraz haklarının olağanüstü dönemlerde kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması veya bunlar için Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilmesi Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca mümkün olmakla birlikte bu husus, yapılacak düzenlemelerde sınırsız bir takdir yetkisi tanındığı

anlamına da gelmemektedir. Anılan maddede olağanüstü hâllerde durumun gerektirdiği ölçüde söz konusu düzenlemelerin yapılabileceği belirtilmiştir. Bu nedenle müdafi yardımından yararlanma hakkı ile tutukluluğa itiraz hakkına getirilen sınırlamaların Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında *durumun gerektirdiği ölçüde* olduğunun kabul edilebilmesi için durumun gerektirdiği oranı aşan keyfi müdahalelere izin verilmemesi gerekir.

97. Kuralla müdafi yardımından yararlanma hakkı ile tutukluluğa itiraz hakkına yapılan sınırlamanın *ölçülü* olup olmadığı değerlendirilirken ülkemizde olağanüstü hâl ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve olağanüstü hâl ilanı sonrasında ortaya çıkan koşulların yanı sıra sınırlamanın kapsam ve boyutu dikkate alınmalıdır.

98. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de AİHS'in 15. maddesi kapsamında yükümlülük azaltma bildiriminde bulunan ulusal makamların olağanüstü durumun gereklilikleri ve bunu gidermek için yapılacak yükümlülük azaltmalarının niteliği ve kapsamı konusunda geniş takdir yetkisinin bulunduğunu, ancak alınan tedbirlerin krizin zorunluluklarının kesinlikle gerektirdiği ölçünün ötesine geçip geçmediğine karar verme konusundaki yetkinin kendisine ait olduğunu belirtmektedir. AİHM bu denetim yetkisini kullanırken yükümlülük azaltma nedeniyle etkilenen hakların niteliğini, olağanüstü duruma yol açan sebepleri ve olağanüstü durumun süresini gözönünde bulundurmaktadır (*Aksoy/Türkiye*, B. No: 21987/93, 18/12/1996, § 68).

99. Olağanüstü hâl ilan edilmesine sebep olan 15 Temmuz darbe teşebbüsünün hemen sonrasında Hükümet temsilcilerinin darbe tehdidinin sona ermediği yönündeki açıklamaları üzerine ülke genelinde milyonlarca vatandaş belli bir süre olası bir darbe girişimini engellemek amacıyla meydanlarda nöbet tutmuştur.

100. Anılan darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde darbe girişimiyle bağlantılı ya da FETÖ ve/veya PDY olarak isimlendirilen yapılanma ile bağlantılı olduğu değerlendirilen yaklaşık 221.000 kişi hakkında adli işlem yapılmış; başta TSK, emniyet ve yargı mensupları olmak üzere 170.000'den fazla kişi hakkında gözaltı tedbiri uygulanmıştır. Bu kişilerin önemli bir bölümü mahkeme kararıyla tutuklanmıştır.

101. Darbe teşebbüsü, ülkede terör saldırılarının yoğunlaştığı bir dönemde gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte genel olarak bölücü terör örgütü PKK ile mücadele edilmekle birlikte DHKP/C, El Kaide ve DEAŞ gibi diğer pek çok terör örgütünün de saldırılarına maruz kalınmış ve bu terör örgütlerine yönelik olarak da mücadelede bulunulmuştur. Dolayısıyla darbe teşebbüsünün savuşturulmasından sonra da teşebbüsle bağlantılı kişilerle veya teşebbüsle doğrudan bağlantılı olmasa bile teşebbüsün arkasındaki yapılanma ile bağlantılı olduğu değerlendirilen kişilerle ilgili olarak yürütülen soruşturmaların yanı sıra diğer terör örgütlerinin saldırı ve faaliyetlerine ilişkin olarak da çok sayıda kişi hakkında soruşturma yürütülmüştür.

102. Yargı kararlarıyla darbe teşebbüsünün arkasında olduğu belirlenen FETÖ/PDY'nin yöneticileri ile üyelerinin, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürüttükleri ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemlerini kullandıkları, üyelerinin önemli bir bölümünün *kod* isimlerinin bulunduğu, gizlilik anlayışının devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulandığı, bu kapsamda örgüte mensup kişilerin zaman zaman kendilerini örgüt karşıtı olarak gösterme gayretinde oldukları yapılan soruşturma ve kovuşturmalar neticesinde açığa çıkmıştır (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 26-vii).

103. Darbe teşebbüsü gibi olağanüstü hâl ilanına neden olan olaylara yönelik adli soruşturma süreçleri kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakabilmektedir. Bu nedenle olaylar karşısında ivedi önlem ve karar alabilme gereksinimi içinde bulunan kamu otoritelerinin yetkilerinin artırılması gündeme gelebileceği gibi olağanüstü hâl ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesi ve bir daha tekrarlanmaması amacıyla olağan dönemle kıyaslanmayacak düzenlemeler ve katı tedbirler de öngörülebilir.

104. Anılan dönemde darbe teşebbüsüne ilişkin faaliyetler kapsamında ülke genelinde binlerce kişi tarafından icra edilen suç oluşturabilecek nitelikteki çok sayıda eylem aynı anda işlenmiştir. Bunun yanı sıra çoğunluğu önemli yerlerde kamu görevlisi olan on binlerce şüpheli hakkında doğrudan darbeyle ilişkili olmasa da FETÖ/PDY'ye mensubiyet nedeniyle çok sayıda ivedilikle yürütülmesi gereken soruşturma yapılmıştır. Anılan koşullarla birlikte, yeni bir darbe teşebbüsü tehlikesinin varlığı, kamu düzeninin bozulması amacına yönelik terör faaliyetlerinin yaygınlık kazanması,

olağanüstü hâl nedeniyle ceza infaz kurumunda bulunan hükümlü ve tutukluların sayısının normal dönemlerle kıyaslanamayacak düzeye ulaşması, söz konusu koşullar altında anılan kurumların güvenliğine yönelik olarak ortaya çıkacak tehdidin kamu düzeni üzerinde meydana getireceği tehlikenin büyüklüğü, darbe teşebbüsünün arkasında yer alan FETÖ/PDY'nin yapısı ve kullandığı haberleşme yöntemlerine ilişkin şartlar birlikte dikkate alındığında demokratik anayasal düzenin ve kamu güvenliğinin korunması amacıyla olağanüstü hâlin devamı süresince tutuklunun avukatı ile görüşmesine kuralda yer alan sınırlamaların getirilmesinin elverişli ve gerekli bir tedbir olmadığı söylenemez.

105. Kuralla tutuklunun avukatıyla görüşmesine bazı sınırlamalar getirilmekle birlikte Kanun'da bunun keyfî olarak uygulanmasına izin verilmesinin söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır. Kural, müdafi yardımından yararlanma ve tutukluluğa itiraz haklarının kullanımı bakımından tüm tutuklular yönünden bir sınırlama öngörmemekte; yalnızca demokratik anayasal düzenin ve kamu güvenliğinin korunması amacına yönelik olarak olağanüstü hâlle ilgili koşulları etkileyebilecek nitelikteki suçlar olan devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar, 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar yönünden anılan hakların sınırlanmasına izin vermektedir.

106. Öte yandan kural söz konusu kısıtlamaların amacı dışında kullanılması konusunda da bir serbestlik tanımamaktadır. Kural uyarınca anılan sınırlamaların uygulanabilmesi, tutuklunun avukatıyla görüşmesinde toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürülmesi, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirilmesi, bunlara emir ve talimat verilmesi veya yorumlarıyla gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletilmesi ihtimallerinden birinin varlığının Cumhuriyet savcısı kararıyla tespit edilmesi şartına bağlanmaktadır. Kanun ayrıca söz konusu kısıtlamaların tutuklunun avukatıyla görüşmesinde uygulanabileceğini görüşmeden önce tutuklu ve avukatına bildirilmesini de öngörmektedir.

107. Bu itibarla devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar, 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar bakımından olağanüstü

hâlin devamı süresince tutuklu ve avukat görüşmesine bazı kısıtlamalar getirilmesini öngören kuralın, olağanüstü hâlde müdafi yardımından yararlanma ile tutukluluğa itiraz haklarını durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde sınırlandırdığı söylenemez.

108. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 15., 19. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Ğ. Kanun'un 6. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının (ı) Bendinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

109. Dava dilekçesinde özetle; tutukluluğun gözden geçirilmesi esnasında yapılan incelemede çelişmeli yargı ve silahların eşitliği ilkelerine riayet edilmesi gerektiği, AİHM'e göre derhâl bir yargıç önüne çıkarılma hakkının özgürlüğünden yoksun bırakılan kişinin duruşmalı olarak dinlenilmesini gerektirdiği, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişinin dinlenilmesine, savcının sunduğu delillere karşı kendi görüşlerini ileri sürmesine imkân tanınmadan serbest bırakılma talebinin reddedilmesinin ve böylece tutukluluk süresinin uzatılmasının AİHS'in 5. maddesinin (3) numaralı fıkrasını ihlal ettiği, Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının AİHS'in anılan maddesiyle benzer bir düzenleme olduğu, bu nedenle söz konusu anayasal hükmün AİHS ve AİHM içtihatlarına uygun olarak yorumlanması gerektiği, Anayasa'nın 15. maddesinde olağanüstü hâllerde alınacak tedbirlerin ölçülülük ilkesine ve milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı olmaması gerektiğinin hükme bağlandığı gözetildiğinde düzenlemenin AİHS ve AİHM içtihatlarına açıkça aykırı olduğu ileri sürülmüş ve hak arama hürriyeti kapsamında adil yargılanma hakkına da aykırılık oluşturduğu belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 15., 19., 36. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

110. Dava konusu kural, 5237 sayılı Kanun'un İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerinde tanımlanan suçlar, 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar bakımından

olağanüstü hâl süresince tutukluluğun incelenmesi, tutukluluğa itiraz ve tahliye taleplerinin dosya üzerinden karara bağlanabilmesini öngörmektedir.

111. Kural devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar, 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar bakımından olağanüstü hâl süresince yapılacak soruşturma ve kovuşturmalarda tutukluluğun incelenmesi, tutukluluğa itiraz ve tahliye taleplerinin dosya üzerinden karara bağlanabilmesini öngörmektedir. Kuralla öngörülen tedbir olağanüstü halin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olduğundan ve yalnızca olağanüstü hâl süresince yapılacak soruşturma ve kovuşturmalar yönünden uygulanabileceğinden kurala ilişkin Anayasa'ya uygunluk denetiminde olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlanmasını ve durdurulmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesinin esas alınması gerekir. Ancak olağanüstü hâl yönetimine başvurulması, bu dönemde temel hak ve özgürlükleri sınırlandıran her düzenlemenin olağan dönemin izin verdiği ölçütlerin ötesinde olmasını gerektirmeyebileceğinden Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacak incelemeden önce sınırlamaya konu hakkın düzenlendiği Anayasa maddesi başta olmak üzere Anayasa'nın ilgili hükümleri ve olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında bir inceleme yapılmalıdır.

112. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında, hürriyeti kısıtlanan kişinin kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

113. Anayasa'nın anılan hükmü kapsamında serbest bırakılmayı sağlamak amacıyla başvurulan yargı mercii tarafından yapılan incelemede Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının niteliğine ve koşullarına uygun güvencelerin sağlanması gerekir. Bu bağlamda tutukluluk hâlinin devamının veya serbest bırakılma taleplerinin incelenmesinde *silahların eşitliği* ve *çelişmeli yargılama* ilkelerine riayet edilmelidir.

114. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usul hakları bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir. Çelişmeli yargılama ilkesi ise taraflara dava dosyası hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını, bu nedenle tarafların yargılamaya aktif olarak katılmasını gerektirir.

115. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasından kaynaklanan temel güvencelerden biri de tutukluluğa itiraz hakkıdır. Anılan hak, şüpheli veya sanığın tutukluluk hâline etkili biçimde itiraz edebilmesini, bu itirazın da hâkim ya da mahkeme tarafından etkin olarak incelenmesini gerektirir. Hürriyetinden yoksun bırakılan kimsenin bu duruma ilişkin şikâyetlerini, tutuklanmasına dayanak olan delillerin içeriğine veya nitelendirilmesine yönelik iddialarını, lehine ve aleyhine olan görüş ve değerlendirmelere karşı beyanlarını hâkim/mahkeme önünde sözlü olarak dile getirebilme imkânına sahip olması tutukluluğa itirazını çok daha etkili bir şekilde yapmasını sağlayacaktır. Bu nedenle kişi, bu haktan düzenli bir şekilde yararlanarak makul aralıklarla dinlenilmeyi talep edebilmelidir.

116. Ancak amacı maddi gerçeğin açığa çıkarılması olan ceza muhakemesinin makul bir sürede tamamlanması gerekir. Tutukluluğun incelenmesi veya tahliye taleplerine ilişkin her kararın duruşma açılarak verilmesi ceza yargılamasının makul sürede bitirilememesine yol açabileceği gibi ceza muhakemesinin sağlıklı şekilde ilerlemesini de engelleyebilir. Bu çerçevede duruşma yapmayı gerektirecek özel bir durum olmadığı sürece tutukluluğun incelenmesi, tutukluluğa itiraz ve tahliye taleplerinin her defasında duruşma açılarak yapılması gerekmez.

117. Öte yandan kural tutukluluk incelemesinin, tutukluluğa itiraz ve tahliye taleplerinin dosya üzerinden karara bağlama yetkisinin kullanımı bakımından herhangi bir süre veya üst sınır öngörmemiştir. Bir başka deyişle kural uyarınca hâkim, olağanüstü hâl devam ettiği sürece tutukluluk incelemeleri ile tutukluğa itiraz ve tahliye taleplerinin tamamını dosya üzerinden karara bağlayabilecektir. Bu itibarla olağanüstü hâl boyunca tutukluluklarıyla ilgili olarak şüpheli veya sanığın makul aralıklarla dinlenilmeyi talep edebilmeleri mümkün değildir. Açıklanan nedenle kural,

tutukluluğa karşı itirazın hâkim önünde yapılan duruşmalarda etkin olarak incelenmesi hakkına olağan dönem için Anayasa'da öngörülen sınırlama koşullarının ve güvence rejiminin ötesinde bir sınırlama getirmektedir. Bu nedenle kuralın, olağanüstü dönemlerde temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması ve sınırlanmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında incelenmesi gerekmektedir.

118. Kural adil yargılanma hakkı ile tutukluluğa itiraz hakkına bir sınırlama getirmekte ise de söz konusu haklar Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ve hiçbir koşulda müdahale edilmeyecek çekirdek alanda bulunan temel hak ve özgürlükler ile ilkeler arasında yer almadığı gibi milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülük olarak Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden MSHUS'un 4. ve AİHS'in 15. maddelerinin (2) numaralı fıkralarında ve bu Sözleşme'ye ek protokollerde dokunulması yasaklanan haklar arasında da bulunmamaktadır.

119. Adil yargılanma hakkı ile tutukluluğa itiraz hakkının olağanüstü dönemlerde kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması veya bunlar için Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilmesi Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca mümkün olmakla birlikte bu husus, yapılacak düzenlemelerde sınırsız bir takdir yetkisi tanındığı anlamına gelmemektedir. Anılan maddede olağanüstü hâllerde durumun gerektirdiği ölçüde söz konusu düzenlemelerin yapılabileceği belirtilmiştir. Bu nedenle adil yargılanma hakkı ile tutukluluğa itiraz hakkına getirilen sınırlamaların Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında *durumun gerektirdiği ölçüde* olduğunun söylenebilmesi için durumun gerektirdiği oranı aşan keyfi müdahalelere izin verilmemesi gerekir.

120. Kuralla adil yargılanma ile tutukluluğa itiraz haklarına yapılan sınırlamaların *ölçülü* olup olmadığı değerlendirilirken ülkemizde olağanüstü hâl ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve olağanüstü hâl ilanı sonrasında ortaya çıkan koşulların yanı sıra sınırlamanın kapsam ve boyutu dikkate alınmalıdır.

121. 15 Temmuz darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde yargı organları ve soruşturma mercileri, öngörülemez şekilde ağır bir iş yükünü yönetmek zorunda kalmıştır. Ayrıca, darbe teşebbüsünden

hemen sonra darbe teşebbüsünde bulunduğu belirtilen FETÖ/PDY ile ilgisi nedeniyle ilk etapta 2.745 hâkim ve Cumhuriyet savcısına görevden el çektirilmiş, süreç içinde de yaklaşık 4.000 yargı mensubu meslekten ihraç edilmiştir.

122. Tutukluların güvenliğini ve muhafazasını sağlamakla görevli ceza infaz koruma memurlarının ve jandarma personelinin bir kısmı, ayrıca gerektiğinde tutukluların güvenliğinin sağlanmasında görevlendirilebilecek olan emniyet görevlilerinin önemli bir bölümü FETÖ/PDY ile olan ilgileri nedeniyle kamu görevinden çıkarılmış veya uzaklaştırılmıştır. Darbe teşebbüsü ve FETÖ/PDY kapsamında yürütülen soruşturmalarda on binlerce şüphelinin tutuklanmış olması nedeniyle ceza infaz kurumlarının doluluk oranı kapasitenin üzerine çıkmıştır. Nitekim süreç içinde açık ceza infaz kurumuna ayrılma, koşullu salıverme ve denetimli serbestlikten yararlanma sürelerinde değişiklik yapılarak çok sayıda kişinin tahliyesi sağlanmış, böylece kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan kişi sayısının azaltılması yoluna gidilmiştir. Bütün bu olgular karşısında özellikle darbe teşebbüsü, FETÖ/PDY ve terör ile ilgili suçlardan dolayı tutuklu olan ve büyük çoğunluğu il merkezlerindeki ceza infaz kurumlarında bulunan binlerce kişinin tutukluluk incelemelerinin yapılması için periyodik olarak adliyelere getirilmeleri hâlinde çok ciddi güvenlik sorunlarının yaşanabileceğinin değerlendirildiği anlaşılmaktadır.

123. Olağanüstü hâl sırasında yapılan soruşturmaların ve açılan davaların sayısı ile ortaya çıkan tutuklu sayısı, soruşturma ve kovuşturma işlemlerini yürütmekle ve denetlemekle görevli olan çok sayıda emniyet ve yargı mensubunun meslekten çıkarılmış olması ve çok yüksek sayılara ulaşan tutukluların ceza infaz kurumlarından adliyelere götürülmelerinin yol açacağı güvenlik tehlikesi gözetildiğinde olağanüstü hâl döneminde söz konusu suçlar yönünden tutukluluk incelemelerinin duruşmasız olarak yapılmasının demokratik anayasal düzenin ve kamu güvenliğinin korunması amacı bakımından elverişli ve gerekli bir tedbir olmadığı söylenemez.

124. Kuralla bazı suçlar yönünden tutukluluk incelemelerinin duruşmasız olarak yapılması öngörülmekle birlikte Kanun'da bunun keyfî olarak uygulanmasına izin verilmesinin söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır.

Kanun, olağanüstü hâl döneminde tutukluların serbest bırakılmayı sağlamak amacıyla bir yargı merciine başvurma hakkını korumaktadır. Bu bağlamda hakkında tutuklama tedbiri uygulanan herkes 5271 sayılı Kanun'un 104. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında salıverilmesini isteyebilecektir. Yine bu dönemde, tüm şüpheli veya sanıklar yönünden 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesi uyarınca tutukluluğun resen en geç otuzar günlük süreler itibarıyla incelenmesine devam edilecektir.

125. Kural, söz konusu sınırlamanın amacı dışında kullanılması konusunda da bir serbestlik tanımamaktadır. Bu bağlamda kural, tüm suçlar yönünden değil yalnızca olağanüstü hâl ilan edilmesiyle ilişkili bulunan, devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar, 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar bakımından olağanüstü hâl süresince tutukluluk incelemesinin, tutukluluğa itiraz ve tahliye taleplerinin dosya üzerinden karara bağlama yetkisi tanımaktadır. Ayrıca kuralın hâkime tanıdığı yetki, bağlı yetki olmayıp takdir yetkisi niteliğindedir. Bu itibarla hâkim gerek görmesi hâlinde tutukluluğun incelenmesi, tutukluluğa itiraz ve tahliye taleplerini duruşmalı olarak da karara bağlayabilecektir.

126. Öte yandan Kanun'da tutukluluğun incelenmesi, tutukluluğa itiraz ve tahliye taleplerinin dosya üzerinden karara bağlanması sırasında şüpheli veya sanık ile iddia makamı usul hakları bakımından aynı koşullara tabi tutulmaktadır. Buna göre taraflardan biri diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını yazılı şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip kılınmışlardır.

127. Bu itibarla devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar, 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar bakımından olağanüstü hâlin devamı süresince tutukluluğun incelenmesi, tutukluluğa itiraz ve tahliye taleplerinin dosya üzerinden yapılabilmesini öngören kuralın, olağanüstü hâlde adil yargılanma ile tutukluluğa itiraz haklarını durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde sınırlandırdığı söylenemez.

128. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 15., 19. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 90. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

H. Kanun'un 9. Maddesinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

129. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu hükme dâhil kişilerin madde kapsamındaki karar, görev ve fiilleri nedeniyle hiçbir zaman, hiçbir şekilde, hiçbir mercie karşı, hiçbir sorumluluklarının olmayacağı, bu durumun bütün bu faaliyetler çerçevesinde yapılabilecek hukuksuzlukların giderilmesini imkânsız kılacağı, mutlak sorumsuzluğun ancak hukuk devletinin bulunmadığı rejimlerde söz konusu olabileceği, Anayasa'nın düzenlediği olağanüstü yönetim usullerinin hukuk içinde kalan, demokratik hukuk devletinin esaslı ögelerine bağlı olan anayasal bir rejim olduğu, Anayasa'nın öngördüğü olağanüstü hâl rejiminin hukuk devletinin asli bir unsurunun genel ve kalıcı olarak uygulanmaması sonucunu doğuracak bir düzenlemeye izin vermeyeceği, görevin kötüye kullanıldığı, keyfî yetki aşımlarının olduğu, bir insanlık suçu olan işkencenin kayıtsızca uygulandığı, kimi yaşam hakkı ihlallerinin kamu mekânlarında ya da kamu görevlilerince gerçekleştirildiği iddialarının etkin bir şekilde soruşturulması gerektiği, kamu görevlilerinin cezasızlığını öngören düzenlemenin yeterli eğitimi almamış, olayları kişisel bir öç alma olarak gören kişilere kötüye kullanma imkânı ve cesareti verebileceği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 10., 17., 40., 90. ve 125. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

130. 6749 sayılı Kanun'un dava konusu 9. maddesinde "*Bu Kanun kapsamında karar alan ve görevleri yerine getiren kişilerin bu görevleri nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğu doğmaz*" hükmüne yer verilmiştir. 6749 sayılı Kanun'un "*Amaç ve kapsam*" başlıklı 1. maddesinde "*Bu Kanunun amacı, 20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında, darbe teşebbüsü ve terörle mücadele çerçevesinde alınması zaruri olan tedbirler ile bunlara ilişkin usul ve esasları belirlemektir"*

denilmiştir. Buna göre Kanun'un amacı olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesi olup dava konusu kuralın da bu kapsamda aynı amaca yönelik olduğu açıktır. Ancak anılan Kanun'un birçok hükmünün sadece olağanüstü hâl döneminde uygulanma imkânı varken bir kısmının olağan dönemde de uygulanabilmesi mümkündür. Dolayısıyla kural sadece olağanüstü hâl süresiyle sınırlı olmadığından kuralın Anayasa'nın olağan dönem kuralları yönünden öngördüğü denetim rejimine göre incelenmesi gerekir.

131. Kurala göre 6749 sayılı Kanun kapsamında karar alan ve görevleri yerine getiren kişilerin bu görevleri nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğu doğmayacaktır. Kanun'da belirtilen söz konusu karar ve görevler incelendiğinde bunların olağanüstü halin ilanına neden olan koşulların ortadan kaldırılmasına yönelik tedbirlere ilişkin olarak verilen *kanuni yetkilerin* icra edilmesinden ibaret olduğu anlaşılmaktadır.

132. Kanunların verdiği yetkinin kullanılması ya da kanunlarca verilen görevlerin yerine getirilmesi veya bu kapsamda kararlar alınması, hukuk sistemimizce hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmiştir. Bir fiilin hukuka uygunluğu onun hukuk sisteminin tamamıyla uyumlu olduğunu gösterir. Bu durum hukukun bütünlüğü ilkesinin bir sonucudur. Bu nedenle hukuka uygun bir fiil nedeniyle onu icra edenlerin sorumluluğu söz konusu değildir. Başka bir ifadeyle hukuka uygun bir fiili gerçekleştirenlere hukuki, idari, mali ve cezai sorumluk yüklenemez. Kanunla verilmiş olan bir görevin yerine getirilmesi ya da bu kapsamda bir karar alınması, kişiye verilmiş bir görevken aynı zamanda bu görevin yerine getirilmesinin hukuka aykırılık oluşturması çelişkiye sebep olur. Bu nedenle kişilerin kanunlarca verilmiş olan görevleri kanuni usul ve esaslara uygun olarak yerine getirmeleri ya da bu kapsamda karar almaları sonucunda hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluklarının doğmaması tabiidir.

133. Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında vurguladığı üzere demokratik ülkelerde olağanüstü yönetim usulleri hukuku dışlayan, keyfî yönetim anlamına gelmez. Olağanüstü yönetimler kaynağını Anayasa'da bulan, anayasal kurallara göre yürürlüğe konulan, yasama ve yargı organlarının denetiminde varlıklarını sürdüren rejimlerdir.

134. Bu bağlamda kural bir yargılama engeli getirmemektedir. Haksızlık oluşturduğu ileri sürülen fiiller için yapılacak incelemede söz konusu fiilin kural bağlamında görev gereği ya da görevden kaynaklanıp kaynaklanmadığının değerlendirileceği kuşkusuzdur. Bu değerlendirme sonucunda varılan sonucun görevle ilgili olmadığı ya da bunun sınırlarını aştığının tespit edilmesi hâlinde sorumluluk gündeme gelecektir. Kanun'da belirtilen kişilere hukuka aykırı, haksız fiil veya suç işleme görev veya yetkisinin verilmediği ve verilemeyeceği açık olduğuna göre kuralın haksız fiil veya suç teşkil eden eylemleri kapsamadığı tartışmasızdır.

135. Dava konusu kuralın düzenlenme ihtiyacının, Kanun'da verilen görevlerin niteliğinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Söz konusu görevlerin önemli bir kısmı olağanüstü hal dönemiyle sınırlı ve olağanüstü hâlde alınması gereken, dolayısıyla olağan dönemin hukuki düzenlemelerinden oldukça farklı olan tedbirlerin icrasına yöneliktir. Bu tedbirlerin anılan niteliği dikkate alındığında bunlara ilişkin olarak verilen görevlerin etkili biçimde uygulanması hususunda tereddüt oluşabilir. Bu bağlamda dava konusu kuralla kanun koyucunun olağanüstü hâlin sebeplerinin ortadan kaldırılmasında görevlilerin çalışmalarında başarılı olmalarını, çekinmeden görev yapmalarını ve bu suretle bir an önce olağan döneme geçilmesini amaçladığı anlaşılmaktadır.

136. Öte yandan kuralla Kanun kapsamında karar alan ve görevleri yerine getiren kişilerin yerine getirdikleri görev ve kararları nedeniyle sorumlu tutulmamalarının nedeni bu kişilerin haksız fiil veya suç teşkil eden eylemlerine hukuki ve cezai bağışıklık tanıyarak bunlara kendileriyle aynı durumda bulunan kişilere nazaran özel bir imtiyaz ve ayrıcalık tanımak değildir. Bunun nedeni olağanüstü hal dönemiyle sınırlı ve olağanüstü halde alınması gereken dolayısıyla olağan dönemin hukuki düzenlemelerinden oldukça farklı olan tedbirlerin icrasına yönelik görevlerin herhangi bir endişe ve tereddüt duyulmadan yerine getirilmesini sağlamaktır. Dolayısıyla söz konusu kuralın eşitlik ilkesini zedeleyen bir yönü bulunmamaktadır.

137. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 17., 40., 90. ve 125. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

I. Kanun'un 10. Maddesinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

138. Dava dilekçesinde özetle; yürütmenin durdurulması kararı verilmesinin olağanüstü hâl, seferberlik ve savaş hâlinde, ayrıca millî güvenlik, kamu düzeni, genel sağlık nedenleriyle sınırlandırılabileceğinin Anayasa'da belirtildiği, Anayasa'da olağanüstü hâllerde yürütmenin durdurulması kararının verilme imkânını ortadan kaldıran bir düzenlemenin bulunmadığı, Anayasa uyarınca yalnızca belli nedenlerle bunun sınırlanmasının mümkün olduğu, buna karşılık dava konusu kuralın yürütmeyi durdurma kararının verilme imkânını tümüyle ortadan kaldırdığı, bu durumun Anayasa'nın üstünlüğü, hukuk devleti gibi ilkelerle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 11. ve 125. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

139. Dava konusu kural, Kanun kapsamında alınan kararlar ve yapılan işlemler nedeniyle açılan davalarda yürütmenin durdurulmasına karar verilemeyeceğini öngörmektedir. Kural içeriği itibarıyla olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olmasına rağmen olağanüstü hâl süresini aşacak biçimde uygulanmaya imkân vermektedir. Başka bir ifadeyle kural olağanüstü hâl süresiyle sınırlı bir düzenleme öngörmemektedir. Bu durumda kurala ilişkin incelemenin Anayasa'nın olağan dönem kuralları yönünden öngördüğü denetim rejimine göre yapılması gerekir.

140. Anayasa'nın 125. maddesinin birinci fıkrasında *"İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır"* kuralına yer verilmiştir. İdari eylem ve işlemlerin yargı denetimine tabi olması demokratik hukuk devletinin *olmazsa olmaz* koşuludur. Anayasa'nın söz konusu kuralıyla benimsediği husus etkili bir yargısal denetimdir. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin,

zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir.

141. Hak arama özgürlüğü bakımından kişilerin idareye karşı sahip oldukları en etkili yargısal koruma mekanizması iptal davasıdır. İptal davasında, idari işlemin hukuk kurallarına aykırılığının belirlenmesi hâlinde iptaline karar verilmekte ve bunun sonucunda idarenin hukuka bağlılığı ve hukuk düzeninin korunması sağlanmaktadır. Genel ilke, iptal kararlarının geriye yürümesi ve iptal edilen işlemi başından itibaren ortadan kaldırması, bu işleme ve ona dayanan sonuçların hiç mevcut olmamış gibi kabul edilmesi olmakla birlikte bu ilke, idari işlemin iptal kararı verilinceye kadar mevcudiyetini sürdürmesine ve etki doğurmasına engel değildir. Bu nedenle kişileri iptal davası sonuçlanıncaya kadar hukuka aykırı idari işlemin olumsuz etkilerinden korumak, ileride giderilmesi veya düzeltilmesi imkânsız veya zor olan durumları önlemek, idarenin hem olası bir tazmin yükünden kurtarılması hem de hukuk sınırları içinde kalması sağlanarak hukuk devletinin kesintiye uğramadan devamını temin etmek amacıyla yürütmenin durdurulması kurumu öngörülmüştür.

142. Yürütmenin durdurulması kurumu, yargının denetim etkinliğini artırıcı bir araç olarak dava hakkının bir parçasını oluşturduğu gibi kamu yararı ve kamu düzenini de sağlamaktadır. Yürütmenin durdurulması kararıyla dava konusu olan işlemin yapıldığı andan önceki durumun geri gelmesi sağlanmakta ve kişiler dava sonuçlanıncaya kadar bu işlemin olumsuz etkilerinden korunmaktadır. Ancak verilen yürütmeyi durdurma kararı dava konusu uyuşmazlığı sonlandıran nihai bir karar değildir.

143. Anayasa'nın 125. maddesinin beşinci fıkrasında, idari işlemin uygulanması hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda gerekçe gösterilerek yürütmenin durdurulmasına karar verilebileceği; altıncı fıkrasında ise yürütmenin durdurulması kararı verilmesinin olağanüstü hâl, seferberlik ve savaş hâlinde, ayrıca millî güvenlik, kamu düzeni ve genel sağlık nedenlerine bağlı olarak kanunla sınırlanabileceği hükme bağlanmıştır.

144. Dava konusu kuralda ise herhangi bir ayrım yapılmaksızın Kanun kapsamında alınan kararlar ve yapılan işlemler nedeniyle açılan davalarda olağanüstü hâl süresinin sona ermesinden sonraki süreyi de kapsar şekilde yürütmenin durdurulmasına karar verilemeyeceği belirtilmiştir. Bu nedenle, yürütmenin durdurulması kararı verilme imkânını tümüyle ortadan kaldıran söz konusu düzenleme, Anayasa'nın 125. maddesinin beşinci fıkrasıyla açıkça çelişmektedir.

145. Kural olağanüstü hâl döneminde de uygulama alanı bulmuştur. Olağanüstü dönemlerde temel hak ve özgürlüklere Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı biçimde sınırlandırmalara Anayasa belirli koşullarda imkân tanımıştır. Bu bağlamda kuralın olağan dönemde Anayasa'ya aykırı olduğu yönünde yapılan tespit, kuralın olağanüstü dönemle sınırlı uygulamasını kapsamamaktadır.

146. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 125. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural, Anayasa'nın 125. maddesine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 2. ve 11. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

147. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralların bu hâliyle uygulanmasının telafisi güç veya imkânsız zararların doğmasına sebebiyet vereceği belirtilerek kuralların yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un;

A. 1. 2. maddesinin (4) numaralı fıkrasının ikinci cümlesine,

2. 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasına,

3. 10. maddesine,

yönelik yürürlüğün durdurulması taleplerinin, koşulları oluşmadığından REDDİNE,

B. 1. 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

a. (d) bendinin birinci cümlesinin "…*Cumhuriyet savcısının kararıyla, görüşmeler teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilir, tutuklu ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli hazır bulundurulabilir, tutuklunun avukatına veya avukatın tutukluya verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabilir veya görüşmelerin gün ve saatleri sınırlandırılabilir.*" bölümüne,

b. (ı) bendine,

2. 9. maddesine,

yönelik iptal talepleri 24/7/2019 tarihli ve E.2016/205, K.2019/63 sayılı kararla reddedildiğinden, bu maddeye, bende ve bölüme ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

C. 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde yer alan *"…otuz günü…"* ibaresi hakkında 24/7/2019 tarihli ve E.2016/205, K.2019/63 sayılı kararla karar verilmesine yer olmadığına karar verildiğinden, bu ibareye ilişkin yürürlüğün durdurulması talebi hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

24/7/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. HÜKÜM

18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un;

A. 2. maddesinin (4) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin *"puanı eşit ya da düşük devlet üniversiteleri"* yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ ile Recai AKYEL'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

1. (a) bendinde yer alan *"…otuz günü…"* ibaresine ilişkin iptal talebi hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

2. (d) bendinin birinci cümlesinin "…*Cumhuriyet savcısının kararıyla, görüşmeler teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilir, tutuklu ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli hazır bulundurulabilir, tutuklunun avukatına veya avukatın tutukluya verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabilir veya görüşmelerin gün ve saatleri sınırlandırılabilir.*" bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

3. (ı) bendinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

Ç. 9. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

D. 10. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

24/7/2019 tarihinde karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Hicabi DURSUN
Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	

KARŞIOY GEREKÇESİ

6749 sayılı Kanunun 2. maddesinin (4) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin "puanı eşit ya da düşük devlet üniversiteleri" yönünden Anayasaya aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiştir.

İptal kararının gerekçesinde, kapatılan vakıf yükseköğretim kurumlarında kayıtlı iken Devlet veya başka vakıf üniversitelerine yerleştirilen öğrencilerin önceki üniversitelerine ödemekte oldukları yıllık ücretleri yeni üniversitelerine de ödemelerini öngören mezkûr kuralın, kapatılan yükseköğretim kurumlarına kayıt yaptırdıkları yıl yapılan merkezî sınavda aldıkları puana eşit veya daha düşük puanla öğrenci kabul eden Devlet üniversitelerine yerleştirilen öğrencileri de kapsar nitelikte olduğu ve bu durumdaki öğrencilerin daha önce Devlet üniversitesine yerleşme imkânı varken, kapatılan vakıf yükseköğretim kurumunu tercih etmeleri sonrasında aynı Devlet üniversitesine yerleştirilmeleri hâlinde kapatılan yükseköğretim

kurumlarına ödemeleri gereken ücretleri Devlet üniversitesine ödemeye devam etmelerinin öngörülmesinin burada öğrenim gören öğrenciler ile aralarında makul ve nesnel bir temele dayanmayan farklı bir muameleye tâbi tutulmalarına neden olacağı, bu öğrencilerin merkezî sınavdaki başarı sıraları dikkate alındığında farklı hukukî durumda oldukları söylenemeyeceğinden, aktarıldıkları Devlet üniversitelerinin önceki öğrencilerinden farklı muameleye tabî tutulmalarının eğitim ve öğrenim hakkı bağlamında eşitlik ilkesine aykırılık oluşturacağı, ayrıca kuralın bu öğrenciler yönünden eğitim ve öğrenim hakkına ölçüsüz bir sınırlama içerdiği, bu nedenlerle Anayasanın 10., 13. ve 42. maddelerine aykırı olduğu ifade edilmiştir.

Kararda da belirtildiği gibi, Anayasanın 10. maddesinde öngörülen eşitlik ilkesi aynı hukukî durumda bulunanlar için söz konusu olup ilkenin amacı aynı durumda olan kişilerin kanunlar önünde aynı işleme tâbi tutulmalarını sağlamak, kişilere ayrım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı hukukî durumda bulunan kişilere ve topluluklara farklı kurallar uygulanarak kanun önünde eşitliğin ihlali yasaklanmıştır.

Bu itibarla, incelenen kuralla ilgili olarak eğitim ve öğrenim hakkı bağlamında eşitlik ilkesi yönünden yapılacak anayasallık denetiminde de öncelikle Anayasanın 10. maddesi çerçevesinde aynı veya benzer durumda bulunan kişilere farklı muamele yapılmasının öngörülüp öngörülmediği ve bu kapsamda aynı veya benzer durumdaki kişiler arasında eğitim ve öğrenim hakkına müdahale bakımından fark gözetilip gözetilmediği belirlenmeli, varsa öngörülen farklılığın nesnel ve makul bir temele dayanıp dayanmadığı ve ölçülü olup olmadığı incelenmelidir.

Ancak bu incelemede kişilerin aynı veya benzer durumda olup olmadıkları belirlenirken esas alınması gereken hukukî durumun, kişilerin yapılan kanunî düzenlemeden sonraki hukukî durumları değil, önceki durumları olduğu vurgulanmalıdır. Başka bir anlatımla, incelenen kanunla haklarında düzenleme yapılan kişilerin hukukî durumları, yeni tâbi kılındıkları statüde daha önceden bulunan kişilerin hukukî konumları ile değil, düzenleme konusu olan diğer kişilerin konumları ile karşılaştırılarak eşitlik incelemesi yapılmalıdır.

İncelenen kural, kapatılan yükseköğretim kurumlarında kayıtlı olup fıkranın birinci cümlesine göre Devlet veya vakıf üniversitelerine yerleştirilen öğrencilerin, ilk kaydoldukları vakıf yükseköğretim kurumlarına ödemeleri gereken ücretleri yeni yerleştirildikleri üniversiteye de ödemeye devam etmelerini öngörmüştür.

İncelenen kuralın, yürürlüğe girdiği tarihte kapatılan vakıf yükseköğretim kurumlarında kayıtlı öğrencilerin durumlarını düzenlemesi sebebiyle, bunların, nakledildikleri Devlet üniversitelerinde kayıtlı öğrencilerle, yani sınavın yapıldığı yıl doğrudan Devlet üniversitesini tercih ederek yerleştirilen öğrencilerle aynı hukukî durumda bulunduklarından söz edilemeyeceğinden belirtilen kişiler arasında eşitlik karşılaştırması yapılmasına imkân bulunmamaktadır. Yeniden yerleştirilmeleri öngörülen öğrenciler, sınavın yapıldığı yıl aldıkları puanlarla -daha sonra kapatılan- vakıf yükseköğretim kurumlarına ve onlar için belirlenen şartlarla yerleştirilmeyi tercih ederek, aynı veya daha düşük puanla öğrenci alan Devlet üniversitelerine yerleştirilmeyi tercih eden öğrencilerden farklı bir hukukî duruma girmişlerdir. Bu nedenle, söz konusu öğrencilerin incelenen düzenleme tarihindeki hukukî konumları farklıdır.

Buna karşılık kuralın kapatılan vakıf yükseköğretim kurumlarından Devlet ve vakıf üniversitelerine aktarılan ve düzenleme tarihinde aynı hukukî durumda bulunan öğrenciler arasında farklılık öngörmediği gibi, ilk kaydoldukları (kapatılan) vakıf üniversitelerine ödemeleri gereken ücretleri (mezun olana kadar) yeni yerleştirildikleri üniversitelere de ödemelerini öngörmesi sebebiyle muhataplarına öngörülemez ve daha ağır bir sorumluluk yüklemediği de açıktır.

Diğer taraftan bu öğrencilerin Devlet üniversitelerine yerleştirilmelerinden sonra anılan üniversitelerin önceki öğrencileriyle aynı hukukî duruma girdikleri ve böyle bir karşılaştırmanın isabetli olduğu kabul edilse dahi, kapatılan vakıf yükseköğretim kurumlarından Devlet üniversitelerine aktarılan öğrencilerle sınavın yapıldığı yıl aynı Devlet üniversitesini tercih ederek yerleştirilen öğrenciler arasında öngörülen farklılığın nesnel ve makul bir temele dayandığı, ölçülülük açısından da bir sorun bulunmadığı görülmektedir.

Kapatılan vakıf yükseköğretim kurumlarında kayıtlı olan öğrencilerin Devlet ve vakıf üniversitelerine yerleştirilmelerini öngören kuralın, ilk kayıt yaptırdıkları yıl aldıkları puanın dikkate alınmasını şart koşmadığı ve bu öğrencilerin kapatılan vakıf yükseköğretim kurumuna kayıt yaptırdıkları yıl girdikleri merkezî sınavdaki başarı sıralarının üzerinde puan gerektiren üniversitelere de yerleştirilebilmelerine imkân verdiği de dikkate alındığında, kapatılan vakıf üniversitelerinde kayıtlı olup aynı konumda bulunan bu öğrencilerden Devlet üniversitelerine yerleştirilenlere başka vakıf üniversitelerine yerleştirilen öğrencilere göre bir ayrıcalık tanınmasının önlenmesi yönünde nesnel ve makul bir temele dayandığı anlaşılmaktadır.

Bu nedenle, esas olarak anılan öğrencilerin aralarında herhangi bir ayrım ve ayrıcalık gözetmeden, yeni yerleştirildikleri üniversitelerde öğrenimlerine devam etmelerini sağlayan kural nesnel ve makul bir temele dayanmakta, zaten daha önce ödemekte oldukları ücretleri ödemeye devam etmelerini öngördüğünden muhataplarına öngörülemez ve daha ağır bir yük de getirmemektedir. Başka bir anlatımla, bu öğrencilerin önceden ödemekte oldukları ücretleri ödemeye devam etmelerini öngörmesi sebebiyle eğitim ve öğrenim hakkına ölçüsüz bir müdahale getirmeyen ve mezkûr hakkın kullanılmasını ciddi suretle güçleştirmeyen söz konusu düzenlemenin nesnel ve makul bir gerekçesinin bulunması ve ölçülü olması sebebiyle de Anayasaya aykırılığı söz konusu değildir.

Bu nedenlerle, incelenen kuralın Anayasaya aykırı olmadığı düşüncesiyle iptal kararına katılmıyoruz.

Üye	Üye	Üye
M. Emin KUZ	Rıdvan GÜLEÇ	Recai AKYEL

Esas Sayısı : 2017/16
Karar Sayısı : 2019/64
Karar Tarihi : 24/7/2019

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Levent GÖK, Özgür ÖZEL ile birlikte 121 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 9/11/2016 tarihli ve 6757 sayılı Kanun'un;

A. 7. maddesiyle 31/7/1970 tarihli ve 1324 sayılı Genelkurmay Başkanının Görev ve Yetkilerine Ait Kanun'un 8. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasının,

B. 22. maddesiyle 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 60. maddesine eklenen (11) numaralı fıkranın (28/11/2017 tarihli ve 7061 sayılı Kanun'un 99. maddesiyle aynı maddeye eklenen (9) numaralı fıkra nedeniyle (12) numaralı fıkra şeklinde teselsül ettirilmiştir) birinci ve üçüncü cümlelerinin,

C. 23. maddesiyle 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilât Kanunu'nun ek 24. maddesine eklenen üçüncü fıkranın birinci cümlesinde yer alan *"…Kamu Personel Seçme Sınavı şartı aranmaksızın,…"* ibaresinin,

Ç. 25. maddesiyle 6/1/1982 tarihli ve 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'a eklenen geçici 21. maddenin,

Anayasa'nın 2., 13., 20., 36., 90., 118., 138., 139., 140. ve 148. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

6757 sayılı Kanun'un iptali talep edilen kuralların da yer aldığı;

1. 7. maddesiyle 1324 sayılı Kanun'un 8. maddesinin değiştirilen birinci fıkrası şöyledir:

> *"(Değişik birinci fıkra: 15/8/2016-KHK-671/8 md.; Aynen kabul: 9/11/2016-6757/7 md.)* ***Genelkurmay Başkanı; orgeneral ve oramiraller arasından, Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine Cumhurbaşkanınca atanır.****"*

2. 22. maddesiyle 5809 sayılı Kanun'un 60. maddesine eklenen (11) numaralı fıkra şöyledir:

> ***"****(11) (Ek: 15/8/2016-KHK-671/25 md.; Aynen kabul: 9/11/2016-6757/22 md.)* ***Kurum, görevi kapsamında ilgili yerlerden bilgi, belge, veri ve kayıtları alabilir ve değerlendirmesini yapabilir; arşivlerden, elektronik bilgi işlem merkezlerinden ve iletişim altyapısından yararlanabilir, bunlarla irtibat kurabilir ve bu kapsamda diğer gerekli önlemleri alabilir veya aldırabilir****. Kurum, bu fıkrada belirtilen görevlerin ifasında bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar ile işbirliği içerisinde çalışır****. Bu kapsamda Kurum tarafından istenen her türlü bilgi ve belge talebi; ilgili bakanlık, kurum ve kuruluşlar tarafından gecikmeksizin yerine getirilir.*** *Bu fıkraya göre bilgi ve belge talebinde bulunulması ve bu taleplerin yerine getirilmesine ilişkin usul ve esaslar ile diğer hususlar Başbakanlıkça belirlenir."*

3. 23. maddesiyle 3201 sayılı Kanun'un ek 24. maddesine eklenen üçüncü fıkra şöyledir:

> *"(Ek fıkra: 15/8/2016-KHK-671/26 md.; Değişik fıkra: 3/10/2016-KHK-676/28 md.; Aynen kabul: 9/11/2016-6757/23 md.) Özel harekat birimlerinde istihdam edilmek üzere, yirmisekiz yaşından gün almamış olmak kaydıyla, en az lise veya dengi okul mezunları,* ***Kamu Personel Seçme Sınavı şartı aranmaksızın,*** *fiziki yeterlilik ve mülakat sınavları ile polis meslek eğitim merkezlerine alınabilir. Bu fıkra*

kapsamında alınacak olanların eğitim süresi ve eğitim şekline ilişkin usul ve esaslar ile diğer hususlar Bakanlık tarafından belirlenir."

4. 25. maddesiyle 2576 sayılı Kanun'a eklenen geçici 21. madde şöyledir:

*"**Geçici Madde 21-** (Ek: 15/8/2016-KHK/671/28 md.; Aynen kabul: 9/11/2016- 6757/25 md.)*

31/12/2020 tarihine kadar bölge idare mahkemesi üyeliğine, hâkimlik ve savcılık mesleğinde fiilen en az altı yıl görev yapmış ve üstün başarısı ile bölge idare mahkemesinde yararlı olacağı anlaşılmış bulunan idarî yargı hâkim ve savcıları arasından atama yapılabilir."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 9/2/2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Aydın AYGÜN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükümleri, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Olağanüstü Hâl Yönetim Usulünün Anayasal Çerçevesi

3. Olağanüstü yönetim usulleri; iç karışıklık, ayaklanma, savaş tehlikesinin baş göstermesi, savaş hâli, doğal afet, ağır ekonomik bunalım ve

benzeri nedenlerle devletin ve toplumun güvenliğini büyük ölçüde sarsan durumlarla karşılaşıldığında başvurulan yönetim şekilleridir. Belirtilen durumların devletin ve toplumun varlığı ve güvenliği bakımından büyük bir tehlike oluşturduğu kuşkusuzdur. Olağan dönemdeki yönetim rejiminin ve hukuk kurallarının bu tehlikelerin giderilmesinde yetersiz kalabilmesi nedeniyle çağdaş hukuk sistemlerinde olağanüstü hâllerde özel yönetim usullerinin uygulanmasına da imkân tanınmaktadır. Bir başka ifadeyle olağanüstü yönetim usulleri bir zaruretten kaynaklanmakta olup demokratik anayasal düzenin korunması ve sürdürülebilmesi için bu yönetim usullerine başvurulması zorunluluğu ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda olağanüstü yönetimlere neden olan tehlikelerin bertaraf edilebilmesi için olaylar karşısında ivedi önlem ve karar alabilme ihtiyacı duyan yürütmenin yetkilerinin artırılması gerekebilmektedir.

4. Bununla birlikte demokratik ülkelerde olağanüstü yönetim usulleri hukuku dışlayan, keyfî yönetim anlamına gelmez. Olağanüstü yönetim usulleri kaynağını Anayasa'da bulmakta, anayasal kurallara göre yürürlüğe konularak yasama ve yargı organlarının denetiminde varlıklarını sürdürmektedir. Olağanüstü yönetimlerin amacı, anayasal düzeni korumak ve savunmaktır. Bu nedenle olağanüstü hâl yürütme organına önemli yetkiler vermesine, hak ve özgürlükleri de önemli ölçüde sınırlandırmasına karşın hukuki bir rejimdir.

5. 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la yapılan değişiklik öncesinde olağanüstü hâl sebepleri Anayasa'nın 119. ve 120. maddelerinde düzenlenmiş ve 119. maddede "*tabiî afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım halleri*"; 120. maddede de "*Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddî belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddî şekilde bozulması halleri*" olağanüstü hâl ilan edilme sebepleri olarak öngörülmüştür. Anayasa'nın 119. maddesinde düzenlenen olağanüstü hâl, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulunca ilan edilebilirken 120. maddesinde düzenlenen olağanüstü hâl, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulunca Millî Güvenlik Kurulunun da görüşü alındıktan sonra ilan edilebilmektedir.

6. Anayasa'nın mülga 121. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Olağanüstü hal süresince, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda, kanun hükmünde kararnameler çıkarabilir. Bu kararnameler, Resmî Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur; bunların Meclisce onaylanmasına ilişkin süre ve usul, İçtüzükte belirlenir*" denilmektedir. Anılan hüküm uyarınca, olağanüstü hâllerde Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, olağanüstü hâlin gerekli kıldığı konularda kanun hükmünde kararname (KHK) çıkarma yetkisine sahiptir.

7. Anayasa'nın mülga 91. maddesinin birinci fıkrasında, sıkıyönetim ve olağanüstü hâller saklı kalmak üzere Anayasa'nın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin KHK'larla düzenlenemeyeceği belirtilmekte iken sıkıyönetim ve olağanüstü hâllerde, söz konusu hak ve ödevler yönünden de KHK ile düzenleme yapılmasına bir engel bulunmamaktadır.

8. Anayasa'nın mülga 121. ve 122. maddelerinin üçüncü fıkralarında da olağanüstü hâl ve sıkıyönetim hâlinin gerekli kıldığı konularda çıkarılan KHK'ların Resmî Gazete'de yayımlandıkları gün TBMM'nin onayına sunulacağı, bunların TBMM tarafından onaylanmasına ilişkin süre ve usulün İçtüzük'te belirleneceği öngörülmüştür. TBMM İçtüzüğü'nün 128. maddesinin 9/10/2018 tarihli ve 1200 sayılı Karar'la değiştirilmeden önceki hâline göre "*Anayasanın 121 ve 122 nci maddeleri gereğince çıkarılan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan kanun hükmünde kararnameler, Anayasanın ve İçtüzüğün kanun tasarı ve tekliflerinin görüşülmesi için koyduğu kurallara göre ancak, komisyonlarda ve Genel Kurulda diğer kanun hükmünde kararnamelerle, kanun tasarı ve tekliflerinden önce, ivedilikle en geç otuz gün içinde görüşülür ve karara bağlanır./ Komisyonlarda en geç yirmi gün içinde görüşmeleri tamamlanmayan kanun hükmünde kararnameler Meclis Başkanlığınca doğrudan doğruya Genel Kurul gündemine alınır*" Söz konusu maddede, olağanüstü dönem KHK'larının da olağan dönem KHK'ları gibi komisyonlarda ve Genel Kurulda öncelikle ve ivedilikle görüşüleceği hükme bağlanmakla birlikte olağan dönem KHK'larından farklı olarak *öncelikle* ve *ivedilikle* görüşülme hususu, birtakım sürelere bağlanarak somutlaştırılmıştır.

B. Olağanüstü Hâl Düzenlemelerinin Yargısal Denetimi

9. Anayasa'nın 6771 sayılı Kanun'la değiştirilmeden önceki 148. maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesinde *"…olağanüstü hallerde, sıkıyönetim ve savaş hallerinde çıkarılan kanun hükmünde kararnamelerin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dava açılamaz"* hükmüne yer verilerek olağanüstü dönem KHK'ları Anayasa Mahkemesinin yargısal denetiminin dışında bırakılmıştır. Anayasa Mahkemesi 2/11/2016 tarihli ve E.2016/171, K.2016/164 sayılı kararında olağanüstü hâl KHK'larının Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenebilmesi için bu yöndeki bir anayasal yetkinin açıkça tanınması gerektiğini ifade ederek Anayasa'nın 148. maddesinin lafzı, Anayasa koyucunun amacı ve ilgili yasama belgeleri gözönünde bulundurulduğunda olağanüstü hâl KHK'larının herhangi bir ad altında yargısal denetiminin mümkün olmadığına karar vermiştir.

10. Bununla birlikte olağanüstü hâl KHK'larının TBMM tarafından onaylanarak kanunlaşması hâlinde bu kanun hükümlerinin Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde dava açılmasının önünde bir engel bulunmamaktadır. İptal davasına konu edilen 6757 sayılı Kanun, olağanüstü hâl kapsamında çıkarılan 671 sayılı KHK'nın TBMM tarafından onaylanması sonucunda yürürlüğe girmiştir. Bu itibarla dava konusu kurallar diğer kanun hükümleri gibi Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olmakla birlikte bu denetim yapılırken söz konusu kuralların olağanüstü hâle yönelik düzenlemeler içermesi nedeniyle öncelikle inceleme yönteminin belirlenmesi gerekir.

11. Anayasa, temel hak ve özgürlüklerin korunmasına ilişkin olarak olağan ve olağanüstü dönemler için iki ayrı hukuki rejim öngörmektedir. Olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması rejimi Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenmişken olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ya da kullanılmasının durdurulması rejimi Anayasa'nın 15. maddesinde düzenlenmiştir.

12. Anayasa'nın 13. maddesine göre "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve*

ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

13. Anayasa'nın 15. maddesine göre ise *"Savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir./ Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz."*

14. Olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütler Anayasa'nın 13. maddesinde yer alırken *savaş*, *seferberlik* ve *olağanüstü hâller*de hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, hatta kullanılmasının durdurulması özel olarak Anayasa'nın 15. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması ve bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür. Ancak Anayasa'nın 15. maddesiyle bu hususta tanınan yetki de sınırsız değildir. Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirlerin milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükleri ihlal etmemesi ve durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekmektedir. Ayrıca bu durumlarda dahi kişinin yaşam hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulması, din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanması ve bunlardan dolayı suçlanması yasaklanmış; suç ve cezaların geriye yürümemesi ilkesi ile masumiyet karinesinin bu hâllerde de geçerli olduğu kabul edilmiştir.

15. Olağanüstü hâl yönetim usullerine başvurulmasındaki temel amaç, bu yönetim rejiminin uygulanmasına neden olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesini sağlamaktır. Devletin veya toplumun varlığının ya da kamu düzeninin ağır tehdit veya tehlikeler altında bulunması nedeniyle olağanüstü yönetim usulünün uygulandığı dönemlerde, söz konusu tehdit

veya tehlikelerin bertaraf edilmesi için temel hak ve özgürlüklerin olağan döneme kıyasla daha fazla sınırlandırılması sonucunu doğuran tedbirler alınması gerekebilir. Bu nedenle Anayasa'nın 15. maddesinin uygulanabilmesi için kuralın olağanüstü hâlin gerekli kıldığı durumla ilgisinin bulunması gerekir.

16. Olağanüstü hâl KHK'larının kanunlaşmasından sonra bu kanun hükümlerinin Anayasa'ya uygunluğunun denetlenmesinde ilgili kuralın tabi olduğu sınırlama rejimi tespit edilmelidir. Zira söz konusu düzenlemelerde olağanüstü hâlle ilgili kuralların yanında olağanüstü hâlle ilgisi olmayan kurallara da yer verilebilmesi bu tespitin yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

17. Kanunlaştırılarak yargısal denetime açılan bir kuralın Anayasa'nın olağanüstü dönem için öngördüğü denetim rejimine tabi olabilmesi için kural, olağanüstü hâlin ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olmalı ve olağanüstü hâl süresiyle sınırlı uygulanmalıdır. Dolayısıyla ancak bu iki niteliği taşıyan bir kuralın Anayasa'ya uygunluk denetiminde olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlanmasını ve durdurulmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesi esas alınabilir.

18. Kuralın olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olmadığı ya da olağanüstü hâlin süresini aştığı durumlarda ise söz konusu kuralın Anayasa'ya uygunluk denetiminde Anayasa'nın 15. maddesi dikkate alınamaz. Bu durumda kurala ilişkin inceleme sınırlamaya konu hakkın düzenlendiği Anayasa maddesi başta olmak üzere Anayasa'nın ilgili hükümleri ile olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimi bakımından temel öneme sahip olan Anayasa'nın 13. maddesi bağlamında yapılmalıdır. Ancak buradaki anayasallık denetiminde varılan sonuç böyle bir düzenlemenin olağanüstü dönemde dahi yapılamayacağı şeklinde anlaşılamaz.

19. Temel hak ve özgürlüklerle ilgili olağanüstü hâl kurallarının anayasallık denetiminde Anayasa'nın 15. maddesinde üç ayrı ölçüt öngörülmüştür. Bu ölçütlerden ilki anılan maddenin ikinci fıkrasında sayılan ve çekirdek alan olarak da ifade edilen temel hak ve özgürlüklere dokunma yasağıdır. Buna göre olağanüstü dönemde de olsa savaş hukukuna uygun

fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.

20. Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ikinci ölçüt kuralların milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı olmamasıdır. Bu yükümlülüklerin başında taraf olunan insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülükler gelmektedir.

21. İnsan hakları alanında Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin başında Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (MSHUS) ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) gelmektedir. MSHUS'un 4. ve AİHS'in 15. maddelerine göre milletin yaşamını tehdit eden olağanüstü bir durum meydana geldiğinde devletler, bu sözleşmelerdeki yükümlülüklerini azaltacak tedbirler alabilirler. Ancak MSHUS'un 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasında; AİHS'in 15. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, AİHS'e ek 7 No.lu Protokol'ün 4., 6 No.lu Protokol'ün 3. ve 13 No.lu Protokol'ün 2. maddelerinde yükümlülük azaltılması mümkün olmayan bazı hak ve özgürlüklere yer verilmiştir. Bunlardan önemli bir kısmı, Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında da yer almaktadır. Dolayısıyla bu haklar yönünden yapılacak ikinci inceleme kapsamında Anayasa, MSHUS ve AİHS'te yer alan yükümlülük azaltılması mümkün olmayan ortak hak ve özgürlükler yönünden ayrı bir değerlendirme yapmaya gerek bulunmamaktadır.

22. Bununla birlikte MSHUS'un 4. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile AİHS'in 15. maddesinin (2) numaralı fıkrası ve AİHS'e ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinde, Anayasa'nın 15. maddesinde yer almayan bazı hak ve özgürlüklerin de yükümlülük azaltılmasına konu olamayacağı düzenlenmiştir. Buna göre olağanüstü durumlarda da hiç kimse köle veya kul olarak tutulamaz, yalnızca sözleşmeden doğan yükümlülüklerini yerine getiremediği gerekçesiyle hapsedilemez ve kesin bir hükümle mahkûm edildiği ya da beraat ettiği bir suçtan dolayı yeniden yargılanamaz veya cezalandırılamaz. Ayrıca bu dönemde de herkes her yerde, hukuk önünde kişi olarak tanınma hakkına sahiptir. Son olarak olağanüstü dönemde

alınacak tedbirlerin *ırk*, *renk*, *cinsiyet*, *dil*, *din*, *toplumsal köken* gibi sebeplerle ayrımcılık içermemesi gerekir. Bu nedenle belirtilen hak ve özgürlükler Anayasa'nın 15. maddesinde sayılan çekirdek haklar arasında yer almasa da anılan hak ve özgürlükleri sınırlayan tedbirler, milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülüklerle bağdaşmayacağından meşru görülemez. Dolayısıyla bu haklara ilişkin düzenlemelerde sözü edilen sözleşme hükümlerinin gözetileceği tabiidir.

23. Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan üçüncü ölçüt ise olağanüstü hâl döneminde temel hak ve özgürlükleri sınırlayan kuralların *durumun gerektirdiği ölçüde* olmasıdır. Anılan maddedeki ölçülülük *olağanüstü yönetim usulünün uygulanmasına neden olan durum* karşısında ölçülülüğü ifade etmektedir. Dolayasıyla Anayasa'nın 15. maddesinde belirtilen ölçülülük, Anayasa'nın 13. maddesindeki ölçülülük kriterine göre temel hak ve özgürlükleri daha fazla sınırlamaya izin vermektedir.

24. Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlandırılması veya durdurulması için başvurulan aracın amacı gerçekleştirmeye elverişli ve bunun için gerekli olmasını, ayrıca araçla amacın ölçülü bir oran içinde bulunmasını ifade etmektedir. Buna göre tedbir, olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikelerin ortadan kaldırılması amacına ulaşma bakımından elverişli ve bu amacın gerçekleşmesi için gerekli olmalı; ayrıca tedbire konu temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlama durumun gerektirdiği oranda olmalıdır. Bir başka deyişle alınan tedbirle temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlama durumun gerektirdiği oranı aşarak keyfi niteliğe dönüşmemelidir.

25. Ölçülülüğün tespitinde tedbirin alındığı dönemin tüm koşulları birlikte değerlendirilmelidir. Bu kapsamda olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlama teşkil eden tedbirin ölçülülüğüne ilişkin unsurlar değerlendirilirken olağanüstü yönetim usulünün uygulanmasına neden olan tehdit veya tehlikeler, sınırlamaya konu hak ve özgürlüğün niteliği ve tedbirin alındığı zamanın da gözönünde bulundurulması gerekir.

26. Son olarak Anayasa'nın 15. maddesinde, olağanüstü dönemlerde temel hak ve özgürlüklere yönelik olarak Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınması dışında temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının

kısmen veya tamamen durdurulabilmesine de izin verilmiştir. Ancak buradaki *durdurma* kavramı o hakkın tamamen kullanılamaz hâle gelmesi değil, onun kullanımının geçici olarak askıya alınması anlamına gelmektedir. Kuşkusuz temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının durdurulması niteliğindeki tedbirler de ölçülülük ilkesinin yukarıda belirtilen esaslarına uygun olmalıdır.

27. Olağanüstü yönetim usulünün uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamayı konu edinen kurallara ilişkin olarak Anayasa'nın 15. maddesinin uygulanması gerektiği durumlarda da bu maddeye ilişkin inceleme yapılmadan önce sınırlamaya konu hakkın düzenlendiği Anayasa maddesi başta olmak üzere Anayasa'nın ilgili hükümleri ve olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında bir inceleme yapılmalıdır. Zira devletin veya toplumun varlığına ya da kamu düzenine yönelik ciddi tehdit veya tehlikelerin ortaya çıktığı olağanüstü durumlarda olağanüstü yönetim usullerine başvurulması, bu dönemde yürürlüğe konulan ve temel hak ve özgürlükleri sınırlandıran her düzenlemenin olağan dönemin izin verdiği ölçütlerin ötesinde olmasını gerektirmeyebilir. Anılan şekilde inceleme yapılması Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan "... *Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir*" hükmünün de bir gereğidir. Nitekim Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında bu konuya ilişkin olarak vermiş olduğu ilk karar olan *Aydın Yavuz ve diğerleri* kararında da aynı inceleme yöntemi benimsenmiştir (*Aydın Yavuz ve diğerleri* ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 193-195).

28. Buna göre yapılan incelemede kuralın Anayasa'nın 15. maddesi dışındaki maddelerinde yer alan güvencelere aykırı olmadığının tespit edilmesi durumunda ayrıca Anayasa'nın 15. maddesi yönünden bir inceleme yapılmasına gerek kalmayacaktır. Zira Anayasa'nın 15. maddesi yönünden bir inceleme yapılabilmesi için öncelikle kuralın Anayasa'nın olağan dönem için öngördüğü güvencelere aykırılık taşıdığının tespit edilmesi gerekmektedir. Kuralın temel hak ve özgürlükler için Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı olduğu tespit edildiğinde ise bu kez sınırlamanın *savaş*, *seferberlik* veya *olağanüstü hâl* dönemlerinde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesine uygun olup olmadığı hususunda inceleme yapılacaktır.

29. Bununla birlikte Anayasa'da bazı temel hak ve özgürlüklerin olağanüstü dönemlerde sınırlandırılmasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu kapsamda bazı temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin sebep ve koşullar ilgili maddede özel olarak somutlaştırılmıştır. Bu nedenle anılan nitelikteki temel hak ve özgürlüklere temas eden olağanüstü hâl kurallarının anayasallık denetiminde Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı tedbirlerin alınıp alınmadığının tespiti bakımından ayrıca Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvenceler yönünden bir inceleme yapılması gerekli değildir. Bu gibi düzenlemelerin anayasallık denetiminde doğrudan Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygunluğunun tespit edilmesi gerekir.

C. Kanun'un 7. Maddesiyle 1324 Sayılı Kanun'un 8. Maddesinin Değiştirilen Birinci Fıkrasının incelenmesi

30. 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nın 47. maddesi *"31/7/1970 tarihli ve 1324 sayılı Genelkurmay Başkanının Görev ve Yetkilerine Ait Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. İlgili Cumhurbaşkanlığı kararnamesi yürürlüğe girinceye kadar söz konusu Kanun hükümlerinin uygulanmasına devam edilir."* hükmünü içermektedir. Bu bağlamda 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 338. maddesinde Genelkurmay Başkanının görev ve yetkileri, aynı tarihli ve sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 3 numaralı Üst Kademe Kamu Yöneticileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Atama Usûllerine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 9. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da Genelkurmay Başkanının atanma usulü ve görev süresi düzenlenmiştir. Anılan hükümler çerçevesinde dava konusu fıkranın uygulanma imkânı kalmamıştır.

31. Açıklanan nedenle konusu kalmayan fıkraya ilişkin iptal talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermek gerekir.

Ç. Kanun'un 22. Maddesiyle 5809 Sayılı Kanun'un 60. Maddesine Eklenen (11) Numaralı Fıkranın Birinci ve Üçüncü Cümlelerinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

32. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna verilen yetkinin son derece geniş olduğu, kişisel verilerin

korunmasında ulusal ve uluslararası düzenlemeler ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarında belirtilen kriterlerin kuralda bulunmadığı, kuralla kişisel verilere yapılan müdahalenin demokratik toplumun gerektirdiği şekilde ve ölçüde olmadığı, kişisel verilerin gizliliği ve güvenliğine ilişkin herhangi bir güvencenin bulunmadığı, bu itibarla hakkın özüne dokunduğu belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2., 13., 20. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anlam ve Kapsam

33. Dava konusu kurallarla Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna (Kurum) görevi kapsamında ilgili yerlerden bilgi, belge, veri ve kayıtları alabilme ve bunları değerlendirme, arşivlerden, elektronik bilgi işlem merkezlerinden ve iletişim altyapısından yararlanabilme, bunlarla irtibat kurabilme ve bu kapsamda diğer gerekli önlemleri alabilme veya aldırabilme yetkisi tanınmış; Kurum tarafından istenen her türlü bilgi ve belge talebinin; ilgili bakanlık, kurum ve kuruluşlar tarafından gecikmeksizin yerine getirileceği hükme bağlanmıştır.

34. Kurumun görev ve yetkilerinin çerçevesi 5809 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle belirlenmiştir. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasının (ı) bendi uyarınca Kurum, elektronik haberleşmeyle ilgili olarak ihtiyaç duyacağı her türlü bilgi ve belgeyi kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerden almak ve gerekli kayıtları tutmak görev ve yetkisine sahiptir.

35. Kanun'un 60. maddesinin dava konusu fıkrasından önceki fıkrasında da *"Kurum, kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerin siber saldırılara karşı korunması ve bu saldırılara karşı caydırıcılık sağlamak için her türlü tedbiri alır veya aldırır"* hükmüne yer verilmek suretiyle Kuruma kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerin siber saldırılara karşı korunması görevi verilmiş ve bu kapsamda siber saldırılara karşı caydırıcılık sağlamak için her türlü tedbiri alma ve aldırma imkânı tanınmıştır.

36. Anılan maddenin iptal davasına konu olan kuralların da yer aldığı fıkrası ise "*Kurum, görevi kapsamında ilgili yerlerden bilgi, belge, veri ve kayıtları alabilir ve değerlendirmesini yapabilir; arşivlerden, elektronik bilgi işlem merkezlerinden ve iletişim altyapısından yararlanabilir, bunlarla irtibat kurabilir*

ve bu kapsamda diğer gerekli önlemleri alabilir veya aldırabilir. Kurum, bu fıkrada belirtilen görevlerin ifasında bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar ile işbirliği içerisinde çalışır. Bu kapsamda Kurum tarafından istenen her türlü bilgi ve belge talebi; ilgili bakanlık, kurum ve kuruluşlar tarafından gecikmeksizin yerine getirilir. Bu fıkraya göre bilgi ve belge talebinde bulunulması ve bu taleplerin yerine getirilmesine ilişkin usul ve esaslar ile diğer hususlar Başbakanlıkça belirlenir." şeklindedir.

37. Dava konusu fıkradan sonraki fıkrada da *"Gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişileri, Kurumun bu maddedeki görevleri ile ilgili taleplerini, tabi oldukları mevzuat hükümlerini gerekçe göstermek suretiyle yerine getirmekten kaçınamazlar"* denmek suretiyle Kurumun anılan maddedeki görevleriyle ilgili taleplerin yerine getirilmesinin zorunlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

38. Kuralların anlam ve kapsamının belirlenmesinde yukarıda belirtilen kuralların bir bütün olarak gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Bu itibarla anılan maddede Kuruma siber güvenliği sağlama görevi verildikten sonra söz konusu hükmü izleyen fıkrada Kurumun *"…görevi kapsamında…"* ilgili yerlerden bilgi, belge, veri ve kayıtları alabilmesinin, değerlendirmesini yapabilmesinin, arşivlerden, elektronik bilgi işlem merkezlerinden ve iletişim altyapısından yararlanabilmesinin, bunlarla irtibat kurabilmesinin ve bu kapsamda diğer gerekli önlemleri alabilmesinin veya aldırabilmesinin öngörülmüş olması karşısında Kuruma tanınan bu yetki ve imkânların Kurumun siber güvenliğin sağlanması göreviyle sınırlı olduğu anlaşılmaktadır.

39. Öte yandan aynı maddenin dava konusu kuralların bulunduğu fıkrasını izleyen fıkrasında da Kurumun anılan maddedeki görevleriyle ilgili taleplerinin yerine getirilmesinin zorunlu olduğu hükme bağlanırken *"…bu maddedeki görevleri ile ilgili…"* ibaresine yer verilmek suretiyle siber güvenliğin sağlanması görevinin verildiği hükme atıfta bulunulmuş olması da dava konusu kuralların yukarıda belirtilen anlam ve kapsamını teyid etmektedir.

40. Kanun'un 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ı) bendine göre Kurumun elektronik haberleşmeyle ilgili olarak her türlü bilgiyi ilgili yerlerden toplama yetkisine sahip olduğunun ayrıca hükme bağlandığı da (§ 37) gözetildiğinde kurallar uyarınca öngörülen yetki ve imkânların siber güvenliğin sağlanması görevi kapsamında tanındığı netlik kazanmaktadır.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

41. Bir kuralın Anayasa'nın olağanüstü dönem için öngördüğü denetim rejimine tabi olabilmesi için kuralın olağanüstü hâlin gerekli kıldığı durumla ilgili olması gerekmektedir. Buna göre kural, olağanüstü hâlin ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olmalı, bunun yanı sıra olağanüstü hâl süresiyle sınırlı olarak uygulanmalıdır.

42. Dava konusu kuralların olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olduğu anlaşılmakla birlikte olağanüstü hâl süresiyle sınırlı olarak uygulanma özelliğini aşan bir niteliğe sahip oldukları anlaşılmaktadır. Nitekim kurallar olağan dönemde geçerli olan bir kanunda değişiklik yaptığından sürekli bir etkiye sahiptir. Bu durum kurallara olağanüstü hâlin dışına taşan genel düzenleme niteliği vermektedir. Bu nedenle kuralların anayasallık denetiminde Anayasa'nın olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen 15. maddesi uygulama alanı bulamaz. Kurallara ilişkin incelemenin, sınırlamaya konu hakkın düzenlendiği Anayasa maddesi başta olmak üzere Anayasa'nın ilgili hükümleri ve elbette olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimi bakımından temel öneme sahip olan Anayasa'nın 13. maddesi bağlamında yapılması gerekir.

43. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

44. Hukuk devletinin temel ilkelerinden biri de *belirlilik*tir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup, bu ilke gereği birey hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların hangi müdahale yetkisini doğurduğunu bilmelidir. Birey ancak bu durumda kendisine düşen

yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını belirler. Hukuk güvenliği, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar.

45. Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasında *"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz"* denilerek özel hayatın gizliliği hakkı güvence altına alınmıştır.

46. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise özel hayatın gizliliğine çeşitli sebeplere bağlı kalınarak sınırlamalar getirilebileceği belirtilerek bu hakkın mutlak olmadığı kabul edilmiştir. Maddede bu sınırlama sebepleri arasında millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunması ile suç işlenmesinin önlenmesi sebepleri de sayılmış, böylece bunlara dayalı olarak anılan hakkın sınırlandırılabilmesine imkân tanınmıştır. Ancak 20. maddenin ikinci fıkrasında söz konusu sınırlandırmanın *arama* tedbirine özgü olarak yapılabileceği belirtildiğinden, bu sebepler 20. madde bağlamında dava konusu kural yönünden meşru bir sınırlandırma nedeni olarak kabul edilmeyebilir. Bununla birlikte, özel hayatın düzenlendiği maddede dava konusu kuralda belirtilen bilgi toplama yetkisi yönünden özel sınırlama sebeplerine yer verilmediğinin kabulü halinde dahi bu hakkın Anayasa'da güvence altına alınan diğer temel hak ve özgürlüklerin korunması veya Anayasa'nın diğer maddelerinde devlete bir görev olarak yüklenen millî güvenliğin, kamu düzeninin ve kamu güvenliğinin korunması gibi nedenlerle sınırlandırılması mümkündür.

47. Anılan maddenin üçüncü fıkrasında da herkesin kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahip olduğu, bu hakkın kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsadığı ifade edilmiştir. Fıkrada ayrıca kişisel verilerin ancak kanunda öngörülen hâllerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebileceği ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usullerin kanunla düzenleneceği belirtilmiştir.

48. Özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması hakkı, temel hak ve özgürlükler arasında önemli bir yer tutar. Özel hayatın gizliliğinin korunması, bu hayatın başkalarının gözleri önüne serilmemesi demektir. Kişinin özel hayatının, yalnız kendisi veya kendisinin bilmesini istediği kimseler tarafından bilinmesini isteme hakkı, kişinin temel haklarından biridir ve bu niteliği nedeniyle insan haklarına ilişkin beyanname ve sözleşmelerde de yer almış; demokratik ülkelerin mevzuatında açıkça belirlenen istisnalar dışında devlete, topluma ve diğer kişilere karşı korunmuştur. Kişisel verilerin korunması hakkı ise özel hayatın gizliliği hakkının özel bir biçimi olarak bireyin hak ve özgürlüklerini kişisel verilerin işlenmesi sırasında korumayı amaçlamaktadır.

49. Öte yandan kişisel verilerin korunması hakkı sınırsız olmayıp bu hakkın Anayasa'da güvence altına alınan diğer temel hak ve özgürlüklerin korunması veya Anayasa'nın devlete bir görev olarak yüklediği millî güvenliğin, kamu düzeninin ve kamu güvenliğinin korunması gibi nedenlerle sınırlandırılması mümkündür.

50. Ancak bu sınırlama yapılırken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini belirleyen Anayasa'nın 13. maddesine de uyulması gerekmektedir. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz*" denilmektedir. Anayasa'nın anılan maddesi uyarınca özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması hakları, yalnızca kanunla ve demokratik bir toplumda gerekli olduğu ölçüde sınırlanabilir. Ayrıca getirilen bu sınırlamalar hakkın özüne dokunamayacağı gibi Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

51. Dokunulamayacak *öz*, her temel hak ve özgürlük açısından farklılık göstermekle birlikte kanunla getirilen sınırlamanın hakkın özüne dokunmadığının kabulü için temel hakların kullanılmasını ciddi surette güçleştirip amacına ulaşmasına engel olmaması ve etkisini ortadan kaldırıcı bir nitelik taşımaması gerekir.

52. Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen *ölçülülük ilkesi*, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin başvurularda dikkate alınması gereken bir diğer ilkedir. Ölçülülük ilkesi *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

53. Buna göre kişisel verilerin korunması hakkının sınırlanması için seçilen aracın, öngörülen amaca ulaşılabilmesi bakımından elverişli olması gerekir. Ayrıca seçilen araç bu hakkı en az zedeleyici nitelikte bulunmalıdır. Bununla birlikte hakkı daha az zedeleyen aracın tercih edilmesi gerektiğinin söylenebilmesi için söz konusu araç aynı amacı gerçekleştirmeye elverişli olmalıdır. Daha hafif sınırlama teşkil eden aracın tercih edilmesi hâlinde öngörülen amaç gerçekleşmeyecek ise daha ağır sınırlama oluşturan aracın seçimi hususundaki tercih, Anayasa'ya aykırı olmaz. Bunun dışında hangi sınırlama aracının tercih edileceği hususunda kanun koyucunun takdir yetkisi bulunmaktadır.

54. Kişisel verilerin korunması hakkına yönelik sınırlandırmalar orantılı da olmalıdır. Orantılılık, amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Buna göre kişisel verilerin korunması hakkına getirilen sınırlamayla ulaşılmak istenen meşru amaç ve aleyhine anılan hakkı sınırlanan kişinin bu hakkın korunmasındaki bireysel yararı arasında makul bir orantı kurulmalıdır. Hedeflenen amaca ulaşıldığında elde edilecek kamusal yararla kıyaslandığında, sınırlama ile kişiye yüklenen külfetin aşırı ve orantısız olmaması gerekir. Kişiye yüklenen külfetin aşırı olup olmadığının tespitinde kişinin hak ve menfaatleri üzerinde oluşturduğu tesir ve sınırlamanın gerekçesini oluşturan meşru amacın niteliği göz önünde bulundurulmalıdır.

55. Dava konusu kurallar, Kuruma, görevi kapsamında ilgili yerlerden bilgi, belge, veri ve kayıtları alabilme ve bunların değerlendirmesini

yapabilme; arşivlerden, elektronik bilgi işlem merkezlerinden ve iletişim altyapısından yararlanabilme, bunlarla irtibat kurabilme ve bu kapsamda diğer gerekli önlemleri alabilme veya aldırabilme konularında yetki tanımakta ve bu kapsamda Kurum tarafından istenen her türlü bilgi ve belge talebinin ilgili bakanlık, kurum ve kuruluşlar tarafından gecikmeksizin yerine getirilmesini öngörmektedir. Kurumun yetki ve talebine konu bilgiler genel anlamda belirli veya kimliği belirlenebilir olmak şartıyla, bir kişiye ilişkin bütün bilgileri ifade eden kişisel veri kavramı kapsamındadır.

56. Bu itibarla kural yukarıda belirtilen kişisel veri niteliğinde olan bilgilerin, Kurum tarafından görevi kapsamında temin edilmesine imkân sağlamaktadır. Kurumun görevleri Kanun'un 6. maddesinde belirtilmiştir. Bununla birlikte Kanun'un 60. maddesinin (11), (12) ve (13) numaralı fıkraları gözetildiğinde söz konusu bilgi temininin, Kurumun siber güvenliği sağlama görevi kapsamında olanlarla sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Siber güvenliğin sağlanması gittikçe artan bir önem taşımaktadır. Zira gelişen teknolojiyle birlikte bilgilerin gizliliğini korumak zorlaşmakta, bu bilgilere ulaşılması millî güvenlik tehditlerinden büyük ekonomik krizlere ve önemli kişisel zararlara varana kadar birçok soruna neden olabilmektedir. Bu nedenle kanun koyucunun bu alanı düzenlemesinin millî güvenliğin, kamu düzeninin ve kamu güvenliğinin korunması yönünden bir zorunluluk olduğu söylenebilir. Kanun koyucunun söz konusu düzenlemeleri gerçekleştirirken kimi kurum ve kuruluşları yetkilendirmesi ise takdir yetkisi kapsamındadır. Kuşkusuz bu takdir yetkisinin anayasal sınırlar içinde kullanılması gerekir.

57. Anayasa'nın 20. maddesinde, kişisel verilerin ancak kanunda öngörülen hâllerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla bu hakkı ilgilendiren yasal düzenlemelerin; çerçevesi çizilmiş, açık, anlaşılabilir ve kişilerin söz konusu haklarını kullanabilmelerine elverişli olması gerekir. Bunun yanı sıra bu düzenlemeler resmî makamların özel hayatı ilgilendiren veri, bilgi ve belgelere yönelik keyfi müdahalelerine karşı güvence sağlamalıdır. Aksi durumda kamu otoritesinin bireye ilişkin kişisel nitelikteki verilere anayasal güvenceye aykırılık oluşturacak şekilde sınırsız ve mutlak olarak müdahalesi mümkün hâle gelir. Bu bağlamda dava konusu kurallar, Kanun'un 6. maddesi ve 60. maddesinin mezkûr fıkralarıyla birlikte değerlendirildiğinde kişisel veri niteliğindeki bilgilerin temin edilmesindeki

amacın, kapsamın ve sınırların Kanun'da açıkça belirlendiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kuralların belirlilik ilkesiyle çeliştiği söylenemez.

58. Öte yandan kurallar kişisel verilerin korunması hakkına yönelik bir sınırlama getirmektedir. Kurallarla Kuruma verilen bilgileri temin edebilme yetkisinin, Kurumun kuruluş amacı ve faaliyet alanında yer alan siber güvenliğin sağlanması amacıyla sınırlı olarak kullanılabileceği anlaşıldığından kuralların kişisel verilerin korunması hakkının kullanılmasını ciddi surette güçleştirip amacına ulaşmasını engellediği söylenemez. Dolayısıyla kural hakkın özüne dokunmamaktadır. Bu nedenle değerlendirilmesi gereken husus söz konusu sınırlamanın ölçülülük ilkesine uygun olup olmadığıdır.

59. Bilgi çağı olarak da adlandırılan çağımızda bilgi ve iletişim teknolojisinde büyük ilerlemeler yaşanmakta ve bu gelişmeler toplumu kuşatmaktadır. Bu ilerlemeye koşut olarak siber saldırı ve tehditlerin de artarak devam ettiği görülmektedir. Bu durum siber güvenlik ihtiyacının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bireylerin güven içinde yaşamalarının sağlanmasında devlete yüklenen ödevler arasında şüphesiz siber güvenliğin sağlanması da yer almaktadır. Dolayısıyla siber güvenliğin sağlanmasının kamu güvenliğinin korunmasına yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

60. Hedeflenen amacın gerçekleştirilmesi için kurallarla Kuruma ilgili yerlerden bilgi, belge, veri ve kayıtları alabilme ve değerlendirmesini yapabilme, arşivlerden, elektronik bilgi işlem merkezlerinden ve iletişim altyapısından yararlanabilme, bunlarla irtibat kurabilme ve bu kapsamda diğer gerekli önlemleri alabilme ya da aldırabilme yetkisinin verilmesi ile Kurum tarafından istenen her türlü bilgi ve belge talebinin ilgilisi tarafından gecikmeksizin yerine getirilmesi hükme bağlanmıştır. Siber güvenliğin sağlanması amacıyla getirilen sınırlamanın anılan amaca ulaşmak bakımından gerekli ve elverişli olmadığı söylenemez. Kurumun bilgi temini yetkisinin siber güvenliğin sağlanması göreviyle sınırlı olduğu ve kişisel bilgilerin gizliliğini ve işletmecilerin ticari sırlarını korumakla yükümlü kılınması dolayısıyla bu yetkisini keyfi olarak kullanmasını önleyecek güvencelerin de sağlanmış olduğu dikkate alındığında kuralların getirdiği sınırlamanın orantısız olduğu da söylenemez.

61. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 2., 13. ve 20. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM ve Hasan Tahsin GÖKCAN bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 90. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

D. Kanun'un 23. Maddesiyle 3201 Sayılı Kanun'un Ek 24. Maddesine Eklenen Üçüncü Fıkranın Birinci Cümlesinde Yer Alan *"…Kamu Personel Seçme Sınavı şartı aranmaksızın,…"* İbaresinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

62. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla özel harekât birimine alınacaklar için Kamu Personel Seçme Sınavı (KPSS) şartının aranmamasının öngörüldüğü, bu durumun hiçbir objektif liyakat ölçütünün kullanılmaması sonucunu doğuracağı ve objektif ölçütleri dışlayan, siyasi, şahsi ilişkilerin etkili olduğu keyfi tercih ve uygulamalara neden olabileceği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

63. 3201 sayılı Kanun'un ek 24. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde özel harekât birimlerinde istihdam edilmek üzere, yirmi sekiz yaşından gün almamış olan, en az lise veya dengi okul mezunlarının KPSS şartı aranmaksızın, fiziki yeterlilik ve mülakat sınavları ile polis meslek eğitim merkezlerine alınabileceği belirtilmiş olup söz konusu cümlede yer alan *"…Kamu Personel Seçme Sınavı şartı aranmaksızın,…"* ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

64. Olağanüstü hâl kapsamında alınan tedbirler uyarınca çok sayıda kamu görevlisi meslekten ihraç edilmiştir. Meslekten ihraç edilen kamu görevlileri arasında güvenlik görevlileri de bulunmaktadır. Bu bağlamda söz konusu kuralın olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olduğu söylenebilir. Ancak kural olağan dönemde geçerli olan bir kanunda değişiklik yaptığından sürekli bir etkiye

sahiptir. Bu durum kurala olağanüstü hâlin dışına taşan genel düzenleme niteliği vermektedir. Bu nedenle anayasal denetimin Anayasa'nın olağan hukuk düzeni yönünden öngördüğü kurallar çerçevesinde yapılması gerekir.

65. Kanunların kamu yararının sağlanması amacına yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerekir.

66. Anayasa'ya uygunluk denetiminde kanun koyucunun kamu yararı anlayışının isabetli olup olmadığı değil, incelenen kuralın kamu yararı dışında belli bireylerin ya da grupların çıkarları gözetilerek yasalaştırılmış olup olmadığı incelenebilir.

67. Dava konusu kuralda öngörülen düzenleme, özel harekât biriminde istihdam edilecek adayların tümü için geçerli, soyut ve genel hüküm niteliğindedir. Bunun yanı sıra kanun koyucu kural ile terörle mücadelede etkinliği artırmayı hedeflediğini kuralın gerekçesinde *"…terörle mücadelede etkinliği artırmak amacıyla, en az lise ve dengi okul mezunu, yirmisekiz yaşından gün almamış ve askerlik hizmetini tamamlamış isteklilerin fiziki yeterlilik ve mülakat sınavları ile polis meslek eğitimi merkezlerine alınması düzenlenmektedir"* demek suretiyle ortaya koymuştur. Dolayısıyla kuralın kamu yararı amacı dışında bir amaçla getirildiği söylenemez.

68. Belirli yaş ve eğitim koşulunu taşıyanlar, fiziki yeterlilik ve mülakat sınavlarında başarılı olmaları hâlinde kural uyarınca KPSS şartı aranmaksızın polis meslek eğitim merkezlerine alınabileceklerdir. Polis meslek eğitim merkezlerine alınan kişiler, öğrenci statüsünde olup bunların kamu görevlisi olarak kabul edilmeleri mümkün değildir. Bu kişilerin polis memuru olarak atanmaları, polis meslek eğitim merkezindeki eğitimlerini başarıyla tamamlamalarına bağlı olduğundan atandıkları tarih itibarıyla kamu görevlisi statüsünü kazanmaları söz konusu olacaktır. Kural kapsamındaki kişilerin kamu görevlisi olmadığı ve özel harekât biriminde görevli polislerce icra edilen görevin özelliği dikkate alındığında, bu birimde görev yapacaklara

ilişkin olarak polis memurluğuna atanma öncesi dönem bakımından getirilen kuralla özel harekât birimince yerine getirilen görevin gerektirdiği niteliklere uygun öğrenci alınmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Söz konusu görevin niteliklerinin gözönünde bulundurulduğu anlaşılan kurala göre ancak belirli bir eğitim koşulunu sağlayanların bu kapsamda başvuru yapabileceği, başvuran kişilerin de bilgi ve liyakatlerinin kuralın öngördüğü fiziki yeterlilik ve mülakat sınavlarıyla değerlendirilmesinin mümkün kılındığı gözetildiğinde kuralın keyfi tercih ve uygulamalara yol açtığı söylenemez. Bu yönüyle daha sonra özel harekât biriminde istihdam edilmek üzere öğrenci statüsü ile polis meslek eğitim merkezine alınacak kişilerin belirlenmesinde KPSS koşulu aranmamasında adalet ve hakkaniyet ölçütlerine aykırı düşen bir yön bulunmamaktadır.

69. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN, Serdar ÖZGÜLDÜR ve Recep KÖMÜRCÜ bu görüşe katılmamışlardır.

E. Kanun'un 25. Maddesiyle 2576 Sayılı Kanun'a Eklenen Geçici 21. Maddenin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

70. Dava dilekçesinde özetle; yargı erkinin hukuk devletinin sağlanmasında en önemli fonksiyonu yerine getirdiği, getirilen düzenlemenin bölge idare mahkemesi üyeliğine liyakate ve objektif kriterlere göre atama yapılmasını öngören 2576 sayılı Kanun'daki kuralların terk edilmesine neden olduğu, kuralda yer alan *üstün başarı* koşulunun kim tarafından ve hangi kriterlere göre belirleneceğinin somut olmadığı, bu nedenle atamalarda sübjektif bir değerlendirmenin öne çıkacağı, bu durumun ise mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerini zedelediği, denetim muhakemesinin hak arama hürriyetinin içinde yer aldığı, bu nedenle denetim muhakemesini yapacak hâkimlerin kıdemsiz ve düşük bir liyakat derecesine sahip olmasının hak arama hürriyetini işlevsiz kılacağı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 36., 138., 139. ve 140. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

71. Dava konusu kuralla 31/12/2020 tarihine kadar bölge idare mahkemesi üyeliğine, hâkimlik ve savcılık mesleğinde fiilen en az altı yıl görev yapmış ve üstün başarısı ile bölge idare mahkemesinde yararlı olacağı anlaşılmış bulunan idarî yargı hâkim ve savcıları arasından atama yapılabilmesi öngörülmektedir.

72. Olağanüstü hâl kapsamında alınan tedbirler uyarınca çok sayıda adli yargı hâkimi ve Cumhuriyet savcısı ile idari yargı hâkim ve savcıları meslekten ihraç edilmiştir. Bu bağlamda söz konusu kuralın olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesiyle ilişkili olduğu söylenebilir. Zira anılan mesleklerden yapılan ihraçların -hâkim ve Cumhuriyet savcısı sayıları dikkate alındığında- üst mahkemelerde görev almak için aranan meslek kıdeminin azaltılmasını gerekli kıldığını söylemek mümkündür. Ancak kural olağan dönemde geçerli olan kanunda değişiklik yaptığından olağanüstü hâlin süresini aşar niteliktedir. Bu nedenle anayasal denetimin Anayasa'nın olağan hukuk düzeni yönünden öngördüğü kurallar çerçevesinde yapılması gerekir.

73. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*" denilerek yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme hakkı ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır.

74. Hukuk devleti ilkesinin temel bileşenlerinden olan yargı bağımsızlığı, insan hakları ve özgürlüklerinin başlıca ve en etkin güvencesidir. Mahkemelerin bağımsızlığı, genellikle hâkimlerin bağımsızlığı kavramı ile eş anlamlı olarak kullanılmakta ve biri diğerinin nedeni ve doğal sonucu olarak anlaşılmaktadır.

75. Anayasa'nın 9. maddesinde yargı yetkisinin bağımsız mahkemelerce kullanılacağı açıkça hükme bağlanmış; 138. maddesinde ise mahkemelerin bağımsızlığından ne anlaşılması gerektiği açıklanmıştır. Buna göre "*Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde*

bulunamaz." Anılan maddeye göre bağımsızlık, mahkemenin bir uyuşmazlığı çözümlerken hiçbir organ, makam, merci veya kişinin etkisi altında olmamasını ifade etmektedir.

76. Hâkim ve savcıların atanmasına ve diğer özlük haklarına ilişkin görevlerin bağımsız bir organa verilmesi yargı bağımsızlığının ön koşuludur. Anayasa'nın 159. maddesinin sekizinci fıkrasında hâkim ve savcıların atanma ve yer değiştirmesinde yetkili merciin Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK) olduğu belirtilerek bu konuda HSK'ya anayasal bir yetki tanınmıştır. Böylece derece mahkemeleri ile yüksek mahkemelerde görev yapan hâkim ve savcılar arasında bir ayrım gözetilmeksizin tüm hâkim ve savcıların atanması ve yer değiştirmesinde münhasıran HSK yetkili kılınmıştır. Dolayısıyla 2576 sayılı Kanun'da aranan şartlara sahip olan hâkim ve savcıları bölge idare mahkemesi üyeliğine atama yetkisi HSK'ya ait olduğu gibi bu görevden başka bir göreve atama yetkisi de yine HSK'ya aittir.

77. Diğer taraftan Anayasa'nın 139. maddesinde hâkimlik ve savcılık teminatına ilişkin hükümlere yer verilmiş, 140. maddesinde ise hâkim ve savcıların atanma ve yer değiştirmelerinde uygulanacak usul ve esasların mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Bu kapsamda, idarî yargıda görev yapan hâkim ve savcıların bölge idare mahkemelerine veya bu görevden başka bir göreve atanmalarında HSK yetkili olup bunun usul ve esaslarını belirleme yetkisi kanun koyucuya aittir.

78. Kural, belirli bir tarihe kadar bölge idare mahkemesi üyeliğine atanacak olan hâkim ve savcıların belirlenmesinde HSK'ya bir takdir yetkisi tanımaktadır. Hâkim ve savcıların hangi koşullar altında birinci sınıfa ayrılacağı ya da sınıf ve kıdemlerinin nasıl belirleneceği 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nda belirlenmiştir. 2576 sayılı Kanun'un 3/E maddesinin birinci fıkrasına göre bölge idare mahkemesi üyeleri, en az birinci sınıfa ayrılmış olup birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idari yargı hâkim ve savcıları arasından HSK'ca atanır. Kural, birinci sınıfa ayrılmış hâkim veya savcı olma koşulunu sağlayan idarî yargı hâkim ve savcılarının yanı sıra 31/12/2020 tarihine kadar hâkimlik ve savcılık mesleğinde fiilen en az altı yıl görev yapmış ve üstün başarısı ile bölge

idare mahkemesinde yararlı olacağı anlaşılmış bulunan idarî yargı hâkim ve savcılarının da bölge idare mahkemesi üyeliklerine atanabilmelerine imkân sağlamaktadır. Bu itibarla kural, bölge idare mahkemesi üyeliklerine atama veya bu görevden alma konusunda HSK'nın münhasır yetkisi bakımından herhangi bir değişiklik getirmemektedir.

79. Adil yargılanma hakkı, öncelikle hâkimlerin mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre görev ifa edebilmeleri için gerekli güvencelerin oluşturulmasını zorunlu kılar. Belirli bir süre için bölge idare mahkemesi üyeliğine atanabilecek idari yargı hâkim ve savcıların kapsamını genişletmekten ibaret olan kuralın, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatını sağlayan güvencelerde herhangi bir etkisinin bulunmaması karşısında anılan güvencelere ve adil yargılanma hakkına aykırı olduğu söylenemez.

80. Öte yandan kuralda yer alan *"…üstün başarısı…"* ibaresinin soyut ve genel bir kavram olması kuralı belirsiz kılmamakta, bu durum kanun yapma tekniğinin doğasından kaynaklanmaktadır. Zira kanun hükümlerinin genel ve soyut olması, somut olayın özelliğine göre değişebilecek tüm çözümleri kuralın bünyesinde barındırma, bir başka ifadeyle kuralın amaca uygun sonuca ulaştıracak herhangi bir çözümü dışlamasını önleme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Hukuk kurallarının belirliliğinin sağlanması yalnızca kanunla düzenleme yapılması anlamına gelmemektedir. Kanuni düzenlemeye dayanarak erişilebilir, bilinebilir ve öngörülebilir olma gibi niteliklere ilişkin gereklilikleri karşılaması şartıyla mahkeme içtihatları ve yürütmenin düzenleyici işlemleri ile de hukuki belirlilik sağlanabilir. Hukuki belirlilik ilkesinde asıl olan, bir hukuk normunun uygulanmasıyla ortaya çıkacak sonuçların o hukuk düzeninde öngörülebilir olmasıdır.

81. Bu bağlamda söz konusu ölçütün içeriği HSK tarafından belirlenmektedir. HSK diğer görevlerinin yanında adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılarının yükselme ve birinci sınıfa ayırma işlemlerini yapan anayasal kuruldur. HSK'nın anılan işlemleri gerçekleştirirken gözönünde bulunduracağı kıstaslar 2802 sayılı Kanun'da düzenlenmiştir. Belirtilen nitelikleri itibarıyla kuralın belirsiz ve öngörülemez olduğundan söz edilemeyeceğinden kuralda belirlilik ilkesine aykırılık bulunmamaktadır.

82. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 36., 138., 139. ve 140. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

83. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralların uygulanmasının sonradan giderilmesi imkânsız durumların ortaya çıkmasına neden olacağı ve zararlar doğuracağı belirtilerek kuralların yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

9/11/2016 tarihli ve 6757 sayılı Kanun'un;

A. 1. 22. maddesiyle 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 60. maddesine eklenen (11) numaralı fıkranın (28/11/2017 tarihli ve 7061 sayılı Kanun'un 99. maddesiyle aynı maddeye eklenen (9) numaralı fıkra nedeniyle (12) numaralı fıkra şeklinde teselsül ettirilmiştir) birinci ve üçüncü cümlelerine,

2. 23. maddesiyle 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilât Kanunu'nun ek 24. maddesine eklenen üçüncü fıkranın birinci cümlesinde yer alan *"…Kamu Personel Seçme Sınavı şartı aranmaksızın,…"* ibaresine,

3. 25. maddesiyle 6/1/1982 tarihli ve 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'a eklenen geçici 21. maddeye,

yönelik iptal talepleri 24/7/2019 tarihli ve E.2017/16, K.2019/64 sayılı kararla reddedildiğinden, bu maddeye, cümlelere ve ibareye ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

B. 7. maddesiyle 31/7/1970 tarihli ve 1324 sayılı Genelkurmay Başkanının Görev ve Yetkilerine Ait Kanun'un 8. maddesinin değiştirilen birinci fıkrası hakkında 24/7/2019 tarihli ve E.2017/16, K.2019/64 sayılı kararla karar verilmesine yer olmadığına karar verildiğinden, bu fıkraya ilişkin yürürlüğün durdurulması talebi hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

24/7/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. HÜKÜM

9/11/2016 tarihli ve 6757 sayılı Kanun'un;

A. 7. maddesiyle 31/7/1970 tarihli ve 1324 sayılı Genelkurmay Başkanının Görev ve Yetkilerine Ait Kanun'un 8. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasına ilişkin iptal talebi hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

B. 22. maddesiyle 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 60. maddesine eklenen (11) numaralı fıkranın (28/11/2017 tarihli ve 7061 sayılı Kanun'un 99. maddesiyle aynı maddeye eklenen (9) numaralı fıkra nedeniyle (12) numaralı fıkra şeklinde teselsül ettirilmiştir) birinci ve üçüncü cümlelerinin Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE, Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM ile Hasan Tahsin GÖKCAN'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. 23. maddesiyle 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilât Kanunu'nun ek 24. maddesine eklenen üçüncü fıkranın birinci cümlesinde yer alan *"…Kamu Personel Seçme Sınavı şartı aranmaksızın,…"* ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE, Hasan Tahsin GÖKCAN, Serdar ÖZGÜLDÜR ile Recep KÖMÜRCÜ'nün karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

Ç. 25. maddesiyle 6/1/1982 tarihli ve 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'a eklenen geçici 21. maddenin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

24/7/2019 tarihinde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Engin YILDIRIM	Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye	Üye	Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR	Recep KÖMÜRCÜ	Hicabi DURSUN
Üye	Üye	Üye
Celal Mümtaz AKINCI	Muammer TOPAL	M. Emin KUZ
Üye	Üye	Üye
Kadir ÖZKAYA	Rıdvan GÜLEÇ	Recai AKYEL

Üye	Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Yıldız SEFERİNOĞLU

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 9/11/2016 tarihli ve 6757 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 60. maddesine eklenen (11) numaralı (sonraki değişikliklerin ardından 12 numaralı) fıkranın iptali istenen birinci ve üçüncü cümlelerinin Anayasa'ya aykırılık iddiası Mahkememiz çoğunluğu tarafından reddedilmiştir.

2. İptali istenen kurallar şu şekildedir: "*Kurum, görevi kapsamında ilgili yerlerden bilgi, belge, veri ve kayıtları alabilir ve değerlendirmesini yapabilir; arşivlerden, elektronik Bilgi işlem merkezlerinden ve iletişim altyapısından yararlanabilir, bunlarla irtibat kurabilir ve bu kapsamda diğer gerekli önlemleri alabilir veya aldırabilir… Bu kapsamda Kurum tarafından istenen her türlü bilgi ve belge talebi; ilgili bakanlık, kurum ve kuruluşlar tarafından gecikmeksizin yerine getirilir*." Kurallar, bir yandan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna (Kurum) görevi kapsamında her türlü bilgi, belge, veri ve kayıtları ilgili yerlerden alabilme ve bunları değerlendirme, arşivlerden, elektronik bilgi işlem merkezlerinden ve iletişim altyapısından yararlanma yetkisi vermekte, diğer yandan da ilgili bakanlık, kurum ve kuruluşlara da Kurum tarafından yapılan her türlü bilgi ve belge talebini gecikmeksizin yerine getirme yükümlülüğü getirmektedir.

3. Anayasa'nın 20. maddesi özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması hakkını güvenceye almaktadır. Anayasa koyucu "*Özel hayatın … gizliliğine dokunulamaz*" şeklinde kesin bir dille özel hayatın mahremiyetinin önemine işaret etmiştir. Bu gizliliğin özel bir yansıması kişisel verilerin korunmasında karşımıza çakmaktadır. Anayasa'nın 20. maddesine 2010 yılında eklenen fıkrayla kişisel verilerin korunması hakkı açıkça güvenceye kavuşturulmuştur. Kişinin kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı, "*kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar*".

4. Kimliği belirli veya belirlenebilir kişiye ilişkin her türlü bilgiyi ifade eden kişisel veri, kişinin mahremiyetinin en önemli yönlerinden birini, dolayısıyla maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkının da ayrılmaz unsurunu oluşturmaktadır. Kişisel verilerin korunması hakkı, Anayasa

Mahkemesi kararlarında ifade edildiği üzere, insanın "*onurunun korunmasının ve kişiliğini serbestçe geliştirebilmesi hakkının özel bir biçimi olarak, bireyin hak ve özgürlüklerini kişisel verilerin işlenmesi sırasında korumayı amaçlamaktadır*" (AYM, E. 2014/87, K. 2015/112, 8/12/2015, § 164).

5. Bununla birlikte kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı sınırsız değildir. Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen güvencelere aykırı olmamak kaydıyla söz konusu hak sınırlandırılabilir. Bu güvencelerin başında "kanunla sınırlama" ölçütü gelmektedir. Buna göre, diğer temel hak ve hürriyetler gibi, kişisel verilerin korunması hakkının da sınırlandırılabilmesi kanunla mümkündür. Dahası bu hakkın yer aldığı Anayasa'nın 20. maddesinde "kanunla sınırlama" şartı, "*Kişisel veriler ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir*" şeklinde özel olarak düzenlenmiştir.

6. Bu noktada belirtmek gerekir ki, Anayasa'nın 13. ve 20. maddeleri kapsamında kişisel verilerin korunması hakkını sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin bulunması yeterli değildir. Anayasa Mahkemesinin sıkça vurguladığı gibi temel hakları sınırlayan kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp, yasal kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir (bkz. *Tuğba Arslan* [GK], B.No: 2014/256, 25/06/2014, § 89).

7. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde, kanuni düzenlemelerin "*hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir*" (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, § 153). Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke "*hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar*" (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, § 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

8. Kişilerin özel hayatlarının kamu otoriteleri başta olmak üzere başkalarının keyfi müdahalelerine karşı korunabilmesi için kanuni düzenlemelerin açık, anlaşılabilir ve kişilerin davranışlarını yönlendirebilmesini sağlayacak nitelikte olması gerekir. Bu bağlamda kişisel verilerin korunması hakkını sınırlayan kanuni düzenlemelerin, hangi kapsamda ve amaçla kişisel verilerin isteneceği ve işleneceği, talep edilen verilerin mahiyeti, bu verilerin ne kadar süreyle saklanacağı, bu sürenin sonunda nasıl imha edileceği, verilerin amacına uygun kullanımının denetimi ve kişilerin kişisel verilerin işlendiğinden haberdar edilmesi gibi hususlar bakımından belirli ve öngörülebilir olması gerekmektedir.

9. Mahkememiz yakın tarihte bireysel başvuru kapsamında verdiği bir kararında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının dayanağı olan 4045 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerinin gerektirdiği "kanunilik" şartını sağlayıp sağlamadığını denetlemiştir. Anayasa Mahkemesi, söz konusu Kanun'un "*güvenlik soruşturmasına ve arşiv araştırmasına konu edilecek bilgi ve belgelerin neler olduğu, bu bilgilerin nerelerden elde edileceği ve ne suretle ve ne kadar süre ile saklanacağı, kişilerin söz konusu bilgilere itiraz etme olanağı olup olmadığı, bilgilerin bir müddet sonra silinmesinin mümkün olup olmadığı veya silinmesine dair izlenecek usulün ne olduğu, gizlilik dereceli kamu personeli ile meslek gruplarının tespiti, güvenlik soruşturmasının ve arşiv araştırmasının usul ve esasları ile bunu yapacak mercilerin kimler olduğu ile ilgili hiçbir düzenleme içermediği*", bireyleri keyfiliğe karşı koruyacak hükümlere yer vermediği, bu anlamda "*bireylerin özel hayatına saygı hakkının güvencelerini sağlayacak hükümlerden yoksun olduğu*" sonucuna ulaşmıştır (*Fatih Saraman*, [GK], B.No: 2014/7256, 27/2/2019, § 83).

10. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi norm denetimi kapsamında, iptali istenen kurala benzer iki kuralı anılan kriterler yönünden incelemiş ve Anayasa'ya aykırı bularak iptal etmiştir. Bu kararların ilkinde internet trafik bilgisinin Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB) tarafından ilgili işletmecilerden alınmasını ve hâkim tarafından karar verilmesi durumunda bu bilginin ilgili mercilere verilmesini öngören kuralda "*temin edilecek bilgiyle ilgili olarak herhangi bir konu ve amaç sınırlaması bulunmadığı gibi bilginin kapsamı, ne şekilde kullanılacağı, tutulacağı süre, temin edilme gerekçesi gibi hususlarla ilgili*

olarak da herhangi bir belirlilik bulunmamakta" olduğu tespiti yapılmıştır (AYM, E.2014/149, K.2014/151, 2.10.2014).

11. İkinci kararda ise içerik, yer ve erişim sağlayıcıları, TİB tarafından talep edilen bilgileri talep edildiği şekilde TİB'e teslim etmekle ve bu kurum tarafından bildirilen tedbirleri almakla yükümlü kılan kanuni düzenlemeler, kişisel verilerin korunması hakkının gerektirdiği güvencelerden yoksun olduğu için iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesine göre iptali istenen kurallarda, talep edilen bilgilerin verilmesinden ilgili kişilerin haberdar olmalarına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemekte, "*TİB'in hangi koşullarda ve hangi gerekçelerle istediği bilgilerin içerik, yer ve erişim sağlayıcılar tarafından Başkanlığa teslim edileceğine ya da verilen bilgilerin ne kadar süre ile TİB'de saklanacağına, talep edilen bilgilerin mahiyetine, içerik, yer ve erişim sağlayıcılara bildirilecek tedbirlere ilişkin herhangi bir belirlilik bulunmamakta*", belirli ve öngörülebilir olmayan düzenlemelerden dolayı kişisel verilerin korunması hakkı ölçüsüzce sınırlandırılmaktadır (AYM, E.2014/87, K.2015/112, 8/12/2015, §§ 168-170).

12. İptali istenen eldeki kuralların denetiminde Mahkememizin önceki kararlarından ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmamaktadır.

13. Belirtmek gerekir ki, çoğunluğun kuralların anlam ve kapsamını belirlerken yaptığı değerlendirmeye katılmak mümkün değildir. Bu değerlendirmeye göre birinci cümlede yer alan "*görevi kapsamında*" ibaresi, Kurumun siber güvenlik kapsamındaki görevini ifade etmektedir. Halbuki Kurum'un görev ve yetkileri siber güvenlikle sınırlı değildir. Siber güvenlik Kurum'un Kanun'un 6. maddesinde sayılan yirmi sekiz görevinden biridir. Kuralda yer alan "*görevi kapsamında*" ibaresi, Kurum'un siber güvenlik dâhil tüm görevlerini kapsayacak şekilde anlaşılmaya müsaittir. Kurum'un kişisel verileri isteme ve işleme yetkisinin belli bir görevle (siber güvenlik) sınırlandırıldığı ne kuralın lafzından ne de maddenin sistematiğinden anlaşılmaktadır. En iyi ihtimalle ibarenin belirlilikten uzak olduğu söylenebilir. Kanun koyucunun Kurum'un hangi görevleri kapsamında ve hangi amaçla kişisel verileri ilgili yerlerden isteme, işleme ve kullanma yetkisine sahip olduğunu daha açık şekilde ifade etmesi gerekirdi.

14. Hiç kuşkusuz temel hak ve hürriyetlere yapılacak müdahale alanı genişledikçe, muhtemel keyfi ve ölçüsüz uygulamalara karşı bireylere güvence sağlayan kuralların daha açık ve belirli olması gerekir. Kurum'un görev alanının oldukça geniş olduğu ve dolayısıyla da dava konusu kuralların geniş bir alanda kişilerin temel haklarına müdahaleye izin verdiği dikkate alındığında, kişisel verilerin korunması hakkını korumaya yönelik güvenceleri karşılayan açıklıkta ve belirlilikte düzenlemeye ihtiyaç olduğu izahtan varestedir.

15. Diğer yandan Kurum tarafından istenen ve işlenen kişisel verilerin mahiyeti, bu verilerin denetimi, kişilerin durumdan haberdar edilmesi gibi hususlar yönünden de güvencelere yer verilmiş değildir. Dolayısıyla hakkın korunması için gerekli belirlilik, öngörülebilirlik ve güvencelerden yoksun olan kuralların, kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yönelik keyfi müdahaleyi önleyecek kanuni güvencelere yer vermeksizin sınırlama getirdiği, dolayısıyla Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırı olduğu açıktır.

16. Yukarıda açıklanan gerekçelerle kuralların iptali gerektiğini düşündüğümden çoğunluğun red yönündeki kararına katılmıyorum.

Başkan
Zühtü ARSLAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 6757 sayılı Kanun'un 22. maddesi ile 5809 sayılı Kanun'un 60. maddesine eklenen (1l)[1] numaralı fıkranın birinci cümlesi ile üçüncü cümlesinin Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla iptal davası açılmıştır. Dava konusu kurallar, "*Kurum, görevi kapsamında ilgili yerlerden bilgi, belge, veri ve kayıtları alabilir ve değerlendirmesini yapabilir; arşivlerden, elektronik bilgi işlem merkezlerinden ve iletişim altyapısından yararlanabilir, bunlarla irtibat kurabilir ve bu kapsamda diğer gerekli önlemleri alabilir veya aldırabilir. Bu kapsamda Kurum tarafından istenen her türlü bilgi ve belge talebi, ilgili bakanlık, kurum ve kuruluşlar tarafından gecikmesizin yerine getirilir*" düzenlenmesini içermektedir.

2. Bir kişiye ait her türlü bilgi ve veriler onun kişisel verilerini oluşturmaktadır. Devlet, gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri bireylere ait bilgileri çeşitli gerekçelerle kaydetme, saklama, aktarma ve kullanma gibi işlemlerde kullanabilir. Kişisel verilerle ilgili yasal düzenlemelerde verilerin toplanması, kullanılması, ne kadar süre ile tutulacağı ve imhası gibi hususların açık ve net olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Bu durumlarda kötüye kullanımları engellemek ve keyfî uygulamaların önüne geçmek amacıyla belli güvenceler ortaya konulmalı ve bunların etkin bir şekilde işlemesi sağlanmalıdır. Kişisel verilere dönük müdahalelerin demokratik toplum düzeni gereklerine uygun ve ölçülü olması da anayasal bir zorunluluktur.

3. Çoğunluk, dava konusu kuralların anlam ve kapsamını belirlerken (11) numaralı fıkrada belirtilen "*Kurum, kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerin siber saldırılara karşı korunması ve bu saldırılara karşı caydırıcılık sağlamak için her türlü tedbiri alır veya aldırır*" düzenlemesinden hareketle iptali istenen kuralların *"Kurumun görevi kapsamında ilgili yerlerden bilgi, veri ve kayıtları alabilmesi ve bu konuda bazı imkânlar tanınması siber güvenlik görevi ile ilgili ve sınırlı olduğu"* düşüncesindedir (§ 42). Bu bağlamda, 5809 sayılı Kanunun 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ı) bendini de dikkate alan çoğunluğa göre dava konusu ilk kuraldaki *"görev ibaresi siber güvenlik açısından yüklenen sorumluluğu ifade etmektedir"* (§ 43).

1 28/11/2017 tarih ve 7061 sayılı kanunla aynı maddeye başkaca fıkralar eklenmesi nedeniyle (12) numaralı fıkra olmuştur.

4. 5809 sayılı Kanunun Kurumun yetkilerini düzenleyen 6. maddesine baktığımızda siber güvenliğin sağlanmasını kuruma verilen görevlerden sadece bir tanesini oluşturduğunu görmekteyiz. Siber güvenliğin sağlanması kurumun görev ve yetkileri arasında olmakla birlikte, kurumun temel görevi elektronik haberleşme alanındaki kamu ve özel kesim faaliyetlerini düzenlemek, denetlemek ve gerektiğinde yaptırım uygulamaktır. Bu nedenle dava konusu kurallarda geçen görev ibaresinin siber güvenlik alanıyla ilgili ve sınırlı olduğu görüşüne katılmak mümkün gözükmemektedir.

5. Çoğunluk görüşü iptali istenen kuralların siber güvenliğin sağlanması üstün kamu yararı çerçevesinde demokratik toplum düzeni gereklerine uygun ve ölçülü olduğu düşüncesini taşımaktadır.

6. Anayasa Mahkemesi dava konusu kurallarla benzer nitelik taşıyan bir kararında (E.2014/149, K.2014/151, 2/10/2014) kişisel veri niteliğinde olan ve ciddi suçların tespiti, soruşturulması ve kovuşturulmasında kullanılmak üzere gerçek ve tüzel kişilere ilişkin trafik bilgisinin erişim veya yer sağlayıcılardan, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB) tarafından herhangi bir gerekçe veya neden göstermeksizin temin edilmesine olanak sağlayan kuralın Anayasa'nın 2., 13. ve 20. maddelerine aykırı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Mahkeme, trafik bilgisi adı altında temin edilecek olan bilgilerin birçok temel hakla doğrudan ilgili olup bu bilgilerin TİB tarafından herhangi bir kurala ve sınırlamaya tabi olmaksızın istenildiği zaman ve şekilde elde edilebilir olmasını temel hak ve özgürlüklerin korunması bakımından sorunlu bulmuştur.

7. Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz*" denilerek özel hayatın gizliliği güvence altına alınmıştır. Maddenin üçüncü fıkrasında ise herkesin kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahip olduğu, bu hakkın kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsadığı hükme bağlanarak kişisel verilerin ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebileceği ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usullerin kanunla düzenleneceği belirtilmiştir.

8. Dava konusu kurallarla Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna son derece geniş yetkiler tanınmakla beraber kişisel verilerin güvenliği ve korunmasına ilişkin herhangi yeterli düzeyde bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Kurallarla özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması haklarına bir müdahalede bulunulmaktadır. Kurum, görevi kapsamında ilgili gördüğü yerlerden kişisel verileri alma ve değerlendirme yetkisine sahiptir. Bu müdahale söz konusu hakların kullanılmasını son derece zorlaştırmadığı veya onları kullanılamaz hale getirmediğinden hakkın özüne dokunmamakla beraber, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gerekleri ile ölçülülük ilkesine uygun olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

9. Anayasa'nın 13. maddesinde, temel hak ve özgürlüklerin özlerine dokunulmaksızın ölçülülük ilkesine uygun şekilde, yasayla sınırlandırılabileceği belirtilmektedir. Ölçülülük ilkesi sınırlamada başvurulan aracın sınırlama amacını gerçekleştirmeye *elverişli* olmasını; bu aracın sınırlama amacı açısından *gerekli* olmasını ve araçla amacın ölçüsüz bir *oran* içinde bulunmamasını ifade eder. Burada kısıtlama için kullanılan araçla amaç arasında hak ve özgürlüğü en az sınırlayacak dengeli bir orantı aranmaktadır.

10. Elverişlilik ölçütüne göre bir yasal düzenlemenin sınırlama amacı bakımından elverişli sayılması için bu düzenlemenin arzulanan amaca veya amaçlara katkı yapması gerekmektedir. İncelediğimiz kurallar bu niteliği taşımaktadır. Gereklilik ise bir temel hakkı en az sınırlayan aracın seçilmesini gerektirmekle birlikte dava konusu kuralların, hakkı en az sınırlayan bir araç olduğunu söylemek mümkün değildir. Çünkü söz konusu kurallar, çok geniş bir çerçeveyi kapsayarak bireyin her türlü kişisel verisinin toplanması, aktarılması, işlenmesini mümkün hale getirmektedir. Kuralların özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması hakları ile kamu yararı amacıyla kurumu tanınan yetkiler arasında orantılı makul bir denge kurmayarak, birincisini ikincisi lehine adeta gözden çıkarmaktadır. Dolayısıyla kuruma tanınan yetkiler kişisel verilerin gizliliği, güvenliği ve korunması açısından hakka yönelik ölçüsüz bir müdahaleye neden olmaktadır.

11. Özel hayatın gizliliği ve bu kapsamda kişisel verilerin korunması konusu her şeyden önce insan onuruna saygı ve kişilik haklarına

dayanmaktadır. Bu hak, kişinin saygınlığını ve kişiliğini serbestçe geliştirmesini mümkün kılan şeref ve haysiyet, özel yaşam ve sağlık gibi kişisel değerler üzerindeki çıkarlarını belirterek, bireye kişiliğini dilediği şekilde, serbestçe geliştirebileceği, kendisi ve sevdikleriyle bir arada olabileceği özerk bir yaşam alanına sahip olma şansı vermektedir. Bu alanda birey, maddi ve manevi kişiliğini geliştirmek ve başkaları tarafından bilinmesini istemediği hususların güvence altına alınmasını istemek hakkına sahiptir.

12. Kişisel verilerin toplanması ve işlenmesi sırasında bireyin bu veriler üzerindeki hakkı, onun devlet veya üçüncü kişiler tarafından sıradan bir veri nesnesine indirgenmesini önlemek amacını taşımaktadır. Kişisel verilerin ilgili kişinin açık rızası olmadan toplanması, işlenmesi ve aktarılması, kişinin basit bir veri nesnesi olarak değerlendirilmesine yol açtığından insan haysiyetini zedelemektedir. Bireyin, ahlaki ve toplumsal kişiliğinin gelişiminde ve diğer insanlarla olan ilişkilerini düzenlemede önemli bir kavram olan mahremiyetin ihlali insan haysiyetinin ve kişiliğinin ihlali anlamına gelmektedir.

13. Kişisel verilerin korunması kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirmesine imkân tanıyarak, bireyin hayatını kendi özgür iradesiyle düzenlemesine katkı sağlamaktadır. Bireyin kişisel verileri üzerindeki hakkı yeteri kadar korunmazsa, kişiliğini serbestçe geliştirmesi zora gireceğinden, özgür iradeleriyle yaşamlarını biçimlendiren bireylerden oluşan demokratik bir toplum düzeninin ortaya çıkması ve korunması da güçleşecektir.

14. Yukarıda açıklanan nedenlerle dava konusu kuralların Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle karara katılmıyorum.

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

KARŞIOY GEREKÇESİ

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun 60. maddesine 6757 sayılı Kanunun 22. maddesiyle eklenen (11) numaralı (ekin teselsülü ile 12 numaralı) fıkranın birinci ve üçüncü cümlelerinin iptal istemi Mahkememiz çoğunluğu tarafından reddedilmiştir.

İptali istenen kurallar Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna görevi kapsamına giren her türlü bilgi, belge, veri ve kayıtları ilgili kurumlardan alabilme, bunları değerlendirme, arşiv ve elektronik bilgi işlem merkezlerinden ve iletişim alt yapılarından yararlanma yetkisi vermektedir.

Anayasanın 20. maddesinde özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması hakkı güvenceye alınmış ve kişisel veriler hakkında bilgilendirme, bu veriler erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanıp kullanılmadığını öğrenme hakkı güvence altına alınmıştır. Kişisel veri kavramı kimliği belirli veya belirlenebilir kişiye ait her türlü kişisel bilgiyi içermektedir. Kuşkusuz aynı maddede belirtildiği üzere bu hak kanunla sınırlanabilir. Ancak sınırlayan kanunun Anayasanın 20. maddesindeki güvenceleri içermesi, belirlilik ve öngörülebilirlik unsurlarını taşıması ve sınırlamanın demokratik toplumda gerekli ve ölçülü bulunması gerekir.

Anayasa Mahkemesi daha önce Telekomünikasyon İletişim Başkanlığına kanunla verilen benzer yetkileri denetlediği kararında, iptali istenen kuralda temin edilecek bilginin kapsamı, ne şekilde kullanılacağı ve tutulacağı süre ve temin edilme gerekçesi gibi hususların gösterilmemesi nedeniyle kuralın belirli bulunmadığına işaret etmiştir (AYM 2/10/2014, E.2014/149, K.2014/151). Bu davada incelenen kuralda da hiçbir yasal sınır belirtilmeksizin Kurumun her türlü bilgiyi temin edip değerlendirebileceği öngörülmüştür. Böylesine geniş ve sınırları belirsiz bir düzenlemenin Anayasanın 20. maddesinde belirtilen güvencelere aykırı bulunduğu açıktır.

Belirtilen nedenlerle incelenen kuralların Anayasanın 13. ve 20. maddelerine aykırı olduğu düşüncesiyle çoğunluk görüşünden ayrı oy kullandım.

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

9/11/2016 tarih ve 6757 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'nun Ek 24 ncü maddesine eklenen dava konusu ibare ile Emniyet Özel harekât biriminde istihdam edilecek polislerin belirlenmesinde "Kamu Personel Seçme Sınavı (KPSS)" şartı aranmayacak; bu kadrolar için müracaat edecek en az lise veya dengi okul mezunları sadece fiziki yeterlilik ve mülakat sınavları ile Polis Meslek Eğitim merkezlerine alınabilecektir.

KPSS ile kamu görevlisi alımı uygulanmasını öngören düzenleyici tasarruf tek başına soyut norm denetimine esas alınamasa da; özellikli bir kamu görevine giriş için öngörülen koşulların, bu göreve nazaran daha az nitelik ve koşulun arandığı diğer bir kadroya (normal polis statüsüne) göre farklılaştırılarak, onlar için aranan KPSS şartının özel harekât polisi kadrosu statüsüne girecekler için aranmaması ve bunlar yönünden daha hafif şartlarla statüye giriş imkânının öngörülmesi "eşitlik" ilkesini açıkça ihlal eder mahiyettedir.

Konunun diğer bir cephesi, genel bilgi düzeyini ölçen bir sınava tâbi tutulmamanın doğal sonucunun, kamu hizmetine alınmada değerlendirilmeye tâbi tutulacak objektif bir kriterden yoksun kalınacağıdır. Fiziki yeterlilik ve mülâkat gibi getirilen kriterlerin ise genel bilgi düzeyini ve liyakati belirlemeye elverişli olmadığı izahtan varestedir. Alınacak bu kişilerin henüz kamu görevlisi statüsüne girmedikleri, öğrenci statüsünde oldukları düşünülebilirse de, bu durumun dahi sonucu değiştirici bir mahiyeti yoktur. Çünkü, öğrenci statüsünde olsalar da "özel harekat" polis memur adayları ile "normal polis" memuru adayları bakımından aynı karşılaştırma yapılmak durumundadır. Dolayısıyla bu yönde bir gerekçenin de anılan Anayasa'ya aykırılığı bertaraf edici mahiyeti bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle; liyakat ölçütlerinin belirlenmesine engel olan, objektifliği sağlamaktan uzak ve emniyet teşkilatı kaynakları arasında makul olmayan bir istisna öngören dava konusu kuralın Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ile 10. maddesindeki eşitlik ilkesine aykırı

olduğu ve iptali gerektiği kanaatine vardığımızdan, çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Başkanvekili	Üye	Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN	Serdar ÖZGÜLDÜR	Recep KÖMÜRCÜ

Esas Sayısı : 2018/73
Karar Sayısı : 2019/65
Karar Tarihi : 24/7/2019

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin ÖZKOÇ ile birlikte 114 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 1/2/2018 tarihli ve 7070 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun'un;

A. 1. maddesiyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 149. maddesinin (2) numaralı fıkrasına eklenen cümlenin,

B. 2. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 151. maddesinin (4) numaralı fıkrasına eklenen *"…avukat hakkındaki soruşturma veya…"* ile *"…soruşturma veya…"* ibarelerinin,

C. 3. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 154. maddesine eklenen (2) numaralı fıkrada yer alan *"...örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imâl ve ticareti suçları..."* ibaresinin,

Ç. 4. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 178. maddesinin (1) numaralı fıkrasına eklenen cümlenin,

D. 5. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 188. maddesinin (1) numaralı fıkrasına eklenen cümlenin,

E. 6. maddesiyle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 59. maddesine eklenen (5), (10) ve (11) numaralı fıkraların,

F. 33. maddesiyle 18/5/1929 tarihli ve 1453 sayılı Zabitan ve Askeri Memurların Maaşatı Hakkında Kanun'a eklenen geçici 1. maddenin ikinci fıkrasının,

G. 48. maddesiyle 31/7/1970 tarihli ve 1325 sayılı Millî Savunma Bakanlığı Görev ve Teşkilâtı Hakkında Kanun'a (2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile *"Askeri Okullar, Askeri Öğrenciler, Askeri Fabrikalar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun"* şeklinde değiştirilmiştir) eklenen ek 10. maddenin *"...Bakanlığın özelliği ve hizmetin gerekli kıldığı şart ve vasıflar göz önüne alınarak Bakanlığa intibak edemedikleri üstlerince teklif edilenlerden Bakanlıkta oluşturulacak komisyona yaptırılacak tahkikat sonucuna göre Millî Savunma Bakanınca uygun görülenler,..."* bölümünün,

Ğ. 56. maddesiyle 10/3/2011 tarihli ve 6191 sayılı Sözleşmeli Erbaş ve Er Kanunu'na eklenen geçici 1. maddenin,

H. 60. maddesiyle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen (8) numaralı alt bendin,

I. 61. maddesiyle 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendine eklenen (l) alt bendinde yer alan *"...eylem birliği içerisinde olmak,..."* ibaresinin,

İ. 62. maddesiyle 11/10/2011 tarihli ve 663 sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye (703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile *"Sağlık Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"* şeklinde değiştirilmiştir) eklenen 45/A maddesinin (2) ve (3) numaralı fıkralarının,

J. 73. maddesiyle 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'na eklenen geçici 16. maddenin ikinci cümlesinin,

Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 7., 10., 13., 15., 36., 38., 41., 48., 49., 70., 90. ve 128. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un iptali talep edilen kuralların da yer aldığı;

1. 1. maddesiyle (2) numaralı fıkrasına cümle eklenen 5271 sayılı Kanun'un 149. maddesi şöyledir:

"Şüphelinin veya sanığın müdafi seçimi

Madde 149 (1) Şüpheli veya sanık, soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında bir veya birden fazla müdafiin yardımından yararlanabilir; kanunî temsilcisi varsa, o da şüpheliye veya sanığa müdafi seçebilir.

(2) Soruşturma evresinde, ifade almada en çok üç avukat hazır bulunabilir. (Ek cümle: 3/10/2016-KHK-676/1 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/1 md.) ***Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar bakımından yürütülen kovuşturmalarda, duruşmada en çok üç avukat hazır bulunabilir.***

(3) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında avukatın, şüpheli veya sanıkla görüşme, ifade alma veya sorgu süresince yanında olma ve hukukî yardımda bulunma hakkı engellenemez, kısıtlanamaz."

2. 2. maddesiyle (4) numaralı fıkrasına ibareler eklenen 5271 sayılı Kanun'un 151. maddesi şöyledir:

"Müdafi görevini yerine getirmediğinde yapılacak işlem ve müdafilik görevinden yasaklanma

Madde 151- (1) 150 nci madde hükmüne göre görevlendirilen müdafi, duruşmada hazır bulunmaz veya vakitsiz olarak duruşmadan çekilir veya görevini yerine getirmekten kaçınırsa, hâkim veya mahkeme derhâl başka bir müdafi görevlendirilmesi için gerekli işlemi yapar. Bu durumda mahkeme oturuma ara verebileceği gibi oturumun ertelenmesine de karar verebilir.

(2) Eğer yeni müdafi savunmasını hazırlamak için yeterli zaman olmadığını açıklarsa oturum ertelenir.

(3) (Ek: 25/5/2005 - 5353/22 md.) 149 uncu maddeye göre seçilen veya 150 nci maddeye göre görevlendirilen ve Türk Ceza Kanununun 220 ve 314 üncü maddesinde sayılan suçlar ile terör suçlarından şüpheli, sanık veya hükümlü olanların müdafilik veya vekillik görevini üstlenen avukat, hakkında bu fıkrada sayılan suçlar nedeniyle soruşturma ya da kovuşturma bulunması halinde müdafilik veya vekillik görevini üstlenmekten yasaklanabilir.

(4) (Ek:25/5/2005 - 5353/22 md.) Cumhuriyet savcısının yasaklamaya ilişkin talebi hakkında, hâkim veya mahkeme tarafından gecikmeksizin karar verilir. Bu kararlara karşı itiraz edilebilir. İtiraz sonucunda yasaklama kararının kaldırılması halinde avukat görevini devam ettirir. Müdafilik görevinden yasaklama kararı, ***avukat hakkındaki soruşturma veya*** *kovuşturma konusu suçla sınırlı olmak üzere, bir yıl süre ile verilebilir. Ancak,* ***soruşturma veya*** *kovuşturmanın niteliği itibariyle bu süreler altı aydan fazla olmamak üzere en fazla iki defa uzatılabilir. Soruşturma sonunda kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi veya kovuşturma sonunda mahkûmiyet dışında bir karar verilmesi halinde, kesinleşmesi beklenmeksizin yasaklama kararı kendiliğinden kalkar.*

(5) (Ek:25/5/2005 - 5353/22 md.) Görevden yasaklama kararı, şüpheli, sanık veya hükümlü ile yeni bir müdafi görevlendirilmesi için derhal ilgili baro başkanlığına bildirilir.

(6) (Ek:25/5/2005 - 5353/22 md.) Müdafi veya vekil görevden yasaklanmış bulunduğu sürece başka davalarla ilgili olsa bile müdafiliğini veya vekilliğini üstlendiği kişiyi ceza infaz kurumunda veya tutukevinde ziyaret edemez."

3. 3. maddesiyle fıkra eklenen 5271 sayılı Kanun'un 154. maddesi şöyledir:

"Müdafi ile görüşme

Madde 154- (1) Şüpheli veya sanık, vekâletname aranmaksızın müdafii ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir. Bu kişilerin müdafii ile yazışmaları denetime tâbi tutulamaz.

(2) (Ek: 3/10/2016-KHK-676/3 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/3 md.) Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerinde tanımlanan suçlar ve Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ile ***örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imâl ve ticareti suçları*** *bakımından gözaltındaki şüphelinin müdafi ile görüşme hakkı Cumhuriyet savcısının istemi üzerine, hâkim kararıyla yirmidört saat süreyle kısıtlanabilir; bu zaman zarfında ifade alınamaz."*

4. 4. maddesiyle (1) numaralı fıkrasına cümle eklenen 5271 sayılı Kanun'un 178. maddesi şöyledir:

"Çağrılması reddedilen tanığın ve uzman kişinin doğrudan mahkemeye getirilmesi

Madde 178- (1) Mahkeme başkanı veya hâkim, sanığın veya katılanın gösterdiği tanık veya uzman kişinin çağrılması hakkındaki dilekçeyi reddettiğinde, sanık veya katılan o kişileri mahkemeye getirebilir. Bu kişiler duruşmada dinlenir. (Ek cümle: 3/10/2016-KHK-676/4 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/4 md.) ***Ancak, davayı uzatmak amacıyla yapılan talepler reddedilir.****"*

5. 5. maddesiyle (1) numaralı fıkrasına cümle eklenen 5271 sayılı Kanun'un 188. maddesi şöyledir:

"Duruşmada hazır bulunacaklar

Madde 188 – (1) Duruşmada, hükme katılacak hâkimler ve Cumhuriyet savcısı ile zabıt kâtibinin ve Kanunun zorunlu müdafiliği kabul ettiği hâllerde müdafiin hazır bulunması şarttır. (Ek cümle:

3/10/2016- KHK-676/5 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/5 md.) ***Müdafiin mazeretsiz olarak duruşmaya gelmemesi veya duruşmayı terk etmesi halinde duruşmaya devam edilebilir.***

(2) (Mülga: 18/6/2014 - 6545/103 md.)

(3) Bir oturumda bitmeyecek davada, herhangi bir nedenle bulunamayacak üyenin yerine geçmek ve oya katılmak üzere yedek üye bulundurulabilir."

6. 6. maddesiyle fıkralar eklenen 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesi şöyledir:

"Avukat ve noterle görüşme hakkı

MADDE 59.- (1) Hükümlü, avukatlık mesleğinin icrası çerçevesinde avukatları ile vekâletnamesi olmaksızın en çok üç kez görüşme hakkına sahiptir.

(2) Avukat ve noter ile görüşme, meslek kimliklerinin ibrazı üzerine, tatil günleri dışında ve çalışma saatleri içinde, bu iş için ayrılan görüşme yerlerinde, konuşulanların duyulamayacağı, ancak güvenlik nedeniyle görülebileceği bir biçimde yapılır.

(3) Avukatlar, vekâletnameleri olsa da aynı anda birden fazla hükümlü ile görüşme yapamazlar.

(4) (Değişik: 3/10/2016-KHK-676/6 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/6 md.) Görüşme sırasında; hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmaya ilişkin olarak kendilerinin tuttukları kayıtlar incelenemez; hükümlünün avukatı ile yaptığı görüşme dinlenemez ve kayda alınamaz.

(5) *(Ek: 3/10/2016-KHK-676/6 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/6 md.)* ***Türk Ceza Kanununun 220 nci maddesinde ve İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerinde tanımlanan suçlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlardan mahkûm olanların***

avukatları ile görüşmelerinde, toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürüldüğüne, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirildiğine, bu örgütlere emir ve tâlimat verildiğine veya yorumları ile gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletildiğine ilişkin bilgi, bulgu veya belge elde edilmesi hâlinde, Cumhuriyet başsavcılığının istemi ve infaz hâkiminin kararıyla, üç ay süreyle; görüşmeler teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilir, hükümlü ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli görüşmede hazır bulundurulabilir, hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabilir veya görüşmelerin gün ve saatleri sınırlandırılabilir.

(6) (Ek: 3/10/2016-KHK-676/6 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/6 md.) İnfaz hakimliği hükümlünün; kurallara uyumunu, toplum veya ceza infaz kurumu bakımından arz ettiği tehlikeyi ve rehabilitasyon çalışmalarındaki gelişimini değerlendirerek, kararda belirttiği süreyi üç aydan fazla olmamak üzere müteaddit defa uzatabileceği gibi kısaltılmasına veya sonlandırılmasına da karar verebilir.

(7) (Ek: 3/10/2016-KHK-676/6 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/6 md.) Beşinci fıkra kapsamına giren hükümlünün yaptığı görüşmenin, aynı fıkrada belirtilen amaca yönelik yapıldığının anlaşılması hâlinde, görüşmeye derhal son verilerek, bu husus gerekçesiyle birlikte tutanağa bağlanır. Görüşme başlamadan önce taraflar bu hususta uyarılır.

(8) (Ek: 3/10/2016-KHK-676/6 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/6 md.) Hükümlü hakkında, yedinci fıkra uyarınca tutanak tutulması hâlinde, Cumhuriyet başsavcılığının istemiyle hükümlünün avukatlarıyla görüşmesi infaz hâkimince altı ay süreyle yasaklanabilir. Yasaklama kararı, hükümlüye ve yeni bir avukat görevlendirilmesi için derhal ilgili baro başkanlığına bildirilir. Cumhuriyet başsavcılığı baro tarafından bildirilen avukatın değiştirilmesini baro başkanlığından isteyebilir. Bu fıkra hükmüne göre görevlendirilen avukata, 23/3/2005 tarihli ve 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 13 üncü maddesine göre ücret ödenir.

(9) (Ek: 3/10/2016-KHK-676/6 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/6 md.) İnfaz hâkimi tarafından bu madde uyarınca verilen kararlara karşı 4675 sayılı Kanuna göre itiraz edilebilir.

(10) *(Ek: 3/10/2016-KHK-676/6 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/6 md.)* ***Bu madde hükümleri 9 uncu maddenin üçüncü fıkrasına göre yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler ile beşinci fıkradaki suçlardan hükümlü olup, başka bir suçtan dolayı şüpheli veya sanık sıfatıyla avukatıyla görüşen hükümlüler hakkında da uygulanır.***

(11) *(Ek: 3/10/2016-KHK-676/6 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/6 md.)* ***Tutuklular hakkında bu madde hükümlerine göre karar vermeye soruşturma aşamasında sulh ceza hâkimi, kovuşturma aşamasında mahkeme yetkilidir.***

(12) (Ek ibare: 25/5/2005-5351/5 md.) Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere ve karşılıklılık esasına uygun olmak koşuluyla, Yabancı ülkelerde haklarında soruşturma veya kovuşturma yapılmakta olan, yabancı ülke veya uluslararası yargı mercilerinde dava açmak isteyen, leh veya aleyhine açılmış davası olan Türk vatandaşı veya yabancı uyruklu hükümlülerle yabancı uyruklu avukatları, bu soruşturma ve kovuşturma, açılacak veya açılmış davalarla sınırlı olmak ve vekâletname sunmak koşuluyla görüşebilirler. Vekâletnamesi olmayan yabancı uyruklu avukatlar, hükümlü ile Türkiye barolarına kayıtlı bir avukatla birlikte görüşme yapabilirler."

7. 33. maddesiyle 1453 sayılı Kanun'a eklenen geçici 1. madde şöyledir:

"Geçici Madde 1- - (*Ek: 3/10/2016-KHK-676/38 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/33 md.)*

Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığının 2 nci madde uyarınca 2016 yılı için belirlenmiş olan fiili kadroları 2016 yılı sonuna kadar uygulanır.

Jandarma Genel Komutanlığı, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi ile Sahil Güvenlik Komutanlığının 2017 yılı fiili

***kadroları 2016 yılı sonuna kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonunca belirlenir.**"*

8. 48. maddesiyle 1325 sayılı Kanun'a eklenen ek 10. madde şöyledir:

"*Ek Madde 10- (Ek: 3/10/2016-KHK-676/60 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/48 md.)*

Millî Savunma Bakanlığı fiili kadrosuna dahil 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi personelden ***Bakanlığın özelliği ve hizmetin gerekli kıldığı şart ve vasıflar göz önüne alınarak Bakanlığa intibak edemedikleri üstlerince teklif edilenlerden Bakanlıkta oluşturulacak komisyona yaptırılacak tahkikat sonucuna göre Millî Savunma Bakanınca uygun görülenler,*** *genel hükümlere göre merkezî yönetim bütçe kanununda öngörülen atama sınırlamalarına tabi olmadan Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı aracılığıyla başka bir kurum veya kuruluşa naklen atanır."*

9. 56. maddesiyle 6191 sayılı Kanun'a eklenen geçici 1. madde şöyledir:

"***GEÇİCİ MADDE 1 –*** *(Ek: 3/102016-KHK-676/70 md.; Aynen kabul: 1/2/2018- 7070/56 md.)*

(1) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı nedeniyle sözleşmeleri feshedilen sözleşmeli erbaş ve erler hakkında 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin 4 üncü maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları uygulanır."

10. 60. maddesiyle (A) bendine alt bent eklenen 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"*Genel ve özel şartlar:*

Madde 48 – (Değişik: 12/5/1982 - 2670/14 md.)

Devlet memurluğuna alınacaklarda aşağıdaki genel ve özel şartlar aranır.

A) Genel şartlar:

1. Türk Vatandaşı olmak,

2. Bu Kanunun 40 ncı maddesindeki yaş şartlarını taşımak,

3. Bu Kanunun 41 nci maddesindeki öğrenim şartlarını taşımak,

4. Kamu haklarından mahrum bulunmamak,

5. (Değişik: 23/1/2008 - 5728/317 md.) Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, (…) zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak.

6. Askerlik durumu itibariyle;

a) Askerlikle ilgisi bulunmamak,

b) Askerlik çağına gelmemiş bulunmak,

c) Askerlik çağına gelmiş ise muvazzaf askerlik hizmetini yapmış yahut ertelenmiş veya yedek sınıfa geçirilmiş olmak,

7. 53 üncü madde hükümleri saklı kalmak kaydı ile görevini devamlı yapmasına engel olabilecek (…) akıl hastalığı (…) bulunmamak.

8.** (Ek: 3/10/2016 – KHK-676/74 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/60 md.) **Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılmış olmak.

B) Özel şartlar:

1. Hizmet göreceği sınıf için 36 ve 41 nci maddelerde belirtilen öğretim ve eğitim kurumlarının birinden diploma almış olmak,

2. Kurumların özel kanun veya diğer mevzuatında aranan şartları taşımak."

11. 61. maddesiyle alt bent eklenen 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendi şöyledir:

"E - Devlet memurluğundan çıkarma: Bir daha Devlet memurluğuna atanmamak üzere memurluktan çıkarmaktır.

Devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

a) İdeolojik veya siyasi amaçlarla kurumların huzur, sükün ve çalışma düzenini bozmak, boykot, işgal, kamu hizmetlerinin yürütülmesini engelleme, işi yavaşlatma ve grev gibi eylemlere katılmak veya bu amaçlarla toplu olarak göreve gelmemek, bunları tahrik ve teşvik etmek veya yardımda bulunmak,)

b) Yasaklanmış her türlü yayını veya siyasi veya ideolojik amaçlı bildiri, afiş, pankart, bant ve benzerlerini basmak, çoğaltmak, dağıtmak veya bunları kurumların herhangi bir yerine asmak veya teşhir etmek,

c) Siyasi partiye girmek,

d) Özürsüz olarak (...) bir yılda toplam 20 gün göreve gelmemek,

e) Savaş, olağanüstü hal veya genel afetlere ilişkin konularda amirlerin verdiği görev veya emirleri yapmamak,

f) (Değişik: 13/2/2011 - 6111/111 md.) Amirlerine, maiyetindekilere ve iş sahiplerine fiili tecavüzde bulunmak,

g) Memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak,

h) Yetki almadan gizli bilgileri açıklamak,

ı) Siyasi ve ideolojik eylemlerden arananları görev mahallinde gizlemek,

j) Yurt dışında Devletin itibarını düşürecek veya görev haysiyetini zedeleyecek tutum ve davranışlarda bulunmak,

k) 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkındaki Kanuna aykırı fiilleri işlemek.

l) (Ek: 3/10/2016 – KHK-676/75 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/61 md.) Terör örgütleriyle ***eylem birliği içerisinde olmak****, bu örgütlere yardım etmek, kamu imkân ve kaynaklarını bu örgütleri desteklemeye yönelik kullanmak ya da kullandırmak, bu örgütlerin propagandasını yapmak."*

12. 62. maddesiyle 663 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye (KHK) eklenen 45/A maddesi şöyledir:

"Sözleşmeli sağlık personeli istihdamı

MADDE 45/A- (Ek: 3/10/2016-KHK-676/76 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/62 md.)

(1) Bakanlık ve bağlı kuruluşları, merkez teşkilatları hariç olmak üzere ve öncelikle personel istihdamında güçlük çekilen yerlerde, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4 üncü maddesinin (B) fıkrası uyarınca ilgili mevzuatı gereği kura ile ataması öngörülenler dışında 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye ekli cetvellerde Sağlık Hizmetleri ve Yardımcı Sağlık Hizmetleri Sınıfı kapsamında yer alan unvanlarla vize edilmiş pozisyonlarda bu maddede öngörülen şartlarla sözleşmeli personel istihdam edebilir.

(2) Bu kapsamdaki sözleşmeli sağlık personeli Kamu Personel Seçme Sınavı (KPSS) sonucuna göre Bakanlık ve bağlı kuruluşlarına Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) Başkanlığı tarafından yapılacak yerleştirme ile atanabileceği gibi

pozisyon ve ihtiyaç durumuna göre KPSS puanı esas alınarak Bakanlık tarafından yapılacak sözlü sınavla da atama yapılabilir. Sözlü sınav ve yerleştirmeye ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

(3) Bu madde uyarınca atanan sözleşmeli sağlık personeli dört yıl süreyle başka bir yere atanamaz. Aile birliği mazeretine bağlı yer değiştirmelerde bu madde uyarınca istihdam edilen personelin eşi bu personele tabidir. Ancak sözleşmeli sağlık personelinin bulunduğu ilde bir yıl görev yapması ve vizeli pozisyon bulunması durumunda; eşlerin her ikisinin de Bakanlık ve bağlı kuruluşlarında sözleşmeli veya eşlerden birinin sözleşmeli, diğerinin Bakanlık ve bağlı kuruluşlarında veya diğer bir kamu kurum veya kuruluşunda kadrolu statüde istihdam ediliyor olması halinde hizmet ihtiyacının daha fazla olduğu yere atamaları yapılabilir.

(4) Sözleşmeli sağlık personelinden dört yıllık çalışma süresini tamamlayanlar talepleri halinde bulundukları yerde 657 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin (A) bendi kapsamındaki kadrolara atanır. Bu kadrolara atananlar, aynı yerde en az iki yıl daha görev yapar, bunlar hakkında adaylık hükümleri uygulanmaz.

(5) Bu madde hükümlerine göre kadrolara atananların, 657 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin (B) bendi uyarınca sözleşmeli pozisyonlarda geçirdikleri hizmet süreleri, öğrenim durumlarına göre yükselebilecekleri dereceleri aşmamak kaydıyla kazanılmış hak aylık derece ve kademelerinin tespitinde değerlendirilir.

(6) Bu madde kapsamında memur kadrolarına atananlara iş sonu tazminatı ödenmez. Bu personelin önceden iş sonu tazminatı ödenmiş süreleri hariç, iş sonu tazminatına esas olan toplam hizmet süreleri, 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu ve 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümleri uyarınca ödenecek emekli ikramiyesine esas toplam hizmet süresinin hesabında dikkate alınır.

(7) Bu madde çerçevesinde sözleşmeli personelin atanacağı memur kadroları, 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye ekli cetvellerde yer alan sınıf, unvan ve derecelerine uygun olmak şartıyla, başka bir işleme gerek kalmaksızın atama işleminin yapıldığı tarih itibarıyla ihdas edilerek ilgisine göre Bakanlık veya bağlı kuruluşlarının 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye ekli cetvellerinin ilgili bölümlerine eklenmiş ve kadrolara atananların pozisyonları başka bir işleme gerek kalmaksızın iptal edilmiş sayılır. İhdas edilen kadrolar ile iptal edilen pozisyonlar; unvanı, sınıfı, adedi, derecesi, teşkilatı ve birimi belirtilmek suretiyle atama tarihinden itibaren iki ay içinde Hazine ve Maliye Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığına bildirilir.

(8) Bu madde kapsamında sözleşmeli sağlık personeli pozisyonlarına yapılan atama, sözleşmenin imzalanmasıyla geçerlilik kazanır. Sözleşme, imzalanmadan herhangi bir hak doğurmaz."

13. 73. maddesiyle 3713 sayılı Kanun'a eklenen geçici 16. madde şöyledir:

"Geçici Madde 16- (Ek: 3/10/2016-KHK-676/90 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/73 md.)

Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla 21 inci maddenin birinci fıkrasının mülga (ı) bendi kapsamında Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumundan burs almakta olanların bursları, normal öğrenim sürelerinin sonuna kadar ilgili mevzuat hükümlerine göre verilir. ***Söz konusu bende istinaden yargı mercilerinde Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu aleyhine açılan davalardan feragat edilmiş sayılır.*** *Feragat nedeniyle mahkemece yargılama giderleri ve vekalet ücretine hükmedilemez, verilmiş olan kararlar üzerine ayrıca herhangi bir işlem yapılmaz."*

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU,

Hicabi DURSUN, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 17/5/2018 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Fatih ŞAHİN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükümleri, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Olağanüstü Hâl Düzenlemelerinin Yargısal Denetimi

3. Anayasa'nın 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la değiştirilmeden önceki 148. maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesinde *"…olağanüstü hallerde, sıkıyönetim ve savaş hallerinde çıkarılan kanun hükmünde kararnamelerin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dava açılamaz"* hükmüne yer verilerek olağanüstü dönem kanun hükmünde kararnameleri (KHK) Anayasa Mahkemesinin yargısal denetiminin dışında bırakılmıştır. Anayasa Mahkemesi 2/11/2016 tarihli ve E.2016/171, K.2016/164 sayılı kararında olağanüstü hâl KHK'larının Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenebilmesi için bu yöndeki bir anayasal yetkinin açıkça tanınması gerektiğini ifade ederek Anayasa'nın 148. maddesinin lafzı, Anayasa koyucunun amacı ve ilgili yasama belgeleri gözönünde bulundurulduğunda olağanüstü hâl KHK'larının herhangi bir ad altında yargısal denetiminin mümkün olmadığına karar vermiştir.

4. Bununla birlikte olağanüstü hâl KHK'larının Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından onaylanarak kanunlaşması hâlinde bu kanun hükümlerinin Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde dava açılmasının önünde bir engel bulunmamaktadır. İptal davasına konu edilen 7070 sayılı Kanun, olağanüstü hâl kapsamında çıkarılan 676 sayılı KHK'nın TBMM tarafından onaylanması sonucunda yürürlüğe girmiştir.

Bu itibarla dava konusu kurallar diğer kanun hükümleri gibi Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olmakla birlikte bu denetim yapılırken söz konusu kuralların olağanüstü hâle yönelik düzenlemeler içermesi nedeniyle öncelikle inceleme yönteminin belirlenmesi gerekir.

5. Anayasa, temel hak ve özgürlüklerin korunmasına ilişkin olarak olağan ve olağanüstü dönemler için iki ayrı hukuki rejim öngörmektedir. Olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması rejimi Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenmişken olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ya da kullanılmasının durdurulması rejimi Anayasa'nın 15. maddesinde düzenlenmiştir.

6. Anayasa'nın 13. maddesine göre "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*"

7. Anayasa'nın 15. maddesine göre ise "*Savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir./ Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.*"

8. Olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütler Anayasa'nın 13. maddesinde yer alırken *savaş*, *seferberlik* ve *olağanüstü hâller*de hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması hatta kullanılmasının durdurulması özel olarak Anayasa'nın 15. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması ve bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen

güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür. Ancak Anayasa'nın 15. maddesiyle bu hususta tanınan yetki de sınırsız değildir. Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirlerin milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükleri ihlal etmemesi ve durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekmektedir. Ayrıca bu durumlarda dahi kişinin yaşam hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulması, din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanması ve bunlardan dolayı suçlanması yasaklanmış; suç ve cezaların geriye yürümemesi ilkesi ile masumiyet karinesinin bu hâllerde de geçerli olduğu kabul edilmiştir.

9. Olağanüstü hâl yönetim usullerine başvurulmasındaki temel amaç, bu yönetim rejiminin uygulanmasına neden olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesini sağlamaktır. Devletin veya toplumun varlığının ya da kamu düzeninin ağır tehdit veya tehlikeler altında bulunması nedeniyle olağanüstü yönetim usulünün uygulandığı dönemlerde söz konusu tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesi için temel hak ve özgürlüklerin olağan döneme kıyasla daha fazla sınırlandırılması sonucunu doğuran tedbirler alınması gerekebilir. Bu nedenle Anayasa'nın 15. maddesinin uygulanabilmesi için kuralın olağanüstü hâlin gerekli kıldığı durumla ilgisinin bulunması gerekir.

10. Olağanüstü hâl KHK'larının kanunlaşmasından sonra bu kanun hükümlerinin Anayasa'ya uygunluğunun denetlenmesinde ilgili kuralın tabi olduğu sınırlama rejimi tespit edilmelidir. Zira söz konusu düzenlemelerde olağanüstü hâlle ilgili kuralların yanında olağanüstü hâlle ilgisi olmayan kurallara da yer verilebilmesi bu tespitin yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

11. Kanunlaştırılarak yargısal denetime açılan bir kuralın Anayasa'nın olağanüstü dönem için öngördüğü denetim rejimine tabi olabilmesi için kural, olağanüstü hâlin ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olmalı ve olağanüstü hâl süresiyle sınırlı uygulanmalıdır. Dolayısıyla ancak bu iki niteliği taşıyan bir kuralın Anayasa'ya uygunluk denetiminde olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlanmasını ve durdurulmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesi esas alınabilir.

12. Kuralın olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olmadığı ya da olağanüstü hâlin süresini aştığı durumlarda ise söz konusu kuralın Anayasa'ya uygunluk denetiminde Anayasa'nın 15. maddesi dikkate alınamaz. Bu durumda kurala ilişkin inceleme sınırlamaya konu hakkın düzenlendiği Anayasa maddesi başta olmak üzere Anayasa'nın ilgili hükümleri ile olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimi bakımından temel öneme sahip olan Anayasa'nın 13. maddesi bağlamında yapılmalıdır. Ancak buradaki anayasallık denetiminde varılan sonuç böyle bir düzenlemenin olağanüstü dönemde dahi yapılamayacağı şeklinde anlaşılamaz.

13. Dava konusu kuralların olağanüstü hâl süresince uygulanma özelliğini aşan bir niteliğe sahip oldukları anlaşılmaktadır. Nitekim kurallar olağan dönemde geçerli olan kanunlarda değişiklik yaptığından sürekli bir etkiye sahiptir. Bu durum kurallara olağanüstü hâlin dışına taşan genel düzenleme niteliği vermektedir. Bu nedenle kuralların anayasallık denetiminde Anayasa'nın olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen 15. maddesi uygulama alanı bulamaz. Kurallara ilişkin incelemenin sınırlama yapılan hakkın düzenlendiği Anayasa maddesi başta olmak üzere Anayasa'nın ilgili diğer hükümleri ve olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimi bakımından temel öneme sahip olan Anayasa'nın 13. maddesi bağlamında yapılması gerekir.

B. Kanun'un 1. Maddesiyle 5271 Sayılı Kanun'un 149. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasına Eklenen Cümlenin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

14. Dava dilekçesinde özetle; sanığın dilediği sayıda müdafiden yararlanma hakkının silahların eşitliği ilkesinin bir gereği olduğu, dava konusu kuralla örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar bakımından yürütülen kovuşturmalarda, duruşmada avukat sayısına sınırlama getirilmesinin makul bir gerekçesinin bulunmadığı, daha ağır suçlar bakımından dahi böyle bir sınırlama yokken örgüt suçları bakımından müdafi yardımından yararlanma hakkına sınırlama getirilmesinin hak arama özgürlüğünü ölçüsüz şekilde sınırlandırdığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

15. Dava konusu kuralda, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar bakımından yürütülen kovuşturmalarda, duruşmada en çok üç avukatın hazır bulunabileceği hüküm altına alınmıştır.

16. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

17. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*" denilerek yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme hakkı ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır.

18. Ceza yargılamasında savunma hakkının güvence altına alınması, hukuk devletinin temel ilkelerindendir. Savunma, ceza adaletinin hakkaniyete uygun olarak gerçekleşmesini sağlayan ögelerden biridir.

19. Savunma hakkının sağladığı *güvenceler* esasen adil yargılanma hakkı içinde yer almaktadır. Savunma hakkı, hukuk devleti ilkesinin gereklerinden ve adil yargılanma hakkının önemli güvencelerinden biri olması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde açıkça ifade edilmiştir. Anılan hükümde, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

20. Şüpheli ve sanığa salt savunma hakkının tanınması yeterli değildir. Şüpheli ve sanığın savunma için Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen *meşru vasıta ve yollardan* yararlandırılması da gerekir. Savunmada başvurulacak meşru vasıta ve yollar arasında avukatların teknik bilgilerinden ve tecrübelerinden yararlanma imkânı da bulunmaktadır. Bu itibarla müdafi yardımından yararlanma adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil ve bu hakkın doğal sonucudur. Dolayısıyla suç isnadı altındaki kişi, adil

yargılanma hakkı kapsamında kendisini bizzat savunma veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanma hakkına sahiptir.

21. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine *"...adil yargılanma…"* ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (c) bendinde; bir suç ile itham edilen herkesin kendisini bizzat savunma veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanma, eğer avukat tutmak için gerekli maddi imkânlardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilme hakkı düzenlenmiştir.

22. Anayasa'nın 13. maddesine göre *"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."* Buna göre adil yargılanma hakkına sınırlama getiren kanuni düzenlemelerin Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

23. Anayasa'nın 36. maddesinde, adil yargılanma hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu kabul edilmektedir. Öte yandan Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanarak da bu hakların sınırlandırılması mümkündür. Bu bağlamda adil yargılanma hakkının kapsamı belirlenirken davaların mümkün olan süratle sonuçlandırılmasını öngören Anayasa'nın 141. maddesinin de gözetilmesi gerekmektedir. Ancak adil yargılanma hakkına getirilen sınırlamalar hiçbir şekilde Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olamaz.

24. Anayasa'nın 13. maddesinin önemli güvencelerinden olan *ölçülülük ilkesi* elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik*, öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen

amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını; *gereklilik*, ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını; *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

25. Ceza yargılamasının asıl amacı maddi gerçeğe ulaşılmasıdır. Maddi gerçeğe ulaşılabilmesinin önemli şartlarından birini de adil ve etkin bir şekilde yürütülen ceza kovuşturması oluşturmaktadır. Ceza yargılamasında soruşturma ve kovuşturma evreleri bir bütün olup adil yargılanma hakkı her iki evre yönünden de geçerlidir. Savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılması, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması ve dolayısıyla etkin kovuşturma bakımından önemlidir. Bu bağlamda savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına hizmet eden müdafi yardımından yararlanma hakkı maddi gerçeğe ulaşma amacına da hizmet eder. Başka bir ifadeyle sanığın müdafii vasıtasıyla kendini savunması, adil bir yargılamaya ve bu yargılama sonucunda verilecek hükmün maddi gerçekle örtüşmesine katkı yapar.

26. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "*Tanımlar*" başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendinde, *örgüt mensubu suçlu* bir suç örgütünü kuran, yöneten, örgüte katılan veya örgüt adına diğerleriyle birlikte veya tek başına suç işleyen kişi olarak tanımlanmış; 220. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, Kanun'un suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranların veya yönetenlerin -örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması hâlinde- iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı ancak örgütün varlığı için üye sayısının en az üç olması gerektiği belirtilmiştir. Buna göre Kanun'un suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla en az üç kişi tarafından kurulan örgütün amacı kapsamında işlenen suçlar örgütlü suçlar kategorisindedir.

27. Dava konusu kuralla örgütlü suçlara ilişkin duruşmalarda avukat sayısı üçle sınırlandırılmıştır. Böylece örgüt kapsamında suç işlediği iddia edilen her bir sanık duruşmada en fazla üç avukatla temsil edilebilecektir.

28. Kural örgütlü suçlar yönünden duruşmada müdafi yardımından yararlanma hakkına bir sınırlama getirmekle birlikte sınırlamanın söz

konusu suçların niteliği dikkate alınarak öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Bu suçlar kapsamında yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda fail sayısının çok olması ve olayın organize ve karmaşık yapısı nedeniyle yargılama süreleri diğer suçlara göre daha fazla olabilmektedir. Kanun koyucunun da yargılamanın makul sürede sonuçlanması için duruşmalarda avukat sayısını sınırladığı anlaşılmaktadır. Müdafi sayısının fazlalığı ve bu yüzden davaların uzaması diğer suçlar yönünden de söz konusu olabilir. Ancak örgütlü suçlarda sanık sayısının fazlalığı gözönünde bulundurulduğunda duruşmaların uzaması olasılığı diğer davalara nazaran daha yüksektir. Dolayısıyla kuralın örgütlü suçlarda yargılamanın makul sürede sonuçlandırılması amacına ulaşılması bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

29. Öte yandan kuralla müdafi yardımından yararlanma hakkına getirilen sınırlama, duruşmada hazır bulunabilecek avukat sayısına ilişkindir. Kuralda müdafilerin hak ve yetkileri ile sanıkların müdafilerin yardımından yararlanma güvenceleri bakımından veya duruşma dışında müdafi yardımından yararlanma bakımından herhangi bir sınırlama söz konusu değildir. Buna göre kuralla ulaşılmak istenen amaca ilişkin kamu yararı ile bireyin müdafiden yararlanma hakkı arasında makul bir dengenin gözetildiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla örgütlü suçlara ilişkin duruşmalarda avukat sayısını üçle sınırlandıran kuralın orantısız bir müdahaleye de neden olmadığı, dolayısıyla müdafi yardımından yararlanma hakkına ölçüsüz bir sınırlama getirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

C. Kanun'un 2. Maddesiyle 5271 Sayılı Kanun'un 151. Maddesinin (4) Numaralı Fıkrasına Eklenen "…*avukat hakkındaki soruşturma veya*…" ile "…*soruşturma veya*…" İbarelerinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

31. Müdafilik görevinden yasaklanma 5271 sayılı Kanun'un 151. maddesinde düzenlenmiştir. Maddenin (3) numaralı fıkrasında, 5237 sayılı Kanun'un 220. ve 314. maddelerinde sayılan suçlar ile terör suçlarından şüpheli, sanık veya hükümlü olanların müdafilik veya vekillik görevini

üstlenen avukatın, kendisi hakkında anılan suçlar nedeniyle soruşturma ya da kovuşturma bulunması hâlinde müdafilik veya vekillik görevini üstlenmekten yasaklanabileceği belirtilmiştir. 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinde suç işlemek amacıyla örgüt kurma, örgüte üye olma gibi örgüt suçları, 314. maddesinde de silahlı örgüt kurma, yönetme ve silahlı örgüte üye olma suçları düzenlenmiştir. Buna göre avukat hakkında müdafilik görevinden yasaklama kararı verilebilmesi için öncelikle müdafilik görevini üstlendiği kişinin örgüt veya silahlı örgüt ya da terör suçlarından şüpheli, sanık veya hükümlü olması gerekmektedir. Avukatın müdafilikten yasaklanması için ikinci şart ise kendisi hakkında anılan suçlardan dolayı soruşturma veya kovuşturma açılmış olmasıdır.

32. 5271 sayılı Kanun'un 151. maddesinin (3) numaralı fıkrasında müdafilikten yasaklama kararı verilebilmesi için şüpheli/sanık/hükümlü ve avukatın aynı soruşturma veya kovuşturma kapsamında suç işlemiş olması gerektiğine ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Dolayısıyla yasaklama kararı verebilmek için şüpheli/sanık/hükümlü ile avukatın aynı suç kapsamında soruşturma veya kovuşturma geçirmesine gerek bulunmamaktadır.

33. Anılan maddenin (4) numaralı fıkrasında, Cumhuriyet savcısının yasaklamaya ilişkin talebi hakkında hâkim veya mahkeme tarafından gecikmeksizin karar verileceği hüküm altına alınmıştır. Buna göre müdafilikten yasaklama kararı verilebilmesi için öncelikle Cumhuriyet savcısının bu konuda talepte bulunması zorunludur. Mahkeme veya hâkimin resen yasaklama kararı verme yetkisi yoktur.

34. Söz konusu fıkrada, müdafilikten yasaklama kararlarına karşı itiraz edilebileceği de belirtilmiştir. Burada itiraz mercii, yasaklama kararının koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirmenin yanı sıra mahkemenin yasaklama kararı verirken takdir yetkisini hukuka uygun şekilde kullanıp kullanmadığını da denetleyecektir.

35. Fıkrada müdafilik görevinden yasaklama kararının avukat hakkındaki kovuşturma konusu suçla sınırlı olmak üzere bir yıl süre ile verilebilmesi, kovuşturmanın niteliği itibarıyla bu sürelerin altı aydan fazla olmamak üzere en fazla iki defa uzatılması öngörülmekte iken fıkrada

değişiklik yapılarak avukat hakkında (3) numaralı fıkrada sayılan suçlardan soruşturma açılmış olması da müdafilikten yasaklanma sebepleri arasında sayılmıştır. Kurala göre avukat hakkında örgüt veya silahlı örgüt suçlarından ya da terör suçlarından dolayı soruşturma açılmış olması durumunda da bir yıl süre ile müdafilikten yasaklama kararı verilebilecek ve bu süre soruşturmanın niteliği gözetilerek altı aydan fazla olmamak üzere en fazla iki defa uzatılabilecektir.

2. İptal Taleplerinin Gerekçesi

36. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kurallarla avukatlar hakkında müdafilik görevinden yasaklanma kararı verilebilmesi için bazı suçlardan dolayı haklarında soruşturma açılmasının yeterli görülmesinin yasaklılığın istisna olma özelliğini ortadan kaldırdığı, müdafilikten yasaklamayı kolaylaştırdığı ve yasaklamanın sınırlarını genişlettiği belirtilerek kuralların Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

37. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. ve 49. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

38. Anayasa'nın 2. maddesinde güvence altına alınan hukuk devletinde kanunların kamu yararı gözetilerek çıkarılması zorunludur. Kanunların kamu yararının sağlanması amacına yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini gözönünde tutarak kullanması gerekir.

39. Anayasa'nın 49. maddesinde; çalışmanın herkesin hakkı ve ödevi olduğu, devletin çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alacağı belirtilmiştir.

40. Müdafilik görevinden yasaklama bir cezalandırma olmayıp özellikle örgütlü suçlar bakımından yargılamanın sağlıklı bir şekilde yürütülmesini amaçlayan bir yargılama tedbiridir. Dava konusu kurallar avukatların belli bir süre müdafilik görevinden yasaklanmasını öngördüğünden müdafi ile temsil edilen kişiler bakımından müdafi yardımından yararlanma hakkına; müdafilik görevinden yasaklama kararı verilen avukat bakımından ise çalışma hakkına sınırlama getirmektedir.

41. Anayasa'nın 5. maddesinde demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. Terörle ve örgütlü suçlarla mücadele ederek kişilerin ve toplumun huzur ve güvenliğini sağlamanın devletin yerine getirmekle yükümlü olduğu ödevler kapsamında kaldığında tereddüt bulunmamaktadır. Bu yönüyle millî güvenlik, kamu düzeni ve kamu güvenliğine yönelik önemli tehditler içeren terör suçlarının ve örgütlü suçların önlenmesi amacıyla adil yargılanma ve çalışma haklarına sınırlama getirilmesi mümkündür. Dava konusu kurallarla nihai olarak millî güvenlik, kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunmasının amaçlandığı, dolayısıyla kuralların anayasal olarak meşru bir nedenle Anayasa'nın 36. ve 49. maddelerinde belirtilen hakları sınırlandırdığı söylenebilir.

42. Ancak anayasal bağlamda meşru bir amaca sahip sınırlamaların da Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülüğün alt ilkelerinden olan orantılılık ilkesine uygun olması gerekir. Orantılılık ilkesi kamu yararının korunması ile bireyin hak ve özgürlükleri arasında adil bir dengenin sağlanmasını gerekli kılmaktadır. Öngörülen tedbirin bireyi olağan dışı ve aşırı bir yük altına sokması durumunda getirilen sınırlamanın orantılı ve dolayısıyla ölçülü olduğundan söz edilemez. Bu itibarla uygulanan tedbirle bireye aşırı ve orantısız bir yük yüklenmemesi gerekmektedir.

43. Avukat hakkında müdafilik görevinden yasaklama kararı verilebilmesi için müdafilik görevini üstlendiği kişinin 5237 sayılı Kanun'un 220. ve 314. maddeleri bağlamında örgüt veya silahlı örgüt suçları ya da terör

suçlarından şüpheli, sanık veya hükümlü olması; avukat hakkında da anılan suçlardan dolayı soruşturma veya kovuşturma açılmış olması yeterlidir. Yasaklama kararı verebilmek için müvekkil ile avukatın aynı suç kapsamında soruşturma veya kovuşturma geçirmesine gerek yoktur. Bu bağlamda avukat hakkında yürütülen soruşturma ile müvekkili hakkında yürütülen soruşturma arasında herhangi bir bağlantı bulunmasa dahi Kanun'da belirtilen şartların gerçekleşmesi durumunda avukat hakkında söz konusu yasaklama kararı verilebilecektir.

44. Dava konusu kurallarla müdafilik görevinden yasaklama kararı verilebilmesi için avukat hakkında 5237 sayılı Kanun'un 220. ve 314. maddeleri bağlamında örgüt veya silahlı örgüt suçları ya da terör suçlarından dolayı soruşturma açılmış olması yeterli görülmüştür. Ceza muhakemesinde soruşturma aşaması yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evredir. 5271 sayılı Kanun'un 160. maddesinin (1) numaralı fıkrasında Cumhuriyet savcısının, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlayacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre soruşturmaya başlamak için bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâl yeterlidir.

45. Bilgi ve deneyimlerini öncelikle adalet hizmetine vererek adalete ve hakkaniyete uygun çözümler için hukuk kurallarının tam olarak uygulanmasında yargı organlarıyla yetkili kurul ve kurumlara yardımcı olan avukatın hukuk devletinin yargı düzeni içindeki yeri özellik taşımaktadır. Savunma hakkının etkin şekilde kullanılmasına ve maddi gerçeğe ulaşma amacına hizmet eden müdafiin, müdafilik görevini üstlendiği kişinin işlediği ileri sürülen suçla herhangi bir bağlantısı bulunmaksızın veya müdafilik görevini kötüye kullandığına ilişkin herhangi bir olgu mevcut olmaksızın basit bir suç şüphesi nedeniyle müdafilik görevinden yasaklanmasına imkân tanıyan kurallar, müdafi yardımından yararlanma ve çalışma hakkı bağlamında bireyi olağan dışı ve aşırı bir yük altına sokmakta; dolayısıyla müdafi yardımından yararlanma ve çalışma hakkına orantısız bir sınırlama getirmektedir.

46. Bu itibarla söz konusu kurallar anılan haklar bağlamında ölçülülük ilkesini ihlal ettiği gibi hukuk devletinin adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle de bağdaşmamaktadır.

47. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 2., 13., 36. ve 49. maddelerine aykırıdır. İptalleri gerekir.

Kuralların Anayasa'nın Başlangıç kısmıyla ilgisi görülmemiştir.

Ç. Kanun'un 3. Maddesiyle 5271 Sayılı Kanun'un 154. Maddesine Eklenen (2) Numaralı Fıkrada Yer Alan "…*örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imâl ve ticareti suçları*…" İbaresinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

48. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu madde imal ve ticareti suçları bakımından soruşturma aşamasında müdafi ile görüşmeye yirmi dört saat süreyle kısıtlama getirilmesinin makul bir gerekçesinin bulunmadığı, suçun ağırlığı nedeniyle henüz soruşturma aşamasında şüphelinin haklarının sınırlandırılmasının peşin bir yaptırım görüntüsü oluşturduğu, bu durumun masumiyet karinesi ve hak arama hürriyetiyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 36. ve 38. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

49. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

50. Kuralda; örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçları bakımından gözaltındaki şüphelinin müdafii ile görüşme hakkının Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla yirmi dört saat süreyle kısıtlanabileceği, bu zaman zarfında şüphelinin ifadesinin alınamayacağı hüküm altına alınmıştır.

51. Anayasa'nın 36. maddesinde, adil yargılanma hakkı kapsamında yer alan müdafi yardımından yararlanma hakkı için herhangi bir sınırlama

nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu kabul edilmektedir. Öte yandan Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebilir. Devletin terörle mücadele ederek kişilerin ve toplumun huzur ve güvenliğini sağlamasının ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılarak ceza adaletinin tesis edilmesinin de anayasal hükümler kapsamında devletin yerine getirmekle yükümlü olduğu ödevler kapsamında kaldığında tereddüt bulunmamaktadır. Bu yönüyle terör faaliyetlerinin önlenmesi ve ceza adaletinin sağlanması amacıyla adil yargılanma hakkı kapsamında yer alan müdafi yardımından yararlanma hakkına sınırlama getirilmesi mümkündür.

52. Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının toplum düzeni yönünden ortaya çıkardığı tehdidin ağırlığı ile çok failli ve organize yapıları nedeniyle bu suçlara ilişkin delillerin ele geçirilmesi ve bu delillerin karartılmaması ayrı bir önem arz etmekte; söz konusu durum gözaltına alınan kişilerin belli bir süreyle dış dünyayla olan iletişimlerinin kesilmesini zorunlu kılabilmektedir. Kuralla getirilen sınırlamanın amacının örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına ilişkin soruşturmaların sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlamak olduğu, böylece maddi gerçeğin ortaya çıkarılarak ceza adaletinin tesis edilmesinin ve terör faaliyetlerinin önlenmesinin hedeflendiği anlaşılmaktadır. Bu yönüyle kuralın örgütlü suçlara ilişkin soruşturmaların sağlıklı bir şekilde yürütülmesi bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

53. Kuralda, gözaltına alınan kişinin yirmi dört saat süreyle müdafii ile görüşme hakkı sınırlandırılırken aynı zamanda bu süre boyunca şüphelinin ifadesinin alınması da yasaklanmıştır. Böylece şüphelilerin müdafilerinden hukuki yardım almaksızın ifade vermeleri önlenmiştir. Bu nedenle kuralla, soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesinin önlenmesinin ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasının amaçlandığını anlaşılmakta; anılan tedbir de sınırlama aracının sanık veya şüpheli üzerinde amacı dışında keyfî biçimde kullanılmasını engellemektedir.

54. Öte yandan kural gereği gözaltındaki kişinin yirmi dört saat süreyle müdafii ile görüşmesinin yasaklanmasının ancak hâkim kararıyla mümkün olması, gözaltındaki kişinin yirmi dört saat süreyle müdafii ile görüştürülmemesini haklı kılacak olguların varlığını gerektirdiğinden söz konusu yasaklamanın gereksiz yere kullanılmasını önlemektedir. Bu itibarla kuralın müdafi yardımından yararlanma hakkına orantısız bir müdahale oluşturduğu, dolayısıyla ölçüsüz olduğu söylenemez.

55. Maddi gerçeğin ortaya çıkarılarak ceza adaletinin tesis edilmesi ve terör faaliyetlerinin önlenmesi amacıyla öngörülen kural yukarıda açıklanan nedenlerle adalet ve hakkaniyet ölçütlerine de uygun olup hukuk devleti ilkesine aykırılık taşımamaktadır.

56. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 38. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

D. Kanun'un 4. Maddesiyle 5271 Sayılı Kanun'un 178. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasına Eklenen Cümlenin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

57. Dava dilekçesinde özetle; ceza yargılamasının duruşma evresinde tanık veya uzman kişinin dinlenmesi talebinin savunma hakkının bir parçası olduğu, davayı uzatmak amacıyla yapılan tanık veya uzman dinletme taleplerinin reddedileceğini öngören kuralın savunma hakkını kullanılamaz hâle getirdiği, tanık ya da uzman kişi dinletme talebinin davayı uzatmak amacıyla yapılıp yapılmadığının subjektif bir değerlendirme gerektirdiği, böyle bir yetkinin mahkemeye tanınmasının savunma hakkının keyfî şekilde sınırlandırılmasına sebebiyet vereceği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 36. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

58. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

59. 5271 sayılı Kanun'un 178. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerinde, mahkeme başkanı veya hâkim sanığın veya katılanın gösterdiği tanık ya da uzman kişinin çağrılması hakkındaki dilekçeyi reddettiğinde sanık veya katılanın o kişileri mahkemeye getirebileceği ve bu kişilerin duruşmada dinleneceği belirtilmiş; dava konusu üçüncü cümlesinde ise, davayı uzatmak amacıyla yapılan taleplerin reddedileceği hüküm altına alınmıştır.

60. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş, ancak tanık dinletme hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte adil yargılanma hakkının somut görünümlerinden biri olan tanık dinletme hakkı esasen Anayasa'nın anılan maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da zımni bir unsurudur (*Ali Fırtına*, B. No: 2014/14575, 6/7/2017, § 24).

61. Diğer yandan Anayasa'nın söz konusu maddesine *"adil yargılanma"* ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. AİHS'in 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendinde; bir suç ile itham edilen herkesin iddia tanıklarını sorguya çekme veya çektirme, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenilmelerinin sağlanmasını isteme hakkı düzenlenmiştir.

62. Tanık ve uzman kişilerin görüşlerine başvurulması da maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasını sağlayan araçlar arasındadır. Bu yönüyle sanığın uyuşmazlık konusu olaya ilişkin bilgisi olanların tanıklığına veya uzman görüşüne başvurma hakkı bulunmaktadır. Ancak bu hak, sanığın lehine olan bütün tanıkların ve uzman kişilerin çağrılmasını ve dinlenilmesini gerektirmez. Önemli olan sanığın aynı koşullar altında ve silahların eşitliği ilkesine uygun olarak tanık dinletme talebinde bulunabilmesinin sağlanmasıdır.

63. Kovuşturma evresinde kural olarak iddianamede gösterilen tanık ve uzman kişiler duruşmaya davet edilmekle birlikte sanık veya katılan da dava konusu olayla ilgili olarak dinlenilmesini istediği tanık veya uzman kişilerin duruşmaya çağrılmasını talep edebilir. 5271 sayılı Kanun'un 177.

maddesinin (1) numaralı fıkrasında, sanığın tanık veya bilirkişinin davetini veya savunma delillerinin toplanmasını istediğinde bunların ilişkin olduğu olayları göstermek suretiyle bu hususta ki dilekçesini duruşma gününden en az beş gün önce mahkeme başkanına veya hâkime vereceği belirtilmiş; 178. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da mahkeme başkanı veya hâkim sanığın veya katılanın gösterdiği tanık veya uzman kişinin çağrılması hakkındaki dilekçeyi reddettiğinde sanık veya katılanın o kişileri mahkemeye getirebileceği ve bu kişilerin duruşmada dinlenileceği hüküm altına alınmıştır. Böylece sanık veya katılanın da dinlenilmesini talep ettiği tanık veya uzman kişilerin duruşmaya katılmasına imkân tanınmıştır.

64. Dava konusu kuralda ise sanık veya katılanın bu yöndeki taleplerinin davayı uzatmak amacıyla yapıldığının anlaşılması durumunda reddedileceği hüküm altına alınmıştır. Kurala göre tanık veya uzman kişi dinlenilmesine ilişkin taleplerin davayı uzatmak amacıyla yapıldığı anlaşılırsa bu talepler reddedilecektir.

65. Kuralda tanık ve uzman kişilerin dinlenilmesi taleplerinin reddine izin verilmesi ile adil yargılanma hakkına sınırlama getirildiği açıktır. Ancak Anayasa'nın 36. maddesinde güvenceye bağlanan adil yargılanma hakkının önemli unsurlarından biri de makul sürede yargılanma hakkıdır. Anayasa'nın 141. maddesinin son fıkrasında "*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargının görevidir*" denilmek suretiyle davaların makul bir süre içinde bitirilmesi gerekliliği açıkça ifade edilmiştir. Bu hak gereğince devlet, yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin çareler oluşturmak zorundadır (AYM, E.2013/4, K.2013/35, 28/2/2013). Taraflarca dinlenilmesi talep edilen tüm tanık ve uzman kişilerin duruşmalarda dinlenilmesi yargılamanın gereksiz yere uzamasına sebebiyet verebilir. Bu yönüyle kanun koyucunun yargılamanın sürüncemede kalmasına yönelik talepleri önlemek suretiyle davaların makul sürede sonuçlandırılmasını sağlamak amacıyla tanık dinletme hakkına sınırlama getirmesi mümkündür.

66. Kuralla davayı uzatmak amacıyla yapılan tanık ve uzman kişi dinletme taleplerinin reddedileceği hüküm altına alınmakta olup getirilen sınırlamanın davaların makul sürede sonuçlandırılması bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

67. Kuralda tanık ve uzman kişilerin dinlenilmesi talebine sınırlama getirilmekle birlikte bu hakkın kullanılmasının tümüyle engellenmesi söz konusu değildir. Tanık ve uzman kişilerin dinlenilmesi yönündeki taleplerin reddedilmesi, ancak davayı uzatmak amacıyla yapıldığının anlaşılması durumunda söz konusu olabilecektir. Öte yandan bu konuda yargı mercilerinin anılan yetkiyi keyfî bir şekilde kullanmasını engelleyecek güvencelere de yer verildiği görülmektedir. Bu çerçevede 5271 sayılı Kanun'un 272. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, hükümden önce verilip hükme esas teşkil eden veya başka kanun yolu öngörülmemiş olan mahkeme kararlarına karşı hükümle birlikte istinaf yoluna başvurulabileceği açıkça düzenlenmiştir. Ayrıca hâkimin kendisine tanınan yetkiyi müdafi yardımından yararlanma hakkını etkisiz kılacak şekilde kullanıp kullanmadığı Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda da denetlenebilecektir. Bu yönleriyle tanık ve uzman kişilerin dinletilmesine getirilen sınırlamayla amaçlanan kamu yararı ile bireyin adil yargılanma hakkı arasındaki makul dengenin gözetildiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla tanık veya uzman kişilerin dinletilmesi talebinin davayı uzatmak amacıyla yapıldığının anlaşılması durumunda anılan taleplerin reddedilmesine imkân tanıyan kuralın, adil yargılanma hakkına orantısız dolayısıyla ölçüsüz bir sınırlama getirdiği söylenemez.

68. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamıştır.

E. Kanun'un 5. Maddesiyle 5271 Sayılı Kanun'un 188. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasına Eklenen Cümlenin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

69. Dava dilekçesinde özetle; zorunlu müdafiin duruşmada hazır bulunmasının çelişmeli yargılama ve muhakemenin kolektifliği ilkesinin tabii bir sonucu olduğu, dava konusu kuralla müdafi olmadan duruşmaya devam edilmesine imkân tanınmasının adil yargılama hakkının unsurları olan çelişmeli yargılama ve silahların eşitliği ilkeleriyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 36. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

70. Dava konusu kuralda müdafiin mazeretsiz olarak duruşmaya gelmemesi veya duruşmayı terk etmesi hâlinde duruşmaya devam edilebileceği hüküm altına alınmıştır.

71. Müdafi yardımından yararlanma hakkı savunma hakkının kullanılması ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılması, dolayısıyla etkin kovuşturma bakımından büyük önem taşımakta; başka bir ifadeyle sanığın müdafi vasıtasıyla kovuşturma aşamasında kendini savunması, adil bir yargılamaya ve bu yargılama sonucunda verilecek hükmün maddi gerçekle örtüşmesine imkân sağlamaktadır.

72. Öte yandan müdafi yardımından yararlanma hakkı savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasını sağlayarak çelişmeli yargılama ve silahların eşitliği ilkelerine de hayat vermektedir. Sanığın suçlu olduğunun ispatlanmasında dahi müdafiin duruşmada hazır bulunarak yargılamanın hukuka uygun bir şekilde yapılmasını gözetme yetkisi bulunmaktadır. Ancak müdafi yardımından yararlanma hakkı, müdafiin her duruşmada hazır bulunmasını zorunlu kılmamaktadır.

73. 5271 sayılı Kanun'un Üçüncü Kitap Birinci Kısım İkinci Bölümünde ceza muhakemesindeki duruşma süreci düzenlenmiştir. Bu çerçevede Kanun'un "*Duruşmada hazır bulunacaklar*" kenar başlıklı 188. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde duruşmada hükme katılacak hâkimler ve Cumhuriyet savcısı ile zabıt kâtibinin ve Kanun'un zorunlu müdafiliği kabul ettiği hâllerde müdafiin hazır bulunmasının şart olduğu hükme bağlanmıştır. Bu kural uyarınca anılan kişilerden herhangi birinin bulunmaması hâlinde duruşma açılması ve bu çerçevede yargılama sonucuna etki edecek esaslı bir işlem olma niteliği taşımasa bile duruşmaya ilişkin herhangi bir işlemin yapılması mümkün değildir. Dava konusu kuralla ise anılan hükme zorunlu müdafi yönünden bir istisna getirilmiş ve müdafiin mazeretsiz olarak duruşmaya gelmemesi veya duruşmayı terk etmesi hâlinde duruşmaya devam edilebileceği hüküm altına alınmıştır. Anılan istisna getirilirken 5271 sayılı Kanun'da müdafi yardımından yararlanma hakkı yönünden söz konusu kurallarda herhangi bir değişiklik

öngörülmemiş; bu bağlamda örneğin 5271 sayılı Kanun'un zorunlu müdafi olmaksızın sanığın savunmasının alınamayacağını düzenleyen 150. ve 151. maddelerinde bir değişiklik yapılmamıştır. Bu itibarla dava konusu kuralla yapılan değişiklik sonrasında sanığın müdafiinin huzurunda savunması alınmaksızın yargılamanın tamamlanarak hüküm kurulması da mümkün değildir. Dolayısıyla dava konusu kuralın yargılamanın sonucuna etkili esaslı işlemlerin yapıldığı ve bu nedenle müdafi yardımının etkili olduğu duruşmaların müdafi yokluğunda yapılabilmesine imkân tanıdığı şeklinde anlaşılması mümkün değildir. Bu çerçevede dava konusu kuralla yapılan düzenlemenin anlam ve kapsamının 5271 sayılı Kanun'un konuyla ilgili diğer hükümleriyle birlikte değerlendirilerek ve özellikle Kanun'da yer alan müdafi yardımından yararlanma hakkına ilişkin kurallar gözetilerek ortaya konulması gerekmektedir.

74. 5271 sayılı Kanun'un 150. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, şüpheli veya sanıktan kendisine bir müdafi seçmesinin isteneceği, müdafi seçebilecek durumda olmadığını beyan eden şüpheli veya sanığa talebi hâlinde bir müdafi görevlendirileceği belirtilmiş; maddenin (2) ve (3) numaralı fıkralarında ise sanık veya şüphelinin çocuk veya kendisini savunamayacak derecede malul ya da sağır ve dilsiz olması durumunda talep aranmaksızın müdafi görevlendirileceği, ayrıca alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada da aynı şekilde müdafi görevlendirileceği düzenlenerek devletin yargılamaların adil bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlama yönündeki pozitif ödevi kapsamında bazı kanuni güvencelere yer verilmiştir.

75. Kanun'un 149. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, şüpheli veya sanığın soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında müdafi yardımından yararlanabileceği belirtilmiş; (3) numaralı fıkrasında da soruşturma ve *kovuşturma evrelerinin her aşamasında avukatın şüpheli veya sanıkla görüşme, ifade alma veya sorgu süresince yanında olma ve hukuki yardımda bulunma hakkının engellenemeyeceği ve kısıtlanamayacağı* hüküm altına altına alınmıştır.

76. Müdafi görevini yerine getirmediğinde yapılacak işlemler ise Kanun'un 151. maddesinde düzenlenmiştir. Bu çerçevede 150. maddeye göre görevlendirilen müdafi, duruşmada hazır bulunmaz veya vakitsiz olarak

duruşmadan çekilir ya da görevini yerine getirmekten kaçınırsa hâkim veya mahkeme derhâl başka bir müdafi görevlendirilmesi için gerekli işlemi yapacaktır. Bu durumda mahkeme oturuma ara verebileceği gibi oturumun ertelenmesine de karar verebilecektir. Eğer yeni müdafi savunmasını hazırlamak için yeterli zaman olmadığını açıklarsa oturum ertelenecektir.

77. Anılan hükümler bir bütün olarak dikkate alındığında zorunlu müdafiin bulunmadığı duruşmada yargılamanın sonucuna etki edebilecek nitelikteki hiçbir esaslı işlemin yapılmasının mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Özellikle 151. maddenin (1) numaralı fıkrasında "… *müdafi*(in) … *vakitsiz olarak duruşmadan çekilme*(si)…" ibaresine yer verilerek anılan durumda duruşmaya devam edilemeyeceğinin öngörülmesi ve aynı maddenin (2) numaralı fıkrasında yeni müdafi savunmasını hazırlamak için yeterli zamanının olmadığını açıkladığında oturumun ertelenmesine karar verilmesi zorunluluğunun bulunması anılan anlayışı teyit etmektedir. Öte yandan müdafi huzurunda yapılan duruşmalarda bile müdafinin görevini yapmaktan kaçındığı durumlarda duruşmaya devam edilemeyeceğinin hükme bağlandığı görülmektedir.

78. Söz konusu hükümler 5271 sayılı Kanun'un Birinci Kitabının "*Savunma*" başlıklı Altıncı Kısmının "*Müdafi Seçimi, Görevlendirilmesi, Görev ve Yetkileri*" başlıklı Birinci Bölümünde; dava konusu kural ise 5271 sayılı Kanun'un Üçüncü Kitap Birinci Kısmının "*Duruşma*" başlıklı İkinci Bölümünde yer alan 188. maddesinde düzenlenmiştir. Dava konusu kuralla birlikte bir önceki paragrafta belirtilen ve yargılamanın sonucuna etki edecek nitelikteki esaslı işlemlerin yapıldığı duruşmada zorunlu müdafi yardımından yararlanma hakkının sınırlanamayacağını öngören düzenlemelerde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Dolayısıyla dava konusu kuralla veya ilişkili başka düzenlemelerle anılan hükümlerin açık veya zımni olarak ilga edilmesi söz konusu olmayıp kuralın anlam ve kapsamının söz konusu hükümlerle birlikte değerlendirilerek belirlenmesi gerekmektedir. Kanun koyucunun istemesi hâlinde sanığın yargılama aşamasında müdafi yardımından yararlanma hakkını düzenleyen anılan kurallarda değişiklik yaparak zorunlu müdafi yardımından yararlanma hakkını sınırlandırması mümkün iken bu yola gitmeyerek sadece zorunlu müdafi olmaksızın duruşma yapılamayacağını düzenleyen kurala bir istisna getirmesi, dava konusu

kuralın müdafi yardımından yararlanma hakkını zedelemeyecek nitelikteki işlemlerin yapıldığı duruşmanın yapılabilmesine imkân tanımak amacıyla getirildiğini göstermektedir.

79. Bu çerçevede dava konusu kuralın yargılamanın sonucuna etkili esaslı herhangi bir işlemin yapıldığı duruşmada müdafi yardımından yararlanma imkânını sınırlamak amacıyla değil, zorunlu müdafiin bulunmaması hâlinde yargılamanın sonucuna etki edecek esaslı bir işlem kalmasa dahi duruşma yapılmasını engelleyen kurala bir istisna sağlanması amacıyla getirildiği anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle dava konusu kural ceza adaletinin hakkaniyete uygun bir şekilde gerçekleşmesi için müdafi görevlendirilmesinin zorunlu olduğu hâllerde müdafi yardımı sağlanmaksızın duruşmaya devam edilmesini öngörmemektedir. Bu çerçevede kuralın lafzı ve Kanun'un ilgili diğer hükümleri dikkate alındığında kuralın yargılamanın sonucuna etkili olabilecek esaslı her türlü yargılama işleminin tamamlanmasına rağmen zorunlu müdafiin herhangi bir mazereti olmadığı hâlde davayı uzatmak amacıyla duruşmaya gelmemesi veya duruşmayı terk etmesi nedeniyle yargılamaların zamanında bitirilememesini önlemek amacıyla öngörüldüğü sonucuna ulaşılmaktadır.

80. Daha önce de belirtildiği üzere Anayasa'nın 36. maddesinde güvenceye bağlanan adil yargılanma hakkının önemli unsurlarından biri de makul sürede yargılanma hakkıdır. Anayasa'nın 141. maddesinin son fıkrasında *"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargının görevidir"* denilmek suretiyle davaların makul bir süre içinde bitirilmesi gerekliliği açıkça ifade edilmiştir. Bu hak gereğince devlet, yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin çareler oluşturmak zorundadır (AYM, E.2013/4, K.2013/35, 28/2/2013). Buna göre yargılamaların adil bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla bazı durumlarda sanığa zorunlu müdafi atanması ve sanığın anılan müdafi yardımından yararlandırılması devletin yerine getirmekle yükümlü olduğu pozitif ödevi kapsamında kaldığı gibi yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyerek makul sürede sonuçlandırılmasını sağlamak da devletin pozitif yükümlülüğü kapsamındadır. Bu durumda her iki yükümlülük arasında makul bir dengenin gözetilip gözetilmediğinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

81. Dava konusu kuralla zorunlu müdafiin yokluğunda duruşmaya devam edilebilmesine imkân verilmekle birlikte bu ancak müdafiin herhangi bir mazereti olmaksızın duruşmaya gelmemesi veya duruşmayı terk etmesi hâlinde mümkün olabilecektir. Bir başka ifadeyle kuralın yargılamanın sürüncemede bırakılmasına neden olacak kötü niyetli girişimleri engellemek amacıyla öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Öte yandan Kanun'un diğer hükümlerinde yer alan güvenceler, söz konusu iznin yargılamanın sonucuna etkili olan esaslı işlemlerin yapıldığı duruşmada uygulama alanı bulmasına engel olmaktadır. Buna göre yargılamanın adil bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla bazı durumlarda sanığa zorunlu müdafi atanması ve sanığın müdafi yardımından yararlandırılmasına ilişkin yükümlülük ile davaların makul sürede bitirilmesi yükümlülüğü arasındaki makul dengenin gözetildiği kuralda Anayasa'nın 36. maddesini ihlal eden bir yön bulunmamaktadır.

82. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 36. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM, Hasan Tahsin GÖKCAN, Recep KÖMÜRCÜ ve Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamışlardır.

F. Kanun'un 6. Maddesiyle 5275 Sayılı Kanun'un 59. Maddesine Eklenen (5) Numaralı Fıkranın İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

83. 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinde hükümlünün avukatla görüşme hakkına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir.

84. Maddenin (1) numaralı fıkrasında, hükümlünün avukatlık mesleğinin icrası çerçevesinde avukatları ile vekâletnamesi olmaksızın en çok üç kez görüşme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

85. Maddenin (2) numaralı fıkrasında, avukat ile görüşmenin -meslek kimliğinin ibrazı üzerine- tatil günleri dışında ve çalışma saatleri içinde, bu iş için ayrılan görüşme yerlerinde, konuşulanların duyulamayacağı ancak güvenlik nedeniyle görülebileceği bir biçimde yapılacağı belirtilmiş; (4) numaralı fıkrasında, görüşme sırasında hükümlünün avukatına veya avukatın

hükümlüye verdiği belge veya belge örneklerinin, dosyaların ve aralarındaki konuşmaya ilişkin olarak kendilerinin tuttukları kayıtların incelenemeyeceği, hükümlünün avukatı ile yaptığı görüşmenin dinlenemeyeceği ve kayda alınamayacağı ifade edilmiştir. Böylece avukat ile hükümlü arasındaki görüşmelerin gizliliği güvence altına alınmıştır.

86. Dava konusu kuralda ise bu duruma istisna getirilerek 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinde ve İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerinde tanımlanan suçlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlardan mahkûm olanların avukatları ile görüşmelerinde, toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürüldüğüne, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirildiğine, bu örgütlere emir ve talimat verildiğine veya yorumları ile gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletildiğine ilişkin bilgi, bulgu veya belge elde edilmesi hâlinde Cumhuriyet başsavcılığının istemi ve infaz hâkiminin kararıyla üç ay süreyle; görüşmelerin teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebileceği, hükümlü ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevlinin görüşmede hazır bulundurulabileceği, hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belgelere veya belge örneklerine, dosyalara ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabileceği veya görüşmelerin gün ve saatlerinin sınırlandırılabileceği hüküm altına alınmıştır.

87. Kuralın atıfta bulunduğu 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinde suç işlemek amacıyla örgüt kurma, örgüte üye olma gibi örgüt suçları; İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerinde ise devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçları düzenlenmiştir. Kurala göre bu suçlardan mahkûm olanların avukatlarıyla görüşmeleri yukarıda belirtilen usul ve esaslara göre sınırlandırılabilecektir.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

88. Dava dilekçesinde özetle; hükümlülerin avukatla serbest bir şekilde görüşme hakkının hak arama hürriyetinin bir uzantısı olduğu, dava konusu kuralla bu hakkın subjektif koşullarla sınırlamalara tabi tutulmasının

avukatla görüşme hakkının keyfî şekilde sınırlandırılmasına sebebiyet vereceği, kuralda yer alan sınırlamaların hakkın özüne dokunduğu ve ölçüsüz olduğu belirtilerek kuralın Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

89. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 20. maddesi yönünden de incelenmiştir.

90. Anayasa'nın "*Özel hayatın gizliliği*" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasında; herkesin özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu, özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamayacağı hüküm altına alınmıştır.

91. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise anılan hakka çeşitli sebeplere bağlı kalınarak sınırlamalar getirilebileceği belirtilerek bu hakkın mutlak olmadığı kabul edilmiştir. Maddede bu sınırlama sebepleri arasında millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunması ile suç işlenmesinin önlenmesi sebepleri de sayılmış, böylece bunlara dayalı olarak söz konusu hakkın sınırlandırılabilmesine izin verilmiştir. Ancak 20. maddenin ikinci fıkrasında söz konusu sınırlandırmanın arama tedbirine özgü olarak yapılabileceği belirtildiğinden bu sebepler 20. madde bağlamında dava konusu kural yönünden meşru bir sınırlandırma nedeni olarak kabul edilmeyebilir. Bununla birlikte özel hayatın düzenlendiği maddede dava konusu kural yönünden özel sınırlama sebeplerine yer verilmediğinin kabulü hâlinde dahi bu hakkın Anayasa'da güvence altına alınan diğer temel hak ve özgürlüklerin korunması veya Anayasa'nın diğer maddelerinde devlete bir görev olarak yüklenen millî güvenliğin, kamu düzeninin ve kamu güvenliğinin korunması gibi nedenlerle sınırlandırılması mümkündür.

92. Dava konusu kuralla örgüt kurma suçu ile devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçundan mahkûm olanların avukatlarıyla görüşmelerine birtakım kısıtlamalar getirilmiştir. Bu çerçevede kuralın hükümlülerin özel hayatına saygı hakkına sınırlama getirdiği açıktır.

93. Hükümlünün avukatıyla mahremiyet içinde belirli aralıklarla görüşmesi cezanın infazı aşamasında alacağı hukuki yardım bakımından önemli olduğu gibi ceza infaz kurumu dışındaki özel yaşamıyla ilgili doğru kararlar verebilmesi açısından da son derece önemlidir. Bu nedenle 5275 sayılı Kanun'da cezanın infazı aşamasında da avukatla görüşme hakkı özel olarak düzenlenerek güvence altına alınmıştır.

94. Bu kapsamda 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (2) numaralı fıkrasında belirtilen güvencelere yer verilerek avukatla hükümlünün görüşmelerinin gizliliği sağlanmıştır.

95. Kuralla yukarıda sayılan suçlardan hükümlü olanların avukatları ile görüşmelerinde toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürüldüğüne, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirildiğine, bu örgütlere emir ve talimat verildiğine veya yorumları ile gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletildiğine ilişkin bilgi, bulgu veya belge elde edilmesi hâlinde görüşmelere birtakım kısıtlamaların getirilmesi öngörülmüştür. Kuralın ceza infaz kurumlarının güvenliğinin sağlanması, millî güvenlik ve kamu düzeni yönünden önem arz eden suçların işlenmesinin önlenmesi amacıyla öngörüldüğü, bu yönüyle anayasal açıdan meşru bir sınırlama amacına sahip olduğu anlaşılmaktadır.

96. Devletin hükümlülerin özel hayatlarına saygı gösterme yükümlülüğü bulunmakla birlikte ceza infaz kurumlarının güvenliğini ve genel olarak toplumun güvenliğini gözetme yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu yönüyle kuralla getirilen sınırlamanın ceza infaz kurumlarının güvenliğinin sağlanması ile millî güvenlik ve kamu düzeni yönünden önem arz eden suçların işlenmesinin önlenmesi amaçlarına ulaşılması bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

97. Öte yandan kuralla yukarıda sayılan suçlardan hükümlü olanların tümü yönünden kategorik bir sınırlama getirilmemekte; bu hükümlülerin avukatları ile görüşmelerinde toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürüldüğüne, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirildiğine, bu örgütlere emir ve talimat verildiğine veya yorumları ile gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletildiğine ilişkin bilgi, bulgu

veya belge elde edilmesi durumunda anılan görüşmelere çeşitli kısıtlamalar getirilmesine izin verilmektedir. Ayrıca kuralda kısıtlama için belli bir süre öngörüldüğü ve kısıtlama kararı verme yetkisinin yargı organlarına bırakıldığı anlaşılmaktadır.

98. Öte yandan infaz hâkimi tarafından verilen kısıtlamaya ilişkin kararlar 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (9) numaralı fıkrası uyarınca itiraza tabi tutulmuştur. İlgililer verilen kısıtlama kararının mevzuata aykırı olduğu iddiasıyla infaz hâkimliğinin kurulduğu yer ağır ceza mahkemesine itirazda bulunma hakkına sahiptirler. Bu yönüyle Kanun'da anılan yetkinin keyfî bir şekilde kullanılmasını önleyecek yasal güvencelere de yer verildiği görülmektedir.

99. Anılan güvenceler gözetildiğinde sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile özel hayata saygı hakkına ilişkin bireysel yarar arasında bulunması gereken makul dengenin gözetildiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla hükümlü ile avukatın görüşmesine kısıtlama öngören kuralın özel hayata saygı hakkına orantısız, dolayısıyla da ölçüsüz bir sınırlama getirdiği söylenemez.

100. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 36. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

G. Kanun'un 6. Maddesiyle 5275 Sayılı Kanun'un 59. Maddesine Eklenen (10) Numaralı Fıkranın *"Bu madde hükümleri 9 uncu maddenin üçüncü fıkrasına göre yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler … hakkında da uygulanır."* Bölümünün İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

101. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla avukatla görüşme hakkının 5275 sayılı Kanun'un 9. maddesinin üçüncü fıkrasına göre yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler yönünden Kanun'un 59. maddesinin (5) numaralı fıkrası çerçevesinde subjektif koşullarla sınırlamalara tabi tutulmasının anılan hakkın keyfî şekilde sınırlandırılmasına sebebiyet vereceği, kuralda yer alan sınırlamaların hakkın

özüne dokunduğu ve ölçüsüz olduğu belirtilerek kuralın Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

102. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 20. maddesi yönünden de incelenmiştir.

103. Dava konusu kuralda 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin aynı Kanun'un 9. maddesinin (3) numaralı fıkrasına göre yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler hakkında da uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

104. Kanun'un 59. maddesinde hükümlülerin avukatla görüşme hakkına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Dava dilekçesinde kuralla maddenin (5) numaralı fıkrası çerçevesinde avukatla görüşme hakkına getirilen kısıtlamaların Anayasa'ya aykırılığı ileri sürüldüğünden kural, söz konusu maddenin hükümlünün avukatla görüşmesinde uygulanacak kısıtlamaları düzenleyen (5) numaralı fıkrası yönünden incelenmiştir.

105. 5275 sayılı Kanun'un 9. maddesinin (3) numaralı fıkrasında; eylem ve tutumları nedeniyle tehlikeli hâlde bulunan, özel gözetim ve denetim altında bulundurulmaları gerekli olduğu saptananlar ile bulundukları kurumlarda düzen ve disiplini bozanların veya iyileştirme tedbir, araç ve usullerine ısrarla karşı koyanların yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarına gönderileceği belirtilmiştir. Dava konusu kurala göre Kanun'un 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında sayılan *görüşmelerin teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilmesi, hükümlü ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevlinin görüşmede hazır bulundurulabilmesi, hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belge veya belge örneklerine, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabilmesi veya görüşmelerin gün ve saatlerinin sınırlandırılabilmesi* şeklindeki avukatla görüşme hakkına getirilen kısıtlamalar, Kanun'un 9. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler hakkında da uygulanacaktır.

106. Bir önceki başlık altında incelenen Kanun'un 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasına yönelik gerekçeler, Kanun'un 9 maddesinin (3) numaralı

fıkrası uyarınca yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarında kalan hükümlüler için de geçerlidir.

107. Açıklanan nedenlerle kural 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (5) numaralı fıkrası yönünden Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 36. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

Ğ. Kanun'un 6. Maddesiyle 5275 Sayılı Kanun'un 59. Maddesine Eklenen (10) Numaralı Fıkrasının "*…ile beşinci fıkradaki suçlardan hükümlü olup, başka bir suçtan dolayı şüpheli veya sanık sıfatıyla avukatıyla görüşen hükümlüler…*" Bölümünün İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

108. Dava konusu kuralda; 5275 sayılı Kanun'un 59. maddenin (5) numaralı fıkrasındaki suçlardan hükümlü olup başka bir suçtan dolayı şüpheli veya sanık sıfatıyla avukatıyla görüşen hükümlüler hakkında da 59. madde hükümlerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

109. Kanun'un 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında sayılan suçlar, 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinde düzenlenen örgüt suçları, İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerinde düzenlenen devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçlarıdır.

110. Dava konusu kurallara göre 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinde düzenlenen örgüt suçları, devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçundan hükümlü olup başka bir suçtan dolayı şüpheli veya sanık avukatıyla görüşen hükümlülerin avukatları ile görüşmelerinde de 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesi uygulanacaktır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

111. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla avukatla görüşme hakkının 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında

belirtilen suçlardan hükümlü olup başka bir suçtan dolayı şüpheli veya sanık sıfatıyla avukatıyla görüşen hükümlüler yönünden anılan fıkra çerçevesinde subjektif koşullarla sınırlamalara tabi tutulmasının anılan hakkın keyfî şekilde sınırlandırılmasına sebebiyet vereceği, kuralda yer alan sınırlamaların hakkın özüne dokunduğu ve ölçüsüz olduğu belirtilerek kuralın Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

112. Dava dilekçesinde kuralla anılan maddenin (5) numaralı fıkrasında öngörülen kural çerçevesinde avukatla görüşme hakkına getirilen kısıtlamaların Anayasa'ya aykırılığı ileri sürüldüğünden kural, söz konusu maddenin hükümlünün avukatla görüşmesinde uygulanacak kısıtlamaları düzenleyen (5) numaralı fıkrası yönünden incelenmiştir.

113. Kurala göre Kanun'un 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında sayılan *görüşmelerin teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilmesi, hükümlü ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevlinin görüşmede hazır bulundurulabilmesi, hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belge veya belge örneklerine, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabilmesi veya görüşmelerin gün ve saatlerinin sınırlandırılabilmesi* şeklindeki avukatla görüşme hakkına getirilen kısıtlamalar, 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinde düzenlenen örgüt suçları ile devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçundan hükümlü olup başka bir suçtan dolayı şüpheli veya sanık sıfatıyla avukatıyla görüşen hükümlüler hakkında da uygulanacaktır.

114. Kural, Kanun'un 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen suçlardan hükümlü olmakla birlikte başka bir suçtan dolayı şüpheli veya sanık sıfatıyla soruşturma ve kovuşturmaları devam eden kişilerin avukatları ile görüşmelerine bazı kısıtlamalar öngörmektedir. Bu yönüyle kural devam eden soruşturma ve kovuşturmalar bakımından müdafi yardımından yararlanma hakkına sınırlama getirmektedir.

115. Anayasa'nın 36. maddesiyle güvence altına alınan müdafi yardımından yararlanma hakkı hem savunma hakkının etkin bir şekilde

kullanılmasını sağlamakta hem de çelişmeli yargılama ve silahların eşitliği ilkelerine hayat vermektedir. Müdafi yardımı özellikle şüpheli veya sanığın yaşı, ruhsal durumu veya isnat olunan suçun ağırlığı gibi nedenlerden dolayı savunma makamının özel olarak desteklenmesinin gerektiği hâllerde etkili bir savunma yapabilmesi ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılması bakımından önem taşımaktadır.

116. Müdafi yardımından etkili bir şekilde yararlanmanın ilk koşulu ise müdafi ile yapılan görüşmelerin belli bir gizlilik içinde gerçekleştirilmesidir. Şüpheli veya sanığın müdafi ile özgür bir şekilde bilgi alışverişinde bulunması için mahremiyet büyük önem taşımaktadır. Şüpheli veya sanığın müdafi ile yapacağı görüşmelerde mahremiyet olmaması müdafiden alacağı hizmetin faydasını en alt düzeye indirecektir. Bu nedenle meşru amaçlarla avukatla görüşme hakkına kısıtlama getirilirken bu kısıtlamayla savunma hakkı arasındaki denge gözetilmeli, kısıtlama hiçbir şekilde savunma hakkının etkili bir şekilde kullanılmasına engel olmamalıdır. Meşru bir amaçla kısıtlama yapılsa dahi soruşturma ve kovuşturması devam eden kişilere savunma hakkının etkin bir şekilde kullanımı bakımından yeterli güvencelerin tanınması gerekir.

117. Kuralla 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesi kapsamındaki örgüt suçları ile devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçundan hükümlü olup başka bir suçtan dolayı şüpheli veya sanık sıfatıyla avukatıyla görüşen hükümlülerin avukatları ile görüşmelerinin teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilmesine, görüşmeleri izlemek amacıyla görevlinin hazır bulundurulmasına, hükümlülerin avukatına veya avukatın bu kişilere verdiği belge veya belge örneklerine, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara el konulabilmesine, görüşmelerin gün ve saatlerinin sınırlandırılmasına izin verilmektedir. Dolayısıyla kuralla müdafi yardımından yararlanma hakkına sınırlama getirildiği açık olup anılan sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesine uygun olup olmadığının incelenmesi gerekir.

118. Daha önce de belirtildiği üzere Anayasa'nın 36. maddesinde bu hak yönünden özel sınırlama sebeplerine yer verilmemiş ise de bu

hakkın Anayasa'da güvence altına alınan diğer temel hak ve özgürlüklerin korunması veya Anayasa'nın diğer maddelerinde devlete bir görev olarak yüklenen millî güvenliğin, kamu düzeninin ve kamu güvenliğinin korunması gibi nedenlerle sınırlandırılması mümkündür. Dava konusu kuralla da 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesi kapsamındaki örgüt suçları ile devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçundan hükümlü olup başka bir suçtan dolayı şüpheli veya sanık olanların avukatlarıyla görüşmesine bazı kısıtlamalar getirilmekte olup bu sınırlamayla ceza infaz kurumlarının güvenliğinin sağlanması, millî güvenlik, kamu düzeni ve kamu güvenliğine yönelik suçların önlenmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır. Bu yönüyle kuralla getirilen sınırlamanın anayasal olarak meşru bir nedene dayanmadığı söylenemez. Ancak sınırlamanın meşru bir nedene dayalı olması yeterli olmayıp hakkın özüne dokunmaması ve ölçülü de olması gerekir.

119. Bir sınırlamanın hakkın özüne dokunmadığının kabulü için temel hakların kullanılmasını ciddi surette güçleştirip amacına ulaşmasına engel olmaması ve etkisini ortadan kaldırıcı bir nitelik taşımaması gerekir.

120. Dava konusu kuralla anılan suçlardan hükümlü olup başka suçlardan şüpheli veya sanık olanların avukatlarıyla tüm görüşmelerinin kısıtlanması düzenlenmemekte, sadece avukatları ile görüşmelerinde toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürüldüğüne, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirildiğine, bu örgütlere emir ve talimat verildiğine veya yorumları ile gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletildiğine ilişkin bilgi, bulgu veya belge elde edildiği durumlarda görüşmelere bazı kısıtlamaların getirilmesi öngörülmektedir. Bu yönüyle kuralla müdafi yardımından yararlanma hakkının kullanımının ciddi surette güçleştirilip amacına ulaşmasının önlendiği ileri sürülemeyeceğinden kuralın hakkın özüne dokunduğu söylenemez.

121. Hükümlü ile avukat arasındaki görüşmelerin gün ve saatlerinin kısıtlanması müdafi yardımından yararlanma hakkına sınırlama getirmekle birlikte müdafi yardımından yararlanma hakkı gözetilerek sanığın savunma hakkına zarar vermeyecek şekilde bu kısıtlamanın uygulanması

mümkündür. Ayrıca ilgililerin kısıtlama kararının savunma hakkını etkisiz kılacak şekilde verildiği iddiasıyla mahkemeye itirazda bulunma, dolayısıyla bu tedbirin müdafi yardımından yararlanma hakkına uygun olarak uygulanmasını sağlama imkânları da bulunmaktadır. Bu itibarla hükümlü ile avukatın görüşmesinin gün ve saatlerinin kısıtlanmasının yukarıda açıklanan nedenlerle meşru bir amacının bulunduğu anlaşıldığından ve söz konusu tedbirin anılan amaca ulaşma bakımından elverişli, gerekli ve orantılı olmadığı söylenemeyeceğinden bu tedbirin müdafi yardımından yararlanma hakkına ölçüsüz bir sınırlama getirdiği ileri sürülemez.

122. Öte yandan şüpheli veya sanık ile avukatın *görüşmesinin kaydedilmesi*, *görüşmede görevlinin hazır bulundurulması* ile *bilgi ve belgelere elkonulması* şeklindeki kısıtlamaların anayasal bakımdan meşru bir amacının bulunduğu ve yapılan sınırlamanın anılan amaca ulaşma bakımından gerekli ve elverişli olduğu söylenebilir. Ancak getirilen sınırlamanın ölçülü olduğunun kabul edilebilmesi için elverişli ve gerekli olması yeterli olmayıp orantılı da olması da gerekmektedir.

123. Belli koşullara bağlı da olsa şüpheli veya sanık ile avukatın *görüşmesinin kaydedilmesi*, *görüşmede görevlinin hazır bulundurulması* ile *bilgi ve belgelere elkonulması* şeklindeki kısıtlamalar doğrudan avukat ve müvekkil arasındaki mahremiyeti ortadan kaldıracak niteliktedir. Belirtilen durumlarda şüpheli veya sanığın avukatı ile mahrem bilgileri paylaşması, bilgi alışverişinde bulunması mümkün olmadığından avukatla görüşme hakkının bu şekilde sınırlanması özellikle savunma makamının özel olarak desteklenmesinin gerektiği hâllerde etkili bir savunma yapılabilmesi imkânını önemli ölçüde azaltabilir. Ayrıca kuralda avukat-müvekkil görüşmesinin gizliliği ortadan kaldırılırken şüpheli veya sanığın etkili bir hukuki yardım alabilmesi ve savunma hakkını etkili bir şekilde kullanması yönünde gerekli olan güvencelerin de öngörülmediği anlaşılmaktadır. Müdafi yardımından yararlanma, dolayısıyla savunma ve adil yargılanma hakkının hukuk devletindeki önemi dikkate alındığında kuralla getirilen sınırlamanın kişiye yüklediği külfetin aşırı ve orantısız olduğu, böylelikle şüpheli ve sanığın müdafii ile görüşmesinin kaydedilmesi, izlenmesi veya bilgi ve belgelere el konulmasının müdafi yardımından yararlanma hakkına ölçüsüz bir sınırlama getirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

124. Açıklanan nedenlerle kural, 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasının "*…görüşmeler teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilir, hükümlü ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli görüşmede hazır bulundurulabilir, hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabilir…"* bölümü yönünden Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

125. Kural, 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasının geri kalan bölümü yönünden ise Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

H. Kanun'un 6. Maddesiyle 5275 Sayılı Kanun'un 59. Maddesine Eklenen (11) Numaralı Fıkranın İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

126. Dava dilekçesinde bir önceki başlıkta incelenen kuralla ilgili olarak ileri sürülen gerekçelerle kuralın Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

127. 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinde ve İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerinde tanımlanan suçlar ile 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlardan mahkûm olanların avukatları ile görüşmelerinde toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürüldüğüne, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirildiğine, bu örgütlere emir ve talimat verildiğine veya yorumları ile gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletildiğine ilişkin bilgi, bulgu veya belge elde edilmesi hâlinde Cumhuriyet başsavcılığının istemi ve infaz hâkiminin kararıyla üç ay süreyle, görüşmelerin teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebileceği, hükümlü ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevlinin görüşmede hazır bulundurulabileceği, hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara el konulabileceği veya görüşmelerin gün ve saatlerinin sınırlandırılabileceği hüküm altına alınmıştır.

128. Kanun'un anılan maddesinin (10) numaralı fıkrasında da söz konusu maddenin (5) numaralı fıkrasındaki suçlardan hükümlü olup başka bir suçtan dolayı şüpheli veya sanık sıfatıyla avukatıyla görüşen hükümlüler hakkında da 59. madde hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

129. Dava konusu kuralda ise tutuklular hakkında bu madde hükümlerine göre karar vermeye soruşturma aşamasında sulh ceza hâkiminin, kovuşturma aşamasında ise mahkemenin yetkili olduğu hüküm altına alınmıştır.

130. Anayasa'nın 142. maddesinde *"Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir"* hükmüne yer verilmiştir. Buna göre kanun koyucu mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri hakkında Anayasa kurallarına bağlı olmak kaydıyla ihtiyaç duyduğu düzenlemeyi yapma yetkisine sahip bulunmaktadır.

131. Tutuklular hakkında avukatla görüşme hakkına kısıtlama kararı verme yetkisi dava konusu kuralla soruşturma aşamasında sulh ceza hâkimi, kovuşturma aşamasında ise mahkemelere tanınarak müdafi yardımından yararlanma hakkına ilişkin sınırlamalara karar verilmesine yargı güvencesi getirilmiştir. Avukatla görüşme hakkına getirilebilecek sınırlamaların sebepleri, usulü, kapsamı, süresi ve ilgilileri Kanun'un 59. maddesinin (5) ve (10) numaralı fıkralarında hükme bağlanmak suretiyle avukatla görüşme hakkına anılan fıkralarla sınırlama getirilmiştir. Buna karşılık dava konusu kural, söz konusu sınırlamaların yalnızca yargı kararıyla gerçekleşebileceğini öngörmekte olup anılan hakka yönelik sınırlamanın sebebini oluşturmamaktadır. Bir başka deyişle kuralla avukatla görüşme hakkına yönelik bir müdahalede bulunulmamakta, bu başlık altında inceleme konusu olmayan ve anılan hakkın sınırlanması sonucunu doğuran diğer düzenlemelerin gereğinin yargı kararıyla yerine getirilebileceği hükme bağlanmaktadır. Bu itibarla herhangi bir sınırlama öngörmeyen kuralın müdafi yardımından yararlanma veya temel hak ve özgürlüklerin sınırlanma rejimini düzenleyen anayasal hükümlere aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

132. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

I. Kanun'un 33. Maddesiyle 1453 Sayılı Kanun'a Eklenen Geçici 1. Maddenin İkinci Fıkrasının İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

133. Dava dilekçesinde özetle; Jandarma Genel Komutanlığı, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi ile Sahil Güvenlik Komutanlığının genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinden olmaları nedeniyle bu idarelerin kadro ihdaslarının kanunla yapılması gerektiği, dava konusu kuralla bu idarelerin 2017 yılı fiilî kadrolarını ihdas yetkisinin TBMM Plan ve Bütçe Komisyonuna verilmesinin yasama yetkisinin devri niteliği taşıdığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 7. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

134. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 128. maddesi yönünden de incelenmiştir.

135. Dava konusu kuralda; Jandarma Genel Komutanlığı, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi ile Sahil Güvenlik Komutanlığının 2017 yılı fiilî kadrolarının 2016 yılı sonuna kadar TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunca belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

136. Anayasa'nın 7. maddesinde, yasama yetkisinin Türk milleti adına TBMM'ye ait olduğu ve bu yetkinin devredilemeyeceği belirtilmiştir. Yasama yetkisinin genelliği ilkesi uyarınca kanun koyucunun Anayasa'ya aykırı olmamak kaydıyla kural olarak her konuyu kanunla düzenleyebileceği kuşkusuzdur.

137. Anayasa'nın 123. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında "*İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir./ İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır*" denilmiştir. Anayasa'nın 128. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde de "*Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir*" hükmüne yer verilerek memurlar ve diğer kamu görevlileri özlük hakları bakımından yasal güvenceye kavuşturulmuştur.

138. Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na

ek (I) sayılı Cetvel'de genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri arasında sayılmıştır. Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi de 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 13/A maddesi uyarınca jandarma ve sahil güvenlik teşkilatlarının subay ve astsubay ile diğer personel ihtiyacını karşılamak, ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın yapmak üzere bünyesinde fakülte, enstitü, astsubay meslek yüksekokulları, eğitim ve araştırma merkezleri ile kurslar bulunan, İçişleri Bakanlığına bağlı bir yükseköğretim kurumu olarak kurulmuştur.

139. Adı geçen kurumlar Anayasa'nın 123. maddesinde ifade edildiği üzere idarenin bütünlüğü içinde yer almaktadır. Bu kurumlarda genel idare esaslarına göre yürütülmekte olan kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri ifa eden personel Anayasa'nın 128. maddesi kapsamında olduğundan bunların kadrolarına, bu kadroların ihdas ve iptaline ilişkin kuralların da Anayasa'nın 128. maddesi uyarınca kanunla düzenlenmesi gerekir.

140. Dava konusu kuralda ise anılan idarelerin 2017 yılı fiilî kadrolarının 2016 yılı sonuna kadar TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunca belirlenmesi öngörülmüştür. Kural bu hâliyle yasama yetkisinin devri sonucunu doğurmakta, kamu görevlilerinin statülerinin kanunla düzenlenmesi yolundaki anayasal kurala aykırılık oluşturmaktadır.

141. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 7. ve 128. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

İ. Kanun'un 48. Maddesiyle 1325 Sayılı Kanun'a Eklenen Ek 10. Maddenin "*...Bakanlığın özelliği ve hizmetin gerekli kıldığı şart ve vasıflar göz önüne alınarak Bakanlığa intibak edemedikleri üstlerince teklif edilenlerden Bakanlıkta oluşturulacak komisyona yaptırılacak tahkikat sonucuna göre Millî Savunma Bakanınca uygun görülenler,...*" Bölümünün İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

142. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralda Millî Savunma Bakanlığında (Bakanlık) görev yapan personelin Bakanlığa intibak edip edemediği konusunda nesnel bir ölçüte yer verilmediği, Bakanlığa intibak

edemediği ileri sürülen personelin durumunun Tahkikat Komisyonunca değerlendirilmesi öngörülmekle birlikte intibak edemediği tespit edilen personelden sadece Millî Savunma Bakanınca (Bakan) uygun görülenlerin başka kurumlara naklen atanmasının öngörüldüğü, burada yer alan ayrımın objektif bir ölçüt içermediği, Bakanlığa intibak edemedikleri sonucuna varılan sivil personelin başka bir kurum veya kuruluşa naklen atanması konusunda Bakan'a sınırları belirsiz bir yetki verildiği ileri sürülerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

143. 1325 sayılı Kanun'un ek 10. maddesinde, Bakanlık fiilî kadrosuna dâhil, 657 sayılı Kanun'a tabi personelden Bakanlığın özelliği ve hizmetin gerekli kıldığı şart ve vasıflar gözönüne alınarak Bakanlığa intibak edemedikleri üstlerince teklif edilenlerden Bakanlıkta oluşturulacak komisyona yaptırılacak tahkikat sonucuna göre Bakanca uygun görülenlerin genel hükümlere göre Merkezî Yönetim Bütçe Kanunu'nda öngörülen atama sınırlamalarına tabi olmadan Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı aracılığıyla başka bir kurum veya kuruluşa naklen atanacağı hüküm altına alınmıştır. Dava konusu kural anılan maddenin "…*Bakanlığın özelliği ve hizmetin gerekli kıldığı şart ve vasıflar göz önüne alınarak Bakanlığa intibak edemedikleri üstlerince teklif edilenlerden Bakanlıkta oluşturulacak komisyona yaptırılacak tahkikat sonucuna göre Millî Savunma Bakanınca uygun görülenler,…*" şeklindeki bölümüdür.

144. Hukuk devletinin temel ilkelerinden biri *belirlilik*tir. Bu ilkeye göre yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Belirlilik ilkesi hukuki güvenlikle bağlantılı olup birey, kanundan belirli bir kesinlik içinde hangi somut eylem ve olguya hangi hukuki yaptırımın veya sonucun bağlandığını bilmelidir. Birey ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlayabilir.

145. Belirlilik ilkesi, yalnızca yasal belirliliği değil daha geniş anlamda hukuki belirliliği de ifade etmektedir. Yasal düzenlemeye dayanarak

erişilebilir, bilinebilir ve öngörülebilir olma gibi gereklilikleri karşılaması koşuluyla mahkeme içtihatları ve yürütmenin düzenleyici işlemleriyle de hukuki belirlilik sağlanabilir. Hukuki belirlilik ilkesinde asıl olan, bir hukuk normunun uygulanmasıyla ortaya çıkacak sonuçların o hukuk düzeninde öngörülebilir olmasıdır.

146. Devlet memurlarının bir kurumdan diğerine nakli 657 sayılı Kanun'da düzenlenmiştir. Anılan Kanun'un 74. maddesinde, memurların 657 sayılı Kanun'a tabi kurumlar arasında, kurumların muvafakati ile kazanılmış hak dereceleri üzerinden veya Kanun'un 68. maddesinde belirtilen esaslar çerçevesinde derece yükselmesi suretiyle bulundukları sınıftan veya öğrenim durumları itibarıyla girebilecekleri sınıftan bir kadroya naklinin mümkün olduğu belirtilmiş; kazanılmış hak derecelerinin altındaki derecelere atanabilmeleri için ise atanacakları kadro derecesi ile kazanılmış hak dereceleri arasındaki farkın 3 dereceden çok olmaması ve memurların isteğinin şart olduğu ifade edilmiştir.

147. Dava konusu kuralda ise anılan duruma istisna getirilerek Bakanlık fiilî kadrosuna dâhil 657 sayılı Kanun'a tabi personelden Bakanlığın özelliği ve hizmetin gerekli kıldığı şart ve vasıflar gözönüne alınarak Bakanlığa intibak edemedikleri üstlerince teklif edilenlerden Bakanlıkta oluşturulacak komisyona yaptırılacak tahkikat sonucuna göre Bakanca uygun görülenlerin genel hükümlere göre Merkezî Yönetim Bütçe Kanunu'nda öngörülen atama sınırlamalarına tabi olmadan başka bir kurum veya kuruluşa naklen atanması öngörülmüştür.

148. Bakanlığın teşkilatı, görev ve yetkileri 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 336 ila 351. maddelerinde düzenlenmiştir. Anılan maddelerde; askerî okullardaki eğitim, askere alma, silah, araç, gereç ve her çeşit lojistik ihtiyaç maddelerinin tedariki, askerî fabrikalar ve tersaneler dâhil harp sanayii hizmetleri gibi ülke savunmasını doğrudan ilgilendiren hizmetler Bakanlığın görevleri arasında sayılmıştır. Dolayısıyla adı geçen Bakanlık ülke savunması bakımından çok önemli bir görev icra etmektedir. Dava konusu kuralla da Bakanlığın belirtilen özelliği ve (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde yerine getirmekle

görevlendirildiği hizmetlerin gerekli kıldığı şart ve vasıflar gözönünde bulundurulmak suretiyle Bakanlığa intibak edemediği tespit edilen personelin başka bir kuruma naklen atanmasına imkân tanındığı anlaşılmaktadır.

149. Kuralda Bakanlığın yukarıda sayılan özelliği ve hizmetin gerekli kıldığı şart ve vasıflar gözönüne alınarak Bakanlığa intibak edemeyen personelin başka kurumlara nakledilmesi öngörülmek suretiyle naklen atama için asgari şartlar belirlenmiştir. Belirtilen şartları taşımadıkları ve Bakanlığa intibak edemedikleri üstlerince teklif edilenlerden Bakanlıkta oluşturulacak komisyona yaptırılacak tahkikat sonucuna göre Bakanca uygun görülenler başka kurum ve kuruluşlara nakledilecektir.

150. Bakanlığa intibak edemeyen personelden Bakanca uygun görülenlerin başka kurum ve kuruluşlara naklen atanması öngörülerek atama konusunda Bakan'a takdir yetkisi tanınmıştır. Ancak bu yetki sınırsız değildir. Bakan atama konusundaki takdir yetkisini kamu yararı ve hizmetin gereklerini gözeterek kullanmak durumundadır.

151. Nitekim Danıştayın yerleşik içtihatlarında da memurların atanmaları konusunda idarelerin takdir yetkisi bulunduğu ifade edilmekle birlikte bu yetkinin ancak kamu yararı ve hizmet gerekleri gözetilerek kullanılabileceği kabul edilmiştir. Danıştaya göre atama yetkisinin kamu yararı ve hizmet gerekleri gözardı edilerek kullanıldığının kanıtlanması ya da idari yargı merciince saptanması hâlinde atama işlemi sebep ve maksat yönlerinden hukuka aykırı olacaktır (İdari Dava Daireleri Kurulu, E.2016/4927, K.2018/1784, 12/4/2018; 2D, E.2016/8093, K.2019/600, 14/2/2019; 5D, E.2016/18926, K.2019/2680, 10/4/2019).

152. Bu itibarla Bakanlığa intibak edemedikleri üstlerince teklif edilen personelden Bakanlıkta oluşturulacak komisyona yaptırılacak tahkikat sonucuna göre Bakanca uygun görülenlerin başka bir kurum veya kuruluşa naklen atanmasına imkân tanıyan kuralda *belirlilik* ilkesini ihlal eden bir yön bulunmamaktadır.

153. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

J. Kanun'un 56. Maddesiyle 6191 Sayılı Kanun'a Eklenen Geçici 1. Maddenin İncelenmesi

154. Dava konusu kuralda, kuralın yürürlüğe girdiği tarihten önce millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ)/Paralel Devlet Yapılanmasına (PDY) aidiyeti, iltisakı veya örgütle irtibatı nedeniyle sözleşmeleri feshedilen sözleşmeli erbaş ve erler hakkında 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (OHAL KHK) 4. maddesinin (2) ve (3) numaralı fıkralarının uygulanması öngörülmüştür.

155. 667 sayılı OHAL KHK'sının 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasında görevine son verilenlerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceği, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemeyeceği, görevinden çıkarılanların uhdelerinde bulunan her türlü mütevelli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevlerin de sona ermiş sayılacağı ifade edilmiş; (3) numaralı fıkrasında da görevlerine son verilenlerin silah ruhsatlarının ve pilot lisanslarının iptal edileceği, oturdukları kamu konutlarından veya vakıf lojmanlarından on beş gün içinde tahliye edileceği, bu kişilerin özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamayacağı hüküm altına alınmıştır.

156. Dava konusu kural uyarınca FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya örgütle irtibatı nedeniyle sözleşmeleri feshedilen sözleşmeli erbaş ve erler hakkında 667 sayılı OHAL KHK'sının 4. maddesinin (2) ve (3) numaralı fıkralarında sayılan mezkûr tedbirler uygulanacaktır.

157. Kuralın atıfta bulunduğu 667 sayılı OHAL KHK'sı 6749 sayılı Kanun ile kanunlaşmıştır. Bu çerçevede 667 sayılı OHAL KHK'sının 4. maddesinin (2) numaralı fıkrası da aynen kanunlaşmış, kanunlaştıktan sonra anılan fıkraya 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle "*Birinci fıkra uyarınca kamu görevinden çıkarılan asker kişilerin askerî rütbeleri, mahkeme kararı aranmaksızın karar tarihinden geçerli olmak üzere geri alınır*" şeklindeki cümle eklenmiştir.

158. Anılan OHAL KHK'sının 4. maddesinin (3) numaralı fıkrası ise "*Bu maddeye göre görevlerine son verilenlerin silah ruhsatları ve pilot lisansları*

iptal edilir ve bu kişiler oturdukları kamu konutlarından veya vakıf lojmanlarından onbeş gün içinde tahliye edilir. Bu kişiler özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamazlar." şeklinde iken söz konusu fıkra TBMM'de görüşülürken fıkraya *"…silah ruhsatları,…"* ibaresinden sonra gelmek üzere *"…gemi adamlığına ilişkin belgeleri…"* ibaresi eklenerek kanunlaşmıştır. Dolayısıyla kuralın atıfta bulunduğu 667 sayılı OHAL KHK'sının 4. maddesinin (2) ve (3) numaralı fıkraları dava tarihinden sonra değişikliğe uğramıştır.

159. Açıklanan nedenle konusu kalmayan maddeye ilişkin iptal talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermek gerekir.

K. Kanun'un 60. Maddesiyle 657 Sayılı Kanun'un 48. Maddesinin Birinci Fıkrasının (A) Bendine Eklenen (8) Numaralı Alt Bendin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

160. Dava dilekçesinde özetle; kamu hizmetine girme hakkına ilişkin koşulların kanunla düzenlenmesinin zorunlu olduğu, dava konusu kuralla kamu görevine girişte güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılması şartı öngörüldüğü hâlde soruşturma ve araştırmanın nasıl yapılacağına ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmadığı, bireyin temel hak ve özgürlüklerini esaslı bir şekilde etkileyen ve sınırlandıran bir konuda yasama organının temel düzenlemeleri yapmayarak uygulamaya ilişkin hususları idareye bırakmasının yasama yetkisinin devrine sebebiyet verdiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 7., 13., 70. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

161. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 20. maddesi yönünden de incelenmiştir.

162. Kuralla güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılması devlet memurluğuna alımlarda genel şartlar arasında sayılmıştır. Buna göre bir kişinin devlet memuru olabilmesi için güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırmasının da yapılması gerekmektedir.

163. Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu, özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamayacağı belirtilmiş; üçüncü fıkrasında da "*Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir*" denilerek kişisel verilerin korunması özel hayatın gizliliğinin korunması kapsamında güvenceye kavuşturulmuştur. Anayasa'nın 13. maddesinde de temel hak ve hürriyetlerin yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği ifade edilmiştir.

164. Anayasa'nın 128. maddesinin ikinci fıkrasında "*Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir. Ancak, malî ve sosyal haklara ilişkin toplu sözleşme hükümleri saklıdır*" hükmüne yer verilerek memurlar ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri ve atanmalarına ilişkin hususların kanunla düzenleneceği belirtilmiştir.

165. Kanuni düzenleme ilkesi, düzenlenen alanda temel ilkelerin kanunla konulmasını ve çerçevenin kanunla çizilmesini ifade etmektedir. Bu ilke uyarınca kamu görevlilerinin nitelikleri ve atanmalarına ilişkin kuralların kanunda gösterilmesi, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olması gerekmektedir.

166. Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı, insan onurunun korunması ve bireyin kişiliğini serbestçe geliştirebilmesi hakkının özel bir biçimi olarak bireyin hak ve özgürlüklerini kişisel verilerin işlenmesi sırasında korumayı amaçlamaktadır.

167. Anayasa'nın 20. maddesi uyarınca kişisel veriler ancak kanunda öngörülen hâllerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Dolayısıyla kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sağlanan anayasal güvencenin yaşama geçirilebilmesi için bu hakkı ilgilendiren yasal düzenlemelerin açık,

anlaşılabilir ve söz konusu hakkın kullanılabilmesine elverişli olması gerekir. Ancak böyle bir düzenleme ile kişilerin özel hayatlarını ilgilendiren veri, bilgi ve belgelerin resmî makamların keyfî müdahalelerine karşı korunması mümkün hâle gelebilir.

168. 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 3. maddesine göre kişisel veri, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi ifade etmektedir. Anayasa Mahkemesinin yerleşik kararlarında da belirtildiği üzere *"...adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi bireyin sadece kimliğini ortaya koyan bilgiler değil; telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, IP adresi, e-posta adresi, hobiler, tercihler, etkileşimde bulunulan kişiler, grup üyelikleri, aile bilgileri, sağlık bilgileri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan tüm veriler…"* kişisel veri olarak kabul edilmektedir (AYM, E.2013/122, K.2014/74, 9/4/2014; E.2014/149, K.2014/151, 2/10/2014; E.2014/74, K.2014/201, 25/12/2014; E.2014/180, K.2015/30, 19/3/2015; E.2015/32, K.2015/102, 12/11/2015).

169. Bu bağlamda güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasıyla elde edilen veriler kişisel veri niteliğindedir. Kuralla güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında kamu mercileri tarafından özel yaşamı ile ilgili sorular sorulması da dâhil olmak üzere bir bireyin özel hayatı, iş ve sosyal yaşamıyla ilgili bilgilerinin alınması, kaydedilmesi ve kullanılması özel hayata saygı hakkına sınırlama niteliğindedir.

170. Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında memurlar ve kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülükleri düzenlenmiştir. Belirtilen hususlar gözetilerek kamu görevlerine atanacak kişiler bakımından birtakım şartlar getirilmesi doğaldır. Bu şekilde aranan nitelikler kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir biçimde yürütülmesi amacına yöneliktir. Dolayısıyla kamu görevine atanmadan önce kişilerin güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının yapılmasını öngören kural kanun koyucunun takdir yetkisindedir. Ancak bu alanda düzenleme getiren kuralların kamu makamlarına hangi koşullarda ve hangi sınırlar içinde tedbirler uygulama ve özel hayatın gizliliğine yönelik müdahalelerde bulunma yetkisi verildiğini yeterince açık olarak göstermesi ve olası kötüye kullanmalara karşı yeterli güvenceleri sağlaması gerekir.

171. Kuralda güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılması memurluğa alımlarda genel şartlar arasında sayılmasına karşın güvenlik soruşturmasına ve arşiv araştırmasına konu edilecek bilgi ve belgelerin neler olduğuna, bu bilgilerin ne şekilde kullanılacağına, hangi mercilerin soruşturma ve araştırmayı yapacağına ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Diğer bir ifadeyle güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının yapılmasına ve elde edilecek verilen kullanılmasına ilişkin temel ilkeler belirlenmeksizin kuralla sadece güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılması devlet memurluğuna alımlarda aranacak şartlar arasında sayılmıştır.

172. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucunda devlet memurluğuna atanmada esas alınacak kişisel veri niteliğindeki bilgilerin alınmasına, kullanılmasına ve işlenmesine yönelik güvenceler ve temel ilkeler kanunla belirlenmeksizin bunların alınmasına ve kullanılmasına izin verilmesi Anayasa'nın 13., 20. ve 128. maddeleriyle bağdaşmamaktadır.

173. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13., 20. ve 128. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

M. Emin KUZ bu görüşe katılmamıştır.

Kural Anayasa'nın 13., 20. ve 128. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 2., 7. ve 70. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

L. Kanun'un 61. Maddesiyle 657 Sayılı Kanun'un 125. Maddesinin Birinci Fıkrasının (E) Bendine Eklenen (l) Alt Bendinde Yer Alan "*...eylem birliği içerisinde olmak,...*" İbaresinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

174. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla devlet memurluğundan çıkarılma nedeni olarak gösterilen *terör örgütleriyle eylem birliği içerisinde olmak* kavramının belirsiz ve öngörülemez olduğu, bu suretle kamu görevine girme hakkına ölçüsüz bir sınırlama getirildiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 13., 38. ve 70. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

175. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 128. maddesi yönünden de incelenmiştir.

176. Kuralda *terör örgütleriyle eylem birliği içerisinde olmak* devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırılacak fiiller ve hâller arasında sayılmıştır.

177. Anayasa'nın 128. maddesinin ikinci fıkrasında memurlar ve diğer kamu görevlileri özlük hakları bakımından yasal güvenceye kavuşturulmuştur. Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin statü haklarını doğrudan etkileyen disiplin işlemlerinin anılan fıkrada yer alan *diğer özlük işleri* kavramı kapsamına girdiğinde kuşku bulunmamaktadır.

178. Disiplin cezaları, kamu hizmetlerinin yürütülmesi ve kamu yararının devamlılığının sağlanması amacıyla yasal olarak düzenlenmiş idari yaptırımlardır. Kamu hizmetlerini yürütenlerin görev anlayışları, yetki ve sorumlulukları kamu hizmeti ve hizmet gerekleri ile sınırlandırılmış; bu sınırlar dışına çıkanların ise disiplin cezaları ile cezalandırılmaları ilgili kanunlarda öngörülmüştür.

179. Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında "*Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz*" denilerek *suçun kanuniliği* ilkesi, üçüncü fıkrasında ise "*Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur*" ifadesine yer verilerek *cezanın kanuniliği* ilkesi getirilmiştir. Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan *suçta ve cezada kanunilik* ilkesi uyarınca hangi eylemlerin yasaklandığı ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesi kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olması gerekmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri gerektiği düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır.

180. Anayasa'nın 38. maddesinde idari suç ve cezalar ile adli suç ve cezalar arasında bir ayrım yapılmadığından her ikisi de bu maddede öngörülen ilkelere tabidir. Adli ve idari suçlarda davranış normlarına aykırı

ve haksızlık teşkil eden bir fiille kanun koyucunun koruma altına aldığı bir hukuki değerin ihlali söz konusu olup adli ve idari cezaların her ikisi de cebir içermektedir.

181. Korunan hukuki değer ile ihlalin neden olduğu hukuki sonuçların aynı olmaması ise idari suç ve cezalar ile adli suç ve cezalar arasındaki temel farklılığı oluşturmaktadır. Adli para cezalarından daha yüksek miktarlarda idari para cezalarının verilebilmesine imkân tanıyan düzenlemeler de bulunmakla birlikte adli suçlar için öngörülen cezaların idari suçlar için öngörülen cezalardan genellikle daha ağır olması, hürriyeti bağlayıcı cezaların kural olarak adli suçlar yönünden geçerli olabilmesi, idari suçlarda kanun koyucunun daha az önem atfettiği bir hukuki değerin ihlal edilmesi ve öngörülen yaptırımın da genellikle idari bir makam tarafından idari usuller izlenerek uygulanması nedeniyle Anayasa'nın 38. maddesindeki ilkelerin aynı boyut ve kapsamıyla idari suçlara da uygulanması işin mahiyetine uygun düşmemektedir. Bu bağlamda yasama organının ağır işleyen yapısı ile ekonomik ve teknik hayatın hızla değişen ve gelişen şartları gözetilerek suç ve cezalarda kanunilik ilkesinin idari suçlar yönünden daha esnek uygulanması gerekmektedir.

182. Buna karşılık *suçta ve cezada kanunilik* ilkesinin daha esnek uygulandığı idari yaptırımlara ilişkin düzenlemelerin yalnızca kanun metninde yer alması yeterli değildir. Anayasa Mahkemesinin 14/1/2015 tarihli ve E.2014/100, K.2015/6 sayılı kararında da vurgulandığı üzere söz konusu düzenlemelerin içerik bakımından da belirli amacı gerçekleştirmeye elverişli olması gerekir. Bu açıdan kanun, bireylerin hangi somut fiil ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belirli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek nitelikte olmalıdır.

183. Hukuk devletinin temel ilkelerinden biri *belirlilik*tir. Belirlilik ilkesi, yalnızca yasal belirliliği değil daha geniş anlamda hukuki belirliliği de ifade etmektedir. Yasal düzenlemeye dayanarak erişilebilir, bilinebilir ve öngörülebilir olma gibi gereklilikleri karşılaması koşuluyla mahkeme içtihatları ile de hukuki belirlilik sağlanabilir. Hukuki belirlilik ilkesinde asıl olan, bir hukuk normunun uygulanmasıyla ortaya çıkacak sonuçların o hukuk düzeninde öngörülebilir olmasıdır.

184. Terör kavramı 3713 sayılı Kanun'da tanımlanmıştır. Kanun'un 1. maddesine göre terör; cebir ve şiddet kullanarak, baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Cumhuriyet'in Anayasa'da belirtilen niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk devletinin ve Cumhuriyet'in varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak, yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir. Terör örgütleri de anılan maddede sayılan amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere meydana getirilmiş örgütlerdir.

185. Kuralla terör örgütleriyle *eylem birliği içerisinde olmak* devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren fiiller arasında sayılmıştır. Kurala göre devlet memurluğundan çıkarma cezasının uygulanabilmesi için öncelikle 3713 sayılı Kanun'un 1. maddesinde belirtilen amaçlara ulaşmak için meydana getirilmiş bir örgüt tarafından gerçekleştirilen somut bir terör eylemi olması, devlet memurunun da aynı amaçla bu eyleme fiilî olarak müdahil olması gerekmektedir.

186. Terör örgütüyle eylem birliği içinde olmak her bir terör eylemine göre farklılık gösterebilir. Türk devletinin ve Cumhuriyet'in varlığını tehlikeye düşürmek amacıyla gerçekleştirilen terör eylemleri ile devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla gerçekleştirilen eylemler, amacı gereği farklı şekilde gerçekleştirilebilir. Dolayısıyla belirtilen amaçlar çerçevesinde gerçekleştirilen eylemlerde kamu görevlilerinin ne tür bir eylem birliği içinde olacaklarının önceden belirlenmesi zordur. Bu nedenle kanun koyucunun genel bir belirleme yaparak terör örgütleriyle eylem birliği içinde bulunanların devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırılmalarını öngördüğü anlaşılmaktadır. Bir başka ifadeyle anılan şekilde genel bir belirleme yapılması kuralın belirsizlik taşıdığı veya keyfiliğe karşı gerekli kanuni güvenceyi taşımadığı anlamına gelmemekte, kanun yapma tekniğinin doğasından kaynaklanmaktadır. Zira kanun kurallarının genel olması, somut olayın özelliğine göre değişebilecek tüm çözümleri kuralın bünyesinde barındırma, bir başka ifadeyle kuralın

amaca uygun sonuca ulaştıracak herhangi bir çözümü dışlamasını önleme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Terör örgütleriyle eylem birliği içinde olma fiili somut olayın özelliğine göre kanuna dayalı olarak idare tarafından belirlenecek ise de idarenin bu işlemi mahkeme tarafından denetleneceğinden bu fiilin nihai olarak kapsamı kanuna dayalı olarak yargı kararıyla ortaya konulacaktır. Dolayısıyla kuralın belirsiz ve öngörülemez olduğu söylenemez.

187. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 38., ve 128. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 13. ve 70. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

M. Kanun'un 62. Maddesiyle 663 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye Eklenen 45/A Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

188. Dava dilekçesinde özetle; Sağlık Bakanlığına (Bakanlık) sözleşmeli personel olarak atanmak için 663 sayılı KHK'nın 45/A maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtilen objektif ölçütler dışında dava konusu kuralla sözlü sınavdan başarılı olma şartı getirilerek atama konusunda idareye sınırları belirsiz bir yetki verildiği, Bakanlığın takdirine göre sözleşmeli personel için sözlü sınav şartı getirilmesinin Bakanlıkta görev yapan diğer personelle sözleşmeli personel arasında eşitsizliğe sebebiyet verdiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

189. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 7. ve 128. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

190. Kuralda, Bakanlıkta ve bağlı kuruluşlarında sağlık hizmetleri ve yardımcı sağlık hizmetleri sınıfında istihdam edilecek sözleşmeli sağlık personelinin Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) sonucuna göre Bakanlık ve bağlı kuruluşlarına Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) Başkanlığı

tarafından yapılacak yerleştirme ile atanabileceği gibi pozisyon ve ihtiyaç durumuna göre KPSS puanı esas alınarak Bakanlık tarafından yapılacak sözlü sınavla da atama yapılabileceği, sözlü sınav ve yerleştirmeye ilişkin usul ve esasların Bakanlıkça belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

191. Anayasa'nın 10. maddesinde *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./ Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./ Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./ Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz./ Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."* denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

192. Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen *kanun önünde eşitlik ilkesi* hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayrım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

193. Sağlık hizmetleri niteliği itibarıyla belli bir düzen içinde sunulması gereken, kişilerin ve toplumun varlığı ve huzuru yönünden vazgeçilemez, ertelenemez ve ikame edilemez hizmetlerdendir. Sözleşmeli personel tarafından sunulacak sağlık hizmetleri devletin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü olduğu kamu hizmetinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerdendir. Bu görevleri yerine getiren sözleşmeli personel Anayasa'nın 128. maddesinde yer alan *diğer kamu görevlisi* kapsamındadır. Dolayısıyla sözleşmeli sağlık personelinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri,

hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ile diğer özlük işlerine yönelik temel ilkelerin kanunla belirlenmesi gerekmektedir.

194. Kanun koyucu, Anayasa'ya uygun olması koşuluyla kamu görevine girişte yapılacak sınavların türü, biçimi ve usulleri hakkında düzenleme yapma yetkisine sahip olup düzenlemenin kamu yararına, başka bir anlatımla ülke koşullarına uygun olup olmadığının belirlenerek takdir edilmesi kanun koyucuya aittir. Anayasa'ya uygunluk denetiminde kanun koyucunun kamu yararı anlayışının isabetli olup olmadığı değil incelenen kuralın kamu yararı dışında belli bireylerin ya da grupların çıkarları gözetilerek kanunlaştırılmış olup olmadığı incelenebilir.

195. Kamu görevlilerinin devlet ile olan ilişkileri statü hukuku içinde yürütülmektedir. Devlet, statüleri kanunlarla belirlenen ve bu statü kurallarına göre mesleğe alınan kamu görevlilerine atama, yükselme, aylık, ödül, nakil ve sınav gibi hak veya yükümlülükler getirebilir.

196. Kuralla Bakanlığa KPSS sonucuna göre ya da pozisyon ve ihtiyaç durumuna göre KPSS puanı esas alınarak sözlü sınavla sözleşmeli personel atama yetkisi verilmiştir. Kurala göre sözlü sınavla personel alımı ancak yıl içinde ortaya çıkacak olağan dışı personel ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılabilecektir. Bu tercih Bakanlığın anılan görevlere atamada kamu yararını sağlamaya dönük takdir yetkisinin kullanımından ibarettir. Sözlü sınav sonucuna göre personel istihdam edilmesiyle kamu yararının gerçekleşip gerçekleşmeyeceği ise subjektif bir husus olup anayasallık denetiminin kapsamı dışında kalmaktadır.

197. Bakanlık, kural olarak merkezî yerleştirme ile personel alımını gerçekleştirmektedir. Ancak yıl içinde ortaya çıkacak olağan dışı durumlar nedeniyle sözleşmeli personel alımına ihtiyaç duyulabilir. Kuralla bu gibi durumlarda KPSS sonucu esas alınarak sözlü sınavla da personel alımına imkân tanınarak Bakanlığın personel ihtiyacının giderilmesinin hedeflendiği anlaşılmaktadır. Sözlü sınavla alınması öngörülen sözleşmeli personel, atanma sebepleri bakımından diğer personelle aynı konumda değildir.

198. Bu nedenle ihtiyaç durumunda alınması öngörülen sözleşmeli personel için sözlü sınav şartı getirilmesini öngören kuralın birinci cümlesinde

hukuk devleti ve eşitlik ilkelerine aykırılık bulunmadığı gibi kuralda anılan şart kanunla öngörüldüğünden kuralın yasama yetkisinin devredilmezliği ve kamu görevlilerinin statülerinin kanunla düzenlenmesi ilkelerini ihlal eden bir yönü de bulunmamaktadır.

199. Kamu görevlisi statüsünde olan sözleşmeli sağlık personelinin sözlü sınavla mesleğe alınması kanun koyucunun takdir yetkisinde olmakla birlikte bu personelin sözlü sınavla mesleğe alınmasına ve yerleştirilmesine ilişkin temel ilkelerin Anayasa'nın 128. maddesi uyarınca kanunla düzenlenmesi ve bu bağlamda Anayasa'nın 7. maddesi uyarınca yasama yetkisinin idareye devredilmemesi gerekir.

200. Kuralın ikinci cümlesinde sözlü sınav ve yerleştirmeye ilişkin usul ve esasların Bakanlıkça belirleneceği öngörülmüştür. Kanun'da sözlü sınavda hangi ölçütlerin gözetileceği hususlarına yer verilmediği gibi sınavı kazanan adayların yerleştirilmesinde uygulanacak esaslara ilişkin herhangi bir düzenleme de yapılmamıştır. Diğer bir ifadeyle Kanun'da sözlü sınav ve sınav sonrası yerleştirmeye ilişkin temel ilkeler belirlenmemiş ve kuralın ikinci cümlesiyle bu hususların düzenlenmesi yönetmeliğe bırakılmıştır.

201. Bakanlıkta istihdam edilecek sözleşmeli personelin sözlü sınavla mesleğe alımına ve yerleştirilmelerine ilişkin temel ilkelerin kanunda belirlenmeksizin yönetmelikle düzenlenmesine imkân tanınması kamu görevlilerinin statülerinin kanunla düzenlenmesine ve yasama yetkisinin devredilmezliğine ilişkin anayasal ilkelerle bağdaşmamaktadır.

202. Açıklanan nedenlerle kuralın birinci cümlesi Anayasa'nın 2., 7., 10. ve 128. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

203. Kuralın ikinci cümlesi Anayasa'nın 7. ve 128. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın ikinci cümlesi Anayasa'nın 7. ve 128. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 2. ve 10. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

N. Kanun'un 62. Maddesiyle 663 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye Eklenen 45/A Maddesinin (3) Numaralı Fıkrasının İncelenmesi

204. Kuralda yer alan "…*dört*…" ibaresi 27/6/2019 tarihli ve 7180 sayılı Kanun'un 19. maddesiyle "…*üç*…" şeklinde değiştirilmiştir.

205. Açıklanan nedenle konusu kalmayan fıkraya ilişkin iptal talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermek gerekir.

O. Kanun'un 73. Maddesiyle 3713 Sayılı Kanun'a Eklenen Geçici 16. Maddenin İkinci Cümlesinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

206. 3713 sayılı Kanun'un dava konusu kuralın da atıfta bulunduğu 21. maddesinde terör eylemlerinden zarar gören, terörle mücadelede yaralanan ya da hayatını kaybeden kamu görevlilerine yapılacak yardımlar düzenlenmiştir.

207. Anılan maddede yer alan yardımlardan biri de terörle mücadeleden dolayı köyleri boşaltılan üniversite çağındaki öğrencilere ve ölenlerin çocuklarına burs verilmesidir. Anılan maddenin birinci fıkrasının 29/6/2006 tarihli ve 5532 sayılı Kanun'un 15. maddesiyle değiştirilen (ı) bendinde, sözü edilen öğrencilere yüksek öğrenimleri süresince devletçe karşılıksız burs verilmesi öngörülmüştür.

208. Ancak 7070 sayılı Kanun'un 72. maddesiyle 3713 sayılı Kanun'un 21. maddesinin birinci fıkrasının (ı) bendi yürürlükten kaldırılarak karşılıksız burs uygulamasına son verilmiştir. Bununla birlikte 7070 sayılı Kanun'un 73. maddesiyle 3713 sayılı Kanun'a geçici 16. madde eklenerek maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla 21. maddenin birinci fıkrasının mülga (ı) bendi kapsamında Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumundan (YURTKUR) burs almakta olanların burslarının normal öğrenim sürelerinin sonuna kadar ilgili mevzuat hükümlerine göre verilmesine imkân tanınmıştır.

209. Dava konusu kuralda ise 3713 sayılı Kanun'un 21. maddesinin birinci fıkrasının mülga (ı) bendine istinaden yargı mercilerinde YURTKUR

aleyhine açılan davalardan feragat edilmiş sayılacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre karşılıksız burs uygulaması sona ermekle birlikte karşılıksız burs uygulamasının devam ettiği tarihte ilgililer tarafından açılan ancak uygulamanın sona erdiği tarih itibarıyla henüz sonuçlanmamış davalar feragatle sonuçlanmış sayılacaktır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

210. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla tarafların rızası olmaksızın, YURTKUR aleyhine açılan davalardan feragat edilmiş sayılmasının hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu, hak arama özgürlüğünün engellendiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

211. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

212. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı, kişilere davanın görüldüğü mahkemeden uyuşmazlığa ilişkin bir karar verilmesini isteme güvencesini de içermektedir.

213. Karar hakkı genel itibarıyla mahkeme önüne getirilen uyuşmazlığın karara bağlanmasını isteme hakkını ifade etmektedir. Dava hakkını kullanan bireyin asıl amacı davanın sonunda, uyuşmazlık konusu ettiği talebinin esasıyla ilgili olarak bir karar elde edebilmektir. Dava sonucunda bir karar elde edilemiyorsa dava açmanın da bir anlamı kalmayacaktır. Bununla birlikte karar hakkı bireylerin sadece yargılama sonucunda şeklî anlamda bir karar elde etmelerini güvence altına almaz. Bu hak aynı zamanda dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı taleplerin yargı merciince bir sonuca bağlanmasını da gerektirir.

214. Diğer taraftan görülmekte olan bir davada tarafların esasa ilişkin taleplerinin her durumda incelenmesi beklenemez. Süre aşımı, düşme veya tarafların kendi rızalarıyla davadan vazgeçmesi gibi usule ilişkin nedenlerden dolayı uyuşmazlığın esasına yönelik karar vermeden de

davanın sonlandırılması mümkündür. Söz konusu hakkın sağladığı güvence bakımından önemli olan husus; açıldığı sırada davanın -usule ilişkin sorunlar hariç- uyuşmazlığın esasını çözüme kavuşturma imkânına sahip, bir başka ifadeyle dava açılmasındaki asıl amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasıdır. Bu nitelikleri taşıyan bir davada yargılamanın henüz devam ettiği bir süreçte, taraflardan birinin aleyhine olacak ve yargı merciinin uyuşmazlık konusu talep hakkında karar vermesini engelleyecek şekilde davayı ortadan kaldıran ya da davanın incelenmesini durdurarak karara bağlanmasına engel olan kanunlar çıkarılmasının karar hakkına müdahale teşkil edeceği açıktır.

215. Kanun koyucunun uyuşmazlıkların bir an önce sonlandırılması ve yeni uyuşmazlıkların ortaya çıkmasının önüne geçilerek dava sayısının azaltılması suretiyle adalet hizmetlerinin iyi bir şekilde işlemesini sağlamak, böylece toplumsal barışın tesis edilmesine de katkıda bulunarak nihai olarak kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla belirli konulardaki uyuşmazlıklara ilişkin davaların ortadan kaldırılmasına yönelik düzenlemeler yapma konusunda takdir yetkisine sahip olduğu tartışmasızdır. Ancak bu yetkinin karar hakkına aykırı olarak kullanılmaması gerekir.

216. Kuralla yargı merciince uyuşmazlığın esasının incelenmesi imkânı ve dolayısıyla bireyin bu hususta bir karar elde etme imkânı ortadan kaldırıldığından kuralın karar hakkına bir sınırlama getirdiği açıktır. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük kriterinin alt ilkelerinden olan orantılılık ilkesi, kamu yararının korunması ile bireyin hak ve özgürlükleri arasında adil bir dengenin sağlanmasını gerekli kılmaktadır. Öngörülen tedbirin bireyi olağan dışı ve aşırı bir yük altına sokması durumunda getirilen sınırlamanın orantılı ve dolayısıyla ölçülü olduğundan söz edilemez. Bu itibarla uygulanan tedbirle bireye aşırı ve orantısız bir yük yüklenmemesi gerekmektedir. Bu bağlamda bireyin ortadan kaldırılan davayı açmakla elde etmek istediği maddi uyuşmazlığa ilişkin menfaatlerini kısmen de olsa korumaya, telafi etmeye yönelik birtakım imkânlardan faydalandırıldığı durumlarda davanın ortadan kaldırılmasının bireye aşırı ve katlanılamaz bir külfet yüklediği, dolayısıyla müdahalenin ölçüsüz olduğu söylenemez.

217. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, bu Kanun'da hüküm bulunmayan

hâllerde davadan feragat hakkında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun uygulanacağı belirtilmiştir.

218. Davadan feragat 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda düzenlenmiştir. 6100 sayılı Kanun'un 307. maddesinde feragat "*…davacının, talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesidir*" şeklinde tanımlanmış; 311. maddesinde de feragatin kesin hüküm gibi sonuç doğuracağı belirtilmiştir. Buna göre idari yargı mercilerinde açılan davalarda davacının kendi iradesiyle talep sonucundan feragat etmesi durumunda uyuşmazlığın esası hakkında bir karar verilmeksizin feragat nedeniyle dava kesin hükümle sonuçlanacaktır.

219. Dava konusu kuralda ise 3713 sayılı Kanun'un 21. maddesinin birinci fıkrasının mülga (ı) bendine istinaden yargı mercilerinde YURTKUR aleyhine açılan davaların davacının iradesi olmaksızın feragatle sonuçlanacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre söz konusu davalarda davacının talep sonucundan vazgeçmesi kendi iradesine göre değil kanun hükmü nedeniyle gerçekleşmektedir. 7070 sayılı Kanun'un 73. maddesiyle 3713 sayılı Kanun'a geçici 16. madde eklenerek maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla 21. maddenin birinci fıkrasının mülga (ı) bendi kapsamında YURTKUR'dan burs almakta olanların burslarının, normal öğrenim sürelerinin sonuna kadar ilgili mevzuat hükümlerine göre verilmesine imkân tanınmış ise de anılan düzenleme sadece maddenin yürürlüğe girmesinden önce burs almakta olanlara yönelik olup bu şekilde burs almaya devam edenler yönünden dava konusu kuralın önemli bir uygulama alanı bulmayacağı söylenebilir. Zira söz konuşu kişiler yönünden bursun ödenmeye devam etmesi öngörüldüğünden bunların bursun ödenmesiyle ilgili dava açmaları beklenecek bir durum olarak görünmemektedir. Ancak 7070 sayılı Kanun'un 72. maddesiyle 3713 sayılı Kanun'un 21. maddesinin birinci fıkrasının (ı) bendi yürürlükten kaldırılmadan önce söz konusu bursu alma koşulları oluşan ancak çeşitli nedenlerle burs bağlanmayan, dolayısıyla 3713 sayılı Kanun'un 21. maddesinin birinci fıkrasının mülga (ı) bendine istinaden yargı mercilerinde YURTKUR aleyhine açılan davalar yönünden de davacının davasından feragat etmiş sayılmasını öngören dava konusu kuralın esas itibarıyla bu durumda olan davacılar üzerinde etkili olabileceği anlaşılmaktadır.

220. 3713 sayılı Kanun'un geçici 16. maddesi gerekçesiyle birlikte değerlendirildiğinde anılan hükümle 3713 sayılı Kanun'un 21. maddesinin birinci fıkrasının (ı) bendi yürürlükten kaldırılmadan önce söz konusu bursu alma koşulları oluşan ancak çeşitli nedenlerle burs sağlanmayan kişiler yönünden uyuşmazlık konusu olgunun esasına dair bir düzenleme getirilmediği, öte yandan yargı merciine de uyuşmazlığın esası hakkında herhangi bir değerlendirme yapma imkânı tanınmamak suretiyle sadece bu hususta açılan mevcut davaların ortadan kaldırılmasının amaçlandığı, bu süreçte ilgililerin söz konusu davayı açmakla elde etmek istedikleri, maddi uyuşmazlığa ilişkin menfaatlerinin kısmen de olsa telafi etmeye yönelik herhangi bir güvenceye yer verilmediği görülmektedir. Üstelik yargılama usulü kurallarına göre doğrudan davacının açık iradesine bağlı kılınan davadan feragat etme hususunda bireye herhangi bir seçenek de tanınmamıştır.

221. Söz konusu davalar hakkında her ne kadar şeklî olarak bir karar verilmesi öngörülmüşse de kuralın yukarıda açıklanan çerçevede uyuşmazlığı maddi yönden çözüme kavuşturmadığı, sadece davayı davacının tamamen aleyhine olacak şekilde ve üstelik onun iradesi dışında ortadan kaldırdığı, bu yönüyle kuralın bireyin dava açmaktaki gayesiyle bağdaşmadığı anlaşılmaktadır.

222. Kanun'da bireye, sınırlama ile ortadan kaldırılan davayı açmakla elde etmek istediği menfaatlerini kısmen de olsa telafi etmeye yönelik herhangi bir imkân sağlanmadığı da dikkate alındığında bu durumun bireye aşırı ve orantısız bir külfet yüklediği sonucuna ulaşılmaktadır. Buna göre söz konusu kural karar hakkına orantısız, dolayısıyla ölçüsüz bir sınırlama getirmektedir.

223. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 2. maddesi yönünden incelenmemiştir.

IV. İPTALİN DİĞER KURALLARA ETKİSİ

224. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrasında; başvurunun kanunun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün sadece belirli madde veya hükümleri aleyhine yapılmış olup da bu madde veya hükümlerin iptalinin kanunun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün diğer bazı hükümlerinin veya tamamının uygulanamaması sonucunu doğurması hâlinde -keyfîyeti gerekçesinde belirtilmek şartıyla- uygulanma imkânı kalmayan kanunun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün söz konusu öteki hükümlerinin veya tümünün iptaline Anayasa Mahkemesince karar verilebileceği öngörülmektedir.

225. 7070 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 151. maddesinin (4) numaralı fıkrasına eklenen *"…avukat hakkındaki soruşturma veya…"* ile *"…soruşturma veya…"* ibarelerinin iptalleri nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan 151. maddenin (3) numaralı fıkrasında yer alan "… *soruşturma ya da…"* ibaresinin de 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptali gerekir.

226. 7070 sayılı Kanun'un 73. maddesiyle 3713 Kanun'a eklenen geçici 16. maddenin ikinci cümlesinin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan üçüncü cümlesinin de 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptali gerekir.

V. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

227. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında *"Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmi Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmi Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez"* denilmekte, 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanarak Anayasa Mahkemesinin gerekli gördüğü hâllerde, Resmî Gazete'de yayımlandığı

günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

228. 7070 sayılı Kanun'un 62. maddesiyle 663 sayılı KHK'ya eklenen 45/A maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edici nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince bu cümleye ilişkin iptal hükmünün kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

VI. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

229. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralların uygulanması hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

1/2/2018 tarihli ve 7070 sayılı Kanun'un;

A. 1. 2. maddesiyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 151. maddesinin (4) numaralı fıkrasına eklenen *"…avukat hakkındaki soruşturma veya…"* ile *"…soruşturma veya…"* ibarelerine,

2. 6. maddesiyle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 59. maddesine eklenen (10) numaralı fıkranın, 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasının *"...görüşmeler teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilir, hükümlü ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli görüşmede hazır bulundurulabilir, hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabilir..."* bölümü yönünden incelenen *"...ile beşinci fıkradaki suçlardan hükümlü olup, başka bir suçtan dolayı şüpheli veya sanık sıfatıyla avukatıyla görüşen hükümlüler..."* bölümüne,

3. 33. maddesiyle 18/5/1929 tarihli ve 1453 sayılı Zabitan ve Askeri Memurların Maaşatı Hakkında Kanun'a eklenen geçici 1. maddenin ikinci fıkrasına,

4. 60. maddesiyle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen (8) numaralı alt bende,

5. 73. maddesiyle 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'na eklenen geçici 16. maddenin ikinci cümlesine,

yönelik yürürlüğün durdurulması taleplerinin, koşulları oluşmadığından REDDİNE,

B. 62. maddesiyle 11/10/2011 tarihli ve 663 sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye (2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile *"Sağlık Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"* şeklinde değiştirilmiştir) eklenen 45/A maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesine yönelik iptal hükmünün yürürlüğe girmesinin ertelenmesi nedeniyle bu cümleye ilişkin yürürlüğün durdurulması talebinin REDDİNE,

C. 1. 1. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 149. maddesinin (2) numaralı fıkrasına eklenen cümleye,

2. 3. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 154. maddesine eklenen (2) numaralı fıkrada yer alan *"...örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imâl ve ticareti suçları..."* ibaresine,

3. 4. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 178. maddesinin (1) numaralı fıkrasına eklenen cümleye,

4. 5. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 188. maddesinin (1) numaralı fıkrasına eklenen cümleye,

5. 6. maddesiyle 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesine eklenen;

a. (5) numaralı fıkraya,

b. (10) numaralı fıkranın 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (5) numaralı fıkrası yönünden incelenen *"Bu madde hükümleri 9 uncu maddenin üçüncü fıkrasına göre yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler ... hakkında da uygulanır."* bölümüne,

c. (10) numaralı fıkranın, 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasının *"...görüşmeler teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilir, hükümlü ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli görüşmede hazır bulundurulabilir, hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabilir..."* dışında kalan bölümü yönünden incelenen *"...ile beşinci fıkradaki suçlardan hükümlü olup, başka bir suçtan dolayı şüpheli veya sanık sıfatıyla avukatıyla görüşen hükümlüler..."* bölümüne,

ç. (11) numaralı fıkraya,

6. 48. maddesiyle 31/7/1970 tarihli ve 1325 sayılı Millî Savunma Bakanlığı Görev ve Teşkilâtı Hakkında Kanun'a (703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile *"Askeri Okullar, Askeri Öğrenciler, Askeri Fabrikalar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun"* şeklinde değiştirilmiştir) eklenen ek 10. maddenin *"...Bakanlığın özelliği ve hizmetin gerekli kıldığı şart ve vasıflar göz önüne alınarak Bakanlığa intibak edemedikleri üstlerince teklif edilenlerden Bakanlıkta oluşturulacak komisyona yaptırılacak tahkikat sonucuna göre Millî Savunma Bakanınca uygun görülenler,..."* bölümüne,

7. 61. maddesiyle 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendine eklenen (1) alt bendinde yer alan *"...eylem birliği içerisinde olmak,..."* ibaresine,

8. 62. maddesiyle 663 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye eklenen 45/A maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesine,

yönelik iptal talepleri 24/7/2019 tarihli ve E.2018/73, K.2019/65 sayılı kararla reddedildiğinden, bu fıkralara, cümlelere, bölümlere ve ibarelere ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

Ç. 1. 56. maddesiyle 10/3/2011 tarihli ve 6191 sayılı Sözleşmeli Erbaş ve Er Kanunu'na eklenen geçici 1. madde,

2. 62. maddesiyle 663 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye eklenen 45/A maddesinin (3) numaralı fıkrası,

hakkında 24/7/2019 tarihli ve E.2018/73, K.2019/65 sayılı kararla karar verilmesine yer olmadığına karar verildiğinden, bu maddeye ve fıkraya ilişkin yürürlüğün durdurulması talepleri hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

24/7/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VII. HÜKÜM

1/2/2018 tarihli ve 7070 sayılı Kanun'un;

A. 1. maddesiyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 149. maddesinin (2) numaralı fıkrasına eklenen cümlenin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

B. 2. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 151. maddesinin (4) numaralı fıkrasına eklenen *"…avukat hakkındaki soruşturma veya…"* ile *"…soruşturma veya…"* ibarelerinin Anayasa'ya aykırı olduklarına ve İPTALLERİNE, iptal edilen ibareler nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan 5271 sayılı Kanun'un 151. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan *"…soruşturma ya da…"* ibaresinin de 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. 3. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 154. maddesine eklenen (2) numaralı fıkrada yer alan *"...örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imâl ve ticareti suçları..."* ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

Ç. 4. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 178. maddesinin (1) numaralı fıkrasına eklenen cümlenin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE, Celal Mümtaz AKINCI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. 5. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 188. maddesinin (1) numaralı fıkrasına eklenen cümlenin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE, Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM, Hasan Tahsin GÖKCAN, Recep KÖMÜRCÜ ile Celal Mümtaz AKINCI'nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

E. 6. maddesiyle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 59. maddesine eklenen;

1. (5) numaralı fıkranın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. (10) numaralı fıkranın *"Bu madde hükümleri 9 uncu maddenin üçüncü fıkrasına göre yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler ... hakkında da uygulanır."* bölümünün 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (5) numaralı fıkrası yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

3. (10) numaralı fıkranın *"...ile beşinci fıkradaki suçlardan hükümlü olup, başka bir suçtan dolayı şüpheli veya sanık sıfatıyla avukatıyla görüşen hükümlüler..."* bölümünün;

a. 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasının *"... görüşmeler teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilir, hükümlü ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli görüşmede hazır bulundurulabilir, hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabilir..."* bölümü yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

b. 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasının *"... görüşmeler teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilir, hükümlü ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli görüşmede hazır bulundurulabilir, hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabilir..."* dışında kalan bölümü yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

4. (11) numaralı fıkranın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

F. 33. maddesiyle 18/5/1929 tarihli ve 1453 sayılı Zabitan ve Askeri Memurların Maaşatı Hakkında Kanun'a eklenen geçici 1. maddenin ikinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

G. 48. maddesiyle 31/7/1970 tarihli ve 1325 sayılı Millî Savunma Bakanlığı Görev ve Teşkilâtı Hakkında Kanun'a (2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile *"Askeri Okullar, Askeri Öğrenciler, Askeri Fabrikalar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun"* şeklinde değiştirilmiştir) eklenen ek 10. maddenin *"...Bakanlığın özelliği ve hizmetin gerekli kıldığı şart ve vasıflar göz önüne alınarak Bakanlığa intibak edemedikleri üstlerince teklif edilenlerden Bakanlıkta oluşturulacak komisyona yaptırılacak tahkikat sonucuna göre Millî Savunma Bakanınca uygun görülenler,..."* bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

Ğ. 56. maddesiyle 10/3/2011 tarihli ve 6191 sayılı Sözleşmeli Erbaş ve Er Kanunu'na eklenen geçici 1. maddeye ilişkin iptal talebi hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

H. 60. maddesiyle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen (8) numaralı alt bendin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, M. Emin KUZ'un karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

I. 61. maddesiyle 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendine eklenen (l) alt bendinde yer alan *"...eylem birliği içerisinde olmak,..."* ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

İ. 62. maddesiyle 11/10/2011 tarihli ve 663 sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye (703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile *"Sağlık Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"* şeklinde değiştirilmiştir) eklenen 45/A maddesinin;

1. (2) numaralı fıkrasının;

a. Birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

b. İkinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı

Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince, KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. (3) numaralı fıkrasına ilişkin iptal talebi hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

J. 73. maddesiyle 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'na eklenen geçici 16. maddenin ikinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE; iptal edilen cümle nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan 3713 sayılı Kanun'un geçici 16. maddesinin üçüncü cümlesinin de 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

24/7/2019 tarihinde karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Hicabi DURSUN
Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 1/2/2018 tarihli ve 7070 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 188. maddesinin (1) numaralı fıkrasına eklenen cümlenin Anayasa'ya aykırı olduğu iddiası Mahkememiz çoğunluğu tarafından reddedilmiştir.

2. Dava konusu cümlenin de yer aldığı fıkra şu şekildedir: "*Madde 188 – (1) Duruşmada, hükme katılacak hâkimler ve Cumhuriyet savcısı ile zabıt kâtibinin ve Kanunun zorunlu müdafiliği kabul ettiği hâllerde müdafiin hazır bulunması şarttır.* ***Müdafiin mazeretsiz olarak duruşmaya gelmemesi veya duruşmayı terk etmesi halinde duruşmaya devam edilebilir****.*"

3. 5271 sayılı Kanun'un 151. maddesi zorunlu müdafiin duruşmada hazır bulunmaması veya vakitsiz olarak duruşmadan çekilmesi durumunda başka bir müdafi görevlendirileceğini, oturuma ara verileceğini veya oturumun erteleneceğini öngörmektedir. Görüldüğü üzere kuralla müdafiin duruşmada hazır bulunması zorunluluğuna istisna getirilmekte, mazeretsiz duruşmaya gelmeme veya duruşmayı terk etme durumlarında duruşmaya devam edilebileceği öngörülmektedir.

4. Esasen çoğunluk ile görüş ayrılığımız, öncelikle kuralın anlam ve kapsamı konusunda ortaya çıkmaktadır. Çoğunluğa göre Kanun'un müdafiin duruşmada hazır bulunması gerektiğine dair diğer hükümleriyle birlikte değerlendirildiğinde, *"dava konusu kuralın yargılamanın sonucuna etkili esaslı işlemlerin yapıldığı ve bu nedenle müdafi yardımının etkili olduğu duruşmaların müdafi yokluğunda yapılabilmesine imkân tanıdığı şeklinde anlaşılması mümkün değildir"* (§ 73).

5. Kural çoğunluğun savunduğu görüşün aksine müdafiin yokluğunda yargılamanın sonucuna etkili esaslı işlemlerin yapılmasını engelleyecek herhangi bir ifadeye yer vermemektedir. Daha önce ifade edildiği gibi kural zorunlu müdafiin bulunmadığı durumda duruşmaya devam edilemeyeceği yönündeki hükümlere istisna getirmektedir. Bu istisnayı getirirken de devam edebileceği söylenen duruşmaları "yargılamanın sonucuna etkili işlemlerin yapıldığı/yapılmadığı duruşmalar" olarak herhangi bir ayrıma tabi tutmamaktadır. Kanun koyucu, çoğunluğun iddia ettiği gibi,

sonuca etkili işlemlerin yapıldığı duruşmaların hiçbir durumda zorunlu müdafiin yokluğunda yapılamayacağını murat etseydi bunu açıkça ifade ederdi. Kuralın, bu yöndeki diğer hükümlerde herhangi bir değişiklik yapmadığından hareketle, sadece bir anlamda "önemsiz" ya da "etkisiz" işlemlerin yapıldığı duruşmaların müdafii yokluğunda yapılmasına izin verdiğini söylemek zordur.

6. Müdafi yardımından yararlanma hakkı savunma hakkının, dolayısıyla adil yargılanma hakkının olmazsa olmaz unsuru olarak kabul edilmektedir. Bu hak, aynı zamanda yargılamanın silahların eşitliği ilkesine uygun şekilde gerçekleştirilmesinin de ön şartını teşkil etmektedir. Mahkememizin kararlarında vurgulandığı üzere, "*Sanığın müdafii yardımından yararlanması ile aynı zamanda kamu görevlilerinin haksız uygulamalarının önlenmesi, adli hataların oluşmaması, sorgulama veya iddia makamı ile sanık arasında silahların eşitliğinin sağlanması ilkesi başta olmak üzere*" adil yargılamanın amaçları sağlanacaktır (*Aligül Alkaya ve Diğerleri*, B. No: 2013/1138, 27/10/2015, § 134).

7. Dava konusu kuralın müdafi yardımından yararlanma hakkı bakımından yol açabileceği sakıncaları anlayabilmek için zorunlu müdafiliğin hangi durumlarda söz konusu olduğuna bakmak gerekir. Nitekim kural, aynı fıkranın birinci cümlesinde yer alan "*Kanunun zorunlu müdafiliği kabul ettiği hâllerde müdafiin hazır bulunması şarttır"* hükmüne istisna getirmektedir. 5271 sayılı Kanun'un 150. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında sanık veya şüphelinin çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz olması durumunda ve alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmalarda talep aranmaksızın müdafii tayin edileceği düzenlenmektedir.

8. Zorunlu müdafiin tayin edildiği her iki durumda da sanığın duruşmalarda müdafi hakkından yararlanma hakkının ne derece hayati olduğu her türlü izahtan varestedir. Kurum olarak zorunlu müdafilik, yaş, engelli olup olmama ve isnat olunan suçun ağırlığı gibi nedenlerle şüpheli veya sanığın kendisini daha iyi savunabilmesi, maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi ve adaletin tecellisi için savunma makamının güçlendirilmesini amaçlamaktadır. Müdafi aynı zamanda yargılamanın usulüne uygun şekilde gerçekleşmesine vazgeçilmez katkı sağlayan bir

yargılama sujesidir. Tam da bu nedenle Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 151. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, yukarıda belirtildiği gibi, müdafiin duruşmada bulunmaması ya da çekilmesi durumlarında, yeni bir müdafi görevlendirilmeden oturuma devam edilmemesi öngörülmüştür. Kısacası yargılamanın usul ve esas bakımından sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için hayati öneme sahip olan zorunlu müdafilik kurumunu işlevsiz hale getirebilecek kanuni düzenlemelerden kaçınılması gerekmektedir.

9. Hiç kuşkusuz müdafi yardımından yararlanma hakkı mutlak değildir, bazı istisnai durumlarda sınırlandırılabilir. Ancak bu sınırlandırmanın Anayasa'nın 13. maddesi gereğince ölçülü olması zorunludur.

10. Müdafiin yokluğunda duruşmaya devam edilebilmesine yönelik dava konusu kuralın, yargılamanın gereksiz yere uzamasını ve sürüncemede bırakılmasını engellemeye matuf olduğu söylenebilir. Anayasa'nın 141. maddesinde yer alan "*Davaların… mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir*" hükmü de kanun koyucunun bu tür önlemler almasını gerektirebilir. Ancak bu gereklilik, hukuk devletinde hayati önemi haiz olan kişilerin savunma hakkını ölçüsüz şekilde sınırlandırmanın gerekçesi olamaz. Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında belirtildiği üzere, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmasına yönelik kanuni tercihlerin "*kişilerin savunma hakkını, bu çerçevede müdafi yardımından yararlanma hakkını kullanılamaz hâle getirmemesi gerekir*" (AYM, E. 2017/49, K. 2017/113, § 14).

11. Benzer şekilde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de müdafi yardımından yararlanma hakkına yönelik sınırlamaların ihlale yol açmaması için (a) "zorlayıcı sebeplere" dayanması ve (b) bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetine halel getirmemesi gerektiğine vurgu yapmaktadır (*İbrahim ve Diğerleri/Birleşik Krallık* [BD], B.No: 50541/08, 50571/08 50573/08, 40351/09, 13/09/2016, §§ 258-262). Bu çerçevede yargılamanın daha kısa sürede sonuçlandırılması, müdafi yardımından yararlanma hakkını sınırlamanın meşru sebebi olarak görülebilirse de ölçülülük açısından "zorlayıcı sebep" olarak görülmesi zordur.

12. Diğer taraftan yargılamanın makul sürede sonuçlandırılması amacıyla müdafi yardımından yararlanma hakkını sınırlayan dava konusu kural bir bütün olarak yargılamayı adil olmaktan çıkarma riskini taşımaktadır.

Zira kural, kendisine zorunlu müdafi tayin edilen sanığın hiçbir kusuru olmadığı halde müdafiin mazeretsiz olarak duruşmaya gelmemesi veya duruşmayı terk etmesi durumunda kendisini savunma imkânını ölçüsüz bir şekilde sınırlandırmaktadır.

13. Kuralın istisna getirdiği fıkranın ilk cümlesi uyarınca sanığın duruşmaya katılımının zorunlu olmadığı da dikkate alındığında, sanığın ve müdafiin bulunmadığı bir duruşmada yargılamaya devam edilmesi mümkündür. Bu şekilde tek taraflı bir yargılamanın hakkaniyete uygun bir yargılamayı imkânsız hale getireceği açıktır. Kural müdafiin yokluğunda devam edilmesine karar verilen duruşmalarda yargılamanın sonucuna etkili olacak herhangi bir işlemin yapılmasını engelleyecek güvencelere de yer vermemektedir. Bu nedenle yargılamayı bir bütün olarak adil olmaktan çıkarabilecek bu düzenlemenin kişilerin savunma hakkına, dolayısıyla adil yargılanma hakkına ölçüsüz bir sınırlama getirdiği anlaşılmaktadır.

14. Açıklanan gerekçelerle kuralın Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğunu düşündüğümden çoğunluğun red yönündeki görüşüne katılmıyorum.

Başkan
Zühtü ARSLAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 7070 sayılı Kanunun 5. maddesi ile 5271 sayılı Kanunun 188. maddesinin birinci fıkrasına *"Müdafiinin mazeretsiz olarak duruşmaya gelmemesi veya duruşmayı terk etmesi halinde duruşmaya devam edilebilir"* şeklinde bir cümle eklenmiştir.

2. 5271 sayılı Kanunun 188. maddesinin ilk fıkrasında hükme katılacak hâkimler ve Cumhuriyet savcısı ile zabıt kâtibinin ve Kanunun zorunluğu müdafiliği kabul ettiği hallerde müdafinin hazır bulunması gerektiği belirtilmiştir. İptali istenen kuralla da zorunlu müdafi olmadan da duruşmaya devam edilmesinin önü açılmıştır.

3. Ceza muhakemesi düzenimizde kanun koyucu belli durumlarda ceza yargılamasına ilişkin işlemlerde müdafinin hazır bulunmasını zorunlu tutmuştur. Müdafiin duruşmalara katılması ve yargılamaya müdahil olması, sanığın savunma hakkından yararlanarak adil bir şekilde yargılanmasına katkıda bulunmaktadır.

4. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, baro tarafından görevlendirilen müdafiin yokluğunda mahkûmiyet kararı verilmesini sanığın savunma hakkını kısıtladığı gerekçesiyle mutlak bozma nedeni olarak değerlendirmiştir (YCGK, 11/10/20011, E. 2011/10-82, K. 2011/204).

5. Anayasa Mahkemesi de çeşitli kararlarında müdafi yardımından yararlanma hakkının savunma ve çelişmeli yargılanma hakkı ile silahların eşitliği ilkesinin etkin bir şekilde kullanılmasının bir gereği olduğunu vurgulamıştır (E. 2017/32, K. 2018/81, 11/7/2018; Bayram Siviş B.No: 2014/5844, 5/11/2014 § 30; Kazım Albayrak, B. No: 2014/3836, 17/9/2014, § 29). Çelişmeli yargılama taraflara iddia ve karşı iddiaları sunma hususunda imkân sağlarken, silahların eşitliği, davanın taraflarının usul açısından eşit durumda olmalarına ve aralarında hakkaniyete uygun bir dengenin oluşmasına katkı yapmaktadır.

6. Zorunlu müdafilik, şüpheli veya sanığın yaşı ruhsal durumu veya isnat olunan suçun ağırlığı gibi nedenlerle savunma makamının özel olarak korunması ve desteklenmesi gereken hallerde etkili bir savunmanın gerçekleştirilebilmesi ve maddi gerçeğin tespit edilmesi amacıyla oluşturulmuş bir kurumdur.

7. Hakkında bir suç isnadı olan herkesin gerektiği hallerde zorunlu olarak atanan bir müdafi tarafından savunulması adil yargılamanın en önemli unsurlarından birini oluşturmaktadır. İptali istenen kuralla zorunlu müdafiin mazeretsiz olarak duruşmada bulunmaması durumunda duruşmaya devam edilmesine imkân tanınması bu durumdan dolayı hiçbir kusuru olmayan sanığın müdafi yardımından yararlanma hakkını zedelemektedir. Böyle bir durumda sanık herhangi bir şekilde kendisinden kaynaklanmayan bir nedenden dolayı savunma hakkını gerektiği gibi kullanamayacaktır. Dava konusu kural, bir anlamda zorunlu müdafiiliği etkisiz ve işlevsiz hale getirmektedir.

8. Zorunlu müdafiin bulunduğu duruşmada sanığın hazır olması gerekmemektedir. Dava konusu kural, müdafiinin duruşmaya katılacağına güvenerek duruşmada hazır bulunmayan sanığın yokluğunda, müdafiinin de mazeretsiz olarak duruşmaya katılmaması durumunda duruşmaya devam edilmesine imkân tanıdığından çelişmeli yargılama ve silahların eşitliği ilkesine aykırı düşmektedir. Savunma makamı temsil edilmeden yapılan bir duruşmanın adil yargılanma olarak nitelendirilmesi de mümkün gözükmemektedir.

9. Sonuç olarak, dava konusu kuralın adil yargılanma hakkına ölçüsüz bir müdahalede bulunarak Anayasanın 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmadım.

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Ceza muhakemesinde müdafilik kurumu, savunma makamının yardımcısıdır. Müdafi, bir hukukçu olan iddia makamı ve hakimin karşısında bilgisiyle savunma lehine dengeyi sağlama işlevi görmektedir. Bu yönüyle müdafinin varlığı ceza yargılamasında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleriyle doğrudan bağlantılıdır. Çünkü hukukçu olan iddia makamı ve hüküm merci karşısında ancak yeterli hukuk bilgisi olan bir kimse savunmanın menfaatlerini koruyabilir.

2. Diğer taraftan ceza soruşturma ve kovuşturmasında suç ithamı altındaki kişinin hukuki yardım alma hakkı adil yargılanma hakkı kapsamındadır. AİHS'nin adil yargılanma hakkına ilişkin 6/3-c maddesinde, suçla itham edilen herkesin bizzat savunma veya seçeceği bir müdafiinin yardımından yararlanma ve eğer maddi olanaktan yoksun ve adaletin yerine gelmesi için gerekli ise re'sen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz yararlanma hakkı bulunduğu belirtilmektedir.

3. Avukatın hukuki yardımından yararlanma hakkı soruşturma ve kovuşturmanın bir aşamasına mahsus olmayıp, sürecin tümünü kapsayan bir haktır. AİHM sanığın bulunmadığı bir duruşmada avukatıyla temsil edilmesinin kabul edilmemesini adil yargılanma hakkının ihlal edeceğine karar vermektedir (AİHM Poitrimol/Fransa, No: 14032/88, 23.11.1993, par. 38). Anayasa Mahkemesi de çeşitli kararlarında müdafi yardımından yararlandırılmama veya müdafi bulunmadan alınan savunma beyanının hükme esas alınması gibi hallerde adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (bkz. Gürhan Nerse, 30.12.2014, B. No. 2013/5957; Abdulselam Tutal ve Diğ. 8.4.2015, B. No: 2013/2319; Yusuf Karakuş ve Diğ. 8.12.2016, B. No: 2014/12002).

4. Nitekim CMK'da bu hak kapsamında çocuklar ve kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır-dilsiz kimselere zorunlu olarak müdafi görevlendirilmesi özel olarak düzenlenmiştir. Yine alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada da zorunlu müdafi görevlendirilmesi gerekmektedir (CMK m. 150/2). Kanunun duruşmada bulunması zorunlu olanlara ilişkin 188. maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde zorunlu müdafi de sayılmaktadır. Ne var ki iptali istenen kural buna istisna getirmektedir.

5. İptal istemine konu olan 5271 sayılı Kanunun 188 maddesinin ilk fıkrasının ikinci cümlesinde ise zorunlu müdafiin mazeretsiz olarak duruşmaya gelmemesi veya duruşmayı terk etmesi durumunda duruşmaya devam edilebileceği belirtilmektedir. Bu şekliyle kural, sanığın da bulunmaması durumunda her türlü usul işlemlerinin yapılmasına imkan sağlamaktadır. Mahkememiz kararında CMK'nın 150 ve 151. maddeleri karşısında esaslı işlemlerin müdafi yokluğunda yapılmasına imkan tanındığının söylenemeyeceği ifade edilmiştir. Ne yazık ki bu değerlendirme, atıf yapılan maddelerle uyumlu değildir. Kanunun 150. maddesi müdafi görevlendirilmesi koşulları ve usulünü düzenlemektedir, yokluğunda yapılacak duruşmayla ilgisi bulunmamaktadır. Kanunun 151/1. maddesinde müdafiin görevden çekilmesi, yani görevi kabul etmemesi ya da devamından çekinmesi hali ile görevini yerine getirmekten kaçınması halinde başka müdafi görevlendirilmesi için gerekli işlemlerin yapılacağı düzenlemektedir. Buna karşın 188. maddedeki düzenlemede bir duruşmaya gelmeyen veya

duruşmayı terk eden müdafi bulunmadan da duruşmanın sürdürülebileceği belirtilmektedir. Dolayısıyla kural başka bir müdafi görevlendirilmesi gereğini aramaksızın duruşmaya devam konusunda hakime takdir yetkisi vermektedir. Bu nedenle kuralın hukuki yardım alma ve savunma hakkını kısıtlayacağı ve dolayısıyla adil yargılanma hakkına aykırı düşeceği anlaşılmaktadır.

6. Diğer taraftan, müdafi bulunmadan duruşmaya devam edilmesi için sanığın hazır bulunması koşulu da aranmamaktadır. Bilindiği üzere adil yargılanma hakkının alt unsurlarından biri de *duruşmada bulunma hakkı*dır. Sanık müdafi ile temsil edildiğini bilerek hareket ettiği durumda kendisi ayrıca duruşmada bulunmaya ihtiyaç duymayabilir. Fakat zorunlu müdafiin geçici olarak katılmaması nedeniyle usul işlemlerinin yürütüldüğü duruşmalarda tedbir alma imkanı olmayan sanığın bulunamaması, duruşma hakkını da ihlal eder niteliktedir.

Açıklanan nedenlerle, kuralın Anayasanın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkına aykırı bulunduğu görüşündeyiz.

Başkanvekili	Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN	Recep KÖMÜRCÜ

KARŞI OY GEREKÇESİ

1/2/2018 tarihli ve 707 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle 5271 sayılı CMK'nun 178. maddesinin (1) numaralı fıkrasına eklenen "**Ancak, davayı uzatmak amacıyla yapılan talepler reddedilir.**" cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğu iddiası Mahkememiz çoğunluğunca reddedilmiştir.

1. Kişilere yargı mercileri önünde dava ve savunma hakkı tanınması *silahların eşitliği* ve *çelişmeli yargılama* ilkeleri ışığında hakkaniyete uygun yargılamanın da temelini oluşturmaktadır. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının yargılama sırasında usul hükümleri yönünden eşit konumda bulunmasını ve taraflardan birine dezavantaj, diğerine avantaj sağlayacak kurallara yer verilmemesini öngörmekte; diğer bir deyişle davanın tarafları arasında hakkaniyete uygun bir dengenin varlığını gerekli kılmaktadır. Çelişmeli yargılama ilkesi ise taraflara, dosyaya giren görüşler ile diğer tarafça sunulan deliller hakkında bilgi sahibi olma ve karşı iddialarını sunma hususunda uygun imkânların sağlanması anlamına gelmektedir.

2. Savunma tanıklarının da iddia makamının tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını isteme hakkı, silahların eşitliği ilkesinin bir gereğidir. Ancak bu hak, sanığın lehine olan bütün tanıkların çağrılmasını ve dinlenmesini gerektirmez. Önemli olan sanığın aynı koşullar altında ve silahların eşitliği ilkesine uygun olarak tanık dinletme talebinde bulunabilmesinin sağlanmasıdır. Bu bağlamda kural uyarınca sanık veya katılanın tanık ve uzman kişilerin dinletilmesine yönelik taleplerinin reddine imkân tanınması adil yargılanma hakkına müdahale niteliği taşımaktadır.

3. Ceza muhakemesinin amacı maddi gerçeği araştırmaktır. Gerçeğe ulaşma, kolektif yargılama yöntemi ile sağlanabilecektir. Ceza muhakemesinin amacını gerçekleştirmek için sanığın lehine ve aleyhine delillerin toplanması kural olarak soruşturma evresinde gerçekleştirilmektedir. 5271 sayılı Kanun'un 160. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, Cumhuriyet savcısının maddi gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlü olduğu hüküm altına alınmıştır.

4. Tanık ve uzman kişilerin görüşlerine başvurulması da maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasını sağlayan araçlar arasındadır. Yargılama esnasında tarafların uyuşmazlık konusu olaya ilişkin bilgisi olanların tanıklığına veya uzman görüşüne başvurulmasını isteme hakları bulunmaktadır. Kovuşturma evresinde kural olarak iddianamede gösterilen tanık ve uzman kişiler duruşmaya davet edilmekle birlikte sanık veya katılan da dava konusu olayla ilgili olarak dinlenilmesini istediği tanık veya uzman kişilerin duruşmaya çağrılmasını talep edebilir.

5. Dava konusu kuralda ise sanık veya katılanın bu yöndeki taleplerinin davayı uzatmak amacıyla yapıldığının anlaşılması durumunda reddedileceği hüküm altına alınmıştır. Kurala göre mahkeme başkanı veya hâkim, tanık ve uzman kişi dinlenilmesine ilişkin taleplerin davayı uzatmak amacıyla yapıldığı kanaatine varırsa bu talepleri reddedecektir.

6. Tanık ve uzman kişilerin dinlenmesi yönündeki taleplerin reddedilmesinin, ancak davayı uzatmak amacıyla yapıldığı kanaatine varılması durumunda söz konusu olabileceği, bu konuda yargı mercilerine sınırsız bir yetki tanınmadığı ifade edilmekte ise de uygulamada bu yetkinin yerinde, isabetli olarak ve nasıl kullanılacağına dair bir belirginlik olmadığı gibi yanlış ve hatalı kullanımını engelleyecek bir mekanizma da bulunmamaktadır. Hakimlerimiz tanık ve uzman dinletme talebinin davayı uzatmak amacıyla yapılıp yapılmadığını nasıl anlayacaklardır?

7. Ceza yargılamasının amacı olan gerçeğe ulaşabilmek için tüm taraf delillerinin dosyaya girmesi gerekir. Katılanın ve sanığın dinlenilmesini istediği tanık ve uzman dinletme talebini "davayı uzatmak amacıyla" yapıldığı zehabı ve gerekçesiyle reddedilmesi halinde maddi gerçeği bulma, maddi gerçeğe ulaşma amacı tehlikeye girebilecektir. Kuralla, iddia makamına istediği delillerin toplanıp, dinlenmesini istediği tanıkların "davayı uzatma" endişesi taşınmadan dinlenilmesi avantajı sağlanırken, katılana veya sanığa "davayı uzatma amacı taşıyor" denilerek aynı hakkı vermemek silahların eşitsizliği anlamında kendilerini iddia makamı karşısında dezavantajlı bir duruma düşürecektir.

8. Kuralın bu haliyle uygulanması esnasında davanın uzamasının önüne geçilmek istenirken sanığın veya katılanın, tanık ve uzman kişi

dinlenilme talebinin reddi nedeniyle çok önemli hak kayıplarına uğraması söz konusu olabilecektir. Bu mahzurun istinaf aşamasında giderilebileceği düşünülmekte ise de bu durum da şüphelidir. İstinaf Mahkemelerinin elinde bu takdirin yerinde kullanılıp kullanılmadığını ölçecek bir mihenk taşı olmadığına göre kuralın bu haliyle uygulanmasının önemli hak kayıplarına neden olabileceği tehlikesi dışında tanık, uzman kişi dinleme konusundaki taktir hakkının hatalı olduğunun İstinaf aşamasında anlaşılması halinde tanık veya uzman kişinin İstinaf Mahkemesince dinlenilmesi suretiyle eksikliğin tamamlanmak istenmesi davayı uzatacak, ayrıca tanık ve uzmanın İstinafla farklı mahallerde olması durumunda ise bunların dinlenebilmesi daha fazla masraf ve daha fazla zaman harcanmasına neden olabilecektir.

9. Sunulmaya çalışılan nedenlerle tanık ve uzman kişilerin dinletilmesine getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin sağlanamayacağı endişesi taşıdığımdan çoğunluğumuzun aksi yöndeki düşüncesine katılamadım.

10. 7070 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 188. maddesinin (1) numaralı fıkrasına eklenen "***Müdafiin mazeretsiz olarak duruşmaya gelmemesi veya duruşmayı terk etmesi halinde duruşmaya devam edilebilir.***" Cümlesinin, Anayasa aykırı olduğunu düşünüyor ve bu konuda Anayasa Mahkemesi Başkanı Sayın Zühtü ARSLAN tarafından kaleme alınan karşı oyda ifade olunan gerekçelere aynen katılıyorum.

11. Sonuç olarak Mahkememizin Anayasaya aykırılık ve bireysel başvuru kapsamında verdiği kararlar ve içtihatları göz önüne alındığında, iptal istemine konu her iki kuralın da, Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen "*ölçülülük*" ve 36. maddesinde ifade olunan "*Adil yargılanma hakkı*" ilkelerine aykırı ve iptali gerektiği düşüncesinde olduğumdan farklı yöndeki çoğunluk görüşüne katılamadım.

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

KARŞIOY GEREKÇESİ

7070 sayılı Kanunun 60. maddesiyle 657 sayılı Kanunun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen (8) numaralı alt bendin Anayasaya aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiştir.

İptal kararının gerekçesinde; güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında kamu mercileri tarafından bireyin iş ve sosyal yaşamıyla ilgili bilgilerinin alınması, kaydedilmesi, saklanması ve kullanılmasının özel hayata saygı hakkına sınırlama niteliğinde olduğu, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılmasını öngören bir düzenleme getirilmesi kanun koyucunun takdir yetkisinde olmakla birlikte, bu konudaki kuralların kamu makamlarına hangi şartlarda ve sınırlar içinde tedbirler uygulama ve özel hayatın gizliliğine yönelik müdahalelerde bulunma yetkisi verildiğini yeterince açık olarak göstermesi ve kötüye kullanmalara karşı yeterli güvenceleri sağlaması gerektiği, dava konusu kuralda ise güvenlik soruşturmasına ve arşiv araştırmasına konu edilecek bilgi ve belgelerin neler olduğuna, bu bilgilerin ne şekilde kullanılacağına ve hangi mercilerin soruşturma ve araştırmayı yapacağına ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmadığı, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılmasına ve kişisel veri niteliğindeki bilgilerin alınmasına, kullanılmasına, işlenmesine yönelik güvenceler ile temel ilkeler kanunla belirlenmeksizin bunların alınmasına ve kullanılmasına izin verildiği, bu nedenle kuralın Anayasanın 13., 20. ve 128. maddeleriyle bağdaşmadığı belirtilmiştir.

Anayasanın 20. maddesinin son fıkrasında, herkesin kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahip olduğu, kişisel verilerin ancak kanunda öngörülen hâllerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebileceği ve bu verilerin korunmasına ilişkin usul ve esasların kanunla düzenleneceği; 128. maddesinin ikinci fıkrasında ise, memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri ve atanmalarının da kanunla düzenleneceği hükme bağlanmaktadır.

Kararda da belirtildiği üzere, kanunla düzenleme ilkesi, düzenlenen alanda temel ilkelerin kanunla konulmasını, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belirli olmasını ve kişilerin temel haklarını kullanabilmelerine elverişli olmasını gerektirmektedir.

Buna karşılık, söz konusu düzenlemelerin tamamının aynı kanunda yapılması gerekmemekte; yukarıda belirtilen şartları taşıyan düzenlemelerin incelenen kanunun dışındaki kanunlarla yapılmış olması da kanunîlik ilkesi açısından yeterli bulunmaktadır (4/7/2013 tarihli ve E.2012/100, K.2013/84 sayılı; 3/7/2014 tarihli ve E.2013/96, K.2014/118 sayılı; 13/11/2015 tarihli ve E.2013/95, K.2014/176 sayılı kararlarımız).

Bilindiği gibi, kişisel verilerin işlenmesinde başta özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları düzenlemek amacıyla 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kabul edilerek konuya ilişkin güvenceler yaklaşık otuz maddede ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Bu çerçevede, 6698 sayılı Kanunun 3. maddesiyle kişisel veriler tanımlanmış; 4. maddesinde kişisel verilerin işlenmesine ve korunmasına ilişkin genel ilkeler, 5. maddesinde işlenme şartları sayılmış; 12. maddesinde de veri güvenliği konusundaki yükümlülükler belirlenerek kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesini, bunlara hukuka aykırı olarak erişilmesini önlemek ve kişisel verilerin muhafazasını sağlamak amacıyla alınacak tedbirler düzenlenmiştir. Kanunun diğer maddelerinde de kişisel verilerin işlenmesine, korunmasına ve kamu makamlarının keyfî müdahalelerine karşı güvenceye kavuşturulmasına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

Bu düzenlemelerin güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması neticesinde elde edilecek kişisel veri niteliğindeki bilgi ve belgeler için de geçerli olduğu açıktır. Bu itibarla dava konusu kural özel hayata saygı hakkına ilişkin bir sınırlama öngörmekte ise de -6698 sayılı Kanunla birlikte değerlendirildiğinde- konuyla ilgili temel ilkelerin kanunla konulmuş ve çerçevenin kanunla çizilmiş olması sebebiyle kanunîlik şartını sağladığından Anayasanın 13. ve 20. maddelerine aykırı değildir.

Diğer taraftan, 657 sayılı Kanunun Devlet memurluğuna alınacak olanlarda aranacak genel ve özel şartları belirleyen 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen dava konusu kural Anayasanın 128. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen "memurların ve diğer kamu görevlilerinin

nitelikleri, atanmaları … kanunla düzenlenir" ilkesine de uygun, açık, anlaşılır ve tereddüte yer bırakmayan bir düzenleme içermektedir.

Çoğunluğun kararında, güvenlik soruşturmasına ve arşiv araştırmasına konu edilecek bilgi ve belgelerin neler olduğuna, bu bilgilerin ne şekilde kullanılacağına ve hangi mercilerin soruşturma ve araştırmayı yapacağına ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmadığı, sadece soruşturma ve araştırma yapılmasının memurluğa alımlarda aranacak şartlar arasında sayıldığı, bu itibarla kuralın kanunilik şartını taşımadığı belirtilmekte ise de -yukarıda da açıklandığı gibi- bu hususların tamamının incelenen kuralla düzenlenmiş olması gerekmemektedir.

Nitekim icra müdür ve müdür yardımcıları ile icra kâtiplerine ilişkin sınav, görevlendirme, nakil, unvan değişikliği, görevde yükselme ve diğer hususların -kanunda herhangi bir esas öngörülmeden- yönetmelikle düzenleneceğini hükme bağlayan bir hükmün iptali talebine ilişkin davada Mahkememizce, esasen memur olan ve 657 sayılı Kanuna tâbi bulunan bu kişiler açısından kanunla düzenlenme şartının anılan Kanunda ve memurlarla ilgili diğer yasal düzenlemelerde yerine getirildiği, kanun koyucunun bu suretle yasal çerçeveyi çizdikten sonra bu çerçevenin içinde kalacak ve değişen şartlara göre farklılık gösterebilecek idare tekniğine ilişkin ayrıntıların düzenlenmesini yürütmeye bırakmasında Anayasanın 128. maddesine aykırı bir yön bulunmadığına karar verilmiştir (4/7/2013 tarihli ve E.2012/100, K.2013/84 sayılı kararımız).

Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması da 26/10/1994 tarihli ve 4045 sayılı Kanunla tanımlanarak düzenlenmiş ve konuya ilişkin usul ve esaslar, anılan Kanuna dayanılarak Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilen ve Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe konulan Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Yönetmeliği ile belirlenmiştir. Bu kapsamda mezkûr soruşturma ve araştırmayı yapacak merciler ile araştırılacak hususlar ve konuya ilişkin diğer usul ve esaslar da yönetmelikle ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Kanunla düzenleme ilkesi açısından esas olan, kuşkusuz düzenlenen konudan yalnız kavram ve kurum olarak söz edilmesi değil, bunların kanun metninde kurallaştırılmasıdır. İncelenen bentte "güvenlik soruşturması ve/

veya arşiv araştırması yapılmış olmak" Devlet memurluğuna girecek herkes için açıkça öngörülen bir kuralla genel şart olarak belirlenmiştir. Güvenlik soruşturmasının ve arşiv araştırmasının -tanımları ile usul ve esaslarına ilişkin özel kanun niteliğindeki 4045 sayılı Kanunda yer verilen hükümler de dikkate alındığında- sadece kavram ve kurum olarak belirtilmesiyle yetinilmeyip mezkûr iki kanunda kurallaştırıldığı, konuya ilişkin temel ilkelerin kanunla belirlendiği ve çerçevenin kanunla çizildiği görülmektedir.

Diğer taraftan, Anayasada öngörülen kanunîlik ilkesinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinden daha geniş bir koruma sağladığı kabul edilse de birçok kararımızda kanun hükümlerinin, daha ayrıntılı düzenlemeler içeren yönetmelik ve yönerge gibi düzenleyici işlemlerle birlikte değerlendirilmek suretiyle özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin kanunîlik şartını sağladığına hükmedildiği de bilinmektedir (Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, §§ 82-98, Tevfik Türkmen [GK], B. No: 2013/9704, 3/3/2016, §§ 62-64; Adem Yüksel [GK], B. No: 2013/9045, 1/6/2016, §§ 67-70; Bülent Kaya [GK], B. No: 2013/2941, 11/5/2016, §§ 71-78; E.Ç.A [GK], B. No: 2014/5671, 7/6/2018, § 48).

Dolayısıyla 657 sayılı Kanunun iptali talep edilen mezkûr hükmünün -6698 ve 4045 sayılı Kanunlar ile buna dayanılarak çıkarılan Yönetmelik hükümleriyle birlikte değerlendirildiğinde- hukukun keyfî bir şekilde uygulanmasını engelleyecek açıklıkta, ulaşılabilir, öngörülebilir, anlaşılabilir ve belirli bir sınırlama öngördüğü, bu sebeple Anayasanın 13., 20. ve 128. maddelerinde öngörülen kanunîlik şartını taşıdığı açıktır.

Bu itibarla incelenen kuralın Anayasaya aykırı olmadığını düşündüğümden, kişilerin temel haklarına yönelik keyfî müdahalelere karşı yeterli güvenceler ve temel ilkeler kanunla belirlenmeden mezkûr haklara sınırlama getirildiği gerekçesiyle varılan iptal sonucuna katılmıyorum.

Üye
M. Emin KUZ

Esas Sayısı : 2017/18
Karar Sayısı : 2019/66
Karar Tarihi : 25/7/2019

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Levent GÖK ve Özgür ÖZEL ile birlikte 131 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 9/11/2016 tarihli ve 6756 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Millî Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesi Hakkında Kanun'un;

A. 4. maddesinin;

1. (1) numaralı fıkrasının *"…iflasın ertelenmesi talebinde bulunulamaz;…"* ve *"…mahkemelerce iflasa ilişkin araştırma yapılmaksızın derhal reddedilir."* bölümlerinin,

2. (2) numaralı fıkrasının;

a. (a) bendinin *"…iflasın ertelenmesine karar verilemez."* bölümünün,

b. (b) bendinin *"…tedbir kararı verilemez, verilmişse derhal kaldırılır."* bölümünün,

B. 104. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin,

C. 105. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

1. (a) bendinin *"…Millî Eğitim Bakanlığınca, giriş sınavlarının yapıldığı tarihte aldıkları ortaöğretim yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun okullara,"* bölümünün,

2. (b) bendinin *"…Yükseköğretim Kurulunca, üniversite sınavının yapıldığı tarihte aldıkları yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun fakülte ve yüksek okullara, naklen kaydedilirler."* bölümünün,

3. (c) bendinin,

Anayasa'nın 2., 10., 36., 42., 48., 58. ve 138. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un iptali talep edilen kuralların da yer aldığı;

1. 4. maddesi şöyledir:

"İflas erteleme

MADDE 4- (1) Olağanüstü halin ilanından itibaren ve devamı süresince, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 179 uncu maddesi uyarınca sermaye şirketleri ile kooperatifler tarafından ***iflasın ertelenmesi talebinde bulunulamaz;*** *bu yönde yapılan talepler* ***mahkemelerce iflasa ilişkin araştırma yapılmaksızın derhal reddedilir.***

(2) Olağanüstü halin ilanından önceki dönemde yapılan iflasın ertelenmesi talepleriyle ilgili olarak;

a) Olağanüstü hal süresince ***iflasın ertelenmesine karar verilemez.***

b) Olağanüstü halin ilanından sonra ve devamı süresince herhangi bir ***tedbir kararı verilemez, verilmişse derhal kaldırılır.***

c) Olağanüstü halin ilanından önceki dönemde 2004 sayılı Kanunun 179/a maddesi uyarınca verilmiş olan tedbir kararları, mahkemece ivedilikle ele alınarak, terör örgütlerine veya Millî Güvenlik Kurulunca Devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti ve iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu

iddiasıyla 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 133 üncü maddesi uyarınca kayyım atanan veya hakim ortakları ya da yöneticileri hakkında adli soruşturma yürütülen sermaye şirketleri ile kooperatifler lehine verildiği anlaşılan tedbir kararları derhal kaldırılır."

2. 104. maddesi şöyledir:

"MADDE 104- (1) ***Harp Akademileri, askerî liseler ve astsubay hazırlama okulları kapatılmıştır.*** *Bu komutanlıklarda görev yapmakta olan personel hakkında aşağıdaki işlemler yapılır:*

a) Jandarma Genel Komutanlığı ile Sahil Güvenlik Komutanlığı personeli ve işgal ettikleri kadrolar hakkında, ilgisine göre 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun geçici 4 üncü maddesi ile 9/7/1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununun geçici 7 nci maddesi hükümleri uygulanır.

b) Diğer personel, Türk Silahlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşundaki uygun kadrolara atanır.

(2) 24/5/1989 tarihli ve 3563 sayılı Harp Akademileri Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

(3) Birinci fıkra uyarınca kapatılan eğitim kurumlarının hak ve yükümlülükleri başka bir işleme gerek kalmaksızın Millî Savunma Bakanlığına geçer. Bu yerlerin ihtiyaçlarını temin etmek maksadıyla imzalanmış sözleşmeler, devam eden ihtiyaçlar göz önüne alınarak Millî Savunma Bakanlığınca feshedilebilir ya da sözleşmede belirtilen işin miktarı azaltılabilir. Bu nedenlerle yükleniciye herhangi bir tazminat ödemesi yapılmaz. Feshedilen sözleşmelere ilişkin alınan teminatlar iade edilir ve yüklenici hakkında yasaklama işlemi yapılmaz. Kara, Deniz ve Hava Harp Okulları ile astsubay meslek yüksek okullarının ihtiyaçlarını içeren sözleşmeler hakkında da bu fıkra hükümleri uygulanabilir."

3. 105. maddesi şöyledir:

"MADDE 105- (1) Bu Kanunun yayımı tarihinde;

a) Askerî liseler ile astsubay hazırlama okullarında öğrenimine devam eden öğrenciler, ***Millî Eğitim Bakanlığınca, giriş sınavlarının yapıldığı tarihte aldıkları ortaöğretim yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun okullara,***

b) Harp okulları, fakülte ve yüksek okullar ile astsubay meslek yüksek okullarında (Jandarma dahil) öğrenimine devam eden öğrenciler ile ***Yükseköğretim Kurulunca, üniversite sınavının yapıldığı tarihte aldıkları yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun fakülte ve yüksek okullara, naklen kaydedilirler.***

c) 30 Ağustos itibarıyla mezun olacak askerî öğrencilerin subay ve astsubaylığa nasbı yapılmaz. Bunlara üniversite sınavının yapıldığı tarihte aldıkları yerleştirme puanları dikkate alınarak Yükseköğretim Kurulunca belirlenecek durumlarına uygun fakülte ve yüksek okullarca diploma verilir.

Bu madde kapsamında hakkında işlem tesis edilenlerden herhangi bir tazminat alınmaz.

Bu maddenin uygulanması ile ilgili olarak usul ve esasları belirlemeye, uygulamayı yönlendirmeye, her türlü tedbiri almaya ve ortaya çıkabilecek tereddütleri gidermeye Yükseköğretim Kurulu görevli ve yetkilidir.

(2) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar herhangi bir sebeple Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı askerî okullardan ayrılan veya çıkarılan askerî öğrencilere ilgili mevzuatı uyarınca borç çıkarılmaz, çıkarılmış borçlar tahsil edilmez ve başlatılmış işlemler durdurulur. Bunlardan bu amaçla yapılmış olan tahsilatlar iade edilmez. Açılmış olan davalarda yargılama giderleri ve vekalet ücretlerine hükmolunmaz, hükmolunanlar tahsil edilmez."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Hicabi DURSUN,

Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 9/2/2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Fatih ŞAHİN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükümleri, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Olağanüstü Hâl Yönetim Usulünün Anayasal Çerçevesi

3. Olağanüstü yönetim usulleri; iç karışıklık, ayaklanma, savaş tehlikesinin baş göstermesi, savaş hâli, doğal afet, ağır ekonomik bunalım ve benzeri nedenlerle devletin ve toplumun güvenliğini büyük ölçüde sarsan durumlarla karşılaşıldığında başvurulan yönetim şekilleridir. Belirtilen durumların devletin ve toplumun varlığı ve güvenliği bakımından büyük bir tehlike oluşturduğu kuşkusuzdur. Olağan dönemdeki yönetim rejiminin ve hukuk kurallarının bu tehlikelerin giderilmesinde yetersiz kalabilmesi nedeniyle çağdaş hukuk sistemlerinde olağanüstü hâllerde özel yönetim usullerinin uygulanmasına da imkân tanınmaktadır. Bir başka ifadeyle olağanüstü yönetim usulleri bir zaruretten kaynaklanmakta olup demokratik anayasal düzenin korunması ve sürdürülebilmesi için bu yönetim usullerine başvurulması zorunluluğu ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda olağanüstü yönetimlere neden olan tehlikelerin bertaraf edilebilmesi için olaylar karşısında ivedi önlem ve karar alabilme ihtiyacı duyan yürütmenin yetkilerinin artırılması gerekebilmektedir.

4. Bununla birlikte demokratik ülkelerde olağanüstü yönetim usulleri hukuku dışlayan, keyfî yönetim anlamına gelmez. Olağanüstü yönetim usulleri kaynağını Anayasa'da bulmakta, anayasal kurallara göre yürürlüğe konularak yasama ve yargı organlarının denetiminde varlıklarını sürdürmektedir. Olağanüstü yönetimlerin amacı, anayasal düzeni korumak

ve savunmaktır. Bu nedenle olağanüstü hâl yürütme organına önemli yetkiler vermesine, hak ve özgürlükleri de önemli ölçüde sınırlandırmasına karşın hukuki bir rejimdir.

5. 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la yapılan değişiklik öncesinde olağanüstü hâl sebepleri Anayasa'nın 119. ve 120. maddelerinde düzenlenmiş ve 119. maddede "*tabiî afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım halleri*"; 120. maddede de "*Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddî belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddî şekilde bozulması halleri*" olağanüstü hâl ilan edilme sebepleri olarak öngörülmüştür. Anayasa'nın 119. maddesinde düzenlenen olağanüstü hâl, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulunca ilan edilebilirken 120. maddesinde düzenlenen olağanüstü hâl, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulunca Millî Güvenlik Kurulunun da görüşü alındıktan sonra ilan edilebilmektedir.

6. Anayasa'nın mülga 121. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Olağanüstü hal süresince, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda, kanun hükmünde kararnameler çıkarabilir. Bu kararnameler, Resmî Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur; bunların Meclisce onaylanmasına ilişkin süre ve usul, İçtüzükte belirlenir*" denilmektedir. Anılan hüküm uyarınca, olağanüstü hâllerde Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, olağanüstü hâlin gerekli kıldığı konularda kanun hükmünde kararname (KHK) çıkarma yetkisine sahiptir.

7. Anayasa'nın mülga 91. maddesinin birinci fıkrasında, sıkıyönetim ve olağanüstü hâller saklı kalmak üzere Anayasa'nın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin KHK'larla düzenlenemeyeceği belirtilmekte iken sıkıyönetim ve olağanüstü hâllerde, söz konusu hak ve ödevler yönünden de KHK ile düzenleme yapılmasına bir engel bulunmamaktadır.

8. Anayasa'nın mülga 121. ve 122. maddelerinin üçüncü fıkralarında da olağanüstü hâl ve sıkıyönetim hâlinin gerekli kıldığı konularda çıkarılan KHK'ların Resmî Gazete'de yayımlandıkları gün TBMM'nin onayına sunulacağı, bunların TBMM tarafından onaylanmasına ilişkin süre ve usulün İçtüzük'te belirleneceği öngörülmüştür. TBMM İçtüzüğü'nün 128. maddesinin 9/10/2018 tarihli ve 1200 sayılı Karar'la değiştirilmeden önceki hâline göre "*Anayasanın 121 ve 122 nci maddeleri gereğince çıkarılan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan kanun hükmünde kararnameler, Anayasanın ve İçtüzüğün kanun tasarı ve tekliflerinin görüşülmesi için koyduğu kurallara göre ancak, komisyonlarda ve Genel Kurulda diğer kanun hükmünde kararnamelerle, kanun tasarı ve tekliflerinden önce, ivedilikle en geç otuz gün içinde görüşülür ve karara bağlanır./ Komisyonlarda en geç yirmi gün içinde görüşmeleri tamamlanmayan kanun hükmünde kararnameler Meclis Başkanlığınca doğrudan doğruya Genel Kurul gündemine alınır*" Söz konusu maddede, olağanüstü dönem KHK'larının da olağan dönem KHK'ları gibi komisyonlarda ve Genel Kurulda öncelikle ve ivedilikle görüşüleceği hükme bağlanmakla birlikte olağan dönem KHK'larından farklı olarak *öncelikle* ve *ivedilikle* görüşülme hususu, birtakım sürelere bağlanarak somutlaştırılmıştır.

B. Olağanüstü Hâl Düzenlemelerinin Yargısal Denetimi

9. Anayasa'nın 6771 sayılı Kanun'la değiştirilmeden önceki 148. maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesinde "*…olağanüstü hallerde, sıkıyönetim ve savaş hallerinde çıkarılan kanun hükmünde kararnamelerin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dava açılamaz*" hükmüne yer verilerek olağanüstü dönem KHK'ları Anayasa Mahkemesinin yargısal denetiminin dışında bırakılmıştır. Anayasa Mahkemesi 2/11/2016 tarihli ve E.2016/171, K.2016/164 sayılı kararında olağanüstü hâl KHK'larının Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenebilmesi için bu yöndeki bir anayasal yetkinin açıkça tanınması gerektiğini ifade ederek Anayasa'nın 148. maddesinin lafzı, Anayasa koyucunun amacı ve ilgili yasama belgeleri gözönünde bulundurulduğunda olağanüstü hâl KHK'larının herhangi bir ad altında yargısal denetiminin mümkün olmadığına karar vermiştir.

10. Bununla birlikte olağanüstü hâl KHK'larının TBMM tarafından onaylanarak kanunlaşması hâlinde bu kanun hükümlerinin Anayasa'ya

aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde dava açılmasının önünde bir engel bulunmamaktadır. İptal davasına konu edilen 6756 sayılı Kanun, olağanüstü hâl kapsamında çıkarılan 669 sayılı KHK'nın TBMM tarafından onaylanması sonucunda yürürlüğe girmiştir. Bu itibarla dava konusu kurallar diğer kanun hükümleri gibi Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olmakla birlikte bu denetim yapılırken söz konusu kuralların olağanüstü hâle yönelik düzenlemeler içermesi nedeniyle öncelikle inceleme yönteminin belirlenmesi gerekir.

11. Anayasa, temel hak ve özgürlüklerin korunmasına ilişkin olarak olağan ve olağanüstü dönemler için iki ayrı hukuki rejim öngörmektedir. Olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması rejimi Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenmişken olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ya da kullanılmasının durdurulması rejimi Anayasa'nın 15. maddesinde düzenlenmiştir.

12. Anayasa'nın 13. maddesine göre "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*"

13. Anayasa'nın 15. maddesine göre ise "*Savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir./ Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.*"

14. Olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütler Anayasa'nın 13. maddesinde yer alırken *savaş*, *seferberlik* ve *olağanüstü hâller*de hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, hatta kullanılmasının durdurulması özel olarak Anayasa'nın 15. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde temel

hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması ve bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür. Ancak Anayasa'nın 15. maddesiyle bu hususta tanınan yetki de sınırsız değildir. Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirlerin milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükleri ihlal etmemesi ve durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekmektedir. Ayrıca bu durumlarda dahi kişinin yaşam hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulması, din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanması ve bunlardan dolayı suçlanması yasaklanmış; suç ve cezaların geriye yürümemesi ilkesi ile masumiyet karinesinin bu hâllerde de geçerli olduğu kabul edilmiştir.

15. Olağanüstü hâl yönetim usullerine başvurulmasındaki temel amaç, bu yönetim rejiminin uygulanmasına neden olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesini sağlamaktır. Devletin veya toplumun varlığının ya da kamu düzeninin ağır tehdit veya tehlikeler altında bulunması nedeniyle olağanüstü yönetim usulünün uygulandığı dönemlerde, söz konusu tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesi için temel hak ve özgürlüklerin olağan döneme kıyasla daha fazla sınırlandırılması sonucunu doğuran tedbirler alınması gerekebilir. Bu nedenle Anayasa'nın 15. maddesinin uygulanabilmesi için kuralın olağanüstü hâlin gerekli kıldığı durumla ilgisinin bulunması gerekir.

16. Olağanüstü hâl KHK'larının kanunlaşmasından sonra bu kanun hükümlerinin Anayasa'ya uygunluğunun denetlenmesinde ilgili kuralın tabi olduğu sınırlama rejimi tespit edilmelidir. Zira söz konusu düzenlemelerde olağanüstü hâlle ilgili kuralların yanında olağanüstü hâlle ilgisi olmayan kurallara da yer verilebilmesi bu tespitin yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

17. Kanunlaştırılarak yargısal denetime açılan bir kuralın Anayasa'nın olağanüstü dönem için öngördüğü denetim rejimine tabi olabilmesi için kural, olağanüstü hâlin ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olmalı ve olağanüstü hâl süresiyle sınırlı uygulanmalıdır. Dolayısıyla ancak bu iki niteliği taşıyan bir kuralın Anayasa'ya uygunluk denetiminde olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlanmasını ve durdurulmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesi esas alınabilir.

18. Kuralın olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olmadığı ya da olağanüstü hâlin süresini aştığı durumlarda ise söz konusu kuralın Anayasa'ya uygunluk denetiminde Anayasa'nın 15. maddesi dikkate alınamaz. Bu durumda kurala ilişkin inceleme sınırlamaya konu hakkın düzenlendiği Anayasa maddesi başta olmak üzere Anayasa'nın ilgili hükümleri ile olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimi bakımından temel öneme sahip olan Anayasa'nın 13. maddesi bağlamında yapılmalıdır. Ancak buradaki anayasallık denetiminde varılan sonuç böyle bir düzenlemenin olağanüstü dönemde dahi yapılamayacağı şeklinde anlaşılamaz.

19. Temel hak ve özgürlüklerle ilgili olağanüstü hâl kurallarının anayasallık denetiminde Anayasa'nın 15. maddesinde üç ayrı ölçüt öngörülmüştür. Bu ölçütlerden ilki anılan maddenin ikinci fıkrasında sayılan ve çekirdek alan olarak da ifade edilen temel hak ve özgürlüklere dokunma yasağıdır. Buna göre olağanüstü dönemde de olsa savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.

20. Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ikinci ölçüt kuralların milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı olmamasıdır. Bu yükümlülüklerin başında taraf olunan insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülükler gelmektedir.

21. İnsan hakları alanında Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin başında Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (MSHUS) ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) gelmektedir. MSHUS'un 4. ve AİHS'in 15. maddelerine göre milletin yaşamını tehdit eden olağanüstü bir durum meydana geldiğinde devletler, bu sözleşmelerdeki yükümlülüklerini azaltacak tedbirler alabilirler. Ancak MSHUS'un 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasında; AİHS'in 15. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, AİHS'e ek 7 No.lu Protokol'ün 4., 6 No.lu Protokol'ün 3. ve 13 No.lu Protokol'ün 2. maddelerinde yükümlülük azaltılması mümkün

olmayan bazı hak ve özgürlüklere yer verilmiştir. Bunlardan önemli bir kısmı, Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında da yer almaktadır. Dolayısıyla bu haklar yönünden yapılacak ikinci inceleme kapsamında Anayasa, MSHUS ve AİHS'te yer alan yükümlülük azaltılması mümkün olmayan ortak hak ve özgürlükler yönünden ayrı bir değerlendirme yapmaya gerek bulunmamaktadır.

22. Bununla birlikte MSHUS'un 4. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile AİHS'in 15. maddesinin (2) numaralı fıkrası ve AİHS'e ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinde, Anayasa'nın 15. maddesinde yer almayan bazı hak ve özgürlüklerin de yükümlülük azaltılmasına konu olamayacağı düzenlenmiştir. Buna göre olağanüstü durumlarda da hiç kimse köle veya kul olarak tutulamaz, yalnızca sözleşmeden doğan yükümlülüklerini yerine getiremediği gerekçesiyle hapsedilemez ve kesin bir hükümle mahkûm edildiği ya da beraat ettiği bir suçtan dolayı yeniden yargılanamaz veya cezalandırılamaz. Ayrıca bu dönemde de herkes her yerde, hukuk önünde kişi olarak tanınma hakkına sahiptir. Son olarak olağanüstü dönemde alınacak tedbirlerin *ırk*, *renk*, *cinsiyet*, *dil*, *din*, *toplumsal köken* gibi sebeplerle ayrımcılık içermemesi gerekir. Bu nedenle belirtilen hak ve özgürlükler Anayasa'nın 15. maddesinde sayılan çekirdek haklar arasında yer almasa da anılan hak ve özgürlükleri sınırlayan tedbirler, milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülüklerle bağdaşmayacağından meşru görülemez. Dolayısıyla bu haklara ilişkin düzenlemelerde sözü edilen sözleşme hükümlerinin gözetileceği tabiidir.

23. Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan üçüncü ölçüt ise olağanüstü hâl döneminde temel hak ve özgürlükleri sınırlayan kuralların *durumun gerektirdiği ölçüde* olmasıdır. Anılan maddedeki ölçülülük *olağanüstü yönetim usulünün uygulanmasına neden olan durum* karşısında ölçülülüğü ifade etmektedir. Dolayasıyla Anayasa'nın 15. maddesinde belirtilen ölçülülük, Anayasa'nın 13. maddesindeki ölçülülük kriterine göre temel hak ve özgürlükleri daha fazla sınırlamaya izin vermektedir.

24. Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlandırılması veya durdurulması için başvurulan aracın amacı gerçekleştirmeye elverişli ve bunun için gerekli

olmasını, ayrıca araçla amacın ölçülü bir oran içinde bulunmasını ifade etmektedir. Buna göre tedbir, olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikelerin ortadan kaldırılması amacına ulaşma bakımından elverişli ve bu amacın gerçekleşmesi için gerekli olmalı; ayrıca tedbire konu temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlama durumun gerektirdiği oranda olmalıdır. Bir başka deyişle alınan tedbirle temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlama durumun gerektirdiği oranı aşarak keyfi niteliğe dönüşmemelidir.

25. Ölçülülüğün tespitinde tedbirin alındığı dönemin tüm koşulları birlikte değerlendirilmelidir. Bu kapsamda olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlama teşkil eden tedbirin ölçülülüğüne ilişkin unsurlar değerlendirilirken olağanüstü yönetim usulünün uygulanmasına neden olan tehdit veya tehlikeler, sınırlamaya konu hak ve özgürlüğün niteliği ve tedbirin alındığı zamanın da gözönünde bulundurulması gerekir.

26. Son olarak Anayasa'nın 15. maddesinde, olağanüstü dönemlerde temel hak ve özgürlüklere yönelik olarak Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınması dışında temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulabilmesine de izin verilmiştir. Ancak buradaki *durdurma* kavramı o hakkın tamamen kullanılamaz hâle gelmesi değil, onun kullanımının geçici olarak askıya alınması anlamına gelmektedir. Kuşkusuz temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının durdurulması niteliğindeki tedbirler de ölçülülük ilkesinin yukarıda belirtilen esaslarına uygun olmalıdır.

27. Olağanüstü yönetim usulünün uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamayı konu edinen kurallara ilişkin olarak Anayasa'nın 15. maddesinin uygulanması gerektiği durumlarda da bu maddeye ilişkin inceleme yapılmadan önce sınırlamaya konu hakkın düzenlendiği Anayasa maddesi başta olmak üzere Anayasa'nın ilgili hükümleri ve olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında bir inceleme yapılmalıdır. Zira devletin veya toplumun varlığına ya da kamu düzenine yönelik ciddi tehdit veya tehlikelerin ortaya çıktığı olağanüstü durumlarda olağanüstü yönetim usullerine başvurulması, bu dönemde yürürlüğe konulan ve temel hak ve özgürlükleri sınırlandıran her düzenlemenin

olağan dönemin izin verdiği ölçütlerin ötesinde olmasını gerektirmeyebilir. Anılan şekilde inceleme yapılması Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan "... *Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir*" hükmünün de bir gereğidir. Nitekim Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında bu konuya ilişkin olarak vermiş olduğu ilk karar olan *Aydın Yavuz ve diğerleri* kararında da aynı inceleme yöntemi benimsenmiştir (*Aydın Yavuz ve diğerleri* ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 193-195).

28. Buna göre yapılan incelemede kuralın Anayasa'nın 15. maddesi dışındaki maddelerinde yer alan güvencelere aykırı olmadığının tespit edilmesi durumunda ayrıca Anayasa'nın 15. maddesi yönünden bir inceleme yapılmasına gerek kalmayacaktır. Zira Anayasa'nın 15. maddesi yönünden bir inceleme yapılabilmesi için öncelikle kuralın Anayasa'nın olağan dönem için öngördüğü güvencelere aykırılık taşıdığının tespit edilmesi gerekmektedir. Kuralın temel hak ve özgürlükler için Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı olduğu tespit edildiğinde ise bu kez sınırlamanın *savaş*, *seferberlik* veya *olağanüstü hâl* dönemlerinde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesine uygun olup olmadığı hususunda inceleme yapılacaktır.

29. Bununla birlikte Anayasa'da bazı temel hak ve özgürlüklerin olağanüstü dönemlerde sınırlandırılmasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu kapsamda bazı temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin sebep ve koşullar ilgili maddede özel olarak somutlaştırılmıştır. Bu nedenle anılan nitelikteki temel hak ve özgürlüklere temas eden olağanüstü hâl kurallarının anayasallık denetiminde Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı tedbirlerin alınıp alınmadığının tespiti bakımından ayrıca Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvenceler yönünden bir inceleme yapılması gerekli değildir. Bu gibi düzenlemelerin anayasallık denetiminde doğrudan Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygunluğunun tespit edilmesi gerekir.

C. Olağanüstü Hâl İlanına Neden Olan 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Teşebbüsü ve Sonrası

30. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış, bu nedenle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde

olağanüstü hâl ilan edilmesine karar verilmiş ve olağanüstü hâl 20/7/2018 tarihine kadar devam etmiştir.

31. Olağanüstü hâlin ilan edilmesi ve bu kararın TBMM tarafından onaylanmasından sonra Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasa'nın o tarihte yürürlükte bulunan 121. maddesine dayanılarak olağanüstü hâl KHK'ları çıkarılmıştır.

32. Darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) ile bağlantılı olan ve aralarında yargı mensuplarının da bulunduğu çok sayıda kişi hakkında soruşturma başlatılmıştır.

33. Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve FETÖ ve/veya PDY olarak isimlendirilen yapılanmanın silahlı bir terör örgütü olduğu ve anılan darbe teşebbüsünün faili olduğu yargı kararlarıyla tespit edilmiştir (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E.2017/956, K.2017/370, 26/9/2017; Yargıtay 16. Ceza Dairesi, E.2015/3, K.2017/3, 24/4/2017; E. 2017/1443, K. 2017/4758, 14/7/2017; E.2018/7103, K.2019/1953, 22/3/2019) (FETÖ/PDY'nin genel özelliklerine ilişkin olarak bkz. *Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 26).

Ç. Olağanüstü Hâl İlanına Neden Olan Olay ve Olguların Anayasal Yönden Değerlendirilmesi

34. Anayasa'nın Başlangıç kısmında milletin iradesinin mutlak üstünlüğüne vurgu yapılarak egemenliğin kayıtsız şartsız Türk milletine ait olduğu, egemenliği millet adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun Anayasa'da gösterilen *hürriyetçi demokrasi* ve *bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni* dışına çıkamayacağı ilke olarak belirtilmiştir.

35. Anayasa'nın 2. maddesinde *başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanma* ve *insan haklarına saygılı demokratik bir hukuk devleti olma* Türkiye Cumhuriyeti'nin temel nitelikleri arasında sayılmıştır.

36. Anayasa'nın Başlangıç kısmında ilkesel düzeyde ifade edilen egemenlikle ilgili hususlara 6. maddesinde hüküm olarak yer verilmiştir.

Anılan maddeye göre egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir. Türk milleti, egemenliğini Anayasa'nın koyduğu esaslara göre *yetkili organları eliyle* kullanır. Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir *kişiye*, *zümreye* veya *sınıfa* bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz.

37. Anayasa'nın Başlangıç kısmında yer verilen ilkeler, 2. maddesinde sayılan Cumhuriyetin nitelikleri, 6. maddesinde düzenlenen egemenliğin aidiyeti ve kullanılma şekli ile Anayasa'nın sistematiği birlikte dikkate alındığında *egemenlik*, *egemenliğin kullanılış şekli*, *milletin iradesi*, *demokrasi*, *hukuk devleti* ve *insan hakları* arasında ayrılmaz bağlar bulunduğu anlaşılmaktadır. Buna göre tüm medeni toplumlarda olduğu gibi egemenliğin kaynağı millet olacak, egemenlik -doğrudan veya dolaylı olarak- milletin iradesiyle yetkilendirilen organlar eliyle kullanılacak, milletin iradesi demokratik bir düzende ortaya çıkacak, egemenliğin yetkili organlar eliyle kullanımı hukuk devleti ilkesi başta olmak üzere demokrasinin ilkelerine uygun ve insan haklarına saygı gösterilerek gerçekleştirilecektir.

38. Darbe teşebbüsü, egemenliğin kaynağı olmayan ve milletin egemenliği kullanmak üzere yetkilendirdiği organlar arasında bulunmayan bir grubun zorla demokratik anayasal düzeni ortadan kaldırmaya veya değiştirmeye kalkışmasıdır. Darbenin gerçekleşmesi hâlinde demokratik anayasal düzen ve milletin iradesinin üstünlüğü ortadan kalkmakta, demokratik düzende millete ait olan egemenlik bir grup zorbanın eline geçmektedir. Bu durumda demokrasiden ve hukuk devletinden söz etmek mümkün değildir. Doğal olarak böyle bir düzende bireylerin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alacak bir mekanizma da olmayacaktır. Bu yönüyle demokratik bir toplumun karşılaşabileceği en ağır tehditlerden birinin, belki de en ağırının darbe teşebbüsleri olduğu söylenebilir.

39. Ülkemizde, çok partili siyasi hayata geçildiği tarihten bugüne kadar birkaç kez darbe yapılmış veya buna teşebbüs edilmiştir. Bu nedenle milletimiz, darbe teşebbüsüyle millet iradesini ve egemenliğini gasbedenlerin demokratik anayasal düzene ve insan haklarına karşı nasıl büyük bir tehdit oluşturduklarının tanığıdır.

40. 15 Temmuz 2016 gecesi Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) içinde örgütlenmiş bir grup anayasal düzenin ortadan kaldırılması teşebbüsünde bulunmuş, bu teşebbüs demokratik bir toplumun meşru tüm unsurlarının kararlı direnci sayesinde engellenmiştir. Başta egemenliği gasbedilmeye çalışılan milletimiz olmak üzere millet adına egemenliği kullanmaya yetkili organlar (Cumhurbaşkanı, TBMM, Bakanlar Kurulu ve yargı kurumları), demokratik toplumun vazgeçilmez unsurları olan tüm siyasi partiler, sivil toplum örgütleri, basın yayın organları ve meşru demokratik otoritenin emir ve talimatlarıyla hareket eden güvenlik güçleri bu egemenlik ve demokrasi direnişini hep birlikte gerçekleştirmişlerdir.

41. Darbe teşebbüsü, iradesini ve egemenliğini milletin elinden almaya teşebbüs edenlerin demokratik anayasal düzene ve insan haklarına yönelik tehditlerinin büyüklüğünü somut olarak ortaya çıkarmıştır. Teşebbüs sırasında egemenliğin kayıtsız şartsız kaynağı olan millete, egemenliği millet adına kullanan organlara, demokrasinin vazgeçilmez unsurlarından olan basın yayın kuruluşlarına ve meşru demokratik otoritenin emir ve talimatları doğrultusunda hareket eden güvenlik güçlerine saldırılmıştır. Bu kapsamda egemenliğine ve iradesine sahip çıkmak için sokaklara çıkıp darbeye karşı gösteri yaparak temel haklarını kullanan silahsız bireyler -silah ve bombalarla- katledilmiş ve yaralanmış, bu suretle başta yaşam hakları olmak üzere temel hak ve özgürlükleri yaygın bir şekilde ihlal edilmiştir.

42. Demokratik toplum düzeninin temel kurumlarından biri ve millet iradesinin doğrudan tecelli ettiği organ olan TBMM savaş uçaklarıyla bombalanmış, devletin başı olan Cumhurbaşkanı'na suikast girişiminde bulunulmuş, Başbakan silah kullanılarak taciz edilmiş, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumuna baskın yapılarak özgür yayın akışı kesilmiş ve silah zoruyla darbe bildirisi okutulmuş, ülke genelinde yayın yapan bazı özel televizyon kanallarına baskın yapılarak yayınları durdurulmak istenilmiş, meşru otoritenin emir ve talimatları doğrultusunda hareket eden çok sayıda polis ve askerî personel doğrudan hedef alınarak ya da çatışmalar sırasında şehit edilmiş veya yaralanmıştır.

43. 15 Temmuz 2016 gecesi meydana gelen darbe teşebbüsünün demokratik anayasal düzene karşı oluşturduğu tehdidin büyüklüğünü

değerlendirmek bakımından, engellenmiş olan bu teşebbüsün somut olarak meydana getirdiği zararların tek başına dikkate alınması yeterli değildir. Darbe teşebbüsünün kısa sürede engellenememiş olması ya da darbenin gerçekleşmesi hâlinde oluşabilecek risklerin de değerlendirilmesi gerekir. Egemenliğin sahibi olan millet ve demokratik anayasal düzenin tüm unsurları, darbe teşebbüsünü kararlı bir direnişle kısa sürede engellememiş olsalardı ya bir grup zorbanın mutlak egemenliğini kabul edecekler ve onun hiçbir demokratik denetime tabi olmayan iradesine tabi olacaklar ya da direnmeye devam edeceklerdi. Birinci ihtimal bir milletin demokratik açıdan ölümü anlamına gelecektir. İkinci ihtimal olan çatışmaların uzaması ve yaygınlaşması, devlet otoritesinin hatta devletin tamamen ortadan kalkması riskinin yakın, ciddi ve açık bir tehdit olarak ortaya çıkmasına neden olacaktır. Son zamanlarda tanık olunan, yakın çevremizdeki ülkelerin durumu devlet otoritesinin ortadan kalkması hâlinde demokratik bir düzende yaşamak bir yana insanların en temel haklarının her gün saldırı altında olduğu bir düzensizlik ve kargaşa ortamının acı örnekleri olarak dünya kamuoyunun gözönünde durmaktadır. Darbe teşebbüsünün ülkemizin birçok terör örgütünün açık hedefi olduğu günlerde gerçekleştirilmesi bu riskin ağırlığını daha da artırmıştır.

44. Bütün bu değerlendirmeler birlikte ele alındığında darbe teşebbüsünün sadece demokratik anayasal düzen yönünden değil bununla sıkı bağı olan *millî güvenlik* yönünden de mevcut ve ağır bir tehdit oluşturduğu anlaşılmaktadır. Millî güvenlik, Anayasa'da ve insan haklarının korunmasına ilişkin birçok uluslararası belgede, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması sebepleri arasında sayılmıştır. Özgürlük-güvenlik dengesinin sağlanması modern demokrasilerin en önemli amaçlarından biri hâline gelmiştir. Çünkü güvenliğin olmadığı yerde demokratik düzeni sürdürmek ve özgürlükleri hayata geçirebilmek mümkün değildir.

45. Türk demokrasi tarihine kara bir leke olarak geçen 15 Temmuz darbe teşebbüsünün demokratik anayasal düzene, bireylerin temel hak ve özgürlüklerine ve millî güvenliğe yönelik en ağır saldırılardan biri belki de en ağırı olduğu sonucuna varmak gerekir.

D. Kanun'un 4. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının *"…iflasın ertelenmesi talebinde bulunulamaz;…"* ve *"…mahkemelerce iflasa ilişkin araştırma yapılmaksızın derhal reddedilir."* Bölümleri ile (2) Numaralı Fıkrasının (a) Bendinin *"…iflasın ertelenmesine karar verilemez."* ve (b) Bendinin *"…tedbir kararı verilemez, verilmişse derhal kaldırılır."* Bölümlerinin İncelenmesi

46. Kanun'un 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, olağanüstü hâlin ilanından itibaren ve devamı süresince, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 179. maddesi uyarınca sermaye şirketleri ile kooperatifler tarafından iflasın ertelenmesi talebinde bulunulamayacağı, bu yönde yapılan taleplerin mahkemelerce iflasa ilişkin araştırma yapılmaksızın derhâl reddedileceği belirtilmiş; (2) numaralı fıkrasının (a) bendinde olağanüstü hâlin ilanından önceki dönemde yapılan iflasın ertelenmesi talepleriyle ilgili olarak olağanüstü hâl süresince iflasın ertelenmesine karar verilemeyeceği, (b) bendinde de olağanüstü hâlin ilanından sonra ve devamı süresince herhangi bir tedbir kararı verilemeyeceği, verilmişse derhâl kaldırılacağı hüküm altına alınmıştır. Dava konusu kurallar, maddenin (1) numaralı fıkrasının "*…iflasın ertelenmesi talebinde bulunulamaz;…*" ve "*…mahkemelerce iflasa ilişkin araştırma yapılmaksızın derhal reddedilir.*" bölümleri ile (2) numaralı fıkrasının (a) bendinin "*…iflasın ertelenmesine karar verilemez.*" ve (b) bendinin "*…tedbir kararı verilemez, verilmişse derhal kaldırılır.*" bölümleridir.

47. İflasın ertelenmesi, borca batık durumda olduğu saptanan sermaye şirketleri veya kooperatiflerin, kendileri ya da alacaklılarının önerdiği iyileştirme projesinin, mahkemenin vereceği süre içinde uygulanmasıyla, borca batık durumdan kurtulmalarına imkân sağlayan ve haklarında iflas kararı verilmesini önleyen bir kurumdur. İflasın ertelenmesi 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 377. maddesi ile 2004 sayılı Kanun'un 179., 179/a, 179/b ve 179/c maddelerinde düzenlenmiştir.

48. 6102 sayılı Kanun'un 377. maddesinde "*Yönetim kurulu veya herhangi bir alacaklı yeni nakit sermaye konulması dâhil nesnel ve gerçek kaynakları ve önlemleri gösteren bir iyileştirme projesini mahkemeye sunarak iflasın ertelenmesini isteyebilir. Bu hâlde İcra ve İflas Kanununun 179 ilâ 179/b maddeleri uygulanır."* hükmü yer almış; 2004 sayılı Kanun'un 179. maddesinin birinci fıkrasında da "*Sermaye şirketleri ile kooperatiflerin, aktiflerin muhtemel satış*

fiyatları üzerinden düzenlenen ara bilançoya göre borca batık olduğu idare ve temsil ile vazifelendirilmiş kimseler veya şirket ya da kooperatif tasfiye hâlinde ise tasfiye memurları veya bir alacaklı tarafından beyan ve mahkemece tespit edilirse, önceden takibe hacet kalmaksızın bunların iflasına karar verilir. Şu kadar ki, idare ve temsil ile vazifelendirilmiş kimseler ya da alacaklılardan biri, şirket veya kooperatifin malî durumunun iyileştirilmesinin mümkün olduğuna dair bir iyileştirme projesini son bir yıldan uzun süre ile şirket merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye sunarak iflasın ertelenmesini isteyebilir." hükmüne yer verilmiştir.

49. 28/2/2018 tarihli ve 7101 sayılı Kanun'un 62. maddesiyle 6102 sayılı Kanun'un 377. maddesi *"Yönetim kurulu veya herhangi bir alacaklı, 376 ncı maddenin üçüncü fıkrası uyarınca yapacağı iflâs talebiyle birlikte veya bu kapsamda yapılan iflâs yargılaması sırasında 2004 sayılı Kanunun 285 inci ve devamı maddeleri uyarınca konkordato da talep edebilir."* şeklinde değiştirilmiş; 3. maddesiyle de 2004 sayılı Kanun'un 179. maddesi *"Sermaye şirketleri ile kooperatiflerin, aktiflerin muhtemel satış fiyatları üzerinden düzenlenen ara bilançoya göre borca batık olduğu idare ve temsil ile vazifelendirilmiş kimseler veya şirket ya da kooperatif tasfiye hâlinde ise tasfiye memurları veya bir alacaklı tarafından beyan ve mahkemece tespit edilirse, önceden takibe hacet kalmaksızın bunların iflasına karar verilir. Türk Ticaret Kanununun 377 nci ve 634 üncü maddeleri ile 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 63 üncü maddesi hükmü saklıdır."* şeklinde değiştirilmek suretiyle iflasın ertelenmesi müessesesine maddede yer verilmemiştir. Anılan Kanun'un 65. maddesiyle 2004 sayılı Kanun'un iflasın ertelenmesine ilişkin hükümler içeren 179/a, 179/b ve 179/c maddeleri de yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece 6102 sayılı ve 2004 sayılı Kanunlarda düzenlenen iflasın ertelenmesi uygulamasına olağan dönemde de son verilmiştir. Diğer bir ifadeyle iflasın ertelenmesi kurumu hukuk sistemimizden tamamen çıkarılmış bulunmaktadır.

50. Yapılan değişikliklerle iflasın ertelenmesi kurumu gerek olağan dönemde gerekse de olağanüstü hâl süresince bir daha uygulanamayacağından olağanüstü hâlin ilanından itibaren ve devamı süresince sermaye şirketleri ile kooperatifler tarafından iflasın ertelenmesi talebinde bulunulamayacağını, bu yönde yapılan taleplerin mahkemelerce derhâl reddedileceğini, ayrıca olağanüstü hâlin ilanından önceki dönemde yapılan iflasın ertelenmesi talepleriyle ilgili olarak da olağanüstü hâl süresince iflasın ertelenmesine

karar verilemeyeceğini ve olağanüstü hâlin ilanından sonra ve devamı süresince herhangi bir tedbir kararının verilemeyeceğini, verilen kararların da derhâl kaldırılacağını düzenleyen dava konusu kuralların uygulanma imkânı kalmamıştır.

51. Açıklanan nedenlerle konusu kalmayan bölümlere ilişkin iptal talepleri hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermek gerekir.

E. Kanun'un 104. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesi ile 105. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının (a) Bendinin "… ***Millî Eğitim Bakanlığınca, giriş sınavlarının yapıldığı tarihte aldıkları ortaöğretim yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun okullara,*****" Bölümünün İncelenmesi**

1. Genel Açıklama

52. 15 Temmuz darbe teşebbüsünden sonra askerî personel yetiştirilmesine ilişkin sistemde köklü bir değişikliğe gidilerek 669 sayılı KHK ile sistemin yeniden yapılandırılmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Adı geçen KHK ile yapılan düzenlemeler 6756 sayılı Kanun'la kabul edilerek kanunlaştırılmıştır.

53. Askerî personel yetiştirilmesine ilişkin sistemde değişiklik yapılmadan önce TSK'da görev yapan astsubay, subay ve kurmay subaylar askerî liseler, astsubay hazırlama okulları, harp okulları ve harp akademilerinden mezun olmakta ve mezun oldukları eğitim kurumuna göre TSK bünyesinde astsubay, subay veya kurmay subay olarak görev yapmakta idiler.

54. Değişiklikten önceki sistemde askerî liseler askerî eğitim ve pozitif bilim dersleri vererek harp okuluna subay adayı öğrenci yetiştirmek üzere kurulmuşlardır. Askerî liselerde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Anadolu liselerine denk eğitim programı uygulanmış, bunun yanında askerî disiplin çerçevesinde harp okuluna öğrenci yetiştirilmiştir. Astsubay hazırlama okulları ise astsubay meslek yüksekokullarına, astsubay adayı öğrenci yetiştirmek üzere kurulmuşlardır. Astsubay hazırlama okullarında branş özelliğine göre Anadolu güzel sanatlar, Anadolu meslek veya meslek

liselerinin meslek alan/dallarına denk programlar uygulanmıştır. Yine bu okullarda da askerî disiplin içinde branşına göre astsubay meslek yüksekokullarına öğrenci yetiştirilmiştir. Harp akademileri, Genelkurmay Başkanlığı bünyesinde lisansüstü düzeyde akademik eğitim ve öğretim yapan, Silahlı Kuvvetlere komutanlık ve karargâh subaylığı niteliklerine sahip kurmay subay yetiştirmek üzere kurulmuştur.

55. Dava konusu kurallarla askerî liseler, astsubay hazırlama okulları ve harp akademileri kapatılmış, askerî liseler ile astsubay hazırlama okullarında eğitimine devam eden öğrencilerin Millî Eğitim Bakanlığınca, giriş sınavlarının yapıldığı tarihte aldıkları ortaöğretim yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun okullara nakledilmesi öngörülmüştür.

56. Askerî personel yetiştiren eğitim kurumları Millî Savunma Üniversitesi adı altında farklı bir hukuki statüde yeniden yapılandırılarak tek bir çatı altında toplanmıştır. Millî Savunma Üniversitesi ise Millî Savunma Bakanlığı bünyesinde faaliyet göstermektedir. Üniversite; kurmay subay yetiştirmek ve lisansüstü eğitim vermek amacıyla yeni kurulan enstitülerden, Kara, Deniz ve Hava Harp Okullarından, astsubay meslek yüksekokulları ile yabancı diller ve savunma ile ilgili diğer yüksekokullardan oluşmaktadır.

57. Adı geçen Üniversite diğer yükseköğretim kurumlarında olduğu gibi rektör tarafından yönetilmektedir. Kanun'un 5. maddesinin (3) numaralı fıkrasına göre rektör, Cumhurbaşkanı tarafından seçilmektedir. Ayrıca rektöre görevlerinde yardımcı olmak üzere sayısı dördü geçmemek üzere Millî Savunma Bakanı tarafından rektör yardımcıları atanmaktadır.

58. Böylece askerî eğitim sisteminde yapılan değişikliklerle yaklaşık 150 yıldır uygulanan ortaöğretim düzeyinden başlayarak personel yetiştirme sisteminden vazgeçilerek askerî personelin eğitim ve öğrenimi tamamen yükseköğretim seviyesinde yeniden yapılandırılmıştır.

2. İptal Taleplerinin Gerekçesi

59. Dava dilekçesinde özetle; hangi gerekçe altında olursa olsun köklü geçmişi ve geleneksel eğitim anlayışına sahip olan ve TSK'nın temelini oluşturan askerî liseler, astsubay hazırlama okulları ile harp akademilerinin,

mevcut öğrencilerin kazanılmış hakları gözetilmeden kapatılmasının; eğitim ve öğrenim hakkını ihlal ettiği, devletin, Anayasa'nın 58. maddesiyle kendisine verilen "*gençlerin müsbet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alma*" yükümlülüğü ile bağdaşmadığı, kurallarla adı geçen okullardan daha önce mezun olanlarla okulun kapatılması nedeniyle başka okullara nakledilen öğrenciler arasında eşitsizlik oluşturulduğu belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 10., 42. ve 58. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

60. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13., 48., ve 49. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

61. Darbe teşebbüsünün FETÖ/PDY tarafından TSK içindeki askerî öğrencilerden generallere kadar farklı rütbelerdeki mensupları vasıtasıyla başlatıldığı ve olağanüstü hâl ilanının esas amacının darbe tehdidinin bertaraf edilmesi ve bir daha tekrarlanmaması olduğu gözönünde bulundurulduğunda askerî personel yetiştirme sisteminin yeniden yapılandırılması çerçevesinde askerî liseler, astsubay hazırlama okulları ve harp akademilerinin kapatılmasına ve askerî liseler ile astsubay hazırlama okullarında eğitimine devam eden öğrencilerin durumlarına uygun okullara nakledilmesine yönelik kuralların olağanüstü hâlin gerekli kıldığı durumla ilişkili olduğunda tereddüt bulunmamaktadır. Dolayısıyla kurallara ilişkin Anayasa'ya uygunluk denetiminin olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlanmasını ve durdurulmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerekir. Ancak olağanüstü yönetim usullerine başvurulması, bu dönemde yürürlüğe konulan temel hak ve özgürlükleri sınırlandıran her düzenlemenin olağan dönemin izin verdiği ölçütlerin ötesinde olmasını gerektirmeyebileceğinden Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacak incelemeden önce sınırlamaya konu hakkın düzenlendiği Anayasa maddesi başta olmak üzere Anayasa'nın ilgili hükümleri ve olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında bir inceleme yapılmalıdır.

62. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

63. Kanunların kamu yararının sağlanması amacına yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi, hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi ve kazanılmış hakları ihlal etmemesi anılan maddede belirtilen hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini gözönünde tutarak kullanması gerekir.

64. Anayasa Mahkemesince *kamu yararı* konusunda yapılacak inceleme, kanunun kamu yararı amacıyla yapılıp yapılmadığının araştırılmasıyla sınırlıdır. Anayasa'nın çeşitli hükümlerinde yer alan kamu yararı kavramının Anayasa'da bir tanımı yapılmamıştır. Ancak Anayasa Mahkemesinin kararlarında da belirtildiği gibi kamu yararı bireysel ve özel çıkarlardan ayrı ve bunlardan üstün olan toplumsal yarardır. Kamu yararı düşüncesi olmaksızın, yalnız özel çıkarlar için veya yalnız belli kişilerin yararına olarak kanun hükmü konulamaz. Böyle bir durumun açık bir biçimde ve kesin olarak saptanması hâlinde söz konusu kanun hükmü Anayasa'nın 2. maddesine aykırı düşer. Açıklanan istisnai hâl dışında bir kanun hükmünün ülke gereksinimlerine uygun olup olmadığı, hangi araç ve yöntemlerle kamu yararının sağlanabileceği bir siyasi tercih sorunu olarak kanun koyucunun takdirinde olduğundan bu kapsamda kamu yararı değerlendirmesi yapmak anayasa yargısıyla bağdaşmaz.

65. Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesinin temel gereklerinden biri de hiç kuşkusuz kazanılmış haklara saygı gösterilmesidir. Kazanılmış haklara saygı, hukuk güvenliği ilkesinin bir sonucu olup hukukun genel ilkelerinden birini oluşturmaktadır. Kazanılmış hak, özel hukuk ve kamu hukuku alanlarında genel olarak, bir hak sağlamaya elverişli nesnel yasa kurallarının bireylere uygulanması ile onlar için doğan öznel hakkın korunmasıdır. Kazanılmış bir haktan söz edilebilmesi için bu hakkın,

yeni kanundan önce yürürlükte olan kurallara göre bütün sonuçlarıyla fiilen elde edilmiş olması gerekir. Kazanılmış hak, kişinin bulunduğu statüden doğan, kendisi yönünden kesinleşmiş ve kişisel niteliğe dönüşmüş haktır.

66. Anayasa'nın 48. ve 49. maddelerinde çalışma hürriyeti ve hakkı güvence altına alınmıştır. Şüphesiz anılan maddelerle güvence altına alınan hürriyet ve hak, sadece kişilerin özel sektördeki çalışmalarını değil kamudaki çalışmalarını da kapsamaktadır. Dava konusu kurallarla bu hürriyet ve hakka ilişkin doğrudan bir düzenleme yapılmamakla birlikte kuralların bu hürriyet ve hakka ilişkin kazanılmış haklara yönelik bir müdahale taşıyıp taşımadığının incelenmesi gerekmektedir.

67. Dava konusu kurallara konu öğrencilerin memuriyet hakkını kazanılmış bir hak olarak elde etmedikleri, zira bunların henüz memuriyete atanmadıkları ve memuriyetin bunlar yönünden bütün sonuçlarıyla fiilen elde edilmiş kişisel bir hakka dönüşmediği açıktır. Bu yönüyle kuralların çalışma hürriyeti ve hakkı kapsamında kazanılmış hakları ihlal eden bir yönü bulunmamaktadır.

68. Anayasa'nın 42. maddesinin birinci fıkrasında kimsenin eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamayacağı belirtilmek suretiyle *eğitim ve öğrenim hakkı* herkes yönünden güvenceye bağlanmıştır. Eğitim ve öğrenim hakkı, kamu ve özel eğitim kurumlarını kapsadığı gibi eğitimin ilk, orta ve yükseköğrenim seviyelerini de kapsar. Anayasa'da yer alan eğitim ve öğrenim hakkı, kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe negatif ödevini yüklemektedir.

69. Anılan maddenin ikinci fıkrasında ise öğrenim hakkının kapsamının kanunla tespit edilip düzenleneceği belirtilerek bu hakkın mutlak olmadığı, hakkın kapsamını ve sınırlarını belirleme yetkisinin kanun koyucuya ait olduğu kabul edilmiştir. Bu nedenle kanun koyucunun anılan hakkı kamu yararı amacıyla sınırlandırabilmesi mümkündür. Ancak bu sınırlamanın Anayasa'da temel hak ve özgürlükler için öngörülen güvencelere aykırı olmaması gerekir.

70. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca eğitim ve öğrenim hakkı, bu hakkın özüne dokunmaksızın yalnızca kanunla ve demokratik bir toplumda

gerekli olduğu ölçüde sınırlanabilir. Ayrıca getirilen bu sınırlamalar Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

71. *Ölçülülük ilkesi* elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik*, öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını; *gereklilik*, ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını; *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

72. 4/1/1961 tarihli ve 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun 35. maddesinde; yurt dışından gelecek tehdit ve tehlikelere karşı Türk vatanını savunmak, caydırıcılık sağlayacak şekilde askerî gücün muhafazasını ve güçlendirilmesini sağlamak TSK'nın görevleri arasında sayılmıştır. Yurt dışından gelecek tehdit ve tehlikelere karşı ülke güvenliğinin sağlanmasında birinci derecede sorumlu olan TSK'nın bu görevini en iyi şekilde yerine getirmesinde bu hizmetlere uygun personelin seçiminin ve eğitiminin önemi tartışmasızdır.

73. 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsünden sonra askerî personel yetiştirme sisteminde de değişikliğe gidilerek TSK'nın astsubay, subay ve kurmay subay ihtiyacının askerî liseler, astsubay hazırlama okulları ve harp akademilerinden karşılanması yönündeki politikadan vazgeçilmiştir. Bu kapsamda askerî lise, astsubay hazırlama okulları ve harp akademileri kapatılmış; askerî personel eğitim sistemi Millî Savunma Üniversitesi adı altında yükseköğretim seviyesinde yeniden yapılandırılmıştır. Ülke güvenliğinin sağlanmasında doğrudan sorumlu olan TSK'nın bu sorumluluğunu en iyi şekilde yerine getirebilmesi için askerî personel eğitim sisteminin yeniden yapılandırılmasına yönelik düzenlemeler yapılması kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında kalmaktadır. Askerî personel eğitim sisteminde yapılan değişikliğin amaçlanan kamu yararını gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceği ise yerindeliğe ilişkin olup anayasallık denetiminde gözetilebilecek bir husus değildir.

74. Askerî personel eğitim sisteminde yapısal değişiklikler öngören düzenlemelerin gerekçesinde, askerî personel yetiştirme sisteminde sorunlara neden olan harp akademileri ile askerî liseler ve astsubay hazırlama okullarının kapatılarak yeni bir yapılanmaya gidilmesi ve bu kapsamda sözü edilen okullarda öğrenim gören askerî öğrencilerin de durumlarına uygun liselere nakledilmesinin öngörüldüğü ifade edilmiştir.

75. 15 Temmuz darbe teşebbüsünün FETÖ/PDY tarafından TSK içindeki mensupları vasıtasıyla gerçekleştirildiği, yargı mercilerince tespit edilmiştir. Örgüt hakkında yapılan soruşturma ve kovuşturmalarda; örgütün en çok önem verdiği, bu bağlamda en fazla kadrolaştığı ve egemen hâle geldiği devlet kurumunun TSK olduğu, TSK'daki kadrolaşmanın uzun yıllar önce başladığı ve tam bir gizlilik içinde yürütülerek askerî lise öğrencilerinden komuta kademesine kadar TSK'nın tüm birimlerinde kadrolaşıldığı ifade edilmiştir. Darbe girişiminden sonra yapılan soruşturma ve kovuşturmalarda da zaman içinde örgüt mensuplarının albay veya general rütbesine kadar yükseldikleri tespit edilmiş ve bu kişiler ordudan ihraç edilmiştir.

76. Belirtilen durum karşısında adı geçen örgütle mücadelenin etkin bir şekilde sürdürülebilmesi, darbe tehdidinin bertaraf edilebilmesi ve tekrar etmesinin önlenmesi için yetkili makamlarca bazı tedbirlerin alınmasının kaçınılmaz hâle geldiğinin değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Bu tedbirlerden biri de askerî personel yetiştirme sisteminin yeniden yapılandırılmasıdır. Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulunun ülke genelinde olağanüstü hâl ilan edilmesine 21/7/2016 tarihinde karar vermesinden sonra 669 sayılı KHK'nın 104. maddesiyle askerî liseler, astsubay hazırlama okulları ve harp akademileri kapatılmış, 105. maddesiyle de askerî liseler ile astsubay hazırlama okullarında eğitimine devam eden öğrencilerin Millî Eğitim Bakanlığınca, giriş sınavlarının yapıldığı tarihte aldıkları ortaöğretim yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun okullara nakledilmesi öngörülmüştür. Anılan düzenlemeler 6756 sayılı Kanunla aynen kabul edilerek yasalaşmıştır.

77. Askerlik hizmetinin millî güvenliğin sağlanmasındaki önemi ve ağırlığı gözetildiğinde TSK'nın personel rejimi veya askerî personelin eğitim sistemi konusunda diğer kamu kurumlarına nazaran farklı uygulamalar ve tedbirler öngörülmesi olağan karşılanabilir. Özellikle olağanüstü hâl

ilanına neden olan olayın TSK içindeki bir örgüt tarafından gerçekleştirilen darbe teşebbüsü olduğu gözönünde bulundurulduğunda kuralların darbe tehdidinin bertaraf edilmesi ve bir daha tekrarlanmaması amacıyla öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

78. Askerî lise ve astsubay hazırlama okullarının kapatılması, bu okullarda eğitimine devam eden öğrencilerin söz konusu eğitimden mahrum kalmasına sebebiyet vermiştir. Bu açıdan bakıldığında anılan okulların kapatılmasının eğitim ve öğrenim hakkına sınırlama getirdiği açıktır.

79. Yukarıda açıklandığı üzere askerî lise ve astsubay hazırlama okullarının kapatılmasının nedeni millî güvenlik, demokratik anayasal düzen ve kamu güvenliği yönünden bir tehdite yol açtığı değerlendirilen askerî personel yetiştirme sisteminin yeniden düzenlenmesi olup millî güvenliğin, demokratik anayasal düzenin ve kamu güvenliğinin sağlanması ve korunması amacıyla anılan tedbire başvurulmasının elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

80. Kurallarla, anılan öğrencilerin her konudaki eğitim ve öğrenime erişmelerine değil sadece askerî liseler ve astsubay hazırlama okullarının kapatılması nedeniyle bu eğitim kurumlarındaki eğitim ve öğrenime erişmelerine bir sınırlama getirilmiştir. Kurallarla anılan sınırlama yapılırken eğitimine devam eden öğrencilerin Millî Eğitim Bakanlığınca, giriş sınavlarının yapıldığı tarihte aldıkları ortaöğretim yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun okullara nakledilmeleri sağlanmıştır. Böylece millî güvenliğin, demokratik anayasal düzenin ve kamu güvenliğinin sağlanması ve korunması yönündeki kamu yararı ile eğitim ve öğrenim hakkı arasındaki makul dengenin gözetildiği görülmektedir. Bu yönüyle kuralların eğitim ve öğrenim hakkına orantısız bir müdahalede bulunduğu, dolayısıyla ölçüsüz olduğu ileri sürülemez.

81. Anayasa Mahkemesinin yerleşik kararlarında da vurgulandığı üzere Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilen eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin kanunlarca aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak ve kişilere kanunlar karşısında ayrım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır.

Kanunlar, eşitlik ilkesine uygun bir şekilde, aynı veya benzer durumda bulunanlar için haklarda ve ödevlerde, yararlarda ve yükümlülüklerde, yetkilerde ve sorumluluklarda, fırsatlarda ve hizmetlerde eşit davranılmasını sağlayacak kurallar içermelidir. Ancak durum ve konumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları gerekli kılabilir.

82. Askerî liseler ve astsubay hazırlama okullarından mezun olanlar ile bu okullarda öğrenimine devam etmekte iken okulların kapatılması nedeniyle başka okullara nakledilenler aynı hukuki konumda değildir. Dolayısıyla belirtilen kişiler arasında eşitlik karşılaştırması yapılmasına imkân bulunmamaktadır.

83. Kurallar Anayasa'nın olağan dönem hukuk düzeni yönünden öngördüğü güvence rejimini aşan bir düzenleme öngörmediğinden Anayasa'nın 15. maddesi yönünden ayrıca incelenmemiştir.

84. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 2., 10., 13., 42., 48. ve 49. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın 58. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

F. Kanun'un 105. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının (b) Bendinin "*…Yükseköğretim Kurulunca, üniversite sınavının yapıldığı tarihte aldıkları yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun fakülte ve yüksek okullara, naklen kaydedilirler.*" Bölümünün İncelenmesi

1. Genel Açıklama

85. Harp okullarının teşkilatlanması, görev ve sorumlulukları, eğitim, öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları ve öğrencilerle ilgili esaslar 11/5/2000 tarihli ve 4566 sayılı Harp Okulları Kanunu'nda düzenlenmiştir. Anılan Kanun'un 3. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde, harp okullarının Atatürk ilkelerine bağlı ve askerî değerleri haiz muvazzaf subay yetiştiren, eğitim ve öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan, bilimsel özerkliğe sahip yükseköğretim kurumları olduğu ifade edilmiştir.

86. Harp okulları Kara Harp Okulu, Deniz Harp Okulu ve Hava Harp Okulu adı altında, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetlerinin subay ihtiyacını

karşılamak üzere eğitim ve öğretim faaliyetinde bulunmaktadır. 4566 sayılı Kanun'un 7. maddesine göre harp okullarında ilgili kuvvet komutanlığının ihtiyacına göre temel bilimler, mühendislik ve sosyal bilim alanlarından birinde lisans düzeyinde eğitim ve öğretim yapılmaktadır.

87. Astsubay meslek yüksekokulları da muvazzaf astsubay yetiştiren yükseköğretim kurumları olarak faaliyet göstermektedir. Astsubay meslek yüksek okullarının teşkilatlanması, görev ve sorumlulukları, eğitim ve öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları ve öğrencileriyle ilgili esaslar 11/4/2002 tarihli ve 4752 sayılı Astsubay Meslek Yüksek Okulları Kanunu'nda düzenlenmiştir.

88. 15 Temmuz darbe teşebbüsünden sonra askerî personel yetiştirme sisteminde yapılan değişiklik kapsamında gerek harp okullarının gerekse de astsubay meslek yüksekokullarının yapısında birtakım değişikliklere gidilmiştir.

89. 4566 sayılı Kanun'un 3. maddesinde harp okullarının kuvvet komutanlıkları bünyesinde eğitim ve öğretim yapan bilimsel özerkliğe sahip kurumlar oldukları belirtilmekte iken yapılan değişiklikle bu okulların Millî Savunma Bakanlığı teşkilatı içinde Millî Savunma Üniversitesine bağlı olarak eğitim ve öğretim yapması öngörülmüştür. Böylece harp okulları kuvvet komutanlıklarının hiyerarşik yapılanmasından çıkarılarak Millî Savunma Üniversitesine bağlanmıştır. Kanun'un 11. maddesine göre harp okulu dekanı 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu hükümlerine göre atanmakta iken yapılan değişiklikle dekanın Millî Savunma Bakanı tarafından atanması öngörülmüş, okul komutanı ile dekan arasındaki astlık-üstlük ilişkisi de kaldırılmıştır. Askerî liselerin kaldırılmasıyla birlikte harp okullarının öğrenci kaynağı da değişmiş ve bu eğitim kurumlarına tamamen lise ve dengi okullardan öğrenci alınması öngörülmüştür.

90. Yukarıda yer verilen hükümler birlikte değerlendirildiğinde daha önce kuvvet komutanlıkları bünyesinde askerî eğitim ve öğretim faaliyetlerini yürüten harp okullarının özellikle yönetim anlamında sivilleştirilmesinin öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Bu kapsamda harp okulları Millî Savunma Üniversitesi bünyesinde Cumhurbaşkanı tarafından atanan rektöre

bağlı olarak Millî Savunma Bakanı tarafından atanan dekan tarafından yönetilmekte, okul komutanları ise esas olarak askerî eğitim faaliyetlerinden sorumlu tutulmaktadır.

91. Astsubay meslek yüksekokullarını düzenleyen 4752 sayılı Kanun'da da benzer değişiklikler yapılmıştır. Astsubay meslek yüksekokullarının Millî Savunma Üniversitesi bünyesinde Cumhurbaşkanı tarafından atanan rektöre bağlı olarak Millî Savunma Bakanı tarafından atanan yüksekokul müdürü tarafından yönetilmesi, yüksekokul komutanının ise esas olarak askerî eğitim faaliyetlerinden sorumlu olarak görev yapması öngörülmüştür.

92. Dava konusu kuralda ise 6756 sayılı Kanun'un yayımı tarihinde harp okulları, fakülte ve yüksekokullar ile astsubay meslek yüksekokullarında (jandarma dâhil) öğrenimine devam eden öğrencilerin Yükseköğretim Kurulunca, üniversite sınavının yapıldığı tarihte aldıkları yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun fakülte ve yüksekokullara naklen kaydedilmesi öngörülmüştür.

93. Kural ilk olarak 31/7/2016 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 669 sayılı KHK'nın 105. maddesinde düzenlenmiş, daha sonra 6756 sayılı Kanun'un 105. maddesiyle de aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır. Kurala göre 31/7/2016 tarihinde harp okulları, fakülte ve yüksek okullar ile astsubay meslek yüksekokullarında (jandarma dâhil) öğrenimine devam eden öğrenciler Yükseköğretim Kurulunca, üniversite sınavının yapıldığı tarihte aldıkları yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun fakülte ve yüksek okullara naklen kaydedilecektir.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

94. Dava dilekçesinde özetle; harp okulu ve astsubay meslek yüksekokullarında eğitimine devam eden öğrencilerin durumlarına uygun okullara naklen kaydedilmesinin bu öğrencilerin söz konusu okullarda elde ettikleri öğrencilik statülerini ve bu statüye bağlı haklarını kaybetmeleri anlamını taşıdığı, bu durumun adı geçen okullardan daha önce mezun olan öğrencilerle başka okullara nakledilen öğrenciler arasında eşitsizliğe sebebiyet verdiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

95. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13., 42., 48. ve 49. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

96. Olağanüstü hâl ilanına neden olan darbe girişiminin TSK içinde gizlice yapılanan bir terör örgütü tarafından yapıldığı gözönünde bulundurulduğunda darbe tehdidinin önlenmesi ve bir daha tekrarlanmaması amacıyla askerî personel yetiştirme sistemine yönelik olarak düzenlemeler yapılmasının olağanüstü hâle neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik tedbirler kapsamında kaldığı açıktır. Yeni getirilen askerî personel yetiştirme sisteminin uygulamasına ilişkin olarak kuralla herhangi bir istisna tanınmayarak askerî okullarda öğrenimine devam eden öğrencilerin anılan okullarla ilişiğinin kesilmesi de bu tedbirler kapsamındadır. Bu yönüyle kuralın olağanüstü hâlin gerekli kıldığı durumla ilişkili olduğunda tereddüt bulunmamaktadır. Dolayısıyla kurala ilişkin Anayasa'ya uygunluk denetiminin olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının durdurulmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerekir. Ancak olağanüstü yönetim usullerine başvurulması, bu dönemde yürürlüğe konulan temel hak ve özgürlükleri sınırlandıran her düzenlemenin olağan dönemin izin verdiği ölçütlerin ötesinde olmasını gerektirmeyebileceğinden Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacak incelemeden önce sınırlamaya konu hakkın düzenlendiği Anayasa maddesi başta olmak üzere Anayasa'nın ilgili hükümleri ve olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında bir inceleme yapılmalıdır.

97. Anayasa'nın 48. maddesinin birinci fıkrasında herkesin dilediği alanda çalışma hürriyetine sahip olduğu; 49. maddesinde de çalışmanın herkesin hakkı ve ödevi olduğu hüküm altına alınarak çalışma hürriyeti ve hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddelerle güvence altına alınan hürriyet ve hak, sadece kişilerin özel sektördeki çalışmalarını değil kamudaki çalışmalarını da kapsamaktadır.

98. Hukuk devletinin korumakla yükümlü olduğu evrensel ilkelerden biri hukuk güvenliği ilkesidir. Hukuk güvenliği ilkesi hukuk normlarının

öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Kanunlara güvenerek hayatını yönlendiren, hukuki iş ve işlemlere girişen bireyin bu kanunların uygulanmasına devam edileceği yolunda oluşan beklentisinin mümkün olduğunca korunması hukuki güvenlik ilkesinin gereğidir.

99. Ancak bu husus, mevcut bir hukuki durumun dokunulmazlığı anlamında değerlendirilmemelidir. Hukuki güvenliğin mevcut bir hukuki durum için dokunulmazlık şeklinde algılanması, dinamik toplum yapısının kurallarla statik, durağan hâle getirilmesi sonucunu doğurur ki bu da toplumun çağın gerisinde kalmasına neden olabilir. Bu nedenle kanun koyucu, Anayasa'da öngörülen kurallar çerçevesinde diğer alanlarda olduğu gibi kamu görevine giriş koşullarıyla ilgili olarak da kamu yararı amacıyla bazı değişiklikler yapabilir ve bu değişiklikler kişilerin beklentilerini etkileyebilir.

100. Bir beklentinin hukuken koruma görebilmesinin ön koşullarından biri beklentinin haklı (meşru) beklenti seviyesine ulaşmasıdır. Haklı beklenti, bireyin kendisine güvenerek hareket ettiği, lehine olan bir kanunda öngörülemez bir değişiklik yapılması ve bu öngörülemez değişikliğin herkes yönünden objektif olarak beklenebilecek bir beklentiyi sonuçsuz bırakması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda gündeme gelmektedir. Ancak bir beklentinin hukuken korunabilmesi için anılan koşulların gerçekleşmesi yeterli olmayıp bu beklentinin korunmasına engel teşkil eden bir kamu yararının da bulunmaması gerekmektedir. Bu yönüyle anayasa yargısında kişi yararıyla kamu yararının karşı karşıya geldiği durumlarda ancak önemli bir kamu yararı bulunmadığında haklı beklentinin korunması kabul edilebilir. Aksi takdirde kanun koyucunun kamu yararını gerçekleştirmek üzere değişen koşulara göre yeni politikalar belirlemesi imkânı önemli ölçüde zedelenebilir.

101. Harp okulları, ilgili kuvvet komutanlığının ihtiyacına göre belirlenen dallarda lisans eğitim ve öğretimini görmüş muvazzaf subay yetiştirmek amacıyla kurulmuş eğitim kurumlarıdır. Astsubay meslek yüksekokulları da muvazzaf astsubay yetiştiren yükseköğretim kurumlarıdır.

Harp okulları ve astsubay meslek yüksekokullarında öğrenimine devam eden öğrencilerin muvazzaf subay veya astsubay olarak atanmalarına yönelik ileriye dönük beklentilerinin bulunduğu kuşkusuzdur.

102. Kuralda; harp okulları, fakülte ve yüksekokullar ile astsubay meslek yüksekokullarında öğrenimine devam eden öğrencilerin Yükseköğretim Kurulunca, üniversite sınavının yapıldığı tarihte aldıkları yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun fakülte ve yüksekokullara naklen kaydedilmesi öngörülmüştür. Kuralla, çalışma hürriyeti ve hakkına ilişkin doğrudan bir düzenleme yapılmamakla birlikte adı geçen okullarda eğitimine devam edenlerin doğrudan muvazzaf subay ve astsubay olma imkânları ortadan kaldırılmaktadır. Dolayısıyla harp okullarında ve astsubay meslek yüksekokullarında öğrenimine devam eden öğrencilerin muvazzaf subay veya astsubay olarak çalışma hürriyeti ve hakkına ilişkin beklentilerinin, korunması gerekli haklı beklenti niteliğinde olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

103. Askerlik hizmetinin millî güvenliğin sağlanmasındaki önemi gözönünde bulundurulduğunda TSK'da istihdam edilecek personel seçiminde son derece hassas davranılması ve diğer kurumlara nazaran farklı bir istihdam politikası yürütülmesi olağandır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de yerleşik içtihadında askerlik hizmetinin önemini gözeterek askerlik hizmetine veya askerî personele ilişkin kuralların diğer kurumlara nazaran daha katı şekilde uygulanabileceğini kabul etmektedir. Bu bağlamda TSK'nın omurgasını oluşturan subay ve astsubay rütbeli personelin seçimi ve eğitimi gibi personel istihdamına ilişkin düzenlemeler bakımından kanun koyucunun geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. 15 Temmuz darbe teşebbüsünden sonra millî güvenliğin, demokratik anayasal düzenin ve kamu güvenliğinin sağlanması ve korunmasını sağlamak amacıyla gerek harp okulları gerekse de astsubay meslek yüksekokullarının yapısında köklü değişiklikler yapılarak öğrenci alım sürecinden başlayarak bu kurumların yeni bir eğitim ve personel hazırlama sistemine göre yapılandırılması yoluna gidilmiştir.

104. Yeni askerî eğitim ve personel hazırlama sistemi öngörülürken bu okullara devam eden öğrencilerin geleceğe ilişkin beklentilerini

etkileyebilecek bazı tedbirlerin alınması ihtiyacı ortaya çıkabilir. Anılan öğrencilerin geleceğe ilişkin beklentilerinin, kanun koyucunun millî güvenliğin, demokratik anayasal düzenin ve kamu güvenliğinin sağlanması ve korunmasını sağlamak amacıyla birtakım tedbirler almasına ve anılan okullara ilişkin eğitim sistemini yeniden yapılandırması yönünde düzenlemeler yapmasına engel teşkil edebileceği düşünülemez. Bununla birlikte kanun koyucunun bu düzenlemeleri yaparken kişilerin önceki kanunun yürürlükte kalacağı yönündeki güvenlerine dayanmalarını gözardı etmemesi ve kişilerin bu güvenlerine dayalı olarak ortaya çıkabilecek zararlarını mümkün olduğunca dengeleyebilecek güvencelere yer vermesi gerekir.

105. 15 Temmuz darbe teşebbüsünden sonra öngörülen yeni askerî personel hazırlama ve eğitim sistemiyle bağlantılı olarak dava konusu kuralla anılan okullarda öğrenimine devam eden öğrencilerin önceki düzenlemelerle sağlanan subay ve astsubaylığa atanma imkânının devamı yönünde bir düzenlemeye gidilmeyerek anılan öğrenciler yönünden yeni sistemde bir istisnaya yer verilmemiştir. 6756 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri bir bütün olarak incelendiğinde kanun koyucunun demokratik anayasal düzene karşı yönelen tehditlerin kaynağında önceki askerî personel yetiştirme sisteminin etkili olduğunu değerlendirdiği anlaşılmaktadır. Bu yönüyle kanun koyucunun bu alanı yeniden düzenlerken önceki eğitim sisteminde yetişen öğrenciler yönünden bir istisna tanımamasında güdülen amacın da demokratik anayasal düzeni korumak olduğu açık olup bireylerin geleceğe ilişkin bazı bireysel beklentilerinin, anılan yönde düzenleme yapılmasıyla öngörülen kamu yararından daha üstün tutulması beklenemez.

106. Dava konusu kuralla, anılan kamu yararı nedeniyle harp okulları, fakülte ve yüksekokullar ile astsubay meslek yüksekokullarında öğrenimine devam eden öğrenciler bakımından yeni sisteme ilişkin kurallarla ilgili bir istisna tanınmamakla birlikte, Kanun'da bu durumun anılan öğrenciler yönünden yaratabileceği zararları olabildiğince gidermeye yönelik dengeleyici güvencelerin öngörüldüğü görülmektedir. Bu bağlamda kuralla, anılan öğrencilerin Yükseköğretim Kurulunca, üniversite sınavının yapıldığı tarihte aldıkları yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun fakülte ve yüksekokullara nakledilmeleri ve nakil işlemi yapılırken öğrencilerin daha önce harp okulları ile astsubay meslek yüksekokullarında

aldıkları eğitimin de gözetilmesi öngörülmüştür. Ayrıca eğitim durumlarına uygun şekilde nakil işleminin yapılıp yapılmadığı yargı denetimine tabi kılınmıştır. Bu itibarla dava konusu kuralın, kişilerin çalışma hürriyeti ve hakları yönünden hukuken korunması gereken haklı beklentilerini ihlal ettiği söylenemez.

107. Öte yandan dava konusu kuralla; başladıkları öğrenimi tamamlamalarına izin verilmemesi nedeniyle anılan öğrencilerin söz konusu öğrenime erişemedikleri, dolayısıyla eğitim ve öğrenim haklarına bir sınırlama getirildiği görülmektedir. Ancak askerî personelin yetiştirilmesi ve eğitimi koşullarında sistem değişikliğine gidilmesi nedeniyle getirilen bu sınırlamanın demokratik anayasal düzenin korunması ve askerlik hizmetinin amacına uygun bir şekilde işlemesi amacıyla öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Zira askerî hizmetlerin millî güvenlik, demokratik anayasal düzenin korunması ve kamu güvenliği yönünden taşıdığı kritik önem, yeni sisteme ilişkin kurallara birtakım istisnaların öngörülmesine imkân tanımayabilir. Bu çerçevede kuralla eğitim ve öğrenim hakkına bir sınırlama getirilmekteyse de bu sınırlamanın, kamu yararı amacıyla öngörüldüğü açık olup getirilen sınırlamanın demokratik anayasal düzenin korunması ve askerî hizmetlerin hedefine uygun şekilde yürütülebilmesi amaçları yönünden elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

108. Kuralla öğrencilerin her konudaki eğitim ve öğrenime erişmelerine değil harp okulları ile astsubay meslek yüksekokullarındaki eğitim ve öğrenime erişmelerine sınırlama getirilmiştir. Bu düzenleme yapılırken sınırlamanın eğitim ve öğrenim hakkı yönünden orantısız bir müdahaleye neden olmaması için 106. paragrafta belirtilen güvencelerin öngörüldüğü, böylece kuralın getirilmesiyle hedeflenen kamu yararı ile eğitim ve öğrenim hakkı arasında makul dengenin gözetildiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın eğitim ve öğrenim hakkı yönünden ölçüsüz bir sınırlamaya neden olduğu kabul edilemez.

109. Harp okulları ile astsubay meslek yüksekokullarından mezun olup muvazzaf subay veya astsubay olarak göreve başlayanlar ile öğrenimine devam edenler aynı hukuki konumda değildir. Dolayısıyla belirtilen kişiler arasında eşitlik karşılaştırması yapılmasına da imkân bulunmamaktadır.

110. Kural Anayasa'nın olağan dönem hukuk düzeni yönünden öngördüğü güvence rejimini aşan bir düzenleme öngörmediğinden Anayasa'nın 15. maddesi yönünden ayrıca incelenmemiştir.

111. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 10., 13., 42., 48. ve 49. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

G. Kanun'un 105. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının (c) Bendinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

112. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla 30 Ağustos tarihi itibarıyla harp okulu ve astsubay meslek yüksekokullarından mezun olacak öğrencilerin subay ve astsubaylığa nasbının yapılmayarak bunun yerine durumlarına uygun fakülte ve yüksek okullardan diploma verilmesinin bu öğrencilerin söz konusu okullarda elde ettikleri öğrencilik statülerini ve bu statüye bağlı olarak kazandıkları hakları kaybetmeleri anlamını taşıdığı, bu durumun adı geçen okullardan daha önce mezun olanlarla eşitsizliğe sebebiyet verdiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

113. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesine uyarınca kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13., 42., 48. ve 49. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

114. Dava konusu kuralda 30 Ağustos itibarıyla mezun olacak askerî öğrencilerin subay ve astsubaylığa nasbının yapılmayacağı, bunlara üniversite sınavının yapıldığı tarihte aldıkları yerleştirme puanları dikkate alınarak Yükseköğretim Kurulunca belirlenecek durumlarına uygun fakülte ve yüksek okullarca diploma verileceği hüküm altına alınmıştır.

115. Kuralda 30 Ağustos itibarıyla mezun olacak askerî öğrencilerden bahsedilmekle birlikte yıl belirtilmemiştir. Ancak adı geçen kural ilk olarak 20/7/2016 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla ilan edilen olağanüstü hâl kapsamında 25/7/2016 tarihli ve 669 sayılı KHK ile düzenlenmiştir. Dolayısıyla 30 Ağustos tarihiyle kastedilenin 30/8/2016 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

116. 926 sayılı Kanun'un 3. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde "*Nasıp: İlk subaylığa, astsubaylığa ve bir rütbeden sonraki rütbeye terfide yeni rütbenin normal bekleme süresinin başlama tarihidir*." şeklinde tanımlanmıştır. Kanun'un 35. ve 82. maddelerine göre harp okulundan mezun olan subay adayları ile astsubay meslek yüksekokullarından mezun olan astsubay adayları mezun olur olmaz subay veya astsubay olarak göreve başlamamaktadır. Anılan maddelere göre astsubay ve subayların nasbı 30 Ağustos tarihinde Millî Savunma Bakanı tarafından yapılmaktadır. Dava konusu kuralda ise 15 Temmuz darbe girişiminden sonra 30 Ağustos itibarıyla harp okullarında veya askerî meslek yüksekokullarında almaları gereken eğitimleri tamamlayarak mezun olacak seviyeye gelen askerî öğrencilerin subay ve astsubay olarak TSK'da göreve başlamaları engellenmekte ancak bu kişilere üniversite sınavının yapıldığı tarihte aldıkları yerleştirme puanları dikkate alınarak Yükseköğretim Kurulunca belirlenecek durumlarına uygun fakülte ve yüksekokullarca diploma verilmesi öngörülmektedir.

117. Kanun'un 105. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinin "… *Yükseköğretim Kurulunca, üniversite sınavının yapıldığı tarihte aldıkları yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun fakülte ve yüksek okullara, naklen kaydedilirler*." bölümüne ilişkin gerekçeler dava konusu kural yönünden de geçerlidir.

118. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 10., 13., 42., 48. ve 49. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

119. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralların bu hâliyle uygulanmasının telafisi güç veya imkânsız zararların doğmasına sebebiyet vereceği belirtilerek kuralların yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

9/11/2016 tarihli ve 6756 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Millî Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesi Hakkında Kanun'un;

A. 1. 104. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesine,

2. 105. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

a. (a) bendinin "…*Millî Eğitim Bakanlığınca, giriş sınavlarının yapıldığı tarihte aldıkları ortaöğretim yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun okullara,"* bölümüne,

b. (b) bendinin "…*Yükseköğretim Kurulunca, üniversite sınavının yapıldığı tarihte aldıkları yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun fakülte ve yüksek okullara, naklen kaydedilirler."* bölümüne,

c. (c) bendine,

yönelik iptal talepleri 25/7/2019 tarihli ve E.2017/18, K.2019/66 sayılı kararla reddedildiğinden, bu bende, cümleye ve bölümlere ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

B. 4. maddesinin;

1. (1) numaralı fıkrasının *"…iflasın ertelenmesi talebinde bulunulamaz;…"* ve *"…mahkemelerce iflasa ilişkin araştırma yapılmaksızın derhal reddedilir."*,

2. (2) numaralı fıkrasının;

a. (a) bendinin*"…iflasın ertelenmesine karar verilemez."*,

b. (b) bendinin*"…tedbir kararı verilemez, verilmişse derhal kaldırılır."*,

bölümleri hakkında 25/7/2019 tarihli ve E.2017/18, K.2019/66 sayılı kararla karar verilmesine yer olmadığına karar verildiğinden, bu bölüm ve ibarelere ilişkin yürürlüğün durdurulması talepleri hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

25/7/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. HÜKÜM

9/11/2016 tarihli ve 6756 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Millî Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı

Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesi Hakkında Kanun'un;

A. 4. maddesinin;

1. (1) numaralı fıkrasının *"…iflasın ertelenmesi talebinde bulunulamaz;…"* ve *"…mahkemelerce iflasa ilişkin araştırma yapılmaksızın derhal reddedilir."*,

2. (2) numaralı fıkrasının;

a. (a) bendinin *"…iflasın ertelenmesine karar verilemez."*,

b. (b) bendinin *"…tedbir kararı verilemez, verilmişse derhal kaldırılır."*,

bölümlerine ilişkin iptal talepleri hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

B. 104. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE,

C. 105. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

1. (a) bendinin "…*Millî Eğitim Bakanlığınca, giriş sınavlarının yapıldığı tarihte aldıkları ortaöğretim yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun okullara,"* bölümünün,

2. (b) bendinin "…*Yükseköğretim Kurulunca, üniversite sınavının yapıldığı tarihte aldıkları yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun fakülte ve yüksek okullara, naklen kaydedilirler."* bölümünün,

3. (c) bendinin,

Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE,

25/7/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Hicabi DURSUN
Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2018/92
Karar Sayısı : 2019/67
Karar Tarihi : 25/7/2019

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin ÖZKOÇ ile birlikte 113 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 1/2/2018 tarihli ve 7074 sayılı Kanun'un;

A. 9. maddesiyle 19/8/2016 tarihli ve 6741 sayılı Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketinin Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasına eklenen (d) bendinin,

B. 10. maddesiyle 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının değiştirilen (a) bendinin,

Anayasa'nın 2., 13., 15., 19., 36. ve 121. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir**.**

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

7074 sayılı Kanun'un;

A. 9. maddesiyle 6741 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasına eklenen (d) bendi şöyledir:

"Türkiye Varlık Fonunun kaynakları ve finansman sağlanması

MADDE 4- (1) Türkiye Varlık Fonunun kaynakları;

…

d)** (Ek: 2/1/2017-KHK-684/9 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7074/9 md.) **İktisadi devlet teşekküllerinden, bunların müessese, bağlı ortaklık, işletme, işletme birimleri ile varlıkları ve iştiraklerindeki kamu paylarından, sermayesinin tamamı veya yarısından fazlası Devlete ve/veya diğer kamu tüzel kişilerine ait olan ticari amaçlı kuruluşlardaki kamu paylarından, sermayesinin tamamı kamuya ait olan ticari amaçlı kuruluşların sahip olduğu hisse ve varlıklardan, Devletin diğer iştiraklerindeki kamu paylarından ve Hazineye ait paylardan Bakanlar Kurulu tarafından Türkiye Varlık Fonuna aktarılmasına veya Şirket tarafından yönetilmesine karar verilenlerden,

…

oluşur"

B. 10. maddesiyle 6749 sayılı Kanun'un 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının değiştirilen (a) bendi şöyledir:

"Soruşturma ve kovuşturma işlemleri

MADDE 6- (1) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar, 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar bakımından, olağanüstü halin devamı süresince;

a)** (Değişik: 2/1/2017-KHK-684/10 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7074/10 md.) **Gözaltı süresi, şüphelinin yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yedi günü geçemez. Delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle Cumhuriyet savcısı, gözaltı süresinin yedi gün süreyle uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir.

…"

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 17/5/2018 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Fatih ŞAHİN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükümleri, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Olağanüstü Hâl Yönetim Usulünün Anayasal Çerçevesi

3. Olağanüstü yönetim usulleri; iç karışıklık, ayaklanma, savaş tehlikesinin baş göstermesi, savaş hâli, doğal afet, ağır ekonomik bunalım ve benzeri nedenlerle devletin ve toplumun güvenliğini büyük ölçüde sarsan durumlarla karşılaşıldığında başvurulan yönetim şekilleridir. Belirtilen durumların devletin ve toplumun varlığı ve güvenliği bakımından büyük bir tehlike oluşturduğu kuşkusuzdur. Olağan dönemdeki yönetim rejiminin ve hukuk kurallarının bu tehlikelerin giderilmesinde yetersiz kalabilmesi nedeniyle çağdaş hukuk sistemlerinde olağanüstü hâllerde özel yönetim usullerinin uygulanmasına da imkân tanınmaktadır. Bir başka ifadeyle olağanüstü yönetim usulleri bir zaruretten kaynaklanmakta olup demokratik anayasal düzenin korunması ve sürdürülebilmesi için bu yönetim usullerine başvurulması zorunluluğu ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda olağanüstü yönetimlere neden olan tehlikelerin bertaraf edilebilmesi için olaylar karşısında ivedi önlem ve karar alabilme ihtiyacı duyan yürütmenin yetkilerinin artırılması gerekebilmektedir.

4. Bununla birlikte demokratik ülkelerde olağanüstü yönetim usulleri hukuku dışlayan, keyfî yönetim anlamına gelmez. Olağanüstü yönetim usulleri kaynağını Anayasa'da bulmakta, anayasal kurallara göre yürürlüğe konularak yasama ve yargı organlarının denetiminde varlıklarını sürdürmektedir. Olağanüstü yönetimlerin amacı, anayasal düzeni korumak ve savunmaktır. Bu nedenle olağanüstü hâl yürütme organına önemli yetkiler vermesine, hak ve özgürlükleri de önemli ölçüde sınırlandırmasına karşın hukuki bir rejimdir.

5. 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la yapılan değişiklik öncesinde olağanüstü hâl sebepleri Anayasa'nın 119. ve 120. maddelerinde düzenlenmiş ve 119. maddede "*tabiî afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım halleri*"; 120. maddede de "*Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddî belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddî şekilde bozulması halleri*" olağanüstü hâl ilan edilme sebepleri olarak öngörülmüştür. Anayasa'nın 119. maddesinde düzenlenen olağanüstü hâl, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulunca ilan edilebilirken 120. maddesinde düzenlenen olağanüstü hâl, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulunca Millî Güvenlik Kurulunun da görüşü alındıktan sonra ilan edilebilmektedir.

6. Anayasa'nın mülga 121. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Olağanüstü hal süresince, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda, kanun hükmünde kararnameler çıkarabilir. Bu kararnameler, Resmî Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur; bunların Meclisce onaylanmasına ilişkin süre ve usul, İçtüzükte belirlenir*" denilmektedir. Anılan hüküm uyarınca, olağanüstü hâllerde Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, olağanüstü hâlin gerekli kıldığı konularda kanun hükmünde kararname (KHK) çıkarma yetkisine sahiptir.

7. Anayasa'nın mülga 91. maddesinin birinci fıkrasında, sıkıyönetim ve olağanüstü hâller saklı kalmak üzere Anayasa'nın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri

ile dördüncü bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin KHK'larla düzenlenemeyeceği belirtilmekte iken sıkıyönetim ve olağanüstü hâllerde, söz konusu hak ve ödevler yönünden de KHK ile düzenleme yapılmasına bir engel bulunmamaktadır.

8. Anayasa'nın mülga 121. ve 122. maddelerinin üçüncü fıkralarında da olağanüstü hâl ve sıkıyönetim hâlinin gerekli kıldığı konularda çıkarılan KHK'ların Resmî Gazete'de yayımlandıkları gün TBMM'nin onayına sunulacağı, bunların TBMM tarafından onaylanmasına ilişkin süre ve usulün İçtüzük'te belirleneceği öngörülmüştür. TBMM İçtüzüğü'nün 128. maddesinin 9/10/2018 tarihli ve 1200 sayılı Karar'la değiştirilmeden önceki hâline göre "*Anayasanın 121 ve 122 nci maddeleri gereğince çıkarılan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan kanun hükmünde kararnameler, Anayasanın ve İçtüzüğün kanun tasarı ve tekliflerinin görüşülmesi için koyduğu kurallara göre ancak, komisyonlarda ve Genel Kurulda diğer kanun hükmünde kararnamelerle, kanun tasarı ve tekliflerinden önce, ivedilikle en geç otuz gün içinde görüşülür ve karara bağlanır./ Komisyonlarda en geç yirmi gün içinde görüşmeleri tamamlanmayan kanun hükmünde kararnameler Meclis Başkanlığınca doğrudan doğruya Genel Kurul gündemine alınır*" Söz konusu maddede, olağanüstü dönem KHK'larının da olağan dönem KHK'ları gibi komisyonlarda ve Genel Kurulda öncelikle ve ivedilikle görüşüleceği hükme bağlanmakla birlikte olağan dönem KHK'larından farklı olarak *öncelikle* ve *ivedilikle* görüşülme hususu, birtakım sürelere bağlanarak somutlaştırılmıştır.

B. Olağanüstü Hâl Düzenlemelerinin Yargısal Denetimi

9. Anayasa'nın 6771 sayılı Kanun'la değiştirilmeden önceki 148. maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesinde "*…olağanüstü hallerde, sıkıyönetim ve savaş hallerinde çıkarılan kanun hükmünde kararnamelerin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dava açılamaz*" hükmüne yer verilerek olağanüstü dönem KHK'ları Anayasa Mahkemesinin yargısal denetiminin dışında bırakılmıştır. Anayasa Mahkemesi 2/11/2016 tarihli ve E.2016/171, K.2016/164 sayılı kararında olağanüstü hâl KHK'larının Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenebilmesi için bu yöndeki bir anayasal yetkinin açıkça tanınması gerektiğini ifade ederek Anayasa'nın 148. maddesinin lafzı, Anayasa koyucunun amacı ve ilgili yasama belgeleri

gözönünde bulundurulduğunda olağanüstü hâl KHK'larının herhangi bir ad altında yargısal denetiminin mümkün olmadığına karar vermiştir.

10. Bununla birlikte olağanüstü hâl KHK'larının TBMM tarafından onaylanarak kanunlaşması hâlinde bu kanun hükümlerinin Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde dava açılmasının önünde bir engel bulunmamaktadır. İptal davasına konu edilen 7074 sayılı Kanun, olağanüstü hâl kapsamında çıkarılan 684 sayılı KHK'nın TBMM tarafından onaylanması sonucunda yürürlüğe girmiştir. Bu itibarla dava konusu kurallar diğer kanun hükümleri gibi Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olmakla birlikte bu denetim yapılırken söz konusu kuralların olağanüstü hâle yönelik düzenlemeler içermesi nedeniyle öncelikle inceleme yönteminin belirlenmesi gerekir.

11. Anayasa, temel hak ve özgürlüklerin korunmasına ilişkin olarak olağan ve olağanüstü dönemler için iki ayrı hukuki rejim öngörmektedir. Olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması rejimi Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenmişken olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ya da kullanılmasının durdurulması rejimi Anayasa'nın 15. maddesinde düzenlenmiştir.

12. Anayasa'nın 13. maddesine göre "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*"

13. Anayasa'nın 15. maddesine göre ise "*Savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir./ Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.*"

14. Olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütler Anayasa'nın 13. maddesinde yer alırken *savaş*, *seferberlik* ve *olağanüstü hâller*de hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, hatta kullanılmasının durdurulması özel olarak Anayasa'nın 15. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması ve bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür. Ancak Anayasa'nın 15. maddesiyle bu hususta tanınan yetki de sınırsız değildir. Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirlerin milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükleri ihlal etmemesi ve durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekmektedir. Ayrıca bu durumlarda dahi kişinin yaşam hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulması, din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanması ve bunlardan dolayı suçlanması yasaklanmış; suç ve cezaların geriye yürümemesi ilkesi ile masumiyet karinesinin bu hâllerde de geçerli olduğu kabul edilmiştir.

15. Olağanüstü hâl yönetim usullerine başvurulmasındaki temel amaç, bu yönetim rejiminin uygulanmasına neden olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesini sağlamaktır. Devletin veya toplumun varlığının ya da kamu düzeninin ağır tehdit veya tehlikeler altında bulunması nedeniyle olağanüstü yönetim usulünün uygulandığı dönemlerde, söz konusu tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesi için temel hak ve özgürlüklerin olağan döneme kıyasla daha fazla sınırlandırılması sonucunu doğuran tedbirler alınması gerekebilir. Bu nedenle Anayasa'nın 15. maddesinin uygulanabilmesi için kuralın olağanüstü hâlin gerekli kıldığı durumla ilgisinin bulunması gerekir.

16. Olağanüstü hâl KHK'larının kanunlaşmasından sonra bu kanun hükümlerinin Anayasa'ya uygunluğunun denetlenmesinde ilgili kuralın tabi olduğu sınırlama rejimi tespit edilmelidir. Zira söz konusu düzenlemelerde olağanüstü hâlle ilgili kuralların yanında olağanüstü hâlle ilgisi olmayan kurallara da yer verilebilmesi bu tespitin yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

17. Kanunlaştırılarak yargısal denetime açılan bir kuralın Anayasa'nın olağanüstü dönem için öngördüğü denetim rejimine tabi olabilmesi için

kural, olağanüstü hâlin ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olmalı ve olağanüstü hâl süresiyle sınırlı uygulanmalıdır. Dolayısıyla ancak bu iki niteliği taşıyan bir kuralın Anayasa'ya uygunluk denetiminde olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlanmasını ve durdurulmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesi esas alınabilir.

18. Kuralın olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olmadığı ya da olağanüstü hâlin süresini aştığı durumlarda ise söz konusu kuralın Anayasa'ya uygunluk denetiminde Anayasa'nın 15. maddesi dikkate alınamaz. Bu durumda kurala ilişkin inceleme sınırlamaya konu hakkın düzenlendiği Anayasa maddesi başta olmak üzere Anayasa'nın ilgili hükümleri ile olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimi bakımından temel öneme sahip olan Anayasa'nın 13. maddesi bağlamında yapılmalıdır. Ancak buradaki anayasallık denetiminde varılan sonuç böyle bir düzenlemenin olağanüstü dönemde dahi yapılamayacağı şeklinde anlaşılamaz.

19. Temel hak ve özgürlüklerle ilgili olağanüstü hâl kurallarının anayasallık denetiminde Anayasa'nın 15. maddesinde üç ayrı ölçüt öngörülmüştür. Bu ölçütlerden ilki anılan maddenin ikinci fıkrasında sayılan ve çekirdek alan olarak da ifade edilen temel hak ve özgürlüklere dokunma yasağıdır. Buna göre olağanüstü dönemde de olsa savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.

20. Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ikinci ölçüt kuralların milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı olmamasıdır. Bu yükümlülüklerin başında taraf olunan insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülükler gelmektedir.

21. İnsan hakları alanında Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin başında Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası

Sözleşme (MSHUS) ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) gelmektedir. MSHUS'un 4. ve AİHS'in 15. maddelerine göre milletin yaşamını tehdit eden olağanüstü bir durum meydana geldiğinde devletler, bu sözleşmelerdeki yükümlülüklerini azaltacak tedbirler alabilirler. Ancak MSHUS'un 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasında; AİHS'in 15. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, AİHS'e ek 7 No.lu Protokol'ün 4., 6 No.lu Protokol'ün 3. ve 13 No.lu Protokol'ün 2. maddelerinde yükümlülük azaltılması mümkün olmayan bazı hak ve özgürlüklere yer verilmiştir. Bunlardan önemli bir kısmı, Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında da yer almaktadır. Dolayısıyla bu haklar yönünden yapılacak ikinci inceleme kapsamında Anayasa, MSHUS ve AİHS'te yer alan yükümlülük azaltılması mümkün olmayan ortak hak ve özgürlükler yönünden ayrı bir değerlendirme yapmaya gerek bulunmamaktadır.

22. Bununla birlikte MSHUS'un 4. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile AİHS'in 15. maddesinin (2) numaralı fıkrası ve AİHS'e ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinde, Anayasa'nın 15. maddesinde yer almayan bazı hak ve özgürlüklerin de yükümlülük azaltılmasına konu olamayacağı düzenlenmiştir. Buna göre olağanüstü durumlarda da hiç kimse köle veya kul olarak tutulamaz, yalnızca sözleşmeden doğan yükümlülüklerini yerine getiremediği gerekçesiyle hapsedilemez ve kesin bir hükümle mahkûm edildiği ya da beraat ettiği bir suçtan dolayı yeniden yargılanamaz veya cezalandırılamaz. Ayrıca bu dönemde de herkes her yerde, hukuk önünde kişi olarak tanınma hakkına sahiptir. Son olarak olağanüstü dönemde alınacak tedbirlerin *ırk*, *renk*, *cinsiyet*, *dil*, *din*, *toplumsal köken* gibi sebeplerle ayrımcılık içermemesi gerekir. Bu nedenle belirtilen hak ve özgürlükler Anayasa'nın 15. maddesinde sayılan çekirdek haklar arasında yer almasa da anılan hak ve özgürlükleri sınırlayan tedbirler, milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülüklerle bağdaşmayacağından meşru görülemez. Dolayısıyla bu haklara ilişkin düzenlemelerde sözü edilen sözleşme hükümlerinin gözetileceği tabiidir.

23. Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan üçüncü ölçüt ise olağanüstü hâl döneminde temel hak ve özgürlükleri sınırlayan kuralların *durumun gerektirdiği ölçüde* olmasıdır. Anılan maddedeki ölçülülük *olağanüstü yönetim usulünün uygulanmasına neden olan durum* karşısında ölçülülüğü ifade

etmektedir. Dolayasıyla Anayasa'nın 15. maddesinde belirtilen ölçülülük, Anayasa'nın 13. maddesindeki ölçülülük kriterine göre temel hak ve özgürlükleri daha fazla sınırlamaya izin vermektedir.

24. Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlandırılması veya durdurulması için başvurulan aracın amacı gerçekleştirmeye elverişli ve bunun için gerekli olmasını, ayrıca araçla amacın ölçülü bir oran içinde bulunmasını ifade etmektedir. Buna göre tedbir, olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikelerin ortadan kaldırılması amacına ulaşma bakımından elverişli ve bu amacın gerçekleşmesi için gerekli olmalı; ayrıca tedbire konu temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlama durumun gerektirdiği oranda olmalıdır. Bir başka deyişle alınan tedbirle temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlama durumun gerektirdiği oranı aşarak keyfi niteliğe dönüşmemelidir.

25. Ölçülülüğün tespitinde tedbirin alındığı dönemin tüm koşulları birlikte değerlendirilmelidir. Bu kapsamda olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlama teşkil eden tedbirin ölçülülüğüne ilişkin unsurlar değerlendirilirken olağanüstü yönetim usulünün uygulanmasına neden olan tehdit veya tehlikeler, sınırlamaya konu hak ve özgürlüğün niteliği ve tedbirin alındığı zamanın da gözönünde bulundurulması gerekir.

26. Son olarak Anayasa'nın 15. maddesinde, olağanüstü dönemlerde temel hak ve özgürlüklere yönelik olarak Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınması dışında temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulabilmesine de izin verilmiştir. Ancak buradaki *durdurma* kavramı o hakkın tamamen kullanılamaz hâle gelmesi değil, onun kullanımının geçici olarak askıya alınması anlamına gelmektedir. Kuşkusuz temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının durdurulması niteliğindeki tedbirler de ölçülülük ilkesinin yukarıda belirtilen esaslarına uygun olmalıdır.

27. Olağanüstü yönetim usulünün uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamayı konu edinen kurallara ilişkin olarak Anayasa'nın 15. maddesinin uygulanması gerektiği durumlarda da bu maddeye ilişkin inceleme yapılmadan önce sınırlamaya konu hakkın düzenlendiği Anayasa maddesi başta olmak üzere Anayasa'nın ilgili

hükümleri ve olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında bir inceleme yapılmalıdır. Zira devletin veya toplumun varlığına ya da kamu düzenine yönelik ciddi tehdit veya tehlikelerin ortaya çıktığı olağanüstü durumlarda olağanüstü yönetim usullerine başvurulması, bu dönemde yürürlüğe konulan ve temel hak ve özgürlükleri sınırlandıran her düzenlemenin olağan dönemin izin verdiği ölçütlerin ötesinde olmasını gerektirmeyebilir. Anılan şekilde inceleme yapılması Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan "... *Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir*" hükmünün de bir gereğidir. Nitekim Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında bu konuya ilişkin olarak vermiş olduğu ilk karar olan *Aydın Yavuz ve diğerleri* kararında da aynı inceleme yöntemi benimsenmiştir (*Aydın Yavuz ve diğerleri* ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 193-195).

28. Buna göre yapılan incelemede kuralın Anayasa'nın 15. maddesi dışındaki maddelerinde yer alan güvencelere aykırı olmadığının tespit edilmesi durumunda ayrıca Anayasa'nın 15. maddesi yönünden bir inceleme yapılmasına gerek kalmayacaktır. Zira Anayasa'nın 15. maddesi yönünden bir inceleme yapılabilmesi için öncelikle kuralın Anayasa'nın olağan dönem için öngördüğü güvencelere aykırılık taşıdığının tespit edilmesi gerekmektedir. Kuralın temel hak ve özgürlükler için Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı olduğu tespit edildiğinde ise bu kez sınırlamanın *savaş*, *seferberlik* veya *olağanüstü hâl* dönemlerinde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesine uygun olup olmadığı hususunda inceleme yapılacaktır.

29. Bununla birlikte Anayasa'da bazı temel hak ve özgürlüklerin olağanüstü dönemlerde sınırlandırılmasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu kapsamda bazı temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin sebep ve koşullar ilgili maddede özel olarak somutlaştırılmıştır. Bu nedenle anılan nitelikteki temel hak ve özgürlüklere temas eden olağanüstü hâl kurallarının anayasallık denetiminde Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı tedbirlerin alınıp alınmadığının tespiti bakımından ayrıca Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvenceler yönünden bir inceleme yapılması gerekli değildir. Bu gibi düzenlemelerin anayasallık denetiminde doğrudan Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygunluğunun tespit edilmesi gerekir.

C. Olağanüstü Hâl İlanına Neden Olan 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Teşebbüsü ve Sonrası

30. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış, bu nedenle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâl ilan edilmesine karar verilmiş ve olağanüstü hâl 20/7/2018 tarihine kadar devam etmiştir.

31. Olağanüstü hâlin ilan edilmesi ve bu kararın TBMM tarafından onaylanmasından sonra Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasa'nın o tarihte yürürlükte bulunan 121. maddesine dayanılarak olağanüstü hâl KHK'ları çıkarılmıştır.

32. Darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) ile bağlantılı olan ve aralarında yargı mensuplarının da bulunduğu çok sayıda kişi hakkında soruşturma başlatılmıştır.

33. Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve FETÖ ve/veya PDY olarak isimlendirilen yapılanmanın silahlı bir terör örgütü olduğu ve anılan darbe teşebbüsünün faili olduğu yargı kararlarıyla tespit edilmiştir (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E.2017/956, K.2017/370, 26/9/2017; Yargıtay 16. Ceza Dairesi, E.2015/3, K.2017/3, 24/4/2017; E. 2017/1443, K. 2017/4758, 14/7/2017; E.2018/7103, K.2019/1953, 22/3/2019) (FETÖ/PDY'nin genel özelliklerine ilişkin olarak bkz. *Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 26).

Ç. Olağanüstü Hâl İlanına Neden Olan Olay ve Olguların Anayasal Yönden Değerlendirilmesi

34. Anayasa'nın Başlangıç kısmında milletin iradesinin mutlak üstünlüğüne vurgu yapılarak egemenliğin kayıtsız şartsız Türk milletine ait olduğu, egemenliği millet adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun Anayasa'da gösterilen *hürriyetçi demokrasi* ve *bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni* dışına çıkamayacağı ilke olarak belirtilmiştir.

35. Anayasa'nın 2. maddesinde *başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanma* ve *insan haklarına saygılı demokratik bir hukuk devleti olma* Türkiye Cumhuriyeti'nin temel nitelikleri arasında sayılmıştır.

36. Anayasa'nın Başlangıç kısmında ilkesel düzeyde ifade edilen egemenlikle ilgili hususlara 6. maddesinde hüküm olarak yer verilmiştir. Anılan maddeye göre egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir. Türk milleti, egemenliğini Anayasa'nın koyduğu esaslara göre *yetkili organları eliyle* kullanır. Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir *kişiye*, *zümreye* veya *sınıfa* bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz.

37. Anayasa'nın Başlangıç kısmında yer verilen ilkeler, 2. maddesinde sayılan Cumhuriyetin nitelikleri, 6. maddesinde düzenlenen egemenliğin aidiyeti ve kullanılma şekli ile Anayasa'nın sistematiği birlikte dikkate alındığında *egemenlik*, *egemenliğin kullanılış şekli*, *milletin iradesi*, *demokrasi*, *hukuk devleti* ve *insan hakları* arasında ayrılmaz bağlar bulunduğu anlaşılmaktadır. Buna göre tüm medeni toplumlarda olduğu gibi egemenliğin kaynağı millet olacak, egemenlik -doğrudan veya dolaylı olarak- milletin iradesiyle yetkilendirilen organlar eliyle kullanılacak, milletin iradesi demokratik bir düzende ortaya çıkacak, egemenliğin yetkili organlar eliyle kullanımı hukuk devleti ilkesi başta olmak üzere demokrasinin ilkelerine uygun ve insan haklarına saygı gösterilerek gerçekleştirilecektir.

38. Darbe teşebbüsü, egemenliğin kaynağı olmayan ve milletin egemenliği kullanmak üzere yetkilendirdiği organlar arasında bulunmayan bir grubun zorla demokratik anayasal düzeni ortadan kaldırmaya veya değiştirmeye kalkışmasıdır. Darbenin gerçekleşmesi hâlinde demokratik anayasal düzen ve milletin iradesinin üstünlüğü ortadan kalkmakta, demokratik düzende millete ait olan egemenlik bir grup zorbanın eline geçmektedir. Bu durumda demokrasiden ve hukuk devletinden söz etmek mümkün değildir. Doğal olarak böyle bir düzende bireylerin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alacak bir mekanizma da olmayacaktır. Bu yönüyle demokratik bir toplumun karşılaşabileceği en ağır tehditlerden birinin, belki de en ağırının darbe teşebbüsleri olduğu söylenebilir.

39. Ülkemizde, çok partili siyasi hayata geçildiği tarihten bugüne kadar birkaç kez darbe yapılmış veya buna teşebbüs edilmiştir. Bu nedenle milletimiz, darbe teşebbüsüyle millet iradesini ve egemenliğini gasbedenlerin demokratik anayasal düzene ve insan haklarına karşı nasıl büyük bir tehdit oluşturduklarının tanığıdır.

40. 15 Temmuz 2016 gecesi Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) içinde örgütlenmiş bir grup anayasal düzenin ortadan kaldırılması teşebbüsünde bulunmuş, bu teşebbüs demokratik bir toplumun meşru tüm unsurlarının kararlı direnci sayesinde engellenmiştir. Başta egemenliği gasbedilmeye çalışılan milletimiz olmak üzere millet adına egemenliği kullanmaya yetkili organlar (Cumhurbaşkanı, TBMM, Bakanlar Kurulu ve yargı kurumları), demokratik toplumun vazgeçilmez unsurları olan tüm siyasi partiler, sivil toplum örgütleri, basın yayın organları ve meşru demokratik otoritenin emir ve talimatlarıyla hareket eden güvenlik güçleri bu egemenlik ve demokrasi direnişini hep birlikte gerçekleştirmişlerdir.

41. Darbe teşebbüsü, iradesini ve egemenliğini milletin elinden almaya teşebbüs edenlerin demokratik anayasal düzene ve insan haklarına yönelik tehditlerinin büyüklüğünü somut olarak ortaya çıkarmıştır. Teşebbüs sırasında egemenliğin kayıtsız şartsız kaynağı olan millete, egemenliği millet adına kullanan organlara, demokrasinin vazgeçilmez unsurlarından olan basın yayın kuruluşlarına ve meşru demokratik otoritenin emir ve talimatları doğrultusunda hareket eden güvenlik güçlerine saldırılmıştır. Bu kapsamda egemenliğine ve iradesine sahip çıkmak için sokaklara çıkıp darbeye karşı gösteri yaparak temel haklarını kullanan silahsız bireyler -silah ve bombalarla- katledilmiş ve yaralanmış, bu suretle başta yaşam hakları olmak üzere temel hak ve özgürlükleri yaygın bir şekilde ihlal edilmiştir.

42. Demokratik toplum düzeninin temel kurumlarından biri ve millet iradesinin doğrudan tecelli ettiği organ olan TBMM savaş uçaklarıyla bombalanmış, Cumhurbaşkanı'na suikast girişiminde bulunulmuş, Başbakan silah kullanılarak taciz edilmiş, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumuna baskın yapılarak özgür yayın akışı kesilmiş ve silah zoruyla darbe bildirisi okutulmuş, ülke genelinde yayın yapan bazı özel televizyon kanallarına baskın yapılarak yayınları durdurulmak istenilmiş, meşru otoritenin emir ve

talimatları doğrultusunda hareket eden çok sayıda polis ve askerî personel doğrudan hedef alınarak ya da çatışmalar sırasında şehit edilmiş veya yaralanmıştır.

43. 15 Temmuz 2016 gecesi meydana gelen darbe teşebbüsünün demokratik anayasal düzene karşı oluşturduğu tehdidin büyüklüğünü değerlendirmek bakımından, engellenmiş olan bu teşebbüsün somut olarak meydana getirdiği zararların tek başına dikkate alınması yeterli değildir. Darbe teşebbüsünün kısa sürede engellenememiş olması ya da darbenin gerçekleşmesi hâlinde oluşabilecek risklerin de değerlendirilmesi gerekir. Egemenliğin sahibi olan millet ve demokratik anayasal düzenin tüm unsurları, darbe teşebbüsünü kararlı bir direnişle kısa sürede engellememiş olsalardı ya bir grup zorbanın mutlak egemenliğini kabul edecekler ve onun hiçbir demokratik denetime tabi olmayan iradesine tabi olacaklar ya da direnmeye devam edeceklerdi. Birinci ihtimal bir milletin demokratik açıdan ölümü anlamına gelecektir. İkinci ihtimal olan çatışmaların uzaması ve yaygınlaşması, devlet otoritesinin hatta devletin tamamen ortadan kalkması riskinin yakın, ciddi ve açık bir tehdit olarak ortaya çıkmasına neden olacaktır. Son zamanlarda tanık olunan, yakın çevremizdeki ülkelerin durumu devlet otoritesinin ortadan kalkması hâlinde demokratik bir düzende yaşamak bir yana insanların en temel haklarının her gün saldırı altında olduğu bir düzensizlik ve kargaşa ortamının acı örnekleri olarak dünya kamuoyunun gözönünde durmaktadır. Darbe teşebbüsünün ülkemizin birçok terör örgütünün açık hedefi olduğu günlerde gerçekleştirilmesi bu riskin ağırlığını daha da artırmıştır.

44. Bütün bu değerlendirmeler birlikte ele alındığında darbe teşebbüsünün sadece demokratik anayasal düzen yönünden değil bununla sıkı bağı olan *millî güvenlik* yönünden de mevcut ve ağır bir tehdit oluşturduğu anlaşılmaktadır. Millî güvenlik, Anayasa'da ve insan haklarının korunmasına ilişkin birçok uluslararası belgede, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması sebepleri arasında sayılmıştır. Özgürlük-güvenlik dengesinin sağlanması modern demokrasilerin en önemli amaçlarından biri hâline gelmiştir. Çünkü güvenliğin olmadığı yerde demokratik düzeni sürdürmek ve özgürlükleri hayata geçirebilmek mümkün değildir.

45. Türk demokrasi tarihine kara bir leke olarak geçen 15 Temmuz darbe teşebbüsünün demokratik anayasal düzene, bireylerin temel hak ve özgürlüklerine ve millî güvenliğe yönelik en ağır saldırılardan biri belki de en ağırı olduğu sonucuna varmak gerekir.

D. Kanun'un 9. Maddesiyle 6741 Sayılı Kanun'un 4. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasına Eklenen (d) Bendinin İncelenmesi

46. Dava konusu kuralda yer alan "…*Bakanlar Kurulu*…" ibaresi 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 157. maddesiyle "…*Cumhurbaşkanı*…" şeklinde değiştirilmiştir.

47. Açıklanan nedenle konusu kalmayan bende ilişkin iptal talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermek gerekir.

E. Kanun'un 10. Maddesiyle 6749 Sayılı Kanun'un 6. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının Değiştirilen (a) Bendinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

48. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla olağanüstü hâl süresince uygulanması öngörülen on dört günlük gözaltı süresinin Anayasa'da güvenceye bağlanan kişi hürriyeti ve güvenliğine ölçüsüz bir müdahale oluşturduğu, düzenlemenin milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükleri ihlal ettiği, daha önce Türkiye'de uygulanan uzun gözaltı sürelerinin ölçüsüz olduğuna ilişkin çok sayıda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararının bulunduğu, olağanüstü hâl süresince gözaltı süresinin uzatılmasının ancak Olağanüstü Hal Kanunu ile düzenlenebileceği, 25/10/1983 tarihli ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nda öngörülmeyen bir kısıtlamanın dava konusu kuralla düzenlenmesine imkân bulunmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 13., 15., 19., 36. ve 121. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

49. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 119. maddesi yönünden de incelenmiştir.

50. Dava konusu kuralda; devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar, 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar bakımından, olağanüstü hâlin devamı süresince gözaltı süresinin şüphelinin yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yedi günü geçemeyeceği belirtilmiş; delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle Cumhuriyet savcısının gözaltı süresinin yedi gün süreyle uzatılması yönünde yazılı olarak emir verebileceği hüküm altına alınmıştır.

51. Gözaltı, yakalanan kişi hakkındaki işlemlerin tamamlanması amacıyla kişinin yetkili hâkim önüne çıkarılmasına veya serbest bırakılmasına kadar kanuni süre içinde özgürlüğünün geçici olarak kısıtlanmasını öngören bir koruma tedbiridir. Gözaltına almanın amacı, yakalanan kişi hakkında yürütülen ceza soruşturmasının sağlıklı bir şekilde sürdürülmesini sağlamaktır. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 91. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre gözaltına alma, bu tedbirin soruşturma yönünden zorunlu olmasına ve kişinin bir suçu işlediği şüphesini gösteren somut delillerin varlığına bağlıdır. Gözaltına alma, hâkim kararı olmaksızın kişileri özgürlüğünden yoksun kıldığı için gözaltı süreleri olabildiğince kısa tutulmuş; Anayasa'da ve kanunlarda gözaltı için belli sınırlamalar öngörülmüştür.

52. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak belirtilmiş; ikinci ve üçüncü fıkralarında, şekil ve şartları kanunda gösterilmek kaydıyla kişilerin hürriyetinden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Anılan maddenin beşinci fıkrasında ise yakalanan veya tutuklanan kişinin tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırk sekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün içinde hâkim önüne çıkarılacağı, bu süreler geçtikten sonra hâkim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılamayacağı hüküm altına alındıktan sonra bu sürelerin olağanüstü hâl ve savaş hâllerinde uzatılabileceği belirtilmiştir.

53. Buna göre olağanüstü hâl ve savaş hâllerinde gözaltı süresine yönelik olarak Anayasa'nın yukarıda anılan hükmünde yer alan sürelerin

uzatılması öngörülebilir. Ancak bu düzenlemeler de Anayasa'da olağanüstü hâl döneminde temel hak ve özgürlükler için öngörülmüş olan güvencelere aykırı olamaz.

54. Dava konusu kural; devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar, 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar bakımından olağanüstü hâl süresince uygulanacak gözaltı süresini düzenlemektedir. Kurala göre gözaltı süresi, şüphelinin yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yedi günü geçemeyecektir. Ancak delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle Cumhuriyet savcısı, gözaltı süresinin yedi gün süreyle uzatılmasına yazılı olarak emir verebilecektir. Böylece kurala göre olağanüstü hâl süresince gözaltı süresi azami on dört gün olarak uygulanabilecektir.

55. 15 Temmuz darbe teşebbüsünden sonra olağanüstü hâlin ilan edilmesiyle birlikte 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı OHAL KHK'sı ile gözaltı süresi yukarıda anılan suçlar bakımından otuz gün olarak öngörülmüştür. Daha sonra 2/1/2017 tarihli ve 684 sayılı OHAL KHK'sı ile gözaltı süresi yedi güne indirilmiş ve Cumhuriyet savcısının yazılı emriyle yedi güne kadar uzatılmasına imkân tanınmıştır. Böylece olağanüstü hâlin ilanından itibaren yaklaşık beş ay boyunca gözaltı süresi azami otuz gün olarak uygulanmış, 2/1/2017 tarihinden olağanüstü hâlin sona erdiği 20/7/2018 tarihine kadar ise azami on dört gün olarak belirlenmiştir. 684 sayılı OHAL KHK'sı TBMM'ce 7074 sayılı Kanun'la onaylanmıştır.

56. Kuralın gerekçesinde, terör ve örgütlü suçlarda olağanüstü hâl süresince otuz gün olarak düzenlenen azami gözaltı süresinin yedi güne indirilmesi, delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu durumunda ise bu sürenin yedi gün süreyle uzatılmasının amaçlandığı belirtilmiş; olağanüstü hâlin ilanına neden olan olayların ciddiyeti, bu olaylara ilişkin soruşturmaların kapsamı ve niteliği ile şüpheli sayılarının çokluğu gibi nedenlerle başlangıçta otuz gün olarak belirlenen sürenin geçen zaman zarfında soruşturmalarda alınan mesafe ve ihtiyaç doğrultusunda yeniden belirlendiği ifade edilmiştir.

57. Gözaltı süresinin olağan döneme göre daha uzun tutulmasını öngören kuralın olağanüstü hâl dönemiyle sınırlı olarak olağanüstü durumun ilanına neden olan tehdit veya tehlikenin bertaraf edilmesiyle ilgili olduğu açıktır. Dolayısıyla olağan dönemde azami dört gün olarak belirlenen gözaltı süresiyle ilgili anayasal güvenceyi karşılamayan kurala ilişkin incelemede olağanüstü hâl döneminde temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasına yönelik güvence rejimini düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesinin dikkate alınması gerekmektedir.

58. Anayasa'nın anılan maddesine göre yapılacak inceleme, azami on dört gün olarak belirlenen gözaltı süresinin maddenin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunup dokunmadığı, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı bulunup bulunmadığı ve durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının tespitiyle sınırlı olacaktır.

59. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı olağanüstü hâl yönetiminin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan, dokunulması yasaklanmış çekirdek haklar arasında bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu hak yönünden olağanüstü hâllerde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirlerin alınması mümkündür.

60. Ayrıca anılan hak, milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülük olarak insan hakları alanında Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden özellikle MSHUS'nin 4. maddesinin (2) numaralı ve AİHS'in 15. maddesinin (2) numaralı fıkralarında ve bu Sözleşme'ye ek protokollerde dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında olmadığı gibi milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir güvence (olağanüstü dönemlerde de korunmaya devam eden güvenceler) kapsamında da değildir.

61. Bununla birlikte kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yapılan sınırlamanın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında *durumun gerektirdiği ölçüde* olduğunun söylenebilmesi için öncelikle keyfî olmaması gerekir. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı devletin bireylerin özgürlüğüne keyfî olarak müdahale etmemesini güvence altına alan temel bir haktır. Kişilerin keyfî olarak hürriyetinden yoksun bırakılmaması, hukukun üstünlüğüyle bağlı olan bütün siyasal sistemlerin merkezinde yer alan en önemli güvenceler

arasındadır. Keyfî olarak hürriyetten yoksun bırakılmaya karşı usule ilişkin güvenceler de bu kapsamda değerlendirilmelidir.

62. Kuralla kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına yapılan sınırlamanın *ölçülü* olup olmadığı değerlendirilirken elbette ülkemizde olağanüstü hâl ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve olağanüstü hâl ilanı sonrasında ortaya çıkan koşulların yanı sıra hâkim önüne çıkarılmaksızın hürriyetten yoksun kalınan süre de dikkate alınacaktır.

63. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de AİHS'in 15. maddesi kapsamında yükümlülük azaltma bildiriminde bulunan ulusal makamların olağanüstü durumun gereklilikleri ve bunu gidermek için yapılacak yükümlülük azaltmalarının niteliği ve kapsamı konusunda geniş takdir yetkisinin bulunduğunu, ancak alınan tedbirlerin krizin zorunluluklarının kesinlikle gerektirdiği ölçünün ötesine geçip geçmediğine karar verme konusundaki yetkinin AİHM'e ait olduğunu belirtmektedir. AİHM bu denetim yetkisini kullanırken yükümlülük azaltma nedeniyle etkilenen hakların niteliğini, olağanüstü duruma yol açan sebepleri ve olağanüstü durumun süresini gözönünde bulundurmaktadır (*Aksoy/Türkiye*, B. No: 21987/93, 18/12/1996, § 68).

64. 15 Temmuz darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde darbe girişimiyle bağlantılı ya da FETÖ/PDY ile bağlantılı olduğu değerlendirilen yaklaşık 221.000 kişi hakkında adli işlem yapılmış; başta TSK, emniyet ve yargı mensupları olmak üzere 170.000'den fazla kişi hakkında gözaltı tedbiri uygulanmıştır. Bu kişilerin önemli bir bölümü mahkeme kararıyla tutuklanmış, yapılan soruşturmalar sonucunda ülke genelinde binlerce şüpheli hakkında çok sayıda iddianame tanzim edilmiştir. Bu süreçte bilhassa yargı organları ve soruşturma mercileri, öngörülemez şekilde ağır bir iş yükünü yönetmek zorunda kalmıştır. Ayrıca, darbe teşebbüsünden hemen sonra darbe teşebbüsünde bulunduğu belirtilen FETÖ/PDY ile ilgisi nedeniyle ilk etapta 2.745 hâkim ve Cumhuriyet savcısına görevden el çektirilmiş, süreç içinde de yaklaşık 4.000 yargı mensubu meslekten ihraç edilmiştir.

65. Anılan darbe teşebbüsü, ülkede terör saldırılarının yoğunlaştığı bir dönemde gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte genel olarak bölücü terör örgütü

PKK ile mücadele edilmekle birlikte DHKP/C, El Kaide ve DEAŞ gibi diğer pek çok terör örgütünün de saldırılarına maruz kalınmış ve bu terör örgütlerine yönelik olarak da mücadelede bulunulmuştur. Dolayısıyla darbe teşebbüsünün savuşturulmasından sonra da teşebbüsle bağlantılı kişilerle veya teşebbüsle doğrudan bağlantılı olmasa bile teşebbüsün arkasındaki yapılanma ile bağlantılı olduğu değerlendirilen kişilerle ilgili yürütülen soruşturmaların yanı sıra diğer terör örgütlerinin saldırı ve faaliyetlerine ilişkin olarak da çok sayıda kişi hakkında soruşturma yürütülmüştür.

66. Darbe teşebbüsü gibi olağanüstü hâl ilanına neden olan olaylara yönelik adli ve idari soruşturmalar kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakabilmektedir. Bu nedenle olaylar karşısında ivedi önlem ve karar alabilme gereksinimi içinde bulunan yürütmenin yetkilerinin artırılması gündeme gelebileceği gibi olağanüstü hâl ilanına neden olan olayların bertaraf edilmesi ve bir daha tekrarlanmaması amacıyla olağan dönemle kıyaslanmayacak düzenlemeler ve katı tedbirler de öngörülebilir. Darbe teşebbüsüne ilişkin faaliyetler kapsamında ülke genelinde binlerce kişi tarafından icra edilen suç oluşturabilecek nitelikteki çok sayıda eylemin aynı anda işlenmesi, bunun yanı sıra çoğunluğu önemli yerlerde kamu görevlisi olan on binlerce şüpheli hakkında doğrudan darbeyle ilişkili olmasa da FETÖ/PDY'ye mensubiyet nedeniyle ivedilikle soruşturma yapılması ihtiyacı birlikte dikkate alındığında olağan dönemdeki soruşturmaya ilişkin tedbirlerin yetersiz kalması söz konusu olabilir. Darbe teşebbüsünün boyutu, teşebbüsün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'nin yapısı (gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi), darbe teşebbüsü sonrasında uygulanan tedbirler kapsamında yapılan soruşturmalar ve açılan davaların sayısı ile özellikle soruşturma işlemlerini yürütmek ve denetlemekle görevli olan çok sayıda emniyet ve yargı mensubunun meslekten ihraç edildiği gözetildiğinde, soruşturma işlemlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla olağanüstü hâl süresiyle sınırlı olarak gözaltı süresinin azami on dört gün olarak uygulanmasının elverişli ve gerekli bir tedbir olmadığı söylenemez.

67. Kuralla gözaltı süresi olağanüstü hâl süresince azami on dört güne çıkarılmakla birlikte bu sürenin keyfî olarak uygulanmasına izin verilmesinin

söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır. Kuralda, gözaltı süresinin yakalama anından itibaren yedi günü geçemeyeceği belirtilerek üst sınır belirlenmiştir. Dolayısıyla kural olarak bu süre yedi günü aşamayacaktır. Ancak somut olay kapsamında delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle bu sürenin yedi gün süreyle uzatılabilmesine imkân tanınmıştır. Hiç kuşkusuz delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu şartlarının gerçekleşmediği durumlarda gözaltı süresinin uzatılması gündeme gelemeyecektir. Gözaltı için öngörülen süreler azami süreler olup olayın özelliğine göre soruşturma işlemlerinin daha kısa zamanda tamamlanması durumunda gözaltı süresinin de daha kısa uygulanmak zorunda olduğu açıktır.

68. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında, her ne sebeple olursa olsun hürriyeti kısıtlanan kişinin kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahip olduğu belirtilerek gözaltına itiraz, anayasal güvence altına alınmıştır. Bu kapsamda 5271 sayılı Kanun'un 91. maddesinin (5) numaralı fıkrasında, gözaltına alma ve gözaltı süresinin uzatılmasına ilişkin olarak Cumhuriyet savcısının yazılı emrine karşı, yakalanan kişi, müdafii veya kanuni temsilcisi, eşi ya da birinci veya ikinci derecede kan hısmına hemen serbest bırakılmayı sağlamak için sulh ceza hâkimine başvurma hakkı tanınmıştır. Böylece gerek gözaltı kararına gerekse de gözaltı süresinin uzatılmasına karşı etkili bir başvuru yolu öngörülmüştür. Ayrıca 5271 sayılı Kanun'un 147. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinde, yakalanarak gözaltına alınan şüpheliye müdafi seçebilme hakkı getirilmiş ve şüphelinin müdafi seçecek durumda olmadığı ve bir müdafi yardımından faydalanmak istediği takdirde baro tarafından müdafi görevlendirilebilmesine imkân tanınmıştır.

69. Anayasa'nın 19. maddesinin dördüncü fıkrasında, yakalanan veya tutuklanan kişilere, yakalama veya tutuklama sebepleri ve haklarındaki iddiaların her hâlde yazılı ve bunun hemen mümkün olmaması hâlinde sözlü olarak derhâl, toplu suçlarda ise en geç hâkim huzuruna çıkarılıncaya kadar bildirileceği belirtilerek isnat olunan suçla ilgili kişilere bilgi verme yükümlülüğü getirilmiş; altıncı fıkrasında da, kişinin yakalandığı veya tutuklandığının yakınlarına derhâl bildirileceği belirtilmiştir.

70. Anılan hükümler birlikte değerlendirildiğinde gözaltı tedbirinin hukuka uygun şekilde uygulanıp uygulanmadığı bakımından gerek Anayasa'da gerekse de 5271 sayılı Kanun'da yeterli güvencelere yer verildiği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle olağanüstü hâl süresince gözaltı süresi bakımından Anayasa'da öngörülen azami süreleri aşar nitelikte düzenleme yapılırken bu sürelerin amacına uygun ve ölçülü şekilde uygulanmasını sağlayacak güvencelere yer verildiği, böylece olağanüstü hâle sebebiyet veren tehdit veya tehlikenin bertaraf edilmesi kapsamında alınması gereken tedbirleri aşan bir keyfiliğe izin verilmediği anlaşılmaktadır.

71. Bu itibarla devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar, 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar bakımından olağanüstü hâlin devamı süresince gözaltı süresinin azami yedi gün olarak uygulanmasını ve kanunda belirtilen zorunlu şartların gerçekleşmesi hâlinde bunun azami yedi güne kadar uzatılmasını öngören kuralın, olağanüstü hâlde kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde sınırlandırdığı söylenemez.

72. Öte yandan dava dilekçesinde, olağanüstü hâl süresince gözaltı süresinin uzatılmasının ancak Olağanüstü Hal Kanunu ile düzenlenebileceği ileri sürülmekte ise de olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin düzenlemelerin Olağanüstü Hal Kanunu'nda düzenlenmesini öngören Anayasa'nın 121. maddesi, 6771 sayılı Kanun'la yürürlükten kaldırılmıştır. Bu yönüyle Anayasa'nın mülga 121. maddesi kapsamında bir denetim yapılması mümkün değildir.

73. 6771 sayılı Kanun'un 12. maddesiyle Anayasa'nın 119. maddesinde değişikliğe gidilerek olağanüstü hâl yönetimine ilişkin usul ve esaslar yeniden düzenlenmiştir. Anayasa'nın 119. maddesinin beşinci fıkrasında, olağanüstü hâllerde vatandaşlar için getirilecek para, mal ve çalışma yükümlülükleri ile 15. maddedeki ilkeler doğrultusunda temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlanacağının veya geçici olarak durdurulacağının, hangi hükümlerin uygulanacağının ve işlemlerin nasıl yürütüleceğinin kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Dava konusu düzenlemenin de Anayasa'nın 119. maddesi kapsamında kanun ile yapıldığı açık olduğundan kuralın Anayasa'nın 119. maddesine aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

74. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 15., 19. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2., 13., ve 36. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

75. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralların bu hâliyle uygulanmasının telafisi güç veya imkânsız zararların doğmasına sebebiyet vereceği belirtilerek kuralların yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

1/2/2018 tarihli ve 7074 sayılı Kanun'un;

A. 10. maddesiyle 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının değiştirilen (a) bendine yönelik iptal talebi 25/7/2019 tarihli ve E.2018/92, K.2019/67 sayılı kararla reddedildiğinden bu bende ilişkin yürürlüğün durdurulması talebinin REDDİNE,

B. 9. maddesiyle 19/8/2016 tarihli ve 6741 sayılı Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketinin Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasına eklenen (d) bendi hakkında 25/7/2019 tarihli ve E.2018/92, K.2019/67 sayılı kararla karar verilmesine yer olmadığına karar verildiğinden, bu bende ilişkin yürürlüğün durdurulması talebi hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

25/7/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. HÜKÜM

1/2/2018 tarihli ve 7074 sayılı Kanun'un;

A. 9. maddesiyle 19/8/2016 tarihli ve 6741 sayılı Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketinin Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasına eklenen (d) bendine ilişkin iptal talebi hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

B. 10. maddesiyle 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının değiştirilen (a) bendinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE,

25/7/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Hicabi DURSUN
Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2018/105
Karar Sayısı : 2019/71
Karar Tarihi : 19/9/2019

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin ÖZKOÇ ile birlikte 126 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 9/5/2018 tarihli ve 7141 sayılı Kanun'un;

A. 5. maddesiyle 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na eklenen geçici 77. maddenin birinci cümlesinin,

B. 7. maddesiyle 28/3/1983 tarihli ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen;

1. Ek 179. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"Selçuk Üniversitesine bağlı Mühendislik Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesinden, Selçuk Üniversitesine bağlı Mimarlık Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Mimarlık ve Tasarım Fakültesi,…"* bölümünün,

b. (b) bendinin,

2. Ek 180. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"Kütahya Dumlupınar Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Diş Hekimliği Fakültesi ile Tıp Fakültesinden, Kütahya Dumlupınar Üniversitesine bağlı Kütahya Sağlık Yüksekokulunun fakülteye dönüştürülmesi ve adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturularak Rektörlüğe bağlanan Sağlık Bilimleri Fakültesinden,…"* bölümünün,

b. (b) bendinin *"Kütahya Dumlupınar Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Gediz Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ile Simav Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulundan,…"* bölümünün,

c. (c) bendinin,

3. Ek 181. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"İnönü Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Su Ürünleri Fakültesi ile Ziraat Fakültesinden,…"* bölümünün,

b. (b) ve (c) bentlerinin,

4. Ek 182. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Orman Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Veteriner Fakültesi, Mühendislik Fakültesi…"* bölümünün,

b. (b) bendinin *"İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Ormancılık Meslek Yüksekokulu, Veteriner Fakültesi Meslek Yüksekokulunun adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Veterinerlik Meslek Yüksekokulu, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu…"* bölümünün,

c. (c) bendinin *"İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Adli Tıp Enstitüsü, Kardiyoloji Enstitüsü, Nörolojik Bilimler Enstitüsü, Akciğer Hastalıkları ve Tüberküloz Enstitüsü…"* bölümünün,

5. Ek 183. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin,

b. (b) bendinin *"Gazi Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu, Tapu Kadastro Yüksekokulu, Türk Müziği Devlet Konservatuvarı…"* bölümünün,

c. (c) bendinin,

6. Ek 184. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"Sakarya Üniversitesine bağlı Spor Bilimleri ile Teknoloji fakültelerinin adları ve bağlantıları değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Söğütlü'de Spor Bilimleri Fakültesi ve Arifiye'de Teknoloji Fakültesinden, Sakarya Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sapanca'da Turizm Fakültesinden…"* bölümünün,

b. (b) bendinin,

c. (c) bendinin *"Sakarya Üniversitesine bağlı Kırkpınar Turizm Meslek Yüksekokulu ile Sakarya Meslek Yüksekokulunun adları ve bağlantıları değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sapanca Turizm Meslek Yüksekokulu ile Adapazarı Meslek Yüksekokulundan; Sakarya Üniversitesine bağlı Ali Fuat Cebesoy Meslek Yüksekokulu ile Geyve Meslek Yüksekokulunun birleştirilerek bağlantısının değiştirilmesiyle Rektörlüğe bağlanan Geyve Meslek Yüksekokulundan; Sakarya Üniversitesine bağlı iken bağlantıları değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Akyazı Meslek Yüksekokulu, Arifiye Meslek Yüksekokulu, Ferizli Meslek Yüksekokulu, Hendek Meslek Yüksekokulu, Karasu Meslek Yüksekokulu, Kaynarca Seyfettin Selim Meslek Yüksekokulu, Pamukova Meslek Yüksekokulu, Sapanca Meslek Yüksekokulu ve Kocaali Meslek Yüksekokulu…"* bölümünün,

7. Ek 185. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"...Ondokuz Mayıs Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Gemi İnşaatı ve Deniz Bilimleri Fakültesi ile Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesinden,"* bölümünün,

b. (b) bendinin,

8. Ek 187. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin "*Mersin Üniversitesine bağlı Tarsus Teknoloji Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Teknoloji Fakültesinden, Mersin Üniversitesine bağlı Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesinin bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesinden,…"* bölümünün,

b. (b) ve (c) bentlerinin,

9. Ek 188. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"Karadeniz Teknik Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Fatih Eğitim Fakültesi, Hukuk Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, İletişim Fakültesi, Karadeniz Teknik Üniversitesine bağlı Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunun fakülteye dönüştürülmesi ve adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturulan ve Rektörlüğe bağlanan Spor Bilimleri Fakültesi…"* bölümünün,

b. (b), (c) ve (ç) bentlerinin,

10. Ek 189. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"Erciyes Üniversitesine bağlı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulunun fakülteye dönüştürülmesi ve adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturulan ve Rektörlüğe bağlanan Uygulamalı Bilimler Fakültesi,…"* bölümünün,

b. (b) bendinin *"Erciyes Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Bünyan Meslek Yüksekokulu, Develi Hüseyin Şahin Meslek Yüksekokulu, Mustafa Çıkrıkçıoğlu Meslek Yüksekokulu, Pınarbaşı Meslek Yüksekokulu, Safiye Çıkrıkçıoğlu Meslek Yüksekokulu, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Tomarza Mustafa Akıncıoğlu Meslek Yüksekokulu, Yahyalı Meslek Yüksekokulu ile Erciyes Üniversitesine bağlı Kayseri Meslek Yüksekokulunun adı ve bağlantısı değiştirilerek oluşturulan Meslek Yüksekokulu…"* bölümünün,

11. Ek 190. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesine bağlı Elbistan Teknoloji Fakültesinin adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturularak Rektörlüğe bağlanan Elbistan Mühendislik Fakültesi,…"* bölümünün,

b. (b) bendinin,

12. Ek 193. maddenin ikinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinin,

13. Ek 194. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı Ziraat Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesinden, Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Orman Fakültesi, Teknoloji Fakültesi, Eğirdir Su Ürünleri Fakültesinden…"* bölümünün,

b. (b) bendinin *"Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Eğirdir Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu, Yalvaç Büyükkutlu Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu…"* bölümünün,

c. (c) bendinin,

14. Ek 195. maddenin ikinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinin,

Anayasa'nın 2., 10., 27. ve 130. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un iptali talep edilen kuralların da yer aldığı,

1. 5. maddesiyle 2547 sayılı Kanun'a eklenen geçici 77. madde şöyledir:

"Geçici Madde 77- (Ek: 9/5/2018-7141/5 md.)

Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ilahiyat önlisans programından mezun olanlara ilahiyat fakültesi ve aynı programı uygulayan fakültelerde, eşdeğer alanlarda lisans tamamlama eğitimi yaptırılır. *Bu eğitimin usul ve esasları ile her yıl tahsis edilecek kontenjanlar Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenir."*

2. 7. maddesiyle 2809 sayılı Kanun'a eklenen;

a. Ek 179. madde şöyledir:

"Konya Teknik Üniversitesi

Ek Madde 179- (Ek: 9/5/2018-7141/7 md.)

Konya'da Konya Teknik Üniversitesi adıyla yeni bir üniversite kurulmuştur.

Bu Üniversite;

a) ***Selçuk Üniversitesine bağlı Mühendislik Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesinden, Selçuk Üniversitesine bağlı Mimarlık Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Mimarlık ve Tasarım Fakültesi,*** *Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi ile Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesinden,*

b) Selçuk Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulundan,

c) Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Lisansüstü Eğitim Enstitüsünden,

oluşur."

b. Ek 180. madde şöyledir:

"Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi

Ek Madde 180- (Ek: 9/5/2018-7141/7 md.)

Kütahya'da Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi adıyla yeni bir üniversite kurulmuştur.

Bu Üniversite;

a) ***Kütahya Dumlupınar Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Diş Hekimliği Fakültesi ile Tıp Fakültesinden, Kütahya Dumlupınar Üniversitesine bağlı Kütahya Sağlık Yüksekokulunun fakülteye dönüştürülmesi ve adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturularak Rektörlüğe bağlanan Sağlık Bilimleri Fakültesinden,*** *Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesinden,*

b) ***Kütahya Dumlupınar Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Gediz Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ile Simav Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulundan,*** *Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Meslek Yüksekokulu ile Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulundan,*

c) Kütahya Dumlupınar Üniversitesine bağlı Sağlık Bilimleri Enstitüsünün adı ve bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturularak Rektörlüğe bağlanan Lisansüstü Eğitim Enstitüsünden,

oluşur."

c. Ek 181. madde şöyledir:

"Malatya Turgut Özal Üniversitesi

Ek Madde 181- (Ek: 9/5/2018-7141/7 md.)

Malatya'da Malatya Turgut Özal Üniversitesi adıyla yeni bir üniversite kurulmuştur.

Bu Üniversite;

a) ***İnönü Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Su Ürünleri Fakültesi ile Ziraat Fakültesinden,*** *Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi ile Mimarlık ve Tasarım Fakültesinden,*

b) İnönü Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sivil Havacılık Yüksekokulundan,

c) İnönü Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Arapgir Meslek Yüksekokulu, Akçadağ Meslek Yüksekokulu, Battalgazi Meslek Yüksekokulu, Darende Bekir Ilıcak Meslek Yüksekokulu, Doğanşehir Vahap Küçük Meslek Yüksekokulu, Kale Turizm ve Otel İşletmeciliği Meslek Yüksekokulu, Hekimhan Mehmet Emin Sungur Meslek Yüksekokulu ile Yeşilyurt Meslek Yüksekokulundan,

ç) Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Lisansüstü Eğitim Enstitüsünden,

oluşur."

ç. Ek 182. madde şöyledir:

"İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

Ek Madde 182- (Ek: 9/5/2018-7141/7 md.)

İstanbul'da İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa adıyla yeni bir üniversite kurulmuştur.

Bu Üniversite;

a) ***İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Orman Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Veteriner Fakültesi, Mühendislik Fakültesi*** *ile Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Diş Hekimliği Fakültesi, İktisat Fakültesi, İşletme Fakültesi ile Eczacılık Fakültesinden,*

b) ***İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Ormancılık Meslek Yüksekokulu, Veteriner Fakültesi Meslek Yüksekokulunun adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Veterinerlik Meslek Yüksekokulu, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu*** *ile yeni kurulan Yabancı Diller Yüksekokulundan,*

c) ***İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Adli Tıp Enstitüsü, Kardiyoloji Enstitüsü, Nörolojik Bilimler Enstitüsü, Akciğer Hastalıkları ve Tüberküloz Enstitüsü*** *ve Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Lisansüstü Eğitim Enstitüsünden,*

oluşur."

d. Ek 183. madde şöyledir:

"Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Ek Madde 183- (Ek: 9/5/2018-7141/7 md.)

Ankara'da Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi adıyla yeni bir üniversite kurulmuştur.

Bu Üniversite;

a) Gazi Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Güzel Sanatlar Fakültesi, Edebiyat Fakültesi, Hukuk Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İletişim Fakültesi, Polatlı Fen-Edebiyat Fakültesi, Polatlı İlahiyat Fakültesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi ile Turizm Fakültesinden,

b) ***Gazi Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu, Tapu Kadastro Yüksekokulu, Türk Müziği Devlet Konservatuvarı*** *ile Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Yabancı Diller Yüksekokulundan,*

c) Gazi Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Adalet Meslek Yüksekokulu, Polatlı Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu ve Polatlı Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulundan,

ç) Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Lisansüstü Eğitim Enstitüsünden,

oluşur."

e. Ek 184. madde şöyledir:

"Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi

Ek Madde 184- (Ek: 9/5/2018-7141/7 md.)

Sakarya'da Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi adıyla yeni bir üniversite kurulmuştur.

Bu Üniversite;

a) ***Sakarya Üniversitesine bağlı Spor Bilimleri ile Teknoloji fakültelerinin adları ve bağlantıları değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Söğütlü'de Spor Bilimleri Fakültesi ve Arifiye'de Teknoloji Fakültesinden, Sakarya Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sapanca'da Turizm Fakültesinden*** *ve Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Ferizli'de Ulaştırma ve Lojistik Fakültesi, Ali Fuat Paşa Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi, Akyazı'da Sağlık Bilimleri Fakültesi ve Batı Karadeniz Deniz Bilimleri Fakültesinden,*

b) Sakarya Üniversitesine bağlı Yabancı Diller Yüksekokulunun adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Adapazarı'nda Yabancı Diller Yüksekokulu, Sakarya Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Kaynarca'da Uygulamalı Bilimler Yüksekokulundan,

c) ***Sakarya Üniversitesine bağlı Kırkpınar Turizm Meslek Yüksekokulu ile Sakarya Meslek Yüksekokulunun adları ve bağlantıları değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sapanca Turizm Meslek Yüksekokulu ile Adapazarı Meslek Yüksekokulundan; Sakarya Üniversitesine bağlı Ali Fuat Cebesoy Meslek Yüksekokulu ile Geyve Meslek Yüksekokulunun birleştirilerek bağlantısının değiştirilmesiye Rektörlüğe bağlanan Geyve Meslek Yüksekokulundan; Sakarya Üniversitesine bağlı iken bağlantıları değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Akyazı Meslek Yüksekokulu, Arifiye Meslek Yüksekokulu, Ferizli Meslek Yüksekokulu, Hendek Meslek Yüksekokulu, Karasu Meslek Yüksekokulu, Kaynarca Seyfettin Selim Meslek Yüksekokulu, Pamukova Meslek Yüksekokulu, Sapanca Meslek Yüksekokulu ve Kocaali Meslek Yüksekokulu*** *ile Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Karapürçek Meslek Yüksekokulu, Söğütlü Meslek Yüksekokulu ve Taraklı Meslek Yüksekokulundan,*

ç) Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Lisansüstü Eğitim Enstitüsünden,

oluşur."

f. Ek 185. madde şöyledir:

"Samsun Üniversitesi

Ek Madde 185- (Ek: 9/5/2018-7141/7 md.)

Samsun'da Samsun Üniversitesi adıyla yeni bir üniversite kurulmuştur.

Bu Üniversite;

a) Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Mühendislik Fakültesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi ve ***Ondokuz Mayıs Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Gemi İnşaatı ve Deniz Bilimleri Fakültesi ile Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesinden****,*

b) Ondokuz Mayıs Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sivil Havacılık Yüksekokulu ile Kavak Meslek Yüksekokulundan,

c) Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Lisansüstü Eğitim Enstitüsünden,

oluşur."

g. Ek 187. madde şöyledir:

"Tarsus Üniversitesi

Ek Madde 187- (Ek: 9/5/2018-7141/7 md.)

Tarsus'da Tarsus Üniversitesi adıyla yeni bir üniversite kurulmuştur.

Bu Üniversite;

a) ***Mersin Üniversitesine bağlı Tarsus Teknoloji Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Teknoloji***

Fakültesinden, Mersin Üniversitesine bağlı Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesinin bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesinden*, Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ile İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesinden,*

b) Mersin Üniversitesine bağlı Tarsus Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulunun adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulundan,

c) Mersin Üniversitesine bağlı Tarsus Meslek Yüksekokulunun adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Meslek Yüksekokulu ile Mersin Üniversitesine bağlı Tarsus Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunun adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulundan,

ç) Rektörlüğe bağlı yeni kurulan Lisansüstü Eğitim Enstitüsünden,

oluşur."

ğ. Ek 188. madde şöyledir:

"Trabzon Üniversitesi

Ek Madde 188- (Ek: 9/5/2018-7141/7 md.)

Trabzon Akçaabat'da, Trabzon Üniversitesi adıyla yeni bir üniversite kurulmuştur.

Bu Üniversite;

a) ***Karadeniz Teknik Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Fatih Eğitim Fakültesi, Hukuk Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, İletişim Fakültesi, Karadeniz Teknik Üniversitesine bağlı Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunun fakülteye dönüştürülmesi ve adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturulan ve Rektörlüğe bağlanan***

Spor Bilimleri Fakültesi *ile Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesinden,*

b) Karadeniz Teknik Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu ile Devlet Konservatuvarından,

c) Karadeniz Teknik Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Beşikdüzü Meslek Yüksekokulu, Şalpazarı Meslek Yüksekokulu, Turizm ve Otelcilik Meslek Yüksekokulu, Tonya Meslek Yüksekokulu ile Vakfıkebir Meslek Yüksekokulundan,

ç) Karadeniz Teknik Üniversitesine bağlı Eğitim Bilimleri Enstitüsünün adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Lisansüstü Eğitim Enstitüsünden,

oluşur."

h. Ek 189. madde şöyledir:

"Kayseri Üniversitesi

Ek Madde 189- (Ek: 9/5/2018-7141/7 md.)

Kayseri'de Kayseri Üniversitesi adıyla yeni bir üniversite kurulmuştur.

Bu Üniversite;

a) ***Erciyes Üniversitesine bağlı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulunun fakülteye dönüştürülmesi ve adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturulan ve Rektörlüğe bağlanan Uygulamalı Bilimler Fakültesi,*** *Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Develi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi ile Mühendislik, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi ile Develi İslami İlimler Fakültesinden,*

b) ***Erciyes Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Bünyan Meslek Yüksekokulu, Develi***

Hüseyin Şahin Meslek Yüksekokulu, Mustafa Çıkrıkçıoğlu Meslek Yüksekokulu, Pınarbaşı Meslek Yüksekokulu, Safiye Çıkrıkçıoğlu Meslek Yüksekokulu, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Tomarza Mustafa Akıncıoğlu Meslek Yüksekokulu, Yahyalı Meslek Yüksekokulu ile Erciyes Üniversitesine bağlı Kayseri Meslek Yüksekokulunun adı ve bağlantısı değiştirilerek oluşturulan Meslek Yüksekokulu *ve Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Yeşilhisar Meslek Yüksekokulu ile İncesu Meslek Yüksekokulundan,*

c) Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Lisansüstü Eğitim Enstitüsünden,

oluşur."

1. Ek 190. madde şöyledir:

"Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi

Ek Madde 190- (Ek: 9/5/2018-7141/7 md.)

Kahramanmaraş'ta Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi adıyla yeni bir üniversite kurulmuştur.

Bu Üniversite;

a) ***Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesine bağlı Elbistan Teknoloji Fakültesinin adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturularak Rektörlüğe bağlanan Elbistan Mühendislik Fakültesi,*** *Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Mimarlık, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi ile Sağlık Bilimleri Fakültesinden,*

b) Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Elbistan Meslek Yüksekokulu ve Elbistan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulundan,

c) Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Lisansüstü Eğitim Enstitüsünden,

oluşur."

i. Ek 193. madde şöyledir:

"Eskişehir Teknik Üniversitesi

Ek Madde 193- (Ek: 9/5/2018-7141/7 md.)

Eskişehir'de Eskişehir Teknik Üniversitesi adıyla yeni bir üniversite kurulmuştur.

Bu Üniversite;

a) Anadolu Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Fen Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesi ile Spor Bilimleri Fakültesinden,

b) Anadolu Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Porsuk Meslek Yüksekokulu ile Ulaştırma Meslek Yüksekokulundan,

c) Anadolu Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Fen Bilimleri Enstitüsü, Yer ve Uzay Bilimleri Enstitüsü ile Ulaştırma Bilimleri Enstitüsünden,

oluşur."

j. Ek 194. madde şöyledir:

"Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi

Ek Madde 194- (Ek: 9/5/2018-7141/7 md.)

Isparta'da Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi adıyla yeni bir üniversite kurulmuştur.

Bu Üniversite;

a) ***Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı Ziraat Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesinden, Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Orman Fakültesi, Teknoloji Fakültesi, Eğirdir Su Ürünleri Fakültesinden*** *ve Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan İşletme Fakültesinden,*

b) ***Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Eğirdir Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu, Yalvaç Büyükkutlu Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu*** *ve Rektörlüğe bağlı yeni kurulan Yabancı Diller Yüksekokulundan,*

c) Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı iken bağlantıları değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Aksu Mehmet Süreyya Demiraslan Meslek Yüksekokulu, Atabey Meslek Yüksekokulu, Eğirdir Meslek Yüksekokulu, Gelendost Meslek Yüksekokulu, Gönen Meslek Yüksekokulu, Isparta Meslek Yüksekokulu, Keçiborlu Meslek Yüksekokulu, Senirkent Meslek Yüksekokulu, Sütçüler Prof. Dr. Hasan Gürbüz Meslek Yüksekokulu, Şarkikaraağaç Meslek Yüksekokulu, Şarkikaraağaç Turizm Meslek Yüksekokulu, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Uluborlu Selahattin Karasoy Meslek Yüksekokulu, Uzaktan Eğitim Meslek Yüksekokulu, Yalvaç Meslek Yüksekokulu, Yalvaç Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu ile Yenişarbademli Meslek Yüksekokulundan,

ç) Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Lisansüstü Eğitim Enstitüsünden,

oluşur."

k. Ek 195. madde şöyledir:

"Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi

Ek Madde 195- (Ek: 9/5/2018-7141/7 md.)

Afyonkarahisar'da Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi adıyla yeni bir üniversite kurulmuştur.

Bu Üniversite;

a) Afyon Kocatepe Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Diş Hekimliği Fakültesi, Eczacılık Fakültesi ile Tıp Fakültesinden, Afyon Kocatepe Üniversitesine bağlı Afyon Sağlık Yüksekokulunun fakülteye dönüştürülmesi ve adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturulan ve Rektörlüğe bağlanan Sağlık Bilimleri Fakültesinden,

b) Afyon Kocatepe Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Bolvadin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ile Şuhut Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulundan,

c) Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Lisansüstü Eğitim Enstitüsünden,

oluşur."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 5/7/2018 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Berrak YILMAZ tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükümleri, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

3. Dava konusu kuralların yer aldığı 7141 sayılı Kanun'la, 2547 sayılı ve 2809 sayılı Kanunlarda değişiklikler yapılmıştır. Bu bağlamda 7141 sayılı Kanun'la esas itibarıyla yeni üniversiteler kurulmuş, bu üniversitelerin akademik ve idari kadroları ihdas edilmiştir.

4. Ayrıca gerekçesinde ifade edildiği üzere 7141 sayılı Kanun'la, 2809 sayılı Kanun'a geçici maddeler eklenmek suretiyle geçiş hükümleri düzenlenmiştir. Buna göre mevcut üniversitelerin, adları ve bağlantıları değiştirilmek suretiyle yeni kurulan üniversitelere bağlanan birimlerinin teşkilatı, mevcut kadroları ve pozisyonları ile birlikte personeli, bu birimlerle ilgili yılı bütçe ödenekleri, bütçedeki ödenekleri tahakkuka bağlama yetkisi, her türlü araç, gereç, malzeme, döşeme, demirbaş ve taşıtlarıyla birlikte tüm taşınır malları başkaca bir işleme gerek kalmaksızın yeni kurulan üniversitelere devredilmiş sayılacaktır. Yine mülkiyeti Hazineye ait veya devletin hüküm ve tasarrufu altında olan taşınmazlardan mevcut üniversitelerden yeni kurulan üniversitelere adı değiştirilerek veya değiştirilmeyerek bağlanan birimlere Maliye Bakanlığınca tahsis edilmiş olanlar veya fiilen bunların kullanımında bulunanlar hiçbir işleme gerek kalmaksızın ve tahsis amacı doğrultusunda kullanılmak üzere, yeni kurulan üniversitelere tahsis edilmiş sayılacaktır.

5. Öte yandan 7141 sayılı Kanun'da hâlihazırda var olan fakültelerde öğrenim gören öğrenciler ile bu fakültelerin ana bilim dallarında öğrenim gören lisansüstü öğrencilerin, bu Kanun'la kurulan yeni üniversitelere ve üniversitelerin lisansüstü eğitim enstitülerine 2017-2018 eğitim-öğretim dönemi sonundan geçerli olmak üzere aktarılması öngörülmüştür. Yine bu bağlamda, mevcut üniversitelere bağlı iken adı değiştirilerek veya değiştirilmeyerek Kanun'la yeni kurulan üniversitelere bağlanan birimlerin 2017-2018 eğitim-öğretim yılının sonunda devredilmesi ve bu birimler için ilan edilmiş öğretim elemanı alımlarının yeni üniversiteler tarafından tamamlanması hükme bağlanmıştır. Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihte var olan üniversitelere bağlı iken bağlantısı veya adı ve bağlantısı değiştirilerek yeni üniversitelere bağlanan birimlerde kayıtlı bulunan öğrencilere verilecek mezuniyet belgeleri ile diplomaların öğrencilerin istemesi hâlinde kayıt tarihlerinde bağlı bulundukları üniversitenin adıyla o üniversite tarafından

verilmesi ve bu konuda çıkabilecek ihtilaflar ile bağlantısı değiştirilen birimlerde uygulamayla ilgili olarak ortaya çıkabilecek sorunların Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından çözülmesi Kanun'la düzenlenen diğer hususlardandır.

6. Dava konusu kurallarla ise ilahiyat önlisans programından mezun olanlara ilahiyat fakültesi ve aynı programı uygulayan fakültelerde, eşdeğer alanlarda lisans tamamlama eğitimi yaptırılması ile bazı üniversitedeki fakülte, yüksekokul, enstitü ve konservatuvarların bağlantıları veya ad ve bağlantıları değiştirilmek suretiyle yeni kurulan üniversitelere bağlanması hüküm altına alınmıştır.

B. Kanun'un 5. Maddesiyle 2547 Sayılı Kanun'a Eklenen Geçici 77. Maddenin Birinci Cümlesinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

7. Başvuru kararında özetle; dava konusu kuralla sadece ilahiyat önlisans programlarından mezun olanlara ilahiyat ve aynı programı uygulayan fakültelerde lisans tamamlama eğitimi yaptırılacağının hükme bağlandığı, bu itibarla yalnızca ilahiyat önlisans mezunlarına yönelik olan kuralın eşitlik ve sosyal hukuk devleti ilkelerine aykırı olduğu, kişisel nitelikleri ve durumları özdeş olanlar arasında kanunlarda öngörülen kurallarla değişik uygulamalar yapılamayacağı, lisans programları olan önlisans programlarının tamamının aynı durumda bulunduğu, ilahiyat önlisans mezunları dışındaki önlisans mezunlarının lisans tamamlamak için sınava girerken ilahiyat önlisans mezunlarına hiçbir şart aranmaksızın lisans tamamlama hakkı verilmesinin ayrıcalıklı bir durum yarattığı, ilahiyat önlisans mezunlarının lisans programlarına geçişleriyle ilgili hükümlerin kanunda tam olarak açıklanmaması nedeniyle kuralın belirsiz olduğu, belirli ve öngörülebilir kurallara bağlanmaksızın verilen yetkilerin hukuki güvenlik ilkesini zedeleyeceği, kanunların devlet faaliyetlerinin düzenle sürdürülebilmesi için gerekli olan hukuksal altyapıyı oluşturmak, kamu yararını gerçekleştirmek ve uygulanmak amacıyla çıkarılması gerektiği, devlet faaliyetlerinin düzenle sürdürülmesine engel olan, kamu yararı amacı taşımayan, kamu hizmetinin nitelikleriyle, hak, hukuk ve adalet

anlayışıyla bağdaşmayan, makul olmayan ve uygulanabilirliği bulunmayan düzenlemenin hukuk devleti ve eşitlik ilkelerini ihlal ettiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

8. Dava konusu kuralla 2547 sayılı Kanun'un geçici 77. maddesinin yürürlüğe girdiği tarih olan 18/5/2018 tarihi itibarıyla ilahiyat önlisans programından mezun olanlara ilahiyat fakültesi ve aynı programı uygulayan fakültelerde, eşdeğer alanlarda lisans tamamlama eğitimi yaptırılacağı hüküm altına alınmaktadır.

9. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

10. Hukuk devletinde kanunların kamu yararı gözetilerek çıkarılması zorunludur. Kanunların kamu yararının sağlanması amacına yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini gözönünde tutarak kullanması gerekir.

11. 2547 sayılı Kanun'un 3. maddesinde önlisans *"Orta öğretim yeterliliklerine dayalı, en az iki yıllık bir programı kapsayan nitelikli insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan veya lisans öğretiminin ilk kademesini teşkil eden bir yüksek öğretim"* şeklinde tanımlanmışken lisans, *"Ortaöğretime dayalı, en az sekiz yarı yıllık bir programı kapsayan bir yükseköğretim"* olarak tanımlanmıştır.

12. Yükseköğretim kurumlarından olan fakültelere giriş ve yerleştirme esasları 2547 sayılı Kanun'un 45. maddesinde ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Buna göre yükseköğretim kurumlarına giriş ve yerleştirme işlemlerinin, YÖK tarafından imkân ve fırsat eşitliğini sağlayacak tedbirleri

almak kaydıyla belirlenen usul ve esaslara göre yapılması gerekmektedir. Yükseköğretim kurumlarına, esasları YÖK tarafından belirlenen merkezî sınavlarla girilebilmektedir. Önlisans programlarında okuyan öğrencilere ancak ilişkili lisans programlarında belirlenmiş kontenjanın yüzde onunu geçmeyecek şekilde YÖK kararı ile her yıl dikey geçiş kontenjanı ayrılabilmekte ve bunlardan sadece yapılan sınavda başarılı olanlara lisans programlarına geçiş imkânı tanınmaktadır.

13. Dava konusu kuralla ilahiyat önlisans programından mezun olanlara ilahiyat fakültesi ve aynı programı uygulayan fakültelerde, eşdeğer alanlarda lisans tamamlama eğitimi yaptırılacağı öngörülmek suretiyle bunlar hakkında diğer önlisans mezunlarından farklı bir düzenleme getirilmektedir. Bu bağlamda diğer önlisans mezunlarının ilgili lisans programlarında lisans tamamlama eğitimi yapmaları bakımından Kanun'da öngörülen şart ve sınırlamalar, kural uyarınca ilahiyat önlisans mezunları hakkında uygulanmayacaktır.

14. Kuralın gerekçesinde ilahiyat önlisans mezunlarının bilimsel seviyelerinin yükseltilerek topluma hizmet sunma kapasitelerinin daha üst düzeye çıkarılmasının ve bunlardan kamuda çalışanların özlük haklarının iyileştirilerek, moral ve motivasyonlarının artırılıp din hizmetlerinin daha iyi şekilde ifa edilmesinin sağlanması amacı ile söz konusu düzenlemenin getirildiği ifade edilmiştir.

15. Lisans programlarına yerleştirme konusunda kurallar belirlenirken meslekî alanlar arasında sadece birinin seçilerek buna yönelik bazı istisnalar öngörülmesi ancak bunu gerektiren makul bir nedenin bulunması hâlinde adalet ve hakkaniyet ilkelerini ihlal etmez. Ülkemizde lisans eğitimlerini tamamlamak suretiyle bilimsel seviyeleri ve topluma hizmet sunma kapasiteleri arttırılabilecek, yine bu yolla özlük hakları iyileştirilerek moral ve motivasyonları yükseltilebilecek çok sayıda meslek alanı bulunmaktadır. Bu nedenle anılan gerekçenin bir meslek alanı ile ilgili olarak farklı kural getirilmesinin makul bir nedeni olarak görülmesi mümkün değildir.

16. Öte yandan ülkemizde her yıl çok sayıda öğrenci bir lisans programına yerleşmek üzere Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından

yapılan sınavlara girmekte ve bunların sadece belli bir kısmı anılan sınavı başararak lisans programlarına yerleşebilmektedir. Önlisans programlarına yerleşmek için de kural olarak sınav şartı aranmakla birlikte, bu sınavlar lisans programı sınavlarına nazaran başarılması daha kolay sınavlar olup genellikle lisans programlarına yerleşemeyen öğrenciler bu programlara yönelmektedir. İlahiyat önlisans mezunları dışındakiler yönünden lisans programlarına yerleşmek için çok sayıda öğrenci ile yarışarak sınavda başarılı olma koşulu aranmaktayken, sadece ilahiyat önlisans mezunları bakımından aynı programa sınavsız ve kontenjan sınırlaması olmaksızın giriş istisnası tanıyan kural bu yönüyle de adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

17. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Serdar ÖZGÜLDÜR, Burhan ÜSTÜN, Muammer TOPAL ve Recai AKYEL bu görüşe katılmamışlardır.

Kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 10. maddesi yönünden incelenmemiştir.

C. *İptal Davasının Konusu* Bölümünün (B) Maddesi Başlığı Altında Belirtilen Kuralların İncelenmesi

1. İptal Taleplerinin Gerekçesi

18. Başvuru kararında özetle; dava konusu kurallarla, mevcut üniversitelere bağlı bazı fakülte, yüksekokul, enstitü ve konservatuvarların yeni kurulan üniversitelere bağlandığı, bir üniversitenin bölümlerinin ayrılarak başka bir üniversite oluşturulmasının bilim özgürlüğüne doğrudan bir müdahale niteliğinde olduğu, sistematik yorum gereği bilim özgürlüğü eğitim özgürlüğüne ve üniversitelere dair düzenlemelerle birlikte yorumlandığında bu özgürlüğe getirilecek sınırlamaların Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerin sınırlanma rejimine göre değerlendirilmesi gerektiği, bu bağlamda Anayasa'da bilimsel araştırma ve yayında bulunma hakkına getirilen tek sınırlamanın 27. maddenin ikinci fıkrasında yer alan bilim ve sanatı yayma hakkının Anayasa'nın

1., 2. ve 3. maddeleri hükümlerinin değiştirilmesini sağlamak amacıyla kullanılamayacağına ilişkin hüküm olduğu, üniversitelerin bu niteliği taşıyabilmesinin ancak bilimsel özerkliğe sahip olmasıyla mümkün olduğu, Anayasa'nın 130. maddesinin birinci fıkrasında üniversitelerin taşıması gereken zorunlu niteliklerin değişik birimlerden oluşmak, kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip olmak, devlet tarafından ve kanunla kurulmak şeklinde belirlendiği, bir yapının kanun ile kurulup adına üniversite denmesiyle o yapının üniversite niteliği taşımayacağı, dava konusu kurallarla üniversitelerin bölünerek, diğer bir ifadeyle nitelikleri değiştirilerek sahip olduğu köklü üniversite özelliklerinin yok edildiği, ülkenin bilimsel, teknik, ekonomik, sosyal, kültürel ve hukuki gelişmesine katkıda bulunan üniversitelerin yok edilmesinde kamu yararının bulunmadığı, Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından belirlenen ilkeler de gözetildiğinde üniversitelerin kanunla kurulması hakkındaki ilkenin aynı zamanda yasama organının istediği üniversiteyi istediği zaman kapatabileceği ya da üniversitenin bazı fakülte, bölüm ve enstitülerini tüm öğretim üyeleri, personeli ve öğrencileriyle birlikte başka üniversitelere nakledebileceği anlamına gelmediği, bu tür müdahalelerin üniversite özerkliğini ortadan kaldırdığı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 27. ve 130. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

19. Dava konusu kuralların yer aldığı 7141 sayılı Kanun'la yeni üniversiteler kurulmuş ve bu yeni üniversitelerin hangi fakülte, yüksekokul, enstitü ve konservatuvarlardan oluşacağı belirlenmiştir. Dava konusu kurallarla ise hâlihazırda var olan bazı üniversitelerin bünyelerinde bulunan fakülte, yüksekokul, enstitü ve konservatuvarların bağlantıları veya ad ve bağlantıları değiştirilmek suretiyle, yeni kurulan üniversitelere bağlanması öngörülmektedir.

20. Anayasa'nın 27. maddesinin birinci fıkrasında *"Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir"* denilmek suretiyle bilim ve sanat özgürlüğü güvenceye bağlanmıştır. Bu kapsamda akademik personelin de her türlü bilimsel çalışma yaparak bunları serbestçe öğrenme, öğretme, açıklayıp yayabilme ve her türlü araştırmayı yapabilme hakkına sahip olduğunda kuşku yoktur.

21. Anayasa'nın yükseköğretim kurumlarını düzenleyen 130. maddesinin birinci fıkrasında *"Çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile; ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversiteler Devlet tarafından kanunla kurulur."*; üçüncü fıkrasında *"Kanun, üniversitelerin ülke sathına dengeli bir biçimde yayılmasını gözetir."*; dördüncü fıkrasında *"Üniversiteler ile öğretim üyeleri ve yardımcıları serbestçe her türlü bilimsel araştırma ve yayında bulunabilirler. Ancak, bu yetki, Devletin varlığı ve bağımsızlığı ve milletin ve ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği aleyhinde faaliyette bulunma serbestliği vermez."*; dokuzuncu fıkrasında *"Yükseköğretim kurumlarının kuruluş ve organları ile işleyişleri ve bunların seçimleri, görev, yetki ve sorumlulukları üniversiteler üzerinde Devletin gözetim ve denetim hakkını kullanma usulleri, … öğrenimin ve öğretimin hürriyet ve teminat içinde ve çağdaş bilim ve teknoloji gereklerine göre yürütülmesi, … kanunla düzenlenir."* hükümleri yer almakta ve madde gerekçesinde kanuna bırakılan konuların *bilimsel özerklik* ilkesi gözönünde bulundurularak düzenlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

22. Bilimsel özerklik, bilimsel çalışmaların üniversite ortamında yürütülebilmesinin olmazsa olmaz koşulu olup üniversite mensuplarının ekonomik ve siyasi yönden nüfuz sahibi bulunan kişi ve kurumların baskısı, yönlendirmesi olmadan ve toplumda hâkim olan düşünce ve kabuller doğrultusunda sonuçlara varmak gibi bir zorunluluk hissetmeden sadece bilimsel ölçütler ve etik kurallar çerçevesinde eğitim, öğretim, araştırma ve yayın yapabilme imkânlarına sahip bulunmalarını ifade etmektedir (AYM, E.2017/33, K.2019/20, 10/4/2019, § 70). Bu bağlamda bilimsel özerklik, akademide görev yapanların bilim özgürlüğü şeklinde ifade edilen akademik özgürlük kavramını da kapsayan ve akademik personelin her türlü bilimsel çalışma yaparak bunları yayabildiği özgür bir ortamda bulunmasını ifade eden daha geniş bir kavram şeklinde anlaşılmaktadır (AYM, E.2017/156, K.2019/37, 15/5/2019, § 24). Üniversitelerin bilimsel özerkliği; üniversitelerde yürütülen eğitim, araştırma, yayın ve benzeri etkinliklerin planlanması, düzenlenmesi ve icra edilmesi aşamalarında yönetim yetkisinin serbestçe kullanılabilmesini, belirtilen faaliyetlerle ilgili üniversite kaynaklarının

kullanımına yönelik kararların üniversite yönetim organlarınca serbestçe alınabilmesini gerektirmektedir (AYM, E.2015/61, K.2016/172, 2/11/2016, § 43).

23. 1961 Anayasası'nın 120. maddesinde üniversitelerin *bilimsel ve idari özerkliğinden* söz edilmesine karşılık 1982 Anayasası'nın 130. maddesinde üniversitelerin sadece *bilimsel özerkliğe* sahip olduğu belirtilmiş ise de bilimsel özerkliğin idari özerkliği de gerektirdiği ve bu iki ilkenin birbirini tamamladığı açıktır. Nitekim Anayasa'nın 130. maddesinde üniversitelerin bilimsel özerkliğinin vurgulanmasının yanında üniversitelerin idari özerkliğini sağlamaya yönelik bazı güvencelere de yer verilmiştir.

24. Anayasa'nın 130. maddesinin birinci fıkrasında, üniversitelerin bilimsel özerkliğe sahip kamu tüzelkişileri olarak tanımlanması ve bunların ancak devlet tarafından kanunla kurulabileceklerinin hükme bağlanması ile güdülen amacın siyasal çevrelerin ve değişik baskı gruplarının üniversite çalışmaları ile eğitim ve öğretimi etki altında tutabilme yolunu kapatmak ve bu çalışmaların bilimsel gerekler ve gereksinmelerden başka herhangi bir dış etkiden uzak kalacak bir ortamda sürdürülmesini sağlamak olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

25. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi akademik özgürlüğü açıkça düzenlememekle birlikte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), önüne gelen başvurular bağlamında bu özgürlüğü Sözleşme'nin ifade hürriyetini düzenleyen 10. maddesi bağlamında değerlendirmektedir. AİHM *Mustafa Erdoğan ve diğerleri/Türkiye* kararında açık bir şekilde ayrı bir akademik özgürlük alanının var olduğunu ifade etmektedir. Anılan kararda AİHM, akademik özgürlüğün ve akademik çalışmaların önemini vurgulamış; araştırma ve eğitimde akademik özgürlüğün ifade ve eylem özgürlüğünü, bilgi yayma özgürlüğünü, araştırma yapma ve kısıtlama olmaksızın bilgi ve gerçeği kitlelere iletme özgürlüğünü güvence altına alması gerektiğini, ancak bu özgürlüğün akademik veya bilimsel araştırmayla sınırlı olmayıp aynı zamanda akademisyenlerin araştırma, meslekî uzmanlık ve yeterlilik alanlarındaki görüş ve fikirlerini -söz konusu görüş ve fikirler tartışmalı olsa veya rağbet görmese dahi- ifade etme özgürlüğünü de kapsadığını, söz konusu özgürlüğün belirli bir siyasi sistem içindeki kamu kurumlarının incelenmesini ve eleştirilmesini içerdiğini belirtmiştir (*Mustafa Erdoğan ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 346/04, 39779/04, 27/5/2014, § 40).

26. Dava konusu kuralların yer aldığı 7141 sayılı Kanun'un kabulü sürecindeki yasama belgelerinde, son yıllarda üniversitelerin görevinin farklılaşarak bölgesel kalkınma odaklı bir rol üstlendiği ve bunun yanında araştırma üniversitesi olarak bilimsel açıdan belli konularda uzmanlaşmanın sağlandığı bir modelin geliştirildiği, bu tür üniversitelerin Kalkınma Bakanlığı tarafından desteklendiği, bu çerçevede bilimsel açıdan rekabetçi, daha kapsamlı, nitelikli, belli bir akademik alanda ihtisaslaşmış üniversitelerin kurulmasının amaçlandığı belirtilmektedir. Bu belgelerde ayrıca üniversitenin yapısının küçüldükçe üretkenliğinin, bilime, ülke stratejisine ve ekonomisine katkısının arttığı, üniversitelerin büyüklüğünün belli bir seviyede tutulmasının iletişimin kopmaması, bilimsel çalışmalardaki grup dinamiği ile sosyal paylaşımların devam etmesi bakımından önemli olduğu, köklü üniversitelerin yeni kurulan üniversitelere tecrübe, donanım ve kadro konularında katkıda bulunduğu, bu anlayışın küresel rekabete açık, ihtiyaca cevap verebilecek tematik üniversiteler kurulmasında da devam etmesi gerektiği ifade edilmiştir. Kanun koyucunun bu amaçları gerçekleştirmeye yönelik olarak 7141 sayılı Kanun'la yeni üniversiteler kurduğu ve hâlihazırda büyüklüğü belli bir seviyeye ulaşmış üniversitelerdeki fakülte, yüksekokul, enstitü ve konservatuvarların bağlantılarını veya ad ve bağlantılarını değiştirmek suretiyle yeni kurulan üniversitelere bağladığı anlaşılmaktadır.

27. Kanun koyucunun yükseköğretimin Anayasa'da belirtilen ilkeler doğrultusunda geliştirilmesi bağlamında yükseköğretim hayatına etkinlik kazandırmak ve eğitim sorunlarına çözüm bulmak amacıyla, öğrenci sayısı, öğretim üyesi sayısı ve bölgesel ihtiyaçları da dikkate alarak takdir yetkisi kapsamında düzenlediği dava konusu kuralların üniversitelerin bilimsel verileri yaymak, ulusal alanda gelişime ve kalkınmaya destek olmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek gibi görevlerini yerine getirmesini engellediği söylenemeyeceği gibi üniversitelerin bilimsel özerkliği kapsamında üniversitelerde yürütülen eğitim, araştırma, yayın ve benzeri etkinliklerin planlanması, düzenlenmesi ve icra edilmesi aşamalarında yönetim yetkisinin serbestçe kullanılabilmesini, belirtilen faaliyetlerle ilgili üniversite kaynaklarının kullanımına yönelik kararların üniversite yönetim organlarınca serbestçe alınabilmesini engellediği de ileri sürülemez. Ayrıca kuralların üniversitelerin bilimsel özerkliği kapsamında üniversite mensuplarının ekonomik ve siyasi yönden nüfuz sahibi bulunan kişi ve kurumların baskısı,

yönlendirmesi olmadan ve toplumda hâkim olan düşünce ve kabuller doğrultusunda sonuçlara varmak gibi bir zorunluluk hissetmeden sadece bilimsel ölçütler ve etik kurallar çerçevesinde eğitim, öğretim, araştırma ve yayın yapabilme imkânlarını kısıtladığından da söz edilemez.

28. Öte yandan kurallarla yasama belgelerinde ifade edildiği gibi aynı nitelikteki eğitim birimleri olan mimarlık, mühendislik ve teknik bilimler meslek yüksekokulları bir araya toplanarak teknik üniversiteler; tıp, diş hekimliği, sağlık hizmetleriyle ilgili meslek yüksekokulları bir araya getirilerek sağlık bilimleri üniversiteleri; spor bilimleri, teknoloji bilimleri ve turizm fakülteleri bir araya toplanarak uygulamalı bilimler üniversitelerinin oluşturulmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla bölgesel ihtiyaçlar dikkate alınmak suretiyle belli bir alanda üniversitelerin uzmanlaşmasını sağlamaya yönelik kuralların bu yönüyle de bilimsel özerkliği ihlal ettiği söylenemez.

29. Ayrıca üniversitelerde öğretim elemanlarının gerek bilginin üretimi gerekse dağıtımı aşamasında bilim özgürlüğü ve bilimsel özerklik kapsamında koruma alanına sahip olması gerekir. Dava konusu kurallarla fakülte ve yüksekokullarda görev yapmakta olan öğretim elemanlarının görev yapmakta olduğu fakülte ve yüksekokulların yeni kurulan üniversitelere bağlanması durumunda bu yeni üniversitelerde bilim özgürlüğü ve bilimsel özerklik kapsamında koruma alanına sahip olmaya devam edeceğinde kuşku yoktur. Bu bağlamda kurallar; öğretim elemanlarının yeni kurulan üniversitelerde, bilim özgürlüğü ve bilimsel özerklik kapsamında kanunlarda belirtilen amaç ve ilkelere uygun biçimde önlisans, lisans ve lisansüstü düzeylerde eğitim-öğretim ve uygulamalı çalışmalar yapma, proje hazırlıklarını ve seminerleri yönetme, bilimsel araştırmalar ve yayınlar yapma, öğrenci yetiştirme, öğrencilere rehberlik etme şeklindeki faaliyetlere devam etmesine engel olmamaktadır. Dolayısıyla kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındaki kuralların bilim özgürlüğü ve bilimsel özerkliğe aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

30. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 27. ve 130. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

31. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralların Anayasa'ya açıkça aykırı olduğu ve uygulanması hâlinde hukuk devleti yönünden giderilmesi olanaksız durum ve zararların ortaya çıkacağı belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

9/5/2018 tarihli ve 7141 sayılı Kanun'un;

A. 5. maddesiyle 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na eklenen geçici 77. maddenin birinci cümlesine yönelik yürürlüğün durdurulması talebinin, koşulları oluşmadığından REDDİNE,

B. 7. maddesiyle 28/3/1983 tarihli ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen;

1. Ek 179. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"Selçuk Üniversitesine bağlı Mühendislik Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesinden, Selçuk Üniversitesine bağlı Mimarlık Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Mimarlık ve Tasarım Fakültesi,…"* bölümüne,

b. (b) bendine,

2. Ek 180. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"Kütahya Dumlupınar Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Diş Hekimliği Fakültesi ile Tıp Fakültesinden, Kütahya Dumlupınar Üniversitesine bağlı Kütahya Sağlık Yüksekokulunun fakülteye dönüştürülmesi ve adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturularak Rektörlüğe bağlanan Sağlık Bilimleri Fakültesinden,…"* bölümüne,

b. (b) bendinin *"Kütahya Dumlupınar Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Gediz Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ile Simav Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulundan,…"* bölümüne,

c. (c) bendine,

3. Ek 181. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"İnönü Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Su Ürünleri Fakültesi ile Ziraat Fakültesinden,…"* bölümüne,

b. (b) ve (c) bentlerine,

4. Ek 182. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Orman Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Veteriner Fakültesi, Mühendislik Fakültesi…"* bölümüne,

b. (b) bendinin *"İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Ormancılık Meslek Yüksekokulu, Veteriner Fakültesi Meslek Yüksekokulunun adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Veterinerlik Meslek Yüksekokulu, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu…"* bölümüne,

c. (c) bendinin *"İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Adli Tıp Enstitüsü, Kardiyoloji Enstitüsü, Nörolojik Bilimler Enstitüsü, Akciğer Hastalıkları ve Tüberküloz Enstitüsü…"* bölümüne,

5. Ek 183. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendine,

b. (b) bendinin *"Gazi Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu, Tapu Kadastro Yüksekokulu, Türk Müziği Devlet Konservatuvarı…"* bölümüne,

c. (c) bendine,

6. Ek 184. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"Sakarya Üniversitesine bağlı Spor Bilimleri ile Teknoloji fakültelerinin adları ve bağlantıları değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Söğütlü'de*

Spor Bilimleri Fakültesi ve Arifiye'de Teknoloji Fakültesinden, Sakarya Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sapanca'da Turizm Fakültesinden…" bölümüne,

b. (b) bendine,

c. (c) bendinin *"Sakarya Üniversitesine bağlı Kırkpınar Turizm Meslek Yüksekokulu ile Sakarya Meslek Yüksekokulunun adları ve bağlantıları değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sapanca Turizm Meslek Yüksekokulu ile Adapazarı Meslek Yüksekokulundan; Sakarya Üniversitesine bağlı Ali Fuat Cebesoy Meslek Yüksekokulu ile Geyve Meslek Yüksekokulunun birleştirilerek bağlantısının değiştirilmesiyle Rektörlüğe bağlanan Geyve Meslek Yüksekokulundan; Sakarya Üniversitesine bağlı iken bağlantıları değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Akyazı Meslek Yüksekokulu, Arifiye Meslek Yüksekokulu, Ferizli Meslek Yüksekokulu, Hendek Meslek Yüksekokulu, Karasu Meslek Yüksekokulu, Kaynarca Seyfettin Selim Meslek Yüksekokulu, Pamukova Meslek Yüksekokulu, Sapanca Meslek Yüksekokulu ve Kocaali Meslek Yüksekokulu…"* bölümüne,

7. Ek 185. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"…Ondokuz Mayıs Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Gemi İnşaatı ve Deniz Bilimleri Fakültesi ile Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesinden,"* bölümüne,

b. (b) bendine,

8. Ek 187. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin "*Mersin Üniversitesine bağlı Tarsus Teknoloji Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Teknoloji Fakültesinden, Mersin Üniversitesine bağlı Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesinin bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesinden,…"* bölümüne,

b. (b) ve (c) bentlerine,

9. Ek 188. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"Karadeniz Teknik Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Fatih Eğitim Fakültesi, Hukuk Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, İletişim Fakültesi, Karadeniz Teknik Üniversitesine bağlı Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunun fakülteye dönüştürülmesi ve adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturulan ve Rektörlüğe bağlanan Spor Bilimleri Fakültesi…"* bölümüne,

b. (b), (c) ve (ç) bentlerine,

10. Ek 189. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"Erciyes Üniversitesine bağlı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulunun fakülteye dönüştürülmesi ve adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturulan ve Rektörlüğe bağlanan Uygulamalı Bilimler Fakültesi,…"* bölümüne,

b. (b) bendinin *"Erciyes Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Bünyan Meslek Yüksekokulu, Develi Hüseyin Şahin Meslek Yüksekokulu, Mustafa Çıkrıkçıoğlu Meslek Yüksekokulu, Pınarbaşı Meslek Yüksekokulu, Safiye Çıkrıkçıoğlu Meslek Yüksekokulu, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Tomarza Mustafa Akıncıoğlu Meslek Yüksekokulu, Yahyalı Meslek Yüksekokulu ile Erciyes Üniversitesine bağlı Kayseri Meslek Yüksekokulunun adı ve bağlantısı değiştirilerek oluşturulan Meslek Yüksekokulu…"* bölümüne,

11. Ek 190. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesine bağlı Elbistan Teknoloji Fakültesinin adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturularak Rektörlüğe bağlanan Elbistan Mühendislik Fakültesi,…"* bölümüne,

b. (b) bendine,

12. Ek 193. maddenin ikinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerine,

13. Ek 194. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı Ziraat Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesinden, Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek*

Rektörlüğe bağlanan Orman Fakültesi, Teknoloji Fakültesi, Eğirdir Su Ürünleri Fakültesinden…" bölümüne,

b. (b) bendinin *"Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Eğirdir Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu, Yalvaç Büyükkutlu Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu…"* bölümüne,

c. (c) bendine,

14. Ek 195. maddenin ikinci fıkrasının (a) ve (b) betlerine,

yönelik iptal talepleri 19/9/2019 tarihli ve E.2018/105, K.2019/71 sayılı kararla reddedildiğinden, bu bentlere ve bölümlere ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

19/9/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. HÜKÜM

9/5/2018 tarihli ve 7141 sayılı Kanun'un;

A. 5. maddesiyle 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na eklenen geçici 77. maddenin birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Serdar ÖZGÜLDÜR, Burhan ÜSTÜN, Muammer TOPAL ile Recai AKYEL'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. 7. maddesiyle 28/3/1983 tarihli ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen;

1. Ek 179. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"Selçuk Üniversitesine bağlı Mühendislik Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesinden, Selçuk Üniversitesine bağlı Mimarlık Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Mimarlık ve Tasarım Fakültesi,…"* bölümünün,

b. (b) bendinin,

2. Ek 180. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"Kütahya Dumlupınar Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Diş Hekimliği Fakültesi ile Tıp Fakültesinden, Kütahya Dumlupınar Üniversitesine bağlı Kütahya Sağlık Yüksekokulunun fakülteye dönüştürülmesi ve adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturularak Rektörlüğe bağlanan Sağlık Bilimleri Fakültesinden,…"* bölümünün,

b. (b) bendinin *"Kütahya Dumlupınar Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Gediz Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ile Simav Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulundan,…"* bölümünün,

c. (c) bendinin,

3. Ek 181. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"İnönü Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Su Ürünleri Fakültesi ile Ziraat Fakültesinden,…"* bölümünün,

b. (b) ve (c) bentlerinin,

4. Ek 182. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Orman Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Veteriner Fakültesi, Mühendislik Fakültesi…"* bölümünün,

b. (b) bendinin *"İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Ormancılık Meslek Yüksekokulu, Veteriner Fakültesi Meslek Yüksekokulunun adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Veterinerlik Meslek Yüksekokulu, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu…"* bölümünün,

c. (c) bendinin *"İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Adli Tıp Enstitüsü, Kardiyoloji Enstitüsü, Nörolojik Bilimler Enstitüsü, Akciğer Hastalıkları ve Tüberküloz Enstitüsü…"* bölümünün,

5. Ek 183. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin,

b. (b) bendinin *"Gazi Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu, Tapu Kadastro Yüksekokulu, Türk Müziği Devlet Konservatuvarı…"* bölümünün,

c. (c) bendinin,

6. Ek 184. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"Sakarya Üniversitesine bağlı Spor Bilimleri ile Teknoloji fakültelerinin adları ve bağlantıları değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Söğütlü'de Spor Bilimleri Fakültesi ve Arifiye'de Teknoloji Fakültesinden, Sakarya Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sapanca'da Turizm Fakültesinden…"* bölümünün,

b. (b) bendinin,

c. (c) bendinin *"Sakarya Üniversitesine bağlı Kırkpınar Turizm Meslek Yüksekokulu ile Sakarya Meslek Yüksekokulunun adları ve bağlantıları değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sapanca Turizm Meslek Yüksekokulu ile Adapazarı Meslek Yüksekokulundan; Sakarya Üniversitesine bağlı Ali Fuat Cebesoy Meslek Yüksekokulu ile Geyve Meslek Yüksekokulunun birleştirilerek bağlantısının değiştirilmesiyle Rektörlüğe bağlanan Geyve Meslek Yüksekokulundan; Sakarya Üniversitesine bağlı iken bağlantıları değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Akyazı Meslek Yüksekokulu, Arifiye Meslek Yüksekokulu, Ferizli Meslek Yüksekokulu, Hendek Meslek Yüksekokulu, Karasu Meslek Yüksekokulu, Kaynarca Seyfettin Selim Meslek Yüksekokulu, Pamukova Meslek Yüksekokulu, Sapanca Meslek Yüksekokulu ve Kocaali Meslek Yüksekokulu…"* bölümünün,

7. Ek 185. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"…Ondokuz Mayıs Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Gemi İnşaatı ve Deniz Bilimleri Fakültesi ile Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesinden,"* bölümünün,

b. (b) bendinin,

8. Ek 187. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"Mersin Üniversitesine bağlı Tarsus Teknoloji Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Teknoloji Fakültesinden, Mersin Üniversitesine bağlı Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesinin bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesinden,…"* bölümünün,

b. (b) ve (c) bentlerinin,

9. Ek 188. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"Karadeniz Teknik Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Fatih Eğitim Fakültesi, Hukuk Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, İletişim Fakültesi, Karadeniz Teknik Üniversitesine bağlı Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunun fakülteye dönüştürülmesi ve adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturulan ve Rektörlüğe bağlanan Spor Bilimleri Fakültesi…"* bölümünün,

b. (b), (c) ve (ç) bentlerinin,

10. Ek 189. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"Erciyes Üniversitesine bağlı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulunun fakülteye dönüştürülmesi ve adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturulan ve Rektörlüğe bağlanan Uygulamalı Bilimler Fakültesi,…"* bölümünün,

b. (b) bendinin *"Erciyes Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Bünyan Meslek Yüksekokulu, Develi Hüseyin Şahin Meslek Yüksekokulu, Mustafa Çıkrıkçıoğlu Meslek Yüksekokulu, Pınarbaşı Meslek Yüksekokulu, Safiye Çıkrıkçıoğlu Meslek Yüksekokulu, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Tomarza Mustafa Akıncıoğlu Meslek Yüksekokulu, Yahyalı Meslek Yüksekokulu ile Erciyes Üniversitesine bağlı Kayseri Meslek Yüksekokulunun adı ve bağlantısı değiştirilerek oluşturulan Meslek Yüksekokulu…"* bölümünün,

11. Ek 190. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesine bağlı Elbistan Teknoloji Fakültesinin adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturularak Rektörlüğe bağlanan Elbistan Mühendislik Fakültesi,…"* bölümünün,

b. (b) bendinin,

12. Ek 193. maddenin ikinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinin,

13. Ek 194. maddenin ikinci fıkrasının;

a. (a) bendinin *"Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı Ziraat Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesinden, Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Orman Fakültesi, Teknoloji Fakültesi, Eğirdir Su Ürünleri Fakültesinden…"* bölümünün,

b. (b) bendinin *"Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Eğirdir Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu, Yalvaç Büyükkutlu Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu…"* bölümünün,

c. (c) bendinin,

14. Ek 195. maddenin ikinci fıkrasının (a) ve (b) betlerinin,

Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

19/9/2019 tarihinde karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ
Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ	

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 9/5/2018 tarih ve 7141 sayılı Kanunun 5. maddesiyle 2547 sayılı Kanuna eklenen geçici 77. maddenin iptal istemine konu 1. fıkrası ile ilahiyat önlisans programından mezun olanlara (talepleri halinde) ilahiyat fakültesi veya aynı programı uygulayan fakültelerde, eşdeğer alanlarda lisans tamamlama eğitimi yaptıracağı hüküm altına alınmaktadır. Kuralda bir sınav şartı öngörülmediğinden, istekli olanların sınavsız olarak bu imkândan yararlanacakları ve lisans tamamlama eğitiminde başarılı olmaları halinde lisans diploması almaya müstehak olacakları açıktır. Kuralın vazediliş gerekçesi ise *"...ilahiyat önlisans mezunlarının bilimsel seviyelerinin yükseltilerek, topluma hizmet sorumluluklarının daha üst düzeyde yerine getirilmesi ve bunlardan kamuda çalışanların özlük haklarının iyileştirilerek, moral ve motivasyonlarının artırılıp din hizmetlerinin daha iyi şekilde ifa edilmesi..."* şeklindedir.

Yasa koyucu yasama faaliyetinde bulunurken, kamu yararına dayanmak ve Anayasaya aykırı olmamak koşuluyla, ihtiyaç duyduğu alanlarda her türlü düzenlemeyi yapmak konusunda geniş bir takdir yetkisine sahiptir. Kuralın gerekçesinde gösterilen ihtiyaç nedeninin kamu yararına olduğunda kuşku bulunmadığı gibi, kuralla öngörülen amacın gerçekleşip gerçekleşmeyeceği ya da kuralın gerçekten gerekli olup olmadığı hususları ise esasen yerindelik denetimi kapsamına gireceğinden, Anayasallık denetiminde dikkate alınacak hususlar değildir. Kuralda kamu yararının bulunup bulunmadığı meselesi ise bu konuda çok açık ve bariz bir aykırılık saptanmadıkça, Anayasa Mahkemesinin denetim alanına girmemektedir. Dolayısiyle kuralın Anayasa'nın 2. maddesinde öngörülen hukuk devleti ilkesi ile çelişen bir yönü bulunmamaktadır.

2. İptal istemine konu kuralla paralellik öngören aşağıda temas edilen yasal düzenlemelerin iptali başvuruları da Anayasa Mahkemesince reddedilmiştir:

- 29.4.1992 tarih ve 3795 sayılı Bazı Lise, Okul ve Fakülte Mezunlarına Unvan Verilmesi Hakkında Kanun'un 3 ncü maddesinin (e) bendi ile *"Teknik Öğretmen unvanını kazananlar için Yükseköğretim Kurulunca belirlenen mühendislik fakültelerince düzenlenecek iki yarıyıl sürekli mühendislik eğitimi tamamlama programını en fazla dört yarı yıl içinde bitirenlere dallarında mühendis unvanı verilir."* düzenlemesi getirilmiştir. Aynı maddenin (3. Md.) (d) bendinde ise *"Teknik Öğretmen"* tabirinin, lise üstü dört yıl süreli yüksek teknik öğretim gören erkek ve kız teknik yüksek öğretmen okulu mezunlarına verilen bir unvan olduğu anlaşılmaktadır. 3795 sayılı Kanunun 3, 4 ve 5 nci maddeleri düzenlemesinden, herhangi bir sınav şartına tâbi tutulmadan, salt açılan programlarda başarılı olmak kaydıyla *"mühendis"* unvanının verilmesi öngören kuralın iptali istemiyle yapılan başvuruda, Anayasa Mahkemesi 25.1.1994 tarih ve E.1993/25, K.1994/2 sayılı kararıyla, şu gerekçeyle iptal istemini reddetmiştir:

"…İtiraz konusu kuralla, teknik eğitim fakültelerinden mezun olan teknik öğretmenlerden, teknik eğitim fakültelerince düzenlenecek tamamlama programlarını başarıyla bitirenlere dallarında mühendis unvanı verilmesi öngörülmektedir. Anayasa'nın 10. maddesiyle, aynı hukuksal durumda bulunan kişiler arasında haklı

bir nedene dayanmayan ayrımın önlenmesi amaçlanmıştır. Böylece değişik hukuksal durumda olanların değişik kurallara bağlı tutulmasının kanun önünde eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmayacağı kabul edilmiştir. Anayasa'nın 10. maddesinin ikinci fıkrasında kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınması yasaklanmıştır. ***Oysa teknik öğretmenlerden eğitim fakültesinde açılan tamamlama programlarını başarıyla bitirenlere kendi dallarında 'mühendis' unvanı verilmesi bir ayrıcalık niteliğinde değildir.*** *Kaldı ki, Anayasa'nın 5. maddesinde, kişilerin maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli koşulları hazırlamaya çalışmak Devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. Bu yönden, itiraz konusu kural, Devlet'in temel amaç ve görevlerinin belirlendiği Anayasa'nın 5. maddesinde öngörülen doğrultuda uygun bir düzenlemedir. Belirtilen nedenlerle Anayasanın 10. maddesine aykırılık savı yerinde değildir…"*

- 30.3.2012 tarih ve 6287 sayılı İlköğretim ile Eğitim Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 14. maddesi ile 2517 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 45. maddesi değiştirilmiş ve (d) bendi ile öngörülen *"Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrenciler, istedikleri takdirde veya bunlara en yakın olan mesleki ve teknik önlisans yükseköğretim programlarına sınavsız olarak yerleştirilebilir. Bu öğrencilerin yerleştirilmesine ilişkin usul ve esaslar Milli Eğitim Bakanlığının görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir."* hükmü ile (e) bendi ile öngörülen *"Önlisans mezunları için, ilişkili lisans programlarında belirlenmiş kontenjanın yüzde onunu geçmeyecek şekilde Yükseköğretim Kurulu kararı ile her yıl dikey geçiş kontenjanı ayrılabilir."* hükmünün (yani her iki kuralın) iptali istemiyle yapılan başvuruda, Anayasa Mahkemesi 20.9.2012 tarih ve E.2012/65, K.2012/128 sayılı kararıyla, şu gerekçeyle iptal istemini reddetmiştir:

"…maddenin (d) bendiyle, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin, istedikleri takdirde bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya bunlara en yakın olan mesleki ve teknik önlisans programlarına sınavsız olarak yerleştirilmeleri olanağı getirilmiş; (e) bendiyle ise önlisans mezunları için, ilişkili lisans programlarında belirlenmiş kontenjanın yüzde onunu geçmeyecek şekilde YÖK kararı ile her yıl dikey geçiş kontenjanı ve bu yolla önlisans mezunlarının belli bir bölümünün meslekleriyle ilgili lisans programlarına yerleştirilmeleri mümkün, kılınmıştır. ***Dava konusu düzenlemenin amacının, mesleki eğitim kurumlarının***

cazip hale getirilmesi ve bu nitelikteki okullara yönelimin artırılması olduğu anlaşılmaktadır. *Mesleki ve teknik eğitim kurumları, iş dünyasının ihtiyaç duyduğu yüksek nitelikli ana insan gücünün karşılanması amacıyla faaliyet gösteren kurumlar olup, bu yönüyle diğer eğitim kurumlarından ayrılmaktadır.* ***Amaçları yönünden farklı konumda oldukları açık olan mesleki eğitim kurumları ile diğer eğitim kurumları yapılamasına olanak bulunmamaktadır.*** *Açıklanan nedenlerle, dava konusu kurallar Anayasa'nın 10. maddesine aykırı değildir. İptal istemlerinin reddi gerekir…"*

Yukarıda işaret edilen kararlardan da açıkça görüleceği üzere, farklı eğitim-öğretim kollarına ilişkin olmak üzere, gördüğü lüzum ve ihtiyaç üzerine, yasa koyucunun farklı düzenlemelere gitmesi, sahip olduğu takdir yetkisinin doğal bir sonucudur. Bu şekilde yürürlüğe konulan kuralların eşitlik ilkesine aykırı düştüğü ya da bir zümreye imtiyaz sağladığı düşünülemez. Diğer bir deyişle, karşılaştırma yapılmaya müsait olacak şekilde benzer durumda olan gruplar sözkonusu olmadığından; bir kısım önlisans mezunları lehine getirilen farklı düzenlemenin dayandığı nesnel ve makul gerekçe ile temel karşısında, eşitlik ilkesine aykırı bir düzenlemenin varlığından söz edilemez. Bu nedenle dava konusu kuralın eşitlik ilkesine aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

3. Yukarıda açıklanan gerekçelerle, kuralın Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olmadığı ve iptal isteminin reddi gerektiği kanaatine vardığımızdan; çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Üye	Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR	Burhan ÜSTÜN

KARŞIOY GEREKÇESİ

9/5/2018 tarihli ve 7141 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 5. maddesiyle 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na eklenen geçici 77. maddenin *"Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ilahiyat önlisans programından mezun olanlara ilahiyat fakültesi ve aynı programı uygulayan fakültelerde, eşdeğer alanlarda lisans tamamlama eğitimi yaptırılır."* şeklindeki birinci cümlesi Mahkememiz çoğunluğunca iptal edilmiştir.

Dava konusu kuralla, ilahiyat önlisans programından mezun olanlara ilahiyat fakültesi ve aynı programı uygulayan fakültelerde, eşdeğer alanlarda lisans tamamlama eğitimi yaptırılacağı hüküm altına alınmak suretiyle bunlara bir imkân sağlanmaktadır.

"*Hukuk devleti*" ilkesi gereğince, yasama işlemlerinin kişisel yararları değil kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla yapılması zorunludur. Kamu yararı kavramı, genel bir ifadeyle, bireysel, özel çıkarlardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yararı ifade etmektedir. Bütün kamusal işlemler, nihai olarak kamu yararını gerçekleştirmek hedefine yönelmek durumundadır. Bir kuralın Anayasa'ya aykırılık sorunu çözümlenirken "*kamu yararı*" konusunda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme yalnızca kanunun kamu yararı amacıyla yapılıp yapılmadığı ile sınırlıdır. Kanun koyucunun kamu yararı amacıyla hareket edip etmediği ancak ilgili yasama belgeleri incelenerek ve kuralın objektif anlamına bakılarak tespit edilebilir.

Dava konusu kuralın gerekçesinde ilahiyat önlisans mezunlarının bilimsel seviyelerinin yükseltilerek topluma hizmet sunma kapasitelerinin daha üst düzeye çıkarılması ve bunlardan kamuda çalışanların özlük haklarının iyileştirilerek, moral ve motivasyonlarının artırılıp din hizmetlerinin daha iyi şekilde ifa edilmesini sağlama amacıyla kuralın kabul edildiği ifade edilmektedir. Devletin uygulamak istediği politikalar ve toplumsal ihtiyaçlar çerçevesinde din hizmeti alanında istihdam durumunu dikkate alarak ihtiyaç duyduğu ilahiyat önlisans ve ilahiyat lisans programı mezunları hakkında düzenlemeler yapması kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır. İlahiyat önlisans eğitiminin cazip hale getirilerek tercih

edilmesini ve bu eğitime yönelimin artırılmasını sağlamak suretiyle daha iyi ve nitelikli bir şekilde din hizmetlerinin ifa edilmesine yönelik kuralın kamu yararı amacı taşımadığı söylenemez. Somut düzenlemelerin bu amaçları etkin bir şekilde gerçekleştirmeye elverişli olup olmadığı yönündeki bir değerlendirme ise anayasallık denetiminin kapsamı dışındadır. Dolayısıyla din hizmetlerinin ifasına yönelik daha iyi ve nitelikli personel istihdamının teminini amaçlayan kural, kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olup Anayasa'nın 2. maddesine aykırı bir yönü bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Nitekim Anayasa Mahkemesi 24/7/2019 tarihli ve E.2017/016, K.2019/64 sayılı kararında 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'nun Ek 24. maddesine ikinci fıkradan sonra gelmek üzere eklenen fıkranın birinci cümlesinde yer alan *"…Kamu Personel Seçme Sınavı şartı aranmaksızın,…"* ibaresinin iptali talebiyle ilgili olarak, kanunların kamu yararının sağlanması amacına yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesinin hukuk devleti olmanın gereği olduğu, bu nedenle kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerektiği, Anayasa'ya uygunluk denetiminde kanun koyucunun kamu yararı anlayışının isabetli olup olmadığının değil, incelenen kuralın kamu yararı dışında belli bireylerin ya da grupların çıkarları gözetilerek yasalaştırılmış olup olmadığının incelenebildiği ifade edildikten sonra dava konusu kuralla ilgili değerlendirmede; özel harekat birimlerinde istihdam edilmek üzere belirli yaş ve eğitim koşulunu taşıyanların, fiziki yeterlilik ve mülakat sınavlarında başarılı olmaları hâlinde kamu personel seçme sınavı şartı aranmaksızın polis meslek eğitim merkezlerine alınabilecekleri hakkında dava konusu kuralın, özel harekât biriminde istihdam edilecek adayların tümü için geçerli, soyut ve genel hüküm niteliğinde olduğu, kamu yararı amacı taşıdığı, özel harekât biriminde görevli polislerce icra edilen görevin özelliği dikkate alınarak söz konusu birim tarafından yerine getirilen görevin gerektirdiği niteliklere uygun öğrenci alınmasının amaçlandığı, kurala göre ancak belirli bir eğitim koşulunu sağlayanların bu kapsamda başvuru yapabileceği, başvuran kişilerin de bilgi ve liyakatlerinin kuralın öngördüğü fiziki yeterlilik ve mülakat sınavlarıyla değerlendirilmesinin mümkün kılındığı gözetildiğinde

kuralın keyfi tercih ve uygulamalara yol açmadığı belirtilerek Anayasa'ya aykırı bir yönünün bulunmadığı belirtilmiştir.

Eşitlik ilkesi yönünden yapılacak anayasallık denetiminde ise öncelikle Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde aynı ya da benzer durumda bulunan kişilere farklı muamelenin mevcut olup olmadığı tespit edilmeli, bu bağlamda aynı ya da benzer durumdaki kişiler arasında lisans tamamlama eğitimi bakımından farklılık gözetilip gözetilmediği belirlenmelidir. Yapılacak bu belirlemenin ardından ise farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanıp dayanmadığı, toplumsal ihtiyaçların veya durumlarındaki özelliklerin değişik kuralları gerektirip gerektirmediği, farklı düzenlemenin ölçülü olup olmadığı hususları irdelenmelidir.

2547 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (e) bendine göre önlisans mezunları için, ilişkili lisans programlarında belirlenmiş kontenjanın yüzde onunu geçmeyecek şekilde Yükseköğretim Kurulu kararı ile her yıl dikey geçiş kontenjanı ayrılabilmektedir. Bu itibarla ilahiyat önlisans programından mezun olanlardan ilahiyat fakültesi ve aynı programı uygulayan fakültelerde, eşdeğer alanlarda lisans tamamlama eğitimi yaptırılanlar ile diğer önlisans mezunlarından ilişkili lisans programlarında belirlenen koşullarda lisans tamamlama eğitimi yapanların karşılaştırma yapılmaya müsait olacak şekilde benzer durumda oldukları söylenebilir. Dolayısıyla dava konusu kuralla, ilahiyat önlisans programından mezun olanların ilahiyat fakültesi ve aynı programı uygulayan fakültelerde, eşdeğer alanlarda lisans tamamlama eğitimi yapmaları ile diğer önlisans mezunlarının ilişkili lisans programlarında lisans tamamlama eğitimi yapmaları arasında bir farklılık yaratıldığı söylenebilir.

Bununla birlikte, iptali talep edilen dava konusu kuralın gerekçesinde ifade edildiği üzere kuralın din hizmetlerinin daha iyi şekilde ifa edilmesini sağlamak amacıyla kabul edildiği anlaşılmaktadır. Kanun koyucunun devletin uygulamak istediği politikalar ve toplumsal ihtiyaçlar çerçevesinde din hizmeti alanında istihdam durumunu dikkate alarak ihtiyaç duyduğu ilahiyat önlisans mezunları hakkında düzenlemeler yapması ve bu konuda ilahiyat önlisans mezunları lehine düzenlemeler öngörmesinin nesnel ve makul bir nedene dayalı olmadığı söylenemez. Bu bağlamda nesnel ve makul

bir nedene dayalı olarak din hizmetlerinin daha kaliteli yerine getirilmesine yönelik toplumsal bir ihtiyaç ve amaca yönelik olan ve bu durumun özellikleri bağlamında farklılık getiren dava konusu kuralın eşitlik ilkesine aykırı bir yönünün de bulunmadığı düşünülmektedir.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde dava konusu kuralın Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olmadığını düşündüğümüzden çoğunluğun iptal yönündeki görüşüne katılmıyoruz.

Üye	Üye
Muammer TOPAL	Recai AKYEL

Esas Sayısı : 2018/144
Karar Sayısı : 2019/72
Karar Tarihi : 19/9/2019

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: İstanbul 9. Vergi Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na 23/7/2010 tarihli ve 6009 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle eklenen 107/A maddesine 7/4/2015 tarihli ve 6637 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle eklenen ikinci fıkranın Anayasa'nın 10., 13. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Davacı adına tarh edilen ve elektronik ortamda tebliğ edilen vergi ziyaı cezalı stopaj gelir vergisi ile özel usulsüzlük cezalarının iptali talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 107/A maddesi şöyledir:

"Elektronik ortamda tebliğ

Madde 107/A – (23/7/2010 tarihli ve 6009 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle eklenen madde)

Bu Kanun hükümlerine göre tebliğ yapılacak kimselere, 93 üncü maddede sayılan usullerle bağlı kalınmaksızın, tebliğe elverişli elektronik bir adres vasıtasıyla elektronik ortamda tebliğ yapılabilir.

(7/4/2015 tarihli ve 6637 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle eklenen fıkra) ***Elektronik ortamda tebligat, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılır.***

Maliye Bakanlığı, elektronik ortamda yapılacak tebliğle ilgili her türlü teknik altyapıyı kurmaya veya kurulmuş olanları kullanmaya, tebliğe elverişli elektronik adres kullanma zorunluluğu getirmeye ve kendisine elektronik ortamda tebliğ yapılacakları ve elektronik tebliğe ilişkin diğer usul ve esasları belirlemeye yetkilidir."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Recep KÖMÜRCÜ, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 8/11/2018 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Elif KARAKAŞ tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

3. Hukukumuzda tebligata ilişkin temel esasları düzenleyen genel kanun 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'dur. Ancak vergi işlemlerinin taşıdığı önem ve özellikler nedeniyle vergilendirmeyle ilgili tebligat hükümleri genel kanun hükümlerinden farklı olarak 213 sayılı Kanun'da düzenlenmiştir.

4. Öte yandan 7201 sayılı Kanun'un 51. maddesinde, malî tebliğlerin kendi kanunlarında açık hüküm bulunmayan hâllerde anılan Kanun hükümlerine göre yapılacağı belirtilmiştir. Bu nedenle vergilendirme işlemlerine ilişkin belgelerin tebliğinde 213 sayılı Kanun, bu Kanun'da hüküm bulunmaması hâlinde ise 7201 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanması gerekir.

5. 213 sayılı Kanun'un 21. maddesine göre tebliğ *"vergilendirmeyi ilgilendiren ve hüküm ifade eden hususların yetkili makamlar tarafından mükellefe veya ceza sorumlusuna yazı ile bildirilmesidir."*

6. Kanun'un 93. maddesine göre tahakkuk fişinden gayri, vergilendirme ile ilgili olup hüküm ifade eden bilumum vesikalar ve yazılar adresleri bilinen gerçek ve tüzel kişilere posta vasıtasıyla ilmühaberli taahhütlü olarak, adresleri bilinmeyenlere ise ilan yolu ile tebliğ edilir. Genel kural bu olmakla birlikte tebliğ, ilgilinin kabul etmesi şartıyla vergi dairesinde veya komisyonda yapılabileceği gibi Kanun'un 107. maddesi uyarınca memur vasıtasıyla da yaptırılabilir. Kanun'un 107/A maddesinde ise 93. maddede sayılan usullere bağlı kalınmaksızın elektronik ortamda tebliğ yapılabileceği düzenlenmiştir.

7. Kanun'un 102. maddesinde genel tebliğ yöntemi olan posta yoluyla tebliğe ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Anılan maddenin dördüncü ve beşinci fıkralarına göre işyeri adresi olmayan ya da işyeri adresinde bulunamayanların adres kayıt sisteminde bulunan yerleşim yeri adreslerine tebliğe çıkılır. Tebliğ yapılacak kişinin anılan adreste bulunamaması (adresten geçici ayrılmalar da dâhil) durumunda posta memuru tarafından tebliğ alındısı üzerine durum şerh ve imza edilerek tebliğ evrakı, gönderildiği idareye iade edilir. Bunun üzerine tebliği çıkaran merci tarafından belirli bir süre sonra yeniden tebliğ çıkarılır. İkinci defa çıkarılan tebliğ evrakı da aynı sebeplerle tebliğ edilemezse tebliğ evrakının gönderildiği idareden alınabileceği şerhini içeren bir pusula kapıya yapıştırılır. Bu durum, posta memuru tarafından tebliğ alındısı üzerine şerh ve imza edilerek tebliğ evrakının gönderildiği idareye iade edilir. Tebliğ evrakının pusulanın yapıştırıldığı tarihten itibaren on beş gün içinde muhatabı tarafından alınması hâlinde alındığı günde, bu süre içinde alınmaması hâlinde ise on beşinci günde tebliğ yapılmış sayılır.

8. Posta ile tebliğ yapılamaması ya da yapılmasına imkân bulunmaması durumunda başvurulan ilan yoluyla tebliğde ise ilan yazısı Kanun'un 104. maddesi uyarınca tebliğ yapan vergi dairesinin ilan koymaya mahsus mahalline asılır ve usulüne göre ilana çıkarılır. İlan yazısının bir sureti mükellefin bilinen son adresinin bağlı olduğu muhtarlığa gönderilir. İlan

tarihinden başlayarak bir ay içinde vergi dairesine müracaat edilmez veya adres bildirilmezse ilgililere 106. madde uyarınca bir ayın sonunda tebliğ yapılmış sayılır. İlanla yapılan tebliğ konusunun Kanun'da belirtilen para miktarını geçip geçmemesine göre gazetede ilanı gerekebileceği gibi tebliğ konusunun değerine göre bu ilanın yerel gazetenin yanı sıra ulusal yayın yapan günlük gazetede de yapılması söz konusu olabilir.

9. Vergi hukukumuzda elektronik tebligat uygulamasının yasal dayanağını 213 sayılı Kanun'un 107/A maddesi oluşturmaktadır.

10. Anılan maddenin üçüncü fıkrasına göre Maliye Bakanlığı, elektronik ortamda yapılacak tebliğle ilgili her türlü teknik altyapıyı kurmaya veya kurulmuş olanları kullanmaya, tebliğe elverişli elektronik adres kullanma zorunluluğu getirmeye, kendisine elektronik ortamda tebliğ yapılacakları ve elektronik tebliğe ilişkin diğer usul ve esasları belirlemeye yetkili kılınmıştır.

11. Söz konusu yetkiye dayanılarak Maliye Bakanlığı tarafından 27/8/2015 tarihli ve 29458 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 456 sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği çıkarılmış olup bu Tebliğ'le vergi dairelerince düzenlenen ve Kanun hükümlerine göre muhataplarına tebliği gereken belgelerin elektronik ortamda tebliğ edilmesine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

12. Tebliğ'in 3. maddesinde elektronik tebligat sistemi *"Bilişim sistemleri vasıtasıyla muhatabın elektronik tebligat adresine iletilmek üzere, tebliğ evrakının gönderildiği ve elektronik ortamda delillendirilerek tesliminin sağlandığı sistem"* olarak; elektronik tebligat ise *"213 sayılı Kanun hükümlerine göre tebliği gereken evrakın Elektronik Tebligat Sistemi ile muhatapların elektronik adreslerine tebliğ edilmesi"* şeklinde tanımlanmıştır.

13. Tebliğ'in *"Elektronik Tebligat Yapılacak Kişiler"* başlıklı 4. maddesine göre tebliğe elverişli elektronik adres kullanma zorunluluğu getirilen ve kendisine elektronik ortamda tebliğ yapılabilecek olanlar *kurumlar vergisi mükellefleri, ticari, zirai ve mesleki kazanç yönünden gelir vergisi mükellefiyeti bulunanlar (Kazançları basit usulde tespit edilenlerle gerçek usulde vergiye tabi olmayan çiftçiler hariç) ve isteğe bağlı olarak kendilerine elektronik tebligat yapılmasını talep edenler*dir.

14. Bu kişilerden isteğe bağlı olarak kendilerine elektronik tebligat yapılmasını talep edenler dışında kalanların Tebliğ ile belirlenen sürelerde bildirimde bulunarak elektronik tebligat adresi alma ve elektronik tebligat sistemini kullanma zorunlulukları bulunmaktadır. İsteğe bağlı olarak kendilerine elektronik tebligat yapılmasını talep edenler de bağlı oldukları vergi dairesine başvurarak bu sistemden yararlanabileceklerdir.

15. Tebliğ'in *"Elektronik Tebligatın Gönderilmesi ve Muhatabına İletilmesi"* başlıklı 6. maddesinde elektronik tebligat sistemine internet vergi dairesi üzerinden erişileceği, internet vergi dairesi kullanıcı kodu, parola ve şifresine sahip olan gerçek ve tüzel kişilerin şifreleriyle elektronik tebligat adreslerine ulaşacakları belirtilmiş; olay kayıtlarının işlem zaman bilgisi (bir elektronik verinin üretildiği, değiştirildiği, gönderildiği, alındığı ve/veya kaydedildiği zaman bilgisi) eklenerek erişilebilir şekilde arşivlerde otuz yıl süreyle saklanacağı, hesaba erişim bilgilerinin iletimi ile sisteme erişimin güvenli bir şekilde yapılması için gerekli tedbirlerin Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından alınacağı, talep olması hâlinde elektronik tebligata ilişkin delil kayıtlarının ilgilisine veya yetkili mercilere sunulacağı ifade edilmiştir.

B. İtirazın Gerekçesi

16. Başvuru kararında özetle; kural ile elektronik ortamda tebligatın gerçekleşmiş sayılması için tebliğe konu evrakın muhatap tarafından elektronik ortamda açılıp açılmadığı dikkate alınmaksızın muhatabın elektronik adresine ulaşmasının yeterli görüldüğü ve ulaşma tarihini izleyen beşinci günün sonunda tebligatın yapılmış sayılacağının hükme bağlandığı ancak beş günlük sürenin muhatabın haklarını kullanmasını sağlayacak yeterli ve makul bir süre olarak kabul edilemeyeceği, posta yoluyla ve ilanen tebliğ usulünde tebliğin yapılmış sayılması için öngörülen sürelerle karşılaştırıldığında beş günlük sürenin kısa olduğu, elektronik tebligatın gönderildiğine dair bilgilendirmeyi sağlayan kısa mesaj servisi (SMS) hizmetinin zorunlu olmaması ve mükelleflerin tamamı tarafından talep edilmemesi karşısında amaca hizmet etmediği, elektronik tebligat sistemine geçilmesiyle birlikte sistemden önce ve sonra mükellefiyet tesis ettirenler arasında uygulanacak tebligat yöntemleri yönünden farklılıklar meydana geldiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 10., 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 125. maddesi yönünden de incelenmiştir.

18. Kural, elektronik ortamda tebligatın muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılacağını öngörmektedir.

19. Anayasa'nın 125. maddesinin üçüncü fıkrasında, idari işlemlere karşı açılacak davalarda sürenin yazılı bildirim tarihinden başlayacağı öngörülmüştür. Anılan düzenleme ile ilgilinin hakkında tesis edilen işlemin içeriğinden haberdar edilmesi ve bu yolla işleme karşı kullanabileceği dava açma hakkının korunması amaçlanmıştır.

20. Tebligat, yetkili makamlarca birtakım hukuki işlemlerin bu işlemin hukuki sonuçlarından etkilenmeleri amaçlanan kişilere kanuna uygun şekilde bildirimi ve bu bildirimin usulüne uygun olarak yapıldığının belgelendirilmesi işlemidir. İşlemlerin kendilerine bağlanan hukuki sonuçları doğurabilmesi için muhatabına bildirilmesi gerekir. Tebligat, Anayasa'da güvence altına alınmış olan iddia ve savunma hakkının tam olarak kullanılabilmesinin ve bireylere tanınan hak arama hürriyetinin önemli güvencelerinden biridir.

21. Anayasa'nın 125. maddesinin üçüncü fıkrasında idari işlemlere karşı açılacak davalarda sürenin yazılı bildirim tarihinden başlayacağı öngörülmek suretiyle idari işlemlere karşı dava açma süresinin başlangıcı yönünden farklı bir yasal düzenleme getirilmesine imkân tanınmamıştır. İdarenin vergi hukukuna dayalı olarak tesis ettiği işlemlere karşı açılacak davalarda dava açma süresinin başlangıcına ilişkin olarak getirilen yasal düzenlemeler de Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında yer almaktadır.

22. Yönetimde açıklık ilkesinin de bir sonucu olan yazılı bildirimin amacı, ilgilinin hakkında tesis edilen işlem konusunda bilgilendirilmesi ve söz konusu bilgilendirmenin hangi tarihte yapıldığının belgelendirilebilir olmasıdır. Anayasa'nın 125. maddesinin üçüncü fıkrasında dava açma

süresinin yazılı bildirim tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı belirtilmekle birlikte yazılı bildirimin yapılış usulüne ilişkin herhangi bir sınırlayıcı hükme yer verilmemiştir.

23. 213 sayılı Kanun kapsamında uygulanması öngörülen elektronik tebligat sistemini düzenleyen mevzuat hükümleri incelendiğinde muhatabın vergi dairesince elektronik adresine gönderilen tebliğ evrakına internet vergi dairesi ve kendisine ait kullanıcı şifresi aracılığıyla erişebileceği, dolayısıyla hakkındaki idari işlemin içeriğinden yazılı şekilde haberdar olabileceği anlaşılmaktadır. Bu bakımdan elektronik ortamda yapılan tebligatın yazılı bilgilendirme fonksiyonunun mevcut olduğu görülmektedir. Öte yandan tebliğ evrakının muhatabın elektronik adresine hangi tarihte ulaştığının sistem üzerinden belgelendirilmesi mümkün olduğundan elektronik tebligatın belgelendirme fonksiyonu da bulunmaktadır.

24. Bu itibarla elektronik tebligatın kanun koyucu tarafından 213 sayılı Kanun kapsamında uygulanan diğer geleneksel tebliğ yöntemlerinden ayrı bir yöntem olarak düzenlendiği ve bunlarla aynı hüküm ve sonuçlara sahip olduğu, diğer tebliğ yöntemlerinde olduğu gibi bilgilendirme ve belgelendirme fonksiyonunun mevcut olduğu, yalnızca tebligat işleminde kullanılan araçlar yönünden farklılık arz ettiği gözetildiğinde elektronik ortamda yapılan tebliğin Anayasa'nın 125. maddesi kapsamında yazılı bildirim niteliği taşıdığı sonucuna varılmıştır.

25. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında *"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir"* hükmüne yer verilmek suretiyle hak arama hürriyeti güvence altına alınmıştır.

26. Hak arama hürriyetinin temel unsurlarından biri mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, hukuki bir uyuşmazlığın bu konuda karar verme yetkisine sahip bir mahkeme önüne götürülmesi hakkını da kapsar. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir. Kişilere yargı

mercileri önünde dava hakkının tanınması, hak arama hürriyetinin ön koşulunu oluşturur.

27. Dava açma süresinin başlangıcına esas alınması nedeniyle tebliğin hangi tarihte yapılmış sayılacağı hususunu düzenleyen kuralın mahkemeye erişim hakkını etkilediği tartışmasızdır.

28. İdari mercilerin ilgililere tebligat yapmasıyla birlikte tebliğe konu işleme karşı idareye başvuru süresi ve hak düşürücü nitelikte olan dava açma süresi işlemeye başlamakta ve bu süreler geçirildikten sonra yargı mercileri nezdinde dava açma hakkı yitirilmektedir. İdareye başvuru ve dava açma süresini elektronik tebligatın muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonu itibarıyla başlatan itiraz konusu kuralla tebligatın yapılmış sayılması ve dolayısıyla dava açma süresinin başlaması için belirli bir zaman kısıtlaması öngörüldüğü dikkate alındığında mahkemeye erişim hakkına yönelik bir sınırlama yapıldığı açıktır.

29. Anayasa'nın 13. maddesinde *"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."* denilmektedir. Buna göre hak arama hürriyetine sınırlama getiren kanuni düzenlemelerin Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun olması ve ölçülü olması gerekir.

30. Ölçülülük ilkesi ise elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

31. Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama hürriyeti için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebilir.

32. Mevzuatta öngörülen itiraz ve dava açma süreleri aynı zamanda hukuk devletinin gereklerinden olan hukuki güvenlik ilkesiyle doğrudan ilgili olup kuralların belirli ve öngörülebilir olmasının yanı sıra idarenin söz konusu kurallara yönelik uygulamalarındaki sürekliliğin idare ve tüm bireyler açısından önemi açıktır. Bu bağlamda kamu yararı düşüncesinin de bir yansıması olan hukuki güvenlik ilkesinin hak arama hürriyetinin sınırını oluşturabilmesi mümkün olmakla birlikte bu sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen güvencelere aykırı olmaması gerekir.

33. Kanun'un *"Elektronik ortamda tebliğ"* kenar başlıklı 107/A maddesinin gerekçesinde Kanun'a göre tebligatın esas olarak posta yoluyla yapılmakta olduğu, öngörülen düzenlemeyle vergi mevzuatı çerçevesinde yapılabilecek tüm tebliğlerin elektronik ortamda yapılabilmesine imkân sağlandığı, tebliğin elverişli elektronik bir adrese yapılması suretiyle vergi güvenliğinin ve muhatabın hukuki sonuçlar açısından tebliğden haberdar olmasının sağlandığı ifade edilmiştir. Anılan maddeye 6637 sayılı Kanun'la eklenen itiraz konusu kuralın gerekçesinde de elektronik ortamda yapılacak tebligatın yapılma zamanının 7201 sayılı Kanun'a koşut bir şekilde açıklığa kavuşturulduğu belirtilmiştir.

34. Kuralla, haklarında vergi dairelerince düzenlenen işlemlerden mükelleflerin haberdar edilmelerinin ve anılan işlemlere karşı idari ya da yargısal yollara başvurmaları için öngörülen sürelerin gecikmeksizin işlemeye başlamasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Bu şekilde hem vergi idareleri ile mükellef ya da ilgililer arasındaki ihtilafların bir an önce giderilmesi hem de idari faaliyetlerin uzun süre iptal tehdidi altında kalmadan sürdürülebilmesi ve böylece idari istikrarın sağlanmasının hedeflendiği görülmektedir. Söz konusu amaca ulaşma yönünden tebliğe konu evrakın muhatabın elektronik adresine gönderilmesinden makul bir süre sonra tebliğin yapılmış sayılmasının elverişli ve gerekli bir araç olmadığı söylenemez.

35. Kuralda tebliğin yapılmış sayılması için geçmesi öngörülen beş günlük sürenin başlangıcı olarak tebliğe konu evrakın muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarih esas alınmıştır. Kanun koyucunun bu yöndeki tercihi Anayasa'ya aykırı olmamak kaydıyla takdir yetkisi kapsamındadır.

36. Kanun koyucu tarafından, mükellefin elektronik adresine giriş yaptığı veya elektronik tebligatı açtığı tarihte tebliğin gerçekleşmiş sayılması yerine tebligatın elektronik adrese ulaştığı tarih esas alınmış olmakla birlikte muhatabın fiziki ortamda gerçekleşmeyen tebligattan haberdar olabilmesinin belirli bir süreyi gerektireceği gözetilerek tebliğin yapılmış sayılması için elektronik adrese ulaştığı tarihten itibaren ayrıca beş günlük bir sürenin öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Zira muhatabın elektronik ortamda tarafına iletilen tebligattan haberdar olabilmesi internet vergi dairesi aracılığıyla kendi elektronik adresine erişim sağlamasına ve dolayısıyla elektronik adresini kontrol etmesine bağlıdır.

37. Bu bakımdan itiraz konusu kural, muhataplara öncelikle elektronik posta adreslerini belirli aralıklarla kontrol etme yükümlülüğü yüklemektedir. Anılan yükümlülüğe beşer günlük aralıklarla uyulduğu takdirde hukuki yollara başvuru süresi yönünden herhangi bir hak kaybı olmayacaktır. Muhatabın elektronik posta adresini her gün ya da beş günden daha az aralıklarla kontrol etmesi hâlinde ise tebliğin yapılmış sayılacağı tarihten de önce tebligattan haberdar olunacağı için dava açma süresi yönünden bir hak kaybı yaşanmayacağı gibi bu sürenin birkaç gün daha uzaması söz konusu olacaktır.

38. Öte yandan Kanun'da düzenlenen diğer tebligat yöntemlerinde de tebliğin yapılmış sayılması, kuraldakine benzer şekilde belirli sürelerin geçmiş olması şartına bağlanmıştır. Posta yoluyla tebliğde bu süre on beş gün, ilan yoluyla tebliğde ise bir ay olarak düzenlenmiştir.

39. Söz konusu sürelerin itiraz konusu kuralda öngörülen beş günlük süreden daha fazla olduğu, bu yönüyle muhatabın tebliğe konu evrakı tebliğ etmiş sayılması için diğer tebliğ yöntemlerinde daha geniş bir zaman dilimi öngörüldüğü görülmektedir. Bununla birlikte bu sürelerin muhatabın yerleşim yeri adresinde iki kez bulunamaması ve tebliğ imkânsızlığı gibi muhataba fiziki olarak ulaşmanın denendiği ancak gerçekleştirilemediği durumlara özgü olduğunun gözönünde bulundurulması gerekir. Dolayısıyla anılan sürelerin belirlenmesinde muhataba fiziki yollarla ulaşabilme imkân ve ihtimalinin belirleyici olduğu anlaşılmaktadır.

40. Buna göre muhatabın geçici ya da kalıcı olarak terk etmiş olma ihtimali bulunan bir adresin kapısına yapıştırılan pusuladan ya da ilan yoluyla yapılan bir tebligattan haberdar olabilme imkân ve ihtimaline kıyasla mevcut bir elektronik posta adresi aracılığıyla gönderilen bir tebligata ulaşılabilirliğinin günümüz teknolojik koşullarında aynı ölçüde zorluğa sahip olduğundan söz edilemeyeceği açıktır.

41. Diğer taraftan Kanun'un *"Mücbir sebeplerle gecikme:"* kenar başlıklı 15. maddesinde vergi ödevlerinden herhangi birinin yerine getirilmesine engel olacak derecede ağır kaza, ağır hastalık, tutukluluk, yangın, yer sarsıntısı ve su basması gibi afetler, kişinin iradesi dışında meydana gelen zorunlu kayıplar, sahibinin iradesi dışındaki sebepler dolayısıyla defter ve vesikalarının elinden çıkmış bulunması gibi hâllerden birinin varlığı ve bu durumun herkesçe biliniyor olması ya da ilgilisi tarafından belgelenmesi veya ispat edilmesi durumunda bu sebep ortadan kalkıncaya kadar kanuni ve idari sürelerin işlemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Anılan hükmün mücbir sebep hâllerinden birinin varlığı durumunda kural ile getirilen beş günlük kanuni süre yönünden de uygulanacağı açıktır.

42. Bu durumda günümüz teknolojik imkân ve koşullarında elektronik posta adresini beşer günlük aralarla kontrol etme yükümlülüğünün mücbir sebep hâllerinde beş günlük kanuni sürenin işlemeyeceği hususu da gözetildiğinde makul olmayan bir külfet getirmediği, kuralda birey ile kamu yararı arasındaki dengenin korunduğu, mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın ölçülü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

43. Anayasa'nın 10. maddesinde *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./ Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./ Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./ Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz./ Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."* denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

44. Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen kanun önünde eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, kişiler arasında ayrım yapılmasını ve kişilere ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

45. Kanun koyucu tarafından itiraz konusu kuralda kendilerine elektronik tebligat yapılacak kişiler arasında herhangi bir ayrım öngörülmemiştir. İtiraz yoluna başvuran Mahkemenin elektronik tebligat sistemine dâhil edilen mükellefler arasında eşitsizliğe yol açıldığı yönündeki itirazının yukarıda sözü edilen Tebliğ'in uygulanmasına ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

46. Bu itibarla elektronik tebligat sistemine geçilmeden önce mükellef olanlar ile sisteme geçildikten sonra mükellef olanlar arasında farklı muameleye yol açacak herhangi bir ayrım öngörmeyen kuralda eşitlik ilkesine aykırılıktan söz edilemez.

47. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 10., 13., 36. ve 125. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

IV. HÜKÜM

4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 23/7/2010 tarihli 6009 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle eklenen 107/A maddesine, 7/4/2015 tarihli ve 6637 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle eklenen ikinci fıkranın, Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM ile Serdar ÖZGÜLDÜR'ün karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, 19/9/2019 tarihinde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Engin YILDIRIM	Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye	Üye	Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR	Recep KÖMÜRCÜ	Burhan ÜSTÜN
Üye	Üye	Üye
Hicabi DURSUN	Celal Mümtaz AKINCI	Muammer TOPAL
Üye	Üye	Üye
M. Emin KUZ	Kadir ÖZKAYA	Rıdvan GÜLEÇ

Üye	Üye
Recai AKYEL	Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye	Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU	Selahaddin MENTEŞ

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 107/A maddesine, 7/4/2015 tarihli ve 6637 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle eklenen ikinci fıkranın, Anayasa'ya aykırı olduğu iddiası Mahkememiz çoğunluğu tarafından reddedilmiştir.

2. İptali istenen kural "*Elektronik ortamda tebligat, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılır*" şeklindedir. Buna göre, vergilendirme işlemlerinde elektronik ortamda yapılacak olan tebligat, mükellefin veya ceza sorumlusunun elektronik adresine *ulaştığı* tarihi izleyen beşinci günün sonunda ilgilisine yapılmış sayılacaktır.

3. Diğer idari işlemlerde olduğu gibi, vergi hukukunda da tebligat tarihi vergi mükelleflerinin yapılan işleme karşı itiraz ve dava açma haklarını kullanabilmeleri için hayati derecede önemlidir. Bu haliyle kural, dava açma süresini elektronik bildirimin muhatabın adresine ulaşmasını izleyen beşinci günden itibaren başlatmakta, dolayısıyla bireylerin hak arama hürriyetine yönelik bir sınırlama getirmektedir.

4. Kuralın tarh edilen vergi ve kesilen cezaların sürüncemede kalmadan bir an önce kesinleşmesini amaçladığı söylenebilir. Ancak hak arama hürriyetine yönelik sınırlamanın meşru amacının olması yeterli olmayıp ölçülü olması da gerekir.

5. Bilindiği üzere tebligatın amacı kişilerin yapılan işlemden haberdar olmasını, dolayısıyla buna karşı itiraz veya dava haklarını kullanabilmelerini sağlamaktır. Bu nedenle kural olarak tebligatın yapılmış sayılabilmesi için muhatabın bundan haberdar olması gerekir.

6. Anayasa Mahkemesi, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 65. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan "*İadeli taahhütlü mektupla yapılan tebligatlarda mektubun postaya verilmesini takip eden yedinci gün, … kararın istekliye tebliğ tarihi sayılır*" hükmünü Anayasa'nın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırı bularak iptal etmiştir. İptal gerekçesinde kişilerin kendilerinden kaynaklanmayan ve kendilerine kusur izafe edilmesi mümkün olmayan nedenlerle tebligatın yapılmaması ya da gecikmesi yüzünden hak arama

hürriyetlerini kullanamayabilecekleri, kuralın "*kendilerinden kaynaklanmayan gecikmelere karşı kişilere yeterince koruma sağlamadığı için hukuki güvenlik ilkesine aykırılık oluşturduğu gibi kişilerin hak arama özgürlüğünün özünü de zedelediği*" vurgulanmıştır (AYM, E.2012/20, K.2012/132, 27/9/2012).

7. İtiraz konusu kural, elektronik tebligat usulünde elektronik bildirimin muhatabın adresine ulaşmasını yeterli görmekte, ayrıca ilgilinin bunu öğrenip öğrenmediğine herhangi bir değer atfetmemektedir. Kişiler şu ya da bu nedenle vergi idaresi tarafından elektronik adreslerine ulaştırılan bildirimleri görmediklerinde ya da açamadıklarında dava açma süresini kaçırabileceklerdir. Tam da bu nedenle uygulamada bu sorunu gidermek için idare tarafından ilgili kişiyi haberdar etmeye yönelik sms ve e-mail gönderme yoluna gidilmektedir. Dahası kuralın uygulanması sonucu verilen süre yönünden davanın reddi kararlarına karşı istinaf aşamasında "*mükellefin elektronik ortama giriş yapıp yapmadığı ile bilgilendirme yapılıp yapılmadığının idarece ortaya konulmaması*" gerekçesiyle bozma kararları verildiği görülmektedir (İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Birinci Vergi Dairesi, E. 2018/585, K. 2018/881, 10/4/2018. Aynı yönde bkz. İzmir Bölge İdare Mahkemesi İkinci Vergi Dairesi, E. 2018/431, K. 2018/699, 18/6/2018).

8. İptali istenen kural, itiraz yoluna başvuran mahkemenin başvuru kararında belirtildiği gibi, vergi idaresine ilgili mükellefin sisteme giriş yapıp yapmadığını dolayısıyla yapılan elektronik tebliğe muttali olup olmadığını teyit etme ya da ayrıca bu yönde bildirimde bulunma şeklinde bir yükümlülük getirmemektedir. Hâlbuki hak arama hürriyetinin etkili şekilde kullanılması, kişinin kendisiyle ilgili bir idari işlem hakkında haberdar olması şartına bağlıdır.

9. Hiç kuşkusuz içinde bulunduğumuz teknolojik çağın gereklerinden biri olarak ortaya çıkan elektronik tebligat kurumuna özgü bazı farklı düzenlemelerin yapılması mümkündür. Bu kapsamda elektronik adrese gönderilen bildirimleri bilerek açmama gibi kötüye kullanmaları önlemeye yönelik olarak tebligat için bildirimin ulaştığı tarih esas alınabilir. Ancak bu durumda da muhataba aşırı bir külfet yüklenmemesi, bildirimin ulaştığı tarihten itibaren makul bir süre içinde tebligatın yapılmış sayılması gerekir.

10. İptali istenen kural kişinin sisteme giriş yapıp elektronik tebliğden haberdar olması şartını aramadığı gibi, haberdar olmasını sağlamaya yönelik başkaca bir tedbir de öngörmemektedir. Diğer yandan kural elektronik bildirimin ulaştığı tarihten itibaren *beş gün* gibi makul olmayan bir süreninin sonunda tebligatın yapılmış sayılacağını belirtmektedir. Bu nedenle bir anlamda mükellefe en geç beş günde bir elektronik adresini kontrol etme yükümlülüğü getiren düzenlemenin hak arama hürriyetine ölçülü olmayan bir sınırlama getirdiği açıktır.

11. Açıklanan gerekçelerle kuralın Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğunu düşündüğümden çoğunluğun red yönündeki görüşüne katılmıyorum.

Başkan
Zühtü ARSLAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. İtiraz konusu yasal düzenleme, elektronik ortamda tebligata konu evrakın ilgilinin sistemdeki elektronik adresine ulaşmasını yeterli görerek muhatabın söz konusu elektronik tebligatı açıp, açmadığını dikkate almaksızın tebligatın ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapıldığını kabul etmektedir.

2. Kural, tebligatın muhatabının mutlak surette gönderilen evrakı açtığı varsayıma dayanmaktadır. Bununla birlikte elektronik tebligatın gönderildiğine dair bilgilendirmeyi sağlayan kısa mesaj hizmeti zorunlu değildir ve mükelleflerin tamamı tarafından talep edilmemektedir.

3. Kural, elektronik tebliğe konu işlemlere karşı dava açma hakkını ortadan kaldırmamakla beraber tebligatın yapılmış sayılması ve dolayısıyla dava açma süresinin başlaması için belirli bir zaman sınırlaması öngörmesi mahkemeye erişim hakkına müdahale anlamına gelmektedir.

4. Mükellefin elektronik ortama giriş yaptığı ve tebligatı açtığı tarihin esas alınması yerine tebligatın ulaştığı tarihin esas alınmasının

bazı mükelleflerin vergi işlemlerine özel tebligat adreslerine kasten erişim sağlamayabilecekleri endişesinden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Kötü niyetli mükelleflerin olacağı varsayımından hareketle iyi niyetli olan ama bir takım nedenlerle kendilerine gönderilen elektronik tebligatı aç(a)mayan mükellefler de itiraz konusu kural nedeniyle bir çeşit yaptırıma uğramaktadır. Zira mahkemeye erişim hakkı yönünden beş gün gibi kısa sayılabilecek bir sürenin sonunda hak düşürücü süre başlamaktadır.

5. İlgili kişinin hayatın olağan akışı içerisinde çeşitli nedenlerle tebligatı açmaması göz önüne alınmadan kanunen tebligatın tamamlanması için öngörülen beş günlük süre Anayasa'nın 36. maddesi bağlamında hak arama özgürlüğüne ve dolayısıyla mahkemeye erişim hakkına orantısız bir müdahaleye neden olmaktadır.

6. Sonuç olarak, itiraza konu kuralın Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmadım.

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. İtiraz konusu kural (213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 107/A maddesinin ikinci fıkrası) *"Elektronik ortamda tebligat, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılır."* hükmünü taşımaktadır. 213 sayılı Kanunun 107/A maddesinin üçüncü fıkrasında ise Elektronik tebligatın kapsamı ile bu konuda gerekli alt yapıyı kurma ve diğer usul ve esasları belirleme konusunda Maliye Bakanlığına yetki verilmektedir. Maliye Bakanlığı da bu yetkisini 27/8/2015 tarih ve 29458 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 456 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile kullanmış ve Kurumlar Vergisi mükellefleri ile ticari, zirai ve mesleki kazanç yönünden gelir vergisi mükellefiyeti bulunanlar (kazançları basit usulde tespit edilenlerle gerçek usulde vergiye tâbi olmayan çiftçiler hariç) ve ayrıca

isteğe bağlı olarak kendilerine elektronik tebligat yapılmasını talep edenler bakımından elektronik tebligat usulü yürürlüğe konulmuştur.

2. Vergi, vatandaşların büyük bir bölümünü doğrudan ilgilendirmesi ve kapsaması itibariyle Anayasal önemi haiz bir kamu külfetidir. Bu külfetle ilgili olarak Vergi İdaresince tesis edilen işlemlerin ilgililere (mükelleflere) tebliği bu nedenle büyük önem taşımaktadır. Tebligat Kanunu hükümlerine göre geleneksel yollardan yapılan tebliğ usulünde mükellefe tanınan idari ve yargısal süreler tebliğ tarihinden başlamaktadır. Bu usulde tebliğ tarihi, normal şartlarda evrakın muhatabına teslim edildiği gün, yani muhatabın tebliğden haberdar olduğu gün olarak kabul edilir. İtiraz konusu elektronik tebliğ (e-tebligat) usulünde ise tebliğ tarihi, ilgili evrakın muhatabın elektronik ortamdaki adresine gönderilmesini izleyen beşinci günün sonunda yapılmış kabul edilmektedir. Yine Vergi Usul Kanunu'nun 100. ve 102. maddelerine göre, posta ile yapılacak tebligat işlemlerinde, bilinen adrese gönderilen evrakın muhataba teslim edildiği tarih tebliğ tarihi olarak kabul edilir. Tebliğ yapılacak kişi adresinde bulunmazsa ya da adresten geçici olarak ayrılmışsa, iade edilen evrakın muhatabınca alınmaması halinde on beşinci günde tebliğ yapılmış sayılır. İlanen yapılacak tebligatlarda ise ilan tarihinden itibaren bir ayın sonunda tebliğ yapılmış sayılmaktadır. Tebligatın mahkemeye erişim hakkı ile doğrudan ilgili olması itibariyle, beşinci günün sonunda elektronik tebligatın yapılmış sayılacağına ilişkin kuralın, bu hakkı esaslı biçimde sınırlandırdığı açıktır.

3. Herşeyden önce, itiraz konusu kuralın esaslı bir çerçeveye sahip olmadığı, yasada bu yetkinin ne şekilde kullanılacağına dair temel usul ve esasların belirtilmediği ve toplumun büyük bir kesimini ilgilendiren bir konuda Maliye Bakanlığı'nın tek yetkili merci olarak belirlendiği görülmektedir. Bu yönü itibariyle kuralın Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesine aykırılığı açıktır. Öte yandan, Anayasa'nın 125. maddesinin açıklığı (yazılı bildirim şartı) karşısında, mükellefler yönünden getirilen zorunlu elektronik tebligatın Anayasa'nın bu hükmüyle de çeliştiği görülmektedir.

4. Vergi Usul Kanunu'ndaki klasik tebliğ usulleriyle öngörülen tebliğ süreleri ile elektronik tebligatla öngörülen beş günlük tebliğ süresi

arasındaki bariz farkların kimi mükellefler yönünden bir eşitsizliğe yol açtığı açık olduğu gibi, Anayasal temeli olmayan bu tebliğ farklılığı nedeniyle uygulamada birçok mağduriyetin çıkması yüksek ihtimal dahilindedir. Bu yönü itibariyle de kuralın Anayasa'nın 10. maddesindeki eşitlik ilkesini ihlâl ettiği anlaşılmaktadır.

5. İletişim çağında kişilerin bilgisayar, internet, e-posta vb. kolaylıklardan istifade etmeleri Devletçe teşvik edilebilirse de, bu konuda bir zorunluluk öngörülmesi Hukuk Devleti İlkesi ile bağdaşmaz. Gönüllülük esası dışında böylesine bir icbar, öncelikle mükelleflerin bir bölümünde karşılık bulmaması itibariyle hukuk dışı bir külfete dönüşme riskini beraberinde taşıyacaktır. Dolayısiyle kural, bu yönü itibariyle de Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır.

6. 4/1/2002 tarih ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 65. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan *"İadeli taahhütlü mektupla yapılan tebligatlarda mektubun postaya verilmesini takip eden yedinci gün... kararın istekliye tebliğ tarihi sayılır."* hükmünün iptali istemiyle yapılan itiraz başvurusunda Anayasa Mahkemesi 27/9/2012 tarih ve E.2012/20, K.2012/132 sayılı kararıyla, kuralı şu gerekçeyle Anayasa'ya aykırı bularak iptal etmiştir:

"... Tebligat, yetkili makamlarca birtakım hukuki işlemlerin, bu işlemin hukuki sonuçlarından etkilenmeleri amaçlanan kişilere Kanuna uygun şekilde bildirimi ve bu bildirimin usulüne uygun olarak yapıldığının belgelendirilmesi işlemidir. Usulüne uygun işlemlerin kendilerine bağlanan hukuki sonuçları doğurabilmesi için muhatabına bildirilmesi gerekir. Usulüne uygun olarak yapılan tebligat, Anayasa'da güvence altına alınmış olan iddia ve savunma hakkının tam olarak kullanılabilmesinin ve bireylere tanınan hak arama hürriyetinin önemli güvencelerinden biridir. İtiraz konusu kuralda, kamu idareleri ve Kamu İhale Kurumu tarafından alınan kararlara ilişkin tebligat, iadeli taahhütlü mektupla yapılması halinde mektubun postaya verilmesini takip eden yedinci gün, kararın istekliye tebliğ tarihi sayılmaktadır. Kendilerinden kaynaklanmayan ve kendilerine kusur izafe edilmesi mümkün olmayan sebeplerle posta hizmetlerinde yaşanan bir gecikme sonucunda, kendilerine fiilen herhangi bir bildirim ve tebligat yapılmaksızın, haklarında alınan kararların tebliğ edilmiş sayılmasının, ilgilerin kazandıkları ihaleye ilişkin sözleşme yapmaları, Kanun'un 56. maddesi uyarınca ihaleye karşı itirazen

şikâyette bulunabilmeleri veya ihaleye karşı adli ya da idare makamlar nezdinde dava açabilmeleri gibi bazı hakların kullanılamamasına neden olacağı açıktır. Bir başka ifadeyle, ulaşmayan bir tebligat nedeniyle muhatabının Kamu İhale Kurumu'na süresinde başvuru yapamaması, başvuru yapmış olsa dahi bu başvurunun süresinde yapılmadığı gerekçesiyle reddedilecek olması ve bu konuda açılacak bir davanın da ya da yargı mercileri tarafından reddedilecek olması sonucunu doğuracaktır. Bu durum tebligatın muhatabının, kendisine izafe edilemeyen nedenlerle posta hizmetlerinde yaşanan gecikme sonucunda, tebligatın içeriğini ilgilendiren konuların esasına ilişkin iddialarını adli veya idari makamlar önünde hiç bir şekilde ortaya koyamamasına neden olacaktır. Dolayısıyla, itiraz konusu kural, kendilerinden kaynaklanmayan gecikmelere karşı kişilere yeterince koruma sağlamadığı için hukuki güvenlik ilkesine aykırılık oluşturduğu gibi, kişilerin hak arama özgürlüğünün özünü de zedelemektedir. Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kural Anayasa'nın 2., 36. ve 13. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir..."

Başvurunun somutunda da, mükellefin bilgisayarının arızalı olması, kendisinin çalışma ofisinden bir süreliğine uzakta bulunması vb. nedenlerle elektronik tebligattan haberdar olamaması mümkün olduğu gibi; e-posta bildiriminden beş gün sonra tebliğin yapılmış sayılacağı düzenlemesi, işaret edilen karardaki gerekçelerle mükelleflerin hukuki güvenliklerini ihlâl etmesi ve hak kaybına yol açıcı mahiyeti itibariyle ölçüsüz bulunması nedenleriyle, aynı zamanda Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine de aykırıdır.

7. Açıklanan nedenlerle, kuralın Anayasa'nın 2., 10., 13., 36. ve 125. maddelerine aykırı olup iptali gerektiği kanaatine vardığımdan; çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Esas Sayısı : 2019/42
Karar Sayısı : 2019/73
Karar Tarihi : 19/9/2019

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURANLAR:

1. Antalya 4. Asliye Hukuk Mahkemesi	(E.2019/42)
2. Antalya 3. Asliye Hukuk Mahkemesi	(E.2019/49)
3. Antalya 6. Asliye Hukuk Mahkemesi	(E.2019/57)
4. Antalya 2. Asliye Hukuk Mahkemesi	(E.2019/66)
5. Antalya 11. Asliye Hukuk Mahkemesi	(E.2019/73)

İTİRAZLARIN KONUSU: 21/2/2019 tarihli ve 7166 sayılı Kanun'un;

A. 11. maddesiyle 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 112. maddesine eklenen altıncı fıkranın,

B. 12. maddesiyle 4857 sayılı Kanun'a eklenen geçici 9. maddenin,

Anayasa'nın 2., 10. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebidir.

OLAY: Personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı kapsamında alt işveren tarafından çalıştırılan işçiye kamu kurumunca yapılan kıdem tazminatı ödemesi nedeniyle alt işverene karşı açılan rücu davalarında itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkemeler, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un;

1. 11. maddesiyle 4857 sayılı Kanun'un 112. maddesine eklenen itiraz konusu altıncı fıkra şöyledir:

> ***"**(Ek fıkra: 21/2/2019-7166/11 md.)* **4734 sayılı Kanunun 62 nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi uyarınca alt işverenler tarafından çalıştırılan işçilere, 11/9/2014 tarihinden sonra imzalanan ihale sözleşmeleri kapsamında, kamu kurum ve kuruluşlarına ait işyerlerinde 11/9/2014 tarihinden sonra geçen süreye ilişkin olarak kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılan kıdem tazminatı ödemeleri için sözleşmesinde kıdem tazminatı ödemesinden ötürü alt işverene rücu edileceğine dair açık bir hükme yer verilmemişse alt işverenlere rücu edilmez."***

2. 12. maddesiyle 4857 sayılı Kanun'a eklenen itiraz konusu geçici 9. madde şöyledir:

> ***"Geçici Madde 9-** (Ek:21/2/2019-7166/12 md.)*
>
> ***Bu maddenin yürürlük tarihi itibarıyla kamu kurum veya kuruluşları tarafından alt işverene rücu edilmek üzere yürütülen davalarda, 112 nci maddenin altıncı fıkrası kapsamında rücu edilmeyecek kısmı için ihtilafın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmedilir, yargılama gideri ve vekâlet ücreti taraflar üzerinde bırakılır. İcra takiplerinde rücu edilmeyecek kısma ilişkin olarak harç alınmaksızın düşme kararı verilir, takip giderleri ile vekâlet ücreti taraflar üzerinde bırakılır. Ancak, bu kapsamda alt işverene rücu edilerek takip ve tahsil edilmiş olan tutarlar, alt işverenler lehine hiçbir şekilde alacak hakkı doğurmaz ve tahsil edilmiş tutarlar iade edilmez."***

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM, Hasan Tahsin GÖKCAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Yıldız SEFERİNOĞLU'nun katılımlarıyla E.2019/42 ve E.2019/49 sayılı başvuruların 15/5/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. İçtüzük hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM, Hasan Tahsin GÖKCAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Yıldız SEFERİNOĞLU'nun katılımlarıyla E.2019/57 sayılı başvurunun 30/5/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

3. İçtüzük hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Yıldız SEFERİNOĞLU'nun katılımlarıyla E.2019/66 ve E.2019/73 sayılı başvuruların 26/6/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

öncelikle uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

4. Anayasa'nın 152. ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda o hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

5. İtiraz yoluna başvuran Mahkemeler, 4857 sayılı Kanun'un 112. maddesinin altıncı fıkrası ile aynı Kanun'un geçici 9. maddesinin iptalini talep etmişlerdir.

6. Bakılmakta olan davalar, kıdem tazminatıyla ilgili olarak açılan rücu alacak davalarıdır. Dolayısıyla 4857 sayılı Kanun'un itiraz konusu geçici 9. maddesinin "*İcra takiplerinde rücu edilmeyecek kısma ilişkin olarak harç*

alınmaksızın düşme kararı verilir, takip giderleri ile vekâlet ücreti taraflar üzerinde bırakılır. Ancak, bu kapsamda alt işverene rücu edilerek takip ve tahsil edilmiş olan tutarlar, alt işverenler lehine hiçbir şekilde alacak hakkı doğurmaz ve tahsil edilmiş tutarlar iade edilmez." şeklindeki ikinci ve üçüncü cümlelerinde yer alan, icra takipleri ve bu kapsamda tahsil edilen tutarlara yönelik hükümlerin bakılmakta olan davalara konu uyuşmazlıklarda uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Bu nedenle söz konusu cümlelere ilişkin başvuruların Mahkemelerin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

7. Açıklanan nedenlerle 21/2/2019 tarihli ve 7166 sayılı Kanun'un;

A. 11. maddesiyle 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 112. maddesine eklenen altıncı fıkranın esasının incelenmesine,

B. 12. maddesiyle 4857 sayılı Kanun'a eklenen geçici 9. maddenin;

1. Birinci cümlesinin esasının incelenmesine,

2. İkinci ve üçüncü cümlelerinin, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemelerin bakmakta olduğu davalarda uygulanma imkânı bulunmadığından bu cümlelere ilişkin başvuruların Mahkemelerin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. BİRLEŞTİRME KARARLARI

8. 7166 Kanun'un 11. maddesiyle 4857 sayılı Kanun'un 112. maddesine eklenen altıncı fıkra ile 12. maddesiyle anılan Kanun'a eklenen geçici 9. maddenin birinci cümlesinin iptallerine karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurularına ilişkin E.2019/49, 2019/57, 2019/66, 2019/73 sayılı davaların aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2019/42 sayılı dava ile birleştirilmelerine, esaslarının kapatılmasına, esas incelemenin E.2019/42 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 15/5/2019, 30/5/2019 ve 26/6/2019 tarihlerinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV. ESASIN İNCELENMESİ

9. Başvuru kararları ve ekleri Raportör Yakup MACİT tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükümleri, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

10. 4857 sayılı Kanun'da asıl işveren–alt işveren ilişkisinin niteliği ve kapsamı belirtilmiştir. Kanun'un 2. maddesinin yedinci fıkrasında asıl işveren-alt işveren ilişkisi; bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişki olarak açıklanmıştır.

11. Anılan fıkranın son cümlesinde de asıl işverenin, alt işveren işçilerine karşı o işyeriyle ilgili olarak 4857 sayılı Kanun'dan, iş sözleşmesinden veya alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işverenle birlikte (müteselsil) sorumlu olduğu belirtilmiştir.

12. Kamu kurum ve kuruluşlarının 4857 sayılı Kanun'un 2. maddesi kapsamında alt işveren-asıl işveren ilişkisine taraf olmaları, 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 5/1/2002 tarihli ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu kapsamında hizmet alımı yoluyla gerçekleşmektedir.

13. 4857 sayılı Kanun'un 2. maddesinin dokuzuncu fıkrasında 4734 sayılı Kanun veya diğer kanun hükümleri çerçevesinde hizmet alımı amacıyla sözleşme yapan kamu işverenlerinin kanuna veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesine dayanılarak kurulan kamu kurum ve kuruluşları ile bunların doğrudan veya dolaylı olarak sermayesinin en az yüzde ellisine sahip ortaklıklar olduğu belirtilmiştir.

14. 4734 sayılı Kanun kapsamında personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı, Kanun'un 62. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde

düzenlenmiştir. Anılan hüküm, çeşitli tarihlerde değişikliklere uğramıştır. Kanun'un 62. maddesinin birinci fıkrasının itiraz konusu kuralların uygulandığı davalara konu ihale sözleşmelerinin yapıldığı tarihte yürürlükte olan 10/9/2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanun'la değişik (e) bendinde; idarelerce kanun, tüzük ve yönetmeliklere göre istihdam edilen personelin yeterli nitelik veya sayıda olmaması hâlinde personel çalıştırılmasına dayalı yardımcı işlere ilişkin hizmetler ile idarelerin teşkilat, görev ve yetkilerine ilişkin mevzuatı ile 4857 sayılı Kanun'un 2. maddesinin yedinci fıkrası esas alınmak suretiyle, idareye ait bir işyerinde yürütülen asıl işin bir bölümünde idarenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde hizmet alımı ihalesine çıkılabileceği belirtilmiştir.

15. Personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım ihalelerinin kapsamı ve içeriği ile ilgili 4734 sayılı Kanun'un 53. maddesinde verilen yetkiye dayanılarak Kamu İhale Kurumu tarafından çıkarılan ve 22/8/2009 tarihli ve 27327 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu İhale Genel Tebliği'nde de ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Kamu İhale Genel Tebliği'nin itiraz konusu kuralların uygulandığı davalara konu ihale sözleşmelerinin yapıldığı tarihte yürürlükte olan, 7/6/2014 tarihli ve 29023 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu İhale Genel Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ'le değişik 78.1. maddesinde; personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımının; ihale konusu işte çalıştırılacak personel sayısının ihale dokümanında belirlendiği, bu personelin çalışma saatlerinin tamamının idare için kullanıldığı, yaklaşık maliyetinin en az %70'lik kısmının asgari işçilik maliyeti ile varsa ayni yemek ve yol giderleri dâhil işçilik giderinden oluşan hizmet alımlarını ifade ettiği belirtilmiştir.

16. 4857 sayılı Kanun'un 2. maddesinde öngörülen müteselsil sorumluluk ilişkisi gereği kamu (asıl) işvereni, alt işverenin işçilerine karşı o işyeriyle ilgili olarak Kanun'dan, iş sözleşmesinden veya alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işveren ile birlikte sorumludur. İşçilik alacağı olan kıdem tazminatı da bu kapsamda yer almaktadır.

17. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 167. maddesi müteselsil borçlulukta iç ilişkiyi düzenlemektedir. Anılan maddede,

aksi kararlaştırılmadıkça veya borçlular arasındaki hukuki ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça borçlulardan her birinin alacaklıya yapılan ifadan, birbirlerine karşı eşit paylarla sorumlu olacakları belirtilmiştir. Yine maddede, kendisine düşen paydan fazla ifada bulunan borçlunun ödediği fazla miktarı diğer borçlulardan isteyebileceği hüküm altına alınmıştır. Bu düzenleme ışığında asıl işveren, işçiye fazladan yaptığı ödeme kadar halefiyet ilkesi gereği işçinin yani alacaklının yerine geçecek ve alt işverene karşı rücu hakkı elde edecektir.

18. Personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımlarında kamu işverenlerinin kıdem tazminatından sorumluluğu ile ilgili olarak 11/9/2014 tarihinde yürürlüğe giren 6552 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle 4857 sayılı Kanun'un 112. maddesine fıkralar eklenmiştir. Bu kapsamda Kanun'un 112. maddesine eklenen ikinci, üçüncü ve beşinci fıkralarda; Kanun kapsamında yer alan işçilerin iş sözleşmesinin kıdem tazminatına hak kazanacak şekilde sona ermesi hâlinde işçilerin kıdem tazminatlarının çalıştırıldığı son kamu kurum veya kuruluşu tarafından ödeneğin yeterli olup olmadığına bakılmaksızın doğrudan işçinin banka hesabına ödeneceği belirtilmiştir.

19. Bu düzenlemeye koşut olarak 25/10/2014 tarihli ve 29156 sayılı Resmî Gazetete'de yayımlanan ve 11/9/2014 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe giren Kamu İhale Genel Tebliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ'in 2. maddesiyle Kamu İhale Genel Tebliği'nin 78.30. maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde yer alan *"…kıdem ve ihbar tazminatları,…"* ibaresi madde metninden çıkarılmak suretiyle personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı ihalelerinde teklif bedellerinin bileşenlerden olan *Sözleşme Giderleri ve Genel Giderler* kapsamından kıdem ve ihbar tazminatları çıkarılmıştır.

20. Anılan kurallarla ilgili ortaya çıkan uyuşmazlıklar hakkında vermiş olduğu çeşitli kararlarında Yargıtay; Kanun'un 112. maddesinde yapılan değişikliğin kamu kurumları açısından kıdem tazminatından sorumluluğun yalnızca son işveren kamu kurumuyla sınırlandırılıp sınırlandırılmadığı hususuyla ilgili olduğunu, kamu ihale mevzuatına tabi alt işverenlik sözleşmeleri kapsamında çalışanların kıdem tazminatının salt son kamu kurumunda ödeneceğinin öngörülmesinin kamu işverenlerinin alt işverenlere

rücu hakkını ortadan kaldırmayacağını belirtmiştir (Yargıtay 22. Hukuk Dairesi, E.2016/707, K.2018/24754, 19/11/2018).

21. İtiraz konusu kurallarla, 11/9/2014 tarihinden sonra 4734 sayılı Kanun'un 62. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi uyarınca yapılan personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımları kapsamında çalıştırılan işçilerden bu tarihten sonra geçen süreye ilişkin olarak kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılan kıdem tazminatı ödemeleri için sözleşmesinde kıdem tazminatı ödemesinden ötürü alt işverene rücu edileceğine dair açık bir hükme yer verilmemesi durumunda alt işverenlere rücu edilmemesinin ve bu kapsamda çalıştırılan işçilere ödenen kıdem tazminatlarının 11/9/2014 tarihinden sonraki kısmı için kamu kurum veya kuruluşları olan asıl işverenler tarafından alt işverene rücu edilmek üzere yürütülen davalara devam olunmamasının amaçlandığı anlaşılmaktadır.

B. İtirazların Gerekçeleri

22. Başvuru kararlarında özetle; kanunların genel ve nesnel olması gerektiği, kanunların genelliği ilkesinin hukuk devleti ve kanun önünde eşitlik ilkelerinin bir sonucu olduğu, kanunların ancak kamu yararı amacı güdülerek çıkarılabileceği, kanunların geriye yürümezliği kuralının hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin bir sonucu olduğu ve istisnai durumlar dışında kanunların yürürlük tarihinden önceki işlemlere uygulanamayacağı, hizmet alımı sözleşmeleri ile kamu idarelerinde çalışan işçilerin kâr amacı güden şirketlere bağlı olarak çalıştırıldıkları, işçilerin istihdamında asıl yararı alt işverenin elde ettiği, itiraz konusu kurallarla 11/9/2014 tarihinden sonra yapılan hizmet alımı sözleşmelerinde kamu idarelerinin rücu imkânının yalnızca sözleşmede açık hüküm bulunması şartına bağlanmasının ve bu suretle işçilerin tazminatlarını ödeme yükümlülüğünün kamu üzerinde bırakılmasının adalet ve kamu yararı amacıyla bağdaşmadığı, kamu idareleri dışındaki asıl işverenlerin 6098 sayılı Kanun'un 167. maddesinde bahşedilen yarı yarıya rücu hakkından yararlanırken kamu idarelerinin bu haktan yoksun bırakılmasının kanun önünde eşitlik ilkesine aykırı olduğu, 11/9/2014 tarihinden itiraz konusu kuralların yürürlüğe girdiği 22/2/2019 tarihine kadar birçok kamu kurum ve kuruluşunun çeşitli şirketlerle hizmet alım sözleşmeleri imzaladıkları, bu sözleşmelerin bazılarında alt işverene

rücu edileceğine dair bir düzenleme yer almasa da kamu idarelerinin yarı yarıya rücu hakkına sahip olduğu, kurallarla bu davalarda ihtilafın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığı şeklinde karar verilmesinin zorunlu hâle getirildiği, yürürlükteki kurallara uygun olarak açılan ve derdest olan davalara yasama organının müdahalede bulunduğu belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 10. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

23. Anayasa'nın 10. maddesinde *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./ Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./ Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./ Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz./ Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar"* denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

24. Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen *kanun önünde eşitlik ilkesi* hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı; aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, kişiler arasında ayrım yapılmasını ve kişilere ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

25. İtiraz konusu kurallarla ilgili olarak eşitlik ilkesi yönünden yapılacak anayasallık denetiminde öncelikle Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde aynı ya da benzer durumda bulunan kişiler arasında farklılığın gözetilip gözetilmediği belirlenmelidir. Yapılacak bu belirlemenin ardından

farklı uygulamanın nesnel ve makul bir temele dayanıp dayanmadığı ve ölçülü olup olmadığı hususları irdelenmelidir.

26. 4857 sayılı Kanun'un 112. maddesinin itiraz konusu altıncı fıkrasında, 4734 sayılı Kanun'un 62. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi uyarınca alt işverenler tarafından çalıştırılan işçilere 11/9/2014 tarihinden sonra imzalanan ihale sözleşmeleri kapsamında kamu kurum ve kuruluşlarına ait işyerlerinde 11/9/2014 tarihinden sonra geçen süreye ilişkin olarak kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılan kıdem tazminatı ödemeleri için sözleşmesinde kıdem tazminatı ödemesinden ötürü alt işverene rücu edileceğine dair açık bir hükme yer verilmemişse alt işverenlere rücu edilmeyeceği düzenlenmiştir. Anılan Kanun'un geçici 9. maddesinin itiraz konusu birinci cümlesinde de maddenin yürürlük tarihi itibarıyla kamu kurum veya kuruluşları tarafından alt işverene rücu edilmek üzere yürütülen davalarda, Kanun'un 112. maddesinin altıncı fıkrası kapsamında rücu edilmeyecek kısmı için ihtilafın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmedileceği ve yargılama gideri ile vekâlet ücretinin taraflar üzerinde bırakılacağı belirtilmiştir.

27. Asıl-alt işveren ilişkisinde 4857 sayılı Kanun'un 2. maddesinde, asıl işverenin alt işveren işçisinin Kanun'dan sözleşmeden ve toplu iş sözleşmesinden doğan haklarıyla ilgili olarak alt işverenle birlikte sorumlu oldukları belirtilmiş; 6098 sayılı Kanun'un 167. maddesinde, Kanun'da belirtilen durumlar dışında kendisine düşen paydan fazla ödemede bulunan asıl işverenin bu kapsamda alt işveren işçisine yaptığı kıdem tazminatı ödemeleriyle ilgili olarak alt işverene rücu edebileceği düzenlenmiştir.

28. Buna göre 4857 ve 6098 sayılı Kanunlar kapsamında asıl–alt işveren ilişkisinde rücu hakkının kullanımı, şartları ve sınırları ile ilgili olarak özel sektör asıl işverenleriyle sözleşme yapan alt işverenler ile kamuda hizmet alım yöntemiyle iş alan alt işverenler benzer hukuki konumda bulunmaktadırlar.

29. İtiraz konusu kurallar ile personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı kapsamında alt işverenlik sözleşmesiyle kamu idarelerinden iş alan alt işverenler, yalnızca sözleşmede kendilerine rücu edilebileceğine dair açık hüküm bulunması durumunda kamu (asıl) işverenlerine karşı işçilerin kıdem tazminatından sorumlu tutulmaya devam ederken benzer durumda

olan özel hukuk tüzelkişileri ya da şahıslardan iş alan alt işverenler, kıdem tazminatı ile ilgili olarak her durumda rücu davasına muhatap olmaya devam edeceklerdir. Bu yönüyle kamudaki alt işverenler lehine farklı bir uygulama getirildiği anlaşılmaktadır.

30. Eşitlik ilkesine aykırı olmaması açısından benzer durumda olanlar arasında bir taraf lehine getirilen farklı düzenlemenin nesnel ve makul bir temele dayanması ve ölçülü olması gerekir. 4857 ve 6098 sayılı Kanunlar gereği aksi taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukuki ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça bütün alt işverenler, asıl işverenlerce kendi işçilerine yapılan kıdem tazminatı ödemelerinden ötürü rücu davasına muhatap olabilmektedir. İtiraz konusu kuralların yer aldığı 4857 sayılı Kanun'un 112. maddesinin altıncı fıkrası ile aynı Kanun'un geçici 9. maddesinde, kamu işverenlerinin alt işverenlere rücu hakkının sözleşmede açık bir hüküm bulunması hâli dışında yasaklanarak bu kapsamda açılan davaların sonlandırılması öngörülmektedir. Anılan düzenlemelerin amacı ve dayandığı temelle ilgili olarak Kanun'un gerekçesinde herhangi bir açıklama yer almamaktadır.

31. Bu itibarla kamuda 11/9/2014 tarihinden sonra imzalanan personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmesine taraf olan alt yüklenicilere karşı sözleşmede açık hüküm bulunması dışında rücu yolunun kapatılması ve bu kapsamdaki derdest davaların sonlandırılmasını öngören itiraz konusu kuralların bu kesimdeki alt işverenler yönünden farklı bir uygulama getirmesinin nesnel ve makul bir temele dayalı olduğu söylenemez. Bu nedenle itiraz konusu kurallarla getirilen farklı düzenleme eşitlik ilkesine aykırıdır.

32. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 10. maddesine aykırıdır. İptalleri gerekir.

Serdar ÖZGÜLDÜR, Burhan ÜSTÜN, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamışladır.

Kurallar Anayasa'nın 10. maddesine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 2. ve 36. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

V. HÜKÜM

21/2/2019 tarihli ve 7166 sayılı Kanun'un;

A. 11. maddesiyle 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 112. maddesine eklenen altıncı fıkranın,

B. 12. maddesiyle 4857 sayılı Kanun'a eklenen geçici 9. maddenin birinci cümlesinin,

Anayasa'ya aykırı olduklarına ve İPTALLERİNE, Serdar ÖZGÜLDÜR, Burhan ÜSTÜN, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ile Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA 19/9/2019 tarihinde karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ

Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. İtiraz konusu ilk kuralla (4857 Sayılı Kanunun 112. maddesinin altıncı fıkrası), 11.9.2014 tarihinden sonra imzalanan kamu ihale sözleşmeleri kapsamında bu tarihten sonra geçen süreye ilişkin yapılan kıdem tazminatı ödemeleri ile ilgili kamu idarelerinin alt işverene rücu hakkı *"sözleşmede açık hüküm bulunması"* koşuluna bağlanarak, bu şartı barındırmayan sözleşmelere taraf olan kamu idarelerinin 4857 sayılı Kanunun 2. maddesi ile 6098 sayılı kanunun 167. maddesinden doğan rücu hakkına müdahalede bulunulduğu; ikinci kuralla (4857 Sayılı Kanunun geçici 9. maddesi), bu kapsamda açılan davaların sonlandırılmasına ilişkin hükümler öngörülmek suretiyle devam eden yargılamalara müdahale edildiği anlaşılmaktadır.

2. Kanun koyucunun, daha önce yürürlüğe koyduğu 6552 Sayılı Kanunla alt işveren işçisinin kıdem tazminatının doğrudan kamu işverenlerince ödenmesi doğrultusundaki düzenlemesine açıklık getirmek, uygulamada yargı kararlarına yansıyan belirsizliği telafi etmek amacıyla yürürlüğe koyduğu itiraz konusu kurallarla kamu yararını gözetir niteliği itibariyle, alt işverenler lehine geçmişe etkili olacak şekilde yürütmesinin takdir yetkisi içerisinde bulunduğu, dolayısiyle kamu işverenleri üzerine bırakılan bir ödeme külfetinin hukuk güvenliği ilkesini ihlâl edeceğinin söylenemeyeceği, benzer şekilde, önceki yürürlükteki kurallara uygun olarak açılan davalar devam ederken, bu davaların getirilen yeni kural doğrultusunda sonlandırılmasında, hukuki güvenlik ilkesini ihlâl edecek bir geriye yürümenin söz konusu olmadığı görülmektedir.

3. Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında; bir alacakla ilgili Devletin geçmişe yönelik düzenlemelerle mevcut alacağından vazgeçmesi, mevcut mali yükümlülüklerin tümünü ya da bir kısmını kaldırmasının, keza mahkeme kararıyla kesinleşen alacaklarından vazgeçmesinin yasa koyucunun takdirinde olduğu, dolayısiyle bu yönde yürürlüğe konulan kuralların Anayasa'ya aykırı olmadığı belirtilmiştir (Anayasa Mahkemesi'nin 9.5.2013 tarih ve E.2011/42, K.2013/60; 15.10.2009 tarih ve E.2007/44, K.2009/148; 16.1.2017 tarih ve E.2016/195, K.2017/158; 7.9.2016 tarih ve E.2015/88, K.2016/156 sayılı kararları). Bu nedenle, itiraz konusu kurallarla Kamu işverenlerinin rücu davası açma hakkının, sözleşmede açık hüküm bulunması hali dışında ortadan kaldırılması ve evvelce bu kapsamda açılan

davaların sonlandırılmasının, Anayasal hak bağlamında bir sorun teşkil etmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, kuralların Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesine aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

4. Kamu kurum ve kuruluşları ile personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı gerçekleştiren *"alt işverenler"* ile özel hukuk tüzel kişileri ya kişilerinden oluşan asıl işverenlerden iş alan *"alt işverenler"*in hukuksal durumları aynı olmadığından; aralarında bir eşitlik değerlendirilmesi yapılamayacağı itibariyle, itiraz konusu kurallarda kanun önünde eşitlik ilkesine aykırı düşen bir yön de bulunmamaktadır. Dolayısiyle kurallar Anayasa'nın 10. maddesine de aykırı değildir.

5. Yukarıda açıklanan nedenlerle, iptal istemine konu kuralların Anayasaya aykırı olmadığı ve iptal isteminin reddi gerektiği kanaatine vardığımızdan; çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Üye	Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR	Burhan ÜSTÜN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. İtiraz konusu 7166 sayılı Kanun'un 11. ve 12. maddeleri 21/2/2019 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Anılan Kanun'un 11. maddesinde, 11/9/2014 tarihinden sonra imzalanan ihale sözleşmeleri kapsamında, kamu kurum ve kuruluşlarına ait işyerlerinde 11/9/2014 tarihinden sonra geçen süreye ilişkin olarak kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılan kıdem tazminatı ödemeleri için sözleşmesinde kıdem tazminatı ödemesinden ötürü alt işverene rücu edileceğine dair açık bir hükme yer verilmemişse alt işverenlere rücu edilmeyeceği belirtilmiştir.

2. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti ve bunun koruması altında olan hukuki güvenlik ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılmaktadır.

3. Hukuki güvenlik ilkesi gereği belirli durumlar dışında kanunların geriye yürütülmemesi asıldır. Kanunların geriye yürümezliği ilkesi, kanunların, kamu yararı ve kamu düzeninin gerektirmesi, kazanılmış hakların korunması, mali hakların iyileştirilmesi gibi istisnai durumlar dışında ilke olarak yürürlük tarihlerinden sonraki olay, işlem ve eylemlere uygulanmasını zorunlu kılar.

4. Anayasa Mahkemesi kararlarında, kanunların geriye yürümezliği ilkesi hukuk güvenliği bağlamında Anayasa'nın 2. maddesinde güvence altına alınan hukuk devleti ilkesi çerçevesinde değerlendirilmiş, bir kısım itiraz başvurusu ve iptal davaları da, kanunların geriye yürütülmemesi kuralının istisnası kapsamında mülahaza edilmiştir.

5. Anayasa Mahkemesi bir kararında, itiraz konusu kuralla ilgili olarak daha önce ihdas edilmiş kurala açıklık getirmek ve bu konuda uygulamada **ortaya çıkan belirsizliği** gidermek amacıyla vâz ettiği bir kuralı aynı yetki kapsamında geçmişe dönük olarak yürürlüğe girmesine olanak tanımasının, hukuki güvenlik ilkesini ihlal edecek bir geriye yürüme olarak nitelendirmemiştir (E.2015/88, K.2016/156, 7/9/2016).

6. İtiraz konusu kuralların 11/9/2014 tarihinde kadar geriye yürütüldüğü ve bu kapsamda açılan derdest davalara müdahalede bulunulduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu müdahalenin hukuki güvenlik ilkesini ihlal edecek bir yönü bulunmamaktadır. Çünkü kanun koyucu 6552 sayılı Kanun'un 8. maddesi ile 4857 sayılı Kanun'un 112. maddesinde 11/9/2014 tarihinden geçerli olmak üzere yaptığı değişiklikle, personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımlarında ilgili kamu kurum ve kuruluşuna, doğrudan alt işveren işçisinin kıdem tazminatı alacağını ödeme yükümlülüğü getirmiştir. Ancak uygulamada adli yargı mercilerinin, kamu işverenlerinin, kıdem tazminatından müstakil olarak sorumlu olmadığı, bu konuda alt işverenlere rücu edebileceğine ilişkin kararlar vermesi, ve aynı konuda idari yargı mercileri, Kamu İhale Kurulu ve Sayıştay kararlarında farklı değerlendirmeler yapılması nedeniyle oluşan belirsizliği gidermek amacıyla itiraz konusu kurallar geriye yürütülmüş ve mevcut davalar sona erdirilmiştir. Bu açıdan itiraz konusu kuralların hukuki güvenlik ilkesine aykırı bir yönü bulunmamaktadır. Açıklanan nedenlerle kuralar Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir.

7. Anayasanın 10. maddesi yönünden yapılacak incelemede, değerlendirmeye esas alınan **kamu işverenleri ile sözleşme yapan alt işverenler** ile **özel sektördeki alt işverenlerin** durumlarının karşılaştırmaya müsait olup olmadığının dikkate alınması gerekir.

8. Kamu işverenleri ile hizmet alımı yoluyla alt işverenlik sıfatını kazanan alt işverenlerin hukuki statüsünde kamusal yönün ağır bastığı görülmektedir. Nitekim bu ilişkinin tesisinde hâkim olan, ihale sözleşmesinin kurulması, sona erdirilmesi ve tabi olduğu yargısal süreç gibi ilkeler, kamudaki alt işverenlik ilişkisini özel sektördeki alt işverenlik ilişkisinden ayırmaktadır. Bu yönüyle farklı hukuksal konumda bulunan süjeler arasında eşitlik değerlendirmesi yapılamayacağından itiraz konusu kuralların Anayasa'nın 10. maddesi aykırı bir yönü bulunmamaktadır. Bunun yanında, kuralların Anayasa'nın 36. maddesiyle de bir ilgisi bulunmamaktadır.

9. İzah ettiğim nedenlerle, itiraz konusu kurallar Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olmadığı için itiraz başvurusunun reddine karar verilmesi gerektiği kanaatiyle iptal yönündeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye
Hicabi DURSUN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. İtiraz konusu kuralların Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olduğu yönündeki çoğunluk görüşüne katılmadığımızdan bu kapsamda yapılacak değerlendirmeden önce kuralların Anayasa'nın 2. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Zira Anayasa'nın 2. maddesi kapsamında yapılacak incelemede tespit edilecek hususlar eşitlik ilkesi bakımından itiraz konusu kuralların nesnel ve makul bir temele dayanıp dayanmadığının tespitinde önemli bir yer tutacaktır.

2. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu

geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

3. Hukuk devletinin korumakla yükümlü olduğu evrensel ilkelerden biri hukuki güvenlik ilkesidir. Hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılan ortak değerdir.

4. Kural olarak hukuki güvenlik, kanunların geriye yürütülmemesini zorunlu kılar. Daha önce tesis edilmiş bulunan işlemlerin doğurduğu hukuki sonuçları ortadan kaldıracak şekilde yasama tasarrufunda bulunulması, hukuki güvenlik ilkesine aykırılık oluşturur. *Kanunların geriye yürümezliği ilkesi* uyarınca kanunlar kamu yararı ve kamu düzeninin gerektirmesi, kazanılmış hakların korunması, mali hakların iyileştirilmesi gibi istisnai durumlar dışında ilke olarak yürürlük tarihlerinden sonraki olay, işlem ve eylemlere uygulanmak üzere çıkarılır. Sonradan yürürlüğe giren kanunların geçmişe ve kesin nitelik kazanmış hukuksal durumlara etkili olmaması, hukukun genel ilkelerindendir. Ancak kanun koyucu kişilerin lehine haklar sağlayan kanuni düzenlemeleri geçmişe etkili olacak şekilde yapma konusunda takdir yetkisine sahiptir.

5. Kanunların geriye yürümesi, getirilen yeni kuralın eski kural döneminde tamamlanmış ve hukuki sonuçlarını doğurmuş hukuksal durum, ilişki ve olaylara uygulanmasıdır. Yeni kuralın eski kural yürürlükte iken başlamakla beraber henüz sonuçlanmamış hukuksal durum, ilişki ve olaylara uygulanması ise kanunların geriye yürümesi olarak nitelendirilemez.

6. Anayasa Mahkemesince *kamu yararı* konusunda yapılacak inceleme, kanunun kamu yararı amacıyla yapılıp yapılmadığının araştırılmasıyla sınırlıdır. Anayasa'nın çeşitli hükümlerinde yer alan kamu yararı kavramının Anayasa'da bir tanımı yapılmamıştır. Ancak Anayasa Mahkemesinin kararlarında da belirtildiği gibi, kamu yararı, bireysel, özel çıkarlardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yarardır. Kamu yararı düşüncesi olmaksızın, yalnız özel çıkarlar için veya yalnız belli kişilerin yararına olarak kanun hükmü konulamaz. Böyle bir durumun açık bir biçimde ve kesin olarak

saptanması halinde, söz konusu kanun hükmü Anayasa'nın 2. maddesine aykırı düşer. Açıklanan ayrık hâl dışında, bir kanun hükmünün ülke gereksinimlerine uygun olup olmadığı ve hangi araç ve yöntemlerle kamu yararının sağlanabileceği bir siyasî tercih sorunu olarak kanun koyucunun takdirinde olduğundan, bu kapsamda kamu yararı değerlendirmesi yapmak anayasa yargısıyla bağdaşmaz.

7. İtiraz konusu kurallar 22/2/2019 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmekle birlikte 11/9/2014 tarihinden sonra imzalanan personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmeleri kapsamında kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılan kıdem tazminatı ödemeleri ile ilgili alt işverenlere rücu etme hakkı ile bu kapsamda ödenen kıdem tazminatlarında kamu kurum veya kuruluşları tarafından alt işverene açılan davalara müdahale edildiği anlaşılmaktadır. Bu açıdan anılan kurallarla, yürürlük tarihinden önce gerçekleşmiş olaylara yönelik düzenleme yapıldığında tereddüt bulunmamaktadır. Bu durumda, yapılan düzenlemelerin kanunların geriye yürütülmemesi ilkesinin istisnaları kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceğinin irdelenmesi gerekmektedir.

8. 11/9/2014 tarihinde yürürlüğe giren 6552 sayılı Kanun'un 8. maddesi ile 4857 sayılı Kanun'un 112. maddesinde değişiklik yapılmadan önce personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı yapan kamu işverenlerinin, çalıştırılacak her bir personelin işçilik maliyeti üzerinden hesaplanan sözleşme ve genel giderler içerisinde yer alan kıdem tazminatlarını peşinen alt işverenlere hak edişleri içerisinde ödemekteydi. Nitekim Kamu İhale Genel Tebliği'nin 78.30. maddesinin (ç) bendinde kıdem tazminatı ihale teklif bedeli içerisinde sözleşme gideri olarak öngörülmüştü.

9. Ancak 11/9/2014 tarihinden önceki dönemde işçinin iş akdinin kıdem tazminatı hakkı doğacak şekilde sona ermesi durumunda normalde alt yüklenicinin bu tazminatı işçiye ödemesi gerekirken uygulamada birçok alt işveren bu yükümlülüklerini yerine getirememiştir. İşçiler, 4857 sayılı Kanun'un 2. maddesinde yer alan müteselsil sorumluluk gereği kamu işverenlerine dava açmak suretiyle tazminatlarını işverenden tahsil yoluna gitmiştir. Kamu kurumlarının dava yoluyla alt işverenlere mükerrer ödeme yapmak durumunda kalmaları üzerine kamu kurumları alt işverenlere rücu davası açmak zorunda kalmışlardır. Esasen 6552 sayılı Kanun, kıdem

tazminatları ile ilgili kamu işverenleri ve alt işverenler arasında yaşanan yoğun dava süreçleri ve diğer olumsuzlukları sona erdirmek amacıyla ihdas edilmiştir. Düzenlemeyle, personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımlarında ilgili kamu kurum ve kuruluşuna, doğrudan alt işveren işçisinin kıdem tazminatı alacağını ödeme yükümlülüğü getirilmiştir.

10. Bunun yanında, 25/10/2014 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu İhale Genel Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ'in 2. maddesi ile Tebliğ'in 78.30 uncu maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde yer alan ***"kıdem ve ihbar tazminatları,"*** ibaresi madde metninden çıkarılmıştır. Kanun koyucunun esasen 11/9/2014 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 6552 sayılı Kanun ile 4857 sayılı Kanun'un 112. maddesinde yaptığı düzenleme ve buna koşut olarak Kamu İhale Kurumu'nca, Kamu İhale Genel Tebliği'nin 78.30. maddesinin (ç) bendinde yapılan değişiklik ile bu tarihten sonraki dönemde kamu işverenlerince yapılan personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı ihalelerinde, asıl işveren olan idarenin, alt işveren işçilerine ödemesi gereken kıdem tazminatından münhasıran sorumlu olduğu yönündeki iradesini belirginleştirdiği anlaşılmaktadır.

11. 4857 sayılı Kanun'un 112. maddesi ile Kamu İhale Genel Tebliği'nin 78.30. maddesinin (ç) bendinde yapılan ve 11/9/2014 tarihinde yürürlüğe giren bu iki düzenleme ile kamu işverenleri tarafından daha önce sözleşme gideri içerisinde yer alan ve hak edişlerle alt işverenlere peşin olarak ödenen kıdem tazminatı giderinin kamu işverenince **doğrudan işçiye ödeme yapmak suretiyle kamu üzerinde bırakılan bir harcama kalemi haline** getirildiği anlaşılmaktadır. Esasen **bu yükümlülük yukarıda izah edildiği gibi dolaylı olarak 11/9/2014 tarihinden önce de kamu işverenleri üzerinde** öngörülmüştü.

12. Nitekim Yargıtay ve yerel mahkemeler dışında Kamu İhale Kurulu, Sayıştay ve İdari yargı mercileri, 6552 sayılı Kanun'la yapılan düzenleme ve Kamu İhale Genel Tebliği'ndeki değişiklikle kıdem tazminatından kamu işverenlerinin sorumlu olduğu yönünde değerlendirmelerde bulunmuş ve kararlarında bu görüşü esas almışlardır. Dolayısıyla kıdem tazminatından kamu işverenlerinin sorumluluğu ile ilgili devletin farklı kurumları tarafından yapılan yorum farklılığı nedeniyle bu konuda hukuki bir belirsizlik oluştuğu anlaşılmaktadır.

13. Kanun koyucunun daha önce yürürlüğe koyduğu 6552 sayılı Kanun ile 4857 sayılı Kanun'un 112. maddesine eklenen hükümlere göre alt işveren işçisinin kıdem tazminatının doğrudan kamu işverenlerince ödenmesi yönündeki düzenlemesine açıklık getirmek, bu konuda oluşan hukuki belirsizliği gidermek amacıyla ihdas ettiği itiraz konusu kuralların kamu yararı amacına yönelik olmadığı söylenemez.

14. Bunun dışında Anayasa Mahkemesi kararlarında belirtildiği gibi kanun koyucu, kişiler lehine haklar sağlayan kanuni düzenlemeleri geçmişe etkili olacak şekilde yürütme konusunda takdir yetkisine sahiptir. İtiraz konusu kurallarla kamu işverenleri ile personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımlarına taraf olan gerçek ya da özel hukuk tüzelkişilerinden oluşan alt işverenler lehine getirilen düzenlemelerin geçmişe etkili olacak şekilde yürütülmesi, tamamen kanun koyucunun takdir yetkisi içerisindedir. Bu açıdan kamu işverenleri aleyhine yapılan ve geçmişe etkili sonuç doğuran düzenlemelerde, kanunların geriye yürümezliği ilkesine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

15. Bu açıdan, kuralın geçmişteki olayları etkileyecek şekilde hüküm ifade etmesi, hukuki güvenlik ilkesini ihlal edecek bir geriye yürüme olarak nitelendirilemeyecektir. Esasen kanun koyucu itiraz konusu kurallarla daha önce ortaya koyduğu iradesini açıklığa kavuşturmuş, takdir yetkisi içerisinde açık bir şekilde gerçek veya özel hukuk tüzelkişileri lehine bir takım haklar tesis etmiştir. Kurallar bu işleviyle hukuk güvenliğini ihlal edecek nitelik taşımamaktadır.

16. Bu itibarla itiraz konusu kuralların geçmişe dönük olarak yürürlüğe girmesine imkân tanımasında, hukuki güvenlik ilkesini ihlal edecek bir yön bulunmadığı gibi bu konuda açılan davaların sona erdirilmesi yönündeki düzenlemenin de hukuk devleti ilkesini zedeleyen bir niteliğinin bulunduğu söylenemez.

17. Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kuralar Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir.

18. Anayasa'nın 10. maddesi kapsamında yapılacak değerlendirmede, öncelikli olarak kamu ve özel kesimde yer alan alt işverenlerin statüleri ve tabi oldukları hukuki rejimin dikkate alınması gerekmektedir.

19. Kamu kurum ve kuruluşlarının kamu hizmetine yardımcı işleri alt işverene vermesi, idare hukuku ilkelerine göre "hizmet alımı" çerçevesinde, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu ile düzenlenmiştir. Dolayısıyla, Kamu idarelerinden Kamu İhale Kanunu hükümlerine göre personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı suretiyle asıl işin bir bölümünü veya yardımcı işi yüklenen alt işverenin hukuki statüsünün özel hukuk tüzelkişileri ya da bireylerden oluşan asıl işverenlerden iş alan alt yüklenicilerden farklı özellikler arz etmektedir.

20. Çünkü, rücu hakkının temelini oluşturan, kamu işverenlerinden personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı yoluyla iş alan alt yüklenicilerin tabi olduğu hukuksal rejim, ihale sözleşmesinin kapsamının belirlenmesi, sözleşme giderlerinin hangi kalemlerden oluştuğu, sözleşme içeriğinin denetimi, kanun yolları vs. gibi hususlar dikkate alındığında kamusal yönünün ağır bastığı görülmektedir.

21. Dolayısıyla kamu kurum ve kuruluşları ile personel çalıştırmasına dayalı hizmet alımı gerçekleştiren alt işverenler ile özel hukuk tüzelkişileri ya da bireylerden oluşan asıl işverenlerden iş alan alt işverenlerin hukuksal durumları aynı değildir. Bu alt işverenlerin yaptıkları işin aynı veya benzer olması da hukuki durumlarının aynı olması sonucunu doğurmaz.

22. Bu yönüyle, hukuki durumları farklı olan kamu idaresinde personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı yapan alt işverenler ile özel hukuk tüzelkişileri ya da bireylerden oluşan asıl işverenlerden iş alan alt işverenler arasında eşitlik değerlendirmesi yapılamayacağından, itiraz konusu kuralda *"kanun önünde eşitlik"* ilkesini aykırı düşen bir yön bulunmamaktadır.

23. Bir an için kamu ve özel kesimde yer alan alt işverenlerin hukuki durumlarının benzer olduğu düşünülse bile Anayasa Mahkemesinin 11/4/2019 tarihli ve E.2019/6, K.2019/25 sayılı kararında benimsediği kriterlere göre itiraz konusu kurallarla kamudaki alt işverenler lehine getirilen rücu yasağı şeklindeki ayrıcalığın nesnel ve makul nedenlere dayanıp dayanılmadığına bakılarak değerlendirme yapılması mümkündür.

24. Yukarıda Anayasa'nın 2. maddesi aykırılık iddiası ile ilgili yapılan değerlendirmelerde de belirtildiği gibi Kanun koyucu esasen 6552 sayılı Kanun ile 4857 sayılı Kanun'un 112. maddesinde yaptığı düzenleme ve Kamu

İhale Genel Tebliği'nde yapılan değişiklikle 11/9/2014 tarihinden sonraki dönemde kamu kurumlarınca yapılan personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımlarında, işçilerin kıdem tazminatlarını sözleşme gideri kapsamından çıkarmak suretiyle bu konudaki yükümlülüğü kamu kurumları üzerinde bırakmıştır. Esasen dana öncede var olan yükümlülüğü bir anlamda somutlaştırmıştır. Kanun koyucu anılan düzenlemelerle asıl işveren olan kamu idarelerinin, rücu hakkı olmaksızın alt işveren işçilerine ödemesi gereken kıdem tazminatından münhasıran sorumlu olduğu yönündeki iradesini ortaya koymuştur. Dolayısıyla bu konudaki belirsizliğin giderilmesi amacıyla ihdas edilen itiraz konusu kuralların objektif nedenlere dayalı olarak ihdas edildiği anlaşılmaktadır.

25. Buna göre, kıdem tazminatı ile ilgili olarak asıl (kamu) işverenlerince alt işverenlere karşı rücu hakkının kullanımının sözleşmede açık hüküm bulunması şartına bağlanması yönündeki itiraz konusu kuralların nesnel ve makul bir temele dayandığı, ölçülü olduğu, bu açıdan eşitlik ilkesine aykırı bir yönünün bulunmadığı anlaşılmaktadır.

26. Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kuralların Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olmadığı için itiraz başvurusunun reddine karar verilmesi gerektiği kanaatini taşıdığımızdan, iptaline yönelik çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye Muammer TOPAL	Üye Rıdvan GÜLEÇ
Üye Recai AKYEL	Üye Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2019/48
Karar Sayısı : 2019/74
Karar Tarihi : 19/9/2019

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Bakırköy 13. İş Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 13/6/1952 tarihli ve 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun'un 4/1/1961 tarihli ve 212 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle değiştirilen;

A. 14. maddesinin ikinci fıkrasının,

B. Ek 1. maddesinin sekizinci fıkrasının ikinci cümlesinin,

Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 48. ve 49. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebidir.

OLAY: Ödenmeyen fazla çalışma ücreti ile fazla çalışma ücretinin günlük yüzde beş fazlası olan alacaklarının tahsiline karar verilmesi talebiyle açılan alacak davasında itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un 4/1/1961 tarihli ve 212 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle değiştirilen ve itiraz konusu kuralların da yer aldığı;

1. 14. maddesi şöyledir:

"Ücret:

Madde 14 - (Değişik: 4/1/1961 - 212/1 md.)

(Değişik birinci fıkra: 17/4/2008-5754/83 md.) Kararlaştırılan ücret, her ay peşin olarak ödenir. İlave ücretlerin sigorta primlerinin ödenmesi mecburidir. Çalıştırılan gazetecinin ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkakının özel olarak açılan banka hesabına yatırılmak suretiyle ödenmesi hususunda; tabi olduğu vergi mükellefiyeti türü, işletme büyüklüğü, çalıştırdığı gazeteci sayısı, işyerinin bulunduğu il ve benzeri gibi unsurları dikkate alarak işverenleri zorunlu tutmaya, banka hesabına yatırılacak ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkakın, brüt ya da kanuni kesintiler düşüldükten sonra kalan net miktar üzerinden olup olmayacağını belirlemeye Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığından sorumlu Devlet Bakanlığı müştereken yetkilidir. Çalıştırdığı gazetecilerin ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkakını özel olarak açılan banka hesapları vasıtasıyla ödeme zorunluluğuna tabi tutulan işverenler, gazetecilerin ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkaklarını özel olarak açılan banka hesapları dışında ödeyemezler. Gazetecinin ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkaklarının özel olarak açılan banka hesaplarına yatırılmak suretiyle ödenmesine ilişkin diğer usûl ve esaslar anılan bakanlıklarca müştereken çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Gazetecilere ücretlerini vaktinde ödemeyen işverenler, bu ücretleri, geçecek her gün için yüzde beş fazlasiyle ödemeye mecburdurlar.

Mukavele müddeti sona ermeden evvel kendisine atfedilebilecek bir kusuru olmaksızın işine son verilen gazeteci, peşin almış olduğu ücretin henüz işlememiş bulunan kısmını iade etmeye mecbur tutulamaz.

Gazeteciler her hizmet yılı sonunda işverenin sağladığı karın emeklerine düşen nispi karşılığı olarak asgari birer aylık ücret tutarında ikramiye alırlar."

2. Ek 1. maddesi şöyledir:

"Çalışma Müddeti ve fazla mesai:

Ek Madde 1 – (Değişik: 12/2/1954 - 6253/2 md; Değişik: 4/1/1961 - 212/1 md.)

5953 sayılı Kanunun birinci maddesindeki gazeteci tabirinin şümulü içinde bulunan kimselerden müessese, matbaa, idarehane ve büro gibi yerlerde hizmetlerinin mahiyeti itibariyle müstemirren çalışanlar için günlük iş müddeti, gece ve gündüz devrelerinde sekiz saattir.

Yukarıki fıkra hükmünün dışında kalarak, gündüz veya gece devresindeki çalışma müddetinin daha fazla hadlere artırılması ve ulusal bayram, genel tatiller ve hafta tatilinde çalışılması bu kanuna göre (Fazla saatlerde çalışma) sayılır.

Pazar gününden başka bir gün hafta tatili yapan gazeteci, pazar günü fazla mesai yapmış sayılmaz.

Her bir fazla çalışma saati için verilecek ücret, normal çalışma saati ücretinin % 50 fazlasıdır.

Ancak, günlük normal çalışma müddetine ilaveten bu madde gereğince tatbik edilecek fazla çalışmaların saat 24 den sonraya tesadüf eden saatlerinde ücret bir misli fazlasiyle ödenir.

Fazla saatlerin hesabında, yarım saatten az olan müddetler yarım saat, fazlası ise bir saat sayılır.

Fazla saatlerde çalışma, ücretlerini parça başına veya yapılan iş miktarına göre alan gazetecilere yaptırıldığı takdirde dahi bu kimselerin fazla saatlere tekabül eden ücretleri bu maddedeki esaslara göre ödenir.

Fazla çalışmalara ait ücretin, mütaakıp ücret tediyesiyle birlikte ödenmesi mecburidir. ***Fazla çalışma ücretlerinin gününde verilmemesi halinde, her geçen gün için % 5 fazlasiyle ödenir.***

Fazla mesai günde üç saati geçemez."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM, Hasan Tahsin GÖKCAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Yıldız SEFERİNOĞLU'nun katılımlarıyla 15/5/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 5953 sayılı Kanun'un 14. maddesinin ikinci fıkrası ile ek 1. maddesinin sekizinci fıkrasının ikinci cümlesinin iptallerini talep etmiştir. Kanun'un 14. maddesinin itiraz konusu ikinci fıkrası, ücreti zamanında ödenmeyen 5953 sayılı Kanun'a tabi basın mensubunun bu ücretinin günlük yüzde beş fazlasıyla ödenmesini öngörmekte iken ek 1. maddenin sekizinci fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesi, Kanun kapsamındaki basın mensubuna ödenmeyen fazla çalışma ücretinin günlük yüzde beş fazlasıyla tahsil edilmesini hükme bağlamaktadır.

4. İtiraz yoluna başvuran Mahkemenin bakmakta olduğu davanın konusu, 5953 sayılı Kanun'a tabi bir basın mensubu olan davacının, çalıştığı dönemde mesai saatleri dışında yapmış olduğu çalışmaları karşılığında

kendisine ödenmesi gereken fazla çalışma ücretinin günlük yüzde beş fazlasıyla tahsiline karar verilmesi talebidir.

5. Bu itibarla bakılmakta olan davanın konusunu oluşturan fazla çalışma ücretinin günlük yüzde beş fazlasıyla tahsiline yönelik talebin dayanağını, Kanun'un *"Çalışma Müddeti ve fazla mesai:"* başlıklı ek 1. maddesinin sekizinci fıkrasının ikinci cümlesi oluşturmaktadır.

6. Bakılmakta olan davada, davacı tarafından fazla çalışma ücretlerinin ödenmemesi nedeniyle ödenmeyen fazla çalışma ücretinin günlük yüzde beş fazlasıyla tahsiline karar verilmesi talep edilmekte olup 14. maddede düzenlenen aylık ücretin ödenmediğine ilişkin bir iddia veya bu yönde bir talep bulunmamaktadır. Dolayısıyla Kanun'un 14. maddesinin itiraz konusu ikinci fıkrasının somut uyuşmazlıkta uygulanma imkânı bulunmamaktadır.

7. Açıklanan nedenlerle 13/6/1952 tarihli ve 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun'un 4/1/1961 tarihli ve 212 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle değiştirilen;

A. 14. maddesinin ikinci fıkrasının, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu fıkraya ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. Ek 1. maddesinin sekizinci fıkrasının ikinci cümlesinin esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

8. Başvuru kararı ve ekleri Raportör Fatih TORUN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

9. Başvuru kararında özetle; iş sözleşmesi ile işçi statüsünde çalışanların büyük bölümünün 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'na tabi olarak

çalıştığı, bunun yanı sıra basın sektöründe çalışan gazetecilerin tabi olduğu 5953 sayılı Kanun gibi özel kanunların da bulunduğu, 4857 sayılı Kanun'a tabi olarak çalışan işçilerin ücret ve fazla çalışma ücreti alacaklarının zamanında ödenmemesi durumunda en yüksek banka mevduat faizinin uygulanmasının öngörüldüğü, basın çalışanlarına ücret ve fazla çalışma ücreti alacaklarının zamanında ödenmemesi hâlinde ise temerrüt şartı dahi aranmaksızın borcun günlük yüzde beş, yıllık yüzde 1825 fazlası ile ödenmesinin gerekeceği, ayrıca bu zamlı ödemeye yıllık yüzde dokuz oranında yasal faiz uygulanacağı, bu durumda basın mesleğinde çalışanların diğer çalışanlara göre yüz kat daha fazla ödeme alacağı, çalışanlar açısından ücret ve fazla çalışma ücretinin zamanında ödenmemesi durumunda uygulanacak zam ve faiz oranında yüz kat gibi bir fark oluşması nedeniyle diğer çalışanlara göre gazetecilere bariz bir ayrıcalık tanındığı ve bunun kanun önünde eşitlik, hukuk devleti ve hukuki güvenlik ilkelerini zedelediği, gazetecilerin görevleri ve konumları gereği diğer çalışanlardan farklı olduğu düşünülse bile zam ve faiz oranında yüz kat gibi bir fark oluşmasının makul ve ölçülü olmadığı, söz konusu hükmün basın mesleğinde çalışanlar ile çalıştıranlar arasında serbestçe sözleşme yapılmasını önlediği için sözleşme hürriyetini zedelediği ayrıca çalışma barışına da zarar verdiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 48. ve 49. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

10. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

11. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

12. Kanunların kamu yararının sağlanması amacına yönelik olması genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde

adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini gözönünde tutarak kullanması gerekir.

13. Anayasa'nın *"Çalışma ve sözleşme hürriyeti"* başlıklı 48. maddesinde *"Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir./Devlet, özel teşebbüslerin millî ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır"* denilerek çalışma ve teşebbüs hürriyeti güvence altına alınmıştır.

14. Çalışma hürriyeti, kişinin çalışıp çalışmama, çalışacağı işi seçme ve çalıştığı işten ayrılma özgürlüğünü korur. Çalışma hürriyeti, ücretli olarak bağımlı çalışma hakkını olduğu kadar iktisadi ve ticari faaliyet yapma ve mesleki faaliyette bulunma hakkını da içerir. Çalışma hürriyetinin bir parçası olan özel teşebbüs hürriyeti de her gerçek veya özel hukuk tüzel kişisinin tercih ettiği alanda iktisadi-ticari faaliyette bulunmak üzere teşebbüs kurabilmesini, dilediği mesleki faaliyete girebilmesini ve faaliyetiyle mesleğini devletin veya üçüncü kişilerin müdahalesi olmaksızın dilediği biçimde yürütebilmesini güvence altına almaktadır.

15. İtiraz konusu kural, gazetecilere fazla çalışma ücretlerinin gününde ödenmemesi durumunda bu ücretlerin her geçen gün için yüzde beş fazlasıyla ödenmesine ilişkin olup bu oran yıllık yüzde 1825'e tekabül etmektedir. Söz konusu yüzde beş fazla ödeme kuralı, bu kuralın icrası ve doğurduğu sonuçlar bakımından basın sektöründe faaliyette bulunan teşebbüs ve işletmeleri doğrudan etkileyebilecek niteliktedir. Bu nedenle itiraz konusu kuralın Anayasa'ya uygunluk denetiminin öncelikle basın sektöründe faaliyet yürüten kişilerin teşebbüs özgürlüğü çerçevesinde ele alınması gerekir.

16. Anayasa'nın 13. maddesinde *"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz"* denilmektedir. Buna göre teşebbüs hürriyetine sınırlama getiren kanuni düzenlemelerin Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun olması ve ölçülü olması gerekir.

17. *Ölçülülük ilkesi* elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik*, öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını; *gereklilik*, ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını; *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

18. Anayasa'nın 13. maddesi, hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasını ilgili temel hak ve özgürlüğe ilişkin Anayasa maddesinde gösterilen özel sebeplerin bulunmasına bağlı kılmıştır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi kararlarında özel sınırlama nedeni öngörülmemiş özgürlüklerin de o özgürlüğün doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu, ayrıca Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin de temel hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmektedir (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014; AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015).

19. Anayasa'nın *"Ücrette adalet sağlanması"* başlıklı 55. maddesinde, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri için devletin gerekli önlemleri alacağı öngörülmüştür. Anılan maddeyle çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret almaları anayasal güvence altına alınmıştır.

20. İşçinin emeğinin karşılığı olan ücret gelirini korumak ve bu yolla kamu düzenini sağlamak amacıyla birtakım hukuki düzenlemelerin yapılması doğaldır. Mevzuatımızda da işçi ücretlerini koruyucu hükümlere yer verilmiş ve bu suretle işçi için önem arz eden ücret alacağının güvence altına alınması hedeflenmiştir. İş hukukumuzda işçinin gereksinimleri asgari ücret yolu ile asgari düzeyde karşılanmaya çalışılmış olsa da bu ücretin eksiksiz ve zamanında ödenmesini sağlamak üzere kanuni düzenlemelere yer verilmesi ücretin sosyal karakterinin getirdiği bir ihtiyaçtır. Ücret hakkının gerçek anlamda korunması sadece işçiye adaletli bir ücret sağlamayla değil bu ücretin işçiye tam ve zamanında ödenmesini sağlayacak güvenceli bir düzenin kurulabilmesiyle mümkün olacaktır.

21. Bu çerçevede devletin pozitif yükümlülükleri bağlamında ücrette adaletin sağlanması için çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri almak amacıyla teşebbüs hürriyetine sınırlamalar getirmesi mümkündür.

22. Gazeteciliğin diğer iş kollarına göre farklı çalışma tarzı ve demokratik toplumun varlığında ve devam ettirilmesinde sahip olduğu önemli rolü nedeniyle bazı özel düzenlemelere bağlı kılınması konusunda gazeteciler yönünden farklı bir koruma rejiminin benimsenmesi kanun koyucunun takdirindedir. Toplumu doğru bilgilendirme gibi önemli görevleri bulunan gazetecilerin bu görevi yerine getirirken işverenin etkisinden mümkün olduğu kadar arındırılmaları ve bunun için de ücretlerinin güvence altına alınması gerekmektedir. Bazı alacakların gününde ödenmemesi hâlinde günlük yüzde beş fazlasıyla ödenmesi gerektiği yönündeki düzenlemenin amacının da toplumu doğru bilgilendirme görevi olan gazetecilerin ücret ve fazla çalışma ücreti alacaklarını güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır.

23. Bu bağlamda, gazetecilerin demokratik toplumda yüklendikleri görev ve sorumluluklarını en iyi şekilde yerine getirebilmeleri için diğer ücretlilere göre ücret alacaklarının özel düzenlemelerle teminat altına alınmasının anılan amaca ulaşma yönünde elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

24. Ancak getirilen sınırlamanın orantılı bir tedbir olup olmadığı da değerlendirilmelidir. Kişilerin iktisadi faaliyetlerini etkileyebilecek düzenlemeler açısından orantılılık ilkesi kamu yararı ile kişinin teşebbüs hürriyetinden yararlanabilmesi arasında makul bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Bir başka ifadeyle işverenin teşebbüs özgürlüğü ile gazetecilerin ve toplumun çıkarları arasında makul bir denge kurulmalıdır. Bu bağlamda fazla çalışma ücreti alacaklarının zamanında ödenmemesi durumunda uygulanacak yaptırımın teşebbüs sahiplerine aşırı ve katlanılamaz bir külfet yüklememesi gerektiği açıktır. Çok yüksek meblağlara ulaşabilen yüzde beş fazla ödeme kuralının, işverene aşırı bir külfet getirdiği ve bu sınırlamanın sebepsiz zenginleşmeye sebep olabileceği anlaşılmaktadır.

25. Ülkemizde reel enflasyon ve yasal faiz oranları dikkate alındığında yılda yüzde 1825 oranında fazla ödemeye ulaşabilen sorumluluğun orantılı bir sınırlama öngördüğü söylenemez.

26. Yüzde beş fazla ödemenin yılda yüzde 1825 oranına ulaşabilmesinin yanı sıra fazla çalışma ücreti esas ücretle birlikte ödenecek olup 4857 sayılı Kanun'dan farklı olarak ücret ve fazla çalışma ücretinin ödenme zamanının 5953 sayılı Kanun'da belirlenmiş olması nedeniyle gazeteciler yönünden temerrüt şartı da aranmayacaktır. Bir başka ifadeyle ücretin ödenme zamanı kesin biçimde Kanun'da gösterildiğinden ücret alacağı ile birlikte yüzde beş fazla ödeme talep edebilmek için işverenin temerrüde düşürülmesi dahi gerekmemektedir. Bunun yanı sıra yüzde beşlik fazla ödemeye faiz yürütülmesi de mümkün olup fazla çalışma ücreti alacağı ile yüzde beşlik fazla ödemeye ayrıca yasal faiz uygulanabilecektir.

27. Gazetecinin fazla çalışma ücretini korumak, elde edemediği fazla çalışma ücretinin zamanında ödenmesini sağlamak için kuralla getirilen ekonomik tedbirin ağırlığı dikkate alındığında, böyle bir ödemeye karar verildiğinde ulaşılan miktar, işverenin ekonomik varlığını ve geleceğini ağır bir şekilde etkileyebilecektir.

28. Açıklanan nedenlerle kuralla teşebbüs ve çalışma özgürlüğüne getirilen sınırlamanın orantısız olduğu ve bu nedenle kuralın ölçülülük ilkesini ihlal ettiği anlaşılmaktadır.

29. Diğer iş kollarına göre farklı çalışma tarzı ve demokratik bir toplumda sahip olduğu önemli rol nedeniyle gazetecilerin ücret alacağının teminat altına alınması amacıyla özel düzenlemeler yapılması kanun koyucunun takdirindedir. Ancak itiraz konusu kural gereğince fazla çalışma ücreti alacaklarının zamanında ödenmemesi durumunda temerrüt şartı dahi aranmaksızın günlük yüzde beş, yıllık yüzde 1825'e varan oranda fazla ödeme yapılması zorunluluğunun ve bu fazla ödemeye yasal faiz uygulanması sonucunda fazla çalışma ücreti olarak ödenmesi gereken çok yüksek meblağların ortaya çıkması hukuk devletinin gereklerinden olan adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle de bağdaşmamaktadır.

30. Diğer taraftan Anayasa'nın 10. maddesinde *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./Çocuklar, yaşlılar, özürlüler,*

harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./ Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz./ Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar" denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

31. Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen kanun önünde eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayrım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

32. İş sözleşmesi ile işçi statüsünde çalışmakla birlikte farklı kanun hükümlerine tabi olan işçilerin fazla çalışma ücreti alacaklarının zamanında ödenmemesi durumuna ilişkin olarak eşitlik ilkesi yönünden yapılacak anayasallık denetiminde öncelikle Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde aynı ya da benzer durumda bulunan kişilere farklı muamelenin mevcut olup olmadığı tespit edilmeli, bu bağlamda aynı ya da benzer durumdaki kişiler arasında farklılık gözetilip gözetilmediği belirlenmelidir. Bundan sonra farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanıp dayanmadığı ve nihayetinde nesnel ve makul bir temele dayanıyorsa söz konusu farklı muamelenin ölçülü olup olmadığı hususları irdelenmelidir.

33. İş sözleşmesi; bir çalışan ile işveren arasında kurulan iş ilişkisine dayalı, işçinin iş görmeyi işverenin de bu işe karşılık ücret ödemeyi taahhüt ettiği sözleşmedir. İş sözleşmesi ile işçi statüsünde çalışanların büyük bölümü 4857 sayılı Kanun'a tabi olarak çalışmakla birlikte basın sektöründe çalışan gazetecilerin tabi olduğu 5953 sayılı Kanun gibi özel iş kanunları da bulunmaktadır.

34. Bu itibarla fazla çalışma ücretlerinin zamanında ödenmemesi durumu bakımından, farklı kanun hükümlerine tabi olmakla birlikte iş sözleşmesiyle işçi statüsünde çalışan kişilerin karşılaştırma yapılmaya müsait olacak şekilde benzer durumda oldukları açıktır. Öte yandan fazla çalışma ücreti alacaklarının zamanında ödenmemesi durumuna ilişkin olarak 4857 sayılı Kanun'a tabi olarak çalışan işçiler bakımından en yüksek banka mevduat faizinin uygulanması öngörülmüştür. Basın sektöründe çalışan gazetecilere fazla çalışma ücreti alacaklarının zamanında ödenmemesi durumunda ise günlük yüzde beş oranında fazla bir ödemenin düzenlendiği, bu yolla 5953 sayılı Kanun'a tabi çalışan gazeteciler ile diğer kanunlara tabi çalışan işçiler arasında bir farklılık yaratıldığı anlaşılmaktadır.

35. Eşitlik ilkesinin gereği olarak karşılaştırma yapılmaya müsait olacak şekilde benzer durumda olanlar arasından bir kısmı lehine getirilen farklı düzenlemenin bir ayrıcalık tanınması niteliğinde olmaması için nesnel ve makul bir temele dayanması ve ölçülü olması gerekir. İtiraz konusu kural ile demokratik toplumun varlığında ve devam ettirilmesinde önemli bir rol oynayan gazetecilerin görevlerini yerine getirirken fazla çalışma ücretinin zamanında ödenmesinin güvence altına alınmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Gazetecilerin ifa ettikleri görevin özelliği gözetildiğinde diğer ücretlilere göre fazla çalışma ücreti alacaklarının birtakım özel düzenlemeler ile teminat altına alınması için gazeteciler lehine getirilen farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanmadığı söylenemez.

36. Ancak nesnel ve makul bir temele dayalı olan farklı muamelenin ölçülü olup olmadığının da değerlendirilmesi gerekir. Mevzuatımızda 4857 sayılı Kanun'a tabi olarak çalışan işçiler yönünden fazla çalışma ücreti alacaklarının zamanında ödenmemesi durumuna ilişkin olarak en yüksek banka mevduat faizinin uygulanması öngörülmüştür. İtiraz konusu kural ise gazeteciler için fazla çalışma ücreti alacaklarının zamanında ödenmemesi durumunda temerrüt şartı dahi aranmaksızın günlük yüzde beş, yıllık yüzde 1825'e varabilen yüksek oranda fazla ödeme yapılması zorunluluğunu öngörmekte olup bu fazla ödemeye ayrıca yasal faiz uygulanmaktadır. Bu hâliyle kural, basın sektöründe çalışanlar için diğer çalışanlara göre nesnel ve makul bir nedenle de olsa orantısız bir farklı muamelenin getirilmesine

yol açmaktadır. Bu itibarla kuralla gazeteciler lehine kabul edilen farklı muamelenin ölçülü olduğu söylenemeyeceğinden kural eşitlik ilkesiyle de bağdaşmamaktadır.

37. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 10., 13. ve 48. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Muammer TOPAL ve Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamışlardır.

Kural, Anayasa'nın 2., 10., 13. ve 48. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 49. maddesi yönünden incelenmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 5. ve 11. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

13/6/1952 tarihli ve 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun'un 4/1/1961 tarihli ve 212 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle değiştirilen ek 1. maddesinin sekizinci fıkrasının ikinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Muammer TOPAL ile Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA 19/9/2019 tarihinde karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ

Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ

KARŞIOY GÖRÜŞÜ

1. İtiraz konusu kural, Basın İş Kanunu'na tabi gazetecilerin fazla çalışma ücretlerinin gününde verilmemesi halinde her geçen gün için yüzde beş fazla ödeme yapılmasını öngörmektedir.

2. Çoğunluk, kuralı yüzde beş fazla ödemenin bir yılda çok yüksek bir orana ulaşması olasılığının işveren gazetenin ekonomik varlığına tehdit oluşturarak basın özgürlüğünün bir parçası olan yayın yapma girişimine ve halkın haber alma özgürlüğüne ölçüsüz yaptırım olarak değerlendirmiş ve kuralı iptal etmiştir.

3. Anayasa Mahkemesi konuyla ilgili daha önce verdiği bir kararda (E.2005/28, K.2008/122) kuralın *"Çalışma koşulları bakımından işçilerden farklı bir konumda olan ve kamuoyunu doğru bilgilendirme görevleri bulunan gazetecileri işveren karşısında korumak amacıyla getirildiği"* ve *"basın özgürlüğü yönünden önemli bir işlev gördüğü"* tespitinde bulunmuştur.

4. Kural, fazla çalışma ücretinin zamanında ödenmemesi şartına bağlı olarak uygulanma imkânına sahiptir. Fazla çalışma ücretinin zamanında ödenmesi halinde kuralın öngördüğü yaptırım uygulanmayacaktır. Gazetecilerin haber alma, verme, basma ve yayma gibi demokratik toplum düzeninin inşasında ve sürekliliğinin sağlanmasında hayati öneme sahip işlevleri yerine getiren bir mesleğe mensup olduklarını düşündüğümüzde çalışma şartları ve ücretlerle ilgili konularda diğer çalışanlardan daha ayrıcalıklı bir muameleye tabi tutulmalarının haklı bir nedene dayandığını söyleyebiliriz.

5. Gazetecinin basın ve ifade özgürlüğü için oynadığı önemli rolden kaynaklanan sahip oldukları hakların gazete işvereninin girişim ve çalışma özgürlüğünü ölçüsüz bir şekilde sınırlandırdığı söylenemez. Her şeyden önce gazete işvereni çoğu durumda büyük bir holding veya gruptur ve gazeteciye göre iktisaden çok daha güçlü bir konumdadır. Öngörü sahibi basiretli bir tacir olarak gazete işvereni gazetecinin fazla çalışma ücretini gününde ödememesinin kendisine ne gibi mali külfetler yükleyeceğinin farkında olması gerekir. Gazetecinin emeği karşılığında hak ettiği fazla çalışma ücretini, gazete işvereninin, örneğin bir yıl gibi uzun bir süre ödememesinin

mali boyutunu hesap etmesi ve ona göre teşebbüsü için gerekli tedbirleri alması beklenir. Böyle bir öngörüde bulunmayarak işletmesini zora sokması tamamen kendi hatasından kaynaklanacaktır.

6. Sonuç olarak, itiraz konusu kuralın çalışma hürriyetine ölçüsüz bir müdahalede bulunmadığı kanaatiyle karara katılmıyorum.

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. İptal istemine konu kural on bir yıl önce yine Anayasa Mahkemesi'nin önüne getirilmiş; Anayasa Mahkemesi 12/6/2008 tarih ve E.2005/28, K.2008/122 sayılı kararıyla (oybirliğiyle) şu gerekçeyle iptal istemini reddetmiştir;

"...İptali istenen kurallarla gazetecilere, zamanında ödenmeyen ücret ve fazla çalışma ücreti açısından diğer çalışanlara tanınmayan lehe düzenlemeler getirilmiştir. Buna ilişkin olarak yasama belgelerinde, basında mevcut bir huzursuzluğun çözümüyle işçi ve memur statüsünden farklı çalışma koşullarına tâbi gazetecileri korumanın amaçlandığı ifade edilmiştir. Basın İş Kanunu kapsamında çalışanların, yaptıkları iş gözetilerek İş Kanunu'na tâbi olanlardan farklı yasal düzenlemelere konu edilmeleri mümkündür. Bu iki grup, aynı hukuki statüde bulunmadıklarından, itiraz gerekçelerinde öne sürülen karşılaştırmaya elverişli değillerdir. Bu nedenle düzenlemelerin Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı bir yönü görülmemiştir... İptali istenen kurallarda yer alan 'günlük yüzde beş fazlası' ibaresi nedeniyle, ücret veya fazla çalışma olarak zamanında ödenmeyen meblağın kısa zamanda yüksek miktarlara ulaşabildiği anlaşılmaktadır. Çalışma koşulları bakımından işçilerden farklı bir konumda olan ve kamuoyunu doğru bilgilendirme görevleri bulunan gazetecileri işveren karşısında korumak amacıyla getirildiği anlaşılan itiraz konusu bu kurallarla, gazetecilerin bazı alacaklarının zamanında ödenmesine, gecikme halinde ise belli miktarda ilave yapılarak tahsiline imkân sağlanmıştır. Fazla çalışma ücretiyle normal ücretin yüzde beş fazlasıyla ödenmesine ilişkin bu kuralların, 'zamanında' ödenmeme koşuluna bağlı olarak uygulanabilir oldukları açıktır. Ayrıca, bu düzenlemelerin basın özgürlüğü yönünden önemli bir işlev gördüğü de yadsınamaz. Gazetecinin görevinin

haber alma, verme, basma ve yayma gibi kamu düzenini yakından ilgilendiren niteliği de göz önüne alındığında, kuralların başlı başına çalışma barışını bozacak nitelikte oldukları söylenemez... Yaptıkları işin özelliği nedeniyle basın çalışanlarının ödenmeyen ücretleri konusunda korumaya yönelik düzenlemelerin Anayasa'nın bu (55nci) maddesine aykırı bir yönü de bulunmamaktadır. Açıklanan nedenlerle kuralların Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 49. ve 55. maddelerine aykırı olmadıkları sonucuna varılmakla itirazın REDDİ gerekir..."

Anılan kararın gerekçesinin güncelliği devam etmekteyken, tam aksi yönde bir değerlendirmeyle kuralın iptaline karar verilmesi şeklindeki sonuca katılmaya imkân görülememiştir.

2. Konuyla çok yakından ilgili olarak Anayasa Mahkemesi'nin çok önceki bir kararı da, yukarıda özetlenen kararla aynı mahiyettedir. Bu karara konu kural, 8/6/1965 tarih ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 35. maddelindeki *"Yönetici ve öğretmenlere ücretlerini zamanında ödemeyen kurumlar bu ücretleri geçen her gün işin yüzde üç zammı ile öderler"* şeklindeki düzenlemedir. Anayasa Mahkemesi 19/10/1971 tarih ve E.1971/34, K.1971/72 sayılı kararıyla (oybirliğiyle) şu gerekçeyle iptal istemini reddetmiştir:

"... İtiraz ve inceleme kanunu 'zam' itiraz yoluna başvuran mahkemenin ileri sürdüğü gibi faiz değil, yasal bir gecikme tazminatından ibarettir. Yasa koyucu bu hükümle ücretin gününde ödenmemesi halinde gecikme süresince ücret alacaklısının uğrayacağı zararların çalışan için zararını kanıtlama yükümü olmaksızın ve işveren bakımından tazminat ödemekten sıyrılma yollarını kapatarak, götürü bir biçimde karşılanmasını, başka bir deyimle genel hükümlerin elverişsizliği karşısında, belirli bir alanda çalışanların ücretlerinin gününde ödenmesini özel bir inanca almayı öngörmüştür. Bu düzenleme Türk İş hukukunda bir yenilik sayılamaz. 20.6.1952 gününde yürürlüğe giren Basın Mesleğinde çalışanlarla çalıştıranlar arasında Münasebetlerin Tanzimi Hakkındaki 13.6.1952 günlü, 5953 Sayılı Kanunun 'ücret' başlıklı 14. maddesinde, gazetecilere ücretlerini vaktinde ödemeyen işverenleri bu ücretleri geçecek her gün işin yüzde iki fazlasıyla ödemeye mecbur tutan bir hüküm vardır. 10.1.1961 gününde yürürlüğe giren 4.1.1961 günlü, 212 sayılı Kanunun 1. maddesi bu 14. maddeyi değiştirmiş ve yüzde iki fazlayı yüzde beşe çıkarmıştır. Özel öğretim kurumlarında çalışanların ücretlerinin gününde ödenmesini sağlama gibi olağan ve haklı bir nedene dayanan ve benzeri tedbirlerin başka alanlarda çalışanlar

içinde alınmasını engeller veya yasaklar bir yönü bulunmayan itiraz konusu hükmün özel öğretim kurumları yönetici ve öğretmenlerini imtiyazlı bir duruma getirdiği düşünülemez. Hüküm, haklı nedene dayandığına ve tüm özel öğretim kurumlarındaki yönetici ve öğretmenleri kapsadığına göre, yasa önünde eşitlik ilkeleriyle de çelişmekte değildir. Demek ki itiraz ve inceleme konusu hükmün Anayasa'nın 12. maddesine aykırı bir yönü yoktur. Çalıştırdığı kimselere ücretlerini vaktinde ödeyen bir özel öğretim kurumunun gecikme tazminatına hüküm giymesi söz konusu olamaz... Hüküm işverenin durumunu ağırlaştırıyorsa, bundan kurtulmasının tek yolu, borcunu gününde yerine getirmektir. Onun içindir ki hükmün öğretim alanındaki özel teşebbüsün güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını engellediğini ve böylece Anayasa'nın 40. maddesiyle çelişkiye düştüğünü hukukça savunmanın olanağı yoktur... Özel öğretim kurumları yönetici ve öğretmenlerinin ücretlerinin gecikme zamlarıyla yükselmesi sırf işverenin kendi tutumunun bir sonucudur. Eğer işverenin tutumu yüzünden bu ücret gerçekten adaletsiz sayılabilecek bir tutara varabiliyorsa, aksaklığı alacaklıda veya kanunda bulmanın ve Anayasa'nın 45. maddesine aykırılıktan söz etmenin yeri yoktur. Unutmamalıdır ki şahısların yaptıkları işe uygun ve insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlamalarına elverişli adaletli bir ücret elde etmeleri için Devletin 45. madde uyarınca, almakla yükümlü bulunduğu tedbirler içinde böyle bir ücretin korunmasına yönelik tedbirlerin de yeri ve gereği vardır ve itiraz konusu hüküm, bu niteliği ile Anayasa'nın 45. maddesine aykırı olmak şöyle dursun, bu madde ile öngörülenlerden bir bölüm çalışanlar yönünden yerine getirilmesi anlamını taşır. Özetlemek gerekirse itiraz ve inceleme konusu hüküm Anayasa'nın 12., 40., 45. maddelerine aykırı olmadığı gibi öteki ilkeleriyle de çelişir durumda değildir. İtirazın bu nedenle reddi gerekir..."

Görüldüğü üzere, anılan karar 2008 tarihli kararla paralellik göstermekte ve karar gerekçesinde, iptal istemine konu 5953 Sayılı Kanunun ilgili düzenlemesine de yollama yapmaktadır.

3. 5953 sayılı Kanun'un 14. ve ek 1. maddeleri (ki bunlardan sadece ek 1. madde uygulanacak kural olarak kabul edilmiştir) 1952 yılından bu yana 67 yıldır yürürlükte olup, gazetecinin hukukunu korumak suretiyle basın özgürlüğünün gerçekleşmesine büyük katkı yapmıştır. Edimini zamanında yerine getiren (gazetecinin özlük haklarını -başvurunun somutunda fazla çalışma ücretini- gecikmeksizin ödeyen) gazete işvereni yönünden herhangi bir ek tazminat ödeme yükümlülüğü söz konusu değildir. Öte yandan,

bu edimin bir yıl sonra yerine getirilmesi halinde, işverence ödenecek tutarın (tazminatın) yıllık yüzde 1825 oranına ulaşacağı, bunun da ölçüsüz olduğu savı da yerinde görülemez. Bilakis, Yargıtay'ın uygulamada Borçlar Kanununun ilgili hükümlerinden yararlanarak, yüksek tazminat tutarlarından hakkaniyet indirimi yapması ve bunu bir İçtihadı Birleştirme Kararıyla ortaya koyması uygulama yönünden de herhangi bir sorun çıkmadığını ortaya koyucu mahiyettedir. Anayasa Mahkemesinin yukarıda işaret edilen iki kararındaki gerekçeler dikkate alındığında, kural ölçülülük ilkesine aykırı düşmediği gibi, kuralla teşebbüs ve çalışma özgürlüğüne herhangi bir müdahalede bulunulduğu da kabul edilemez.

4. Açıklanan nedenlerle, kuralın Anayasa'ya aykırı bir yönü bulunmadığından; iptal isteminin reddi gerektiği kanaatine ulaştığımdan; çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

KARŞIOY GEREKÇESİ

İtiraz başvurusunda, zamanında ödenmeyen fazla çalışma ücretinin günlük yüzde beş fazlasıyla ödenmesini düzenleyen itiraz konusu kural gereğince, geçecek günle orantılı olarak ödenmesi gereken meblağın kısa sürede büyük rakamlara ulaştığı, böylece gazetecilere, İş Kanunu'na tâbi olarak işçi statüsünde çalışanlardan farklı olarak ayrıcalık tanındığı, ayrıca sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak biçimde çalışma barışını bozduğu gerekçesiyle kuralın Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 48. ve 49. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüş; çoğunluk kararında ise kuralın Anayasa'nın 2., 10., 13. ve 48. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle iptaline karar verilmiştir.

5953 sayılı Kanun'un ek 1. maddesinin sekizinci fıkrasının ikinci cümlesine göre, gazetecilerin fazla çalışma ücretlerini vaktinde ödemeyen işverenler, bu ücreti geçecek her gün için %5 fazlasıyla ödemeye mecburdurlar.

Kanun'un 1. maddesine göre "gazeteci", *"Bu Kanun şümulüne giren fikir ve sanat işlerinde ücret karşılığı çalışanlara"* denilmekte ve Kanun'un, *"Türkiye'de yayınlanan gazete ve mevkutelerle haber ve fotoğraf ajanslarında her türlü fikir ve sanat işlerinde çalışan ve İş Kanunu'ndaki "işçi" tarifi şümulü haricinde kalan kimselerle bunların işverenleri hakkında uygulanacağı"* belirtilmektedir. Dolayısıyla gazetecilik işyerinde yapılan çalışmada fikir ve sanat işi yapma koşulunun da gerçekleşmesi gerekmektedir.

5953 sayılı Kanun`a eklenen 1. maddenin sekizinci fıkrasına göre, fazla çalışmalara ait ücretin müteakip ücret tediyesiyle birlikte ödenmesi mecburidir. Fazla çalışma ücretleri, gününde verilmemesi halinde, her geçen gün için % 5 fazlasıyla ödenir. Aynı maddede, gazeteci tabirinin şümulü içinde bulunan kimselerden müessese, matbaa, idarehane ve büro gibi yerlerde hizmetlerinin mahiyeti itibarıyla müstemirren çalışanlar için günlük iş müddetinin, gece ve gündüz devrelerinde sekiz saat olduğu, bunun dışında gündüz veya gece devresindeki çalışma müddetinin daha fazla hadlere artırılması ve ulusal bayram, genel tatiller ve hafta tatilinde çalışılmasının bu Kanuna göre (fazla saatlerde çalışma) sayılacağı, her bir fazla çalışma saati için verilecek ücretin, normal çalışma saati ücretinin % 50 fazlası olduğu belirtilmiştir.

Başvuru gerekçesinde, kuralda yer alan günlük yüzde beş fazlasıyla ödemeye ilişkin düzenlemenin itiraza konu edildiği anlaşılmaktadır.

Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayrım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

İptali istenen kuralla gazetecilere, zamanında ödenmeyen fazla çalışma ücreti açısından diğer çalışanlara tanınmayan lehe düzenlemeler getirilmiştir. Buna ilişkin olarak yasama belgelerinde, basında mevcut

bir huzursuzluğun çözümüyle işçi ve memur statüsünden farklı çalışma koşullarına tâbi gazetecileri korumanın amaçlandığı ifade edilmiştir. Basın İş Kanunu kapsamında çalışanların, yaptıkları iş gözetilerek İş Kanunu'na tâbi olanlardan farklı yasal düzenlemelere konu edilmeleri mümkündür. Bu iki grup, aynı hukuki statüde bulunmadıklarından itiraz gerekçelerinde öne sürülen karşılaştırmaya elverişli değillerdir. Bu nedenle düzenlemelerin Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı bir yönü görülmemiştir.

İptali istenen kuralda yer alan "her geçen gün için %5 fazlasiyle" ibaresi nedeniyle, fazla çalışma olarak zamanında ödenmeyen meblağın kısa zamanda yüksek miktarlara ulaşabildiği anlaşılmaktadır. Çalışma koşulları bakımından işçilerden farklı bir konumda olan ve kamuoyunu doğru bilgilendirme görevleri bulunan gazetecileri işveren karşısında korumak amacıyla getirildiği anlaşılan itiraz konusu kuralla, gazetecilerin fazla çalışma ücretlerinin zamanında ödenmesine, gecikme halinde ise belli miktarda ilave yapılarak tahsiline imkân sağlanmıştır. Fazla çalışma ücretinin yüzde beş fazlasıyla ödenmesine ilişkin bu kuralın, "gününde" ödenmeme koşuluna bağlı olarak uygulanabilir olduğu açıktır. Ayrıca, bu düzenlemenin basın özgürlüğü yönünden önemli bir işlev gördüğü de yadsınamaz. Gazetecinin görevinin haber alma, verme, basma ve yayma gibi kamu düzenini yakından ilgilendiren niteliği de gözönüne alındığında kuraldaki müdahalenin orantısız olduğu söylenemez.

Basın mensuplarının yaptıkları işin özelliği nedeniyle basın çalışanlarını ödenmeyen ücretleri konusunda korumaya yönelik düzenlemenin Anayasaya aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, kuralın Anayasa'nın 2., 10., 13. ve 48. maddelerine aykırı olmadığı sonucuna varıldığından, çoğunluğun kuralın iptali yönündeki kararına katılınmamıştır.

Üye
Muammer TOPAL

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 13/6/1952 tarihli ve 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun'un ek 1. maddesinin sekizinci fıkrasının "***Fazla çalışma ücretlerinin gününde verilmemesi halinde, her geçen gün için % 5 fazlasiyle ödenir.***" şeklindeki ikinci cümlesi Mahkememiz çoğunluğunca iptal edilmiştir.

2. İtiraz başvurusunda, 4857 sayılı Kanun'a tabi olarak çalışan işçilerin fazla çalışma ücreti alacaklarının zamanında ödenmemesi durumunda en yüksek banka mevduat faizinin uygulanmasının öngörüldüğü, basın çalışanlarına fazla çalışma ücreti alacaklarının zamanında ödenmemesi hâlinde ise temerrüt şartı dahi aranmaksızın borcun günlük yüzde beş, yıllık yüzde 1825 zamlı olarak ödenmesinin gerekeceği, ayrıca bu zamlı ödemeye yasal faiz uygulanacağı, bu durumun kanun önünde eşitlik, hukuk devleti ve hukuki güvenlik ilkelerini zedelediği, ayrıca çalışma barışına da zarar verdiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 48. ve 49. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. İtiraz konusu kural gereğince, fazla çalışma ücretlerinin, gününde verilmemesi halinde, bu ücretin her geçen gün için yüzde beş artırımlı olarak ödenmesi gerekmektedir.

4. Gazetecilerin iş ilişkilerinin özel bir kanun ile düzenlenmesi ve özel olarak korunması gazetecilik mesleğinin demokratik toplum yönünden taşıdığı önemden kaynaklanmakta olup bu tür düzenlemeler basın özgürlüğünün korunmasına da hizmet etmektedir. Gazetecilik mesleğinin özelliği nedeniyle diğer çalışanlardan farklı olarak getirilen özel düzenlemelerden birisi de *yüzde beş fazla ödeme* kuralıdır. Diğer işkollarına göre farklı çalışma tarzı ve demokratik bir toplumda sahip olduğu önemli rol nedeniyle gazetecilerin ücret alacağının teminat altına alınması amacıyla birtakım özel düzenlemeler yapılması kanun koyucunun takdirindedir. Bu bağlamda gazetecilerin ücretinin zamanında ödenmesini sağlamaya yönelik yüzde beş fazla ödeme kuralının Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesine aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

5. Bunun yanı sıra Anayasa Mahkemesi kararlarında vurgulandığı üzere Anayasa'nın 10. maddesinde belirtilen kanun önünde eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayrım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

6. İptali istenen kuralla gazetecilere, zamanında ödenmeyen fazla çalışma ücreti açısından farklı bir düzenleme öngörülmüştür. Bu düzenleme ile işçi ve memur statüsünden farklı çalışma koşullarına tâbi ve demokratik toplumun varlığında ve sürdürülmesinde önemli bir role sahip olan gazetecilerin korunmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. 5953 sayılı Kanun kapsamında çalışanların, yaptıkları iş gözetilerek 4857 sayılı İş Kanunu'na tâbi olanlardan farklı kanuni düzenlemelere konu edilmeleri mümkündür. Bu iki grup, aynı hukuki statüde bulunmadıklarından itiraz gerekçelerinde öne sürülen karşılaştırmaya elverişli değillerdir. Bu nedenle düzenlemenin Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı bir yönü de bulunmamaktadır.

7. Ayrıca, Anayasa Mahkemesinin aynı kuralın iptali talebiyle yapılan başvuruya ilişkin olarak verdiği kararda (AYM, E.2005/28, K.2008/122) ifade ettiği üzere "*iptali istenen kuralda yer alan 'günlük yüzde beş fazlası' ibaresi nedeniyle, fazla çalışma ücreti olarak zamanında ödenmeyen meblağın yüksek miktarlara ulaşabildiği anlaşılmaktadır"* Ancak "*fazla çalışma ücretinin yüzde beş fazlasıyla ödenmesine ilişkin bu kuralın, 'zamanında' ödenmeme koşuluna bağlı olarak uygulanabilir olduğu açıktır. Ayrıca bu düzenlemelerin basın özgürlüğü yönünden önemli bir işlev gördüğü de yadsınamaz. Gazetecinin görevinin haber alma, verme, basma ve yayma gibi kamu düzenini yakından ilgilendiren niteliği de göz önüne alındığında*" kuralın çalışma ve teşebbüs hürriyetine aykırı olduğu da söylenemez.

8. Açıklanan gerekçelerle itiraz konusu kural Anayasa'ya aykırı görülmediğinden iptal isteminin reddi gerektiği oyuyla çoğunluğun kararına katılmıyorum.

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2019/53
Karar Sayısı : 2019/75
Karar Tarihi : 19/9/2019

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. Vergi Dava Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 6/6/2002 tarihli ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nun 13. maddesine 28/3/2013 tarihli ve 6455 sayılı Kanun'un 33. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Re'sen tarh edilen vergi ziyaı cezalı özel tüketim vergisinin terkini talebiyle açılan davada kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 13. maddesi şöyledir:

"Müteselsil sorumluluk ve ceza uygulaması

Madde 13- 1. Gerçek veya tüzel kişiler tarafından ithal edilen ham petrolün Türkiye'deki rafinerilere fason olarak rafine ettirilmesi sonucu elde edilen (I) sayılı listedeki malların tesliminde doğacak özel tüketim vergisinin ödenmesinden, ham petrol ithalini gerçekleştirenlerle birlikte, ilgili rafineri şirketi müteselsilen sorumludur.

2. (I) sayılı listedeki malları teslim alanların, bu malları daha yüksek tutarda vergiye tâbi bir mal olarak kullanmak veya üçüncü kişilere satmak suretiyle vergi ziyaına sebebiyet vermeleri halinde, ziyaa uğratılan vergi bunlar adına tarh olunur ve tarhiyata 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 344 üncü Maddesine göre vergi ziyaı cezası uygulanır.

3. (II) sayılı listedeki malların ilk iktisabı, teslimi veya ithaline ilişkin işlemleri gerçekleştirenler, bu işlemlerden önce özel tüketim vergisinin ödendiğini gösteren belgeleri aramak zorundadırlar. Bu mecburiyete uymamak suretiyle gerekli verginin ödenmesinden önce işlem yapan gümrük memurları, kayıt ve tescile yetkili memurlar, motorlu araç ticareti yapanlar, bu malların müzayede yoluyla satışını gerçekleştirenler ile icra memurları, ziyaa uğratılan vergi, vergi cezası ve gecikme faizinden mükellefle birlikte müteselsilen sorumludurlar. Ancak bunlar, ödemek zorunda kaldıkları vergi, ceza ve faizler için mükellefe rücu hakkına sahiptirler.

4. (Ek: 4/6/2008-5766/19 md.; Değişik: 28/3/2013-6455/33 md.) 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanununun 18 inci maddesinin verdiği yetki uyarınca kullanılma zorunluluğu getirilen ulusal markeri bulunmayan ya da standartlara uygun olmayan özel tüketim vergisine tabi malları bulundurduğu tespit edilenler adına, malların tespit tarihindeki miktarı üzerinden 11 inci maddedeki esaslara göre özel tüketim vergisi resen tarh edilir. Bu tarhiyata ayrıca vergi ziyaı cezası uygulanır.

5.** (Ek: 28/3/2013-6455/33 md.) **213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 257 nci maddesinin verdiği yetki uyarınca kullanılma zorunluluğu getirilen özel etiketi veya işareti olmayan özel tüketim vergisine tabi malların bulundurulduğunun tespit edilmesi halinde, bu malları bulunduranlar adına; her bir tespit için bu Kanuna ekli (III) sayılı listenin (A) cetvelinde yer alan malların 50 litreyi, (B) cetvelinde yer alan 2402.20 ve 2402.90.00.00.00 (yalnız tütün yerine geçen maddelerden yapılmış sigaralar) G.T.İ.P. numaralı malların 5.000 adedi aşması hâlinde ise müteselsilen sorumlu olmak üzere, bu malları bulunduranlar ile ithal veya imal edenlerden herhangi biri adına; malların tespit tarihindeki emsal bedeli veya miktarı üzerinden 11 inci maddedeki esaslara göre özel tüketim vergisi resen tarh edilir. Bu tarhiyata ayrıca vergi ziyaı cezası uygulanır."*

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM, Hasan Tahsin GÖKCAN, Serdar ÖZGÜLDÜR,

Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Yıldız SEFERİNOĞLU'nun katılımlarıyla 30/5/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural ve sınırlama sorunları görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikteki kurallardır.

3. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 4760 sayılı Kanun'un 13. maddesinin (5) numaralı fıkrasının tamamının iptalini talep etmiştir. Kural, 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 257. maddesinin verdiği yetki uyarınca kullanılma zorunluluğu getirilen özel etiketi veya işareti olmayan özel tüketim vergisine tabi malların bulundurulduğunun tespit edilmesi hâlinde bu malları bulunduranlar adına; ayrıca her bir tespit için 4760 sayılı Kanuna ekli (III) sayılı listenin (A) cetvelinde yer alan malların 50 litreyi, (B) cetvelinde yer alan 2402.20 ve 2402.90.00.00.00 (yalnız tütün yerine geçen maddelerden yapılmış sigaralar) G.T.İ.P. numaralı malların 5.000 adedi aşması hâlinde ise müteselsilen sorumluluk esası gereğince bu malları bulunduranlar ile ithal veya imal edenlerden herhangi biri adına re'sen özel tüketim vergisi tarh edileceğini ve bu tarhiyata ayrıca vergi ziyaı cezası uygulanacağını öngörmektedir. Bakılmakta olan dava ise özel etiketi veya işareti olmayan özel tüketim vergisine tabi (B) cetvelinde yer alan tütün mamullerini bulundurduğu tespit

edilen davacı adına müteselsil sorumluluk gereğince tarh edilen vergi ziyaı cezalı özel tüketim vergisine ilişkindir. Dolayısıyla anılan fıkranın birinci cümlesinde yer alan *"…bu malları bulunduranlar adına;…"*, *"…(A) cetvelinde yer alan malların 50 litreyi,…"* ve *"…ile ithal veya imal edenlerden herhangi biri…"* ibarelerinin bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Bu nedenle söz konusu ibarelere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

4. Diğer yandan Kanun'un 13. maddesinin (5) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin kalan bölümü ile ikinci cümlesi, uygulanma imkânı olmayan ibareler yönünden de geçerli ortak kural niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla kuralın kalan bölümüne ilişkin esas incelemenin bakılmakta olan davanın konusu gözetilerek fıkranın birinci cümlesinde yer alan *"…müteselsilen sorumlu olmak üzere, bu malları…"* ibaresinden sonra gelen "*…bulunduranlar…"* ibaresi ile sınırlı olarak yapılması gerekir.

5. Açıklanan nedenlerle 4760 sayılı Kanun'un 13. maddesine 28/3/2013 tarihli ve 6455 sayılı Kanun'un 33. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın;

A. Birinci cümlesinde yer alan *"…bu malları bulunduranlar adına;…"*, *"…(A) cetvelinde yer alan malların 50 litreyi,…"* ve *"…ile ithal veya imal edenlerden herhangi biri…"* ibarelerinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibarelere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. Birinci cümlesinin kalan bölümü ile ikinci cümlesinin esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin fıkranın birinci cümlesinde yer alan *"…müteselsilen sorumlu olmak üzere, bu malları…"* ibaresinden sonra gelen *"…bulunduranlar…"* ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına,

30/5/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

6. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Fatih TORUN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

7. Başvuru dilekçesinde özetle; itiraz konusu kural kapsamındaki eşyanın kaçak olarak yurda sokulmak istenirken yakalanması durumunda özel tüketim vergisiyle ilgili işlemler 27/10/1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu hükümlerine göre ve Gümrük İdaresince tesis edilirken aynı eşyanın yurt içinde ele geçirilmesi durumunda anılan işlemlerin Gelir İdaresince ve 213 sayılı Kanun'a göre tesis edildiği, bu durumun vergilendirmenin tarafları açısından ciddi belirsizliklere yol açtığı, yurt dışı menşeli malların 4458 sayılı Kanun'a tabi olması ve bunlara ilişkin işlemlerin Gümrük İdaresince tesis edilmesi gerekirken kuralla bu malların yurt içinde yakalanması durumunda bulunduranlar ile ithal veya imal edenler arasında herhangi bir ayrıma gidilmeden ve malın menşei araştırılmadan her hâlükarda Gelir İdaresince işlem yapılmasına ve yaptırım uygulanmasına imkân tanındığı, bu itibarla hukuk devleti, hukuki belirlilik ve eşitlik ilkelerine aykırı bir durumun oluştuğu belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

8. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, Anayasa'nın 73. maddesi yönünden de incelenmiştir.

9. Kural, 213 sayılı Kanun'un mükerrer 257. maddesinin verdiği yetki uyarınca kullanılma zorunluluğu getirilen özel etiketi veya işareti olmayan özel tüketim vergisine tabi malların bulundurulduğunun tespit edilmesi hâlinde, her bir tespit için 4760 sayılı Kanun'a ekli (III) sayılı listenin (B) cetvelinde yer alan 2402.20 ve 2402.90.00.00.00 G.T.İ.P. numaralı malların 5.000 adedi aşması durumunda ithal veya imal eden olmasa bile müteselsilen sorumluluk esası gereğince bu malları bulunduranlar adına malların tespit tarihindeki emsal bedeli veya miktarı üzerinden 11 inci maddedeki esaslara göre re'sen özel tüketim vergisi tarh edileceğini ve bu tarhiyata ayrıca vergi ziyaı cezası uygulanacağını öngörmekte olup kural *"…bulunduranlar…"* ibaresi ile sınırlı olarak incelenmiştir.

10. Anayasa'nın 73. maddesinin üçüncü fıkrasındaki "*Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır*"

hükmüyle verginin kanuniliği ilkesi benimsenmiştir. Verginin kanuniliği ilkesi, takdire dayalı keyfî uygulamaları önleyecek sınırlamaların kanunda yer almasını gerektirmekte ve vergi yükümlülüğüne ilişkin düzenlemelerin konulması, değiştirilmesi veya kaldırılmasının kanun ile yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

11. Mükellefler konusunda keyfî uygulamalara karşı düşünülen ilk önlem her ne kadar kanunilik ilkesi olsa da malî yükümlülüklerin kanunla konulması, değiştirilmesi veya kaldırılması yalnız başına vergilendirme yetkisinin keyfî kullanılarak adaletsiz sonuçlar doğurmasını engelleyemeyeceğinden kanunilik ilkesi yanında düzenlemelerin idare ve kişiler yönünden duraksamaya yol açmayacak şekilde belirlilik içermesi, öngörülebilir olması ve hukuki güvenlik ilkesine de uygunluğunun sağlanması gerekir.

12. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

13. Hukuk devletinin temel unsurlarından biri de belirliliktir. Hukuki güvenlikle bağlantılı olan hukuki belirlilik ilkesi, bireylerin hukuk kurallarını önceden bilmeleri, tutum ve davranışlarını bu kurallara göre güvenle belirleyebilmeleri anlamını taşımaktadır. Bu nedenle anılan ilke uyarınca yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir.

14. Vergilemede belirlilik ilkesi, vergi yükümlülüğünün hem kişiler hem de idare yönünden belli ve kesin olmasını, kanun metinlerinin, ilgili kişilerin mevcut şartlar altında belirli bir işlemin ne tür sonuçlar doğurabileceğini makul bir düzeyde öngörmelerini mümkün kılacak şekilde düzenlenmesini gerektirir. Buna göre belirlilik ilkesi, vergi ve diğer kamu alacakları açısından matrah, tarh ve tahsil zamanı ve yöntemi ile verginin

tarh ve tahsiline yetkili idare gibi vergi ve benzeri diğer alacakların esaslı unsurlarının önceden belli ve kesin olmasını gerektirmektedir.

15. Anayasa'nın 10. maddesinde de *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./ Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./ Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./ Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz./ Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar"* denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

16. Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen *kanun önünde eşitlik ilkesi* hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, kişiler arasında ayrım yapılmasını ve kişilere ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

17. Türk vergi sistemi, verginin tarh ve tahsiline yetkili idareler ile tabi olduğu usul hükümleri açısından iki ayrı sınıfa ayrılmaktadır. Bunlardan ilki, dâhilde alınan vergiler başlığı altında gelir, harcama ve servet unsurları üzerinden -tarh ve tahsili konusunda mahalli idarelerin yetkilendirildiği vergiler dışında- Gelir İdaresince kovuşturulan ve tarh, tahakkuk ve tahsili 213 sayılı Kanun'da öngörülen hükümlere tabi olan vergi, resim ve harçlardır. İkincisi ise dış ticarete konu eşyanın ithalinde veya ihracında Gümrük İdaresince kovuşturulan ve tarh, tahakkuk ve tahsili 4458 sayılı Kanun'da öngörülen usul hükümlerine tabi olan vergi ve diğer malî yükümlülüklerden oluşmaktadır.

18. İtiraz konusu kuralda, özel etiketi veya işareti olmayan özel tüketim vergisine tabi belirli miktardaki malın yurt içinde ele geçirilmesi durumunda müteselsil sorumluluk esasının getirildiği ve ithal veya imal eden olmasa bile bu malları bulunduranlar adına vergi ziyaı cezalı özel tüketim vergisi tarh edileceği öngörülmektedir. Müteselsil sorumluluğa ilişkin düzenlemeler getirilirken eşyanın yurt içinde imal edilmiş olup olmadığı hususunda herhangi bir belirleme yapılmamış olması karşısında müteselsil sorumluluk açısından bu malların yurt dışı menşeli olup olmadığının, yani ithalata konu edilip edilmediğinin bir önemi bulunmamaktadır. Zira kuralda, özel etiketi ve işareti olmayan özel tüketim vergisine tabi malların, yurt içinde imal edilip edilmediği veya yurt dışından kaçak olarak yurda getirilip getirilmediği hususunun tespit edilmesi gerektiğine dair ayrıca bir koşul öngörülmemiştir.

19. Kuralın gerekçesinde de belirtildiği üzere, ithal edilen veya yurt içinde üretilen ürünlerle ilgili olarak kaçakçılıkla mücadelede etkinliği artırmak amacıyla yapılan bandrolsüz ürün tespitlerinde, söz konusu malları bulunduran, üreten veya ithal edenlerin cezalı tarhiyattan müteselsilen sorumlu tutulması öngörülmüştür. Müteselsil sorumluluğun getiriliş amacı, özel etiketi veya işareti olmayan tütün mamullerinin vergilendirilmesinin sağlanması ve böylece vergi kayıp ve kaçağının önlenmesi, vergi kayıp ve kaçağının tespit edilmesi durumunda da verginin tahsilinin sağlanması, bir başka deyişle vergi alacağının güvence altına alınmasıdır.

20. Kural uyarınca yapılacak olan re'sen tarhiyat, eşyanın ithal edilmesi veya imal edenler tarafından teslimi nedeniyle değil 213 sayılı Kanun'un mükerrer 257. maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak kullanılma zorunluluğu getirilen özel etiketi veya işareti olmayan ürünlerin bulundurulması nedeniyle gerçekleştirilmektedir. Bir başka deyişle özel tüketim vergisi tarhiyatı yapılabilmesi için *bulundurma* fiilinin yanı sıra bulundurulan mallarda *kullanılma zorunluluğu getirilen özel etiket ve işaretin olmaması* gerekmektedir.

21. Esasen müteselsil sorumluluk esası öngören kural, özel tüketim vergisine ilişkin vergilendirme işleminin temel unsurları bakımından Kanun metninin sistematiğinden ayrılan bir düzenleme içermemektedir. Kanun

koyucunun kuralı öngörmesinin amacı özel tüketim vergisi açısından yeni bir mükellefiyet türü ya da vergiyi doğuran olay belirlemek değildir.

22. Kural, özel etiketi veya işareti olmayan özel tüketim vergisine tabi malları bulunduranlar adına re'sen özel tüketim vergisi tarh edileceğini ve bu tarhiyata ayrıca vergi ziyaı cezası uygulanacağını öngörmekte olup kural ile bu malların ele geçirilmesi durumunda 213 sayılı Kanun uyarınca işlem yapılması usulü benimsenmiştir.

23. 213 sayılı Kanun'un Birinci Kitabının Birinci Kısmının *"Vergi Uygulanmasında Yetki"* başlıklı Birinci Bölümünde yer alan 4. maddesinde mükellefi tespit etme, vergiyi tarh ve tahakkuk ettirerek tahsil etme konularında yetkili birim vergi dairesi olarak belirlenmiştir. Mükelleflerin vergi uygulaması bakımından hangi vergi dairesine bağlı olduklarının ise vergi kanunları ile belirleneceği düzenlenmiştir. Anılan Kanun'un *"Ceza kesme yetkisi:"* başlıklı 365. maddesinde de vergi cezalarının olayların ilgili bulunduğu vergi bakımından mükellefin bağlı olduğu vergi dairesi tarafından verileceği belirtilmiştir.

24. Ayrıca kuralda, bandrolsüz ve kaçak olduğu tespit edilen mallar üzerinde yapılan inceleme sonucunda bu malların *yurt dışı* menşeli olduğunun tespiti durumunda tesis edilecek işlemler konusunda gümrük idaresinin yetkili olduğuna ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır.

25. Bu bağlamda itiraz konusu kuralda, özel etiketi veya işareti olmayan özel tüketim vergisine tabi malların ele geçirilmesi durumunda 213 sayılı Kanun uyarınca işlem tesis edileceği, ayrıca verginin re'sen tarh edilmesi ve vergi ziyaı cezası verilmesi hususlarında anılan yetki kuralları çerçevesinde yetkili idarenin Gelir İdaresi Başkanlığına bağlı vergi daireleri olduğu açık ve net bir şekilde anlaşılmaktadır. Bu durumda itiraz konusu kuralda, vergilendirme usulü ve yetkili idare açısından belirsizlik bulunmamaktadır.

26. Öte yandan kural kapsamına giren eşyanın kaçak olarak yurda sokulmak istenirken yakalanması durumunda 4458 sayılı Kanun hükümlerine göre ve Gümrük İdaresince işlem tesis edilirken aynı eşyanın yurt içinde ele geçirilmesi durumunda özel tüketim vergisine ilişkin işlemlerin Gelir İdaresince ve 213 sayılı Kanun'a göre gerçekleştirilmesinin eşitlik ilkesine

aykırı olduğu ileri sürülmekte ise de kural, kaçakçılıkla mücadelede etkinliği artırmak amacıyla özel etiketi veya işareti olmayan özel tüketim vergisine tabi malların yurt içinde ele geçirilmesi durumuna ilişkin olarak müteselsil sorumluluk esasını öngörmekte olup kural uyarınca yapılacak olan cezalı tarhiyat, eşyanın ithal edilmesi veya imal edenler tarafından tesliminden değil kullanılma zorunluluğu getirilen özel etiketi veya işareti olmayan ürünlerin bulundurulmasından kaynaklanmaktadır. Eşyanın kaçak olarak yurda sokulmak istenirken yakalanması durumunda ise vergilendirmeyle ilgili olarak gümrük mevzuatına göre işlem tesis edilmektedir. Nitekim ithali gümrük vergisine tabi malların ithalinde alınan özel tüketim vergisi, ilgili Gümrük İdaresince hesaplanacak ve ortaya çıkacak uyuşmazlıklar için ithalat vergilerinin tâbi olduğu usul ve esaslar uygulanacaktır.

27. Bu itibarla kural kapsamına giren eşyanın kaçak olarak yurda sokulmak istenirken yakalanması ile aynı eşyanın yurt içinde ele geçirilmesi arasında, vergilendirme işleminin temel unsurları açısından bir benzerlik bulunmaması ve her iki durumun farklı mevzuat hükümlerine tabi olması karşısında söz konusu durumlar arasında eşitlik karşılaştırması yapılması mümkün değildir.

28. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 10. ve 73. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

IV. HÜKÜM

6/6/2002 tarihli ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nun 13. maddesine 28/3/2013 tarihli ve 6455 sayılı Kanun'un 33. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinde yer alan *"…müteselsilen sorumlu olmak üzere, bu malları…"* ibaresinden sonra gelen "*…bulunduranlar…*" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE 19/9/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Engin YILDIRIM	Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye	Üye	Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR	Recep KÖMÜRCÜ	Burhan ÜSTÜN
Üye	Üye	Üye
Hicabi DURSUN	Celal Mümtaz AKINCI	Muammer TOPAL
Üye	Üye	Üye
M. Emin KUZ	Kadir ÖZKAYA	Rıdvan GÜLEÇ

Üye	Üye
Recai AKYEL	Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye	Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU	Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2019/79
Karar Sayısı : 2019/76
Karar Tarihi : 19/9/2019

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Söke 2. Asliye Hukuk Mahkemesi (Aile Mahkemesi sıfatıyla)

İTİRAZIN KONUSU: 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 291. maddesinin birinci fıkrasında yer alan *"Dava açma süresinin geçmesinden önce..."* ibaresinin Anayasa'nın 17., 35. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Ölen kocanın altsoyu tarafından açılan nesebin reddi davasında itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. İptali İstenen Kanun Hükmü

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 291. maddesi şöyledir:

"D. Diğer ilgililerin dava hakkı

*Madde 291- **Dava açma süresinin geçmesinden önce** kocanın ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi hâllerinde kocanın altsoyu, anası, babası veya baba olduğunu iddia eden kişi, doğumu ve kocanın ölümünü, sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybettiğini veya hakkında gaiplik kararı alındığını öğrenmelerinden başlayarak bir yıl içinde soybağının reddi davasını açabilir.*

Ergin olmayan çocuğa atanacak kayyım, atama kararının kendisine tebliğinden başlayarak bir yıl, (…) içinde soybağının reddi davasını açar.

Kocanın açacağı soybağının reddi davasına ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır."

B. İlgili Görülen Kanun Hükmü

Kanun'un ilgili görülen 289. maddesi şöyledir:

"Hak düşürücü süreler

Madde 289- Koca, davayı, doğumu ve baba olmadığını veya ananın gebe kaldığı sırada başka bir erkek ile cinsel ilişkide bulunduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl, (…) içinde açmak zorundadır.

Çocuk, ergin olduğu tarihten başlayarak en geç bir yıl içinde dava açmak zorundadır.

Gecikme haklı bir sebebe dayanıyorsa, bir yıllık süre bu sebebin ortadan kalktığı tarihte işlemeye başlar."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM, Hasan Tahsin GÖKCAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Yıldız SEFERİNOĞLU'nun katılımlarıyla 11/7/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle sınırlama sorunu görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla yapılacak başvurular, itiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı kurallar ile sınırlıdır.

3. 4721 sayılı Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 291. maddesinin birinci fıkrası kocanın altsoyu, anası, babası veya baba olduğunu iddia eden kişi tarafından soybağının reddi davası açılabilmesinin süre ve koşullarını düzenlenmekte olup anılan fıkrada yer alan *"Dava açma süresinin geçmesinden önce..."* ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

4. Kocanın altsoyunun, anasının, babasının veya baba olduğunu iddia eden kişinin soybağının reddi davası açabilmesi için öncelikle kural uyarınca dava açma süresinin geçmesinden önce kocanın ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi gerekmektedir. İtiraz konusu kural kocanın altsoyu, anası, babası veya baba olduğunu iddia eden kişi tarafından açılan soybağının reddi davalarının tamamı yönünden ortak ve geçerli kuraldır. Bakılmakta olan dava ise ölen kocanın altsoyu tarafından açılmış soybağının reddi davasıdır. Bu itibarla itiraz konusu kurala ilişkin esas incelemenin anılan fıkrada yer alan *"…ölmesi…"* ve *"… altsoyu…"* ibareleri yönünden yapılması gerekmektedir.

5. Açıklanan nedenlerle 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 291. maddesinin birinci fıkrasında yer alan *"Dava açma süresinin geçmesinden önce..."* ibaresinin esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin anılan fıkrada yer alan *"…ölmesi…"* ve *"…altsoyu,…"* ibareleri yönünden yapılmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

6. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Yakup MACİT tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

7. 4721 sayılı Kanun'un soybağının kurulması hükümlerini düzenleyen 282. maddesinin ikinci fıkrasında; çocuk ile baba arasında soybağının ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulacağı belirtilmiştir. Kanun'un 285. maddesinin birinci fıkrasında, evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün içinde doğan çocuğun babasının

koca olduğu, 286. maddesinde ise kocanın soybağının reddi davasını açarak babalık karinesini çürütebileceği hüküm altına alınmıştır.

8. Kanun'un 289. maddesinde; kocanın soybağının reddi davasını, doğumu ve baba olmadığını veya ananın gebe kaldığı sırada başka bir erkek ile cinsel ilişkide bulunduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl içinde açmak zorunda olduğu, gecikmenin haklı bir sebebe dayanması hâlinde bir yıllık sürenin bu sebebin ortadan kalktığı tarihten itibaren işlemeye başlayacağı düzenlenmiştir.

9. Kanun'un 286. ve 291. maddelerinde, koca dışında bağımsız olarak çocuğa soybağının reddi davası açabilme yetkisi tanınmıştır. Soybağının reddi davasıyla ilgili bu iki ana süjenin yanında Kanun'un 291. maddesinde kocanın altsoyu, anası, babası veya baba olduğunu iddia eden kişilerin de dava açılabilecekleri belirtilmiştir.

B. İtirazın Gerekçesi

10. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralda kocanın altsoyu, anası, babası ve çocuğun gerçek babasının soybağının reddi davası açmalarının kocanın dava açma süresinin sona ermesinden önce ölmesi koşuluna bağlandığı, kocanın gerçek baba olmadığını öğrenmesine rağmen herhangi bir nedenle dava açmaması durumunda ilgili kişilerin dava açma haklarının söz konusu olamayacağı, ilgili kişilere kocadan bağımsız olarak soybağının reddi davası açma hakkının tanınmaması nedeniyle gerçekte herhangi bir kan bağı olmayan kişiler arasında hısımlık ilişkisinin kurulacağı, gerçek olmayan nüfus kayıtlarının doğuracağı hukuki sonuçların kişilerin maddi, manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı ile miras haklarını olumsuz yönde etkileyeceği, ayrıca dava açma hakkının şarta bağlanmasının kişilerin hak arama hürriyetine müdahale niteliğinde olduğu belirtilerek kuralın Anayasa'nın 17., 35. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

11. İtiraz konusu kuralın yer aldığı Kanun'un 291. maddesinin birinci fıkrasında; kocanın altsoyu, anası, babası veya baba olduğunu iddia

eden kişilerin dava açma süresinin geçmesinden önce kocanın ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi hâllerinde çocuğun doğumunu ve kocanın ölümünü sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybettiğini veya hakkında gaiplik kararı alındığını öğrenmelerinden başlayarak bir yıl içinde dava açabilecekleri hükme bağlanmıştır. Anılan fıkrada yer alan *"Dava açma süresinin geçmesinden önce…"* ibaresi itiraz konusu kural olup fıkrada yer alan *"…ölmesi…"* ve *"…altsoyu,…"* ibareleri yönünden incelenmiştir.

12. Anayasa'nın *"Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı"* başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasında *"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir"* denilmektedir. Buna göre kişinin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma hakkı birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez temel haklardandır. Bu itibarla kişilerin yaşayışlarına ilişkin yasal düzenlemeler *yaşama hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakları*nı zedeleyecek veya ortadan kaldıracak kuralları içermemelidir.

13. Anayasa'nın hak arama hürriyetine ilişkin 36. maddesinde herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip bulunduğu belirtilmiştir. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu, yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir. Kişilere yargı mercileri önünde dava hakkının tanınması adil yargılanmanın ön şartını oluşturur.

14. İtiraz konusu kuralla diğer ilgililerin soybağının reddi davası açması, kocanın kanunda öngörülen bir yıllık dava açma sürenin dolmasından önce ölmesi şartına bağlanmıştır.

15. Bireyler; nüfus kayıtlarının doğru tespit edilmesi suretiyle gerçek hısımlarını bilme, bunların getireceği haklardan yararlanma ve belli şartlar altında bu yöndeki iddialarını yetkili merciler nezdinde dile getirme konusunda haklara sahiptir. Bu kapsamda kocanın altsoyu ile ortak soydan gelmeyen kişiler arasında gerçeğe aykırı bir hısımlık ilişkisi kurulmasının

ve altsoyun bu bağın ortadan kaldırılmasını sağlayacak hukuksal yollara başvurma imkânına sahip olmamasının bu kişilerin birtakım yükümlülüklere maruz kalması sonucunu doğuracağı, bu durumun kişilerin maddi ve manevi varlığının korunması hakkı ile hak arama hürriyetlerini etkileyeceği açıktır. Bununla birlikte bireylerin sağlığında malvarlığı üzerinde serbestçe tasarrufta bulunma hakları ile evlat edinme, tanıma, diğer soybağı ilişkilerinin niteliği dikkate alındığında altsoya doğrudan dava açma imkânı tanınmamasının altsoyun miras hakkına doğrudan bir etkisi olduğundan söz edilemez.

16. Anayasa'nın 17. maddesi, kişilerin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı bağlamında devlete birtakım pozitif yükümlülükler getirmektedir. Bu kapsamda devletin bireylerin kişilik hakları çerçevesinde hukuki bir statü elde etmeleri ya da bunun sona erdirilmesinde gerekli koşulları sağlaması gerekmektedir. Devletin bu konudaki pozitif yükümlülüğü, bireylerin maddi ve manevi varlığının zarar görmesine sebep olduğu ileri sürülen iddiaların tüm yönleriyle ortaya konulmasına fırsat vermek ve bu konuda etkili bir yargısal sürecin başlatılması imkânını sağlamaktır. Ancak öngörülen bu yükümlülüğün mutlak olmadığı, dolayısıyla kapsam ve sınırlarının durumun koşulları dikkate alınarak tespit edilmesi gerektiği açıktır.

17. Kocanın kendi soyundan gelmediğini bildiği bir çocuğu kabullenmesi veya başka bir nedenle hak düşürücü sürede soybağının reddi davası açmaması ya da çocuğu tanıması veya evlat edinmesi, başka bir ifadeyle kocanın bir çocukla hukuksal bir bağ kurma ile ilgili iradesi, tamamen kocanın ve çocuğun kişilik hakları çerçevesinde ele alınması gereken bir konudur. Bu nedenle soybağı ilişkisinin tesisi ve sona erdirilmesi, şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olarak kabul edilmiştir.

18. Bu bağlamda kişiler arasındaki soybağının tanınması ve bunun hukuki sonuçlara bağlanması devletin pozitif yükümlülükleri arasında olduğu gibi gerçeği yansıtmayan soybağının düzeltilmesi imkânının bireylere sağlanması da Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında devlete yüklenen pozitif ödevlerdendir.

19. Kanun koyucu, 4721 sayılı Kanun'da kamu düzeniyle de ilgili olan soybağı ilişkisinin tesisi ya da ortadan kaldırılmasında bu ilişkinin asli unsurları olan koca ve çocuğa hak tanımış, soybağının reddi davası açmada doğal olarak bu süjelere aktif rol vermiştir. Bununla birlikte kocanın altsoyunun dava açma hakkının ancak kocanın bu hakkını kullanmadan ölmesi durumunda söz konusu olabileceği hüküm altına alınmıştır.

20. Soybağının reddi talebini ileri sürmenin şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olması, doğası gereği koca ve çocuk dışında diğer kişilerin soybağı ilişkinin tarafı olmamaları, kişilerin maddi ve manevi varlığının korunması hakkı bağlamında devletin pozitif yükümlülüğünün mutlak olmadığı gözönüne alındığında, Anayasa'nın 17. maddesi gereği devletin altsoya kocadan bağımsız olarak soybağını reddetme hakkı tanıması yükümlülüğünün bulunduğu sonucuna ulaşılamaz.

21. Bunun yanında Anayasa'nın 17. maddesinin soybağının sona erdirilmesinde kocanın altsoyuna mutlak ve koşulsuz bir hak tanınmasını güvence altına almadığı dikkate alındığında, bu hakkın usule ilişkin güvencesini oluşturan Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında kocanın altsoyuna bağımsız olarak soybağının reddi davası açma hakkının sağlanması yönünde anayasal bir zorunluluğun bulunduğu da söylenemez.

22. Açıklanan nedenlerle kural aynı fıkrada yer alan *"…ölmesi…"* ve *"…altsoyu,…"* ibareleri yönünden Anayasa'nın 17. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN bu görüşe ek gerekçeyle katılmıştır.

Kuralın Anayasa'nın 35. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 291. maddesinin birinci fıkrasında yer alan *"Dava açma süresinin geçmesinden önce..."* ibaresinin anılan fıkrada yer alan *"…ölmesi…"* ve *"…altsoyu,…"* ibareleri yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE 19/9/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ
Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ	

EK GEREKÇE

Türk Medeni Kanunu'nun itiraz konusu kuralında soybağının reddi davasının kocanın altsoyu tarafından açılabilmesi, kocanın dava açması için kanunen öngörülen sürenin geçmesinden önce kocanın ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi halleri ile sınırlandırılmış ve bu hallerde kocanın altsoyunun, doğumu ve kocanın ölümünü, sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybettiğini veya hakkında gaiplik kararı alındığını öğrenme tarihinden itibaren bir yıl içinde soybağının reddi davası açılabileceği hükme bağlanmıştır.

Bu davaların açılabilmesinin ön şartını oluşturan, kocanın dava açma süresinin başlangıcı ise Kanun'un 287. maddesinde, kocanın *"doğumu ve baba olmadığını veya ananın gebe kaldığı sırada başka bir erkek ile cinsel ilişkide*

bulunduğunu öğrendiği tarih" olarak belirlenmiş ve kocanın bu tarihten itibaren bir yıl içinde dava açmak zorunda olduğu ifade edilmiştir.

İtiraz konusu kuralın, lafzı itibarıyla kocanın, doğumu ve baba olmadığını veya ananın gebe kaldığı sırada başka bir erkek ile cinsel ilişkide bulunduğunu öğrenmeden önce ölmesi, sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi veya hakkında gaiplik kararı alınması hallerinde, dava açma süresinin hiç başlamaması nedeniyle kocanın altsoyunun da soybağının reddi davası açamayacağı ileri sürülebilir ise de kanunun amaçsal yorumu yapıldığında, kanun koyucunun amacının, doğumun ve kocanın ölümünün, sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybettiğinin veya hakkında gaiplik kararı alındığının öğrenilmesinden itibaren bir yıl içinde kocanın altsoyuna da dava açma hakkının tanınması olduğu açıktır. Bu nedenle kocanın, doğumu ve baba olmadığını veya ananın gebe kaldığı sırada başka bir erkek ile cinsel ilişkide bulunduğunu öğrenmeden ölmesi, sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi veya hakkında gaiplik kararı alınması hallerinde de kocanın altsoyunun itiraz konusu kural uyarınca soybağının reddi davası açabilmelerinin mümkün olduğu açıktır.

İtiraz konusu kuralda, kararda belirtilen gerekçelerin yanı sıra yukarıda belirtilen husus yönünden de kocanın altsoyunun hak arama hürriyetinin ve mülkiyet hakkının Anayasa'ya aykırı şekilde sınırlanması söz konusu olmayıp Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerine aykırılık bulunmamaktadır.

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Esas Sayısı : 2018/150
Karar Sayısı : 2019/79
Karar Tarihi : 16/10/2019

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Danıştay Onikinci Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 6. maddesinin 10/6/1994 tarihli ve 4001 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle değiştirilen (5) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 2., 10., 13., 36. ve 90. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Yargılama sürecinde tebligat işlemlerinin yapılmasını engelleyecek şekilde azalması nedeniyle tamamlanması istenen posta ücretinin davacı tarafından yatırılmaması üzerine davanın açılmamış sayılmasına karar verilen davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 6. maddesi şöyledir:

"Dilekçe üzerine uygulanacak işlem:

Madde 6- 1. Danıştay, idare mahkemesi ve vergi mahkemesi başkanlıklarına veya 4 ncü maddede yazılı yerlere verilen dilekçelerin harç ve posta ücretleri alındıktan sonra deftere derhal kayıtları yapılarak kayıt tarih ve sayısı dilekçenin üzerine yazılır. Dava bu kaydın yapıldığı tarihte açılmış sayılır.

2. Davacılara, kayıt tarih ve sayısını gösteren imzalı ve mühürlü, pulsuz bir alındı kağıdı verilir.

3. 4 ncü maddede yazılı diğer yerlere verilen dilekçeler, en geç üç gün içinde Danıştay veya ait olduğu mahkeme başkanlığına taahhütlü olarak gönderilir. Bu yerlerde harç pulları bulunmadığı takdirde bunlara karşılık alınan paraların miktarı ve alındı kağıdının tarih ve sayısı dilekçelere yazılır.

4. (Değişik: 10/6/1994-4001/4 md.) Herhangi bir sebeple harcı veya posta ücreti verilmeden veya eksik harç veya posta ücreti ile dava açılmış olması halinde, otuz gün içinde harcın ve posta ücretinin verilmesi ve tamamlanması hususu daire başkanı veya görevlendireceği tetkik hakimi, mahkeme başkanı veya hakim tarafından ilgiliye tebliğ olunur. Tebligata rağmen gereği yerine getirilmediği takdirde bildirim aynı şekilde bir daha tekrarlanır. Harç veya posta ücreti süresi içinde verilmez veya tamamlanmazsa davanın açılmamış sayılmasına karar verilir ve davacıya tebliğ olunur.

5.** (Değişik: 10/6/1994-4001/4 md.) **Dava açıldıktan sonra posta ücretinde tebliğ işlemlerinin yapılmasını engelleyecek şekilde azalma olması halinde, otuz gün içinde posta ücretinin tamamlanması daire başkanı veya görevlendireceği tetkik hakimi, mahkeme başkanı veya hakim tarafından ilgiliye tebliğ olunur. Tebligata rağmen gereği yerine getirilmediği takdirde bildirim aynı şekilde bir daha tekrarlanır. Posta ücreti süresi içinde tamamlanmazsa dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verilir. Bu kararın tebliği tarihinden başlayarak üç ay içinde, noksanı tamamlanmak suretiyle yeniden işleme konulması istenmediği takdirde davanın açılmamış sayılmasına karar verilir ve davacıya tebliğ olunur.

6. (Değişik: 10/6/1994-4001/4 md.) 4 ve 5 inci fıkralardaki tebligat re'sen genel bütçeden yapılır.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Recep KÖMÜRCÜ, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI,

Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 6/12/2018 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Elif KARAKAŞ tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü ve dayanılan Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

3. Başvuru kararında özetle; dava açıldıktan sonra posta ücretinin tebliğ işlemlerinin yapılmasını engelleyecek şekilde azalması üzerine verilen süre içinde eksikliğin tamamlanmaması durumunda davanın açılmamış sayılmasına karar verileceğini öngören kuralın bu hâliyle yargı yoluna başvurmayı imkânsız kıldığı ve ortaya çıkardığı hukuki sonuçlar itibarıyla hak arama özgürlüğünü amacını aşacak şekilde sınırlandırdığı, böylece dava masraflarını karşılayamayan ya da başka nedenlerle ödemeyen kişiler yönünden kanun önünde eşitsizliğe yol açtığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 10., 13., 36. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

4. Kural; dava açıldıktan sonra posta ücretinde tebliğ işlemlerinin yapılmasını engelleyecek şekilde azalma olması hâlinde otuz gün içinde posta ücretinin tamamlanmasının daire başkanı veya görevlendireceği tetkik hâkimi, mahkeme başkanı veya hâkim tarafından ilgiliye tebliğ olunacağını, tebligata rağmen gereği yerine getirilmediği takdirde bildirimin aynı şekilde bir daha tekrarlanacağını, posta ücretinin süresi içinde tamamlanmaması hâlinde dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verileceğini, bu kararın tebliği tarihinden başlayarak üç ay içinde, noksanı tamamlanmak suretiyle yeniden işleme konulması istenmediği takdirde ise davanın açılmamış sayılmasına karar verilerek davacıya tebliğ olunacağını öngörmektedir.

5. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında *"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir"* hükmüne yer verilmek suretiyle hak arama hürriyeti güvence altına alınmıştır.

6. Hak arama hürriyetinin temel unsurlarından biri mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, hukuki bir uyuşmazlığın bu konuda karar verme yetkisine sahip bir mahkeme önüne götürülmesi hakkını da kapsar. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir. Kişilere yargı mercileri önünde dava hakkı tanınması hak arama hürriyetinin ön koşulunu oluşturur.

7. İtiraz konusu kural, dava açıldıktan sonra posta ücretinde tebliğ işlemlerinin yapılmasını engelleyecek şekilde azalma olması durumunda yargılamaya devam edilebilmesini posta ücretinin tamamlanması koşuluna bağladığından hak arama hürriyetine ve bu kapsamda mahkemeye erişim hakkına getirilen bir sınırlama niteliğindedir.

8. Anayasa'nın 13. maddesinde *"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz"* denilmektedir. Buna göre hak arama hürriyetine sınırlama getiren kanuni düzenlemelerin Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun olması ve ölçülü olması gerekir.

9. Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama hürriyeti için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmektedir.

10. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan bir diğer sınırlama ölçütü olan ölçülülük ilkesi ise *elverişlilik, gereklilik ve orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen

amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

11. Dava açma hakkını kullanırken bazı imkân ve kolaylıklardan yararlandırılan bireylerin aynı zamanda birtakım kanuni yükümlülükleri bulunmaktadır. Davayı takip etmek, yargılama giderlerine katılmak, duruşmalara gelmek gibi usule ilişkin işlemlerin gereğinin yerine getirilmemesine kanun koyucu tarafından bazı hukuki sonuçlar bağlanmış olup dosyanın işlemden kaldırılması ve davanın açılmamış sayılması hâlleri de anılan sonuçlar kapsamındadır.

12. Dosyanın işlemden kaldırılması ve davanın açılmamış sayılması; tarafları ve özellikle davacıyı davasını takip etmede özenli davranmaya zorlamak, bu yolla tarafların açılan davayı uzun süre takipsiz bırakmasını ve dolayısıyla yargılamanın sürüncemede kalarak gereksiz yere uzamasını önlemek amacıyla kabul edilen usul hukuku müesseseleridir.

13. Kanun koyucu; mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi, yargılama usulleri ve yapısı hakkında Anayasa kurallarına bağlı olmak koşuluyla ihtiyaç duyduğu düzenlemeyi yapma konusunda takdir yetkisine sahip bulunmaktadır. Anayasa'nın 142. maddesinde *"Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir"* denilmek suretiyle bu husus hüküm altına alınmıştır.

14. Öte yandan Anayasa'nın 36. maddesinde güvenceye bağlanan adil yargılanma hakkının önemli unsurlarından biri de *makul sürede yargılanma* hakkıdır. Anayasa'nın 141. maddesinin son fıkrasında *"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargının görevidir"* denilmek suretiyle davaların makul bir süre içinde bitirilmesi gerekliliği açıkça ifade edilmiştir. Bu hak gereğince devlet, yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin çareler oluşturmak zorundadır (AYM, E.2013/4, K.2013/35, 28/2/2013). Dolayısıyla davaların makul süre içinde sonuçlanmasının sağlanması amacıyla mahkemeye erişim hakkının sınırlandırılmasının anayasal açıdan meşru bir amaca dayandığı görülmektedir.

15. İtiraz konusu kuralla gereksiz kanun yolu başvurularının önlenmesinin, yargı mercilerinin iş yükünün azaltılmasının ve yargı hizmetlerinin hızlandırılmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Söz konusu amaç uyuşmazlıkların en kısa sürede sonuçlandırılmasını öngören anayasal kurallarla uyumlu olup kuralın belirtilen amaca ulaşma yönünden elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez. Bu durumda, öngörülen sınırlamanın orantılı olup olmadığına bakılmalıdır.

16. Bir idari davada posta ücretinin tebliğ yapılmasını engelleyecek şekilde azaldığının tespit edilmesi üzerine kural uyarınca idari yargı mercii tarafından davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi; eksik kalan posta ücretinin tamamlanması için davacıya otuz günlük süre verilerek iki ayrı bildirim yapılması, bu bildirimlerin gereğinin yapılmaması üzerine mahkemece dosyanın işlemden kaldırılması ve bu hususta kararın tebliği üzerine üç ay içinde eksikliğin tamamlanmak suretiyle dosyanın yeniden işleme konulması talebinde bulunulmaması durumunda gerçekleşebilecektir.

17. Diğer taraftan davasında haklı çıkması hâlinde ödemiş olduğu yargılama giderlerinin ve dolayısıyla posta ücretinin 2577 sayılı Kanun'un 31. maddesinde yapılan atıf gereğince 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 326. maddesi kapsamında mahkemece davacıya iade edilmesine hükmedilir. Ödeme gücü olmayanların ise aynı atıf uyarınca bu durumlarını belgelendirerek 6100 sayılı Kanun'da düzenlenen adli yardım hükümlerinden yararlanması mümkündür.

18. Buna göre davasının takibine ilişkin gerekli özeni gösterme yükümlülüğü bulunan davacıya iki kez otuzar günlük ve bir kez de üç aylık süre tanınarak posta ücretinde meydana gelen eksikliği tamamlaması için çeşitli imkânlar verildiği, davanın lehine sonuçlanması hâlinde ödemiş olduğu posta ücretinin diğer yargılama giderleriyle birlikte davacıya iade edileceği ve ödeme gücünden yoksun bulunanlar yönünden adli yardımdan yararlanma imkânının bulunduğu görülmektedir. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde kural ile getirilen sınırlamanın davacıya aşırı ve olağandışı bir külfet yüklemediği, kuralla hedeflenen kamu yararı ile davacıların mahkemeye erişim hakkı arasında makul dengenin gözetildiği sonucuna varılmıştır. Bu çerçevede kuralla mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın orantısız, dolayısıyla ölçüsüz olduğu söylenemez.

19. Anayasa'nın 10. maddesinde *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./ Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir./ Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./ Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./ Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz./ Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar"* denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

20. Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen *kanun önünde eşitlik ilkesi* hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı; aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, kişiler arasında ayrım yapılmasını ve kişilere ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilke ile aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

21. Açtığı dava devam etmekte iken posta ücretinde kuralda belirtilen şekilde bir azalma söz konusu olmadığı için davası devam eden davacılar ile posta ücretinin azalması nedeniyle kuralın muhatabı olan davacılar aynı hukuki durumda bulunmadıklarından aralarında eşitlik karşılaştırması yapılamaz. Kaldı ki bu kişilerin aynı hukuki durumda oldukları kabul edilse dahi davacıların usul hükümlerine uyma yükümlülükleri ve gereksiz başvuruların önlenmesi bakımından kural ile öngörülen sınırlamanın haklı bir gerekçeye dayanmadığı söylenemez. Diğer taraftan yargılama giderlerini ödeme gücü olmayan davacıların adli yardım hükümlerinden yararlanma imkânı olup kuralda eşitlik ilkesini zedeleyen bir yön bulunmamaktadır.

22. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 10., 13. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

23. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme tarafından kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların mahkemeye erişim hakkı yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 90. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 6. maddesinin 10/6/1994 tarihli ve 4001 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle değiştirilen (5) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE 16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ

Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2018/106
Karar Sayısı : 2019/80
Karar Tarihi : 16/10/2019

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin ÖZKOÇ ile birlikte 127 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 16/5/2018 tarihli ve 7144 sayılı Kanun'un;

A. 3. maddesiyle 24/3/1950 tarihli ve 5659 sayılı Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü Kuruluş Kanunu'nun (2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile *"Atatürk Orman Çiftliği Kanunu"* şeklinde değiştirilmiştir) ek 1. maddesinin değiştirilen üçüncü fıkrasının,

B. 4. maddesiyle 18/12/1953 tarihli ve 6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un (703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile *"Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünce Yürütülen Hizmetler Hakkında Kanun"* şeklinde değiştirilmiştir) ek 11. maddesinin değiştirilen ikinci fıkrasının,

Anayasa'nın 2., 7., 9., 35., 36., 44., 45. ve 90. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir**.**

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un iptali talep edilen kuralların da yer aldığı;

1. 3. maddesiyle üçüncü fıkrası değiştirilen 5659 sayılı Kanun'un ek 1. maddesi şöyledir:

"Ek Madde 1- (Ek: 21/6/2006-5524/1 md.)

24/3/1950 tarihli ve 5659 sayılı Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü Kuruluş Kanunu hükümleri uyarınca, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte Atatürk Orman Çiftliği dahilinde bulunan arazilerle ilgili olarak Tarım ve Orman Bakanlığının uygun görüşü ile Ankara Büyükşehir Belediyesi ilgili mer'i mevzuat uyarınca öncelikle üst ölçekli plan ve koruma amaçlı imar planı ve bunlara uygun her türlü imar planlarını yapmaya ve yaptırmaya yetkilidir. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar üçüncü şahıslarla Atatürk Orman Çiftliği arasındaki hukukî ihtilafların çözümü için imar planlarının uygulanmasında sınırları dolayısıyla müstakil ada ve parsel yapılamayan Atatürk Orman Çiftliğine ait araziler, imar uygulamalarında bütünlük sağlanması açısından mülkiyet hakkını azaltmamak ve herhangi bir değer kaybına sebebiyet vermemek kaydıyla, hukukî ihtilafların olduğu plan bölgesindeki ada ve parsellerde toplanabilir.

Tarım ve Orman Bakanlığının uygun görüşü ile imar planlarına uygun olmak şartı ile yol, meydan, alt geçit, üst geçit ve raylı toplu taşım araçları, yer altı tünelleri ve yer altı hizmetleri için gerekli arazi ile dere ıslahı yapılması planlanan araziler üzerinde, kamu yararı ve hizmetin gerekleri dikkate alınmak suretiyle bedelsiz olarak Ankara Büyükşehir Belediyesi lehine intifa hakkı tesis edilir.

(Değişik üçüncü fıkra: 16/5/2018-7144/3 md.) ***Tarım ve Orman Bakanlığının uygun görüşü ile Atatürk Orman Çiftliği arazilerinin, ekli (2) numaralı Sınır Krokisinde koordinatları belirlenen arazisi, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Atatürk Orman Çiftliği tüzel kişiliğine bir külfet ve yükümlülük getirmemek kaydıyla, Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü ve Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı arasında yapılacak bir protokolle Ankara Büyükşehir Belediyesine; hayvanat bahçesi, tema park, rekreasyon alanları ile buralara gelecek ziyaretçilerin günübirlik ihtiyaçlarını karşılayacak yapılar yapılmak üzere yirmi dokuz yıllığına ve bedelsiz olarak tahsis edilir. Tahsis süresinin sonunda, alan içerisindeki her türlü yapı tesis ve malzeme bedelsiz olarak Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğüne devredilir. Tahsis edilen bu alan,***

Ankara Büyükşehir Belediyesince tespit edilecek şartlarla yirmi dokuz yıla kadar üçüncü kişilere kiraya veya işletmeye verilebilir. Kiraya veya işletmeye verilen bu alanlar, bu maddenin beşinci fıkrasındaki kısıtlamalara tabi değildir.

Büyükşehir Belediyesine tahsis edilen araziler, Büyükşehir Belediyesince hiçbir şekilde maddede belirtilen amaçlar dışında kullanılamaz. Yukarıdaki fıkralarda belirtilen amaca aykırı kullanımlara teşebbüsün ve/veya kullanımın tespiti halinde bu arazilerin intifa ve/veya işletme hakkı Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğüne derhal iade edilir.

Atatürk Orman Çiftliği arazileri üzerinde konut, ticaret ve sanayi amaçlı yapılaşma yapılamaz."

2. 4. maddesiyle ikinci fıkrası değiştirilen 6200 sayılı Kanun'un ek 11. maddesi şöyledir:

"Ek Madde 11- (Ek: 19/4/2018-7139/7 md.)

Sulama tesislerinden izinsiz olarak su kullananlara, izinli kullanım olması halinde alınması gereken işletme ve bakım ücretinin %50 fazlası tutarında idari para cezası verilir.

(Değişik ikinci fıkra: 16/5/2018-7144/4 md.) ***Devlet tarafından yapılacak destekleme ödemesi almaya hak kazanan çiftçilerin vadesi geldiği halde ödenmeyen sulama işletme ve bakım ücreti veya su kullanım hizmet bedeli borcu veya münferiden tarımsal sulamada kullanılan elektrik enerji borcu bulunması halinde; DSİ veya işletme ve bakım sorumluluğu devredilen gerçek veya tüzel kişi veya elektrik dağıtım şirketi ve/veya elektrik perakende satış şirketi tarafından tarımsal destekleme ödemesi yapacak bankaya borç miktarı bildirilir. Bu bildirim üzerine; çiftçilerin destekleme ödemelerinden borç tutarı mahsup edilerek DSİ veya işletme ve bakım sorumluluğu devredilen gerçek veya tüzel kişiye veya elektrik dağıtım şirketine ve/veya elektrik perakende satış şirketine ödenir.***

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar DSİ tarafından belirlenir."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 5/7/2018 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Hülya ÇOŞTAN ÇETİN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükümleri, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun'un 3. Maddesiyle 5659 Sayılı Kanun'un Ek 1. Maddesinin Değiştirilen Üçüncü Fıkrasının İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

3. Dava dilekçesinde özetle; Atatürk Orman Çiftliğinin (AOÇ) kuruluşunda Atatürk'ün kişisel mülkü olduğu, AOÇ arazisinin Atatürk tarafından Başbakanlığa gönderilen 11/6/1937 tarihli yazı ile Hazineye bağışlandığı, bu bağışlamanın şarta bağlı ve mükellefiyetli bir işlem olduğu, kuralın Atatürk'ün devir iradesine aykırı olduğu, kuralla Anayasa'ya göre kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda yürütme organına genel ve sınırları belirsiz bir düzenleme yetkisi verildiği, bir tarım işletmesi olan AOÇ arazisinin farklı bir amaçla kullanılmasına yol açıldığı ve düzenlemenin kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına ilişkin uluslararası sözleşmelere uygun olmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 7., 35., 44, 45. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

4. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 56. ve 63. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

5. Kural; AOÇ arazisinin, sınırları yine bu kurala ekli (2) numaralı Sınır Krokisi ile belirlenmiş olan kısmının, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının (10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 410. vd. maddeleri uyarınca *"Tarım ve Orman Bakanlığı"* ismiyle yeniden teşkilatlanmıştır/ Bakanlık) uygun görüşünün alınması ve Bakanlık ile AOÇ tüzel kişiliğine bir külfet ve yükümlülük getirilmemesi kaydıyla, AOÇ Müdürlüğü ve Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı arasında yapılacak bir protokolle Ankara Büyükşehir Belediyesine, hayvanat bahçesi, tema park, rekreasyon alanları ile buralara gelecek ziyaretçilerin günübirlik ihtiyaçlarını karşılayacak yapılar yapılmak üzere yirmi dokuz yıllığına ve bedelsiz olarak tahsis edileceğini düzenlemektedir. Tahsis süresinin sonunda alan içindeki her türlü yapı, tesis ve malzemenin bedelsiz olarak AOÇ Müdürlüğüne devredileceği, tahsis edilen bu alanın Ankara Büyükşehir Belediyesince tespit edilecek şartlarla yirmi dokuz yıla kadar üçüncü kişilere kiraya veya işletmeye verilebileceği, kiraya veya işletmeye verilen bu alanların AOÇ arazileri üzerinde konut, ticaret ve sanayi amaçlı yapılaşma yapılamayacağının ifade edildiği maddenin beşinci fıkrasındaki kısıtlamalara tabi olmayacağı kuralla hükme bağlanan diğer hususlardır.

6. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

7. Hukuk devletinin temel ilkelerinden biri de *belirlilik*tir. Bu ilke, yalnızca yasal belirliliği değil daha geniş anlamda hukuki belirliliği ifade etmektedir. Yasal düzenlemeye dayanarak erişilebilir, bilinebilir ve öngörülebilir olma gibi niteliksel gereklilikleri karşılaması koşuluyla mahkeme içtihatları ve yürütmenin düzenleyici işlemleriyle de hukuki belirlilik sağlanabilir. Hukuki belirlilik ilkesinde asıl olan, bir hukuk normunun uygulanmasıyla ortaya çıkacak sonuçların o hukuk düzeninde öngörülebilir olmasıdır. Belirlilik ilkesi hukuki güvenlikle bağlantılı olup bu ilke gereği kişilerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini,

devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar.

8. Dava konusu kural, Kanun'un ekinde koordinatları belirlenmiş olan AOÇ arazisinin Bakanlığın uygun görüş vermiş olması ve Bakanlık ile AOÇ tüzel kişiliğine herhangi bir külfet veya yükümlülük getirilmemesi kaydıyla AOÇ Müdürlüğü ile Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı arasında yapılacak bir protokol ile Ankara Büyükşehir Belediyesine tahsisini düzenlemektedir. Dolayısıyla uygun görüş verilmiş olması ve külfet veya yükümlülük getirmemesi, taraflar arasında yapılacak protokolün ön koşulları olarak belirlenmiştir. Taraflar arasında yapılacak protokolün konusu ise hayvanat bahçesi, tema park, rekreasyon alanları ve ziyaretçilerin günübirlik ihtiyaçlarını karşılayacak yapıların yapımı ile sınırlandırılmıştır. Kuralda, tahsisin yirmi dokuz yıllığına ve bedelsiz olacağı da belirtilmiştir. Dolayısıyla protokolün ön koşullarının, konusunun ve süresinin kural ile belirlendiği anlaşılmaktadır. Tahsis edilen bu alanın Ankara Büyükşehir Belediyesince tespit edilecek şartlarla yirmi dokuz yıla kadar üçüncü kişilere kiraya veya işletmeye verilebilmesine izin veren düzenlemenin ise Belediye ile üçüncü kişiler arasında yapılabilecek sözleşmeleri, kira ve işletme sözleşmeleri olarak sınırlandırdığı görülmektedir. Belediye tarafından tespit edilecek şartların kuralın açıklanan hükümlerinde belirtilmiş olan alanların ve bu alanlarda yapılacak yapıların niteliğine aykırı olamayacağı açıktır. Bu itibarla Belediye tarafından tespit edilecek şartların da belirsizlik içerdiği söylenemez.

9. Kuralın son cümlesinde *"Kiraya veya işletmeye verilen bu alanlar, bu maddenin beşinci fıkrasındaki kısıtlamalara tabi değildir"* denilmektedir. Söz konusu beşinci fıkrada ise *"Atatürk Orman Çiftliği arazileri üzerinde konut, ticaret ve sanayi amaçlı yapılaşma yapılamaz."* hükmüne yer verilmektedir. Anılan düzenlemeler bir bütün olarak değerlendirildiğinde dava konusu kuralın son cümlesiyle hayvanat bahçesi, tema park, rekreasyon alanlarına gelecek ziyaretçilerin günübirlik ihtiyaçlarını karşılayacak yapılar yönünden maddenin beşinci fıkrasındaki kısıtlamalara tabi olunmayacağının öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Kanun koyucunun amacının bu alanda konut, ticaret ve sanayi amaçlı yapıların yapılması yasağının kaldırılması ve bu alanda her türlü yapının yapılmasına imkân sağlanması olmadığı

kuşkusuzdur. Kural uyarınca koordinatları belirlenmiş olan arazide, yalnızca ziyaretçilerin günübirlik ihtiyaçlarını karşılayacak ticari yapıların yapılabilmesi mümkün olup bu niteliği taşımayan ticari yapılar ile konut veya sanayi amaçlı yapıların yapılabilmesinin mümkün olmadığı, kuralla bu tür yapıların yapılabilmesine imkân tanınmadığı açıktır.

10. Anayasa'nın 44. maddesinin birinci fıkrasında "*Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek,… amacıyla gerekli tedbirleri alır…"* denilmiştir. Buna göre toprağın verimli bir şekilde işletilmesini koruma ve geliştirme görevi devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında kalmaktadır. Anayasa'nın 45. maddesinin birinci fıkrasında ise "*Devlet, tarım arazileri ile çayır ve meraların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek,… maksadıyla, tarım ve hayvancılıkla uğraşanların işletme araç ve gereçlerinin ve diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırır.*" hükmüne yer verilmiştir. Anayasa'nın 45. maddesinin gerekçesinde de belirtildiği gibi bu hükümle devlete tarım arazilerinin sanayi ve şehirleşme sebebiyle yok edilmesini, tarım arazileri ile çayırlar ve meraların amaç dışı kullanılmasını önleme görevi yüklenmiştir.

11. Anayasa koyucu, tarım arazilerinin sınırlılığını gözeterek bunların korunmasına ve amacı dışında kullanımının engellemesine yönelik tedbirler alınmasını bir ödev olarak devlete yüklemiş ise de bunun mutlak bir yasaklamayı ifade ettiği ve tarım arazilerinin amaç dışı kullanımına hiçbir koşulda izin verilemeyeceği söylenemez. Sosyal veya ekonomik bazı ihtiyaçlar, tarım topraklarının başka amaçlarla kullanımını zorunlu hâle getirebilmektedir. Bu gibi durumlarda bir bölgenin tarım arazisi olarak kullanımına devam edilmesi, birtakım ekonomik ve sosyal ihtiyaçların karşılanamamasına ve neticede daha büyük kamusal yararın zedelenmesine yol açabilmektedir. Bu nedenle bir alanın tarım arazisi vasfının ortadan kaldırılmasının söz konusu alanın tarım arazisi olarak kullanımına devam edilmesinden daha fazla kamusal yarar doğurduğunun değerlendirildiği hâllerde, ilgili bölgenin tarımsal üretim amacı dışında kullanılmasına imkân sağlanmasına anayasal bir engel bulunmamaktadır (AYM, E.2014/147, K.2015/25, 5/3/2015).

12. Dava konusu kuralda; Bakanlığın uygun görüş vermesi şartıyla kurala ekli krokide sınırları belirlenmiş arazinin hayvanat bahçesi, tema park,

rekreasyon alanları ile buralara gelecek ziyaretçilerin günübirlik ihtiyaçlarını karşılayacak yapıların yapılması amaçlarıyla sınırlı olarak tahsisine izin verilmiştir. Anılan amaçlar gözetildiğinde kuralla kamu yararı dışında özel bir amaç güdüldüğü söylenemez. Buna karşılık söz konusu alanın tarım arazisi olarak muhafazası yerine sosyal gereksinimi karşılamaya yönelik amaçlara tahsis edilmesinin kamu yararına daha fazla hizmet edip etmediği, bir siyasi tercih sorunu olarak kanun koyucunun takdirinde bulunduğundan bu husus yerindelik kapsamında olup anayasal denetimin konusu dışında kalmaktadır.

13. Anayasa'nın 56. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında "*Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir./ Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir"* denilmektedir. Anayasa'nın 63. maddesinin birinci fıkrasında ise "*Devlet, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır"* şeklinde düzenleme öngörülmüştür. Bu hükümlere göre çevrenin geliştirilmesi, çevre sağlığının korunması ve çevre kirlenmesinin önlenmesine; tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasına yönelik her türlü tedbiri almak devletin temel ödevlerindendir. Anayasa'nın anılan maddelerinde belirtilen ödevlerin somut tedbirlerle ne şekilde yerine getirileceği kanun koyucunun takdirinde olup dava konusu kuralda belirlenen hayvanat bahçesi, tema park, rekreasyon alanları ile buralara gelecek ziyaretçilerin günübirlik ihtiyaçlarını karşılayacak yapıların nitelikleri, çevreye, tarih, kültür ve tabiat varlıklarına olan etkileri gözönünde bulundurulduğunda bu alan ve yapıların oluşturulmasının bu ödevlere aykırı düştüğü söylenemez.

14. Mülkiyet hakkı ekonomik değer ifade eden ve değeri parayla ölçülebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır. Mülkiyet hakkı; kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, onun semerelerinden yararlanma ve ondan tasarruf etme imkânı veren bir haktır. Şarta bağlı bağışlama ile mükellefiyetli bağışlama da malikin mülkü üzerinde tasarrufta bulunma yetkisi kapsamında gerçekleştirebileceği hukuki işlemlerdir. Bu hukuki işlemler Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı kapsamında kabul edilmektedir (AYM, E.2011/23, K.2012/3,

12/1/2012; *Süleyman Oktay Uras ve Sevtap Uras*, B. No: 2014/11994, 9/3/2017, §§ 50, 63, 80). AOÇ arazilerinin mülkiyetinin AOÇ'ye şartlı veya mükellefiyetli olarak bırakılıp bırakılmadığı görevli ve yetkili mahkemelerce çözümlenmesi gereken bir husustur. Dava konusu kural kapsamındaki araziye ilişkin mevcut tapu kayıtları ve bu kayıtlara esas teşkil eden belgeler nazara alındığında söz konusu arazinin AOÇ'ye şartlı veya mükellefiyetli olarak geçtiği tespit edilememiştir. Bu itibarla tapu kaydına göre mülkiyeti bir kamu kurumu olan AOÇ'ye ait arazinin tahsisine ilişkin kuralın kişilerin mülkiyet hakkını düzenleyen Anayasa'nın 35. maddesiyle ilgisi bulunmamaktadır.

15. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 44., 45., 56. ve 63. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 7., 35. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

B. Kanun'un 4. Maddesiyle 6200 Sayılı Kanun'un Ek 11. Maddesinin Değiştirilen İkinci Fıkrasının İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

16. Dava dilekçesinde özetle; tarımsal desteklemeden yararlanan çiftçilerin tarımsal sulamada kullandıkları elektrik ve sulama borçlarının yasal takibe gerek kalmaksızın destekleme prim alacaklarından mahsup edilerek ödenmesini öngören kuralın kamu yararının sağlanması amacına yönelik olmadığı, devletin tarım ve hayvancılıkla uğraşanların girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırma yükümlülüğüne uygun olmadığı ve borcun ödenmemesi hâlinde alacaklının yargı mercilerine başvurması gerekirken doğrudan destekleme ödemesini yapan bankaya başvurmak suretiyle alacağını tahsil edebilmesine imkân verildiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 9., 36. ve 45. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

17. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

18. Kurala göre devlet tarafından yapılacak destekleme ödemesini almaya hak kazanan çiftçilerin vadesi geldiği hâlde ödenmeyen sulama

işletme ve bakım ücreti veya su kullanım hizmet bedeli borcu veya münferiden tarımsal sulamada kullanılan elektrik enerji borcu bulunması hâlinde; Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ) veya işletme ve bakım sorumluluğu devredilen gerçek veya tüzel kişi veya elektrik dağıtım şirketi ve/veya elektrik perakende satış şirketi tarafından tarımsal destekleme ödemesi yapacak bankaya borç miktarı bildirilir. Bu bildirim üzerine çiftçilerin destekleme ödemelerinden borç tutarı mahsup edilerek DSİ veya işletme ve bakım sorumluluğu devredilen gerçek ya da tüzel kişiye veya elektrik dağıtım şirketine ve/veya elektrik perakende satış şirketine ödenir.

19. Anayasa'nın *"Tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunması"* kenar başlıklı 45. maddesinin birinci fıkrasında *"Devlet, tarım arazileri ile çayır ve meraların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek, tarımsal üretim planlaması ilkelerine uygun olarak bitkisel ve hayvansal üretimi artırmak maksadıyla, tarım ve hayvancılıkla uğraşanların işletme araç ve gereçlerinin ve diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırır."* kuralı yer almaktadır. Anılan maddenin gerekçesinde ise *"…Tarımsal üretimin, bu arada hayvancılık ile ilgili üretimin artırılması için tarımla uğraşanların işletme araç ve gereçleriyle diğer girdilerini sağlamayı kolaylaştırmak, tarım sektöründeki yaşam düzeyini artırıcı tedbirlerdendir/…tarımla uğraşanların sosyal durumları emniyet altına alınmıştır."* ifadelerine yer verilmiştir.

20. Tarımın önemli geçim kaynaklarından birisini oluşturduğu ülkemizde tarım ve hayvancılıkla uğraşanların işletme araç ve gereçlerinin ve diğer girdilerinin sağlanmasının kolaylaştırılması devlete anayasal bir görev olarak yüklenmiştir. Tarım sektöründeki sorunların çözümüne katkıda bulunmak, bu sektörde uygulanan politikaların etkinliğini artırmak ve sektörün bu politikalara uyumunu kolaylaştırmak amacıyla devlet tarafından tarımsal destekleme programları uygulanmaktadır. Çiftçilere sağlanan doğrudan gelir niteliğindeki destekleme ödemesi de bu programlar kapsamındaki destekleme araçlarındandır.

21. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır. Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğine kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası

mümkün olan her türlü hak ve alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (*Mahmut Duran ve diğerleri,* B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60). Bu çerçevede çiftçilere ödenmekte olan destekleme ödemeleri de mülkiyet hakkı kapsamında kalmaktadır.

22. Anayasa'nın anılan maddesinde mülkiyet hakkının kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkı sınırlandırılırken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

23. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."* denilmektedir. Mülkiyet hakkına yönelik sınırlamanın Anayasa'ya uygun olabilmesi için anılan hükümler gereğince kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesine uygun olması gerekmektedir.

24. Kamu yararı kavramı, devlet organlarının takdir yetkisini de beraberinde getiren bir kavramdır. Objektif bir tanıma elverişli olmayan bu kavramın her somut olay temelinde ayrıca değerlendirilmesi gerekir. Kuralla mülkiyet hakkına getirilen sınırlamanın kamu yararı amacına dönük olması yeterli olmayıp ayrıca ölçülü olması gerekir. Ölçülülük ilkesi *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını ve aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

25. Dava konusu kural, destekleme ödemesinden mahsuba imkân tanıması sebebiyle mülkiyet hakkını sınırlamaktadır. Bu yönüyle kural kapsamında uygulanan destekleme ödemesinden mahsup müessesesi ile getirilen sınırlamanın kamu yararı amacı taşıyıp taşımadığının ve ölçülü olup olmadığının incelenmesi gerekir.

26. Kural ile destekleme ödemesinden mahsubuna izin verilen borçlar; tarımda kullanılan ve ödenmeyen sulama işletme ve bakım ücreti, su kullanım hizmet bedeli ve tarımsal sulamada kullanılan elektrik enerjisi bedeli olarak sınırlı sayıda belirlenmiştir. Söz konusu borçların destekleme ödemesinden mahsubuna izin veren kuralın amacı, tarımsal faaliyetin sürdürülebilmesi için zorunlu olan elektrik ve su enerjilerinde yaşanabilecek kesintiler sebebiyle tarımsal politikaların sekteye uğramasını engellemek ve destekleme ödemesi ile hedeflenen amaçlara ulaşılmasını sağlamaktır. Bu yönüyle destekleme ödemesinden mahsuba ilişkin düzenlemenin kamu yararı amacı taşıdığı kuşkusuzdur. Mahsubun yapılabileceği kaynak ise çiftçiye yapılan destekleme ödemesi ile sınırlandırılmıştır. Başka bir ifadeyle çiftçinin destekleme ödemesi dışındaki mal varlığı değerlerinden mahsup yapılması mümkün değildir. Destekleme ödemesinin amacı ve çiftçiye devlet tarafından karşılıksız olarak sağlanan bir hibe olduğu dikkate alındığında, bu hibeden amaca uygun kesintiler yapılmasının öngörülmesi suretiyle mülkiyet hakkına yönelik sınırlamanın elverişli, gerekli ve orantılı olmadığı söylenemez.

27. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13., 35. ve 45. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2., 9. ve 36. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURUDURULMASI TALEPLERİ

28. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralların Anayasa'ya açıkça aykırı oldukları ve uygulanmaları hâlinde hukuk devleti yönünden giderilmesi imkânsız durum ve zararlara yol açacağı belirtilerek kuralların yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

16/5/2018 tarihli ve 7144 sayılı Kanun'un;

A. 3. maddesiyle 24/3/1950 tarihli ve 5659 sayılı Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü Kuruluş Kanunu'nun (2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile *"Atatürk Orman Çiftliği Kanunu"* şeklinde değiştirilmiştir) ek 1. maddesinin değiştirilen üçüncü fıkrasına,

B. 4. maddesiyle 18/12/1953 tarihli ve 6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un (703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile *"Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünce Yürütülen Hizmetler Hakkında Kanun"* şeklinde değiştirilmiştir) ek 11. maddesinin değiştirilen ikinci fıkrasına,

yönelik iptal talepleri 16/10/2019 tarihli ve E.2018/106, K.2019/80 sayılı kararla reddedildiğinden bu fıkralara ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE 16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. HÜKÜM

16/5/2018 tarihli ve 7144 sayılı Kanun'un;

A. 3. maddesiyle 24/3/1950 tarihli ve 5659 sayılı Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü Kuruluş Kanunu'nun (2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile *"Atatürk Orman Çiftliği Kanunu"* şeklinde değiştirilmiştir) ek 1. maddesinin değiştirilen üçüncü fıkrasının,

B. 4. maddesiyle 18/12/1953 tarihli ve 6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un (703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile *"Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünce Yürütülen Hizmetler Hakkında Kanun"* şeklinde değiştirilmiştir) ek 11. maddesinin değiştirilen ikinci fıkrasının,

Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE 16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ

Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2019/70
Karar Sayısı : 2019/81
Karar Tarihi : 16/10/2019

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Danıştay Onüçüncü Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 15/2/2011 tarihli ve 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunu'nun geçici 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan "*Kanal ve frekans kullanım bedelini 42 nci maddeye göre ödemeyen…*" ibaresinin Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

OLAY: Kanal ve frekans kullanım bedelini ödemediği gerekçesiyle idare tarafından yayını durdurulan yayıncı kuruluş hakkında açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. İptali İstenen Kanun Hükmü

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı geçici 4. maddesi şöyledir:

"*Kanal ve frekanslarla ilgili geçiş hükümleri*

GEÇİCİ MADDE 4 - (1) Üst Kurulca sıralama ihalesi yapılıp, karasal yayın lisansları verilene kadar geçecek süre içerisinde, sadece 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun geçici 6 ncı maddesi uyarınca karasal ortamda yayında olan radyo ve televizyon kuruluşları, Üst Kurulca yayın yapmalarına müsaade edilmiş olan yerleşim

yerleri ile sınırlı olmak kaydıyla, yayınlarına devam ederler. Bu kuruluşlardan, 41 inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen kanal ve frekans yıllık kullanım bedeli, bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren tahsil edilir. ***Kanal ve frekans kullanım bedelini 42 nci maddeye göre ödemeyen*** *veya karasal yayın lisansları için sıralama ihalesinin yapılmasının ardından tahsise hak kazanmayan kuruluşların karasal yayınları bir ay içinde Üst Kurulca durdurulur. Sıralama ihalesinde tahsise hak kazanan kuruluşların yayınları Üst Kurulca belirlenen takvimde, daha önce yayın yaptıkları kanal ve frekanslardan, tahsis edilen kanal, multipleks kapasitesi ve frekanslara taşınır.*

(2) (Değişik: 10/9/2014-6552/136 md.) Sıralama ihalesinde karasal sayısal televizyon multipleks kapasitesi tahsisine hak kazanan kuruluşlardan bir bölümüne, ihaledeki sıraları ve analog kanal kapasitesi dikkate alınarak en fazla iki yıl süreyle karasal sayısal yayının yanı sıra analog televizyon yayını yapmalarına da imkân tanınır. Tahsisi müteakip en geç iki yıllık süre sonunda analog karasal televizyon yayınları ülke genelinde tümüyle sonlandırılır ve analog karasal televizyon yayınları durdurulur. Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu da kendisine yapılan tahsisler çerçevesinde ve Üst Kurulca verilen süre içinde karasal radyo ve televizyon yayınlarını eski kullandığı kanal ve frekanslardan tahsis edilen kanal, multipleks kapasitesi ve frekanslara taşır.

(3) Bu madde uyarınca Üst Kurulca yayınları durdurulan kuruluşların yayınlarına izinsiz olarak devam etmeleri durumunda bu kuruluşlar hakkında, 33 üncü maddenin birinci fıkrası uyarınca işlem yapılır.

(4) Karasal yayın lisanslarının verilmesinin ardından mevcut verici tesisleri özel medya hizmet sağlayıcılar tarafından kaldırılır veya tarafların mutabık kalacakları bir bedel karşılığında verici tesis ve işletim şirketine devredilir. Verici tesis ve işletim şirketi tarafından devralınmayan verici tesisleri Üst Kurulca yapılacak uyarının ardından üç ay içinde kaldırılır. Verilen süre içinde kaldırılmayan ve faaliyetine devam eden verici tesisleri Üst Kurulca mühürlenerek kapatılır.

(5) Frekans planları ve uygulama takvimi bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde hazırlanır.

(6) Üst Kurula tahsis edilen frekans bantları dışındaki frekans bantları, sayısal yayına geçişin tamamlanmasını takiben Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun talebi çerçevesinde Üst Kurul tarafından boşaltılır.

(7) (Ek: 10/9/2014 - 6552/136 md.; Mülga: 2/1/2017-KHK-687/9 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7076/9 md.)"

B. İlgili Görülen Kanun Hükmü

Kanun'un ilgili görülen 42. maddesi şöyledir:

"Gelirlerin tahsili

MADDE 42 – (1) (Değişik: 10/9/2014 - 6552/135 md.) Yayın lisans ücreti birinci taksiti lisans belgesinin verilmesinden önce ödenmek koşuluyla kalan taksitler takip eden her yılın Şubat ayının son gününe kadar ödenecek şekilde on eşit taksitte; yayın iletim yetkilendirme ücreti, yetki belgesinin verilmesini müteakip altı ay içinde eşit taksitlerle alınır.

(2) 41 inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendine göre ödenecek televizyon kanal, multipleks kapasitesi ve radyo frekans yıllık kullanım ücreti, her yılın ocak, nisan, temmuz ve ekim aylarında olmak üzere dört eşit taksitte, (ç) bendinde öngörülen ticarî iletişim gelirlerinden ayrılacak paylar, elde edildikleri ayı takip eden üçüncü ayın en geç yirmisinde ilgili medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar tarafından ödenir.

(3) (Değişik: 4/7/2012-6353/63 md.) Medya hizmet sağlayıcıları, her takvim ayı içinde elde ettikleri ticari iletişim gelirlerini, takip eden ayın son gününe kadar şekil ve içeriğiyle verilme usul ve esasları Üst Kurul tarafından belirlenen beyanname ile beyan ederler. İlgili dönemde gelir elde edilmemiş olsa dahi beyanname verilmesi zorunludur.

(4) (Ek: 4/7/2012-6353/63 md.) Medya hizmet sağlayıcıları ile ticari iletişim gelirinin elde edilmesine aracılık yapanlar, yasal defter kayıtlarını, Üst Kurul payının hesaplanmasına esas teşkil eden ticari iletişim gelirlerinin

doğru tespit edilmesini sağlayacak şekilde düzenlerler. Medya hizmet sağlayıcılar ile ticari iletişim gelirinin elde edilmesine aracılık yapanlar, Üst Kurul payının hesaplanmasına esas teşkil eden ticari iletişim gelirlerinin tespitine ilişkin olarak Üst Kurul tarafından veya Maliye Bakanlığına bağlı vergi incelemesine yetkili elemanlar tarafından incelendikleri hallerde, incelemeyi yapanlarca istenilen bilgileri vermeye ve bunlarla ilgili defter ve belgeleri ibraz etmeye mecburdurlar. Bilgiler yazı ile istenilir ve cevap vermeleri için kendilerine 15 günlük süre verilir. Zor durumda bulunmaları sebebiyle bilgi verme ve ibraz ödevlerini süresi içinde yerine getiremeyecek olanlara, sürenin bitmesinden önce yazı ile istemde bulunulması ve istemde belirtilen mazeretin kabule layık görülmesi kaydıyla kanuni sürenin bir katını geçmemek üzere ek süre verilebilir.

(5) (Ek: 4/7/2012-6353/63 md.) Üst Kurul tarafından üçüncü fıkra uyarınca verilmesi gereken beyannameyi süresinde vermeyen medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar hakkında, beşbin Türk Lirası; dördüncü fıkrasında belirlenen bilgi verme ve ibraz yükümlülüklerini süresi içinde yerine getirmeyen veya eksik yerine getiren medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar ile ticari iletişim gelirinin elde edilmesine aracılık yapanlar hakkında, onbin Türk Lirası tutarında idari para cezası kesilir. Bu fıkra uyarınca kesilecek ceza, radyo kuruluşları hakkında yüzde elli oranında uygulanır. (Ek cümle: 10/9/2014 - 6552/135 md.) Beyannamenin kanuni süresinden sonraki ilk otuz gün içinde verilmesi hâlinde yukarıda belirlenen ceza tutarı 1/10 oranında, devam eden otuz gün içinde verilmesi hâlinde ceza tutarı 1/5 oranında, devam eden günlerde verilmesi hâlinde ise ceza tutarı tam olarak uygulanır.

(6) (Ek: 4/7/2012-6353/63 md.) Bu Kanunun 41 inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b), (c) ve (ç) bentlerinde yer alan Üst Kurul gelirlerinin süresinde ödenmemesi halinde bu gelirlere 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 51 inci maddesine göre belirlenen gecikme zammı oranında faiz uygulanır.

(7) (Ek: 4/7/2012-6353/63 md.) Üçüncü fıkraya göre beyan edilmesi gereken ticari iletişim gelirlerinin süresinde beyan edilmediği veya eksik beyan edildiğinin tespiti üzerine medya hizmet sağlayıcılarına 30 gün içerisinde Üst Kurul gelirinin ödenmesi bir yazı ile bildirilir. Medya hizmet sağlayıcıları tarafından süresinden sonra beyan edilen Üst Kurul geliri

beyan tarihini takip eden 30 gün içerisinde ödenir. Üçüncü fıkraya göre beyan edilmesi gereken Üst Kurul gelirinin süresinde beyan edilmemesi veya eksik beyan edilmesi halinde, beyan edilmesi gerektiği tarihten ödendiği tarihe kadar geçen süreye altıncı fıkra kapsamında faiz uygulanır.

(8) (Ek: 4/7/2012-6353/63 md.) Süresinde ödenmeyen Üst Kurul gelirleri genel hükümlere göre tahsil edilir. (Ek cümle: 10/9/2014 - 6552/135 md.) Bu madde hükümlerine göre Üst Kurulca yapılacak icra takiplerinde Ankara icra daireleri yetkilidir."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Hicabı DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Yıldız SEFERİNOĞLU'nun katılımlarıyla 26/6/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri Raportör Hilmi Can TURAN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu ve ilgili görülen kanun hükümleri, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

3. 6112 sayılı Kanun'un 41. maddesinde; yayın lisans ücretleri, televizyon kanal, multipleks kapasite ve radyo frekans yıllık kullanım ücretleri, yayın iletim yetkilendirme ücretleri, aylık brüt ticari iletişim gelirlerinden ayrılacak yüzde bir buçuk paylar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı bütçesinden alınacak Hazine yardımı ve sair gelirler Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun (Üst Kurul) gelir kalemleri olarak sayılmıştır.

4. Kanun'un 42. maddesinde ise Üst Kurul gelirlerinin tahsiline ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiş, anılan maddenin (6) ve (8) numaralı fıkralarında yayın lisans ücretleri, televizyon kanal, multipleks kapasite ve radyo frekans yıllık kullanım ücretleri, yayın iletim yetkilendirme ücretleri ile aylık brüt ticari iletişim gelirlerinden ayrılacak yüzde bir buçuk pay gelirlerinin süresinde ödenmemesi hâlinde bu gelirlere 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 51. maddesine göre belirlenen gecikme zammı oranında faiz uygulanacağı ve süresinde ödenmeyen Üst Kurul gelirlerinin genel hükümlere göre tahsil edileceği belirtilmiştir.

B. Anlam ve Kapsam

5. Kanun'un geçici 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinde kanal ve frekans kullanım bedelini 42. maddeye göre ödemeyen kuruluşların karasal yayınlarının bir ay içinde Üst Kurulca durdurulacağı hükme bağlanmakta olup anılan cümlede yer alan "*Kanal ve frekans kullanım bedelini 42 nci maddeye göre ödemeyen…*" ibaresi, itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

6. İtiraz konusu kuralla düzenlenen yayın durdurma işleminin daimi veya geçici mahiyette olduğu Kanun metninde belirtilmemiştir. Ancak kanal ve frekans kullanım bedelinin usulüne uygun ödenmemesi üzerine kuruluşların karasal yayınlarının durdurulacağının hükme bağlanmış olması karşısında yayın durdurma işleminin anılan bedelin ödenmesine kadar tesis edilebilecek geçici bir nitelik taşıdığı anlaşılmaktadır. Nitekim Üst Kurulun uygulaması da bu yöndedir. Ayrıca yayın durdurma tedbirine başvurulması bakımından ödenmeyen kanal ve frekans bedelinin parasal tutarı hakkında Kanun'da bir sınır öngörülmediğinden anılan tedbire kanal ve frekans bedelinin tamamen ödenmemesi durumunda başvurulabileceği gibi kısmen ödenmeme hâlinde de başvurulabileceği anlaşılmaktadır.

C. İtirazın Gerekçesi

7. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralda kanal ve frekans kullanım bedelini Kanun'un 42. maddesine göre ödemeyen kuruluşların karasal yayınlarının durdurulmasının öngörüldüğü, anılan maddede ödenmeyen Üst Kurul gelirinin genel hükümlere göre tahsil edileceği hususunun özel olarak

düzenlendiği, bu yolla tahsili mümkün olan bir alacak nedeniyle özel radyo ve televizyonların yayın faaliyetlerinin bütünüyle durdurulmasının Üst Kurul alacağının tahsili bakımından zorunlu olmadığı, bu yaptırım ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir orantı bulunmadığı, bu yönüyle ölçülülük ilkesini ihlal ettiği ve hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

8. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13., 26. ve 28. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

9. Anayasa'nın 25. maddesinin birinci fıkrasında herkesin düşünce ve kanaat hürriyetine sahip olduğu belirtildikten sonra 26. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar*" hükmüne yer verilerek ifade özgürlüğü güvence altına alınmıştır.

10. İfade özgürlüğü yalnızca düşünce ve kanaatlerin içeriğini değil iletilme biçimlerini de koruma altına almaktadır. Nitekim Anayasa'nın 26. maddesinde ifade özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar *söz, yazı, resim veya başka yollar* olarak ifade edilmiş ve *başka yollar* ifadesiyle her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğu gösterilmiştir. Anılan maddenin birinci fıkrasının son cümlesinde; ifade özgürlüğünün radyo, televizyon ve benzeri yollarla yapılan yayınların izin sistemine bağlanmasına engel olmadığı ifade edilerek radyo ve televizyon yayınlarının da 26. maddenin koruması altında olduğu belirtilmiştir. Radyo ve televizyon yayınlarının ifade özgürlüğünün ayrılmaz bir parçası olduğu konusunda hiçbir şüphe bulunmamaktadır.

11. Anayasa'nın 28. maddesinde ise basın özgürlüğü güvence altına alınmış, maddenin birinci fıkrasının ilk cümlesinde "*Basın hürdür, sansür edilemez*" hükmü yer alırken, ikinci fıkrada "*Devlet basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır*" düzenlemesi yer almaktadır. Maddenin üçüncü fıkrasında ise basın özgürlüğünün sınırlanmasında, Anayasa'nın 26. ve 27. maddeleri hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmiştir.

12. Karasal ortamda yayın yapan radyo ve televizyon kuruluşlarından kanal ve frekans yıllık kullanım ücretinin veya bedelinin tamamen veya kısmen tahsil edilmemesi durumunda uygulanacak yayın durdurma tedbirinin, ilgili radyo ve televizyon kanallarının ifade ve basın özgürlüğünü sınırlandırdığı açıktır.

13. İfade ve basın özgürlüğüne sınırlama getirilirken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

14. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz*" denilmektedir. Anayasa'nın anılan maddesi uyarınca ifade ve basın özgürlüğü, yalnızca kanunla ve Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak sınırlanabilir. Ayrıca getirilen bu sınırlamalar *demokratik toplum düzeninin gereklerine* ve *ölçülülük ilkesine* aykırı olamaz.

15. Karasal ortamdan yapılan radyo ve televizyon yayınlarıyla ilgili olarak belirli bir takvime göre sınırlı bir doğal kaynak olan frekans bantlarını planlama ve daha sonra yapılacak sıralama ihalesi sonrası medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara kanal ve frekansları tahsis etme ve yayın lisansı verme yetkisi 6112 sayılı Kanun'la Üst Kurula verilmiştir.

16. Kanun'un 26. maddesinin (6) numaralı fıkrasına göre karasal ortamdan yapılacak radyo ve televizyon yayın hizmeti için tahsis edilmiş kanal, multipleks kapasitesi ve radyo frekansları için kamu ve özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşlardan yıllık kullanım ücreti alınır. Bu ücreti kanallardan tahsis etmeye yetkili organ 41. madde uyarınca Üst Kuruldur.

17. Frekans bantları, ülkenin tamamının hak sahibi olduğu ulusal bir kaynak olup hazine malı niteliğindedir. Bu itibarla 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 36. maddesi uyarınca Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunca Üst Kurula tahsis edilmiş olan frekans bantlarının kullanım izni Üst Kurul tarafından verilmektedir. Karasal ortamda yayın yapan radyo ve televizyon kuruluşlarından *kanal ve frekans yıllık kullanım ücretinin veya bedelinin* tahsil edilmesi de bu izin sisteminin bir parçasıdır.

18. Belirtilen nedenlerden dolayı herhangi bir kanalın kullanım ücretini ödemeden frekans kullanımı, kıt kaynağın etkin kullanımına imkân sağlayacak tedbirlerin alınmasını engelleyebilecek, izin sisteminin kanal ve radyolar üzerindeki bağlayıcılığını zayıflatabilecektir.

19. 6112 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesinde kanal ve frekans kullanım bedelinin ödenmemesi nedeniyle ilgili radyo ve televizyon kuruluşlarının karasal yayınlarının durdurulabilmesine yetki tanıyan kural, söz konusu kuruluşların kanal ve frekans kullanım bedelini usulüne uygun bir şekilde ödemeye zorlayıcı bir tedbir olarak öngörülmüştür.

20. Sınırlı bir frekans alanının paylaştırılması ve söz konusu alanın yönetilmesine ilişkin alınması gereken idari tedbirler gözönünde bulundurulduğunda kanal ve frekans bedelinin ödenmesi izin sisteminin bir gereğidir. İtiraz konusu kuraldaki gibi bu ödemelerin yapılması için idarenin tedbir uygulaması, Anayasa'nın 26. maddesinde belirtilen izin sistemi kapsamında yapılan sınırlamayı ifade etmekte olup bu yönüyle kuralla getirilen sınırlamanın anayasal bakımdan meşru bir amacının bulunduğu anlaşılmaktadır.

21. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere ifade ve basın özgürlüğü herkes için geçerli ve demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir. Bu bakımdan radyo ve televizyon frekans tahsisi konusunda bir izin sistemi işletilerek bu alanın sağlıklı bir düzene kavuşturulması, kanal ve radyoların sınırlı olan frekansları kullanabilmesine dolayısıyla ifade ve basın özgürlüklerinin korunmasına hizmet edecektir. Bu itibarla izin sistemi kapsamında kanal ve frekans kullanım ücretinin tahsil edilmesini amaçlayan birtakım tedbirlere başvurulması demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırılık taşımamaktadır.

22. Anayasa'nın 13. maddesinde güvence altına alınan ölçülülük ilkesi *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile

ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

23. Frekans planı ve tahsisi ile izin siteminin sağlıklı bir şekilde uygulanmasını sağlamak ve bu sistemin kanal ve radyolar üzerindeki bağlayıcılığını devam ettirmek için kanal ve frekans kullanım ücretlerinin tahsili önem arz etmektedir.

24. Kuralla öngörülen yayın durdurma yetkisi ile kanal ve frekans kullanım ücretlerinin zamanında ödenmesinin sağlanarak izin sisteminin tam olarak uygulanmasının amaçlandığı kuşkusuzdur. Söz konusu tedbirin hedeflenen amaca ulaşma bakımından elverişli olmadığı söylenemez. Bu durumda, öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amaç bakımından zorunlu olup olmadığına ve sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin bulunup bulunmadığına bakılmalıdır.

25. Kanun'un 42. maddesinin (8) numaralı fıkrasındaki "*Süresinde ödenmeyen Üst Kurul gelirleri genel hükümlere göre tahsil edilir...*" düzenlemesi ile aynı maddenin (6) numaralı fıkrasındaki "*Bu Kanunun 41 inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b), (c) ve (ç) bentlerinde yer alan Üst Kurul gelirlerinin süresinde ödenmemesi halinde bu gelirlere 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındda Kanunun 51 inci maddesine göre belirlenen gecikme zammı oranında faiz uygulanır*" hükmü gözetildiğinde, kanal ve frekans kullanım bedelinin ödenmemesine karşı birtakım tahsil yollarının mevzuatta öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

26. İtiraz konusu kuralda gecikmesi ya da ödenmemesi durumunda gecikme zammı uygulanan ve icra yoluyla da tahsili mümkün olan bir alacak nedeniyle kademeli bir tedbir yöntemi olmaksızın, doğrudan özel radyo veya televizyon yayınının durdurulması öngörülmektedir. Kanun'da yayın durdurma tedbirine başvurulması bakımından ödenmeyen parasal tutar için bir sınır da öngörülmemiş, dolayısıyla küçük meblağlar için de bu sürecin işletilebilmesine imkân tanınmıştır. Üstelik yayın durdurma konusunda bağlı yetki söz konusu olduğundan küçük meblağlar yönünden de yayının durdurulması zorunluluğunun bulunduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan yayın durdurma tedbirinin neticesinde ilgili kanalın faaliyetlerinin durması ve gelirlerinin kesilmesiyle geçici olan yayın durdurma tedbiri kalıcı hâle gelebilecektir.

27. Herhangi bir ifade özgürlüğü sınırlamasına nazaran basın özgürlüğüne yönelik sınırlamaların bireylerin haber alma hakkını da temin ettiğinden daha katı ölçütlere tabi olması gerekir. Bu çerçevede anılan hususlar dikkate alındığında öngörülen tedbirin kuralla ulaşılmak istenen amaç bakımından zorunlu olmadığı, kuralda sınırlamayla hedeflenen kamu yararı ile ifade ve basın özgürlüğü arasında bulunması gereken makul dengenin kurulamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13., 26. ve 28. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Serdar ÖZGÜLDÜR bu görüşe ek gerekçeyle katılmıştır.

Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Recai AKYEL ve Yıldız SEFERİNOĞLU bu görüşe katılmamışlardır.

Kural, Anayasa'nın 13., 26. ve 28. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 2. maddesi yönünden incelenmemiştir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

29. Başvuru kararında özetle itiraz konusu kuralın uygulanması hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararlar doğabileceği belirtilerek yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

15/2/2011 tarihli ve 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un geçici 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan *"Kanal ve frekans kullanım bedelini 42 nci maddeye göre ödemeyen…"* ibaresine yönelik yürürlüğün durdurulması talebinin, koşulları oluşmadığından REDDİNE 16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. HÜKÜM

15/2/2011 tarihli ve 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un geçici 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan *"Kanal ve frekans kullanım bedelini 42 nci maddeye göre ödemeyen…"* ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Recai AKYEL ile Yıldız SEFERİNOĞLU'nun karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA 16/10/2019 tarihinde karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ

Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ

EK GEREKÇE

İtiraz mahkemesi, başvurusunda; itiraza konu kuralın geçici maddeyle düzenlendiğini, geçici bir durumun süreklilik kazanacak bir şekilde uygulanamayacağını, bu durumun ise Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesine aykırı olduğunu öne sürmektedir.

Kuralın (6112 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesinin) incelenmesinde; *"Üst kurulca sıralama ihalesi yapılıp, karasal yayın lisanları verilene kadar geçecek süre içerisinde"* kanal ve frekans kullanım bedelini aynı Kanun'un 42. maddesine göre ödemeyen yayın kuruluşunun karasal yayınlarının durdurulacağının hüküm altına alındığı görülmektedir. 6112 sayılı Kanun 15/2/2011 tarihinde kabul edilmiş olup, dosya kapsamında kuralda öngörülen sıralama ihalesinin halen (geçen sekiz yıla yakın süre zarfında) yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu ihalenin ne zaman yapılacağı da belli olmadığından, "geçici" mahiyetindeki bir kural adeta "daimi" kurala dönüşmüş durumdadır. Bu durum ise Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesi ile bağdaşır mahiyette değildir.

Açıklanan nedenle, kuralın aynı zamanda Anayasa'nın 2. maddesi yönünden Anayasa'ya aykırı olduğu kanısında olduğumdan, iptal sonucuna bu ek gerekçe ile katılıyorum.

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

KARŞI OY

İtiraz başvurusu; 6112 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan *"Kanal ve frekans kullanım bedelini 42'nci maddeye göre ödemeyen…"* bölümünün iptaline yöneliktir.

Konu ve mahiyet itibarıyla benzer nitelikte bulunan 15/6/2012 tarih ve E:2012/24, K:2012/95 sayılı Anayasa Mahkemesi kararında yer alan karşı oyumdaki gerekçelerle çoğunluğun kuralın iptali yönündeki kararına katılmadım.

Üye
Muammer TOPAL

KARŞIOY GEREKÇESİ

6112 sayılı Kanunun geçici 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinin "Kanal ve frekans kullanım bedelini 42 nci maddeye göre ödemeyen …" bölümünün Anayasaya aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiştir.

İptal kararının gerekçesinde; anılan bedelin ödenmemesi nedeniyle yayınların durdurulmasının ödeme için zorlayıcı bir tedbir ve bu bedelin ödenmesinin izin sisteminin gereği olduğu, bu nedenle kuralla öngörülen sınırlamanın meşru bir amacının bulunduğu, izin sistemi kapsamında kanal ve frekans kullanım ücretinin tahsil edilmesini amaçlayan tedbirlere başvurulmasının demokratik toplum düzeninin gereklerine de aykırılık taşımadığı, ancak kuralla öngörülen söz konusu tedbirin hedeflenen amaca ulaşma bakımından elverişli olsa da ölçülülük ilkesinin gereklilik ve orantılılık ilkelerine uygun olmadığı belirtilerek kuralın Anayasanın 13., 26. ve 28. maddelerine aykırı olduğuna hükmedilmiştir.

Bilindiği gibi, Anayasanın 26. maddesinde ifade hürriyeti düzenlenirken birinci fıkra hükmünün radyo ve televizyon gibi yollarla yayınların izin sistemine bağlanmasına engel olmadığı; 133. maddesinin birinci fıkrasında

da radyo ve televizyon kurma ve işletmenin kanunla düzenlenecek şartlar çerçevesinde serbest olduğu belirtilmiştir.

Anayasanın bu hükümlerine uygun olarak 6112 sayılı Kanunla radyo ve televizyon yayınları ile ilgili usul ve esaslar belirlenmiştir. Kanunun itiraz konusu kuralı da içeren geçici 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise, sıralama ihalesi yapılıp yayın lisansları verilene kadar geçecek süre içinde, daha önce yürürlükte olan 3984 sayılı Kanunun geçici 6. maddesi uyarınca yayında olan radyo ve televizyon kuruluşlarının yayınlarına devam etmeleri öngörülerek bunlardan 41. maddede belirtilen kanal ve frekans kullanım bedeli alınacağı ve bu bedelleri 42. maddeye göre ödemeyen kuruluşların yayınlarının Üst Kurulca durdurulacağı hükme bağlanmıştır.

Böylece Anayasanın 28. maddesinde izne ve malî şartlara bağlanamayacağı belirtilen basımevi kurmadan farklı olarak radyo ve televizyonların kuruluşu Anayasanın 26. ve 133. maddelerine uygun şekilde izin sistemine bağlanmış ve -diğer şartların yanında- kanal ve frekans kullanım bedellerinin de ödenmesi şartına tâbi tutulmuştur.

Söz konusu bedelin ödenmesi Anayasada öngörülen izin sisteminin sağlıklı bir şekilde uygulanması bakımından zorunlu olduğundan, kuralla getirilen sınırlamanın meşru bir amacı bulunduğu gibi kullanım ücretinin tahsil edilmesini amaçlayan tedbirlere başvurulması da demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı değildir. Ancak çoğunluğun kararında, bu hususların yanında sınırlamanın ölçülülük ilkesinin alt ilkelerinden olan elverişlilik ilkesine de aykırı olmadığı kabul edilirken basın özgürlüğüne yönelik sınırlamaların daha katı ölçütlere tâbi tutulması gerektiği, bu çerçevede mezkûr tedbirin ulaşılmak istenen amaç bakımından zorunlu olmadığı ve sınırlamayla hedeflenen kamu yararı ile ifade ve basın hürriyetleri arasında bulunması gereken makul dengenin kurulamadığı belirtilmiştir.

Temel hakları sınırlayan kanun hükümleri ölçülülük ilkesi bakımından değerlendirilirken, bir yandan düzenlemenin kamu yararının sağlanması amacına yönelik olup olmadığı ve ulaşılmak istenen kamu yararının önemi, diğer yandan da sınırlama öngören düzenlemenin mahiyeti gözönünde tutularak düzenlemeden etkilenen kişilere yüklenen külfet dikkate alınmalıdır.

Kararın gerekçesinde, söz konusu kanal ve frekansların sınırlı ulusal bir kaynak olduğu ve ülkenin tamamının bunların üzerinde hak sahibi bulunduğu, bu nedenle kullanım izninin Üst Kurul tarafından verildiği ve anılan bedelin tahsil edilmesinin getirilen izin sisteminin gereği olduğu, bu ödemelerin yapılması için zorlayıcı bir idarî tedbir öngörülmesinin de Anayasanın 26. maddesinde belirtilen izin sistemi kapsamında yapılan sınırlamayı ifade ettiği, bu yönüyle kuralla getirilen sınırlamanın anayasal bakımdan meşru bir amacının bulunduğu belirtilerek düzenlemenin önemli bir kamu yararının sağlanması amacına yönelik olduğu çoğunluk tarafından da kabul edilmiştir.

Kararda kuraldaki sınırlamanın gerekli olmadığı ve hedeflenen kamu yararı ile ifade ve basın hürriyetleri arasında bulunması gereken makul dengenin kurulamadığı sonucuna ulaşılmasının nedeni olarak gösterilen söz konusu hürriyetler kuşkusuz demokrasinin işleyişi bakımından hayatî önemdedir. Ancak ifade ve basın hürriyetleri herkes için geçerlidir. Başka bir anlatımla, anılan özgürlükler sadece izin sistemine ilişkin kanunî düzenlemeler yürürlüğe girmeden önce radyo ve televizyon yayınlarına başladığı için dava konusu kuralın da bulunduğu geçici madde hükmünden yararlanma ayrıcalığı tanınan radyo ve televizyon kuruluşları için değil, yayın yapmak isteyen ve Kanundaki şartlara sahip oldukları hâlde sıralama ihalesinin yapılmaması sebebiyle bu haktan yararlanamayanlar için de söz konusudur. Bu durumda olanlarla izin sistemine ilişkin düzenlemelerden önce yayına başladıkları için geçici madde hükmünden yararlanarak yayınlarına devam eden kuruluşların ifade ve basın özgürlükleri arasında önem ve öncelik farkı bulunmamaktadır.

Nitekim, anılan geçici maddenin kapsamında yer almaması ve sıralama ihalesinin yapılmaması sebebiyle yayın izni verilmeyen bir kuruluşun yaptığı bireysel başvuruda, Mahkememizce uygulamadaki eşitsizliğe işaret edilerek, sınırlı sayıda olan kanal ve frekansların, Kanunda belirtilen şartları yerine getirenlerin yayın yapmalarına imkân sağlayacak biçimde ve hakkaniyete uygun olarak tahsis edilmesi gerektiği belirtilmiş; Anayasanın ve kanunların mezkûr emredici hükümlerinin uygulanmamasından dolayı yayın izni alamayan başvurucunun da ifade ve basın hürriyetlerinin ihlal edildiğine karar verilmiştir (Bizim FM Radyo Yayıncılığı ve Reklamcılık A.Ş.[GK], B. No: 2014/11028, 18/10/2017, §§ 61,67).

İncelenen kuralın iptal gerekçesinde de vurgulandığı üzere, kullanım bedelleri ödenmeden kanal ve frekans kullanımı, esasen kıt kaynakların etkin bir şekilde kullanılmasına imkân sağlayacak tedbirlerin alınmasını engelleyebilecek ve izin sisteminin ilgili kuruluşlar üzerindeki bağlayıcılığını etkileyebilecektir.

Diğer taraftan, düzenlemeyle öngörülen sınırlamanın mahiyeti de öngörülen tedbirin gerekli ve orantılı olup olmadığının değerlendirilmesinde dikkate alınmalıdır.

Kuralda öngörülen yayın durdurma yaptırımının idarî tedbir niteliğinde olduğu kararın gerekçesinde de kabul edilmektedir. Başka bir ifadeyle, yayın durdurma cezalandırma amaçlı değil, mevzuat ihlalini durdurma, engelleme, tekrarlanmamasını sağlama ve hizmetin (sistemin) aksama riskini ortadan kaldırma amaçlı bir idarî tedbir olduğundan -idarî cezalardan farklı olarak- idare hukukunda idarî işlemler için öngörülen kriterlere tâbi olması gerekmektedir (geniş bilgi için bkz. Ali D. Ulusoy, İdari Yaptırımlar, İstanbul 2013, s. 8-9, 11 ve 175-177; Ali D. Ulusoy, Yeni Türk İdare Hukuku, 2. bs., Ankara 2019, s.448-452).

Kuşkusuz yasama organı idarî tedbirler öngören düzenlemeler yaparken de sınırsız bir yetkiye sahip olmadığından öngörülen idarî tedbirlerin de ölçülülük ilkesine uygun olması gerekir. Ancak buna ilişkin değerlendirmede sınırlamanın mahiyeti ve özellikle yayın durdurma tedbirinin geçici olduğu gözönünde bulundurulmalıdır.

Mahkememiz de bir kararında, ilgililerin geçici olarak kamu ihalelerine katılamayacaklarını hükme bağlayan kuralda öngörülen yaptırımın idarî ceza değil tedbir niteliğinde olduğunu, kamu ihalelerinde rekabetçi bir ortamın oluşturulması ve fırsat eşitliğinin sağlanması amacıyla çıkarılan Kanunda yer verilen ve iptali talep edilen kuraldaki idarî tedbirin Kanunla ulaşılmak istenen amaç için elverişsiz ve gereksiz olduğundan söz edilemeyeceği gibi orantısız olarak kabulünün de mümkün olmadığını belirterek ölçülülük ilkesi açısından Anayasaya aykırılık bulunmadığına karar vermiştir (14/1/2010 tarihli ve E.2007/68, K.2010/2 sayılı kararımız).

İptali talep edilen tedbirin de yayıncı kuruluşların menfaatlerini olumsuz yönde etkileyeceği kuşkusuzdur. Ancak Anayasada açıkça, sınırlı kaynakların hakkaniyete uygun olarak kullanılmasını sağlamak amacıyla bir izin sistemi kurulması konusunda yasama organına takdir yetkisi tanındığı, yayın durdurma yetkisi ile kullanım bedellerinin zamanında ödenmesinin ve izin sisteminin tam olarak uygulanmasının amaçlandığı dikkate alındığında bu idarî tedbirin gerekli olmadığından söz edilemez.

Ayrıca sınırlama öngören hükmün bedelin ödenmesine kadar geçici nitelikte bir tedbir uygulanmasına imkân tanıdığı, bedelin ödenmemesi hâlinde yayın durdurma tedbirinin uygulanacağının açık olduğu, kuralın bu yönüyle ilgililerin önceden gerekli önlemleri almalarını mümkün kıldığı, Kanunun 42. maddesinde söz konusu bedellerin dört eşit taksitte ödenmesi öngörülerek kolaylık sağlandığı, ödenmemesi hâlinde yayınların bir ay içinde durdurulacağı belirtilerek ilâve bir süre tanındığı ve özellikle anılan bedelin ödenmesinde tekrarlanan aksaklıklar olmamasına rağmen icra yoluyla tahsil yöntemi denenmeden veya önemsiz meblağlar için de doğrudan yayın durdurma kararı verilmesi gibi uygulamada karşılaşılabilecek keyfî muamelelere karşı iptal davası açma ve uygulanan tedbirin ölçülü olup olmadığının idarî yargı yoluyla denetlenmesi imkânının olmasından dolayı usulî güvencelerin de bulunduğu dikkate alındığında, düzenlemeyle hedeflenen kamu yararı ile ifade ve basın özgürlükleri arasında bulunması gereken makul dengenin bozulmadığı, başka bir ifadeyle orantılı olduğu da açıktır.

Bu itibarla, incelenen kuralın Anayasaya aykırı olmadığını düşündüğümden, kuralla getirilen mezkûr tedbirin gereklilik ve orantılılık alt ilkeleri yönünden ölçülü bulunmadığı gerekçesiyle varılan iptal sonucuna katılmıyorum.

Üye
M. Emin KUZ

KARŞIOY GEREKÇESİ

Mahkememiz çoğunluğunca, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un geçici 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesindeki ***"Kanal ve frekans kullanım bedelini 42 nci maddeye göre ödemeyen …"*** ibaresinin, gereklilik ve orantılılık açısından ölçülülük ilkesine uygun olmadığı, dolayısıyla Anayasanın 13., 26. ve 28. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle iptaline karar verilmiştir.

Aşağıda açıklanan nedenlerle tarafımızca bu sonuca iştirak edilememiştir.

Öncelikle belirmek gerekir ki, kanal ve frekans kullanım bedeli, yayıncı kuruluşlara tahsis edilen kanal ve frekansların karşılığı olarak, bir başka söyleyişle yayıncı kuruluşlara kanal ve frekans tahsis edilmesi nedeniyle istenilmektedir. Bu nedenle, itiraz konusu kuralın bir yaptırım olmadığı, idarece verilen bir hizmetin karşılığını oluşturan "bedelin" tahsilini kolaylaştırmaya ve bedeli ödenmeden söz konusu hizmetten yararlanmaya devam edilmesini engellemeye yönelik bir tedbir olduğu vurgulanmalıdır.

Bu nedenle kuralın Anayasanın 26. maddesiyle ve ifade hürriyetiyle ilişkilendirilmeden incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Diğer taraftan aksi kabul edildiğinde de varılan sonuca katılmak mümkün değildir. Çoğunluk görüşüne dayalı kararda; incelenen kuralla öngörülen yayın durdurma tedbirinin meşru amacının bulunduğu, demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırılık taşımadığı, ancak kanal ve frekans kullanım bedelinin ödenmemesi nedeniyle yayın durdurmanın ulaşılmak istenen amaç bakımından zorunlu olmadığı ve sınırlamayla hedeflenen kamu yararı ile ifade ve basın hürriyetleri arasında bulunması gereken makul denge kurulamadığı için ölçülü bulunmadığı belirtilmektedir.

Oysa kararın gerekçesinde de açıklandığı gibi, söz konusu kanal ve frekansların sınırlı olması nedeniyle Anayasa'da radyo ve televizyon yayınlarının izin sistemine bağlanabileceği öngörülmüş ve kullanım bedeli tahsil edilmesine de imkân sağlayan bir yasal düzenleme yapılmıştır. Dolayısıyla kanal ve frekans kullanım ücreti alınması da, bunun ödenmemesi

durumunda yayın durdurma tedbiri uygulanması da getirilen izin sisteminin gereğidir. Başka bir ifadeyle bu ödemelerin yapılması için öngörülen tedbir de Anayasa'nın 26. maddesinde belirtilen izin sisteminin gereği olarak yapılan bir sınırlamayı ifade etmektedir.

Bu nedenle Anayasa'nın 26. maddesine dayanılarak bir izin sistemi öngörülmesi konusunda yasama organına takdir yetkisi tanındığı ve yayın durdurma yetkisi ile kullanım bedellerinin zamanında ödenmesinin sağlanarak izin sisteminin etkin bir şekilde uygulanmasının amaçlandığı göz önünde bulundurulduğunda söz konusu idarî tedbirin gerekli olmadığı söylenemez.

Öte yandan kuralda bedelin dört taksitte ödenmesine izin verilmesi suretiyle ödemede önemli bir kolaylık getirilmiştir. Ayrıca öngörülen sınırlama ile geçici bir tedbir uygulanmasına, yani bedelin ödenmesine kadar geçici nitelikte bir tedbir uygulanmasına imkân tanınmıştır. Üstelik kural söz konusu bedelin ödenmemesi hâlinde yayın durdurma tedbirinin uygulanacağının muhatapları tarafından baştan bilinmesini sağlayacak açıklıkta olduğundan ilgililerin bu konuda önceden gerekli önlemleri almaları mümkündür.

Bu nedenlerle, sınırlamanın orantılı olmadığı söylenemeyeceği gibi keyfî uygulamalara karşı iptal davası açma imkânı da bulunduğundan kuralda sınırlamayla hedeflenen kamu yararı ile ifade ve basın özgürlükleri arasında bulunması gereken makul denge bozulmamıştır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle incelenen kuralda Anayasaya aykırılık bulunmadığını düşündüğümden, kuralın iptal edilmesine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye
Kadir ÖZKAYA

KARŞI OY

15/2/2011 tarih ve 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un geçici 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan *"Kanal ve frekans kullanım bedelini 42. maddeye göre ödemeyen…."* ibaresinin iptaline ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Şöyle ki;

İtiraz konusu kural ile kanal ve frekans ücretinin usulüne göre ödenmemesi durumunda Üst Kurul tarafından yayınların, ödeme yapılıncaya kadar, geçici olarak durdurulmasını öngörmektedir.

6112 sayılı Kanun ile, karasal ortamda yayında olan radyo ve televizyon kuruluşlarından *"Kanal ve frekans yıllık kullanım bedeli"* tahsil edileceği hükme bağlanmıştır. Bu çerçevede yıllık kullanım ücretlerinin ödenmesini sağlamak için yayınların geçici olarak durdurulmasına imkan sağlayan, izin sisteminin bir parçası olarak radyo ve televizyon kuruluşlarına yasal olarak yüklenen bedelin ödenmesini ve böylece izin sisteminin işletilmesinin sağlanması amaçlanmıştır. Somut olayda da anayasa koyucu, radyo ve televizyon yayınlarının izin sistemine bağlanabileceğini ve dolayısıyla, bir izin sistemi kurulmuşsa radyo ve televizyon yayıncılığının bu izin sistemine uygun kullanılması gerektiğini kabul etmiştir.

Kanal ve frekans bedelinin ödenmesi kamu düzeninin gereğidir. Ödemelerin yapılması için yaptırım ve tedbir uygulanması Anayasa 26. maddede sayılan sınırlama içinde kalmaktadır.

Sınırlamanın geçici olması ve tedbir niteliğinde bulunması (ödeninceye kadar), yürütmeyi durdurma dahil dava açma hakkının bulunması ve en önemlisi de söz konusu yayın durdurma tedbirlerine maruz kalabileceğinin ilgilileri tarafından önceden biliniyor olması karşısında, kuralın amacının izin sisteminin gereği olduğu anlaşılmaktadır.

Üye	Üye
Recai AKYEL	Yıldız SEFERİNOĞLU

Esas Sayısı : 2018/13 (Değişik İşler)
Karar Sayısı : 2018/13
Karar Tarihi : 27/12/2018

DAVACI: Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı

DAVALI: Engelsiz Türkiye Partisi

DAVANIN KONUSU: 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 121. maddesine dayanılarak 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesi uyarınca Genel kurul toplantılarını süresinde yapmadıkları gerekçesiyle Engelsiz Türkiye Partisinin Adana, Aydın, Diyarbakır, Edirne, Gaziantep, Mersin, İzmir, Kocaeli ve Kilis il teşkilatları ile Edirne Merkez ilçe, Kuşadası, Nazilli, İzmit ve Kartepe ilçe teşkilatlarının kendiliğinden dağılma hâllerinin ve buna bağlı olarak hukuki varlıklarının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talebidir.

I. İNCELEME

1. Başvuruda; Genel kurul toplantılarını süresinde yapmadıkları gerekçesiyle Engelsiz Türkiye Partisinin Adana, Aydın, Diyarbakır, Edirne, Gaziantep, Mersin, İzmir, Kocaeli ve Kilis il teşkilatları ile Edirne Merkez ilçe, Kuşadası, Nazilli, İzmit ve Kartepe ilçe teşkilatlarının kendiliğinden dağılma hâllerinin ve buna bağlı olarak hukuki varlıklarının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talep edilmiştir.

2. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un *"Mahkemenin görev ve yetkileri"* kenar başlıklı 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde *"Siyasi partilerin kapatılmasına ve Devlet yardımından yoksun bırakılmasına ilişkin davalar ile ihtar başvuruları ve dağılma durumunun tespiti istemlerini karara bağlamak"*

Anayasa Mahkemesinin görevleri arasında sayılmıştır. Buna göre Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerle ilgili görevlerinden biri de siyasi partilerin dağılma durumunun tespitidir.

3. 2820 sayılı Kanun'un 3. maddesinde siyasi partiler *"Anayasa ve kanunlara uygun olarak; Cumhurbaşkanı, milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanan tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar"* olarak tanımlanmıştır. Bu tanımından anlaşılacağı üzere siyasi partiler, genel merkez ile il ve ilçe teşkilatlarını da kapsayan ve tek bir tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır. Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin dağılma hâlini tespiti ile ilgili görevi ise genel merkez, il ve ilçe teşkilatlarının tamamını kapsayan siyasi parti tüzel kişiliğine yönelik olup Mahkemenin siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatlarının dağılma hâllerinin tespiti görevi bulunmamaktadır.

4. Nitekim Anayasa Mahkemesi 16/3/2016 tarihli ve E.2015/4 (Değişik İşler) K.2016/2 sayılı, 21/6/2018 tarihli ve E.2017/5 (Değişik İşler) K.2018/7 sayılı ve 21/6/2018 tarihli ve E.2017/6 (Değişik İşler), K.2018/8 sayılı kararlarında, siyasi partilerin dağılma durumunun tespiti talebiyle yapılan başvurularda yalnızca ilgili partilerin genel merkezlerinin veya il ve ilçe teşkilatlarının değil bu teşkilatların tamamını kapsayan siyasi parti tüzel kişiliğinin dağılma durumunun tespitine yönelik kararlar vermiştir.

5. Açıklanan nedenlerle Engelsiz Türkiye Partisinin Adana, Aydın, Diyarbakır, Edirne, Gaziantep, Mersin, İzmir, Kocaeli ve Kilis il teşkilatları ile Edirne Merkez ilçe, Kuşadası, Nazilli, İzmit ve Kartepe ilçe teşkilatlarının kendiliğinden dağılma hâllerinin ve buna bağlı olarak hukuki varlıklarının sona erdiğinin tespitine yönelik başvurunun Mahkemenin görevsizliği nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

II. HÜKÜM

Engelsiz Türkiye Partisinin Adana, Aydın, Diyarbakır, Edirne, Gaziantep, Mersin, İzmir, Kocaeli ve Kilis il teşkilatları ile Edirne Merkez

ilçe, Kuşadası, Nazilli, İzmit ve Kartepe ilçe teşkilatlarının kendiliğinden dağılma hâllerinin ve buna bağlı olarak hukuki varlıklarının sona erdiğinin tespitine yönelik başvurunun GÖREVSİZLİK NEDENİYLE REDDİNE 27/12/2018 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Burhan ÜSTÜN	Başkanvekili Engin YILDIRIM
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Serruh KALELİ	Üye Recep KÖMÜRCÜ
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Hasan Tahsin GÖKCAN	Üye Kadir ÖZKAYA
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2019/1 (Değişik İşler)
Karar Sayısı : 2019/2
Karar Tarihi : 11/7/2019

TALEPTE BULUNAN: Hayrat Kaymakamlığı

TALEBİN KONUSU: 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 121. maddesi aracılığıyla 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesi uyarınca genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmaması nedeniyle Demokrat Parti Hayrat İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitinin yapılmasına karar verilmesi talebidir.

I. İNCELEME

1. Başvuruda, olağan genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmadığı gerekçesiyle Demokrat Parti Hayrat İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talep edilmiştir.

2. 2820 sayılı Kanun'un 121. maddesinin birinci fıkrasında "*Türk Kanunu Medenisi ile Dernekler Kanununun ve dernekler hakkında uygulanan diğer kanunların bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri, siyasi partiler hakkında da uygulanır*" denilmektedir.

3. 4721 sayılı Kanun'un 87. maddesinde; kuruluş amacının gerçekleşmesinin imkânsız hâle gelmesi, ilk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organlarının oluşturulmamış olması, tüzük gereğince yönetim kurulunun oluşturulmasının imkânsız hâle gelmesi, olağan genel kurul toplantısının iki defa üst üste yapılmaması gibi durumlar derneğin kendiliğinden sona erme nedenleri olarak sayılmakta ve

her ilgilinin derneğin kendiliğinden sona erdiğinin tespitini isteyebileceği hükme bağlanmaktadır.

4. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "*Mahkemenin görev ve yetkileri*" başlıklı 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde "*Siyasi partilerin kapatılmasına ve Devlet yardımından yoksun bırakılmasına ilişkin davalar ile ihtar başvuruları ve dağılma durumunun tespiti istemlerini karara bağlamak*" Anayasa Mahkemesinin görevleri arasında sayılmıştır. Buna göre Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerle ilgili görevlerinden biri de siyasi partilerin dağılma durumunu tespit etmektir.

5. Anayasa Mahkemesinin 16/3/2016 tarihli ve E.2015/2 (D. İş), K.2016/4 sayılı kararında da belirtildiği üzere siyasi partilerin dağılma durumunun tespiti talebiyle Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilecek olanlar, siyasi partilerin hukuki ve mali sorumluluk sahibi yasal temsilcileri ile siyasi partilerin kapatılması davasını açmak ve sicil dosyalarını tutmakla görevli olan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığıdır.

6. Bu çerçevede 4721 sayılı Kanun'un 87. maddesi uyarınca sulh hukuk mahkemesi ve kaymakamlıklar tarafından yapılan başvurulara ilişkin olarak Anayasa Mahkemesince verilen 15/11/2017 tarihli ve E.2017/7 (D. İş), K.2017/6, 15/11/2017 tarihli ve E.2017/8 (D. İş), K.2017/7, 15/11/2017 tarihli ve E.2017/9 (D. İş), K.2017/8 ile 31/5/2018 tarihli ve E.2018/6 (D. İş), K.2018/5 sayılı kararlarda, sulh hukuk mahkemesi ve kaymakamlıkların siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatlarının dağılma hâllerinin ve buna bağlı olarak hukuki varlıklarının sona erdiğinin tespitini talep etme yetkilerinin bulunmadığı belirtilmiştir.

7. Öte yandan 2820 sayılı Kanun'un 3. maddesinde siyasi partiler *"… Anayasa ve kanunlara uygun olarak; Cumhurbaşkanı, milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanan tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar"* olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan anlaşılacağı

üzere siyasi partiler, genel merkez ile il ve ilçe teşkilatlarını da kapsayan ve tek bir tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır. Anayasa Mahkemesinin 27/12/2018 tarihli ve E.2018/13 (D. İş), K.2018/13 sayılı kararında da belirtildiği üzere Mahkemenin siyasi partilerin dağılma hâlini tespiti ile ilgili görevi genel merkez, il ve ilçe teşkilatlarının tamamını kapsayan siyasi parti tüzel kişiliğine yönelik olup Mahkemenin siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatlarının dağılma hâllerinin tespiti görevi bulunmamaktadır.

8. Açıklanan nedenlerle Demokrat Parti Hayrat İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine yönelik talebin Mahkemenin görevsizliği nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

II. HÜKÜM

Demokrat Parti Hayrat İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine yönelik talebin görevsizlik nedeniyle REDDİNE 11/7/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	

Esas Sayısı : 2019/2 (Değişik İşler)
Karar Sayısı : 2019/3
Karar Tarihi : 11/7/2019

TALEPTE BULUNAN: Hayrat Kaymakamlığı

TALEBİN KONUSU: 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 121. maddesi aracılığıyla 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesi uyarınca genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmaması nedeniyle Genç Parti Hayrat İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitinin yapılmasına karar verilmesi talebidir.

I. İNCELEME

1. Başvuruda, olağan genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmadığı gerekçesiyle Genç Parti Hayrat İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talep edilmiştir.

2. 2820 sayılı Kanun'un 121. maddesinin birinci fıkrasında "*Türk Kanunu Medenisi ile Dernekler Kanununun ve dernekler hakkında uygulanan diğer kanunların bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri, siyasi partiler hakkında da uygulanır*" denilmektedir.

3. 4721 sayılı Kanun'un 87. maddesinde; kuruluş amacının gerçekleşmesinin imkânsız hâle gelmesi, ilk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organlarının oluşturulmamış olması, tüzük gereğince yönetim kurulunun oluşturulmasının imkânsız hâle gelmesi, olağan genel kurul toplantısının iki defa üst üste yapılmaması gibi durumlar derneğin kendiliğinden sona erme nedenleri olarak sayılmakta ve her ilgilinin derneğin kendiliğinden sona erdiğinin tespitini isteyebileceği hükme bağlanmaktadır.

4. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "*Mahkemenin görev ve yetkileri*" başlıklı 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde "*Siyasi partilerin kapatılmasına ve Devlet yardımından yoksun bırakılmasına ilişkin davalar ile ihtar başvuruları ve dağılma durumunun tespiti istemlerini karara bağlamak*" Anayasa Mahkemesinin görevleri arasında sayılmıştır. Buna göre Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerle ilgili görevlerinden biri de siyasi partilerin dağılma durumunu tespit etmektir.

5. Anayasa Mahkemesinin 16/3/2016 tarihli ve E.2015/2 (D. İş), K.2016/4 sayılı kararında da belirtildiği üzere siyasi partilerin dağılma durumunun tespiti talebiyle Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilecek olanlar, siyasi partilerin hukuki ve mali sorumluluk sahibi yasal temsilcileri ile siyasi partilerin kapatılması davasını açmak ve sicil dosyalarını tutmakla görevli olan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığıdır.

6. Bu çerçevede 4721 sayılı Kanun'un 87. maddesi uyarınca sulh hukuk mahkemesi ve kaymakamlıklar tarafından yapılan başvurulara ilişkin olarak Anayasa Mahkemesince verilen 15/11/2017 tarihli ve E.2017/7 (D. İş), K.2017/6, 15/11/2017 tarihli ve E.2017/8 (D. İş), K.2017/7, 15/11/2017 tarihli ve E.2017/9 (D. İş), K.2017/8 ile 31/5/2018 tarihli ve E.2018/6 (D. İş), K.2018/5 sayılı kararlarda, sulh hukuk mahkemesi ve kaymakamlıkların siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatlarının dağılma hâllerinin ve buna bağlı olarak hukuki varlıklarının sona erdiğinin tespitini talep etme yetkilerinin bulunmadığı belirtilmiştir.

7. Öte yandan 2820 sayılı Kanun'un 3. maddesinde siyasi partiler *"… Anayasa ve kanunlara uygun olarak; Cumhurbaşkanı, milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanan tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar"* olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan anlaşılacağı üzere siyasi partiler, genel merkez ile il ve ilçe teşkilatlarını da kapsayan ve tek bir tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır. Anayasa Mahkemesinin 27/12/2018 tarihli ve E.2018/13 (D. İş), K.2018/13 sayılı kararında da belirtildiği üzere

Mahkemenin siyasi partilerin dağılma hâlini tespiti ile ilgili görevi genel merkez, il ve ilçe teşkilatlarının tamamını kapsayan siyasi parti tüzel kişiliğine yönelik olup Mahkemenin siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatlarının dağılma hâllerinin tespiti görevi bulunmamaktadır.

8. Açıklanan nedenlerle Genç Parti Hayrat İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine yönelik talebin Mahkemenin görevsizliği nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

II. HÜKÜM

Genç Parti Hayrat İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine yönelik talebin görevsizlik nedeniyle REDDİNE 11/7/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	

Esas Sayısı : 2019/3 (Değişik İşler)
Karar Sayısı : 2019/4
Karar Tarihi : 11/7/2019

TALEPTE BULUNAN: Hayrat Kaymakamlığı

TALEBİN KONUSU: 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 121. maddesi aracılığıyla 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesi uyarınca genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmaması nedeniyle Liberal Demokrat Parti Hayrat İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitinin yapılmasına karar verilmesi talebidir.

I. İNCELEME

1. Başvuruda, olağan genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmadığı gerekçesiyle Liberal Demokrat Parti Hayrat İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talep edilmiştir.

2. 2820 sayılı Kanun'un 121. maddesinin birinci fıkrasında "*Türk Kanunu Medenisi ile Dernekler Kanununun ve dernekler hakkında uygulanan diğer kanunların bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri, siyasi partiler hakkında da uygulanır*" denilmektedir.

3. 4721 sayılı Kanun'un 87. maddesinde; kuruluş amacının gerçekleşmesinin imkânsız hâle gelmesi, ilk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organlarının oluşturulmamış olması, tüzük gereğince yönetim kurulunun oluşturulmasının imkânsız hâle gelmesi, olağan genel kurul toplantısının iki defa üst üste yapılmaması gibi durumlar derneğin kendiliğinden sona erme nedenleri olarak sayılmakta ve her ilgilinin derneğin kendiliğinden sona erdiğinin tespitini isteyebileceği hükme bağlanmaktadır.

4. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "*Mahkemenin görev ve yetkileri*" başlıklı 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde "*Siyasi partilerin kapatılmasına ve Devlet yardımından yoksun bırakılmasına ilişkin davalar ile ihtar başvuruları ve dağılma durumunun tespiti istemlerini karara bağlamak*" Anayasa Mahkemesinin görevleri arasında sayılmıştır. Buna göre Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerle ilgili görevlerinden biri de siyasi partilerin dağılma durumunu tespit etmektir.

5. Anayasa Mahkemesinin 16/3/2016 tarihli ve E.2015/2 (D. İş), K.2016/4 sayılı kararında da belirtildiği üzere siyasi partilerin dağılma durumunun tespiti talebiyle Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilecek olanlar, siyasi partilerin hukuki ve mali sorumluluk sahibi yasal temsilcileri ile siyasi partilerin kapatılması davasını açmak ve sicil dosyalarını tutmakla görevli olan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığıdır.

6. Bu çerçevede 4721 sayılı Kanun'un 87. maddesi uyarınca sulh hukuk mahkemesi ve kaymakamlıklar tarafından yapılan başvurulara ilişkin olarak Anayasa Mahkemesince verilen 15/11/2017 tarihli ve E.2017/7 (D. İş), K.2017/6, 15/11/2017 tarihli ve E.2017/8 (D. İş), K.2017/7, 15/11/2017 tarihli ve E.2017/9 (D. İş), K.2017/8 ile 31/5/2018 tarihli ve E.2018/6 (D. İş), K.2018/5 sayılı kararlarda, sulh hukuk mahkemesi ve kaymakamlıkların siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatlarının dağılma hâllerinin ve buna bağlı olarak hukuki varlıklarının sona erdiğinin tespitini talep etme yetkilerinin bulunmadığı belirtilmiştir.

7. Öte yandan 2820 sayılı Kanun'un 3. maddesinde siyasi partiler "*… Anayasa ve kanunlara uygun olarak; Cumhurbaşkanı, milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanan tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar"* olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan anlaşılacağı üzere siyasi partiler, genel merkez ile il ve ilçe teşkilatlarını da kapsayan ve tek bir tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır. Anayasa Mahkemesinin 27/12/2018 tarihli ve E.2018/13 (D. İş), K.2018/13 sayılı kararında da belirtildiği üzere

Mahkemenin siyasi partilerin dağılma hâlini tespiti ile ilgili görevi genel merkez, il ve ilçe teşkilatlarının tamamını kapsayan siyasi parti tüzel kişiliğine yönelik olup Mahkemenin siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatlarının dağılma hâllerinin tespiti görevi bulunmamaktadır.

8. Açıklanan nedenlerle Liberal Demokrat Parti Hayrat İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine yönelik talebin Mahkemenin görevsizliği nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

II. HÜKÜM

Liberal Demokrat Parti Hayrat İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine yönelik talebin görevsizlik nedeniyle REDDİNE 11/7/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	

Esas Sayısı : 2019/4 (Değişik İşler)
Karar Sayısı : 2019/5
Karar Tarihi : 11/7/2019

TALEPTE BULUNAN: Bulanık Kaymakamlığı

TALEBİN KONUSU: 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 121. maddesi aracılığıyla 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesi uyarınca genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmaması nedeniyle Alternatif Parti Bulanık İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitinin yapılmasına karar verilmesi talebidir.

I. İNCELEME

1. Başvuruda, olağan genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmadığı gerekçesiyle Alternatif Parti Bulanık İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talep edilmiştir.

2. 2820 sayılı Kanun'un 121. maddesinin birinci fıkrasında "*Türk Kanunu Medenisi ile Dernekler Kanununun ve dernekler hakkında uygulanan diğer kanunların bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri, siyasi partiler hakkında da uygulanır*" denilmektedir.

3. 4721 sayılı Kanun'un 87. maddesinde; kuruluş amacının gerçekleşmesinin imkânsız hâle gelmesi, ilk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organlarının oluşturulmamış olması, tüzük gereğince yönetim kurulunun oluşturulmasının imkânsız hâle gelmesi, olağan genel kurul toplantısının iki defa üst üste yapılmaması gibi durumlar derneğin kendiliğinden sona erme nedenleri olarak sayılmakta ve her ilgilinin derneğin kendiliğinden sona erdiğinin tespitini isteyebileceği hükme bağlanmaktadır.

4. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "*Mahkemenin görev ve yetkileri*" başlıklı 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde "*Siyasi partilerin kapatılmasına ve Devlet yardımından yoksun bırakılmasına ilişkin davalar ile ihtar başvuruları ve dağılma durumunun tespiti istemlerini karara bağlamak*" Anayasa Mahkemesinin görevleri arasında sayılmıştır. Buna göre Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerle ilgili görevlerinden biri de siyasi partilerin dağılma durumunu tespit etmektir.

5. Anayasa Mahkemesinin 16/3/2016 tarihli ve E.2015/2 (D. İş), K.2016/4 sayılı kararında da belirtildiği üzere siyasi partilerin dağılma durumunun tespiti talebiyle Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilecek olanlar, siyasi partilerin hukuki ve mali sorumluluk sahibi yasal temsilcileri ile siyasi partilerin kapatılması davasını açmak ve sicil dosyalarını tutmakla görevli olan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığıdır.

6. Bu çerçevede 4721 sayılı Kanun'un 87. maddesi uyarınca sulh hukuk mahkemesi ve kaymakamlıklar tarafından yapılan başvurulara ilişkin olarak Anayasa Mahkemesince verilen 15/11/2017 tarihli ve E.2017/7 (D. İş), K.2017/6, 15/11/2017 tarihli ve E.2017/8 (D. İş), K.2017/7, 15/11/2017 tarihli ve E.2017/9 (D, İş), K.2017/8 ile 31/5/2018 tarihli ve E.2018/6 (D. İş), K.2018/5 sayılı kararlarda, sulh hukuk mahkemesi ve kaymakamlıkların siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatlarının dağılma hâllerinin ve buna bağlı olarak hukuki varlıklarının sona erdiğinin tespitini talep etme yetkilerinin bulunmadığı belirtilmiştir.

7. Öte yandan 2820 sayılı Kanun'un 3. maddesinde siyasi partiler *"… Anayasa ve kanunlara uygun olarak; Cumhurbaşkanı, milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanan tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar"* olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan anlaşılacağı üzere siyasi partiler, genel merkez ile il ve ilçe teşkilatlarını da kapsayan ve tek bir tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır. Anayasa Mahkemesinin 27/12/2018 tarihli ve E.2018/13 (D. İş), K.2018/13 sayılı kararında da belirtildiği üzere

Mahkemenin siyasi partilerin dağılma hâlini tespiti ile ilgili görevi genel merkez, il ve ilçe teşkilatlarının tamamını kapsayan siyasi parti tüzel kişiliğine yönelik olup Mahkemenin siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatlarının dağılma hâllerinin tespiti görevi bulunmamaktadır.

8. Açıklanan nedenlerle Alternatif Parti Bulanık İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine yönelik talebin Mahkemenin görevsizliği nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

II. HÜKÜM

Alternatif Parti Bulanık İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine yönelik talebin görevsizlik nedeniyle REDDİNE 11/7/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	

Esas Sayısı : 2019/5 (Değişik İşler)
Karar Sayısı : 2019/6
Karar Tarihi : 11/7/2019

TALEPTE BULUNAN: Bulanık Kaymakamlığı

TALEBİN KONUSU: 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 121. maddesi aracılığıyla 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesi uyarınca genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmaması nedeniyle Liberal Demokrat Parti Bulanık İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitinin yapılmasına karar verilmesi talebidir.

I. İNCELEME

1. Başvuruda, olağan genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmadığı gerekçesiyle Liberal Demokrat Parti Bulanık İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talep edilmiştir.

2. 2820 sayılı Kanun'un 121. maddesinin birinci fıkrasında "*Türk Kanunu Medenisi ile Dernekler Kanununun ve dernekler hakkında uygulanan diğer kanunların bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri, siyasi partiler hakkında da uygulanır*" denilmektedir.

3. 4721 sayılı Kanun'un 87. maddesinde; kuruluş amacının gerçekleşmesinin imkânsız hâle gelmesi, ilk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organlarının oluşturulmamış olması, tüzük gereğince yönetim kurulunun oluşturulmasının imkânsız hâle gelmesi, olağan genel kurul toplantısının iki defa üst üste yapılmaması gibi durumlar derneğin kendiliğinden sona erme nedenleri olarak sayılmakta ve her ilgilinin derneğin kendiliğinden sona erdiğinin tespitini isteyebileceği hükme bağlanmaktadır.

4. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "*Mahkemenin görev ve yetkileri*" başlıklı 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde "*Siyasi partilerin kapatılmasına ve Devlet yardımından yoksun bırakılmasına ilişkin davalar ile ihtar başvuruları ve dağılma durumunun tespiti istemlerini karara bağlamak*" Anayasa Mahkemesinin görevleri arasında sayılmıştır. Buna göre Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerle ilgili görevlerinden biri de siyasi partilerin dağılma durumunu tespit etmektir.

5. Anayasa Mahkemesinin 16/3/2016 tarihli ve E.2015/2 (D. İş), K.2016/4 sayılı kararında da belirtildiği üzere siyasi partilerin dağılma durumunun tespiti talebiyle Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilecek olanlar, siyasi partilerin hukuki ve mali sorumluluk sahibi yasal temsilcileri ile siyasi partilerin kapatılması davasını açmak ve sicil dosyalarını tutmakla görevli olan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığıdır.

6. Bu çerçevede 4721 sayılı Kanun'un 87. maddesi uyarınca sulh hukuk mahkemesi ve kaymakamlıklar tarafından yapılan başvurulara ilişkin olarak Anayasa Mahkemesince verilen 15/11/2017 tarihli ve E.2017/7 (D. İş), K.2017/6, 15/11/2017 tarihli ve E.2017/8 (D. İş), K.2017/7, 15/11/2017 tarihli ve E.2017/9 (D. İş), K.2017/8 ile 31/5/2018 tarihli ve E.2018/6 (D. İş), K.2018/5 sayılı kararlarda, sulh hukuk mahkemesi ve kaymakamlıkların siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatlarının dağılma hâllerinin ve buna bağlı olarak hukuki varlıklarının sona erdiğinin tespitini talep etme yetkilerinin bulunmadığı belirtilmiştir.

7. Öte yandan 2820 sayılı Kanun'un 3. maddesinde siyasi partiler "*… Anayasa ve kanunlara uygun olarak; Cumhurbaşkanı, milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanan tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar"* olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan anlaşılacağı üzere siyasi partiler, genel merkez ile il ve ilçe teşkilatlarını da kapsayan ve tek bir tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır. Anayasa Mahkemesinin 27/12/2018 tarihli ve E.2018/13 (D. İş), K.2018/13 sayılı kararında da belirtildiği üzere

Mahkemenin siyasi partilerin dağılma hâlini tespiti ile ilgili görevi genel merkez, il ve ilçe teşkilatlarının tamamını kapsayan siyasi parti tüzel kişiliğine yönelik olup Mahkemenin siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatlarının dağılma hâllerinin tespiti görevi bulunmamaktadır.

8. Açıklanan nedenlerle Liberal Demokrat Parti Bulanık İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine yönelik talebin Mahkemenin görevsizliği nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

II. HÜKÜM

Liberal Demokrat Parti Bulanık İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine yönelik talebin görevsizlik nedeniyle REDDİNE 11/7/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	

Esas Sayısı : 2019/6 (Değişik İşler)
Karar Sayısı : 2019/7
Karar Tarihi : 11/7/2019

TALEPTE BULUNAN: Bulanık Kaymakamlığı

TALEBİN KONUSU: 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 121. maddesi aracılığıyla 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesi uyarınca genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmaması nedeniyle Genç Parti Bulanık İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitinin yapılmasına karar verilmesi talebidir.

I. İNCELEME

1. Başvuruda, olağan genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmadığı gerekçesiyle Genç Parti Bulanık İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talep edilmiştir.

2. 2820 sayılı Kanun'un 121. maddesinin birinci fıkrasında "*Türk Kanunu Medenisi ile Dernekler Kanununun ve dernekler hakkında uygulanan diğer kanunların bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri, siyasi partiler hakkında da uygulanır*" denilmektedir.

3. 4721 sayılı Kanun'un 87. maddesinde; kuruluş amacının gerçekleşmesinin imkânsız hâle gelmesi, ilk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organlarının oluşturulmamış olması, tüzük gereğince yönetim kurulunun oluşturulmasının imkânsız hâle gelmesi, olağan genel kurul toplantısının iki defa üst üste yapılmaması gibi durumlar derneğin kendiliğinden sona erme nedenleri olarak sayılmakta ve her ilgilinin derneğin kendiliğinden sona erdiğinin tespitini isteyebileceği hükme bağlanmaktadır.

4. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "*Mahkemenin görev ve yetkileri*" başlıklı 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde "*Siyasi partilerin kapatılmasına ve Devlet yardımından yoksun bırakılmasına ilişkin davalar ile ihtar başvuruları ve dağılma durumunun tespiti istemlerini karara bağlamak*" Anayasa Mahkemesinin görevleri arasında sayılmıştır. Buna göre Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerle ilgili görevlerinden biri de siyasi partilerin dağılma durumunu tespit etmektir.

5. Anayasa Mahkemesinin 16/3/2016 tarihli ve E.2015/2 (D. İş), K.2016/4 sayılı kararında da belirtildiği üzere siyasi partilerin dağılma durumunun tespiti talebiyle Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilecek olanlar, siyasi partilerin hukuki ve mali sorumluluk sahibi yasal temsilcileri ile siyasi partilerin kapatılması davasını açmak ve sicil dosyalarını tutmakla görevli olan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığıdır.

6. Bu çerçevede 4721 sayılı Kanun'un 87. maddesi uyarınca sulh hukuk mahkemesi ve kaymakamlıklar tarafından yapılan başvurulara ilişkin olarak Anayasa Mahkemesince verilen 15/11/2017 tarihli ve E.2017/7 (D. İş), K.2017/6, 15/11/2017 tarihli ve E.2017/8 (D. İş), K.2017/7, 15/11/2017 tarihli ve E.2017/9 (D. İş), K.2017/8 ile 31/5/2018 tarihli ve E.2018/6 (D. İş), K.2018/5 sayılı kararlarda, sulh hukuk mahkemesi ve kaymakamlıkların siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatlarının dağılma hâllerinin ve buna bağlı olarak hukuki varlıklarının sona erdiğinin tespitini talep etme yetkilerinin bulunmadığı belirtilmiştir.

7. Öte yandan 2820 sayılı Kanun'un 3. maddesinde siyasi partiler *"… Anayasa ve kanunlara uygun olarak; Cumhurbaşkanı, milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanan tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar"* olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan anlaşılacağı üzere siyasi partiler, genel merkez ile il ve ilçe teşkilatlarını da kapsayan ve tek bir tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır. Anayasa Mahkemesinin 27/12/2018 tarihli ve E.2018/13 (D. İş), K.2018/13 sayılı kararında da belirtildiği üzere

Mahkemenin siyasi partilerin dağılma hâlini tespiti ile ilgili görevi genel merkez, il ve ilçe teşkilatlarının tamamını kapsayan siyasi parti tüzel kişiliğine yönelik olup Mahkemenin siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatlarının dağılma hâllerinin tespiti görevi bulunmamaktadır.

8. Açıklanan nedenlerle Genç Parti Bulanık İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine yönelik talebin Mahkemenin görevsizliği nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

II. HÜKÜM

Genç Parti Bulanık İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine yönelik talebin görevsizlik nedeniyle REDDİNE 11/7/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	

Esas Sayısı : 2019/7 (Değişik İşler)
Karar Sayısı : 2019/8
Karar Tarihi : 11/7/2019

TALEPTE BULUNAN: Bulanık Kaymakamlığı

TALEBİN KONUSU: 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 121. maddesi aracılığıyla 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesi uyarınca genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmaması nedeniyle Demokrat Parti Bulanık İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitinin yapılmasına karar verilmesi talebidir.

I. İNCELEME

1. Başvuruda, olağan genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmadığı gerekçesiyle Demokrat Parti Bulanık İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talep edilmiştir.

2. 2820 sayılı Kanun'un 121. maddesinin birinci fıkrasında "*Türk Kanunu Medenisi ile Dernekler Kanununun ve dernekler hakkında uygulanan diğer kanunların bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri, siyasi partiler hakkında da uygulanır*" denilmektedir.

3. 4721 sayılı Kanun'un 87. maddesinde; kuruluş amacının gerçekleşmesinin imkânsız hâle gelmesi, ilk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organlarının oluşturulmamış olması, tüzük gereğince yönetim kurulunun oluşturulmasının imkânsız hâle gelmesi, olağan genel kurul toplantısının iki defa üst üste yapılmaması gibi durumlar derneğin kendiliğinden sona erme nedenleri olarak sayılmakta ve her ilgilinin derneğin kendiliğinden sona erdiğinin tespitini isteyebileceği hükme bağlanmaktadır.

4. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "*Mahkemenin görev ve yetkileri*" başlıklı 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde "*Siyasi partilerin kapatılmasına ve Devlet yardımından yoksun bırakılmasına ilişkin davalar ile ihtar başvuruları ve dağılma durumunun tespiti istemlerini karara bağlamak*" Anayasa Mahkemesinin görevleri arasında sayılmıştır. Buna göre Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerle ilgili görevlerinden biri de siyasi partilerin dağılma durumunu tespit etmektir.

5. Anayasa Mahkemesinin 16/3/2016 tarihli ve E.2015/2 (D. İş), K.2016/4 sayılı kararında da belirtildiği üzere siyasi partilerin dağılma durumunun tespiti talebiyle Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilecek olanlar, siyasi partilerin hukuki ve mali sorumluluk sahibi yasal temsilcileri ile siyasi partilerin kapatılması davasını açmak ve sicil dosyalarını tutmakla görevli olan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığıdır.

6. Bu çerçevede 4721 sayılı Kanun'un 87. maddesi uyarınca sulh hukuk mahkemesi ve kaymakamlıklar tarafından yapılan başvurulara ilişkin olarak Anayasa Mahkemesince verilen 15/11/2017 tarihli ve E.2017/7 (D. İş), K.2017/6, 15/11/2017 tarihli ve E.2017/8 (D. İş), K.2017/7, 15/11/2017 tarihli ve E.2017/9 (D. İş), K.2017/8 ile 31/5/2018 tarihli ve E.2018/6 (D. İş), K.2018/5 sayılı kararlarda, sulh hukuk mahkemesi ve kaymakamlıkların siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatlarının dağılma hâllerinin ve buna bağlı olarak hukuki varlıklarının sona erdiğinin tespitini talep etme yetkilerinin bulunmadığı belirtilmiştir.

7. Öte yandan 2820 sayılı Kanun'un 3. maddesinde siyasi partiler *"… Anayasa ve kanunlara uygun olarak; Cumhurbaşkanı, milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanan tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar"* olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan anlaşılacağı üzere siyasi partiler, genel merkez ile il ve ilçe teşkilatlarını da kapsayan ve tek bir tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır. Anayasa Mahkemesinin 27/12/2018 tarihli ve E.2018/13 (D. İş), K.2018/13 sayılı kararında da belirtildiği üzere Mahkemenin siyasi partilerin dağılma hâlini tespiti ile ilgili görevi genel merkez, il ve ilçe

teşkilatlarının tamamını kapsayan siyasi parti tüzel kişiliğine yönelik olup Mahkemenin siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatlarının dağılma hâllerinin tespiti görevi bulunmamaktadır.

8. Açıklanan nedenlerle Demokrat Parti Bulanık İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine yönelik talebin Mahkemenin görevsizliği nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

II. HÜKÜM

Demokrat Parti Bulanık İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine yönelik talebin görevsizlik nedeniyle REDDİNE 11/7/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	

Esas Sayısı : 2019/12 (Değişik İşler)
Karar Sayısı : 2019/9
Karar Tarihi : 11/7/2019

TALEPTE BULUNAN: Of Kaymakamlığı

TALEBİN KONUSU: 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 121. maddesi aracılığıyla 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesi uyarınca genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmaması nedeniyle Genç Parti Of İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitinin yapılmasına karar verilmesi talebidir.

I. İNCELEME

1. Başvuruda, olağan genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmadığı gerekçesiyle Genç Parti Of İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talep edilmiştir.

2. 2820 sayılı Kanun'un 121. maddesinin birinci fıkrasında "*Türk Kanunu Medenisi ile Dernekler Kanununun ve dernekler hakkında uygulanan diğer kanunların bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri, siyasi partiler hakkında da uygulanır*" denilmektedir.

3. 4721 sayılı Kanun'un 87. maddesinde; kuruluş amacının gerçekleşmesinin imkânsız hâle gelmesi, ilk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organlarının oluşturulmamış olması, tüzük gereğince yönetim kurulunun oluşturulmasının imkânsız hâle gelmesi, olağan genel kurul toplantısının iki defa üst üste yapılmaması gibi durumlar derneğin kendiliğinden sona erme nedenleri olarak sayılmakta ve her ilgilinin derneğin kendiliğinden sona erdiğinin tespitini isteyebileceği hükme bağlanmaktadır.

4. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "*Mahkemenin görev ve yetkileri*" başlıklı 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde "*Siyasi partilerin kapatılmasına ve Devlet yardımından yoksun bırakılmasına ilişkin davalar ile ihtar başvuruları ve dağılma durumunun tespiti istemlerini karara bağlamak*" Anayasa Mahkemesinin görevleri arasında sayılmıştır. Buna göre Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerle ilgili görevlerinden biri de siyasi partilerin dağılma durumunu tespit etmektir.

5. Anayasa Mahkemesinin 16/3/2016 tarihli ve E.2015/2 (D. İş), K.2016/4 sayılı kararında da belirtildiği üzere siyasi partilerin dağılma durumunun tespiti talebiyle Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilecek olanlar, siyasi partilerin hukuki ve mali sorumluluk sahibi yasal temsilcileri ile siyasi partilerin kapatılması davasını açmak ve sicil dosyalarını tutmakla görevli olan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığıdır.

6. Bu çerçevede 4721 sayılı Kanun'un 87. maddesi uyarınca sulh hukuk mahkemesi ve kaymakamlıklar tarafından yapılan başvurulara ilişkin olarak Anayasa Mahkemesince verilen 15/11/2017 tarihli ve E.2017/7 (D. İş), K.2017/6, 15/11/2017 tarihli ve E.2017/8 (D. İş), K.2017/7, 15/11/2017 tarihli ve E.2017/9 (D. İş), K.2017/8 ile 31/5/2018 tarihli ve E.2018/6 (D. İş), K.2018/5 sayılı kararlarda, sulh hukuk mahkemesi ve kaymakamlıkların siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatlarının dağılma hâllerinin ve buna bağlı olarak hukuki varlıklarının sona erdiğinin tespitini talep etme yetkilerinin bulunmadığı belirtilmiştir.

7. Öte yandan 2820 sayılı Kanun'un 3. maddesinde siyasi partiler *"… Anayasa ve kanunlara uygun olarak; Cumhurbaşkanı, milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanan tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar"* olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan anlaşılacağı üzere siyasi partiler, genel merkez ile il ve ilçe teşkilatlarını da kapsayan ve tek bir tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır. Anayasa Mahkemesinin 27/12/2018 tarihli ve E.2018/13 (D. İş), K.2018/13 sayılı kararında da belirtildiği üzere

Mahkemenin siyasi partilerin dağılma hâlini tespiti ile ilgili görevi genel merkez, il ve ilçe teşkilatlarının tamamını kapsayan siyasi parti tüzel kişiliğine yönelik olup Mahkemenin siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatlarının dağılma hâllerinin tespiti görevi bulunmamaktadır.

8. Açıklanan nedenlerle Genç Parti Of İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine yönelik talebin Mahkemenin görevsizliği nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

II. HÜKÜM

Genç Parti Of İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine yönelik talebin görevsizlik nedeniyle REDDİNE 11/7/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	

Esas Sayısı : 2017/87 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/1
Karar Tarihi : 13/2/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Millet ve Adalet Partisi 2017 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Millet ve Adalet Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2017 yılı kesin hesabına ilişkin belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Sadettin CEYHAN tarafından Heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Parti, göndermiş olduğu 2017 yılı Genel Merkez kesin hesabına göre yıl içinde 160,67 TL gelir elde etmiş ve aynı miktarda gider gerçekleştirmiştir.

3. Ayrıca Parti teşkilatlandığı kırk beş il örgütüne ait kesin hesabı sunmamıştır.

4. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il ve ilçe başkanlıklarına ait binaların kendi mülkü veya kira olması gerekmektedir. Şayet parti yetkililerine ait binalarda siyasi faaliyette bulunuluyor ise (genel merkez, il, ilçe teşkilatının faaliyette bulunduğu binalar) bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

5. Parti yetkililerinin sundukları kesin hesapta Genel Merkeze ait çok düşük miktarda gelir ve gider gerçekleştiği belirtilmiş, teşkilat kurulmuş olan kırk beş il örgütüne ilişkin herhangi bir gelir ve gider de gösterilmemiştir. Parti Genel Merkezi ve il örgütleri faaliyette olduğuna göre bu teşkilatlara ait en azından yönetim giderlerinin (kira, su, elektrik, telefon, kırtasiye vb.) bulunması gerekir. Partinin gider olarak göstermiş olduğu tutarla siyasi faaliyetlerini karşılaması mümkün değildir. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulmuş olduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinde yer alan bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği ve 70. maddesinde bulunan bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına yapılacağı hükümlerine aykırı davranılmıştır.

6. Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

7. Diğer taraftan, ibraz ettiği gelir ve gider ile siyasi parti faaliyetlerini yürütmesi mümkün olmayan Parti Genel Merkez hesabının ve herhangi bir bilgi ve belge sunulmayan il örgütlerine ait kesin hesabın denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2017 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesi mümkün değildir.

III. SONUÇ

Millet ve Adalet Partisinin 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması ve il örgütlerinin kesin hesaplarının sunulmaması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi

uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

B. Parti Genel Merkez hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2017 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

13/2/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Burhan ÜSTÜN	Başkanvekili Engin YILDIRIM
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Serruh KALELİ	Üye Recep KÖMÜRCÜ
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Hasan Tahsin GÖKCAN	Üye Kadir ÖZKAYA
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2018/8 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/2
Karar Tarihi : 13/2/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Güven Adalet ve Aydınlık Partisi 2017 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Güven Adalet ve Aydınlık Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2017 yılı kesin hesabına ilişkin belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Sadettin CEYHAN tarafından Heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Parti göndermiş olduğu 2017 yılı Genel Merkez kesin hesabına göre yıl içinde 825,00 TL gelir elde etmiş ve aynı miktarda gider gerçekleştirmiştir.

3. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il ve ilçe başkanlıklarına ait binaların ya kendi mülkü veya kira olması gerekmektedir. Şayet parti yetkililerine ait binalarda siyasi faaliyette bulunuluyor ise (genel merkez, il, ilçe teşkilatının faaliyette bulunduğu binalar) bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

4. Parti yetkililerinin sundukları kesin hesapta, Genel Merkeze ait çok düşük miktarda gelir ve gider gerçekleştiği belirtmişlerdir. Parti Genel

Merkezi faaliyette olduğuna göre bu teşkilata ait en azından yönetim giderlerinin (kira, su, elektrik, telefon, kırtasiye vb.) bulunması gerekir. Partinin gider olarak göstermiş olduğu tutarla siyasi faaliyetlerini karşılaması mümkün değildir. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulmuş olduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinde yer alan bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliğinin adına elde edileceği ve 70. maddesinde bulunan bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliğinin adına yapılacağı hükümlerine aykırı davranılmıştır.

5. Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Diğer taraftan ibraz ettiği gelir ve gider ile siyasi parti faaliyetlerini yürütmesi mümkün olmayan Parti Genel Merkez hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2017 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesi mümkün değildir.

III. SONUÇ

Güven Adalet ve Aydınlık Partisinin 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

B. Parti Genel Merkez hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2017 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

13/2/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Burhan ÜSTÜN	Başkanvekili Engin YILDIRIM
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Serruh KALELİ	Üye Recep KÖMÜRCÜ
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Hasan Tahsin GÖKCAN	Üye Kadir ÖZKAYA
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2018/20 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/3
Karar Tarihi : 13/2/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

As Parti 2017 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. As Partinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2017 yılı kesin hesabına ilişkin belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Sadettin CEYHAN tarafından Heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Parti Genel Başkanı tarafından gönderilen yazıda yıl içinde hiçbir gelir ve gider olmadığı ifade edilmiştir.

3. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinde "*Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin Kanuni uygunluğunu denetler…./ Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir./…*" hükmü, 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise siyasi partilerin "*74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden*

sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezası" verileceği hükmü yer almıştır.

4. Genel Merkez hesap cetveli ile Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış, Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararı göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

5. Ayrıca Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Diğer taraftan Parti Genel Merkez kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2017 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesi mümkün değildir.

III. SONUÇ

As Partinin 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Genel Merkeze ait 2017 yılı kesin hesabı ile Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış, Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararın gönderilmemesi nedeniyle 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 74. maddesi ve aynı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

B. Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

C. Parti Genel Merkez kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2017 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

13/2/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Burhan ÜSTÜN	Başkanvekili Engin YILDIRIM
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Serruh KALELİ	Üye Recep KÖMÜRCÜ
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Hasan Tahsin GÖKCAN	Üye Kadir ÖZKAYA
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2018/24 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/4
Karar Tarihi : 13/2/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

1923 Cumhuriyet Partisi 2017 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. 1923 Cumhuriyet Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2017 yılı kesin hesabına ilişkin belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Sadettin CEYHAN tarafından Heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Parti göndermiş olduğu 2017 yılı Genel Merkez kesin hesabına göre yıl içinde 274,93 TL gelir elde etmiş ve aynı miktarda gider gerçekleştirmiştir.

3. Ayrıca Parti, teşkilatlandığı iki il örgütüne ait kesin hesabı sunmamıştır.

4. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il ve ilçe başkanlıklarına ait binaların kendi mülkü veya kira olması gerekmektedir. Şayet parti yetkililerine ait binalarda siyasi faaliyette bulunuluyor ise (genel merkez, il, ilçe teşkilatının faaliyette bulunduğu binalar) bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

5. Parti yetkililerinin sundukları kesin hesapta, Genel Merkeze ait çok düşük miktarda gelir ve gider gerçekleştiği belirtilmiş; teşkilat kurulmuş olan kırk beş il örgütüne ilişkin herhangi bir gelir ve gider de gösterilmemiştir. Parti Genel Merkezi ve il örgütleri faaliyette olduğuna göre bu teşkilatlara ait en azından yönetim giderlerinin (kira, su, elektrik, telefon, kırtasiye vb.) bulunması gerekir. Partinin gider olarak göstermiş olduğu tutarla siyasi faaliyetlerini karşılaması mümkün değildir. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulmuş olduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinde yer alan bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği ve 70. maddesinde bulunan bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına yapılacağı hükümlerine aykırı davranılmıştır.

6. Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

7. Diğer taraftan ibraz ettiği gelir ve gider ile siyasi parti faaliyetlerini yürütmesi mümkün olmayan Parti Genel Merkez hesabının ve herhangi bir bilgi ve belge sunulmayan il örgütlerine ait kesin hesabın denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2017 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesi mümkün değildir.

III. SONUÇ

1923 Cumhuriyet Partisinin 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması ve il örgütlerinin kesin hesaplarının sunulmaması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi

uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

B. Parti Genel Merkez hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2017 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

13/2/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Burhan ÜSTÜN	Başkanvekili Engin YILDIRIM
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Serruh KALELİ	Üye Recep KÖMÜRCÜ
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Hasan Tahsin GÖKCAN	Üye Kadir ÖZKAYA
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2018/29 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/5
Karar Tarihi : 13/2/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Doğru Yol Partisi 2017 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Doğru Yol Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2017 yılı kesin hesabına ilişkin belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Sadettin CEYHAN tarafından Heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Parti Genel Başkanı tarafından gönderilen yazıda yıl içinde hiçbir gelir ve gider olmadığı ifade edilmiştir.

3. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinde "*Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin Kanuni uygunluğunu denetler…./ Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir./…*" hükmü, 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise siyasi partilerin "*74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden*

sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezası" verileceği hükmü yer almıştır.

4. Genel Merkez hesap cetveli ile Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış, Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararı göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

5. Ayrıca Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Diğer taraftan Parti Genel Merkez kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2017 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesi mümkün değildir.

III. SONUÇ

Doğru Yol Partisinin 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Genel Merkeze ait 2017 yılı kesin hesabı ile Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış, Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararın gönderilmemesi nedeniyle 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 74. maddesi ve aynı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

B. Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

C. Parti Genel Merkez kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2017 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

13/2/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Burhan ÜSTÜN	Başkanvekili Engin YILDIRIM
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Serruh KALELİ	Üye Recep KÖMÜRCÜ
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Hasan Tahsin GÖKCAN	Üye Kadir ÖZKAYA
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2018/70 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/6
Karar Tarihi : 13/2/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Türkiye Birlik Partisi 2016 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Türkiye Birlik Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2016 yılı kesin hesabına ilişkin belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Sadettin CEYHAN tarafından Heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Parti tarafından sadece Genel Başkan tarafından imzalanan ve 2016 yılı içinde elde edilen toplam gelir ve gider miktarının neler olduğunu açıklayan bir yazı gönderilmiştir. Genel Merkez ve il örgütlerinin 2016 yılı kesin hesapları Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış, Parti Genel Merkez kesin hesabının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin karar; yıl içinde edindiği taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleriyle edinim tarihlerini ve şekillerini gösteren liste, yıl sonu kasa sayım tutanağı ve banka mutabakat yazıları ise gönderilmemiştir.

3. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinde "*Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin Kanuni uygunluğunu denetler…./ Siyasi partilerin genel*

başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir./…" hükmü, 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise siyasi partilerin *"74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezası"* verileceği hükmü yer almıştır.

4. Genel Merkez hesap cetveli ile Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış, Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararı göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

5. Ayrıca Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Diğer taraftan Parti Genel Merkez kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2016 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesi mümkün değildir.

III. SONUÇ

Türkiye Birlik Partisinin 2016 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Genel Merkeze ait 2016 yılı kesin hesabı ile Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış, Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararın gönderilmemesi nedeniyle 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi

Partiler Kanunu'nun 74. maddesi ve aynı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

B. Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

C. Parti Genel Merkez kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2016 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

13/2/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Burhan ÜSTÜN	Başkanvekili Engin YILDIRIM
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Serruh KALELİ	Üye Recep KÖMÜRCÜ
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Hasan Tahsin GÖKCAN	Üye Kadir ÖZKAYA
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2018/71 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/7
Karar Tarihi : 13/2/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Türkiye Birlik Partisi 2017 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Türkiye Birlik Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2017 yılı kesin hesabına ilişkin belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Sadettin CEYHAN tarafından Heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Parti tarafından sadece Genel Başkan tarafından imzalanan ve 2017 yılı içinde elde edilen toplam gelir ve gider miktarının neler olduğunu açıklayan bir yazı gönderilmiştir. Genel Merkez ve il örgütlerinin 2017 yılı kesin hesapları, Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış; Parti Genel Merkez kesin hesabının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin karar, yıl içinde edindiği taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleriyle edinim tarihlerini ve şekillerini gösteren liste, yıl sonu kasa sayım tutanağı ve banka mutabakat yazıları ise gönderilmemiştir.

3. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinde "*Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin Kanuni uygunluğunu denetler…./ Siyasi partilerin genel*

başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir./…" hükmü, 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise siyasi partilerin *"74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezası"* verileceği hükmü yer almıştır.

4. Genel Merkez hesap cetveli ile Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış, Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararı göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

5. Ayrıca Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Diğer taraftan Parti Genel Merkez kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2017 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesi mümkün değildir.

III. SONUÇ

Türkiye Birlik Partisinin 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Genel Merkeze ait 2017 yılı kesin hesabı ile Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış, Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararın gönderilmemesi nedeniyle 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi

Partiler Kanunu'nun 74. maddesi ve aynı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

B. Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

C. Parti Genel Merkez kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2017 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

13/2/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Burhan ÜSTÜN	Başkanvekili Engin YILDIRIM
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Serruh KALELİ	Üye Recep KÖMÜRCÜ
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Hasan Tahsin GÖKCAN	Üye Kadir ÖZKAYA
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2018/72 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/8
Karar Tarihi : 13/2/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Türkiye Ekonomi ve Kalkınma Partisi 2017 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Türkiye Ekonomi ve Kalkınma Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2017 yılı kesin hesabına ilişkin belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Sadettin CEYHAN tarafından Heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Parti Genel Başkanı tarafından gönderilen yazıda yıl içinde hiçbir gelir ve gider olmadığı ifade edilmiştir.

3. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinde "*Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin Kanuni uygunluğunu denetler…./ Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini*

de belirten listeleri eklenir./…" hükmü, 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise siyasi partilerin "*74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezası"* verileceği hükmü yer almıştır.

4. Genel Merkez hesap cetveli ile Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış, Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin karar ve aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

5. Ayrıca Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Diğer taraftan Parti Genel Merkez kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2017 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesi mümkün değildir.

III. SONUÇ

Türkiye Ekonomi ve Kalkınma Partisinin 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Genel Merkeze ait 2017 yılı kesin hesabı ile Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış, Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararın ve Partinin 2017 yılında edindiği taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleriyle edinim tarihlerini ve şekillerini gösteren listenin gönderilmemesi nedeniyle 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 74. maddesi ve

aynı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

B. Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

C. Parti Genel Merkez kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2017 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

13/2/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Burhan ÜSTÜN	Başkanvekili Engin YILDIRIM
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Serruh KALELİ	Üye Recep KÖMÜRCÜ
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Hasan Tahsin GÖKCAN	Üye Kadir ÖZKAYA
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2018/73 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/9
Karar Tarihi : 13/2/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Evrensel Yol Partisi 2017 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Evrensel Yol Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2017 yılı kesin hesabına ilişkin belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Sadettin CEYHAN tarafından Heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Parti Genel Başkanı tarafından gönderilen yazıda yıl içinde hiçbir gelir ve gider olmadığı ifade edilmiştir.

3. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinde "*Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin Kanuni uygunluğunu denetler…./ Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri*

ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir./…" hükmü, 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise siyasi partilerin *"74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezası"* verileceği hükmü yer almıştır.

4. Genel Merkez hesap cetveli ile Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış, Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin karar ve aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

5. Ayrıca Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Diğer taraftan Parti Genel Merkez kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2017 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesi mümkün değildir.

III. SONUÇ

Evrensel Yol Partisinin 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Genel Merkeze ait 2017 yılı kesin hesabı ile Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış, Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararın ve Partinin 2017 yılında edindiği taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleriyle edinim tarihlerini ve şekillerini gösteren listenin gönderilmemesi nedeniyle

22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 74. maddesi ve aynı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

B. Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

C. Parti Genel Merkez kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2017 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

13/2/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Burhan ÜSTÜN	Başkanvekili Engin YILDIRIM
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Serruh KALELİ	Üye Recep KÖMÜRCÜ
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Hasan Tahsin GÖKCAN	Üye Kadir ÖZKAYA
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2018/74 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/10
Karar Tarihi : 13/2/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Milliyetçi Türkiye Partisi 2017 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Milliyetçi Türkiye Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2017 yılı kesin hesabına ilişkin belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Sadettin CEYHAN tarafından Heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Parti göndermiş olduğu 2017 yılı Genel Merkez kesin hesabına göre yıl içinde 205,67 TL gelir elde etmiş ve aynı miktarda gider gerçekleştirmiştir.

3. Ayrıca Parti, teşkilatlandığı on bir il örgütüne ait kesin hesabı sunmamıştır.

4. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il ve ilçe başkanlıklarına ait binaların kendi mülkü veya kira olması gerekmektedir. Şayet parti yetkililerine ait binalarda siyasi faaliyette bulunuluyor ise (genel merkez, il, ilçe teşkilatının faaliyette bulunduğu binalar) bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

5. Parti yetkililerinin sundukları kesin hesapta, Genel Merkeze ait çok düşük miktarda gelir ve gider gerçekleştiği belirtilmiş; teşkilat kurulmuş olan on bir il örgütüne ilişkin herhangi bir gelir ve gider de gösterilmemiştir. Parti Genel Merkezi ve il örgütleri faaliyette olduğuna göre bu teşkilatlara ait en azından yönetim giderlerinin (kira, su, elektrik, telefon, kırtasiye vb.) bulunması gerekir. Partinin gider olarak göstermiş olduğu tutarla siyasi faaliyetlerini karşılaması mümkün değildir. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulmuş olduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinde yer alan bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği ve 70. maddesinde bulunan bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına yapılacağı hükümlerine aykırı davranılmıştır.

6. Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

7. Diğer taraftan ibraz ettiği gelir ve gider ile siyasi parti faaliyetlerini yürütmesi mümkün olmayan Parti Genel Merkez hesabının ve herhangi bir bilgi ve belge sunulmayan il örgütlerine ait kesin hesabın denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2017 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesi mümkün değildir.

III. SONUÇ

Milliyetçi Türkiye Partisinin 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması ve il örgütlerinin kesin hesaplarının sunulmaması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı

Siyasi Partiler Kanunu'nun 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

B. Parti Genel Merkez hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2017 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

13/2/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Burhan ÜSTÜN	Başkanvekili Engin YILDIRIM
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Serruh KALELİ	Üye Recep KÖMÜRCÜ
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Hasan Tahsin GÖKCAN	Üye Kadir ÖZKAYA
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2018/78 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/11
Karar Tarihi : 13/2/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Türkiye İşçi Partisi 2017 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Türkiye İşçi Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2017 yılı kesin hesabına ilişkin belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Sadettin CEYHAN tarafından Heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Parti Genel Başkanı tarafından gönderilen yazıda yıl içinde hiçbir gelir ve gider olmadığı ifade edilmiştir.

3. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinde "*Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin Kanuni uygunluğunu denetler…./ Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir./…*" hükmü, 111.

maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise siyasi partilerin "*74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezası"* verileceği hükmü yer almıştır.

4. Genel Merkez hesap cetveli ile Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış, Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin karar ve aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

5. Ayrıca Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Diğer taraftan Parti Genel Merkez kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2017 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesi mümkün değildir.

III. SONUÇ

Türkiye İşçi Partisinin 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Genel Merkeze ait 2017 yılı kesin hesabı ile Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış, Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararın ve Partinin 2017 yılında edindiği taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleriyle edinim tarihlerini ve şekillerini gösteren listenin gönderilmemesi nedeniyle 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 74. maddesi ve

aynı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

B. Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

C. Parti Genel Merkez kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2017 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

13/2/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Burhan ÜSTÜN	Başkanvekili Engin YILDIRIM
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Serruh KALELİ	Üye Recep KÖMÜRCÜ
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Hasan Tahsin GÖKCAN	Üye Kadir ÖZKAYA
Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2015/37 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/12
Karar Tarihi : 16/10/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Adalet ve Kalkınma Partisinin 2014 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Alparslan ALTAN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA ve Rıdvan GÜLEÇ'in katılımlarıyla 26/5/2016 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Adalet ve Kalkınma Partisinin 2014 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Adalet ve Kalkınma Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2014 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler

üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2014 yılı gelirlerinin 308.105.859,56 TL, giderler toplamının 391.665.639,25 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2014 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu; bu hâliyle 2014 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 183.842.833,28 TL olup bunun 6.596.525,42 TL'si parti mal varlığı gelirlerinden, 177.130.328,00 TL'si devlet yardımlarından, 3.169,44 TL'si bağış ile yardım gelirlerinden ve 22.810,42 TL'si diğer gelirlerden oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Partinin 2014 yılında il örgütlerine ilişkin gelirleri toplamı 124.263.026,28 TL olup bunun 81.960,87 TL'si üye giriş aidatlarından, 3.235.788,78 TL'si üye yıllık aidatlarından, 2.292.435,47 TL'si aday adaylığı özel aidatlarından, 291.600,00 TL'si satış gelirlerinden, 77.987.230,00 TL'si Genel Merkez yardımlarından, 83.677,62 TL'si Parti mal varlığı

gelirlerinden, 38.077.250,12 TL'si bağış ve yardım gelirlerinden ve 2.213.083,42 TL'si diğer gelirlerden oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2014 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 241.891.362,02 TL olup bunun 13.656.445,94 TL'si personel giderlerinden, 2.727.381,53 TL'si kira giderlerinden, 1.427.866,08 TL'si haberleşme giderlerinden, 396.089,92 TL'si basılı kâğıt, kırtasiye ve diğer giderlerinden, 2.669.267,46 TL'si ısıtma aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 679.048,46 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 77.987.230,00 TL'si teşkilata yardım giderlerinden, 2.004.905,18 TL'si seyahat giderlerinden, 899.969,03 TL'si taşıma vasıta giderlerinden, 19.756.253,46 TL'si basın yayın ve tanıtma giderlerinden, 408.043,01 TL'si vergi, sigorta, noter ve mahkeme giderlerinden, 109.502.953,13 TL'si seçim giderlerinden, 9.775.908,82 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Partinin 2014 yılında il örgütlerine ilişkin giderler toplamı 149.774.277,23 TL olup bunun 7.762.937,58 TL'si personel giderlerinden, 12.848.931,71 TL'si kira giderlerinden, 7.249.437,39 TL'si haberleşme giderlerinden, 3.452.213,91 TL'si basılı kâğıt, kırtasiye ve diğer giderlerinden, 6.592.599,43 TL'si ısıtma, aydınlatma, temizlik giderlerinden, 23.592.135,83 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 1.374.433,24 TL'si teşkilata yardım giderlerinden, 2.695.858,83 TL'si seyahat giderlerinden, 7.129.188,01 TL'si taşıma vasıta giderlerinden, 9.224.419,34 TL'si basın yayın

ve tanıtım giderlerinden, 4.217.605,45 TL'si vergi, sigorta, noter ve mahkeme giderlerinden, 2.824.644,59 TL'si gelir getirici malzeme giderlerinden, 50.620.332,35 TL'si seçim giderlerinden ve 10.189.539,57 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin 2014 yılı kesin hesap çizelgelerinin gider bölümü üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2014 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede 150.000,00 TL tutarında taşınmaz mal ve 5.942.369,73 TL tutarındaki taşınır mal, menkul kıymet ve telif hakkı ediniminin olduğu anlaşılmıştır.

15. Yapılan incelemede Partinin 2014 yılı içinde edindiği 150.000,00 TL tutarında taşınmaz mal ile 5.942.369,73 TL tutarındaki taşınır mal, menkul kıymet ve telif hakkı ediniminin 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Adalet ve Kalkınma Partisinin 2014 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2014 yılı kesin hesabında gösterilen 308.105.859,56 TL gelir, 391.665.639,25 TL gider toplamının ve ayrıca yıl içinde edinilen 6.092.369,73 TL tutarındaki taşınmaz mal ve taşınır mal, menkul kıymet ve telif hakkının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Engin YILDIRIM	Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye	Üye	Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR	Recep KÖMÜRCÜ	Burhan ÜSTÜN

Üye	Üye	Üye
Hicabi DURSUN	Celal Mümtaz AKINCI	Muammer TOPAL

Üye	Üye	Üye
M. Emin KUZ	Kadir ÖZKAYA	Rıdvan GÜLEÇ

Üye	Üye
Recai AKYEL	Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye	Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU	Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2015/55 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/13
Karar Tarihi : 16/10/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Milliyetçi Hareket Partisinin 2014 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Alparslan ALTAN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA ve Rıdvan GÜLEÇ'in katılımlarıyla 26/5/2016 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Milliyetçi Hareket Partisinin 2014 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Milliyetçi Hareket Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2014 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler

üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2014 yılı gelirlerinin 64.120.608,98 TL, giderler toplamının 62.213.737,58 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2014 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu; bu hâliyle 2014 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 48.037.425,89 TL olup bunun 1.266.664,98 TL'si faiz ve nemalandırma gelirlerinden, 46.233.934,00 TL'si devlet yardımlarından, 420.407,00 TL'si demirbaş satış gelirlerinden, 24.480,00 TL'si milletvekili aidat gelirlerinden, 60.604,32 TL'si önceki yıldan devreden alacak taahhütlerinin tahsilinden ve 31.335,59 TL'si diğer gelirlerden oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Partinin 2014 yılında il örgütlerine ilişkin gelirleri toplamı 16.083.183,09 TL olup bunun 216.193,00 TL'si üye giriş aidatından, 1.331.962,96 TL'si üye yıllık aidatından, 8.243.077,00 TL'si bağışlardan,

6.233.500,00 TL'si Genel Merkez yardımlarından, 3.290,13 TL'si faiz ve nemalandırma gelirlerinden, 54.900,00 TL'si milletvekili aday aidatı gelirlerinden ve 260,00 TL'si diğer gelirlerden oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2014 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 46.279.025,14 TL olup bunun 5.492.088,24 TL'si personel giderlerinden, 213.337,03 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 645.311,47 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 1.204.898,87 TL'si haberleşme giderlerinden, 1.115.352,20 TL'si taşıma giderlerinden, 567.121,90 TL'si seyahat giderlerinden, 177.312,50 TL'si kira giderlerinden, 1.304.521,69 TL'si bakım onarım giderlerinden, 742.235,54 TL'si ısınma aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 368.147,50 TL'si vergi, sigorta, noter giderlerinden, 3.074.699,63 TL'si demirbaş giderlerinden, 6.233.500,00 TL'si teşkilata yardım giderlerinden, 124.172,51 TL'si araştırma, geliştirme ve eğitim giderlerinden, 341.377,19 TL'si toplantı giderlerinden, 24.302.758,06 TL'si seçim giderlerinden ve 372.190,81 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Partinin 2014 yılında il örgütlerine ilişkin giderler toplamı 15.934.712,44 TL olup bunun 146.846,24 TL'si personel giderlerinden, 1.282.307,33 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 471.086,94 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 856.992,31 TL'si haberleşme giderlerinden, 249.351,75 TL'si taşıma giderlerinden, 197.448,70 TL'si seyahat giderlerinden, 2.852.523,74 TL'si kira giderlerinden, 353.774,75 TL'si bakım

ve onarım giderlerinden, 1.042.476,97 TL'si ısınma, aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 137.304,45 TL'si vergi, sigorta ve noter giderlerinden, 235.871,46 TL'si demirbaş giderlerinden, 1.371.722,98 TL'si teşkilata yardım giderlerinden, 363.036,54 TL'si bayrak, rozet ve afiş giderlerinden, 23.544,25 TL'si araştırma geliştirme ve eğitim giderlerinden, 303.145,13 TL'si toplantı giderlerinden, 3.910.653,17 TL'si seçim giderlerinden ve 2.136.625,73 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin 2014 yılı kesin hesap çizelgelerinin gider bölümü üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2014 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede 225.000,00 TL tutarında taşınmaz mal ve 3.085.456,09 TL tutarındaki taşınır mal, menkul kıymet ve telif hakkı ediniminin olduğu anlaşılmıştır.

15. Yapılan incelemede Partinin 2014 yılı içinde edindiği 225.000,00 TL tutarında taşınmaz mal ile 3.085.456,09 TL tutarındaki taşınır mal, menkul kıymet ve telif hakkı ediniminin 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Milliyetçi Hareket Partisinin 2014 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2014 yılı kesin hesabında gösterilen 64.120.608,98 TL gelir, 62.213.737,58 TL gider toplamının ve ayrıca yıl içinde edinilen 3.310.456,09 TL tutarındaki taşınmaz mal ve taşınır mal, menkul kıymet ve telif hakkının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Engin YILDIRIM	Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye	Üye	Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR	Recep KÖMÜRCÜ	Burhan ÜSTÜN

Üye	Üye	Üye
Hicabi DURSUN	Celal Mümtaz AKINCI	Muammer TOPAL

Üye	Üye	Üye
M. Emin KUZ	Kadir ÖZKAYA	Rıdvan GÜLEÇ

Üye	Üye
Recai AKYEL	Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye	Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU	Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2015/69 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/16
Karar Tarihi : 16/10/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Büyük Turan Hareketi Partisinin 2014 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Alparslan ALTAN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA ve Rıdvan GÜLEÇ'in katılımlarıyla 26/5/2016 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağı sorunu görüşülmüştür.

2. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde *"İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesinhesaplar, merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir"* denilmiş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da "*Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.*" denilerek il örgütlerinden gönderilen

kesin hesaplar ile parti genel merkezine ilişkin kesin hesabın Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı ve birleştirileceği, birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Büyük Turan Hareketi Partisi, Genel Merkez Kesin Hesap Cetveli'ni 22/7/2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuş; dolayısıyla 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesindeki *"…Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar"* amir hükmüne uymamıştır.

4. 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde siyasi partilerin *74'üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezasının* verileceği öngörülmektedir.

5. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi hükümlerine aykırı hareket eden Parti sorumluları hakkında Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Diğer taraftan Büyük Turan Hareketi Partisinin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi parti teşkilat listesinde aktif görünmesine rağmen teşkilatlanmış olduğu illerden birine ait 2014 yılı kesin hesabını, Parti genel sekreteri ve genel saymanının imzasını taşıyan yıl sonu kasa mevcudunu gösteren kasa sayım tutanağını ve banka hesaplarına ilişkin banka yetkililerince onaylanmış banka mutabakat yazılarını, 2014 yılı birleştirilmiş Kesin Hesap Cetveli'ni, yıl içinde edinilen ve değeri 100 TL'yi geçen taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ve hak edinimine ilişkin listeyi göndermediği tespit edilmiştir.

7. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilecektir. Şayet parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

8. Ayrıca partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması vb. birtakım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

9. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinin birinci fıkrasında bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği, 70. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılacağı, 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de siyasi partilerin 75. madde gereğince yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre Parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini Partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle Parti tüzel kişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

10. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olmaktadır.

11. Mahkemeye bilgilerin istenen şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olarak nitelendirildiğinden 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

12. Bu itibarla Büyük Turan Hareketi Partisinin 2014 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesapların sunulması nedeniyle işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine bilgilerin istenen sürede verilmemesi nedeniyle Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

- Anayasa Mahkemesine bilgilerin istenen şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olarak nitelendirildiğinden Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

13. Büyük Turan Hareketi Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2014 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Kanun'un ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

14. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2014 yılı gelirler toplamının 7.581,92 TL, giderler toplamının 7.530,00 TL olduğu anlaşılmaktadır.

15. Partinin 2014 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu; bu hâliyle 2014 yılı kesin

hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

Genel Merkez Gelirleri

16. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 7.581,92 TL olup bunun 4.131,92 TL'si bağışlardan, 3.450,00 TL'si ise yardımlardan oluşmaktadır.

17. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

Genel Merkez Giderleri

18. Genel Merkez giderleri toplamı 7.530 TL olup bunun 600 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 270 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 960 TL'si haberleşme giderlerinden, 5.100 TL'si kira giderlerinden, 480 TL'si ısınma aydınlatma ve temizlik giderlerinden ve 120 TL'si vergi, sigorta, noter giderlerinden oluşmaktadır.

19. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

20. Partinin 2014 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Büyük Turan Hareketi Partisinin 2014 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2014 yılı kesin hesabında gösterilen 7.581,92 TL gelir, 7.530,00 TL gider toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ

Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2015/71 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/17
Karar Tarihi : 16/10/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Milliyetçi Türkiye Partisinin 2014 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Alparslan ALTAN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA ve Rıdvan GÜLEÇ'in katılımlarıyla 26/5/2016 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağı sorunu görüşülmüştür.

2. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde *"İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesinhesaplar, merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir"* denilmiş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da "S*iyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.*" denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile parti genel merkezine ilişkin kesin hesabın Merkez Karar

ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı ve birleştirileceği, birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Milliyetçi Türkiye Partisi, Genel Merkeze ait Kesin Hesap Cetveli'ni 7/8/2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuş; dolayısıyla 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasındaki *"…Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na vermek zorundadırlar*" amir hükmüne uymamıştır.

4. 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde *74'üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezasının* verileceği öngörülmektedir.

5. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi hükümlerine aykırı hareket eden Parti sorumluları hakkında Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Diğer taraftan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi parti teşkilat listesinde aktif görünmesine rağmen Milliyetçi Türkiye Partisinin teşkilatlanmış olduğu üç ile ait 2014 yılı kesin hesabını göndermediği tespit edilmiştir.

7. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilecektir. Şayet parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

8. Ayrıca partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması vb. birtakım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

9. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinin birinci fıkrasında bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği, 70. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılacağı, 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre Parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini Partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle Parti tüzel kişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

10. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olmaktadır.

11. Mahkemeye bilgilerin istenen şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olarak nitelendirildiğinden 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

12. Bu itibarla Milliyetçi Türkiye Partisinin 2014 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesapların sunulması dolayısıyla işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine, istenen bilgilerin istendiği sürede verilmemesi nedeniyle Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

- Anayasa Mahkemesine istenen bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olarak nitelendirildiğinden Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

13. Milliyetçi Türkiye Partisinin, Anayasa Mahkemesine verdiği 2014 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Kanun'un ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

14. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelere göre Parti 2014 yılında 3 TL gelir elde etmiş ve aynı miktarda gider gerçekleştirmiştir.

15. Parti yetkililerinin sundukları kesin hesapta, Genel Merkez teşkilatına ilişkin çok düşük miktarda gelir ve gider gerçekleştiği belirtilmiştir. Parti Genel Merkezi faaliyette olduğuna göre bu teşkilata ait en azından yönetim giderlerinin (kira, su, elektrik, telefon, kırtasiye vb.) olması gerekir. Partinin gider olarak göstermiş olduğu tutarla siyasi faaliyetlerini karşılaması mümkün değildir.

16. İbraz ettiği gelir ve gider ile siyasi parti faaliyetlerini yürütmesi mümkün olmayan Parti Genel Merkezine ait kesin hesabın denetimi

gerçekleştirilemediğinden Partinin 2014 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına karar vermek gerekmiştir.

IV. SONUÇ

Milliyetçi Türkiye Partisinin 2014 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Siyasi faaliyetlerinin karşılanması mümkün olmayan miktarda gelir ve gider ibraz edilen Parti Genel Merkez kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2014 yılı hesabının 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına 16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ
Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ	

Esas Sayısı : 2016/3 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/18
Karar Tarihi : 16/10/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Sosyal Demokrat Partinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 31/5/2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Sosyal Demokrat Parti 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Sosyal Demokrat Partinin, Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde

yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2015 yılı gelirlerinin 7.270 TL, giderler toplamının 11.333,66 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2015 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu; bu hâliyle 2015 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 7.270,00 TL olup bunun 1.000,00 TL'si üye yıllık aidatından ve 6.270,00 TL'si bağışlardan oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

Genel Merkez Giderleri

8. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 11.333,66 TL olup bunun 500 TL'si temizlik giderlerinden, 1.121,46 TL'si haberleşme giderlerinden, 164,30 TL'si elektrik giderlerinden, 375,00 TL'si bina aidat giderlerinden, 7.875 TL'si kira giderlerinden, 175 TL'si tamir bakım onarım giderlerinden, 195 TL'si ısınma giderlerinden, 145,43 TL'si vergi, harç, noter giderlerinden, 34,97 TL'si su giderlerinden, 747,50 TL'si geçen yıldan kalan borç ödemelerinden oluşmaktadır.

9. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

10. Partinin 2015 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede herhangi bir taşınmaz mal ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır mal ve menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Sosyal Demokrat Partinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

2015 yılı kesin hesabında gösterilen 7.270 TL gelir, 11.333,66 TL gider toplamının eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ
Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ	

Esas Sayısı : 2016/8 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/19
Karar Tarihi : 16/10/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Ebedi Nizam Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 31/5/2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Ebedi Nizam Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılması için Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri gönderilmesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Ebedi Nizam Partisinin, Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde

yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2015 yılı gelirlerinin 23.237,00 TL, giderlerinin 23.271,67 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2015 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu; bu hâliyle 2015 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 17.692,00 TL olup bunun tamamı üye aidatlarından oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Partinin 2015 yılında il örgütlerine ilişkin gelirleri 5.545,00 TL olup bunun tamamı aidatlardan oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2015 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 17.692,97 TL olup bunun 846,30 TL'si haberleşme giderlerinden, 12.150,00 TL'si kira giderlerinden, 360,00 TL'si bakım onarım giderlerinden, 1.229,57 TL'si ısınma, aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 3.107,10 TL'si vergi, sigorta, noter giderlerinden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Partinin 2015 yılında il örgütlerine ilişkin giderler toplamı 5.578,70 TL olup bunun 387,20 TL'si haberleşme giderlerinden, 732,55 TL'si kira giderlerinden, 4.116,95 TL'si ısınma, aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 342,00 TL'si vergi, sigorta, noter giderlerinden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin 2015 yılı kesin hesap çizelgelerinin gider bölümü üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2015 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede herhangi bir taşınır, taşınmaz mal ve menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Ebedi Nizam Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2015 yılı kesin hesabında gösterilen 23.237,00 TL gelir ve 23.271,67 TL giderin eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983

tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ

Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2016/12 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/21
Karar Tarihi : 16/10/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Gezi Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 31/5/2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağı sorunu görüşülmüştür.

2. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinin "*İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesinhesaplar, merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir.*" denilmiş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da "*Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.*" denilerek il örgütlerinden gönderilen

kesin hesaplar ile Parti Genel Merkezine ilişkin kesin hesabın merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanacağı ve birleştirileceği, birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin de Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi parti teşkilat listesinde aktif görünmesine rağmen Gezi Partisinin teşkilatlandığı üç il ve bağlı ilçe örgütlerine ilişkin 2015 yılı içinde herhangi bir gelir ve giderin gerçekleşmediği ifade edilerek 2015 yılı kesin hesabının gönderilmediği tespit edilmiştir.

4. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilecektir. Şayet parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

5. Ayrıca partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması vb. birtakım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

6. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinin birinci fıkrasında bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği, 70. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılacağı, 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle parti tüzel kişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

7. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olmaktadır.

8. Mahkemeye bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

9. Bu itibarla Gezi Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesapların sunulması dolayısıyla işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine istenen bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olarak nitelendirildiğinden Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

10. Gezi Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından

hazırlanıp Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Kanun'un ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

11. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2015 yılı gelirler toplamının 20.991,52 TL, giderler toplamının ise 22.217,87 TL olduğu anlaşılmaktadır.

12. Partinin 2015 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu; bu hâliyle 2015 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

13. Partinin 2015 yılı kesin hesabının ilk incelemesi 31/5/2017 tarihinde yapılmış ve Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterlerin gönderilmesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmiştir. İlk inceleme kararı Partiye 24/7/2017 tarihinde tebliğ edilmesine rağmen Parti, söz konusu belge ve defterleri verilen süre içinde göndermemiştir.

14. Sayıştay Başkanlığı tarafından Partiye gönderilen 6/7/2018 tarihli yazı ile Genel Merkezin gelir-gider belgeleri ile defterleri tekrar istenilmiş ve gönderilmesi için yedi gün süre verilmiştir. Ancak söz konusu süre içinde Sayıştay Başkanlığına ilgili evraklar yine gönderilmemiştir.

15. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinde "*Bir siyasi partinin bütün gelirleri, o siyasi partinin tüzelkişiliği adına elde edilir./ Siyasi partilerin genel merkezlerinin ve teşkilat kademelerinin gelirleri, parti merkez karar ve yönetim kurulunca bastırılan makbuzlar karşılığında alınır…/ Sağlanan gelirin türü ve miktarıyla, gelirin sağlandığı kimsenin adı, soyadı ve adresi, makbuzu düzenleyenin sıfatı, adı, soyadı ve imzası, makbuzda ve dip koçanlarında yer alır./ Makbuzların asıl kısımlarıyla dip koçanlarında aynı sıra numarası bulunur. Makbuz dip koçanlarının saklama süresi, Anayasa Mahkemesinin ilk inceleme kararının ilgili partiye bildirilme tarihinden itibaren beş yıldır"*; 75. maddesinde *"Anayasa Mahkemesi denetimi sonunda, o siyasi partinin gelir ve giderlerinin doğruluğuna*

ve kanuna uygunluğuna veya kanuna uygun olmayan gelirler ile giderler dolayısıyla da bunların Hazineye gelir kaydedilmesine karar verir" ve 76. maddesinde de *"Bu Kanunun 69 uncu maddesinde belirtilen esaslara aykırı olarak bir siyasi partinin tevsik edilmeyen kaynaklardan gelir sağladığı anlaşılırsa, Anayasa Mahkemesi kararıyla bu gelir Hazineye irat kaydedilir."* hükümleri yer almaktadır.

16. Yine aynı Kanun'un 70. maddesinin üçüncü fıkrasına göre beş milyon liraya kadar olan harcamaların makbuz veya fatura gibi bir belge ile tevsik edilmesi zorunlu olmadığından bu miktarı geçen harcamaların geçerli ve kanıtlayıcı bir belgeye dayanması gerekmektedir. Kanun'un 76. maddesinin dördüncü fıkrasında ise belgelendirilmesi gerektiği hâlde belgelendirilmeyen parti giderleri miktarınca parti mal varlığının Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazineye irat kaydedileceği hükmü bulunmaktadır.

17. Bu hükümlere göre siyasi partilerin kesin hesaplarının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ve defter kayıtlarını Anayasa Mahkemesine sunması gerektiğinden partinin kesin hesabında gösterdiği hâlde belgelendiremediği gelir-gider rakamı kadar parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

18. Ayrıca 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde, siyasi partilerin 75. madde gereğince yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen sorumluları ile aynı madde gereğince istenen bilgileri vermeyen sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezasına hükmedileceği belirtilmiştir.

19. Buna göre 2820 sayılı Kanun'un 75. maddesi hükmüne aykırı olarak Parti Genel Merkezinin gelir-gider belgeleri ile defter kayıtlarını göndermeyerek inceleme ve araştırmayı engelleyen Parti sorumluları hakkında aynı Kanun'un 75. ve 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca gerekli işlemlerin yapılmasını temin için suç duyurusunda bulunulması gerekir.

20. Diğer yandan Parti tarafından Genel Merkezin gelir ve giderlerinin işlendiği defterler de gönderilmemiştir. Parti yetkililerinin defterleri

Anayasa Mahkemesine sunmaması nedeniyle söz konusu defterlerin bulunmadığı kabul edilmiştir.

21. 2820 sayılı Kanun'un 60. maddesinin birinci fıkrasında *"Her kademedeki parti organları üye kayıt defteri, karar defteri, gelen ve giden evrak kayıt defteri, gelir ve gider defteri ile demirbaş eşya defteri tutmak zorundadırlar"*; beşinci fıkrasında *"Parti adına elde edilen gelirlerin alındığı ve yapılan giderlerin ne gibi işlere ve yerlere harcandığı ilgili defterlere sıra ile ve belgeleri de belirtilerek geçirilir"*; altıncı fıkrasında *"Bütün defterlerin sayfaları ve kaç sayfadan ibaret oldukları teşkilatın bulunduğu ilgili seçim kurulu başkanı tarafından mühürlenir ve tasdik edilir."* denilmiş ve aynı Kanun'un 113. maddesinde *"Bu Kanunun 60 ıncı maddesinde yazılı defter ve kayıtları tutmayanlar, altı aydan bir yıla, bu defter ve kayıtları tahrif veya yok edenler veya gizleyenler, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar."* hükmü yer almıştır.

22. Bu itibarla Parti Genel Merkezinin gelir ve giderlerinin kaydedildiği defteri/defterleri ibraz etmeyen Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 60. ve 113. maddeleri uyarınca gerekli işlemlerin yapılmasını temin için suç duyurusunda bulunulması gerektiği sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

23. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 8.360,84 TL olup bunun 1.680 TL'si üye yıllık aidat gelirlerinden, 3.283,30 TL'si bağış gelirlerinden ve 3.397,54 TL'si teşkilat yardım gelirlerinden oluşmaktadır. Parti Genel Merkezinin geçen yıldan devreden nakit miktarının 2.400,47 TL olduğu görülmüştür.

24. Parti, Genel Merkez gelirlerinin kaynağını belgelendirememiştir.

25. Buna göre, Parti Genel Merkezinin 2015 yılı içinde elde ettiği ve belgelendiremediği toplam 10.761,31 TL tutarındaki gelirin Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

2. İl Örgütleri Gelirleri

26. Partinin 2015 yılında il örgütlerine ilişkin gelirleri 12.630,68 TL olup bunun 9.480,00 TL'si üye yıllık aidat gelirlerinden, 1.455 TL'si bağış gelirlerinden, 1.049,77 TL'si teşkilat yardım gelirlerinden ve 645,91 TL'si diğer gelirlerden oluşmaktadır.

27. Parti il örgütlerinin 2015 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

28. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 10.605,66 TL olup bunun 129,51 TL'si bankacılık giderlerinden, 600,38 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 340,90 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 3.305,17 TL'si haberleşme giderlerinden, 5.179,93 TL'si kira giderlerinden ve 1.049,77 TL'si teşkilata yardım giderlerinden oluşmaktadır.

29. Parti, Genel Merkez giderlerini belgelendirememiştir.

30. Buna göre Parti Genel Merkezinin 2015 yılı içinde gerçekleştirdiği ve belgelendiremediği toplam 10.605,66 TL tutarındaki giderin Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

2. İl Örgütleri Giderleri

31. Partinin 2015 yılında il örgütlerine ilişkin giderler toplamı 11.612,21 TL olup bunun 93,99 TL'si bankacılık giderlerinden, 717,80 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 141,50 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 3.585,98 TL'si haberleşme giderlerinden, 3.520,50 TL'si kira giderlerinden, 154,90 TL'si vergi, sigorta ve noter giderlerinden, 3.397,54 TL'si teşkilata yardım giderlerinden oluşmaktadır.

32. Parti il örgütlerinin 2015 yılı kesin hesap çizelgelerinin gider bölümü üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

33. Partinin 2015 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Gezi Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Partinin 2015 yılı kesin hesabında gösterilen 20.991,52 TL gelir ve 22.217,87 TL giderin Hazineye irat kaydedilenler dışında kalan bölümünün eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna,

B. Kesin hesapta gösterilen ve belgelendirilmesi gerektiği hâlde belgelendirilmeyen genel merkeze ait 10.761,31 TL gelir ve 10.605,66 TL gider olmak üzere toplam 21.366,97 TL karşılığı Parti mal varlığının 2820 sayılı Kanun'un 75. ve 76. maddeleri gereğince Hazineye irat kaydedilmesine,

C. Parti Genel Merkezinin gelir-gider belgeleri ile defter kayıtlarının gönderilmemesi inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan Parti sorumluları hakkında aynı Kanun'un 75. ve 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

Ç. Parti Genel Merkezinin defterini/defterlerini ibraz etmeyen Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 60. ve 113. maddesi uyarınca gerekli işlemlerin yapılmasını temin için de Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Engin YILDIRIM	Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye	Üye	Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR	Recep KÖMÜRCÜ	Burhan ÜSTÜN

Üye	Üye	Üye
Hicabi DURSUN	Celal Mümtaz AKINCI	Muammer TOPAL

Üye	Üye	Üye
M. Emin KUZ	Kadir ÖZKAYA	Rıdvan GÜLEÇ

Üye	Üye
Recai AKYEL	Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye	Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU	Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2017/22 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/23
Karar Tarihi : 16/10/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Hak ve Adalet Partisinin 2016 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 4/1/2018 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağı sorunu görüşülmüştür.

2. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde *"İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesinhesaplar, merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir."* denilmiş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da *"Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir."* denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile parti genel merkezine ilişkin kesin hesabın merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanacağı ve birleştirileceği,

birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin de Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi parti teşkilat listesinde aktif görünmesine rağmen Hak ve Adalet Partisinin teşkilatlandığı elli yedi ile ait 2016 yılı kesin hesabının gönderilmediği tespit edilmiştir.

4. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilecektir. Şayet parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

5. Ayrıca partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması vb. birtakım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

6. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinin birinci fıkrasında bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği, 70. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılacağı, 75. maddesinde Anayasa Mahkemesinin kesin hesaplara ilişkin denetim yapma yetkisi ve bu denetimin usulü 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de 75. madde gereğince yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle parti tüzel kişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

7. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olmaktadır.

8. Mahkemeye bilgilerin istenen şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olarak nitelendirildiğinden 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

9. Bu itibarla Hak ve Adalet Partisinin 2016 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesapların sunulması dolayısıyla işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine bilgilerin istenen şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olarak nitelendirildiğinden Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

10. Hak ve Adalet Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2016 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Kanun'un ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

11. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2016 yılı gelirlerinin 9.900 TL, giderler toplamının 8.444,35 TL olduğu anlaşılmaktadır.

12. Partinin 2016 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu; bu hâliyle 2016 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

13. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 9.900 TL olup bunun 3.900 TL'si üye yıllık aidat gelirlerinden, 6.000 TL'si ise bağış gelirlerinden oluşmaktadır.

14. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

15. Parti, il örgütlerinin gelirlerine ilişkin herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

16. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 8.444,35 TL olup bunun 2.100 TL'si kira giderlerinden, 1.517,52 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 1.128,40 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 800 TL'si seyahat giderlerinden, 271,80 TL'si taşıma giderlerinden, 1.551,09 TL'si bakım ve onarım giderlerin ve 1.075,54 TL'si haberleşme giderlerinden oluşmaktadır.

17. Partiye gönderilen yazıyla 2016 yılı yevmiye defterinde kayıtlı olan ve ayrıntısı aşağıdaki tabloda verilen toplam 2.141,15 TL tutarındaki harcamanın Parti amaçları ile ilgisinin açıklanması istenmiştir.

Yevmiye Tarihi	Yevmiye No	Açıklama	Tutar
4.4.2016	7	Çeşitli Giyim Alımları	1.401,15 TL
22.10.2016	26	Ceket, Pantolon ve Bluz Alımı	590,00 TL
22.10.2016	27	Ceket Alımı	150,00 TL
TOPLAM			2.141,15 TL

Parti göndermiş olduğu cevap yazısında, bahsi geçen harcamaların ihtiyaç sahibi öğrencilere, engellilere, fakirlere, kimsesizlere ve şehit ailelerine yönelik olduğunu; ilgili harcamalar hakkında ekte sunulan Merkez Karar Yürütme Kurulu kararlarının bulunduğunu ve bu harcamaların anılan kararlara, Parti kuruluş programına ve Parti Tüzüğü'ne uygun olarak yapıldığını belirtmiştir.

Siyasi partiler tarafından yapılan harcamaların 2820 sayılı Kanun'a aykırılığı iki durumda mümkündür.

Bunlardan ilki, yapılan harcamaların 2820 sayılı Kanun'un 70. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına uygun olmaması durumudur. Söz konusu maddenin birinci fıkrasında siyasi parti giderlerinin parti amaçlarına aykırı olamayacağı, ikinci fıkrasında ise yapılan bütün giderlerin parti tüzel kişiliği adına olacağı düzenlenmiştir. Dolayısıyla parti amaçlarına uygun olmayan ya da parti tüzel kişiliği dışında kişiler adına yapılan giderler 2820 sayılı Kanun'a aykırı hâle gelecektir.

İkinci aykırılık hâli ise yapılan giderlerin 2820 sayılı Kanun'un 76. maddesinin dördüncü fıkrasına göre belgelendirilmemesi hâlidir. Öyle ki yapılan harcama parti amaçlarına uygun olarak parti tüzel kişiliği adına gerçekleştirilse bile eğer belgelendirilemiyorsa anılan Kanun'a aykırılık taşıyacaktır.

Öte yandan Kanun'un 74. maddesinde, Anayasa Mahkemesince yapılacak denetimin siyasi partilerin amaçlarına ulaşmak için yapılmasında fayda görülen faaliyetleri daraltacak veya bu faaliyetlerin yerindeliğini içerecek şekilde yapılamayacağı düzenlenmiştir.

Bu bağlamda Partinin göndermiş olduğu cevap yazısı sonrası Parti amaçlarına uygun olduğu kanaatine varılan ve belgelendirilen harcamalara ilişkin olarak denecek kalmamıştır.

18. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

19. Parti, il örgütlerinin giderlerine ilişkin herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

20. Partinin 2016 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Hak ve Adalet Partisinin 2016 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2016 yılı kesin hesabında gösterilen 9.900 TL gelir ve 8.444,35 TL giderin eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Engin YILDIRIM	Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye	Üye	Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR	Recep KÖMÜRCÜ	Burhan ÜSTÜN

Üye	Üye	Üye
Hicabi DURSUN	Celal Mümtaz AKINCI	Muammer TOPAL

Üye	Üye	Üye
M. Emin KUZ	Kadir ÖZKAYA	Rıdvan GÜLEÇ

Üye	Üye
Recai AKYEL	Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye	Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU	Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2018/18 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/24
Karar Tarihi : 16/10/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Hak ve Adalet Partisinin 2017 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Recep KÖMÜRCÜ, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 13/2/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağı sorunu görüşülmüştür.

2. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde *"İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesin hesaplar, merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir."* denilmiş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da "S*iyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.*" denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile parti genel merkezine ilişkin kesin hesabın merkez karar

ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanacağı ve birleştirileceği, birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin de Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi parti teşkilat listesinde aktif görünmesine rağmen Hak ve Adalet Partisinin teşkilatlandığı illerden elli sekizine ait 2017 yılı kesin hesabının gönderilmediği tespit edilmiştir.

4. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilecektir. Şayet parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

5. Ayrıca partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması vb. birtakım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

6. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinin birinci fıkrasında bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği, 70. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılacağı, 75. maddesinde Anayasa Mahkemesinin kesin hesaplara ilişkin denetim yapma yetkisi ve bu denetimin usulü 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de 75. madde gereğince yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle Parti tüzel kişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

7. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olmaktadır.

8. Mahkemeye bilgilerin istenen şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olarak nitelendirildiğinden 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

9. Bu itibarla Hak ve Adalet Partisinin 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesapların sunulması dolayısıyla işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine bilgilerin istenen şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olarak nitelendirildiğinden Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

10. Hak ve Adalet Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2017 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından

hazırlanıp Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Kanun'un ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

11. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2017 yılı gelirlerinin 20.000 TL, giderler toplamının 21.067,70 TL olduğu anlaşılmaktadır.

12. Partinin 2017 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu; bu hâliyle 2017 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

13. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 20.000 TL olup bunun tamamı bağış gelirlerinden oluşmaktadır.

14. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

15. Parti, il örgütlerinin gelirlerine ilişkin herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

16. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 21.067,70 TL olup bunun 6.069,66 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 2.926,40 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 494,36 TL'si haberleşme giderlerinden, 82,25 TL'si

taşıma giderlerinden, 851 TL'si seyahat giderlerinden, 4.140 TL'si kira giderlerinden, 5.605 TL'si bakım ve onarım giderlerinden ve 899,03 TL'si ısınma, aydınlatma ve temizlik giderlerinden oluşmaktadır.

17. Partiye gönderilen yazıyla 2017 yılı yevmiye defterinde kayıtlı olan ve ayrıntısı aşağıdaki tabloda verilen toplam 6.069,66 TL tutarındaki harcamanın parti amaçları ile ilgisinin açıklanması istenmiştir.

Yevmiye Tarihi	**Yevmiye No**	**Açıklama**	**Tutar**
6.1.2017	1	Kedi ve Köpek Maması Alımı	4.999,66 TL
29.8.2017	25	Takım Elbise ve Gömlek Alımı	1.070,00 TL
TOPLAM			6.069,66 TL

Parti göndermiş olduğu cevap yazısında giyim harcamalarının öğrencilere, engellilere, fakirlere, kimsesizlere ve şehit ailelerine yönelik olduğunu; kedi ve köpek maması alımının ise hayvan barınakları ile sokak hayvanlarının bakımıyla ilgili olduğunu; ilgili harcamalar hakkında ekte sunulan Merkez Karar Yürütme Kurulu kararlarının bulunduğunu ve bu harcamaların anılan kararlara, Parti kuruluş programına ve Parti Tüzüğü'ne uygun olarak yapıldığını belirtmiştir.

Siyasi partiler tarafından yapılan harcamaların 2820 sayılı Kanun'a aykırılığı iki durumda mümkündür.

Bunlardan ilki, yapılan harcamaların 2820 sayılı Kanun'un 70. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına uygun olmaması durumudur. Söz konusu maddenin birinci fıkrasında siyasi parti giderlerinin parti amaçlarına aykırı olamayacağı, ikinci fıkrasında ise yapılan bütün giderlerin parti tüzel kişiliği adına olacağı düzenlenmiştir. Dolayısıyla parti amaçlarına uygun olmayan ya da parti tüzelkişiliği dışında kişiler adına yapılan giderler 2820 sayılı Kanun'a aykırı hâle gelecektir.

İkinci aykırılık hâli ise yapılan giderlerin 2820 sayılı Kanun'un 76. maddesinin dördüncü fıkrasına göre belgelendirilmemesi hâlidir. Öyle ki

yapılan harcama parti amaçlarına uygun olarak parti tüzel kişiliği adına gerçekleştirilse bile eğer belgelendirilemiyorsa anılan Kanun'a aykırılık taşıyacaktır.

Öte yandan Kanun'un 74. maddesinde, Anayasa Mahkemesince yapılacak denetimin siyasi partilerin amaçlarına ulaşmak için yapılmasında fayda görülen faaliyetleri daraltacak veya bu faaliyetlerin yerindeliğini içerecek şekilde yapılamayacağı düzenlenmiştir.

Bu bağlamda Partinin göndermiş olduğu cevap yazısı sonrası Parti amaçlarına uygun olduğu kanaatine varılan ve belgelendirilen harcamalara ilişkin olarak denecek kalmamıştır.

18. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

19. Parti, il örgütlerinin giderlerine ilişkin herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

20. Partinin 2017 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Hak ve Adalet Partisinin 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2017 yılı kesin hesabında gösterilen 20.000 TL gelir ve 21.067,70 TL giderin eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Engin YILDIRIM	Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye	Üye	Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR	Recep KÖMÜRCÜ	Burhan ÜSTÜN
Üye	Üye	Üye
Hicabi DURSUN	Celal Mümtaz AKINCI	Muammer TOPAL
Üye	Üye	Üye
M. Emin KUZ	Kadir ÖZKAYA	Rıdvan GÜLEÇ

Üye	Üye
Recai AKYEL	Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye	Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU	Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2016/27 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/25
Karar Tarihi : 16/10/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Hak ve Hakikat Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 31/5/2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağı sorunu görüşülmüştür.

2. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde "*İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesinhesaplar, merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir*" denilmiş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da "*Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.*" denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile parti genel merkezine ilişkin kesin hesabın Merkez Karar

ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı, birleştirileceği ve birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi parti teşkilat listesinde aktif görünmesine rağmen Hak ve Hakikat Partisinin teşkilatlandığı on il ve bağlı ilçe örgütüne ait kesin hesabının gönderilmediği, otuz yedi il ve bağlı ilçe örgütüne ilişkin ise 2015 yılı içinde herhangi bir gelir ve giderin gerçekleşmediği ifade edilerek 2015 yılı kesin hesabının gönderilmediği tespit edilmiştir.

4. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilecektir. Şayet parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

5. Ayrıca partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması vb. birtakım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

6. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinin birinci fıkrasında, bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği; 70. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin, o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılacağı, 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre Parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini Partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle Parti tüzel kişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

7. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olmaktadır.

8. Mahkemeye bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

9. Bu itibarla Hak ve Hakikat Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesapların sunulması dolayısıyla işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine istenen bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

10. Hak ve Hakikat Partisinin, Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin

Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Kanun'un ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

11. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2015 yılı gelirlerinin 23.470,00 TL, giderler toplamının 28.105,12 TL olduğu anlaşılmaktadır.

12. Partinin 2015 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu; bu hâliyle 2015 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

13. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 19.270,00 TL olup bunun tamamı bağış gelirlerinden oluşmaktadır.

14. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

15. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 4.200,00 TL olup bunun tamamı bağış gelirlerinden oluşmaktadır.

16. Parti il örgütlerinin 2015 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

17. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 22.855,12 TL olup bunun 318,49 TL'si haberleşme giderlerinden, 18.000,00 TL'si kira giderlerinden, 4.536,63 TL'si ısınma, aydınlatma ve temizlik giderlerinden oluşmaktadır.

18. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

19. Parti il örgütlerinin giderleri 5.250,00 TL olup bunun tamamı kira giderlerinden oluşmaktadır.

20. Parti il örgütlerinin 2015 yılı kesin hesap çizelgelerinin gider bölümü üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

21. Partinin 2015 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede, herhangi bir taşınır, taşınmaz mal ve menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Hak ve Hakikat Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2015 yılı kesin hesabında gösterilen 23.470,00 TL gelir ve 28.105,12 TL giderin eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ

Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2016/28 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/26
Karar Tarihi : 16/10/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Türkiye Kürdistan Demokrat Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 31/5/2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Türkiye Kürdistan Demokrat Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Türkiye Kürdistan Demokrat Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2015 yılı gelirler toplamının 36.255,00 TL, giderler toplamının 34.530,15 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2015 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu; bu hâliyle 2015 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 230,00 TL olup bunun 30,00 TL'si üye giriş aidatı gelirlerinden, 200,00 TL'si ise bağış gelirlerinden oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 36.025,00 TL olup bunun 9.685,00 TL'si üye yıllık aidatı gelirlerinden, 8.640,00 TL'si bağış gelirlerinden, 17.700 TL'si diğer gelirlerden oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2015 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 2.000,00 TL olup bunun tamamı kira giderlerinden oluşmaktadır. Parti Genel Merkezinin gelecek yıla devreden nakit toplamı 275,00 TL olarak görülmüştür.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede aşağıda belirtilen dışındaki giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

Partiye gönderilen yazıyla 2015 yılı işletme defterinde kayıtlı olan ve ayrıntısı aşağıdaki tabloda verilen toplam 2.000,00 TL tutarındaki bina giderine ait harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip tevsik edici belgelerin gönderilmesi istenmiştir.

Yevmiye Tarihi	**Yevmiye No**	**Açıklama**	**Tutar**
3.2.2015	1	Bina Gider	2.000,00 TL
		TOPLAM	**2.000,00 TL**

Parti tarafından anılan yazıya cevap verilmemiştir.

2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinin altıncı fıkrasında "*Siyasi partiler harcamalarını fatura, fatura yerine geçen belgeler ile bu belgelerin temin edilmesinin mümkün olmadığı hallerde harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip olmak şartıyla diğer belgelerle tevsik ederler. Ancak kaybolma, yırtılma ve yanma gibi mücbir sebeplerle aslının temin edilmediği hallerde, fatura ve fatura yerine geçen belgeler yerine bu belgeleri düzenleyenlerden alınacak tasdikli örnekleri kullanılabilir.*", 75. maddesinin dördüncü fıkrasında; "*Anayasa Mahkemesi denetimi sonunda, o siyasi partinin gelir ve giderlerinin*

doğruluğuna ve kanuna uygunluğuna veya kanuna uygun olmayan gelirler ile giderler dolayısıyla da bunların Hazineye gelir kaydedilmesine karar verir." ve 76. maddesinin son fıkrasında: *"Belgelendirilmesi gerektiği halde belgelendirilmeyen parti giderleri miktarınca parti malvarlığı, Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazineye irat kaydedilir"* denilmektedir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri gereğince siyasi partiler harcamalarını fatura, fatura yerine geçen belgeler ile bu belgelerin temin edilmesinin mümkün olmadığı hâllerde harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip olmak şartıyla diğer belgelerle tevsik etmek zorundadırlar. Ayrıca kaybolma, yırtılma ve yanma gibi mücbir sebeplerle aslının temin edilmediği hâllerde de fatura ve fatura yerine geçen belgeler yerine bu belgeleri düzenleyenlerden alınacak tasdikli örneklerin kullanılması gerektiği ilgili Kanun maddesinde ifade edilmiştir. Yapılan incelemede ise gönderilen belgeler içinde 2.000,00 TL tutarında gidere ilişkin harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip herhangi bir tevsik edici belgenin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Buna göre Genel Merkez kesin hesabında gösterilen ve tevsik edilmeyen 2.000,00 TL gider karşılığı Parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Parti il örgütlerinin giderleri 32.530,15 TL olup bunun 17.700,00 TL'si kira giderlerinden, 11.402,15 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 2.635,00 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden ve 793,00 TL'si haberleşme giderlerinden oluşmaktadır.

13. İl örgütlerinin 2015 yılı kesin hesap çizelgelerinin gider bölümü üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2015 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede herhangi bir taşınır, taşınmaz mal ve menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Türkiye Kürdistan Demokrat Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Kanun'a uygun olmayan 2.000,00 TL gider karşılığı Parti mal varlığının 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 75. ve 76. maddeleri uyarınca Hazineye irat kaydedilmesine,

B. Partinin 2015 yılı kesin hesabında gösterilen 36.255,00 TL gelir ve 34.530,15 TL giderin Hazineye irat kaydedilen dışında kalan bölümünün eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğuna,

16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ
Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ	

Esas Sayısı : 2016/29 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/27
Karar Tarihi : 16/10/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Kürdistan Özgürlük Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 31/5/2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Kürdistan Özgürlük Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Kürdistan Özgürlük Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2015 yılı gelirler toplamının 51.003,00 TL, giderler toplamının 47.833,09 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2015 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu; bu hâliyle 2015 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 22.106,00 TL olup bunun 22.100,00 TL'si üye giriş aidatı gelirlerinden, 1 TL'si yıllık aidat gelirlerinden, 1 TL'si bağış gelirlerinden, 1 TL'si yayın gelirlerinden, 1 TL'si bayrak, flama ve rozet satış gelirlerinden, 1 TL'si faaliyet gelirlerinden, 1 TL'si ilçe örgütü gelirlerinden oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 28.897,00 TL olup bunun 1.121,00 TL'si üye giriş aidatı gelirlerinden, 5.043,00 TL'si üye yıllık aidatı

gelirlerinden, 13.701,00 TL'si bağış gelirlerinden, 4 TL'si yayın gelirlerinden, 9.018,00 TL'si bayrak, flama ve rozet satış gelirlerinden, 4 TL'si faaliyet gelirlerinden, 6 TL'si ilçe örgütü gelirlerinden oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2015 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 21.829,30 TL olup bunun 354,00 TL'si kırtasiye giderlerinden, 1 TL'si taşıma giderlerinden, 1 TL'si basın, yayın ve tanıtım giderlerinden, 1 TL'si personel giderlerinden, 1 TL'si temsil ve karşılama giderlerinden, 1 TL'si bakım ve onarım giderlerinden, 1 TL'si haberleşme giderlerinden, 1 TL'si seyahat giderlerinden, 1 TL'si ısıtma, aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 18.000,00 TL'si kira giderlerinden, 3.466,30 TL'si vergi, sigorta ve noter giderlerinden ve 1 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede aşağıda belirtilen dışındaki giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

Partiye gönderilen yazıyla 2015 yılı işletme defterinde kayıtlı olan ve ayrıntısı aşağıdaki tabloda verilen toplam 354,00 TL tutarındaki harcamaya ait fatura veya fatura yerine geçen belgenin gönderilmesi istenmiştir.

Yevmiye Tarihi	Yevmiye No	Açıklama	Tutar
26.4.2015	8	Muhtelif Kırtasiye Malzemesi Alımı	354,00 TL
		TOPLAM	**354,00 TL**

Parti tarafından verilen cevapta, söz konusu alımın kendileri tarafından yapıldığı belirtilmiş ancak harcamaya ilişkin herhangi bir belge sunulmamıştır.

2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinin altıncı fıkrasında "*Siyasi partiler harcamalarını fatura, fatura yerine geçen belgeler ile bu belgelerin temin edilmesinin mümkün olmadığı hallerde harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip olmak şartıyla diğer belgelerle tevsik ederler. Ancak kaybolma, yırtılma ve yanma gibi mücbir sebeplerle aslının temin edilmediği hallerde, fatura ve fatura yerine geçen belgeler yerine bu belgeleri düzenleyenlerden alınacak tasdikli örnekleri kullanılabilir.*", 75. maddesinin dördüncü fıkrasında "*Anayasa Mahkemesi denetimi sonunda, o siyasi partinin gelir ve giderlerinin doğruluğuna ve kanuna uygunluğuna veya kanuna uygun olmayan gelirler ile giderler dolayısıyla da bunların Hazineye gelir kaydedilmesine karar verir." ve* 76. maddesinin son fıkrasında *"Belgelendirilmesi gerektiği halde belgelendirilmeyen parti giderleri miktarınca parti malvarlığı, Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazineye irat kaydedilir"* denilmektedir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri gereğince siyasi partiler harcamalarını fatura, fatura yerine geçen belgeler ile bu belgelerin temin edilmesinin mümkün olmadığı hâllerde harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip olmak şartıyla diğer belgelerle tevsik etmek zorundadırlar. Ayrıca kaybolma, yırtılma ve yanma gibi mücbir sebeplerle aslının temin edilmediği hâllerde de fatura ve fatura yerine geçen belgeler yerine bu belgeleri düzenleyenlerden alınacak tasdikli örneklerin kullanılması gerektiği ilgili Kanun maddesinde ifade edilmiştir. Yapılan incelemede ise gönderilen belgeler içinde 354,00 TL tutarında gidere ilişkin fatura, fatura yerine geçen belge veya harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip herhangi bir tevsik edici belgenin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Buna göre Genel Merkez kesin hesabında gösterilen ve tevsik edilmeyen 354,00 TL gider karşılığı Parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Parti il örgütlerinin giderleri 26.003,79 TL olup bunun 1.003,00 TL'si kırtasiye giderlerinden, 1.003,00 TL'si taşıma giderlerinden, 4.202,00 TL'si kira giderlerinden, 4,00 TL'si personel giderlerinden, 2.003,00 TL'si temsil ve karşılama giderlerinden, 1.003,00 TL'si basın, yayın ve tanıtım

giderlerinden, 4 TL'si bakım ve onarım giderlerinden, 7.234,68 TL'si ısıtma, aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 2.003,00 TL'si seyahat giderlerinden, 2.005,11 TL'si haberleşme giderlerinden, 503,00 TL'si vergi, sigorta ve noter giderlerinden, 4.029,00 TL'si ilçe örgütleri giderlerinden, 4 TL'si il ve ilçe temsilcilikleri giderlerinden ve 1.003,00 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin 2015 yılı kesin hesap çizelgelerinin gider bölümü üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2015 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede herhangi bir taşınır, taşınmaz mal ve menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Kürdistan Özgürlük Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Kanun'a uygun olmayan 354,00 TL gider karşılığı Parti mal varlığının 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 75. ve 76. maddeleri uyarınca Hazineye irat kaydedilmesine,

B. Partinin 2015 yılı kesin hesabında gösterilen 51.003,00 TL gelir ve 47.833,09 TL giderin Hazineye irat kaydedilen dışında kalan bölümünün eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğuna,

16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ

Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2016/30 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/28
Karar Tarihi : 16/10/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

1923 Cumhuriyet Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 31/5/2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağı sorunu görüşülmüştür.

2. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde "*İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesin hesaplar, merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir*" denilmiş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da "*Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.*" denilerek il örgütlerinden gönderilen

kesin hesaplar ile Parti Genel Merkezine ilişkin kesin hesabın Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı, birleştirileceği ve birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi parti teşkilat listesinde aktif görünmesine rağmen 1923 Cumhuriyet Partisinin teşkilatlandığı iki ilçe örgütüne ilişkin olarak 2015 yılı içinde herhangi bir gelir ve giderin gerçekleşmediği ifade edilerek 2015 yılı kesin hesabının gönderilmediği tespit edilmiştir.

4. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilecektir. Şayet parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

5. Ayrıca partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması vb. birtakım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

6. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinin birinci fıkrasında bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği, 70. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılacağı, 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre Parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini Partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle Parti tüzel kişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

7. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olmaktadır.

8. Mahkemeye bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine gereğince gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

9. Bu itibarla 1923 Cumhuriyet Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesapların sunulması dolayısıyla işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine istenen bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

10. 1923 Cumhuriyet Partisinin, Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı

tarafından hazırlanıp Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Kanun'un ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

11. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2015 yılı gelirlerinin 1.470,00 TL, giderler toplamının 1.976,03 TL olduğu anlaşılmaktadır.

12. Partinin 2015 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu; bu hâliyle 2015 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

13. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 1.470,00 TL olup bunun tamamı üye yıllık aidatından oluşmaktadır.

14. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

15. Parti, il örgütlerine ilişkin gelir bildiriminde bulunmamıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

16. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 1.976,03 TL olup bunun 60,00 TL'si haberleşme giderlerinden, 1.250,00 TL'si kira giderlerinden, 650,00 TL'si seyahat, ulaşım, konaklama giderlerinden ve 16,03 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

17. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

18. Parti, il örgütlerine ilişkin gider bildiriminde bulunmamıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

19. Partinin 2015 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede herhangi bir taşınır, taşınmaz mal ve menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

1923 Cumhuriyet Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2015 yılı kesin hesabında gösterilen 1.470,00 TL gelir ve 1.976,03 TL giderin eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ

Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2016/55 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/29
Karar Tarihi : 16/10/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Ayyıldız Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 31/5/2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağı sorunu görüşülmüştür.

2. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde *"İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesinhesaplar, merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir"* denilmiş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da "*Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.*" denilerek il örgütlerinden gönderilen

kesin hesaplar ile Parti Genel Merkezine ilişkin kesin hesabın Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı, birleştirileceği ve birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi parti teşkilat listesinde aktif görünmesine rağmen Ayyıldız Partisinin teşkilatlandığı bir il ve bağlı ilçe örgütlerine ilişkin 2015 yılı içinde herhangi bir gelir ve giderin gerçekleşmediği ifade edilerek 2015 yılı kesin hesabının gönderilmediği tespit edilmiştir.

4. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilecektir. Şayet parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

5. Ayrıca partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması vb. birtakım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

6. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinin birinci fıkrasında bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği, 70. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılacağı; 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre Parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini Partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle Parti tüzel kişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

7. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olmaktadır.

8. Mahkemeye bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

9. Bu itibarla Ayyıldız Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesapların sunulması dolayısıyla işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine istenen bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

10. Ayyıldız Partisinin, Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından

hazırlanıp Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Kanun'un ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

11. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2015 yılında gelir elde etmediği, bir önceki yıldan devreden nakit toplamının 1.000,01 TL, giderler toplamının ise 960,00 TL olduğu anlaşılmaktadır.

12. Parti yetkililerinin sundukları kesin hesapta, Genel Merkez teşkilatına ilişkin çok düşük miktarda gider gerçekleştiği belirtilmiştir. Parti Genel Merkezi faaliyette olduğuna göre bu teşkilata ait en azından yönetim giderlerinin (kira, su, elektrik, telefon, kırtasiye vb.) olması gerekir. Partinin gider olarak göstermiş olduğu tutarla siyasi faaliyetlerini karşılaması mümkün değildir.

13. İbraz ettiği gelir ve gider ile siyasi parti faaliyetlerini yürütmesi mümkün olmayan Parti Genel Merkezine ait kesin hesabın denetimi gerçekleştirilemediğinden Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına karar vermek gerekmiştir.

IV. SONUÇ

Ayyıldız Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Siyasi faaliyetlerinin karşılanması mümkün olmayan miktarda gelir ve gider ibraz edilen Parti Genel Merkez kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına 16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Engin YILDIRIM	Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye	Üye	Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR	Recep KÖMÜRCÜ	Burhan ÜSTÜN
Üye	Üye	Üye
Hicabi DURSUN	Celal Mümtaz AKINCI	Muammer TOPAL
Üye	Üye	Üye
M. Emin KUZ	Kadir ÖZKAYA	Rıdvan GÜLEÇ

Üye	Üye
Recai AKYEL	Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye	Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU	Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2016/57 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/30
Karar Tarihi : 16/10/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Ezilenlerin Sosyalist Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 31/5/2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Ezilenlerin Sosyalist Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılması için Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri gönderilmesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Ezilenlerin Sosyalist Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2015 yılı gelirlerinin 158.715,00 TL, giderlerinin 158.797,65 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2015 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu; bu hâliyle 2015 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 15.500,00 TL olup bunun tamamı bağışlardan oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Partinin 2015 yılında il örgütlerine ilişkin gelirleri 143.215,00 TL olup bunun 1.060,00 TL'si üye giriş aidatından, 65.910,00 TL'si üye yıllık aidatından, 3.020,00 TL'si yardımlardan, 66.600,00 TL'si bağışlardan, 1.625,00 TL'si faaliyet gelirlerinden, 1.300,00 TL'si yayın gelirlerinden ve 3.700,00 TL'si diğer gelirlerden oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin 2015 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 16.738,85 TL olup bunun 1.386,75 TL'si haberleşme giderlerinden, 10.032,00 TL'si kira giderlerinden, 3.683,39 TL'si ısınma, aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 1.636,71 TL'si vergi, sigorta, noter giderlerinden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Partinin 2015 yılında il örgütlerine ilişkin giderler toplamı 142.058,80 TL olup bunun 2.223,10 TL'si temsil ağırlama giderlerinden, 2.000,00 TL'si teşkilata yardım giderlerinden, 645,17 TL'si toplantı giderlerinden, 4.278,80 TL'si kırtasiye giderlerinden, 20.560,08 TL'si ısınma, aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 6.544,39 TL'si haberleşme giderlerinden, 102.885,00 TL'si kira giderlerinden, 1.787,26 TL'si taşıma giderlerinden, 200,00 TL'si bayrak, rozet ve afiş giderlerinden, 350,00 TL'si bakım onarım giderlerinden ve 585,00 TL'si çeşitli genel giderlerden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin 2015 yılı kesin hesap çizelgelerinin gider bölümü üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2015 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede herhangi bir taşınır, taşınmaz mal ve menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Ezilenlerin Sosyalist Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2015 yılı kesin hesabında gösterilen 158.715,00 TL gelir ve 158.797,65 TL giderin eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ

Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2016/58 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/31
Karar Tarihi : 16/10/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Doğru Yol Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 31/5/2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağı sorunu görüşülmüştür.

2. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde *"İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesinhesaplar, merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir."* denilmiş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da *"Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir."* denilerek il örgütlerinden gönderilen

kesin hesaplar ile Parti Genel Merkezine ilişkin kesin hesabın merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanacağı ve birleştirileceği, birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin de Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi parti teşkilat listesinde aktif görünmesine rağmen Demokrat Partinin teşkilatlandığı illere ve ilçe örgütlerine ilişkin 2015 yılı içinde herhangi bir gelir ve giderin gerçekleşmediği ifade edilerek 2015 yılı kesin hesabının gönderilmediği tespit edilmiştir.

4. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilecektir. Şayet parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

5. Ayrıca partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması vb. birtakım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

6. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinin birinci fıkrasında bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği, 70. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi parti tüzelkişiliği adına yapılacağı, 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle parti tüzel kişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

7. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olmaktadır.

8. Mahkemeye bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olarak nitelendirildiğinden 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

9. Bu itibarla Doğru Yol Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesapların sunulması dolayısıyla işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine istenen bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

10. Doğru Yol Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde

yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Kanun'un ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

11. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2015 yılı gelirler toplamının 1.233,23 TL, önceki yıldan devreden nakit toplamının 4.916,77 TL, giderler toplamının 6.150 TL olduğu anlaşılmaktadır.

12. Partinin 2015 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu; bu hâliyle 2015 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

13. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 1.233,23 TL olup bunun tamamı bağış gelirlerinden oluşmaktadır. Parti Genel Merkezinin önceki yıldan devreden nakit toplamı 4.916,77 TL'dir.

14. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede aşağıda belirtilenler dışındaki gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

Partiye gönderilen yazıyla 2015 yılı işletme defterinde kayıtlı olan ve ayrıntısı aşağıdaki tabloda verilen toplam 1.233,23 TL tutarındaki gelire ilişkin makbuzun gönderilmesi istenmiştir.

İşletme Defterinin			
Numarası	**Tarihi**	**Açıklama**	**Tutar**
1	10.1.2015	Çetin AÇIKGÖZ	1.233,23 TL

Parti tarafından söz konusu yazıya cevap verilmemiştir.

2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinde "*Bir siyasi partinin bütün gelirleri, o siyasi partinin tüzelkişiliği adına elde edilir./ Siyasi partilerin genel merkezlerinin ve teşkilat kademelerinin gelirleri, parti merkez karar ve yönetim kurulunca bastırılan makbuzlar karşılığında alınır. Bastırılan ve parti teşkilat kademelerine gönderilen gelir makbuzlarının seri ve sıra numaralarına ait kayıtlar parti genel merkezinde tutulur. Parti teşkilat kademeleri aldıkları ve kullandıkları makbuzlar dolayısıyla parti merkez karar ve yönetim kuruluna karşı mali sorumluluk taşırlar./ Sağlanan gelirin türü ve miktarıyla, gelirin sağlandığı kimsenin adı, soyadı ve adresi, makbuzu düzenleyenin sıfatı, adı, soyadı ve imzası, makbuzda ve dip koçanlarında yer alır./ Makbuzların asıl kısımlarıyla dip koçanlarında aynı sıra numarası bulunur. Makbuz dip koçanlarının saklama süresi, Anayasa Mahkemesinin ilk inceleme kararının ilgili partiye bildirilme tarihinden itibaren beş yıldır*", 75. maddesinin dördüncü fıkrasında "*Anayasa Mahkemesi denetimi sonunda, o siyasi partinin gelir ve giderlerinin doğruluğuna ve kanuna uygunluğuna veya kanuna uygun olmayan gelirler ile giderler dolayısıyla da bunların Hazineye gelir kaydedilmesine karar verir"* ve 76. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Bu Kanun'un 69 uncu maddesinde belirtilen esaslara aykırı olarak bir siyasi partinin tevsik edilmeyen kaynaklardan gelir sağladığı anlaşılırsa, Anayasa Mahkemesi kararıyla bu gelir Hazineye irat kaydedilir*." hükümleri yer almaktadır.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri gereği siyasi partiler elde ettikleri gelirleri parti tüzel kişiliği adına ve parti merkez ve karar yönetim kurulunca bastırılan makbuzlar karşılığında ilgili defterlere kaydederek elde etmeleri gerekmektedir. Yine siyasi partilerin makbuz dip koçanlarını, Anayasa Mahkemesinin ilk inceleme kararının ilgili partiye bildirilme tarihinden itibaren beş yıl süreyle saklamaları zorunludur. Bu sebeple Partinin işletme defterine kaydedilen ancak 2015 yılı gelir evrakları içinde makbuzu bulunmayan 1.233,23 TL gelir karşılığı Parti mal varlığının 2820 sayılı Kanun'un 75. ve 76. maddeleri gereği Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

15. Öte yandan Parti tarafından makbuzu sunulmayan gelir tutarı, Partinin 2015 yılında elde ettiği gelir tutarının tamamını oluşturmaktadır.

Bu bağlamda Partinin esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir belgesini göndermediği anlaşılmaktadır.

16. 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde, siyasi partilerin 75. madde gereğince yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen sorumluları ile aynı madde gereğince istenen bilgileri vermeyen sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezasına hükmedileceği belirtilmiştir.

17. Buna göre 2820 sayılı Kanun'un 75. maddesi hükmüne aykırı olarak Parti Genel Merkezinin gelir belgelerini göndermeyerek inceleme ve araştırmayı engelleyen Parti sorumluları hakkında aynı Kanun'un 75. ve 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca gerekli işlemlerin yapılmasını temin için suç duyurusunda bulunulması gerekir.

2. İl Örgütleri Gelirleri

18. Parti, il örgütlerine ilişkin gelir bildiriminde bulunmamıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

19. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 6.150 TL olup bunun tamamı kira giderlerinden oluşmaktadır.

20. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede aşağıda belirtilenler dışındaki giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

Partiye gönderilen yazıyla 2015 yılı işletme defterinde kayıtlı olan ve ayrıntısı aşağıdaki tabloda verilen toplam 6.150 TL tutarındaki harcamaya ait kira sözleşmesinin, eğer sözleşme yok ise bulunmama nedeninin açıklanması istenmiştir.

İşletme Defteri		
Tarihi	**Açıklama**	**Tutar**
19.1.2015	Kira Bedeli (İş Bankası)	4.025,00 TL
19.1.2015	Aidat (Denizbank)	1.000,00 TL
13.4.2015	Kira Bedeli (İş Bankası)	1.125,00 TL
	TOPLAM	**6.150,00 TL**

Parti tarafından söz konusu yazıya cevap verilmemiştir.

2820 sayılı Kanun'un 70. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında *"Siyasi partilerin giderleri amaçlarına aykırı olamaz. Bir siyasi partinin bütün giderleri, o siyasi parti tüzelkişiliği adına yapılır"*, 71'inci maddesinde ise *"Siyasi partilerin yapacakları giderler, sözleşmeler ve girişecekleri yükümlülükler; genel merkezde parti tüzelkişiliği adına, illerde il yönetim kurulu adına ve ilçelerde ilçe yönetim kurulu adına yetkili kişi veya kurulca yapılır"* ve 75. maddesinin dördüncü fıkrasında da *"Anayasa Mahkemesi denetimi sonunda o siyasi partinin gelir ve giderinin doğruluğuna ve Kanuna uygunluğuna veya Kanuna uygun olmayan gelir ve giderler dolayısıyla da bunların Hazine'ye gelir kaydedilmesine karar verilir."* denilmektedir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri gereğince siyasi partilerin kira ve apartman aidatı ödemesi yapabilmesi için parti adına yapılmış kira sözleşmesinin bulunması gerekmektedir. Yapılan incelemede gider belgeleri arasında kira ve aidat harcamalarına ait kira sözleşmesinin bulunmadığı görülmüştür. Bu bağlamda Genel Merkez kesin hesabında gösterilen 6.150 TL gider karşılığı Parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

21. Öte yandan Parti tarafından belgesi sunulmayan gider tutarı, Partinin 2015 yılında gerçekleştirdiği gider tutarının tamamını oluşturmaktadır. Bu bağlamda Partinin esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gider belgelerini göndermediği anlaşılmaktadır.

22. 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde, siyasi partilerin 75. madde gereğince yapılan inceleme ve

araştırmaları engelleyen sorumluları ile aynı madde gereğince istenen bilgileri vermeyen sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezasına hükmedileceği belirtilmiştir.

23. Buna göre 2820 sayılı Kanun'un 75. maddesi hükmüne aykırı olarak Parti Genel Merkezinin gider belgelerini göndermeyerek inceleme ve araştırmayı engelleyen Parti sorumluları hakkında aynı Kanun'un 75. ve 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca gerekli işlemlerin yapılmasını temin için suç duyurusunda bulunulması gerekir.

2. İl Örgütleri Giderleri

24. Parti, il örgütlerine ilişkin gider bildiriminde bulunmamıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

25. Partinin 2015 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Doğru Yol Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Kanun'a uygun olmayan 1.233,23 TL gelir tutarı ve 6.150 TL gider tutarı olmak üzere toplam 7.383,23 TL karşılığı Parti mal varlığının 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 75. ve 76. maddeleri uyarınca Hazineye irat kaydedilmesine,

B. Partinin 2015 yılı kesin hesabında gösterilen 1.233,23 TL gelir, 4.916,77 TL önceki yıldan devreden nakit toplamı ve 6.150 TL giderin Hazineye irat kaydedilen dışında kalan bölümünün eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğuna,

C. Parti Genel Merkezinin gelir-gider belgelerinin gönderilmemesi inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan Parti sorumluları hakkında aynı Kanun'un 75. ve 111. maddesinin

birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ
Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ	

Esas Sayısı : 2016/60 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/32
Karar Tarihi : 16/10/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Anadolu Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 31/5/2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağı sorunu görüşülmüştür.

2. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde *"İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesinhesaplar, merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir"* denilmiş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da "S*iyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.*" denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile Parti Genel Merkezine ilişkin kesin hesabın Merkez Karar

ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı, birleştirileceği ve birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi parti teşkilat listesinde aktif görünmesine rağmen Anadolu Partisinin teşkilatlandığı elli bir il ve bağlı ilçe örgütlerine ilişkin 2015 yılı içinde herhangi bir gelir ve giderin gerçekleşmediği ifade edilerek 2015 yılı kesin hesabının gönderilmediği tespit edilmiştir.

4. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilecektir. Şayet parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

5. Ayrıca partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması vb. birtakım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

6. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinin birinci fıkrasında bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği; 70. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılacağı; 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre Parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin, bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini Partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle Parti tüzel kişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

7. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olmaktadır.

8. Mahkemeye bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

9. Bu itibarla Anadolu Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesapların sunulması dolayısıyla işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren otuz gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine istenen bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

10. Anadolu Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Kanun'un ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

11. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2015 yılı gelirlerinin 427.241,09 TL, giderlerinin 408.290,54 TL olduğu anlaşılmaktadır.

12. Partinin 2015 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu; bu hâliyle 2015 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

13. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 411.782,43 TL olup bunun tamamı bağışlardan oluşmaktadır.

14. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

15. Partinin 2015 yılında il örgütlerine ilişkin gelirleri 15.458,66 TL olup bunun tamamı bağışlardan oluşmaktadır.

16. Parti il örgütlerinin 2015 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

17. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 392.831,88 TL olup bunun 807,25 TL'si haberleşme giderlerinden, 2.458,87 TL'si elektrik giderlerinden, 5.469,18 TL'si su giderlerinden, 159.054,50 TL'si kira giderlerinden, 2.830,00 TL'si ısınma giderlerinden, 218,31 TL'si vergi, sigorta ve noter giderlerinden, 6.742,83 TL'si muhasebe ve mali müşavirlik giderlerinden,

4.500,00 TL'si baskı ve matbaa giderlerinden, 196,72 TL'si bankacılık finansman giderlerinden ve 210.554,22 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

18. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

19. Partinin 2015 yılında il örgütlerine ilişkin giderler toplamı 15.458,66 TL olup bunun 8.099,99 TL'si yönetim giderlerinden, 7.358,67 TL'si ise kira giderlerinden oluşmaktadır.

20. Parti il örgütlerinin 2015 yılı kesin hesap çizelgelerinin gider bölümü üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

21. Partinin 2015 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede herhangi bir taşınır, taşınmaz mal ve menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Anadolu Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2015 yılı kesin hesabında gösterilen 427.241,09 TL gelir ve 408.290,54 TL giderin eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna 16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Engin YILDIRIM	Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye	Üye	Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR	Recep KÖMÜRCÜ	Burhan ÜSTÜN
Üye	Üye	Üye
Hicabi DURSUN	Celal Mümtaz AKINCI	Muammer TOPAL
Üye	Üye	Üye
M. Emin KUZ	Kadir ÖZKAYA	Rıdvan GÜLEÇ

Üye	Üye
Recai AKYEL	Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye	Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU	Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2016/74 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/37
Karar Tarihi : 16/10/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Birleşik Devrimci Partinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 31/5/2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağı sorunu görüşülmüştür.

2. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde *"İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesinhesaplar, merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir"* denilmiş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da *"Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir."* denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile parti genel merkezine ilişkin kesin hesabın merkez karar

ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanacağı, birleştirileceği; birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin de Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Birleşik Devrimci Parti, Genel Merkez Kesin Hesap Cetveli'ni 15/7/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuş; dolayısıyla 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesindeki *"…Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar."* amir hükmüne uymamıştır.

4. 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde siyasi partilerin *74'üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezasının* verileceği öngörülmektedir.

5. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi hükümlerine aykırı hareket eden parti sorumluları hakkında Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Diğer taraftan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi parti teşkilat listesinde aktif görünmesine rağmen Birleşik Devrimci Partinin teşkilatlandığı bir ilçe örgütüne ilişkin 2015 yılı içinde herhangi bir gelir ve giderin gerçekleşmediği ifade edilerek 2015 yılı kesin hesabının gönderilmediği tespit edilmiştir.

7. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilecektir. Şayet parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

8. Ayrıca partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması vb. birtakım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

9. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinin birinci fıkrasında bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği, 70. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi parti tüzelkişiliği adına yapılacağı, 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle parti tüzel kişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

10. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olmaktadır.

11. Mahkemeye bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olarak nitelendirildiğinden 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

12. Bu itibarla Birleşik Devrimci Partinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesapların sunulması nedeniyle işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine bilgilerin istenen sürede verilmemesi nedeniyle Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

- Anayasa Mahkemesine bilgilerin istenen şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olarak nitelendirildiğinden Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

13. Birleşik Devrimci Partinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Kanun'un ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

14. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2015 yılı gelirler toplamının 11.200 TL, giderler toplamının ise 10.530 TL olduğu anlaşılmaktadır.

15. Partinin 2015 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu; bu hâliyle 2015 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

16. Partinin 2015 yılı kesin hesabının ilk incelemesi 31/5/2017 tarihinde yapılmış ve Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider

belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterlerin gönderilmesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmiştir. İlk inceleme kararı Partiye 21/7/2017 tarihinde tebliğ edilmesine rağmen Parti, söz konusu belge ve defterleri verilen süre içinde göndermemiştir.

17. Sayıştay Başkanlığı tarafından Partiye gönderilen 17/7/2018 tarihli yazı ile Genel Merkezin gelir-gider belgeleri ile defterleri tekrar istenilmiş ve göndermesi için yedi gün süre verilmiştir. Ancak söz konusu yazı Sayıştay Başkanlığına iade olmuştur.

18. Daha sonra Parti yetkilileri tarafından Sayıştay Başkanlığına gönderilen 23/5/2019 tarihli yazıda, Parti Genel Merkezinde 13/11/2018 tarihinde polis tarafından yapılan arama sonucunda istenen evrakların kaybolduğu bildirilmiştir.

19. Parti tarafından gönderilen yazıda belirtilen polis aramasının Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterlerin gönderilmesi için Partiye süre veren ilk inceleme kararının tebliğ edildiği 21/7/2017 tarihinden daha sonraki bir tarihte gerçekleştiği dikkate alındığında Parti tarafından ileri sürülen hususa itibar edilmemiştir.

20. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinde *"Bir siyasi partinin bütün gelirleri, o siyasi partinin tüzelkişiliği adına elde edilir./ Siyasi partilerin genel merkezlerinin ve teşkilat kademelerinin gelirleri, parti merkez karar ve yönetim kurulunca bastırılan makbuzlar karşılığında alınır…/ Sağlanan gelirin türü ve miktarıyla, gelirin sağlandığı kimsenin adı, soyadı ve adresi, makbuzu düzenleyenin sıfatı, adı, soyadı ve imzası, makbuzda ve dip koçanlarında yer alır./ Makbuzların asıl kısımlarıyla dip koçanlarında aynı sıra numarası bulunur. Makbuz dip koçanlarının saklama süresi, Anayasa Mahkemesinin ilk inceleme kararının ilgili partiye bildirilme tarihinden itibaren beş yıldır"*; 75. maddesinde *"Anayasa Mahkemesi denetimi sonunda, o siyasi partinin gelir ve giderlerinin doğruluğuna ve kanuna uygunluğuna veya kanuna uygun olmayan gelirler ile giderler dolayısıyla da bunların Hazineye gelir kaydedilmesine karar verir"* ve 76. maddesinde de *"Bu Kanunun 69 uncu maddesinde belirtilen esaslara aykırı olarak bir siyasi partinin tevsik edilmeyen kaynaklardan gelir sağladığı anlaşılırsa,*

Anayasa Mahkemesi kararıyla bu gelir Hazineye irat kaydedilir." hükümleri yer almaktadır.

21. Yine aynı Kanun'un 70. maddesinin üçüncü fıkrasına göre beş milyon liraya kadar olan harcamaların makbuz veya fatura gibi bir belge ile tevsik edilmesi zorunlu olmadığından bu miktarı geçen harcamaların geçerli ve kanıtlayıcı bir belgeye dayanması gerekmektedir. Kanun'un 76. maddesinin dördüncü fıkrasında ise belgelendirilmesi gerektiği hâlde belgelendirilmeyen parti giderleri miktarınca parti mal varlığının Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazineye irat kaydedileceği hükmü bulunmaktadır.

22. Bu hükümlere göre siyasi partilerin kesin hesaplarının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ve defter kayıtlarını Anayasa Mahkemesine sunması gerektiğinden partinin kesin hesabında gösterdiği hâlde belgelendiremediği gelir-gider rakamı kadar parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

23. Ayrıca 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde, siyasi partilerin 75. madde gereğince yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen sorumluları ile aynı madde gereğince istenen bilgileri vermeyen sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezasına hükmedileceği belirtilmiştir.

24. Buna göre 2820 sayılı Kanun'un 75. maddesi hükmüne aykırı olarak Parti Genel Merkezinin gelir-gider belgeleri ile defter kayıtlarını göndermeyerek inceleme ve araştırmayı engelleyen Parti sorumluları hakkında aynı Kanun'un 75. ve 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca gerekli işlemlerin yapılmasını temin için suç duyurusunda bulunulması gerekir.

25. Diğer yandan Parti tarafından Genel Merkezin gelir ve giderlerinin işlendiği defterler de gönderilmemiştir. Parti yetkililerinin defterleri Anayasa Mahkemesine sunmaması nedeniyle söz konusu defterlerin bulunmadığı kabul edilmiştir.

26. 2820 sayılı Kanun'un 60. maddesinin birinci fıkrasında *"Her kademedeki parti organları üye kayıt defteri, karar defteri, gelen ve giden evrak*

kayıt defteri, gelir ve gider defteri ile demirbaş eşya defteri tutmak zorundadırlar."; beşinci fıkrasında *"Parti adına elde edilen gelirlerin alındığı ve yapılan giderlerin ne gibi işlere ve yerlere harcandığı ilgili defterlere sıra ile ve belgeleri de belirtilerek geçirilir."*; altıncı fıkrasında *"Bütün defterlerin sayfaları ve kaç sayfadan ibaret oldukları teşkilatın bulunduğu ilgili seçim kurulu başkanı tarafından mühürlenir ve tasdik edilir"* denilmiş ve aynı Kanun'un 113. maddesinde *"Bu Kanunun 60 ıncı maddesinde yazılı defter ve kayıtları tutmayanlar, altı aydan bir yıla, bu defter ve kayıtları tahrif veya yok edenler veya gizleyenler, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar."* hükmü yer almıştır.

27. Bu itibarla Parti Genel Merkezinin gelir ve giderlerinin kaydedildiği defteri/defterleri ibraz etmeyen Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 60. ve 113. maddeleri uyarınca gerekli işlemlerin yapılmasını temin için suç duyurusunda bulunulması gerektiği sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

28. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 3.000 TL olup bunun tamamı bağış gelirlerinden oluşmaktadır.

29. Parti, Genel Merkez gelirlerinin kaynağını belgelendirememiştir.

30. Buna göre Parti Genel Merkezinin 2015 yılı içinde elde ettiği ve belgelendiremediği toplam 3.000 TL tutarındaki gelirin Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

2. İl Örgütleri Gelirleri

31. Partinin 2015 yılında il örgütlerine ilişkin gelirleri 8.200 TL olup bunun tamamı bağış gelirlerinden oluşmaktadır.

32. Parti il örgütlerinin kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

33. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 2.800 TL olup bunun 400 TL'si ısınma, aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 2.400 TL'si ise kira giderlerinden oluşmaktadır.

34. Parti, Genel Merkez giderlerini belgelendirememiştir.

35. Buna göre Parti Genel Merkezinin 2015 yılı içinde gerçekleştirdiği ve belgelendiremediği toplam 2.800,00 TL tutarındaki giderin Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

2. İl Örgütleri Giderleri

36. Partinin 2015 yılında il örgütlerine ilişkin giderler toplamı 7.730 TL olup bunun 7.530 TL'si kira giderlerinden, 200 TL'si ise ısınma, aydınlatma ve temizlik giderlerinden oluşmaktadır.

37. Parti il örgütlerinin kesin hesap çizelgelerinin gider bölümü üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

38. Partinin 2015 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Birleşik Devrimci Partinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Partinin 2015 yılı kesin hesabında gösterilen 11.200 TL gelir ve 10.530 TL giderin Hazineye irat kaydedilenler dışında kalan bölümünün eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna,

B. Kesin hesapta gösterilen ve belgelendirilmesi gerektiği hâlde belgelendirilmeyen genel merkeze ait 3.000 TL gelir ve 2.800 TL gider olmak üzere toplam 5.800 TL karşılığı Parti mal varlığının 2820 sayılı Kanun'un 75. ve 76. maddeleri gereğince Hazineye irat kaydedilmesine,

C. Parti Genel Merkezinin gelir-gider belgeleri ile defter kayıtlarının gönderilmemesi inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan Parti sorumluları hakkında aynı Kanun'un 75. ve 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

Ç. Parti Genel Merkezinin defterini/defterlerini ibraz etmeyen Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 60. ve 113. maddesi uyarınca gerekli işlemlerin yapılmasını temin için de Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Engin YILDIRIM	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Burhan ÜSTÜN
Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ
Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ	

Esas Sayısı : 2016/77 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/38
Karar Tarihi : 16/10/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Özgürlük ve Dayanışma Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 31/5/2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağı sorunu görüşülmüştür.

2. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde *"İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesinhesaplar, merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir."* denilmiş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da *"Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini*

ve şekillerini de belirten listeleri eklenir." denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile parti genel merkezine ilişkin kesin hesabın merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanacağı ve birleştirileceği, birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin de Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Özgürlük ve Dayanışma Partisi, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile Genel Merkez ve il örgütlerine ait Kesin Hesap Cetvellerini 12/8/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuş; dolayısıyla 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasındaki *"…Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na vermek zorundadırlar."* amir hükmüne uymamıştır.

4. 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde *74'üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezasının* verileceği öngörülmektedir.

5. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi hükümlerine aykırı hareket eden Parti sorumluları hakkında Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Diğer taraftan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının ilgili yazılarına ekli listede Özgürlük ve Dayanışma Partisinin aktif görünen dört il ve bağlı ilçe örgütüne ait kesin hesabının gönderilmediği, yedi il ve bağlı ilçe örgütüne ilişkin ise 2015 yılı içinde herhangi bir gelir ve giderin gerçekleşmediği ifade edilerek 2015 yılı kesin hesabının gönderilmediği tespit edilmiştir.

7. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilecektir. Şayet parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

8. Ayrıca partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması vb. birtakım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

9. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinin birinci fıkrasında bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği, 70. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılacağı, 75. maddesinde Anayasa Mahkemesinin kesin hesaplara ilişkin denetim yapma yetkisi ve bu denetimin usulü 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de 75. madde gereğince yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle parti tüzel kişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

10. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olmaktadır.

11. Mahkemeye bilgilerin istenen şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olarak nitelendirildiğinden 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

12. Bu itibarla Özgürlük ve Dayanışma Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesapların sunulması dolayısıyla işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine, istenen bilgilerin istendiği sürede verilmemesi nedeniyle Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

- Anayasa Mahkemesine bilgilerin istenen şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olarak nitelendirildiğinden Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

13. Özgürlük ve Dayanışma Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Kanun'un ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

14. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2015 yılı gelirlerinin 482.233,70 TL, giderler toplamının 454.429,88 TL olduğu anlaşılmaktadır.

15. Partinin 2015 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu; bu hâliyle 2015 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

16. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 44.455,49 TL olup bunun tamamı il örgütlerinden alınan paylardan oluşmaktadır.

17. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

18. Partinin 2015 yılında il örgütlerine ilişkin gelirleri toplamı 437.778,21 TL olup bunun 4.755,00 TL'si üye girişi aidatlarından, 273.084,50 TL'si üye aidatlarından, 32.651,88 TL'si il paylarından, 118.774,55 TL'si bağış gelirlerinden, 2.012,00 TL'si yayın satış gelirlerinden, 6.268,00 TL'si yemek, şenlik ve konser gelirlerinden ve 232,28 TL'si repo ve gelirlerinden oluşmaktadır.

19. İl örgütlerinin 2015 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

20. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 20.006,19 TL olup bunun 16.370,00 TL'si kira ve bina giderlerinden, 350,00 TL'si apartman aidat giderinden, 3.057,19 TL'si elektrik ve su giderlerinden ve 229,00 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

21. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

22. Partinin 2015 yılında il örgütlerine ilişkin giderler toplamı 434.423,69 TL olup bunun 44.455,49 TL'si genel merkez paylarından, 270.902,83 TL'si kira ve bina giderlerinden, 306,40 TL'si PTT ve kargo giderlerinden, 29.078,59 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 8.718,74 TL'si bakım ve onarım giderlerinden, 3.658,57 TL'si taşıma giderlerinden, 10.974,76 TL'si kırtasiye giderlerinden, 28.802,82 TL'si elektrik ve su giderlerinden, 3.174,00 TL'si seyahat giderlerinden, 550,00 TL'si basın yayın ve ilan giderlerinden, 275,00 TL'si bir önceki yıldan kalan borç ödemelerinden, 12.811,14 TL'si haberleşme giderlerinden, 12.052,41 TL'si noter ve vergi giderlerinden, 2.073,90 TL'si demirbaş alım giderlerinden ve 6.589,04 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

23. İl örgütlerinin 2015 yılı kesin hesap çizelgelerinin gider bölümü üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

24. Partinin 2015 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Özgürlük ve Dayanışma Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2015 yılı kesin hesabında gösterilen 482.233,70 TL gelir ve 454.429,88 TL giderin eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna,

16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Engin YILDIRIM	Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye	Üye	Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR	Recep KÖMÜRCÜ	Burhan ÜSTÜN
Üye	Üye	Üye
Hicabi DURSUN	Celal Mümtaz AKINCI	Muammer TOPAL
Üye	Üye	Üye
M. Emin KUZ	Kadir ÖZKAYA	Rıdvan GÜLEÇ

Üye	Üye
Recai AKYEL	Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye	Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU	Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2016/79 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2019/39
Karar Tarihi : 16/10/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Cihan Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 31/5/2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağı sorunu görüşülmüştür.

2. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde *"İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesinhesaplar, merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir."* denilmiş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da *"Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir."* denilerek il örgütlerinden gönderilen

kesin hesaplar ile parti genel merkezine ilişkin kesin hesabın merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanacağı ve birleştirileceği, birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin de Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Sadece Genel Merkez olarak teşkilatlanmış olan Cihan Partisi, Genel Merkez Kesin Hesap Cetveli'ni 24/8/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuş; dolayısıyla 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesindeki *"…Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar."* amir hükmüne uymamıştır.

4. 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde *74'üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezasının* verileceği öngörülmektedir.

5. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi hükümlerine aykırı hareket eden Parti sorumluları hakkında Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Bu itibarla Cihan Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesapların sunulması dolayısıyla işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine, istenen bilgilerin istendiği sürede verilmemesi nedeniyle Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

7. Cihan Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Kanun'un ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

8. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2015 yılı gelirlerinin 1.929 TL, giderler toplamının 1.929 TL olduğu anlaşılmaktadır.

9. Partinin 2015 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu; bu hâliyle 2015 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

Genel Merkez Gelirleri

10. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 1.929 TL olup bunun tamamı bağış gelirinden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

Genel Merkez Giderleri

12. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 1.929 TL olup bunun 75 TL'si büro genel giderlerinden, 106 TL'si seyahat giderlerinden, 1.400 TL'si bayrak, flama ve rozet giderlerinden, 348 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

13. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede aşağıda belirtilen dışındaki giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

Partiye gönderilen yazıyla 2015 yılı işletme defterinde kayıtlı olan ve ayrıntısı aşağıdaki tabloda verilen toplam 1.400 TL tutarındaki harcamaya ait fatura veya fatura yerine geçen belgenin gönderilmesi istenmiştir.

Yevmiye Tarihi	**Yevmiye No**	**Açıklama**	**Tutar**
12.10.2015	3	Rozet Kalıbı Yaptırma	1.400,00 TL
		TOPLAM	**1.400,00 TL**

Parti anılan yazıya verdiği cevapta, söz konusu işe ilişkin gider makbuzu imza ettirmek istediklerini ancak soğuk kalıp işini yapan kişinin işyerinden taşındığını, Parti yönetimi olarak yeni olduklarından bu belgenin daha sonra isteneceğini bilmediklerini ifade etmiştir.

2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinin altıncı fıkrasında "*Siyasi partiler harcamalarını fatura, fatura yerine geçen belgeler ile bu belgelerin temin edilmesinin mümkün olmadığı hallerde harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip olmak şartıyla diğer belgelerle tevsik ederler. Ancak kaybolma, yırtılma ve yanma gibi mücbir sebeplerle aslının temin edilmediği hallerde, fatura ve fatura yerine geçen belgeler yerine bu belgeleri düzenleyenlerden alınacak tasdikli örnekleri kullanılabilir*", 75. maddesinin dördüncü fıkrasında "*Anayasa Mahkemesi denetimi sonunda, o siyasi partinin gelir ve giderlerinin doğruluğuna ve kanuna uygunluğuna veya kanuna uygun olmayan gelirler ile giderler dolayısıyla da bunların Hazineye gelir kaydedilmesine karar verir" ve* 76. maddesinin son fıkrasında *"Belgelendirilmesi gerektiği halde belgelendirilmeyen parti giderleri miktarınca parti malvarlığı, Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazineye irat kaydedilir."* denilmektedir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri gereğince siyasi partiler harcamalarını fatura, fatura yerine geçen belgeler ile bu belgelerin temin edilmesinin mümkün olmadığı hâllerde harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip olmak şartıyla diğer belgelerle tevsik etmek

zorundadırlar. Ayrıca kaybolma, yırtılma ve yanma gibi mücbir sebeplerle aslının temin edilmediği hâllerde de fatura ve fatura yerine geçen belgeler yerine bu belgeleri düzenleyenlerden alınacak tasdikli örneklerin kullanılması gerektiği ilgili Kanun maddesinde ifade edilmiştir. Yapılan incelemede ise gönderilen belgeler içinde 1.400 TL tutarındaki gidere ilişkin fatura, fatura yerine geçen belge veya harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip herhangi bir tevsik edici belgenin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Buna göre Genel Merkez kesin hesabında gösterilen ve tevsik edilmeyen 1.400 TL gider karşılığı Parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2015 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Cihan Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Kanun'a uygun olmayan 1.400 TL gider karşılığı Parti mal varlığının 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 75. ve 76. maddeleri uyarınca Hazineye irat kaydedilmesine,

B. Partinin 2015 yılı kesin hesabında gösterilen 1.929 TL gelir ve 1.929 TL giderin Hazineye irat kaydedilen dışında kalan bölümünün eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğuna,

16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Engin YILDIRIM	Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye	Üye	Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR	Recep KÖMÜRCÜ	Burhan ÜSTÜN
Üye	Üye	Üye
Hicabi DURSUN	Celal Mümtaz AKINCI	Muammer TOPAL
Üye	Üye	Üye
M. Emin KUZ	Kadir ÖZKAYA	Rıdvan GÜLEÇ

Üye	Üye
Recai AKYEL	Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye	Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU	Selahaddin MENTEŞ

I- ALFABETİK İNDEKS

1- İptal ve İtiraz Davaları

A

1. 16/5/2018 tarihli ve 7144 sayılı Kanun'un; A. 3. maddesiyle 24/3/1950 tarihli ve 5659 sayılı **Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü Kuruluş Kanunu'**nun (2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile *"Atatürk Orman Çiftliği Kanunu"* şeklinde değiştirilmiştir) ek 1. maddesinin değiştirilen üçüncü fıkrasının, B. 4. maddesiyle 18/12/1953 tarihli ve 6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un (703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile *"Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünce Yürütülen Hizmetler Hakkında Kanun"* şeklinde değiştirilmiştir) ek 11. maddesinin değiştirilen ikinci fıkrasının, Anayasa'nın 2., 7., 9., 35., 36., 44., 45. ve 90. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi. **(K: 2019/80, E: 2018/106)…….....…..... 1137**

B

2. 13/6/1952 tarihli ve 5953 sayılı **Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun'**un 4/1/1961 tarihli ve 212 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle değiştirilen; A. 14. maddesinin ikinci fıkrasının, B. Ek 1. maddesinin sekizinci fıkrasının ikinci cümlesinin, Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 48. ve 49. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebi. **(K: 2019/74, E: 2019/48)..... 1083**

3. 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı **Belediye Kanunu'**nun 14. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin birinci cümlesinde yer alan *"…yaptırır."* ibaresinin *"itfaiye hizmeti"* yönünden Anayasa'nın 128. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. **(K: 2019/56, E: 2019/27)..... 727**

G

4. 9/11/2016 tarihli ve 6757 sayılı Kanun'un; A. 7. maddesiyle 31/7/1970 tarihli ve 1324 sayılı **Genelkurmay Başkanının Görev ve Yetkilerine Ait Kanun'**un 8. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasının, B. 22. maddesiyle 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 60. maddesine eklenen (11) numaralı fıkranın (28/11/2017 tarihli ve 7061 sayılı Kanun'un 99. maddesiyle aynı maddeye eklenen (9) numaralı fıkra nedeniyle (12) numaralı fıkra şeklinde teselsül ettirilmiştir) birinci ve üçüncü cümlelerinin, C. 23. maddesiyle 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilât Kanunu'nun ek 24. maddesine eklenen üçüncü fıkranın birinci cümlesinde yer alan *"…Kamu Personel Seçme Sınavı şartı aranmaksızın,…"* ibaresinin, Ç. 25. maddesiyle 6/1/1982 tarihli ve 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'a eklenen geçici 21. maddenin, Anayasa'nın 2., 13., 20., 36., 90., 118., 138., 139., 140. ve 148. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi. **(K: 2019/64, E: 2017/16)……..... 795**

İ

5. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı **İdari Yargılama Usulü Kanunu'**nun 6. maddesinin 10/6/1994 tarihli ve 4001 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle değiştirilen (5) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 2., 10., 13., 36. ve 90. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. **(K: 2019/79, E: 2018/150)…….....… 1129**

6. 21/2/2019 tarihli ve 7166 sayılı Kanun'un; A. 11. maddesiyle 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı **İş Kanunu'**nun 112. maddesine eklenen altıncı fıkranın, B. 12. maddesiyle 4857 sayılı Kanun'a eklenen geçici 9. maddenin, Anayasa'nın 2., 10. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebi. **(K: 2019/73, E: 2019/42)……..... 1061**

O

7. 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı **Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'**un; A. 2. maddesinin (4) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin, B. 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasının, C. 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının; 1. (a) bendinde yer alan "…*otuz günü*…" ibaresinin, 2. (d) bendinin birinci cümlesinin "…*Cumhuriyet savcısının kararıyla, görüşmeler teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilir, tutuklu ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli hazır bulundurulabilir, tutuklunun avukatına veya avukatın tutukluya verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabilir veya görüşmelerin gün ve saatleri sınırlandırılabilir*." bölümünün, 3. (ı) bendinin, Ç. 9. maddesinin, D. 10. maddesinin, Anayasa'nın 2., 10., 11., 15., 17., 19., 36., 38., 40., 42., 90. ve 125. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi. **(K: 2019/63 E: 2016/205)……..** **743**

8. 1/2/2018 tarihli ve 7070 sayılı **Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun'**un; A. 1. maddesiyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 149. maddesinin (2) numaralı fıkrasına eklenen cümlenin, B. 2. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 151. maddesinin (4) numaralı fıkrasına eklenen *"…avukat hakkındaki soruşturma veya…"* ile *"…soruşturma veya…"* ibarelerinin, C. 3. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 154. maddesine eklenen (2) numaralı fıkrada yer alan *"...örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imâl ve ticareti suçları..."* ibaresinin, Ç. 4. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 178. maddesinin (1) numaralı fıkrasına eklenen cümlenin, D. 5. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 188. maddesinin (1) numaralı fıkrasına eklenen cümlenin, E. 6. maddesiyle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 59. maddesine eklenen (5), (10) ve (11) numaralı fıkraların, F. 33. maddesiyle 18/5/1929 tarihli ve 1453 sayılı Zabitan ve Askeri Memurların Maaşatı Hakkında Kanun'a eklenen geçici 1. maddenin ikinci fıkrasının, G. 48. maddesiyle 31/7/1970 tarihli ve 1325 sayılı Millî Savunma Bakanlığı Görev ve Teşkilâtı Hakkında Kanun'a (2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile

"Askeri Okullar, Askeri Öğrenciler, Askeri Fabrikalar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun" şeklinde değiştirilmiştir) eklenen ek 10. maddenin *"...Bakanlığın özelliği ve hizmetin gerekli kıldığı şart ve vasıflar göz önüne alınarak Bakanlığa intibak edemedikleri üstlerince teklif edilenlerden Bakanlıkta oluşturulacak komisyona yaptırılacak tahkikat sonucuna göre Millî Savunma Bakanınca uygun görülenler,..."* bölümünün, Ğ. 56. maddesiyle 10/3/2011 tarihli ve 6191 sayılı Sözleşmeli Erbaş ve Er Kanunu'na eklenen geçici 1. maddenin, H. 60. maddesiyle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen (8) numaralı alt bendin, I. 61. maddesiyle 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendine eklenen (l) alt bendinde yer alan *"...eylem birliği içerisinde olmak,..."* ibaresinin, İ. 62. maddesiyle 11/10/2011 tarihli ve 663 sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye (703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile *"Sağlık Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"* şeklinde değiştirilmiştir) eklenen 45/A maddesinin (2) ve (3) numaralı fıkralarının, J. 73. maddesiyle 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'na eklenen geçici 16. maddenin ikinci cümlesinin, Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 7., 10., 13., 15., 36., 38., 41., 48., 49., 70., 90. ve 128. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi. **(K: 2019/65, E: 2018/73)…….……..** **837**

9. 9/11/2016 tarihli ve 6756 sayılı **Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Millî Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesi Hakkında Kanun'**un; A. 4. maddesinin; 1. (1) numaralı fıkrasının *"…iflasın ertelenmesi talebinde bulunulamaz;…"* ve *"…mahkemelerce iflasa ilişkin araştırma yapılmaksızın derhal reddedilir."* bölümlerinin, 2. (2) numaralı fıkrasının; a. (a) bendinin *"…iflasın ertelenmesine karar verilemez."* bölümünün, b. (b) bendinin *"…tedbir kararı verilemez, verilmişse derhal kaldırılır."* bölümünün, B. 104. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin, C. 105. maddesinin (1) numaralı fıkrasının; 1. (a) bendinin *"…Millî Eğitim Bakanlığınca, giriş sınavlarının yapıldığı tarihte aldıkları ortaöğretim yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun okullara,"* bölümünün, 2. (b) bendinin *"…Yükseköğretim Kurulunca, üniversite sınavının yapıldığı tarihte aldıkları yerleştirme*

puanları dikkate alınarak durumlarına uygun fakülte ve yüksek okullara, naklen kaydedilirler." bölümünün, 3. (c) bendinin, Anayasa'nın 2., 10., 36., 42., 48., 58. ve 138. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi. **(K: 2019/66, E: 2017/18)**…….…. **931**

Ö

10. 6/6/2002 tarihli ve 4760 sayılı **Özel Tüketim Vergisi Kanunu'**nun 13. maddesine 28/3/2013 tarihli ve 6455 sayılı Kanun'un 33. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. **(K: 2019/75, E: 2019/53)**…….…….…….…… **1107**

R

11. 15/2/2011 tarihli ve 6112 sayılı **Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunu'**nun geçici 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan "*Kanal ve frekans kullanım bedelini 42 nci maddeye göre ödemeyen*…" ibaresinin Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebi. **(K: 2019/81, E: 2019/70)**.....…….…….... **1151**

T

12. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı **Türk Medeni Kanunu'**nun 291. maddesinin birinci fıkrasında yer alan *"Dava açma süresinin geçmesinden önce..."* ibaresinin Anayasa'nın 17., 35. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. **(K: 2019/76, E: 2019/79)**.....…… **1119**

13. 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı **Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'**nun 28/5/2003 tarihli ve 4861 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle değiştirilen 68. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "*...aranacak şartlar,*…" ibaresinin Anayasa'nın 7. ve 128. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. **(K: 2019/57, E: 2019/28)..** **737**

14. 1/2/2018 tarihli ve 7074 sayılı Kanun'un; A. 9. maddesiyle 19/8/2016 tarihli ve 6741 sayılı **Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketinin Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik**

Yapılmasına Dair Kanun'un 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasına eklenen (d) bendinin, B. 10. maddesiyle 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının değiştirilen (a) bendinin, Anayasa'nın 2., 13., 15., 19., 36. ve 121. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi. **(K: 2019/67, E: 2018/92)…..... 971**

V

15. 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı **Vergi Usul Kanunu'**na 23/7/2010 tarihli ve 6009 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle eklenen 107/A maddesine 7/4/2015 tarihli ve 6637 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle eklenen ikinci fıkranın Anayasa'nın 10., 13. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. **(K: 2019/72, E: 2018/144)…….……..... 1041**

Y

16. 9/5/2018 tarihli ve 7141 sayılı Kanun'un; A. 5. maddesiyle 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı **Yükseköğretim Kanunu**'na eklenen geçici 77. maddenin birinci cümlesinin, B. 7. maddesiyle 28/3/1983 tarihli ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen; 1. Ek 179. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin *"Selçuk Üniversitesine bağlı Mühendislik Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesinden, Selçuk Üniversitesine bağlı Mimarlık Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Mimarlık ve Tasarım Fakültesi,…"* bölümünün, b. (b) bendinin, 2. Ek 180. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin *"Kütahya Dumlupınar Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Diş Hekimliği Fakültesi ile Tıp Fakültesinden, Kütahya Dumlupınar Üniversitesine bağlı Kütahya Sağlık Yüksekokulunun fakülteye dönüştürülmesi ve adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturularak Rektörlüğe bağlanan Sağlık Bilimleri Fakültesinden,…"* bölümünün, b. (b) bendinin *"Kütahya Dumlupınar Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Gediz Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ile Simav Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulundan,…"* bölümünün, c. (c) bendinin, 3. Ek 181. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin *"İnönü Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Su Ürünleri Fakültesi ile*

Ziraat Fakültesinden,…" bölümünün, b. (b) ve (c) bentlerinin, 4. Ek 182. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin *"İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Orman Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Veteriner Fakültesi, Mühendislik Fakültesi…"* bölümünün, b. (b) bendinin *"İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Ormancılık Meslek Yüksekokulu, Veteriner Fakültesi Meslek Yüksekokulunun adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Veterinerlik Meslek Yüksekokulu, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu…"* bölümünün, c. (c) bendinin *"İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Adli Tıp Enstitüsü, Kardiyoloji Enstitüsü, Nörolojik Bilimler Enstitüsü, Akciğer Hastalıkları ve Tüberküloz Enstitüsü…"* bölümünün, 5. Ek 183. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin, b. (b) bendinin *"Gazi Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu, Tapu Kadastro Yüksekokulu, Türk Müziği Devlet Konservatuvarı…"* bölümünün, c. (c) bendinin, 6. Ek 184. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin *"Sakarya Üniversitesine bağlı Spor Bilimleri ile Teknoloji fakültelerinin adları ve bağlantıları değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Söğütlü'de Spor Bilimleri Fakültesi ve Arifiye'de Teknoloji Fakültesinden, Sakarya Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sapanca'da Turizm Fakültesinden…"* bölümünün, b. (b) bendinin, c. (c) bendinin *"Sakarya Üniversitesine bağlı Kırkpınar Turizm Meslek Yüksekokulu ile Sakarya Meslek Yüksekokulunun adları ve bağlantıları değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sapanca Turizm Meslek Yüksekokulu ile Adapazarı Meslek Yüksekokulundan; Sakarya Üniversitesine bağlı Ali Fuat Cebesoy Meslek Yüksekokulu ile Geyve Meslek Yüksekokulunun birleştirilerek bağlantısının değiştirilmesiyle Rektörlüğe bağlanan Geyve Meslek Yüksekokulundan; Sakarya Üniversitesine bağlı iken bağlantıları değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Akyazı Meslek Yüksekokulu, Arifiye Meslek Yüksekokulu, Ferizli Meslek Yüksekokulu, Hendek Meslek Yüksekokulu, Karasu Meslek Yüksekokulu, Kaynarca Seyfettin Selim Meslek Yüksekokulu, Pamukova Meslek Yüksekokulu, Sapanca Meslek Yüksekokulu ve Kocaali Meslek Yüksekokulu…"* bölümünün, 7. Ek 185. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin *"...Ondokuz Mayıs Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Gemi İnşaatı ve Deniz Bilimleri Fakültesi ile Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesinden,"* bölümünün, b. (b) bendinin, 8. Ek 187. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin

"Mersin Üniversitesine bağlı Tarsus Teknoloji Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Teknoloji Fakültesinden, Mersin Üniversitesine bağlı Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesinin bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesinden,…" bölümünün, b. (b) ve (c) bentlerinin, 9. Ek 188. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin *"Karadeniz Teknik Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Fatih Eğitim Fakültesi, Hukuk Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, İletişim Fakültesi, Karadeniz Teknik Üniversitesine bağlı Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunun fakülteye dönüştürülmesi ve adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturulan ve Rektörlüğe bağlanan Spor Bilimleri Fakültesi…"* bölümünün, b. (b), (c) ve (ç) bentlerinin, 10. Ek 189. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin *"Erciyes Üniversitesine bağlı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulunun fakülteye dönüştürülmesi ve adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturulan ve Rektörlüğe bağlanan Uygulamalı Bilimler Fakültesi,…"* bölümünün, b. (b) bendinin *"Erciyes Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Bünyan Meslek Yüksekokulu, Develi Hüseyin Şahin Meslek Yüksekokulu, Mustafa Çıkrıkçıoğlu Meslek Yüksekokulu, Pınarbaşı Meslek Yüksekokulu, Safiye Çıkrıkçıoğlu Meslek Yüksekokulu, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Tomarza Mustafa Akıncıoğlu Meslek Yüksekokulu, Yahyalı Meslek Yüksekokulu ile Erciyes Üniversitesine bağlı Kayseri Meslek Yüksekokulunun adı ve bağlantısı değiştirilerek oluşturulan Meslek Yüksekokulu…"* bölümünün, 11. Ek 190. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin *"Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesine bağlı Elbistan Teknoloji Fakültesinin adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturularak Rektörlüğe bağlanan Elbistan Mühendislik Fakültesi,…"* bölümünün, b. (b) bendinin, 12. Ek 193. maddenin ikinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinin, 13. Ek 194. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin *"Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı Ziraat Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesinden, Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Orman Fakültesi, Teknoloji Fakültesi, Eğirdir Su Ürünleri Fakültesinden…"* bölümünün, b. (b) bendinin *"Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Eğirdir Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu, Yalvaç Büyükkutlu Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu…"* bölümünün, c. (c) bendinin, 14. Ek 195. maddenin ikinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinin, Anayasa'nın 2., 10., 27. ve 130. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi. **(K: 2019/71, E: 2018/105)…..... 997**

2- Değişik İşler

1. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 121. maddesi aracılığıyla 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesi uyarınca genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmaması nedeniyle **Alternatif Parti** Bulanık İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitinin yapılmasına karar verilmesi talebi. **(K: 2019/5, E: 2019/4)..... 1189**

2. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 121. maddesi aracılığıyla 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesi uyarınca genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmaması nedeniyle **Demokrat Parti** Hayrat İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitinin yapılmasına karar verilmesi talebi. **(K: 2019/2, E: 2019/1)..... 1177**

3. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 121. maddesi aracılığıyla 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesi uyarınca genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmaması nedeniyle **Demokrat Parti** Bulanık İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitinin yapılmasına karar verilmesi talebi. **(K: 2019/8, E: 2019/7)..... 1201**

4. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 121. maddesine dayanılarak 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesi uyarınca Genel kurul toplantılarını süresinde yapmadıkları gerekçesiyle **Engelsiz Türkiye Partisinin** Adana, Aydın, Diyarbakır, Edirne, Gaziantep, Mersin, İzmir, Kocaeli ve Kilis il teşkilatları ile Edirne Merkez ilçe, Kuşadası, Nazilli, İzmit ve Kartepe ilçe teşkilatlarının kendiliğinden dağılma hâllerinin ve buna bağlı olarak hukuki varlıklarının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talebi. **(K: 2018/13, E: 2018/13)..... 1173**

5. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 121. maddesi aracılığıyla 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesi uyarınca genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmaması nedeniyle **Genç Parti** Hayrat İlçe Teşkilatının

kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitinin yapılmasına karar verilmesi talebi. **(K: 2019/3, E: 2019/2)…… 1181**

6. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 121. maddesi aracılığıyla 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesi uyarınca genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmaması nedeniyle **Genç Parti** Bulanık İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitinin yapılmasına karar verilmesi talebi. **(K: 2019/7, E: 2019/6)…… 1197**

7. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 121. maddesi aracılığıyla 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesi uyarınca genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmaması nedeniyle **Genç Parti** Of İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitinin yapılmasına karar verilmesi talebi. **(K: 2019/9, E: 2019/12)…….. 1205**

8. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 121. maddesi aracılığıyla 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesi uyarınca genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmaması nedeniyle **Liberal Demokrat Parti** Hayrat İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitinin yapılmasına karar verilmesi talebi. **(K: 2019/4, E: 2019/3)…….. 1185**

9. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 121. maddesi aracılığıyla 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesi uyarınca genel kurul toplantısını iki defa üst üste yapmaması nedeniyle **Liberal Demokrat Parti** Bulanık İlçe Teşkilatının kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitinin yapılmasına karar verilmesi talebi. **(K: 2019/6, E: 2019/5)…….. 1193**

3- Siyasi Parti Mali Denetim

1. **Adalet ve Kalkınma Partisinin** 2014 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/12, E: 2015/37)…….. 1253**

2. **Anadolu Partisinin** 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/32, E: 2016/60)…….. 1355**

3. **As Parti** 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/3, E: 2018/20)…….. 1217**

4. **Ayyıldız Partisinin** 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/29, E: 2016/55)…….. 1335**

5. **1923 Cumhuriyet Partisi** 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/4, E: 2018/24)…….. 1221**

6. **1923 Cumhuriyet Partisinin** 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi. (**K: 2019/28, E: 2016/30)…….. 1329**

7. **Birleşik Devrimci Partinin** 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/37, E: 2016/74)…….. 1361**

8. **Büyük Turan Hareketi Partisinin** 2014 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/16, E: 2015/69)…….. 1265**

9. **Cihan Partisinin** 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/39, E: 2016/79)…….. 1379**

10. **Doğru Yol Partisi** 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/5, E: 2018/29)…….. 1225**

11. **Doğru Yol Partisinin** 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/31, E: 2016/58)…….. 1345**

12. **Ebedi Nizam Partisinin** 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/19, E: 2016/8)…….. 1281**

13. **Evrensel Yol Partisi** 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/9, E: 2018/73)**…..……..……..…….. **1241**

14. **Ezilenlerin Sosyalist Partisinin** 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/30, E: 2016/57)**…..……..…….. **1341**

15. **Gezi Partisinin** 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/21, E: 2016/12)**……..……..……..……..…….. **1285**

16. **Güven Adalet ve Aydınlık Partisi** 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/2, E: 2018/8)**…….....……..…….. **1213**

17. **Hak ve Adalet Partisinin** 2016 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/23, E: 2017/22)**……..……..……..……..…….. **1295**

18. **Hak ve Adalet Partisinin** 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/24, E: 2018/18)**……..……..……..…….. **1303**

19. **Hak ve Hakikat Partisinin** 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/25, E: 2016/27)**…..……..……..…….. **1311**

20. **Kürdistan Özgürlük Partisinin** 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/27, E: 2016/29)**…..……..…….. **1323**

21. **Millet ve Adalet Partisi** 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/1, E: 2017/87)**……..……..……..…….. **1209**

22. **Milliyetçi Hareket Partisinin** 2014 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/13, E: 2015/55)**…….....……..…….. **1259**

23. **Milliyetçi Türkiye Partisi** 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/10, E: 2018/74)**…….....……..…….. **1245**

24. **Milliyetçi Türkiye Partisinin** 2014 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/17, E: 2015/71)**……..……..…….. **1271**

25. **Özgürlük ve Dayanışma Partisinin** 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/38, E: 2016/77)**…….....……..…….. **1371**

26. **Sosyal Demokrat Partinin** 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/18, E: 2016/3)…….....…….....…….....…….. 1277**

27. **Türkiye Birlik Partisi** 2016 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/6, E: 2018/70)……...……...……...……...…….. 1229**

28. **Türkiye Birlik Partisi** 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/7, E: 2018/71)…….…….....…….....…….. 1233**

29. **Türkiye Ekonomi ve Kalkınma Partisi** 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/8, E: 2018/72)…….....…….. 1237**

30. **Türkiye İşçi Partisi** 2017 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/11, E: 2018/78)…….....…….....…….....…….. 1249**

31. **Türkiye Kürdistan Demokrat Partisinin** 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi. **(K: 2019/26, E: 2016/28)…….....…….....…….. 1317**

II- YASA NUMARASINA GÖRE İPTAL VE İTİRAZ DAVALARI DİZİNİ

Yasa No	*İptali İstenilen Hükümlerin Yer Aldığı Yasanın Adı*	*Karar*	*Esas*	*Tür*	*Sf*
213	Vergi Usul Kanunu'na 23/7/2010 tarihli ve 6009 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle eklenen 107/A maddesine 7/4/2015 tarihli ve 6637 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle eklenen ikinci fıkranın Anayasa'nın 10., 13. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2019/72	2018/144	İTZ	1041
926	Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 28/5/2003 tarihli ve 4861 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle değiştirilen 68. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "*...aranacak şartlar,…*" ibaresinin Anayasa'nın 7. ve 128. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2019/57	2019/28	İTZ	737
1324	9/11/2016 tarihli ve 6757 sayılı Kanun'un; A. 7. maddesiyle Genelkurmay Başkanının Görev ve Yetkilerine Ait Kanun'un 8. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasının, B. 22. maddesiyle 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 60. maddesine eklenen (11) numaralı fıkranın (28/11/2017 tarihli ve 7061 sayılı Kanun'un 99. maddesiyle aynı maddeye eklenen (9) numaralı fıkra nedeniyle (12) numaralı fıkra şeklinde teselsül ettirilmiştir) birinci ve üçüncü cümlelerinin, C. 23. maddesiyle 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilât Kanunu'nun ek 24. maddesine eklenen üçüncü fıkranın birinci cümlesinde yer alan *"…Kamu Personel Seçme Sınavı şartı aranmaksızın,…"* ibaresinin, Ç. 25. maddesiyle 6/1/1982 tarihli ve 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'a eklenen geçici 21. maddenin, Anayasa'nın 2., 13., 20., 36., 90., 118., 138., 139., 140. ve 148. maddelerine aykırılığı ileri	2019/64	2017/16	İPT	795

	sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi.				
2547	9/5/2018 tarihli ve 7141 sayılı Kanun'un; A. 5. maddesiyle Yükseköğretim Kanunu'na eklenen geçici 77. maddenin birinci cümlesinin, B. 7. maddesiyle 28/3/1983 tarihli ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'na eklenen; 1. Ek 179. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin *"Selçuk Üniversitesine bağlı Mühendislik Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesinden, Selçuk Üniversitesine bağlı Mimarlık Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Mimarlık ve Tasarım Fakültesi,…"* bölümünün, b. (b) bendinin, 2. Ek 180. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin *"Kütahya Dumlupınar Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Diş Hekimliği Fakültesi ile Tıp Fakültesinden, Kütahya Dumlupınar Üniversitesine bağlı Kütahya Sağlık Yüksekokulunun fakülteye dönüştürülmesi ve adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturularak Rektörlüğe bağlanan Sağlık Bilimleri Fakültesinden,…"* bölümünün, b. (b) bendinin *"Kütahya Dumlupınar Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Gediz Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ile Simav Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulundan,…"* bölümünün, c. (c) bendinin, 3. Ek 181. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin *"İnönü Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Su Ürünleri Fakültesi ile Ziraat Fakültesinden,…"* bölümünün, b. (b) ve (c) bentlerinin, 4. Ek 182. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin *"İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Orman Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Veteriner*	2019/71	2018/105	İPT	997

	Fakültesi, Mühendislik Fakültesi…" bölümünün, b. (b) bendinin *"İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Ormancılık Meslek Yüksekokulu, Veteriner Fakültesi Meslek Yüksekokulunun adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Veterinerlik Meslek Yüksekokulu, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu…"* bölümünün, c. (c) bendinin *"İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Adli Tıp Enstitüsü, Kardiyoloji Enstitüsü, Nörolojik Bilimler Enstitüsü, Akciğer Hastalıkları ve Tüberküloz Enstitüsü…"* bölümünün, 5. Ek 183. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin, b. (b) bendinin *"Gazi Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu, Tapu Kadastro Yüksekokulu, Türk Müziği Devlet Konservatuvarı…"* bölümünün, c. (c) bendinin, 6. Ek 184. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin *"Sakarya Üniversitesine bağlı Spor Bilimleri ile Teknoloji fakültelerinin adları ve bağlantıları değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Söğütlü'de Spor Bilimleri Fakültesi ve Arifiye'de Teknoloji Fakültesinden, Sakarya Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sapanca'da Turizm Fakültesinden…"* bölümünün, b. (b) bendinin, c. (c) bendinin *"Sakarya Üniversitesine bağlı Kırkpınar Turizm Meslek Yüksekokulu ile Sakarya Meslek Yüksekokulunun adları ve bağlantıları değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sapanca Turizm Meslek Yüksekokulu ile Adapazarı Meslek Yüksekokulundan; Sakarya Üniversitesine bağlı Ali Fuat Cebesoy Meslek Yüksekokulu ile Geyve Meslek Yüksekokulunun birleştirilerek bağlantısının değiştirilmesiyle Rektörlüğe bağlanan Geyve Meslek Yüksekokulundan; Sakarya Üniversitesine bağlı iken bağlantıları değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Akyazı Meslek Yüksekokulu, Arifiye Meslek Yüksekokulu, Ferizli Meslek Yüksekokulu, Hendek Meslek*				

	Yüksekokulu, Karasu Meslek Yüksekokulu, Kaynarca Seyfettin Selim Meslek Yüksekokulu, Pamukova Meslek Yüksekokulu, Sapanca Meslek Yüksekokulu ve Kocaali Meslek Yüksekokulu…" bölümünün, 7. Ek 185. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin *"...Ondokuz Mayıs Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Gemi İnşaatı ve Deniz Bilimleri Fakültesi ile Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesinden,"* bölümünün, b. (b) bendinin, 8. Ek 187. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin *"Mersin Üniversitesine bağlı Tarsus Teknoloji Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Teknoloji Fakültesinden, Mersin Üniversitesine bağlı Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesinin bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesinden,…"* bölümünün, b. (b) ve (c) bentlerinin, 9. Ek 188. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin *"Karadeniz Teknik Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Fatih Eğitim Fakültesi, Hukuk Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, İletişim Fakültesi, Karadeniz Teknik Üniversitesine bağlı Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunun fakülteye dönüştürülmesi ve adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturulan ve Rektörlüğe bağlanan Spor Bilimleri Fakültesi…"* bölümünün, b. (b), (c) ve (ç) bentlerinin, 10. Ek 189. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin *"Erciyes Üniversitesine bağlı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulunun fakülteye dönüştürülmesi ve adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturulan ve Rektörlüğe bağlanan Uygulamalı Bilimler Fakültesi,…"* bölümünün, b. (b) bendinin *"Erciyes Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Bünyan Meslek Yüksekokulu, Develi Hüseyin Şahin Meslek Yüksekokulu, Mustafa Çıkrıkçıoğlu Meslek Yüksekokulu, Pınarbaşı Meslek Yüksekokulu, Safiye Çıkrıkçıoğlu Meslek Yüksekokulu, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Tomarza Mustafa*				

	Akıncıoğlu Meslek Yüksekokulu, Yahyalı Meslek Yüksekokulu ile Erciyes Üniversitesine bağlı Kayseri Meslek Yüksekokulunun adı ve bağlantısı değiştirilerek oluşturulan Meslek Yüksekokulu…" bölümünün, 11. Ek 190. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin *"Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesine bağlı Elbistan Teknoloji Fakültesinin adı ile bağlantısının değiştirilmesi ile oluşturularak Rektörlüğe bağlanan Elbistan Mühendislik Fakültesi,…"* bölümünün, b. (b) bendinin, 12. Ek 193. maddenin ikinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinin, 13. Ek 194. maddenin ikinci fıkrasının; a. (a) bendinin *"Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı Ziraat Fakültesinin adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesinden, Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Orman Fakültesi, Teknoloji Fakültesi, Eğirdir Su Ürünleri Fakültesinden…"* bölümünün, b. (b) bendinin *"Süleyman Demirel Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Eğirdir Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu, Yalvaç Büyükkutlu Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu…"* bölümünün, c. (c) bendinin, 14. Ek 195. maddenin ikinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinin, Anayasa'nın 2., 10., 27. ve 130. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi.				
2577	İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 6. maddesinin 10/6/1994 tarihli ve 4001 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle değiştirilen (5) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 2., 10., 13., 36. ve 90. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2019/79	2018/150	İTZ	1129
4721	Türk Medeni Kanunu'nun 291. maddesinin birinci fıkrasında yer alan *"Dava açma süresinin geçmesinden önce..."* ibaresinin Anayasa'nın 17., 35. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2019/76	2019/79	İTZ	1119

4760	Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nun 13. maddesine 28/3/2013 tarihli ve 6455 sayılı Kanun'un 33. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2019/75	2019/53	İTZ	1107
4857	21/2/2019 tarihli ve 7166 sayılı Kanun'un; A. 11. maddesiyle İş Kanunu'nun 112. maddesine eklenen altıncı fıkranın, B. 12. maddesiyle 4857 sayılı Kanun'a eklenen geçici 9. maddenin, Anayasa'nın 2., 10. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebi.	2019/73	2019/42	İTZ	1061
5393	Belediye Kanunu'nun 14. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin birinci cümlesinde yer alan "…*yaptırır.*" ibaresinin "*itfaiye hizmeti*" yönünden Anayasa'nın 128. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2019/56	2019/27	İTZ	727
5659	16/5/2018 tarihli ve 7144 sayılı Kanun'un; A. 3. maddesiyle Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü Kuruluş Kanunu'nun (2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile *"Atatürk Orman Çiftliği Kanunu"* şeklinde değiştirilmiştir) ek 1. maddesinin değiştirilen üçüncü fıkrasının, B. 4. maddesiyle 18/12/1953 tarihli ve 6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un (703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile *"Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünce Yürütülen Hizmetler Hakkında Kanun"* şeklinde değiştirilmiştir) ek 11. maddesinin değiştirilen ikinci fıkrasının, Anayasa'nın 2., 7., 9., 35., 36., 44., 45. ve 90. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi.	2019/80	2018/106	İPT	1137
5953	Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun'un 4/1/1961 tarihli ve 212 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle değiştirilen; A. 14. maddesinin ikinci fıkrasının, B. Ek 1.	2019/74	2019/48	İTZ	1083

	maddesinin sekizinci fıkrasının ikinci cümlesinin, Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 48. ve 49. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebi.				
6112	Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunu'nun geçici 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan "*Kanal ve frekans kullanım bedelini 42 nci maddeye göre ödemeyen…*" ibaresinin Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebi.	2019/81	2019/70	İTZ	1151
6741	1/2/2018 tarihli ve 7074 sayılı Kanun'un; A. 9. maddesiyle Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketinin Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasına eklenen (d) bendinin, B. 10. maddesiyle 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının değiştirilen (a) bendinin, Anayasa'nın 2., 13., 15., 19., 36. ve 121. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi.	2019/67	2018/92	İPT	971
6749	Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un; A. 2. maddesinin (4) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin, B. 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasının, C. 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının; 1. (a) bendinde yer alan "*…otuz günü…*" ibaresinin, 2. (d) bendinin birinci cümlesinin "*…Cumhuriyet savcısının kararıyla, görüşmeler teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilir, tutuklu ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli hazır bulundurulabilir,*	2019/63	2016/205	İPT	743

	tutuklunun avukatına veya avukatın tutukluya verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabilir veya görüşmelerin gün ve saatleri sınırlandırılabilir." bölümünün, 3. (ı) bendinin, Ç. 9. maddesinin, D. 10. maddesinin, Anayasa'nın 2., 10., 11., 15., 17., 19., 36., 38., 40., 42., 90. ve 125. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi.				
6756	Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Millî Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesi Hakkında Kanun'un; A. 4. maddesinin; 1. (1) numaralı fıkrasının *"…iflasın ertelenmesi talebinde bulunulamaz;…"* ve *"…mahkemelerce iflasa ilişkin araştırma yapılmaksızın derhal reddedilir."* bölümlerinin, 2. (2) numaralı fıkrasının; a. (a) bendinin *"…iflasın ertelenmesine karar verilemez."* bölümünün, b. (b) bendinin *"…tedbir kararı verilemez, verilmişse derhal kaldırılır."* bölümünün, B. 104. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin, C. 105. maddesinin (1) numaralı fıkrasının; 1. (a) bendinin *"…Millî Eğitim Bakanlığınca, giriş sınavlarının yapıldığı tarihte aldıkları ortaöğretim yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun okullara,"* bölümünün, 2. (b) bendinin *"…Yükseköğretim Kurulunca, üniversite sınavının yapıldığı tarihte aldıkları yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun fakülte ve yüksek okullara, naklen kaydedilirler."* bölümünün, 3. (c) bendinin, Anayasa'nın 2., 10., 36., 42., 48., 58. ve 138. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi.	2019/66	2017/18	İPT	931
7070	Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun'un; A. 1. maddesiyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza	2019/65	2018/73	İPT	837

	Muhakemesi Kanunu'nun 149. maddesinin (2) numaralı fıkrasına eklenen cümlenin, B. 2. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 151. maddesinin (4) numaralı fıkrasına eklenen *"…avukat hakkındaki soruşturma veya…"* ile *"…soruşturma veya…"* ibarelerinin, C. 3. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 154. maddesine eklenen (2) numaralı fıkrada yer alan *"...örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imâl ve ticareti suçları..."* ibaresinin, Ç. 4. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 178. maddesinin (1) numaralı fıkrasına eklenen cümlenin, D. 5. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 188. maddesinin (1) numaralı fıkrasına eklenen cümlenin, E. 6. maddesiyle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 59. maddesine eklenen (5), (10) ve (11) numaralı fıkraların, F. 33. maddesiyle 18/5/1929 tarihli ve 1453 sayılı Zabitan ve Askeri Memurların Maaşatı Hakkında Kanun'a eklenen geçici 1. maddenin ikinci fıkrasının, G. 48. maddesiyle 31/7/1970 tarihli ve 1325 sayılı Millî Savunma Bakanlığı Görev ve Teşkilâtı Hakkında Kanun'a (2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile *"Askeri Okullar, Askeri Öğrenciler, Askeri Fabrikalar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun"* şeklinde değiştirilmiştir) eklenen ek 10. maddenin *"...Bakanlığın özelliği ve hizmetin gerekli kıldığı şart ve vasıflar göz önüne alınarak Bakanlığa intibak edemedikleri üstlerince teklif edilenlerden Bakanlıkta oluşturulacak komisyona yaptırılacak tahkikat sonucuna göre Millî Savunma Bakanınca uygun görülenler,..."* bölümünün, Ğ. 56. maddesiyle 10/3/2011 tarihli ve 6191 sayılı Sözleşmeli Erbaş ve Er Kanunu'na eklenen geçici 1. maddenin, H. 60. maddesiyle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen (8) numaralı alt bendin, I. 61. maddesiyle 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının (E)				

	bendine eklenen (l) alt bendinde yer alan *"...eylem birliği içerisinde olmak,..."* ibaresinin, İ. 62. maddesiyle 11/10/2011 tarihli ve 663 sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye (703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile *"Sağlık Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"* şeklinde değiştirilmiştir) eklenen 45/A maddesinin (2) ve (3) numaralı fıkralarının, J. 73. maddesiyle 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'na eklenen geçici 16. maddenin ikinci cümlesinin, Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 7., 10., 13., 15., 36., 38., 41., 48., 49., 70., 90. ve 128. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi.				

III- ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI DİZİNİ

1- Karar Numarasına Göre

Karar	Esas	Dava Türü*	Sayfa
2018/13	2018/13	Dİ…….	1173
2019/1	2017/87	SPMD……...	1209
2019/2	2019/1	Dİ…….	1177
2019/2	2018/8	SPMD……...	1213
2019/3	2019/2	Dİ…….	1181
2019/3	2018/20	SPMD……...	1217
2019/4	2019/3	Dİ…….	1185
2019/4	2018/24	SPMD……...	1221
2019/5	2019/4	Dİ…….	1189
2019/5	2018/29	SPMD……...	1225
2019/6	2019/5	Dİ…….	1193
2019/6	2018/70	SPMD……...	1229
2019/7	2019/6	Dİ…….	1197
2019/7	2018/71	SPMD……...	1233
2019/8	2019/7	Dİ…….	1201
2019/8	2018/72	SPMD……...	1237
2019/9	2019/12	Dİ…….	1205
2019/9	2018/73	SPMD……...	1241
2019/10	2018/74	SPMD……...	1245
2019/11	2018/78	SPMD……...	1249
2019/12	2015/37	SPMD……...	1253
2019/13	2015/55	SPMD……...	1259
2019/16	2015/69	SPMD……...	1265
2019/17	2015/71	SPMD……...	1271

*__İİD:__ İptal ve İtiraz Davası, **Dİ:** Değişik İşler, **SPMD:** Siyasi Parti Mali Denetim

2019/18	2016/3	SPMD……....	1277
2019/19	2016/8	SPMD……....	1281
2019/21	2016/12	SPMD……....	1285
2019/23	2017/22	SPMD……....	1295
2019/24	2018/18	SPMD……....	1303
2019/25	2016/27	SPMD……....	1311
2019/26	2016/28	SPMD……....	1317
2019/27	2016/29	SPMD……....	1323
2019/28	2016/30	SPMD……....	1329
2019/29	2016/55	SPMD……....	1335
2019/30	2016/57	SPMD……....	1341
2019/31	2016/58	SPMD……....	1345
2019/32	2016/60	SPMD……....	1355
2019/37	2016/74	SPMD……....	1361
2019/38	2016/77	SPMD……....	1371
2019/39	2016/79	SPMD……....	1379
2019/56	2019/27	İİD……	727
2019/57	2019/28	İİD……	737
2019/63	2016/205	İİD……	743
2019/64	2017/16	İİD……	795
2019/65	2018/73	İİD……	837
2019/66	2017/18	İİD……	931
2019/67	2018/92	İİD……	971
2019/71	2018/105	İİD……	997
2019/72	2018/144	İİD……	1041
2019/73	2019/42	İİD……	1061
2019/74	2019/48	İİD……	1083
2019/75	2019/53	İİD……	1107
2019/76	2019/79	İİD……	1119
2019/79	2018/150	İİD……	1129
2019/80	2018/106	İİD……	1137
2019/81	2019/70	İİD……	1151

2- Esas Numarasına Göre

Esas	Karar	Dava Türü	Sayfa
2015/37	2019/12	SPMD	1253
2015/55	2019/13	SPMD	1259
2015/69	2019/16	SPMD	1265
2015/71	2019/17	SPMD	1271
2016/3	2019/18	SPMD	1277
2016/8	2019/19	SPMD	1281
2016/12	2019/21	SPMD	1285
2016/27	2019/25	SPMD	1311
2016/28	2019/26	SPMD	1317
2016/29	2019/27	SPMD	1323
2016/30	2019/28	SPMD	1329
2016/55	2019/29	SPMD	1335
2016/57	2019/30	SPMD	1341
2016/58	2019/31	SPMD	1345
2016/60	2019/32	SPMD	1355
2016/74	2019/37	SPMD	1361
2016/77	2019/38	SPMD	1371
2016/79	2019/39	SPMD	1379
2016/205	2019/63	İİD	743
2017/16	2019/64	İİD	795
2017/18	2019/66	İİD	931
2017/22	2019/23	SPMD	1295
2017/87	2019/1	SPMD	1209
2018/8	2019/2	SPMD	1213
2018/13	2018/13	Dİ	1173
2018/18	2019/24	SPMD	1303
2018/20	2019/3	SPMD	1217
2018/24	2019/4	SPMD	1221
2018/29	2019/5	SPMD	1225
2018/70	2019/6	SPMD	1229
2018/71	2019/7	SPMD	1233
2018/72	2019/8	SPMD	1237
2018/73	2019/65	İİD	837

2018/73	2019/9	SPMD.....	1241
2018/74	2019/10	SPMD.....	1245
2018/78	2019/11	SPMD.....	1249
2018/92	2019/67	İİD.....	971
2018/105	2019/71	İİD.....	997
2018/106	2019/80	İİD.....	1137
2018/144	2019/72	İİD.....	1041
2018/150	2019/79	İİD.....	1129
2019/1	2019/2	Dİ.....	1177
2019/2	2019/3	Dİ.....	1181
2019/3	2019/4	Dİ.....	1185
2019/4	2019/5	Dİ.....	1189
2019/5	2019/6	Dİ.....	1193
2019/6	2019/7	Dİ.....	1197
2019/7	2019/8	Dİ.....	1201
2019/12	2019/9	Dİ.....	1205
2019/27	2019/56	İİD.....	727
2019/28	2019/57	İİD.....	737
2019/42	2019/73	İİD.....	1061
2019/48	2019/74	İİD.....	1083
2019/53	2019/75	İİD.....	1107
2019/70	2019/81	İİD.....	1151
2019/79	2019/76	İİD.....	1119

3- Resmi Gazete Tarihine Göre

RG Tarihi	Sayısı	Esas	Karar	Dava Türü	Sayfa
15.01.2019	30656	2018/13	2018/13	Dİ.....	1173
21.03.2019	30721	2017/87	2019/1	SPMD.....	1209
21.03.2019	30721	2018/8	2019/2	SPMD.....	1213
21.03.2019	30721	2018/20	2019/3	SPMD.....	1217
21.03.2019	30721	2018/24	2019/4	SPMD.....	1221
21.03.2019	30721	2018/29	2019/5	SPMD.....	1225
22.03.2019	30722	2018/70	2019/6	SPMD.....	1229
22.03.2019	30722	2018/71	2019/7	SPMD.....	1233
22.03.2019	30722	2018/72	2019/8	SPMD.....	1237
22.03.2019	30722	2018/73	2019/9	SPMD.....	1241

22.03.2019	30722	2018/74	2019/10	SPMD.....	1245
22.03.2019	30722	2018/78	2019/11	SPMD.....	1249
01.08.2019	30849	2019/28	2019/57	İİD.....	737
11.09.2019	30885	2019/27	2019/56	İİD.....	727
13.09.2019	30887	2019/1	2019/2	Dİ.....	1177
13.09.2019	30887	2019/2	2019/3	Dİ.....	1181
13.09.2019	30887	2019/3	2019/4	Dİ.....	1185
13.09.2019	30887	2019/4	2019/5	Dİ.....	1189
13.09.2019	30887	2019/5	2019/6	Dİ.....	1193
13.09.2019	30887	2019/6	2019/7	Dİ.....	1197
13.09.2019	30887	2019/7	2019/8	Dİ.....	1201
13.09.2019	30887	2019/12	2019/9	Dİ.....	1205
15.10.2019	30919	2019/42	2019/73	İİD.....	1061
31.10.2019	30934	2016/205	2019/63	İİD.....	743
31.10.2019	30934	2018/92	2019/67	İİD.....	971
01.11.2019	30935	2017/18	2019/66	İİD.....	931
12.11.2019	30946	2019/53	2019/75	İİD.....	1107
13.11.2019	30947	2017/16	2019/64	İİD.....	795
13.11.2019	30947	2018/105	2019/71	İİD.....	997
13.11.2019	30947	2019/79	2019/76	İİD.....	1119
19.11.2019	30953	2019/48	2019/74	İİD.....	1083
19.11.2019	30953	2018/150	2019/79	İİD.....	1129
26.11.2019	30960	2018/144	2019/72	İİD.....	1041
29.11.2019	30963	2018/73	2019/65	İİD.....	837
03.12.2019	30967	2018/106	2019/80	İİD.....	1137
05.12.2019	30969	2019/70	2019/81	İİD.....	1151
06.12.2019	30970	2015/37	2019/12	SPMD.....	1253
06.12.2019	30970	2015/55	2019/13	SPMD.....	1259
06.12.2019	30970	2015/69	2019/16	SPMD.....	1265
06.12.2019	30970	2015/71	2019/17	SPMD.....	1271
06.12.2019	30970	2016/3	2019/18	SPMD.....	1277
06.12.2019	30970	2016/8	2019/19	SPMD.....	1281
06.12.2019	30970	2016/27	2019/25	SPMD.....	1311
06.12.2019	30970	2016/28	2019/26	SPMD.....	1317
06.12.2019	30970	2016/29	2019/27	SPMD.....	1323
06.12.2019	30970	2016/30	2019/28	SPMD.....	1329

06.12.2019	30970	2016/55	2019/29	SPMD.....	1335
06.12.2019	30970	2016/57	2019/30	SPMD.....	1341
06.12.2019	30970	2016/60	2019/32	SPMD.....	1355
17.12.2019	30981	2016/12	2019/21	SPMD.....	1285
17.12.2019	30981	2017/22	2019/23	SPMD.....	1295
17.12.2019	30981	2018/18	2019/24	SPMD.....	1303
17.12.2019	30981	2016/58	2019/31	SPMD.....	1345
17.12.2019	30981	2016/74	2019/37	SPMD.....	1361
17.12.2019	30981	2016/77	2019/38	SPMD.....	1371
17.12.2019	30981	2016/79	2019/39	SPMD.....	1379

4-Karar Tarihine Göre

Karar Tarihi	Esas	Karar	Dava Türü	Sayfa
27.12.2018	2018/13	2018/13	Dİ.....	1173
13.02.2019	2017/87	2019/1	SPMD.....	1209
13.02.2019	2018/8	2019/2	SPMD.....	1213
13.02.2019	2018/20	2019/3	SPMD.....	1217
13.02.2019	2018/24	2019/4	SPMD.....	1221
13.02.2019	2018/29	2019/5	SPMD.....	1225
13.02.2019	2018/70	2019/6	SPMD.....	1229
13.02.2019	2018/71	2019/7	SPMD.....	1233
13.02.2019	2018/72	2019/8	SPMD.....	1237
13.02.2019	2018/73	2019/9	SPMD.....	1241
13.02.2019	2018/74	2019/10	SPMD.....	1245
13.02.2019	2018/78	2019/11	SPMD.....	1249
26.06.2019	2019/27	2019/56	İİD.....	727
26.06.2019	2019/28	2019/57	İİD.....	737
11.07.2019	2019/1	2019/2	Dİ.....	1177
11.07.2019	2019/2	2019/3	Dİ.....	1181
11.07.2019	2019/3	2019/4	Dİ.....	1185
11.07.2019	2019/4	2019/5	Dİ.....	1189
11.07.2019	2019/5	2019/6	Dİ.....	1193
11.07.2019	2019/6	2019/7	Dİ.....	1197
11.07.2019	2019/7	2019/8	Dİ.....	1201
11.07.2019	2019/12	2019/9	Dİ.....	1205
24.07.2019	2016/205	2019/63	İİD.....	743

24.07.2019	2017/16	2019/64	İİD.....	795
24.07.2019	2018/73	2019/65	İİD.....	837
25.07.2019	2017/18	2019/66	İİD.....	931
25.07.2019	2018/92	2019/67	İİD.....	971
19.09.2019	2018/105	2019/71	İİD.....	997
19.09.2019	2018/144	2019/72	İİD.....	1041
19.09.2019	2019/42	2019/73	İİD.....	1061
19.09.2019	2019/48	2019/74	İİD.....	1083
19.09.2019	2019/53	2019/75	İİD.....	1107
19.09.2019	2019/79	2019/76	İİD.....	1119
16.10.2019	2015/37	2019/12	SPMD.....	1253
16.10.2019	2015/55	2019/13	SPMD.....	1259
16.10.2019	2015/69	2019/16	SPMD.....	1265
16.10.2019	2015/71	2019/17	SPMD.....	1271
16.10.2019	2016/3	2019/18	SPMD.....	1277
16.10.2019	2016/8	2019/19	SPMD.....	1281
16.10.2019	2016/12	2019/21	SPMD.....	1285
16.10.2019	2017/22	2019/23	SPMD.....	1295
16.10.2019	2018/18	2019/24	SPMD.....	1303
16.10.2019	2016/27	2019/25	SPMD.....	1311
16.10.2019	2016/28	2019/26	SPMD.....	1317
16.10.2019	2016/29	2019/27	SPMD.....	1323
16.10.2019	2016/30	2019/28	SPMD.....	1329
16.10.2019	2016/55	2019/29	SPMD.....	1335
16.10.2019	2016/57	2019/30	SPMD.....	1341
16.10.2019	2016/58	2019/31	SPMD.....	1345
16.10.2019	2016/60	2019/32	SPMD.....	1355
16.10.2019	2016/74	2019/37	SPMD.....	1361
16.10.2019	2016/77	2019/38	SPMD.....	1371
16.10.2019	2016/79	2019/39	SPMD.....	1379
16.10.2019	2018/150	2019/79	İİD.....	1129
16.10.2019	2018/106	2019/80	İİD.....	1137
16.10.2019	2019/70	2019/81	İİD.....	1151

IV- ANAYASA MADDELERİ DİZİNİ*

Başlangıç: 756, 860, 863, 944, 945, 982, 983

m. 1: 1019

m. 2: 756, 759, 765, 767, 768, 769, 776, 782, 784, 785, 787, 807, 809, 815, 817, 821, 825, 830, 834, 854, 855, 858, 860, 863, 865, 888, 890, 892, 895, 899, 902, 904, 907, 944, 945, 952, 953, 958, 960, 966, 967, 983, 986, 994, 1016, 1018, 1019, 1034, 1036, 1038, 1040, 1054, 1058, 1059, 1060, 1069, 1071, 1074, 1075, 1076, 1078, 1080, 1081, 1082, 1088, 1095, 1099, 1101, 1103, 1104, 1111, 1112, 1116, 1131, 1136, 1140, 1141, 1145, 1148, 1157, 1161, 1163

m. 3: 1019

m. 5: 731, 861, 1035, 1088, 1095, 1099, 1101, 1104

m. 6: 756, 944, 945, 983

m. 7: 738, 741, 886, 887, 892, 895, 899, 902, 1140, 1145

m. 9: 818, 1145, 1148

m. 10: 759, 761, 764, 765, 782, 784, 791, 834, 899, 900, 902, 952, 957, 958, 960, 966, 967, 1016, 1018, 1034, 1035, 1036, 1039, 1040, 1045, 1051, 1052, 1059, 1060, 1069, 1071, 1074, 1076, 1080, 1082, 1088, 1092, 1093, 1095, 1099, 1101, 1103, 1104, 1105, 1111, 1113, 1116, 1131, 1135

m. 11: 785, 787, 1088, 1095, 1099, 1101, 1104

m. 12: 1100

m. 13: 749, 750, 751, 753, 754, 755, 759, 760, 762, 764, 765, 769, 777, 791, 800, 801, 802, 804, 805, 806, 807, 809, 811, 812, 815, 825, 826, 828, 830, 831, 832, 833, 852, 854, 856, 858, 860, 861, 863, 865, 868, 875, 877, 878, 879, 880, 881, 884, 885, 892, 893, 895, 899, 904, 905, 907, 919, 921, 926, 927, 928, 930, 938, 940, 941, 942, 943, 952, 954, 958, 961, 966, 967, 976, 977, 978, 980, 981, 986, 994, 1045, 1048, 1049, 1052, 1054, 1056, 1057, 1060,

* Anayasa maddeleri, kararların esas inceleme aşamasından itibaren indekslenmiştir.

1088, 1089, 1090, 1095, 1101, 1103, 1131, 1132, 1135, 1145, 1147, 1148, 1157, 1158, 1159, 1161, 1164, 1169

m. 15: 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 768, 769, 772, 773, 776, 777, 779, 782, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 809, 852, 853, 854, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 952, 961, 966, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 986, 989, 993, 994

m. 17: 731, 782, 785, 1122, 1123, 1124, 1125

m. 19: 768, 770, 771, 776, 777, 778, 782, 986, 987, 992, 994

m. 20: 807, 810, 813, 815, 824, 825, 826, 828, 830, 832, 833, 875, 877, 878, 879, 892, 893, 895, 927, 928, 930

m. 23: 766, 767

m. 25: 1157

m. 26: 1157, 1159, 1161, 1164, 1165, 1166, 1169, 1170, 1171

m. 27: 1018, 1019, 1023, 1157

m. 28: 1157, 1161, 1164, 1165, 1169

m. 35: 1122, 1125, 1127, 1140, 1144, 1145, 1146, 1148

m. 36: 768, 770, 776, 777, 782, 817, 818, 821, 854, 855, 856, 858, 860, 861, 863, 865, 866, 867, 868, 872, 873, 875, 877, 878, 879, 880, 881, 884, 885, 904, 907, 919, 921, 923, 926, 986, 994, 1045, 1047, 1048, 1052, 1054, 1056, 1057, 1060, 1069, 1071, 1076, 1122, 1123, 1125, 1127, 1131, 1132, 1133, 1135, 1145, 1148

m. 38: 765, 767, 863, 865, 895, 896, 897, 899

m. 40: 782, 785, 1100

m. 42: 759, 760, 765, 791, 952, 954, 958, 961, 966, 967

m. 44: 1140, 1143, 1145

m. 45: 1100, 1140, 1143, 1145, 1146, 1148

m. 48: 952, 954, 958, 961, 966, 967, 1088, 1089, 1095, 1101, 1103, 1104

m. 49: 860, 861, 863, 952, 954, 958, 961, 966, 967, 1088, 1095, 1099, 1101, 1104

m. 55: 1090, 1099

m. 56: 1140, 1144, 1145

m. 58: 952, 958

m. 63: 1140, 1144, 1145

m. 70: 892, 895, 899

m. 73: 1111, 1116

m. 90: 759, 765, 776, 782, 785, 807, 815, 1131, 1136, 1140, 1145

m. 119: 747, 798, 936, 974, 986, 993, 994

m. 120: 747, 798, 936, 974

m. 121: 748, 755, 799, 937, 944, 975, 986, 993

m. 122: 748, 799, 937, 975

m. 123: 886, 887

m. 125: 782, 785, 786, 787, 1046, 1047, 1052, 1058, 1060

m. 128: 729, 731, 733, 738, 739, 740, 741, 886, 887, 892, 893, 895, 896, 899, 900, 902, 927, 928, 929, 930

m. 129: 894

m. 130: 1019, 1020, 1021, 1023

m. 133: 1164, 1165

m. 138: 817, 818, 821

m. 139: 817, 819, 821

m. 140: 817, 819, 821

m. 141: 856, 867, 872, 918, 1133

m. 142: 885, 1133

m. 148: 748, 749, 800, 851, 937, 975

m. 153: 908, 909, 914

m. 159: 819

mülga 91: 748, 799, 936, 974

mülga 121: 747, 748, 799, 936, 937, 974, 975, 993

mülga 122: 748, 799, 937, 975

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLAR DERGİSİ DİZİNİ (1962-2019)*

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
62/002	62/001	İİD	1	3
62/003	62/016	İİD	1	9
62/006	62/015	İİD	1	7
62/015	62/013	İİD	1	5
62/018	62/007	İİD	1	4
62/023	62/022	İİD	1	12
62/029	62/028	İİD	1	13
62/033	62/032	İİD	1	15
62/035	62/075	İİD	1	20
62/037	62/035	İİD	1	16
62/184	62/048	İİD	1	17
62/198	62/111	İİD	1	34
62/204	62/059	İİD	1	19
62/208	63/001	İİD	1	70
62/211	62/121	İİD	1	44
62/221	62/086	İİD	1	29
62/223	62/122	İİD	1	64
62/227	62/076	İİD	1	27
62/232	63/009	İİD	1	76
62/252	62/100	İİD	1	33
62/262	63/021	İİD	1	86
62/274	63/040	İİD	1	104
62/277	63/034	İİD	1	89
62/280	63/051	İİD	1	115
62/281	63/052	İİD	1	121
62/286	63/053	İİD	1	125
63/003	63/067	İİD	1	147
63/004	63/071	İİD	1	161
63/007	63/072	İİD	1	189
63/010	63/061	İİD	1	142
63/016	63/083	İİD	1	194
63/017	63/084	İİD	1	210
63/020	63/088	İİD	1	229
63/025	63/087	İİD	1	221

* Dizinde geçen esas ve karar numaralarında, yıllar kısaltılarak; karar sayıları ise üç haneli olarak kullanılmıştır. Örneğin, 1962/1 karar numarası (62/001) şeklinde; 2005/78 esas numarası ise (05/078) olarak gösterilmiştir.
Dizinde kullanılan kısaltmalar şunlardır: Dİ (*Değişik İşler*), İİD (*İptal ve İtiraz Davası*), Muh. (*Muhtelif*), Sf. (Sayfa), SPK (*Siyasi Parti Kapatma*), SPMD (*Siyasi Parti Mali Denetim*), SPİ (*Siyasi Parti İhtar*)

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
63/028	63/066	İİD	1	145
63/035	67/017	İİD	5	122
63/037	63/054	İİD	1	136
63/041	63/094	İİD	1	231
63/046	63/043	İİD	1	113
63/050	63/111	İİD	1	271
63/057	65/065	İİD	4	3
63/059	63/225	İİD	2	41
63/063	63/128	İİD	1	308
63/065	63/278	İİD	1	501
63/066	65/067	İİD	3	303
63/067	66/019	İİD	4	118
63/069	66/008	İİD	4	72
63/073	63/177	İİD	1	365
63/074	63/130	İİD	1	315
63/075	63/129	İİD	1	311
63/080	64/029	İİD	2	107
63/081	66/040	İİD	4	256
63/086	65/063	İİD	3	295
63/088	64/044	İİD	2	155
63/089	64/036	İİD	2	114
63/090	63/172	İİD	1	357
63/091	63/162	İİD	1	320
63/097	63/272	İİD	1	482
63/099	64/038	İİD	2	140
63/100	65/048	İİD	3	217
63/101	64/049	İİD	2	185
63/102	64/025	İİD	2	105
63/105	65/022	İİD	3	128
63/106	63/270	İİD	1	468
63/107	65/023	İİD	3	130
63/109	66/017	İİD	4	113
63/110	63/205	İİD	2	36
63/112	63/196	İİD	2	34
63/113	63/261	İİD	1	465
63/114	63/190	İİD	2	31
63/117	63/191	İİD	1	391
63/121	64/074	İİD	2	282
63/124	63/243	İİD	1	422
63/125	63/112	İİD	1	283
63/126	65/007	İİD	3	27
63/127	65/047	İİD	3	203
63/128	64/008	İİD	2	43
63/129	63/276	İİD	1	491
63/130	65/050	İİD	3	232
63/131	66/018	İİD	4	117
63/132	66/029	İİD	4	175
63/133	64/021	İİD	2	95
63/134	66/041	İİD	4	273
63/135	65/039	İİD	3	172
63/136	63/285	İİD	1	538
63/137	63/226	İİD	1	416
63/138	64/071	İİD	2	256
63/140	64/062	İİD	2	227
63/141	64/050	İİD	2	196
63/143	63/167	İİD	1	343
63/144	67/006	İİD	5	54
63/145	67/020	İİD	5	139
63/147	65/015	İİD	3	110
63/148	63/256	İİD	1	457
63/150	63/291	İİD	1	542
63/152	64/066	İİD	2	246
63/156	66/034	İİD	4	232
63/161	64/011	İİD	2	63
63/162	64/019	İİD	2	88
63/163	65/036	İİD	3	167
63/164	64/065	İİD	2	244
63/166	64/076	İİD	2	288
63/169	63/113	İİD	1	285
63/170	63/178	İİD	1	370
63/171	65/013	İİD	3	83
63/172	63/244	İİD	1	439

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
63/173	65/040	İİD	4	290
63/174	63/115	İİD	2	3
63/175	63/114	İİD	1	303
63/178	63/057	İİD	1	141
63/190	63/100	İİD	1	246
63/192	63/161	İİD	1	318
63/193	64/009	İİD	2	56
63/197	63/166	İİD	1	323
63/198	65/001	İİD	3	3
63/199	65/016	İİD	3	111
63/200	63/110	İİD	1	259
63/201	64/039	İİD	2	149
63/202	64/032	İİD	2	109
63/204	63/179	İİD	1	378
63/205	63/123	İİD	2	14
63/207	63/175	İİD	1	360
63/245	63/203	İİD	1	397
63/265	63/157	İİD	1	317
63/272	63/204	İİD	1	414
63/276	63/183	İİD	1	388
63/293	63/282	İİD	1	523
63/298	63/283	İİD	1	525
63/300	63/280	İİD	1	511
63/301	63/271	İİD	1	477
63/311	65/012	İİD	3	67
63/317	63/294	İİD	1	545
63/328	63/296	İİD	1	548
63/330	64/015	İİD	2	70
63/336	67/029	İİD	6	6
63/337	67/031	İİD	6	42
63/339	64/061	İİD	2	216
63/358	64/017	İİD	2	81
64/002	64/023	İİD	2	97
64/005	66/045	İİD	4	274
64/012	64/047	İİD	2	176
64/013	64/043	İİD	2	150
64/015	64/045	İİD	2	164
64/019	65/011	İİD	3	43
64/021	67/011	İİD	5	95
64/022	64/054	İİD	2	204
64/025	64/059	İİD	2	210
64/026	66/001	İİD	4	19
64/030	65/033	İİD	3	141
64/032	64/063	İİD	2	234
64/034	66/012	İİD	4	75
64/035	66/013	İİD	4	78
64/036	64/077	İİD	2	294
64/038	65/059	İİD	3	281
64/039	64/072	İİD	2	277
64/040	64/064	İİD	2	239
64/043	65/005	İİD	3	22
64/044	65/002	İİD	3	15
64/047	65/008	İİD	3	37
64/049	64/073	İİD	2	280
64/050	65/014	İİD	3	104
64/051	65/003	İİD	3	19
65/001	65/004	İİD	3	21
65/002	65/024	İİD	3	133
65/004	65/006	İİD	3	25
65/006	65/017	İİD	3	127
65/007	65/010	İİD	3	40
65/011	65/031	İİD	3	139
65/012	65/034	İİD	3	147
65/016	65/041	İİD	3	173
65/017	65/035	İİD	3	164
65/018	65/053	İİD	3	242
65/019	65/042	İİD	3	175
65/022	65/051	İİD	3	236
65/025	65/057	İİD	3	268
65/026	65/049	İİD	3	224
65/027	65/055	İİD	3	260
65/028	65/045	İİD	3	201

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
65/029	65/054	İİD	3	257
65/030	65/058	İİD	3	275
65/032	66/003	İİD	4	39
65/036	67/012	İİD	5	108
65/038	66/007	İİD	4	67
65/039	65/056	İİD	3	263
65/040	66/015	İİD	4	104
65/041	65/066	İİD	4	12
65/042	66/030	İİD	4	215
65/044	66/014	İİD	4	82
65/045	66/016	İİD	4	109
66/001	66/021	İİD	4	148
66/003	66/023	İİD	4	163
66/004	66/025	İİD	4	168
66/007	66/046	İİD	5	26
66/009	66/020	İİD	4	146
66/00I	80/001	SPMD	18	438
66/011	66/044	İİD	5	3
66/013	76/002	SPMD	14	462
66/014	66/036	İİD	4	246
66/015	66/033	İİD	4	226
66/016	66/028	İİD	4	172
66/019	68/025	İİD	7	18
66/021	68/026	İİD	7	47
66/024	67/008	İİD	5	65
66/026	66/047	İİD	4	284
66/027	68/008	İİD	7	3
66/030	67/009	İİD	5	87
66/031	67/045	İİD	5	242
66/032	67/013	İİD	6	3
66/034	67/018	İİD	5	129
66/122	66/039	İİD	4	253
67/003	67/014	İİD	5	113
67/006	68/009	İİD	6	108
67/007	67/019	İİD	5	134
67/009	67/041	İİD	5	223
67/010	67/049	İİD	6	77
67/010	78/001	SPMD	16	399
67/011	68/007	İİD	6	105
67/013	69/005	İİD	7	154
67/014	67/036	İİD	5	196
67/015	67/015	İİD	5	117
67/017	67/042	İİD	5	237
67/019	69/006	İİD	7	191
67/021	68/036	İİD	6	229
67/022	67/022	İİD	5	154
67/023	67/023	İİD	5	171
67/025	67/025	İİD	5	176
67/026	67/026	İİD	5	179
67/027	68/049	İİD	6	264
67/031	67/034	İİD	5	181
67/032	68/057	İİD	7	81
67/037	68/046	İİD	6	245
67/038	67/035	İİD	5	194
67/039	68/041	İİD	6	236
67/040	70/026	İİD	8	258
67/041	69/057	İİD	8	18
67/043	69/031	İİD	7	296
67/047	69/009	İİD	7	225
67/048	68/024	İİD	6	210
67/049	68/060	İİD	6	294
67/052	68/029	İİD	6	215
67/054	68/012	İİD	6	122
67/056	67/046	İİD	5	290
67/057	68/001	İİD	6	100
68/002	68/047	İİD	7	76
68/006	68/050	İİD	6	270
68/008	68/048	İİD	6	259
68/009	68/067	İİD	6	308
68/010	68/066	İİD	7	107
68/010	78/002	SPMD	16	409
68/012	68/065	İİD	6	306

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
68/013	68/056	İİD	6	287
68/014	68/035	İİD	7	51
68/015	68/013	İİD	6	125
68/019	68/016	İİD	6	199
68/020	68/017	İİD	6	202
68/021	68/018	İİD	6	205
68/023	68/023	İİD	6	209
68/024	69/004	İİD	7	145
68/026	69/014	İİD	7	237
68/031	68/044	SPK	6	243
68/032	68/062	İİD	6	299
68/033	69/012	İİD	7	231
68/034	69/055	İİD	7	418
68/037	68/034	İİD	6	220
68/038	69/034	İİD	7	331
68/039	69/015	İİD	7	260
68/044	69/068	İİD	8	158
68/046	68/040	İİD	6	235
68/052	69/035	İİD	7	338
68/055	68/063	İİD	6	303
68/057	69/029	İİD	8	10
68/058	68/053	İİD	6	277
68/059	68/055	İİD	6	286
68/060	69/036	İİD	7	344
68/061	69/023	İİD	8	3
68/062	69/016	İİD	7	284
68/064	69/020	İİD	7	292
68/066	68/064	İİD	6	304
68/067	69/002	İİD	7	141
68/069-	69/001	İİD	7	112
68/080	69/003	İİD	7	142
69/001	69/007	İİD	7	220
69/001	79/003	SPMD	18	426
69/002	69/033	İİD	7	325
69/008	69/037	İİD	7	355
69/009	69/038	İİD	7	365

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
69/015	69/053	İİD	7	411
69/017	69/049	İİD	7	391
69/023	69/041	İİD	7	375
69/024	69/050	İİD	7	396
69/025	69/045	İİD	7	380
69/027	69/064	İİD	8	134
69/028	70/033	İİD	8	363
69/030	69/065	İİD	8	141
69/031	71/003	İİD	9	131
69/032	69/059	İİD	7	437
69/035	69/070	İİD	7	451
69/037	71/008	İİD	9	207
69/038	69/047	İİD	7	386
69/044	70/005	İİD	8	194
69/045	70/021	İİD	8	230
69/046	70/002	İİD	8	169
69/048	71/005	İİD	9	193
69/049	70/003	İİD	8	176
69/051	69/067	İİD	7	444
69/052	72/021	İİD	10	339
69/053	69/046	İİD	7	384
69/056	70/004	İİD	8	187
69/060	70/008	İİD	8	202
69/062	70/006	İİD	8	195
69/063	69/066	İİD	7	441
69/064	69/069	İİD	7	447
69/065	70/016	İİD	8	220
69/067	70/022	İİD	8	245
69/068	70/034	İİD	8	373
69/069	70/018	İİD	8	225
69/071	70/014	İİD	8	212
70/001	70/031	İİD	8	313
70/003	70/035	İİD	8	400
70/006	70/029	İİD	8	288
70/007	70/023	İİD	8	252
70/009	70/011	İİD	8	211

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
70/011	70/036	İİD	8	412
70/012	71/013	İİD	9	281
70/017	70/037	İİD	8	420
70/019	71/009	İİD	9	245
70/022	71/020	İİD	10	3
70/023	70/020	İİD	8	229
70/024	70/025	İİD	8	257
70/025	70/032	İİD	8	340
70/029	70/048	İİD	8	493
70/030	70/046	İİD	8	465
70/031	71/021	İİD	9	315
70/032	71/022	İİD	9	326
70/034	70/047	İİD	8	469
70/036	70/050	İİD	8	496
70/037	71/029	İİD	9	348
70/039	71/044	İİD	9	462
70/040	71/073	İİD	10	36
70/041	71/037	İİD	9	416
70/042	71/030	İİD	9	358
70/044	70/042	İİD	8	443
70/045	70/044	İİD	8	451
70/046	71/024	İİD	9	338
70/048	72/003	İİD	10	111
70/049	71/011	İİD	9	250
70/050	71/031	İİD	9	381
70/051	70/041	İİD	8	442
70/052	71/046	İİD	9	492
70/053	71/076	İİD	10	52
70/054	71/023	İİD	9	334
70/055	71/057	İİD	9	533
70/056	71/045	İİD	9	479
70/057	71/033	İİD	9	389
70/058	70/045	İİD	8	464
70/063	71/038	İİD	9	450
71/001	71/001	SPK	9	3
71/001	71/012	İİD	9	276
71/002	71/002	SPK	9	71
71/002	71/036	İİD	9	403
71/003	71/003	SPK	9	80
71/003	71/017	İİD	9	303
71/011	71/053	İİD	9	513
71/017	71/058	İİD	9	541
71/019	71/061	İİD	9	560
71/022	71/054	İİD	9	525
71/027	71/050	İİD	9	503
71/028	71/064	İİD	10	27
71/031	72/005	İİD	10	155
71/032	71/065	İİD	9	567
71/037	71/066	İİD	11	3
71/040	71/082	İİD	9	581
71/041	71/067	İİD	11	52
71/044	72/029	İİD	10	414
71/052	72/001	İİD	10	79
71/055	72/060	İİD	10	570
71/056	72/017	İİD	10	263
71/057	72/032	İİD	10	460
71/058	72/022	İİD	10	374
71/059	72/019	İİD	10	318
72/001	72/020	İİD	10	331
72/002	72/028	İİD	10	406
72/003	72/006	İİD	10	236
72/004	72/011	İİD	10	240
72/004	76/001	SPMD	14	451
72/010	72/014	İİD	10	257
72/013	72/018	İİD	10	273
72/014	72/034	İİD	10	478
72/016	72/049	İİD	10	529
72/018	72/024	İİD	10	389
72/019	72/047	İİD	10	520
72/024	73/021	İİD	11	229
72/025	72/036	İİD	10	494
72/026	72/038	İİD	10	505

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
72/030	72/031	İİD	10	454
72/031	72/033	İİD	10	476
72/035	72/062	İİD	10	591
72/039	72/054	İİD	10	554
72/040	72/061	İİD	10	585
72/047	72/056	İİD	10	563
72/049	74/001	İİD	12	3
72/051	73/004	İİD	11	97
72/052	73/005	İİD	11	105
72/053	73/016	İİD	11	197
72/056	73/011	İİD	11	126
73/001	73/018	İİD	11	212
73/002	73/014	İİD	11	184
73/003	73/037	İİD	11	298
73/00IX	79/009	SPMD	18	430
73/00VI	78/007	SPMD	16	418
73/010	73/012	İİD	11	179
73/012	73/024	İİD	11	265
73/013	73/023	İİD	11	250
73/014	73/017	İİD	11	208
73/015	73/019	İİD	11	224
73/019	75/087	İİD	13	403
73/021	73/036	İİD	11	288
73/023	74/002	İİD	12	49
73/025	74/005	İİD	12	67
73/031	73/030	İİD	11	283
73/032	74/011	İİD	12	111
73/033	74/009	İİD	12	87
73/035	75/025	İİD	13	319
73/036	74/004	İİD	12	59
73/037	75/022	İİD	13	58
73/038	75/023	İİD	13	214
73/039	75/024	İİD	13	295
73/041	74/013	İİD	12	145
73/042	76/048	İİD	14	301
73/043	73/039	İİD	11	373
73/045	74/007	İİD	12	82
73/046	74/021	İİD	12	210
73/047	73/038	İİD	11	365
74/001	74/014	İİD	12	170
74/008	74/019	İİD	12	181
74/009	74/022	İİD	12	237
74/00IX	80/012	SPMD	18	454
74/00X	80/006	SPMD	18	442
74/010	74/012	İİD	12	142
74/012	74/032	İİD	12	306
74/014	74/018	İİD	12	179
74/017	74/041	İİD	12	357
74/018	74/042	İİD	12	362
74/019	74/031	İİD	12	259
74/026	74/048	İİD	12	385
74/029	74/033	İİD	12	332
74/031	74/043	İİD	12	377
74/033	75/001	İİD	13	3
74/034	74/050	İİD	12	419
74/035	75/126	İİD	13	483
74/036	74/035	İİD	12	341
74/039	74/051	İİD	12	455
74/040	75/004	İİD	13	21
74/042	75/062	İİD	13	380
74/047	74/049	İİD	12	417
74/048	75/010	İİD	13	35
75/003	75/035	İİD	13	343
75/004	75/036	İİD	13	356
75/013	75/020	İİD	13	51
75/030	75/039	İİD	13	371
75/034	75/070	İİD	13	394
75/105	75/122	İİD	13	479
75/131	75/152	İİD	13	514
75/145	75/198	İİD	13	535
75/147	75/201	İİD	13	621
75/151	75/177	İİD	13	528

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
75/152	75/202	İİD	13	643
75/159	75/216	İİD	13	668
75/167	76/019	İİD	14	118
75/179	76/008	İİD	14	7
75/183	76/015	İİD	14	66
75/186	75/204	İİD	13	651
75/193	76/016	İİD	14	85
75/197	75/213	İİD	13	658
75/198	76/018	İİD	14	97
75/200	76/009	İİD	14	39
76/001	76/028	İİD	14	170
76/003	76/023	İİD	14	161
76/005	76/007	İİD	14	3
76/007	76/035	İİD	14	240
76/008	76/011	İİD	14	61
76/009	76/010	İİD	14	52
76/012	76/038	İİD	14	246
76/013	76/031	İİD	14	206
76/023	76/033	İİD	14	227
76/025	77/003	İİD	15	91
76/026	76/047	İİD	14	287
76/027	76/051	İİD	14	344
76/031	76/030	İİD	14	198
76/032	76/056	İİD	14	439
76/034	76/052	İİD	14	386
76/035	76/049	İİD	14	332
76/036	77/002	İİD	15	60
76/038	76/046	İİD	14	252
76/042	77/046	İİD	15	281
76/043	77/004	İİD	15	106
76/045	77/001	İİD	15	3
76/050	77/013	İİD	15	153
76/051	77/016	İİD	15	216
76/053	77/015	İİD	15	203
76/054	77/008	İİD	15	138
76/057	77/071	İİD	15	315
76/059	77/006	İİD	15	132
76/060	77/009	İİD	15	145
77/001	77/020	İİD	15	253
77/003	77/019	İİD	15	244
77/004	77/074	İİD	15	330
77/005	77/045	İİD	15	272
77/006	77/014	İİD	15	176
77/011	77/133	İİD	15	590
77/016	77/086	İİD	15	406
77/019	77/082	İİD	15	383
77/035	77/043	İİD	15	265
77/036	77/130	İİD	15	555
77/042	77/122	İİD	15	505
77/043	77/084	İİD	15	391
77/060	77/081	İİD	15	358
77/061	77/047	İİD	15	300
77/080	77/123	İİD	15	533
77/082	77/117	İİD	15	444
77/083	77/088	İİD	15	427
77/086	77/124	İİD	15	543
77/088	77/120	İİD	15	465
77/089	77/121	İİD	15	498
77/099	77/116	İİD	15	440
77/100	77/148	İİD	15	657
77/109	77/131	İİD	15	568
77/112	77/128	İİD	15	549
77/117	77/113	İİD	15	432
77/119	77/146	İİD	15	650
77/121	77/142	İİD	15	637
77/123	78/016	İİD	16	53
77/127	77/132	İİD	15	583
77/128	77/140	İİD	15	627
77/129	78/035	İİD	16	100
77/130	78/013	İİD	16	29
77/131	78/042	İİD	16	170
77/132	78/006	İİD	16	13

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
77/141	78/005	İİD	16	3
78/007	78/007	İİD	16	25
78/013	78/041	İİD	16	157
78/014	79/006	İİD	17	21
78/026	78/033	İİD	16	89
78/028	78/036	İİD	16	121
78/029	78/032	İİD	16	83
78/031	78/050	İİD	16	260
78/032	78/031	İİD	16	78
78/038	78/049	İİD	16	249
78/039	78/053	İİD	16	281
78/040	78/066	İİD	16	375
78/041	78/037	İİD	16	143
78/042	78/056	İİD	16	297
78/043	78/061	İİD	16	342
78/046	78/054	İİD	16	289
78/047	78/057	İİD	16	307
78/048	78/040	İİD	16	150
78/049	78/063	İİD	16	347
78/050	78/043	İİD	16	189
78/051	78/044	İİD	16	197
78/052	78/064	İİD	16	355
78/053	78/045	İİD	16	201
78/054	79/009	İİD	17	56
78/055	78/046	İİD	16	216
78/056	78/060	İİD	16	329
78/057	78/048	İİD	16	231
78/058	78/065	İİD	16	369
78/059	79/011	İİD	17	72
78/065	79/027	İİD	17	161
78/067	79/014	İİD	17	100
78/068	79/019	İİD	17	140
78/070	79/007	İİD	17	49
78/071	79/005	İİD	17	3
78/074	79/043	İİD	17	325
79/001	79/030	İİD	17	216
79/001	80/001	SPK	18	3
79/004	79/016	İİD	17	125
79/005	79/029	İİD	17	202
79/007	79/018	İİD	17	134
79/008	79/035	İİD	17	276
79/009	79/044	İİD	17	332
79/012	79/025	İİD	17	148
79/014	79/033	İİD	17	271
79/015	79/032	İİD	17	266
79/016	79/028	İİD	17	193
79/018	79/026	İİD	17	152
79/019	79/039	İİD	17	294
79/022	79/045	İİD	17	349
79/023	80/009	İİD	18	76
79/024	79/036	İİD	17	287
79/025	79/046	İİD	17	399
79/026	80/001	İİD	18	46
79/028	80/013	İİD	18	116
79/030	80/002	İİD	18	54
79/031	80/059	İİD	18	339
79/033	79/042	İİD	17	316
79/035	80/017	İİD	18	125
79/036	79/040	İİD	17	306
79/037	80/026	İİD	18	166
79/038	80/011	İİD	18	87
79/039	80/003	İİD	18	72
79/0II	79/017	SPMD	18	435
80/001	80/025	İİD	18	157
80/009	80/040	İİD	18	212
80/010	80/069	İİD	18	396
80/015	80/056	İİD	18	297
80/016	80/047	İİD	18	259
80/018	80/029	İİD	18	178
80/019	80/048	İİD	18	265
80/020	80/057	İİD	18	320
80/021	80/019	İİD	18	151

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
80/022	80/018	İİD	18	143
80/027	81/009	İİD	19	24
80/028	80/045	İİD	18	237
80/029	81/022	İİD	19	102
80/034	80/058	İİD	18	331
80/038	80/034	İİD	18	202
80/042	81/005	İİD	19	13
80/043	80/064	İİD	18	374
80/045	81/011	İİD	19	41
80/048	80/041	İİD	18	231
80/056	80/049	İİD	18	286
80/059	80/053	İİD	18	289
80/063	80/068	İİD	18	388
80/068	81/003	İİD	19	1
80/077	81/013	İİD	19	62
81/002	81/021	İİD	19	95
81/003	81/027	İİD	19	133
81/004	81/028	İİD	19	142
81/005	81/014	İİD	19	69
81/006	81/020	İİD	19	77
81/008	82/003	İİD	20	1
81/010	83/016	İİD	20	110
81/012	82/007	İİD	20	18
81/013	83/008	İİD	20	48
81/015	81/025	İİD	19	130
81/016	81/029	İİD	19	153
82/001	83/010	İİD	20	84
82/004	83/017	İİD	20	129
82/006	83/009	İİD	20	66
83/001	83/001	SPK	20	335
83/001	83/005	İİD	20	27
83/002	83/002	SPK	20	345
83/003	83/003	SPK	20	375
83/004	83/004	SPK	20	398
83/004	83/006	İİD	20	37
83/005	83/005	SPK	20	430
83/005	83/007	İİD	20	43
83/009	84/001	İİD	20	144
83/012	84/005	İİD	20	281
84/001	84/001	SPK	20	450
84/001	84/002	İİD	20	161
84/002	84/003	İİD	20	254
84/002	89/008	SPMD	25	512
84/003	84/004	İİD	20	274
84/003	87/001	SPMD	23	430
84/004	84/009	İİD	20	289
84/004	89/004	SPMD	25	507
84/005	89/005	SPMD	25	511
84/006	85/001	İİD	21	1
84/006	90/003	SPMD	26	593
84/007	89/003	SPMD	25	501
84/008	84/010	İİD	20	298
84/008	89/002	SPMD	25	497
84/009	85/004	İİD	21	35
84/009	88/002	SPMD	24	623
84/010	85/002	İİD	21	24
84/011	84/011	İİD	20	316
84/012	85/006	İİD	21	99
84/014	85/007	İİD	21	153
84/015	85/005	İİD	21	85
84/017	84/012	İİD	20	325
84/129	84/022	Muh	20	555
84/440	84/024	Muh	20	573
85/001	86/004	İİD	22	28
85/001	90/006	SPMD	26	611
85/002	85/016	İİD	21	217
85/002	90/004	SPMD	26	599
85/003	85/008	İİD	21	188
85/003	91/001	SPMD	27/2	775
85/004	91/013	SPMD	27/2	853
85/005	85/023	İİD	21	252
85/006	88/007	SPMD	24	636

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
85/007	85/022	İİD	21	240
85/007	90/007	SPMD	26	615
85/008	86/027	İİD	22	323
85/008	91/002	SPMD	27/2	783
85/009	86/014	İİD	22	134
85/009	88/003	SPMD	24	626
85/010	89/001	SPMD	25	494
85/011	86/029	İİD	22	433
85/016	86/005	İİD	22	65
85/019	85/021	İİD	21	236
85/020	86/030	İİD	22	498
85/021	86/023	İİD	22	197
85/022	87/002	İİD	23	18
85/023	86/002	İİD	22	12
85/024	87/006	İİD	23	110
85/025	86/008	İİD	22	79
85/026	85/017	İİD	21	230
85/030	86/010	İİD	22	100
85/031	86/011	İİD	22	115
85/032	86/009	İİD	22	90
85/033	86/022	İİD	22	187
85/656	85/004	Muh	21	263
86/001	87/010	İİD	23	194
86/001	91/003	SPMD	27/2	791
86/002	86/001	İİD	22	1
86/003	86/015	İİD	22	168
86/003	94/005	SPMD	30/2	808
86/004	91/004	SPMD	27/2	799
86/005	87/007	İİD	23	133
86/005	91/005	SPMD	27/2	805
86/006	86/012	İİD	22	128
86/006	90/008	SPMD	26	621
86/007	90/005	SPMD	26	605
86/008	91/014	SPMD	27/2	861
86/009	92/001	SPMD	28/2	621
86/010	88/004	SPMD	24	629
86/011	86/026	İİD	22	298
86/011	88/001	SPMD	24	620
86/012	87/004	İİD	23	47
86/013	87/012	İİD	23	243
86/015	87/001	İİD	23	3
86/016	86/025	İİD	22	278
86/017	87/011	İİD	23	208
86/018	86/024	İİD	22	233
86/019	87/003	İİD	23	41
86/020	87/009	İİD	23	184
86/022	86/028	İİD	22	419
86/024	87/008	İİD	23	179
86/522	87/001	Muh	23	433
87/001	87/002	Dİ	23	444
87/001	87/018	İİD	23	297
87/001	93/002	SPMD	29/2	895
87/002	94/006	SPMD	30/2	813
87/003	87/013	İİD	23	265
87/003	91/006	SPMD	27/2	811
87/004	87/020	İİD	23	344
87/004	91/007	SPMD	27/2	817
87/005	90/010	SPMD	26	629
87/006	87/014	İİD	23	272
87/006	92/002	SPMD	28/2	625
87/007	88/005	SPMD	24	631
87/008	91/018	SPMD	27/2	877
87/009	87/015	İİD	23	282
87/009	89/006	SPMD	25	515
87/010	88/006	SPMD	24	633
87/011	88/002	İİD	24	19
87/012	88/003	İİD	24	49
87/013	87/016	İİD	23	294
87/014	88/001	İİD	24	1
87/016	88/008	İİD	24	81
87/017	87/019	İİD	23	318
87/018	88/023	İİD	24	318

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
87/019	87/031	İİD	23	407
87/021	88/025	İİD	24	362
87/022	88/019	İİD	24	284
87/023	87/027	İİD	23	367
87/024	87/032	İİD	23	419
87/028	88/016	İİD	24	217
87/030	88/005	İİD	24	71
87/031	88/013	İİD	24	183
87/032	88/014	İİD	24	209
87/035	88/017	İİD	24	230
87/036	88/056	İİD	24	526
88/001	88/026	İİD	24	388
88/001	89/001	SPK	25	462
88/001	93/006	SPMD	29/2	920
88/002	88/001	SPK	24	534
88/002	93/005	SPMD	29/2	913
88/003	89/004	İİD	25	25
88/003	96/001	SPMD	32/2	863
88/004	89/003	İİD	25	3
88/004	90/001	SPMD	26	585
88/005	88/055	İİD	24	465
88/005	91/008	SPMD	27/2	823
88/006	88/006	İİD	24	79
88/006	91/012	SPMD	27/2	849
88/007	88/027	İİD	24	413
88/007	89/007	SPMD	25	518
88/008	91/009	SPMD	27/2	829
88/009	92/004	SPMD	28/2	639
88/011	88/011	İİD	24	138
88/012	88/032	İİD	24	424
88/014	88/018	İİD	24	235
88/015	89/009	İİD	26	3
88/017	88/034	İİD	24	460
88/019	88/033	İİD	24	444
88/032	89/010	İİD	25	97
88/033	89/017	İİD	25	202
88/034	89/026	İİD	25	276
88/035	89/013	İİD	25	166
88/036	89/024	İİD	25	253
88/037	89/036	İİD	25	334
88/038	89/007	İİD	25	43
88/039	89/029	İİD	26	17
88/050	89/027	İİD	25	301
88/051	89/018	İİD	25	214
88/061	89/028	İİD	25	322
88/062	90/003	İİD	26	94
88/063	89/047	İİD	27/1	3
88/064	90/002	İİD	26	51
89/001	89/001	SPİ	25	472
89/001	89/012	İİD	25	133
89/002	91/015	SPMD	27/2	867
89/003	89/005	İİD	25	34
89/003	94/001	SPMD	30/2	791
89/004	89/002	SPİ	25	490
89/004	89/023	İİD	25	231
89/004	96/002	SPMD	32/2	869
89/005	90/001	SPİ	26	549
89/005	92/006	SPMD	28/2	652
89/006	89/042	İİD	25	387
89/006	91/010	SPMD	27/2	835
89/007	89/025	İİD	25	267
89/007	91/011	SPMD	27/2	841
89/008	90/002	SPMD	26	589
89/009	90/008	İİD	26	147
89/009	94/002	SPMD	30/2	796
89/011	89/048	İİD	25	420
89/012	90/001	İİD	26	37
89/014	89/049	İİD	25	445
89/017	90/033	İİD	26	513
89/023	90/026	İİD	26	445
89/028	90/018	İİD	29/1	3
89/035	90/022	İİD	26	359

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
90/001	90/002	SPİ	26	567
90/001	90/021	İİD	26	301
90/001	91/001	SPK	27/2	885
90/001	95/008	SPMD	31/2	934
90/002	90/004	SPİ	26	577
90/002	90/010	İİD	26	189
90/002	91/002	SPK	28/2	673
90/003	90/003	SPİ	26	573
90/003	94/003	SPMD	30/2	800
90/004	90/005	SPİ	26	581
90/004	90/006	İİD	26	124
90/004	99/001	SPMD	35/2	483
90/005	90/028	İİD	26	461
90/005	91/001	SPİ	27/2	739
90/005	91/016	SPMD	27/2	871
90/006	90/017	İİD	26	261
90/006	95/002	SPMD	31/2	910
90/007	90/011	İİD	26	223
90/007	95/014	SPMD	31/2	970
90/008	96/018	SPMD	32/2	928
90/009	90/009	SPMD	26	627
90/011	95/012	SPMD	31/2	961
90/011	95/013	SPMD	31/2	965
90/012	91/007	İİD	27/1	185
90/013	90/030	İİD	27/1	20
90/014	96/016	SPMD	32/2	923
90/015	91/005	İİD	27/1	161
90/017	90/023	İİD	26	373
90/018	91/004	İİD	27/1	143
90/019	91/015	İİD	28/1	3
90/020	91/017	İİD	28/1	81
90/021	90/015	İİD	26	253
90/022	92/006	İİD	29/1	28
90/023	91/029	İİD	27/2	509
90/025	91/001	İİD	27/1	65
90/027	91/002	İİD	27/1	130
90/028	91/011	İİD	27/1	343
90/029	91/037	İİD	27/2	609
90/030	90/031	İİD	27/1	48
90/031	90/024	İİD	26	391
90/032	90/025	İİD	26	429
90/035	91/013	İİD	30/1	1
90/036	91/008	İİD	27/1	285
90/037	90/032	İİD	26	503
90/038	91/032	İİD	27/2	543
90/039	91/021	İİD	27/1	423
90/040	91/033	İİD	27/2	559
91/001	91/002	SPİ	27/2	743
91/001	91/003	SPK	27/2	971
91/001	91/016	İİD	28/1	49
91/001	96/006	SPMD	32/2	887
91/002	91/003	SPİ	27/2	751
91/002	91/030	İİD	28/1	108
91/002	92/001	SPK	28/2	696
91/002	96/007	SPMD	32/2	892
91/003	91/004	SPİ	27/2	757
91/003	93/003	SPMD	28/2	633
91/004	91/005	SPİ	27/2	763
91/004	91/045	İİD	27/2	663
91/004	92/005	SPMD	28/2	647
91/005	91/006	SPİ	27/2	769
91/005	92/009	İİD	28/1	143
91/005	95/003	SPMD	31/2	914
91/006	91/020	İİD	27/1	375
91/006	97/019	SPMD	33/2	536
91/007	91/043	İİD	27/2	645
91/007	95/009	SPMD	31/2	941
91/008	92/005	İİD	30/1	13
91/008	99/002	SPMD	35/2	487
91/009	91/036	İİD	27/2	593
91/009	95/019	SPMD	31/2	1007
91/010	91/017	SPMD	27/2	875

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
91/012	91/009	İİD	27/1	325
91/012	92/008	SPMD	28/2	666
91/013	92/010	İİD	30/1	96
91/013	96/028	SPMD	32/2	967
91/014	91/010	İİD	27/1	331
91/015	92/007	SPMD	28/2	659
91/016	91/019	İİD	27/1	361
91/017	91/023	İİD	27/2	473
91/018	92/020	İİD	28/1	232
91/021	92/042	İİD	28/2	457
91/023	91/047	İİD	29/2	605
91/024	91/040	İİD	27/2	627
91/025	91/018	İİD	31/1	1
91/026	92/011	İİD	28/1	157
91/027	91/050	İİD	27/2	679
91/028	91/026	İİD	27/2	487
91/030	92/018	İİD	28/1	211
91/031	91/027	İİD	27/2	491
91/033	92/032	İİD	29/1	110
91/034	91/034	İİD	27/2	571
91/037	91/044	İİD	27/2	657
91/039	91/039	İİD	31/1	12
91/042	92/013	İİD	28/1	176
91/044	91/053	İİD	27/2	729
91/046	91/048	İİD	27/2	673
91/049	91/054	İİD	29/1	17
91/050	91/052	İİD	27/2	723
91/060	92/016	İİD	28/1	195
91/061	92/034	İİD	30/1	104
92/001	92/001	SPİ	28/2	587
92/001	93/001	SPK	29/2	924
92/001	97/003	SPMD	33/2	472
92/002	92/002	SPİ	28/2	593
92/002	94/001	SPK	30/2	1039
92/002	97/010	SPMD	33/2	503
92/003	92/003	SPİ	28/2	600
92/003	92/004	Dİ	28/2	832
92/003	93/001	SPMD	29/2	890
92/004	92/004	SPİ	28/2	610
92/005	92/005	SPİ	28/2	618
92/006	95/005	SPMD	31/2	923
92/007	92/002	İİD	28/1	120
92/007	97/009	SPMD	33/2	497
92/008	92/039	İİD	28/2	430
92/008	93/004	SPMD	29/2	907
92/009	95/020	SPMD	31/2	1011
92/010	99/004	SPMD	35/2	496
92/011	92/009	SPMD	28/2	670
92/011	92/038	İİD	28/2	417
92/012	92/007	İİD	28/1	135
92/012	93/003	SPMD	29/2	902
92/013	92/050	İİD	29/1	169
92/016	92/017	İİD	28/1	204
92/017	92/030	İİD	28/1	369
92/019	92/047	İİD	28/2	520
92/021	92/019	İİD	28/1	221
92/022	92/040	İİD	31/1	25
92/024	92/033	İİD	29/1	142
92/025	92/029	İİD	29/1	100
92/026	92/048	İİD	28/2	525
92/027	92/031	İİD	28/1	395
92/029	93/023	İİD	35/1	1
92/030	92/036	İİD	29/1	155
92/031	92/037	İİD	28/1	412
92/032	92/041	İİD	28/2	449
92/036	93/004	İİD	29/1	209
92/037	93/018	İİD	31/1	76
92/038	93/005	İİD	29/1	234
92/039	93/019	İİD	31/1	160
92/040	92/055	İİD	28/2	568
92/042	92/053	İİD	29/1	186
92/043	92/049	İİD	29/1	160

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
92/044	93/007	İİD	29/1	270
92/045	92/051	İİD	31/1	48
92/046	92/052	İİD	31/1	62
92/047	93/013	İİD	29/1	277
92/048	93/014	İİD	30/1	118
92/049	92/054	İİD	28/2	561
93/001	93/001	İİD	29/1	197
93/001	93/001	SPİ	29/2	883
93/001	93/002	SPK	30/2	841
93/001	96/019	SPMD	32/2	932
93/002	93/002	İİD	29/1	202
93/002	93/003	SPK	30/2	936
93/003	94/002	SPK	30/2	1061
93/003	94/007	SPMD	30/2	819
93/003	97/020	SPMD	33/2	543
93/004	93/003	İİD	29/1	206
93/004	95/001	SPK	33/2	548
93/005	93/025	İİD	31/1	218
93/006	97/008	SPMD	33/2	491
93/008	93/031	İİD	30/1	130
93/008	94/008	SPMD	30/2	825
93/009	93/021	İİD	29/1	302
93/009	95/006	SPMD	31/2	927
93/011	95/001	SPMD	31/2	906
93/012	94/009	SPMD	30/2	830
93/013	96/020	SPMD	32/2	935
93/014	94/004	SPMD	30/2	805
93/015	99/005	SPMD	35/2	500
93/016	93/024	İİD	29/1	314
93/017	93/041	İİD	31/1	244
93/017	96/022	SPMD	32/2	943
93/018	94/010	SPMD	30/2	834
93/020	93/017	İİD	29/1	286
93/020	96/011	SPMD	32/2	917
93/021	93/030	İİD	31/1	233
93/022	93/044	İİD	30/1	150
93/023	93/055	İİD	35/1	82
93/025	94/002	İİD	30/1	156
93/026	93/028	İİD	29/1	320
93/027	93/057	İİD	30/1	157
93/028	93/026	İİD	31/1	228
93/029	94/001	İİD	33/1	1
93/032	93/032	İİD	29/1	343
93/033	93/040-1	YD	29/1	562
93/033	93/040-2	İİD	29/1	564
93/034	93/033	İİD	29/1	366
93/035	93/034	İİD	29/1	393
93/036	93/035	İİD	29/1	414
93/037	93/056	İİD	35/1	89
93/038	93/036	İİD	29/1	442
93/039	93/037	İİD	29/1	461
93/040	93/038	İİD	29/1	492
93/041	93/039	İİD	29/1	529
93/042	94/072	İİD	31/1	443
93/043	93/046	İİD	29/2	628
93/044	93/045	İİD	29/2	616
93/045	93/047	İİD	29/2	647
93/046	93/048	İİD	29/2	686
93/047	93/049	İİD	29/2	718
93/048	93/050	İİD	29/2	757
93/049	93/051	İİD	29/2	778
93/050	93/052	İİD	29/2	808
93/051	93/053	İİD	29/2	838
93/052	93/054	İİD	29/2	860
93/053	94/067	İİD	34/1	1
94/001	94/003	SPİ	30/2	776
94/001	94/003	SPK	31/2	1016
94/002	94/001	SPİ	30/2	768
94/002	94/076	İİD	34/1	12
94/003	94/002	SPİ	30/2	772
94/003	94/069	İİD	30/2	741
94/004	94/004	SPİ	30/2	779

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
94/005	94/006	SPİ	31/2	904
94/005	96/023	SPMD	32/2	946
94/006	94/005	SPİ	30/2	786
94/008	95/015	SPMD	31/2	977
94/011	95/017	SPMD	31/2	997
94/012	95/007	SPMD	31/2	931
94/013	96/021	SPMD	32/2	939
94/015	95/004	SPMD	31/2	918
94/016	96/010	SPMD	32/2	906
94/017	95/010	SPMD	31/2	945
94/023	99/006	SPMD	35/2	504
94/024	95/011	SPMD	31/2	953
94/025	95/018	SPMD	31/2	1001
94/026	95/016	SPMD	31/2	989
94/027	96/026	SPMD	32/2	959
94/028	97/004	SPMD	33/2	477
94/042	94/055	İİD	32/1	1
94/043	94/042-1	YD	30/1	186
94/043	94/042-2	İİD	31/1	275
94/043	94/042-3	İİD	30/1	209
94/044	94/056	İİD	32/1	13
94/046	94/057	İİD	31/1	368
94/047	94/070	İİD	31/1	435
94/048	94/058	İİD	36/1	1
94/049	94/045-1	YD	30/1	217
94/049	94/045-2	İİD	30/1	222
94/050	94/044-1	YD	30/1	211
94/050	94/044-2	İİD	31/1	319
94/051	94/046	İİD	30/1	297
94/053	94/048	İİD	30/1	302
94/054	94/049	İİD	30/1	324
94/055	94/050	İİD	30/1	352
94/056	94/051	İİD	30/1	417
94/057	94/052	İİD	30/1	472
94/058	94/053	İİD	30/1	532
94/059	94/083	İİD	33/1	8
94/060	94/054	İİD	31/1	358
94/062	94/079	İİD	31/1	463
94/063	94/060-1	YD	30/1	580
94/063	94/060-2	İİD	30/1	584
94/064	94/061-1	YD	30/1	622
94/064	94/061-2	İİD	30/2	627
94/065	94/062	İİD	30/2	652
94/066	94/063-1	YD	30/2	674
94/066	94/063-2	İİD	30/2	678
94/067	94/064-1	YD	30/2	696
94/067	94/064-2	İİD	30/2	700
94/068	94/080	İİD	31/1	477
94/069	95/008	İİD	32/1	28
94/070	94/065-1	YD	30/2	721
94/070	94/065-2	İİD	31/1	385
94/070	94/065-3	YD	30/2	727
94/071	95/023	İİD	32/1	144
94/072	94/068	İİD	30/2	729
94/073	94/075	İİD	31/1	453
94/075	95/004	İİD	34/1	22
94/076	94/073	İİD	30/2	750
94/077	95/024	İİD	32/1	169
94/080	95/027	İİD	32/1	179
94/081	95/005	İİD	34/1	33
94/082	95/009	İİD	31/2	507
94/083	94/078	İİD	30/2	759
94/084	95/033	İİD	32/1	261
94/085	95/032	İİD	32/1	230
94/086	95/041	İİD	32/1	354
94/089	95/010	İİD	31/2	516
94/090	95/022	İİD	31/2	556
94/091	95/034	İİD	32/1	284
94/092	95/014	İİD	33/1	31
95/001	95/042	İİD	31/2	626
95/001	96/001	SPK	33/2	638
95/001	96/004	SPMD	32/2	879

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
95/002	95/001	YD	31/1	494
95/002	95/012	İİD	32/1	37
95/004	95/028	İİD	32/1	191
95/004	96/012	SPMD	32/2	920
95/005	95/005	SPİ	32/2	849
95/005	97/018	SPMD	33/2	531
95/006	95/029	İİD	32/1	205
95/006	96/008	SPMD	32/2	899
95/007	95/035	İİD	32/1	308
95/009	97/011	SPMD	33/2	520
95/011	95/063	İİD	32/1	451
95/011	96/003	SPMD	32/2	875
95/013	95/051	İİD	38/1	1
95/013	96/009	SPMD	32/2	902
95/014	95/015	İİD	32/1	131
95/014	96/005	SPMD	32/2	882
95/015	95/055	İİD	36/1	6
95/016	95/048	İİD	32/1	407
95/017	95/016	İİD	31/2	538
95/017	99/007	SPMD	35/2	508
95/018	95/050	İİD	33/1	57
95/018	98/060	SPMD	34/2	637
95/019	95/012-1	YD	31/2	527
95/019	95/064	İİD	33/1	76
95/020	96/004	İİD	32/2	540
95/020	96/024	SPMD	32/2	949
95/021	95/036	İİD	32/1	340
95/021	96/025	SPMD	32/2	955
95/022	95/037	İİD	33/1	39
95/023	95/025	İİD	31/2	571
95/024	95/052	İİD	34/1	40
95/024	97/006	SPMD	33/2	484
95/025	96/005	İİD	32/2	549
95/026	95/013	İİD	31/2	530
95/027	95/047	İİD	32/1	390
95/028	96/002	İİD	36/1	14
95/035	95/002	YD	31/1	502
95/035	95/026	İİD	31/2	583
95/036	95/056	İİD	31/2	714
95/037	95/031	İİD	32/1	220
95/038	96/001	YD	32/2	509
95/038	96/007	İİD	32/2	589
95/039	95/045	İİD	32/1	361
95/040	95/038	İİD	33/1	49
95/041	95/061	İİD	32/1	428
95/042	95/053	İİD	33/1	67
95/043	95/046	İİD	31/2	663
95/044	95/044	İİD	31/2	641
95/045	95/058	İİD	31/2	752
95/046	95/049	İİD	32/1	414
95/047	95/040	İİD	31/2	607
95/050	96/019	İİD	36/1	27
95/052	95/062	İİD	32/1	435
95/053	95/057	İİD	31/2	733
95/054	95/059	İİD	31/2	800
95/055	96/001	İİD	32/2	515
95/056	95/060	İİD	31/2	890
96/001	96/018	İİD	33/1	134
96/001	97/001	SPK	34/2	679
96/002	96/010	İİD	33/1	125
96/002	97/001	SPMD	33/2	465
96/002	97/002	SPK	33/2	727
96/003	97/003	SPK	36/2	978
96/004	96/039	İİD	32/2	825
96/005	96/026	İİD	37/1	22
96/006	96/006	İİD	32/2	577
96/007	96/011	İİD	32/2	659
96/008	96/020	İİD	37/1	1
96/009	96/021	İİD	37/1	10
96/010	96/040	İİD	33/1	164
96/010	99/008	SPMD	35/2	512
96/011	97/004	İİD	37/1	68

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
96/012	97/002	SPMD	33/2	468
96/013	96/027	SPMD	32/2	963
96/013	98/040	İİD	36/1	152
96/014	97/007	SPMD	33/2	487
96/015	96/034	İİD	32/2	800
96/016	97/012	SPMD	33/2	525
96/017	96/038	İİD	33/1	152
96/017	98/057	SPMD	34/2	624
96/018	96/012	İİD	32/2	678
96/019	96/013	İİD	32/2	686
96/020	96/014	İİD	32/2	704
96/021	96/015	İİD	32/2	715
96/021	99/003	SPMD	35/2	491
96/022	96/016	İİD	32/2	727
96/022	99/021	SPMD	35/2	575
96/023	96/005	YD	32/2	566
96/023	96/036	İİD	38/1	9
96/024	98/052	SPMD	34/2	601
96/025	97/068	İİD	35/1	114
96/025	99/009	SPMD	35/2	521
96/026	96/022	İİD	32/2	745
96/027	99/016	SPMD	35/2	551
96/028	96/024	İİD	32/2	756
96/029	96/025	İİD	32/2	765
96/030	96/027	İİD	32/2	773
96/031	96/028	İİD	32/2	781
96/032	96/030	İİD	32/2	792
96/043	98/013	İİD	34/1	286
96/045	96/044	İİD	34/1	56
96/047	97/043	İİD	34/1	108
96/048	96/041	İİD	33/1	175
96/049	96/046	İİD	36/1	40
96/050	96/037	İİD	37/1	47
96/051	98/017	İİD	35/1	168
96/052	96/045	İİD	39/1	1
96/055	97/033	İİD	37/1	79
96/056	97/058	İİD	40/1	1
96/057	97/003	İİD	36/1	57
96/058	96/007	YD	32/2	585
96/058	96/043	İİD	33/1	184
96/059	97/070	İİD	38/1	64
96/061	96/006	YD	32/2	572
96/061	96/035	İİD	32/2	810
96/062	97/057	İİD	33/1	419
96/063	97/003	YD	33/1	267
96/063	97/040	İİD	37/1	107
96/064	96/009	YD	32/2	655
96/064	96/047	İİD	34/1	79
96/065	97/031	İİD	33/1	306
96/066	97/007	İİD	33/1	293
96/068	99/001	İİD	37/1	180
96/070	97/006	YD	33/1	274
96/070	97/053	İİD	39/1	19
96/071	97/049	İİD	33/1	401
96/072	97/051	İİD	37/1	139
96/073	98/041	İİD	38/1	96
96/074	98/045	İİD	36/1	169
96/075	97/050	İİD	36/1	102
96/076	98/006	İİD	38/1	75
96/077	97/064	İİD	34/1	136
97/001	97/001	SPİ	33/2	429
97/001	98/001	SPK	34/2	762
97/001	98/023	İİD	35/1	183
97/001	98/046	SPMD	34/2	584
97/002	97/002	SPİ	33/2	433
97/002	99/001	SPK	37/2	719
97/003	97/002	İİD	33/1	250
97/003	97/003	SPİ	33/2	439
97/004	97/004	SPİ	33/2	446
97/004	98/015	İİD	35/1	160
97/005	97/005	SPİ	33/2	452
97/005	98/005	Dİ	35/2	672

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
97/005	98/061	İİD	38/1	135
97/005	98/066	SPMD	34/2	661
97/006	97/006	SPİ	33/2	458
97/006	98/062	SPMD	34/2	644
97/007	99/010	SPMD	35/2	526
97/011	98/045	SPMD	34/2	580
97/011	98/048	SPMD	34/2	587
97/013	98/058	SPMD	34/2	630
97/015	98/061	SPMD	34/2	642
97/017	97/006	İİD	33/1	277
97/018	98/042	İİD	36/1	159
97/018	99/026	SPMD	35/2	599
97/019	97/066	İİD	35/1	98
97/020	97/032	İİD	33/1	312
97/020	98/044	SPMD	34/2	576
97/021	97/048	İİD	33/1	391
97/021	99/039	SPMD	35/2	642
97/022	97/044	İİD	34/1	115
97/023	97/034	İİD	33/1	326
97/023	99/017	SPMD	35/2	555
97/024	97/035	İİD	33/1	335
97/024	98/037	SPMD	34/2	567
97/025	98/059	SPMD	34/2	632
97/026	98/010	İİD	38/1	86
97/026	99/037	SPMD	35/2	633
97/027	97/017	SPMD	33/2	529
97/027	98/043	İİD	35/1	215
97/029	98/019	İİD	36/1	139
97/029	99/033	SPMD	35/2	612
97/030	98/038	SPMD	34/2	572
97/031	97/038	İİD	33/1	349
97/032	98/025	İİD	39/1	43
97/033	97/039	İİD	33/1	356
97/034	98/079	İİD	35/1	332
97/035	97/045	İİD	33/1	363
97/036	97/005	YD	33/1	271
97/036	97/052	İİD	34/1	122
97/037	97/069	İİD	35/1	122
97/040	97/047	İİD	33/1	375
97/041	98/047	İİD	35/1	222
97/043	99/016	İİD	36/1	425
97/044	98/016	İİD	34/1	300
97/045	98/048	İİD	39/1	51
97/047	97/055	İİD	33/1	409
97/048	97/056	İİD	33/1	414
97/051	98/008	İİD	36/1	130
97/053	98/062	İİD	37/1	159
97/054	97/067	İİD	36/1	117
97/055	97/065	İİD	34/1	145
97/056	97/062	İİD	33/1	425
97/057	98/011	İİD	35/1	154
97/059	98/071	İİD	35/1	294
97/060	98/053	İİD	35/1	241
97/061	98/059	İİD	38/1	124
97/062	98/052	İİD	36/1	198
97/063	98/002	İİD	34/1	252
97/064	98/004	İİD	34/1	266
97/065	99/015	İİD	36/1	417
97/066	97/072	İİD	34/1	157
97/069	98/054	İİD	35/1	256
97/070	98/072	İİD	36/1	320
97/071	98/073	İİD	36/1	337
97/072	97/074	İİD	34/1	191
97/073	97/073	İİD	34/1	170
97/074	98/069	İİD	35/1	283
97/075	99/010	İİD	36/1	380
97/076	98/058	İİD	38/1	116
98/001	98/086	İİD	36/1	361
98/001	99/022	SPMD	35/2	581
98/002	98/001	İİD	34/1	236
98/002	99/023	SPMD	35/2	586
98/003	98/028	İİD	35/1	205

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
98/003	98/065	SPMD	34/2	657
98/004	99/014	SPMD	35/2	539
98/004	99/023	İİD	36/1	496
98/005	98/064	SPMD	34/2	652
98/006	99/012	SPMD	35/2	533
98/007	98/063	SPMD	34/2	649
98/009	98/067	SPMD	34/2	665
98/010	98/003-2	YD	34/1	263
98/010	98/018	İİD	34/1	321
98/010	99/011	SPMD	35/2	530
98/011	98/068	SPMD	34/2	669
98/012	98/055	SPMD	34/2	618
98/013	98/053	SPMD	34/2	610
98/014	98/024	İİD	35/1	194
98/014	99/032	SPMD	35/2	607
98/015	99/024	SPMD	35/2	591
98/016	98/049	SPMD	34/2	591
98/016	98/088	İİD	35/1	346
98/017	99/013	SPMD	35/2	535
98/018	99/036	SPMD	35/2	629
98/019	98/051	SPMD	34/2	595
98/020	99/018	SPMD	35/2	561
98/021	98/054	SPMD	34/2	614
98/022	01/005	SPMD	37/1	698
98/023	99/034	SPMD	35/2	620
98/024	99/009	İİD	36/1	373
98/024	99/015	SPMD	35/2	544
98/025	98/056	İİD	35/1	269
98/025	99/019	SPMD	35/2	565
98/026	99/025	SPMD	35/2	595
98/027	99/027	SPMD	35/2	603
98/028	98/070	SPMD	34/2	673
98/029	98/060	İİD	34/1	358
98/029	00/001	SPMD	36/2	924
98/030	98/069	SPMD	34/2	671
98/034	98/046	İİD	34/1	346
98/035	98/070	İİD	38/1	148
98/035	99/020	SPMD	35/2	571
98/036	98/049	İİD	36/1	185
98/036	98/056	SPMD	34/2	621
98/037	99/025	İİD	36/2	516
98/037	99/038	SPMD	35/2	637
98/038	98/050	İİD	35/1	232
98/039	98/078	İİD	35/1	311
98/042	98/065	İİD	36/1	315
98/043	99/044	İİD	37/1	277
98/046	98/083	İİD	39/1	60
98/047	98/084	İİD	39/1	67
98/048	98/085	İİD	36/1	354
98/056	98/089	İİD	35/2	355
98/058	99/019	İİD	36/1	436
98/059	99/014	İİD	36/1	400
99/001	99/033	İİD	36/2	572
99/001	03/001	SPK	39/2	814
99/001	08/080	SPMD	45/3	1979
99/002	99/040	SPMD	35/2	646
99/002	00/008	İİD	36/2	694
99/002	01/002	SPK	37/2	922
99/003	99/043	SPMD	35/2	652
99/004	99/041	SPMD	35/2	649
99/004	99/047	İİD	36/2	620
99/005	99/008	İİD	35/2	422
99/005	99/046	SPMD	35/2	663
99/006	99/013	İİD	36/1	392
99/006	99/035	SPMD	35/2	626
99/007	99/031	İİD	36/2	552
99/007	00/006	SPMD	36/2	945
99/008	99/003	İİD	35/2	373
99/009	00/012	SPMD	36/2	973
99/010	99/022	İİD	36/1	485
99/010	99/050	SPMD	36/2	921
99/011	99/029	İİD	36/2	536

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
99/011	99/044	SPMD	35/2	655
99/012	99/005	İİD	35/2	382
99/012	00/007	SPMD	36/2	949
99/013	99/026	İİD	36/2	524
99/013	00/004	SPMD	36/2	938
99/014	99/006	İİD	35/2	397
99/014	00/002	SPMD	36/2	932
99/015	99/047	SPMD	35/2	667
99/016	99/024	İİD	36/2	507
99/016	08/076	SPMD	45/3	1915
99/017	99/035	İİD	36/2	582
99/017	00/011	SPMD	36/2	967
99/018	99/020	İİD	35/2	453
99/018	09/036	SPMD	46/3	1647
99/019	99/012	İİD	35/2	431
99/019	00/009	SPMD	36/2	957
99/020	99/021	İİD	35/2	464
99/020	02/020	SPMD	38/2	877
99/021	99/017	İİD	35/2	439
99/021	00/008	SPMD	36/2	953
99/022	99/032	İİD	36/2	564
99/022	99/045	SPMD	35/2	659
99/023	99/018	İİD	35/2	446
99/023	00/010	SPMD	36/2	961
99/024	99/030	İİD	36/2	545
99/024	08/069	SPMD	45/3	1883
99/025	99/048	SPMD	36/2	914
99/026	01/002	SPMD	37/1	692
99/027	99/042	İİD	38/1	160
99/027	99/049	SPMD	36/2	918
99/028	99/038	İİD	36/2	602
99/028	00/005	SPMD	36/2	942
99/029	99/002	YD	35/2	365
99/029	99/036	İİD	37/1	256
99/030	99/003	YD	35/2	369
99/030	99/037	İİD	36/2	590
99/030	00/003	SPMD	36/2	936
99/031	08/044	SPMD	45/3	1821
99/032	01/010	İİD	38/1	220
99/033	99/051	İİD	36/2	667
99/034	99/039	İİD	35/2	475
99/035	02/104	İİD	39/1	198
99/036	99/043	İİD	37/1	267
99/037	99/049	İİD	36/2	637
99/038	99/045	İİD	37/1	295
99/039	00/023	İİD	36/2	737
99/040	99/041	İİD	35/2	477
99/042	01/001	YD	37/1	317
99/042	01/041	İİD	37/1	334
99/043	01/046	İİD	38/1	233
99/044	99/048	İİD	36/2	627
99/045	00/009	İİD	36/2	702
99/046	00/025	İİD	38/1	171
99/047	99/046	İİD	36/2	612
99/049	99/050	İİD	36/2	651
99/050	01/067	İİD	37/1	513
99/051	01/063	İİD	38/1	314
00/001	00/002	İİD	36/2	678
00/001	02/022	SPMD	38/2	888
00/002	01/003	SPMD	37/1	696
00/003	02/012	SPMD	38/2	856
00/004	01/001	SPMD	37/1	690
00/005	02/011	SPMD	38/2	852
00/005	03/065	İİD	40/1	104
00/007	02/002	SPMD	38/2	827
00/008	03/104	İİD	44/1	1
00/008	11/001	SPMD	48/4	2199
00/009	02/015	SPMD	39/2	719
00/010	00/047	İİD	38/1	182
00/010	08/077	SPMD	45/3	1933
00/011	10/017	SPMD	47/3	1521
00/012	02/021	SPMD	38/2	884

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
00/012	05/085	İİD	42	433
00/013	00/004	İİD	36/2	683
00/013	03/019	SPMD	39/2	810
00/014	00/003	YD	36/2	681
00/014	00/021	İİD	36/2	722
00/014	02/013	SPMD	38/2	859
00/015	01/073	İİD	37/1	525
00/016	00/017	İİD	40/1	71
00/016	10/009	SPMD	47/3	1467
00/017	02/046	İİD	39/1	75
00/018	08/074	SPMD	45/3	1907
00/019	02/001	SPMD	38/2	824
00/019	02/015	İİD	38/2	475
00/020	08/067	SPMD	45/3	1873
00/021	00/016	İİD	36/2	715
00/021	02/018	SPMD	39/2	723
00/022	00/007	İİD	36/2	690
00/22	09/17	SPMD	46/3	1569
00/023	01/006	SPMD	37/1	716
00/024	03/015	SPMD	39/2	788
00/024	04/082	İİD	41	171
00/025	02/008	SPMD	38/2	844
00/026	00/048	İİD	38/1	190
00/026	02/006	SPMD	38/2	836
00/027	00/024	İİD	36/2	760
00/030	02/007	SPMD	38/2	842
00/031	10/018	SPMD	47/3	1525
00/033	08/045	SPMD	45/3	1825
00/034	05/091	İİD	42	455
00/035	01/005	YD	37/1	322
00/035	01/090	İİD	37/1	551
00/036	02/198	İİD	39/1	271
00/037	00/014	İİD	36/2	710
00/038	03/066	İİD	39/2	661
00/039	02/035	İİD	38/2	593
00/042	01/361	İİD	38/1	419
00/043	04/060	İİD	40/2	789
00/044	02/192	İİD	39/1	241
00/045	00/005	YD	36/2	688
00/045	00/027	İİD	36/2	772
00/047	02/098	İİD	38/2	729
00/048	02/036	İİD	38/2	600
00/051	02/016	İİD	38/2	482
00/052	00/029	İİD	36/2	797
00/055	00/026	İİD	36/2	768
00/057	00/030	İİD	36/2	809
00/058	00/031	İİD	36/2	814
00/059	00/032	İİD	36/2	819
00/060	00/033	İİD	36/2	824
00/061	00/034	İİD	36/2	829
00/062	00/035	İİD	36/2	835
00/063	00/036	İİD	36/2	840
00/064	00/037	İİD	36/2	845
00/065	00/038	İİD	36/2	850
00/066	00/039	İİD	36/2	855
00/067	00/040	İİD	36/2	860
00/068	00/041	İİD	36/2	865
00/069	00/042	İİD	36/2	870
00/070	00/043	İİD	36/2	875
00/071	00/044	İİD	36/2	880
00/072	00/046	İİD	36/2	890
00/073	00/045	İİD	36/2	885
00/074	04/009	İİD	40/2	503
00/075	02/200	İİD	39/1	285
00/076	01/009	İİD	38/1	212
00/077	00/049	İİD	38/1	200
00/078	02/031	İİD	38/2	583
00/080	03/096	İİD	40/1	226
00/082	02/193	İİD	39/1	249
00/083	04/026	İİD	40/2	607
00/085	04/061	İİD	40/2	797
00/086	00/050	İİD	36/2	896

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
01/001	01/001	SPİ	37/1	684
01/001	02/009	SPMD	38/2	846
01/001	03/002	SPMD	39/2	741
01/001	04/036	İİD	40/2	641
01/003	01/003	SPİ	38/2	752
01/003	02/026	SPMD	39/2	732
01/003	05/004	İİD	41	339
01/004	01/332	İİD	37/1	575
01/004	02/001	SPİ	38/2	762
01/004	02/004	SPMD	38/2	832
01/005	02/002	SPİ	38/2	767
01/005	02/042	İİD	38/2	622
01/006	02/003	SPİ	38/2	772
01/007	02/004	SPİ	38/2	777
01/007	09/018	SPMD	46/3	1573
01/008	02/009	SPİ	38/2	807
01/008	04/095	İİD	41	231
01/008	08/049	SPMD	45/3	1835
01/009	01/056	İİD	37/1	483
01/009	02/005	SPİ	38/2	782
01/009	02/005	SPMD	38/2	834
01/010	02/006	SPİ	38/2	788
01/010	08/065	SPMD	45/3	1865
01/011	02/007	SPİ	38/2	794
01/011	02/014	SPMD	38/2	863
01/012	02/008	SPİ	38/2	800
01/012	11/009	SPMD	48/4	2275
01/013	03/003	SPMD	39/2	744
01/014	02/023	SPMD	38/2	893
01/015	02/010	SPMD	38/2	849
01/016	03/016	SPMD	39/2	794
01/017	08/078	SPMD	45/3	1945
01/018	09/038	SPMD	46/3	1655
01/019	08/059	SPMD	45/3	1843
01/020	09/048	SPMD	46/3	1721
01/022	10/047	SPMD	47/3	1687
01/024	01/356	İİD	38/1	377
01/024	02/024	SPMD	39/2	727
01/025	10/065	SPMD	47/3	1791
01/026	03/003	İİD	39/1	360
01/026	08/068	SPMD	45/3	1877
01/027	08/006	SPMD	45/3	1709
01/028	03/004	SPMD	39/2	747
01/029	02/019	SPMD	38/2	872
01/034	03/002	İİD	39/1	351
01/036	03/001	YD	38/2	749
01/073	04/012	İİD	40/2	530
01/079	02/194	İİD	39/1	255
01/119	04/037	İİD	40/2	646
01/129	02/024	İİD	38/2	513
01/133	02/056	İİD	42	1
01/143	04/011	İİD	40/2	519
01/144	01/002	YD	37/1	320
01/144	02/020	İİD	38/2	488
01/147	01/047	İİD	37/1	475
01/184	01/057	İİD	37/1	511
01/216	04/120	İİD	41	253
01/225	02/088	İİD	39/1	133
01/226	06/119	İİD	44/1	347
01/228	02/009	İİD	38/2	459
01/232	01/089	İİD	37/1	541
01/237	04/016	İİD	40/2	567
01/252	02/102	İİD	39/1	186
01/276	01/091	İİD	37/1	570
01/281	01/082	İİD	37/1	535
01/282	04/034	İİD	40/2	627
01/293	01/007	YD	37/1	328
01/293	02/005	YD	38/1	441
01/293	02/028	İİD	38/2	562
01/296	01/083	İİD	37/1	538
01/303	01/333	İİD	37/1	652
01/309	02/091	İİD	39/1	141

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
01/323	05/031	İİD	41	519
01/325	01/098	İİD	38/1	341
01/327	02/103	İİD	39/1	191
01/328	02/105	İİD	39/1	206
01/332	02/106	İİD	39/1	213
01/343	02/041	İİD	38/2	612
01/344	02/010	İİD	38/2	464
01/345	02/086	İİD	39/1	117
01/346	01/006-1	YD	37/1	324
01/346	03/004	YD	39/1	402
01/346	03/063	İİD	39/2	623
01/349	04/014	İİD	40/2	544
01/351	03/010	İİD	39/1	442
01/353	02/087	İİD	39/1	125
01/373	03/067	İİD	42	59
01/375	03/061	İİD	39/2	610
01/377	02/059	İİD	38/2	658
01/378	04/013	İİD	42	85
01/379	05/003	İİD	42	219
01/380	02/069	İİD	38/2	702
01/382	01/008	YD	37/1	330
01/382	02/002	YD	38/1	433
01/382	02/021	İİD	38/2	498
01/383	03/016	YD	39/1	473
01/383	03/092	İİD	42	75
01/385	02/040	İİD	38/2	607
01/387	01/357	İİD	38/1	408
01/388	01/342	İİD	38/1	349
01/389	01/009	YD	37/1	332
01/389	02/006	YD	38/2	453
01/389	02/029	İİD	38/2	576
01/390	04/035	İİD	40/2	634
01/392	03/060	İİD	39/2	598
01/403	01/345	İİD	37/1	659
01/406	04/020	İİD	41	97
01/408	02/191	İİD	39/1	231
01/411	01/348	İİD	37/1	668
01/412	02/095	İİD	39/1	164
01/413	01/351	İİD	37/1	676
01/415	02/166	İİD	39/1	220
01/424	01/354	İİD	38/1	357
01/478	04/038	İİD	40/2	653
01/479	05/001	İİD	41	303
01/481	04/091	İİD	40/2	831
01/485	02/002	İİD	38/1	435
01/487	05/002	İİD	41	321
01/493	02/011	İİD	38/2	469
02/001	08/001	SPK	45/4	2077
02/001	02/010	SPİ	38/2	822
02/001	08/046	SPMD	45/3	1827
02/002	09/001	SPK	48/4	2559
02/002	02/003	SPMD	38/2	830
02/003	09/003	SPK	46/4	1797
02/003	03/001	SPİ	39/2	696
02/003	03/011	SPMD	39/2	776
02/003	06/002	Dİ	45/3	1595
02/004	06/003	Dİ	45/3	1603
02/004	09/002	SPK	46/4	1793
02/004	02/016	SPMD	38/2	866
02/004	03/002	SPİ	39/2	704
02/005	06/004	Dİ	45/3	1609
02/005	02/025	SPMD	39/2	730
02/005	03/004	SPİ	39/2	715
02/006	08/006	Dİ	46/3	1493
02/006	07/004	SPİ	44/2	1155
02/006	03/005	SPMD	39/2	752
02/007	03/003	SPİ	39/2	711
02/007	03/008	SPMD	39/2	765
02/008	03/047	İİD	39/2	585
02/009	06/005	Dİ	45/3	1613
02/009	09/019	SPMD	46/3	1577
02/010	03/017	SPMD	39/2	799

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
02/011	11/010	SPMD	48/4	2289
02/012	10/048	SPMD	47/3	1695
02/013	03/010	SPMD	39/2	773
02/014	08/007	SPMD	45/3	1713
02/015	08/066	SPMD	45/3	1869
02/016	10/066	SPMD	47/3	1803
02/017	03/018	SPMD	39/2	805
02/018	08/079	SPMD	45/3	1959
02/021	09/015	SPMD	46/3	1561
02/022	02/017	SPMD	38/2	869
02/023	10/001	SPMD	47/3	1405
02/024	02/027	SPMD	39/2	734
02/025	09/049	SPMD	46/4	1757
02/026	03/006	SPMD	39/2	758
02/027	09/039	SPMD	46/3	1673
02/028	08/070	SPMD	45/3	1891
02/029	03/001	SPMD	39/2	737
02/029	04/043	İİD	40/2	671
02/030	07/024	İİD	44/2	725
02/030	09/020	SPMD	46/3	1581
02/031	03/007	SPMD	39/2	762
02/031	02/058	İİD	42	39
02/032	03/009	SPMD	39/2	770
02/032	03/100	İİD	40/1	235
02/035	07/095	İİD	45/1	551
02/035	08/035	SPMD	45/3	1789
02/036	08/034	SPMD	45/3	1787
02/038	02/089	İİD	38/2	718
02/039	04/125	İİD	41	293
02/040	06/020	İİD	43	101
02/041	04/090	İİD	41	219
02/043	03/103	İİD	40/1	263
02/044	02/090	İİD	40/1	87
02/045	08/109	İİD	45/2	1137
02/047	06/001	İİD	43	65
02/048	06/022	İİD	43	111
02/052	02/084	İİD	38/2	711
02/054	08/043	İİD	46/1	1
02/055	03/008	İİD	39/1	424
02/060	02/097	İİD	39/1	178
02/061	02/043	İİD	38/2	631
02/068	02/044	İİD	38/2	638
02/070	04/056	İİD	41	147
02/071	08/044	İİD	46/1	9
02/079	03/029	İİD	39/1	475
02/092	04/025	İİD	40/2	595
02/094	04/045	İİD	41	141
02/097	02/009	YD	38/2	455
02/099	02/051	İİD	38/2	641
02/100	04/009	YD	40/2	515
02/100	04/109	İİD	42	93
02/101	04/044	İİD	40/2	676
02/103	02/054	İİD	38/2	654
02/104	03/072	İİD	41	1
02/106	08/051	İİD	45/2	759
02/108	04/055	İİD	40/2	744
02/112	03/033	İİD	39/1	489
02/114	04/053	İİD	40/2	725
02/115	02/066	İİD	38/2	683
02/116	02/067	İİD	38/2	692
02/117	06/105	İİD	44/1	277
02/121	02/062	İİD	38/2	678
02/126	04/027	İİD	41	117
02/128	04/023	İİD	40/2	579
02/131	04/087	İİD	41	213
02/132	03/048	İİD	39/2	590
02/133	06/091	İİD	43	361
02/138	02/096	İİD	39/1	171
02/140	04/105	İİD	41	251
02/143	04/046	İİD	40/2	681
02/146	02/201	İİD	39/1	295
02/152	02/094	İİD	39/1	149

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
02/153	06/113	İİD	44/1	319
02/156	04/098	İİD	40/2	857
02/157	06/097	İİD	44/1	241
02/162	07/089	İİD	45/1	469
02/165	02/195	İİD	39/1	263
02/166	04/003	İİD	40/1	305
02/169	07/088	İİD	45/1	457
02/170	04/054	İİD	40/2	734
02/171	03/005	İİD	39/1	406
03/001	03/012	SPMD	39/2	779
03/001	06/098	İİD	43	371
03/001	11/001	SPK	48/4	2621
03/001	08/002	Dİ	45/3	1619
03/002	04/001	SPK	41	83
03/002	08/003	Dİ	45/3	1641
03/003	03/013	SPMD	39/2	782
03/003	04/002	SPK	41	85
03/004	04/002	Dİ	40/2	870
03/004	04/003	SPK	41	87
03/005	04/004	SPK	41	89
03/005	09/012	SPMD	46/3	1549
03/006	04/005	SPK	41	91
03/006	08/004	Dİ	45/3	1665
03/007	04/006	SPK	41	93
03/007	05/071	İİD	42	377
03/008	03/009	İİD	39/1	435
03/008	04/007	SPK	41	95
03/009	04/047	İİD	40/2	696
03/010	06/106	İİD	44/1	285
03/010	08/060	SPMD	45/3	1847
03/011	04/049	İİD	40/2	708
03/012	04/069	İİD	40/2	809
03/012	09/016	SPMD	46/3	1565
03/013	11/021	SPMD	48/4	2387
03/014	03/006	İİD	39/1	412
03/014	08/061	SPMD	45/3	1851
03/015	03/007	İİD	39/1	418
03/017	08/028	SPMD	45/3	1769
03/018	04/088	İİD	44/1	81
03/018	08/019	SPMD	45/3	1759
03/019	03/012	İİD	39/1	457
03/020	03/014	SPMD	39/2	785
03/021	03/013	İİD	39/1	466
03/022	03/034	İİD	39/1	497
03/022	10/053	SPMD	47/3	1725
03/023	06/026	İİD	43	129
03/023	10/019	SPMD	47/3	1529
03/024	03/035	İİD	39/1	505
03/024	10/010	SPMD	47/3	1481
03/025	09/002	SPMD	46/3	1519
03/026	10/022	SPMD	47/3	1561
03/027	07/084	İİD	44/2	1127
03/028	03/042	İİD	40/1	92
03/029	06/024	İİD	43	117
03/029	10/002	SPMD	47/3	1409
03/030	03/002	YD	39/1	358
03/030	03/038	İİD	39/1	511
03/030	10/049	SPMD	47/3	1703
03/031	03/003	YD	39/1	398
03/031	03/012	YD	39/1	463
03/031	03/087	İİD	40/1	152
03/031	11/011	SPMD	48/4	2307
03/032	05/001	SPMD	41	317
03/033	04/008	YD	40/2	500
03/033	04/101	İİD	41	239
03/033	09/050	SPMD	46/4	1767
03/034	07/094	İİD	45/1	543
03/034	08/002	SPMD	45/3	1693
03/036	03/091	İİD	41	37
03/037	03/041	İİD	39/1	535
03/037	08/004	SPMD	45/3	1701
03/038	05/063	İİD	42	371

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
03/039	03/040	İİD	39/1	528
03/040	07/096	İİD	45/1	569
03/041	03/008	YD	39/1	430
03/041	04/004	İİD	40/1	318
03/042	03/044	İİD	39/2	573
03/046	03/046	İİD	39/2	579
03/048	03/009	YD	39/1	440
03/048	03/076	İİD	40/1	111
03/049	08/076	İİD	45/2	929
03/052	08/058	İİD	45/2	825
03/055	06/088	İİD	43	355
03/057	04/057	İİD	40/2	759
03/060	08/097	İİD	46/1	49
03/062	03/077	İİD	40/1	136
03/064	06/090	İİD	44/1	221
03/066	05/072	İİD	44/1	91
03/067	03/013	YD	39/1	471
03/067	03/088	İİD	40/1	192
03/070	05/014	İİD	41	405
03/071	08/079	İİD	45/2	951
03/072	04/024	İİD	40/2	588
03/073	03/011	YD	39/1	455
03/073	03/086	İİD	41	23
03/075	06/114	İİD	44/1	329
03/076	03/080	İİD	39/2	670
03/077	03/081	İİD	39/2	674
03/079	03/083	İİD	39/2	682
03/081	07/050	İİD	44/2	909
03/082	06/066	İİD	43	299
03/084	03/089	İİD	39/2	686
03/086	04/006	İİD	40/2	464
03/087	05/110	İİD	43	7
03/090	03/093	İİD	40/1	220
03/092	07/025	İİD	44/2	729
03/094	08/123	İİD	45/2	1313
03/097	06/115	İİD	44/1	335
03/098	04/031	İİD	40/2	613
03/100	04/006	YD	40/2	497
03/100	04/033	İİD	41	133
03/102	07/097	İİD	45/1	585
03/103	08/139	İİD	45/3	1415
03/105	07/098	İİD	45/1	595
03/106	04/059	İİD	40/2	781
03/107	04/004	YD	40/2	451
03/108	06/107	İİD	44/1	299
03/109	07/051	İİD	44/2	913
03/111	04/001	İİD	40/1	299
03/112	06/049	İİD	43	249
04/001	08/012	YD	45/2	1111
04/001	08/106	İİD	45/2	1113
04/001	04/001	SPİ	40/2	864
04/002	08/005	Dİ	46/3	1479
04/002	05/004	SPİ	41	355
04/003	08/047	İİD	45/2	737
04/003	05/003	SPİ	41	335
04/004	05/001	SPİ	41	313
04/004	05/025	İİD	41	499
04/005	08/111	İİD	45/2	1153
04/006	04/005	İİD	40/2	455
04/008	04/028	İİD	41	125
04/009	08/112	İİD	45/2	1161
04/010	09/007	YD	49/1	1
04/010	09/068	İİD	49/1	5
04/011	04/093	İİD	40/2	840
04/012	05/035	İİD	42	251
04/013	07/058	İİD	44/2	1019
04/014	04/084	İİD	41	183
04/015	08/098	İİD	45/2	1073
04/016	11/063	İİD	48/2	1201
04/017	07/059	İİD	44/2	1027
04/018	04/089	İİD	40/2	822
04/020	07/052	İİD	44/2	919

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
04/022	09/067	İİD	47/1	31
04/024	08/165	İİD	46/1	307
04/025	08/042	İİD	45/2	701
04/026	04/051	İİD	40/2	719
04/028	05/034	İİD	41	529
04/030	08/055	İİD	45/2	797
04/031	07/011	İİD	44/2	621
04/034	08/094	İİD	45/2	1045
04/035	04/064	İİD	41	157
04/036	04/092	İİD	41	223
04/038	09/108	İİD	47/1	121
04/038	10/011	SPMD	47/3	1497
04/043	08/056	İİD	45/2	807
04/046	07/060	İİD	44/2	1037
04/047	08/096	İİD	45/2	1063
04/052	04/094	İİD	40/2	848
04/054	05/024	İİD	41	491
04/055	08/118	İİD	45/2	1255
04/056	07/026	İİD	44/2	739
04/059	06/007	İİD	43	83
04/060	05/033	İİD	42	227
04/061	04/123	İİD	41	263
04/063	06/094	İİD	44/1	231
04/066	08/099	İİD	45/2	1081
04/067	07/083	İİD	45/1	411
04/068	05/104	İİD	42	593
04/069	09/006	İİD	46/1	505
04/070	09/002	YD	46/2	557
04/070	09/007	İİD	46/2	559
04/076	08/108	İİD	46/1	101
04/079	07/003	YD	45/1	59
04/079	07/006	İİD	45/1	63
04/081	08/048	İİD	45/2	747
04/083	08/107	İİD	46/1	71
04/084	04/014	YD	40/2	562
04/084	04/124	İİD	41	275
04/085	09/008	YD	48/1	1
04/085	09/069	İİD	48/1	3
04/086	04/110	İİD	42	211
04/087	09/005	İİD	46/1	485
04/090	08/078	İİD	45/2	937
04/092	08/119	İİD	45/2	1269
04/093	08/073	İİD	45/2	911
04/094	08/083	İİD	45/2	993
04/095	08/156	İİD	46/1	255
04/099	08/120	İİD	46/1	153
04/100	05/016	İİD	41	465
04/102	05/096	İİD	42	565
04/103	08/121	İİD	45/2	1287
04/107	04/012	YD	40/2	540
04/107	07/015	YD	44/2	857
04/107	07/044	İİD	44/2	859
04/108	04/015	YD	40/2	565
04/114	07/085	İİD	44/2	1135
04/115	05/092	İİD	42	485
04/116	08/074	İİD	45/2	919
04/118	05/008	İİD	41	383
05/001	05/002	SPİ	41	329
05/002	08/181	İİD	46/1	367
05/003	11/001	SPİ	49/3	1807
05/004	05/007	İİD	41	371
05/005	08/093	İİD	45/2	1033
05/005	09/028	SPMD	46/3	1605
05/006	05/021	YD	41	481
05/006	05/093	İİD	42	491
05/008	06/001	YD	43	563
05/008	06/002	İİD	43	73
05/009	05/095	İİD	42	557
05/010	08/063	İİD	45/2	847
05/010	08/047	SPMD	45/3	1829
05/012	08/101	İİD	45/2	1087
05/012	09/021	SPMD	46/3	1587

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
05/013	09/141	İİD	47/1	235
05/014	08/092	İİD	45/2	1025
05/014	11/022	SPMD	48/4	2405
05/015	08/002	İİD	45/1	609
05/016	09/139	İİD	47/1	217
05/016	10/067	SPMD	47/3	1817
05/017	08/095	İİD	45/2	1055
05/017	10/003	SPMD	47/3	1413
05/019	09/085	İİD	47/1	57
05/019	10/006	SPMD	47/3	1425
05/020	10/012	SPMD	47/3	1499
05/021	08/071	SPMD	45/3	1899
05/024	08/081	SPMD	45/3	1987
05/025	08/057	İİD	45/2	817
05/025	10/054	SPMD	47/3	1731
05/026	08/105	İİD	45/2	1103
05/027	10/050	SPMD	47/3	1709
05/028	08/122	İİD	45/2	1303
05/028	09/013	SPMD	46/3	1553
05/029	09/045	SPMD	46/3	1707
05/029	09/138	İİD	47/1	205
05/030	09/018	İİD	46/2	713
05/032	07/003	İİD	44/1	377
05/032	11/004	SPMD	48/4	2225
05/033	08/182	İİD	46/1	381
05/036	09/012	İİD	46/2	647
05/038	08/053	İİD	45/2	773
05/038	09/033	SPMD	46/3	1631
05/040	09/017	İİD	46/2	703
05/042	06/027	İİD	44/1	161
05/043	08/143	İİD	45/3	1449
05/044	07/031	İİD	44/2	745
05/047	07/014	İİD	44/2	659
05/051	07/005	YD	44/2	635
05/051	07/012	İİD	44/2	637
05/052	07/014	YD	45/1	211
05/052	07/035	İİD	45/1	215
05/053	08/161	İİD	47/1	1
05/055	06/003	YD	43	569
05/055	06/004	İİD	44/1	127
05/056	09/094	İİD	46/3	1313
05/057	09/019	İİD	46/2	723
05/060	08/162	İİD	45/3	1587
05/061	07/017	İİD	44/2	691
05/066	09/102	İİD	46/3	1375
05/067	09/099	İİD	46/3	1361
05/068	08/102	İİD	45/2	1095
05/069	09/061	İİD	46/2	1095
05/073	08/059	İİD	45/2	833
05/074	05/073	İİD	42	397
05/075	08/001	İİD	45/1	603
05/078	05/015	YD	41	463
05/078	05/059	İİD	42	355
05/079	09/038	İİD	46/2	861
05/081	05/012	YD	41	401
05/083	08/110	İİD	45/2	1145
05/085	09/015	İİD	46/2	667
05/086	10/111	İİD	48/1	167
05/088	08/166	İİD	46/1	335
05/089	06/120	İİD	44/1	361
05/090	08/146	İİD	46/1	173
05/094	07/007	İİD	45/1	175
05/095	05/014	YD	41	459
05/095	07/002	YD	44/1	501
05/095	07/005	İİD	44/1	503
05/098	06/002	YD	43	565
05/098	06/003	İİD	45/1	1
05/099	06/008	İİD	43	87
05/100	08/050	İİD	45/2	755
05/103	05/089	İİD	42	437
05/107	09/023	İİD	46/2	753
05/108	06/035	İİD	43	137

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
05/110	05/111	İİD	43	35
05/114	09/105	İİD	46/3	1425
05/116	09/027	İİD	46/2	781
05/120	09/040	İİD	47/1	21
05/124	09/013	İİD	46/2	653
05/125	05/074	İİD	42	427
05/127	07/042	İİD	44/2	851
05/128	08/054	İİD	45/2	787
05/134	09/003	İİD	46/1	461
05/138	08/124	İİD	45/2	1319
05/139	07/013	YD	44/2	781
05/139	07/033	İİD	44/2	785
05/142	06/080	İİD	43	345
05/143	05/099	İİD	42	573
05/145	05/023	YD	41	487
05/145	09/112	İİD	47/1	129
05/146	05/105	İİD	43	1
05/151	08/037	İİD	45/1	635
05/152	09/014	İİD	46/2	661
05/159	09/062	İİD	46/3	1153
05/165	09/004	İİD	46/1	471
06/001	08/048	SPMD	45/3	1833
06/002	07/001	SPİ	44/2	1147
06/003	09/029	SPMD	46/3	1613
06/005	08/030	SPMD	45/3	1777
06/006	08/008	SPMD	45/3	1717
06/007	09/005	SPMD	46/3	1533
06/008	11/033	SPMD	48/4	2541
06/009	08/001	SPMD	45/3	1689
06/010	09/009	SPMD	46/3	1541
06/011	06/017	İİD	43	95
06/011	08/005	SPMD	45/3	1705
06/012	08/017	SPMD	45/3	1751
06/013	08/013	SPMD	45/3	1735
06/014	08/003	SPMD	45/3	1697
06/015	08/063	SPMD	45/3	1857
06/016	11/023	SPMD	48/4	2429
06/017	09/033	İİD	46/2	815
06/018	10/007	SPMD	47/3	1439
06/019	09/032	İİD	46/2	807
06/019	10/020	SPMD	47/3	1537
06/020	06/006	YD	43	571
06/020	06/025	İİD	44/1	149
06/020	11/012	SPMD	48/4	2319
06/021	06/012	YD	43	575
06/021	06/038	İİD	44/1	189
06/021	08/027	SPMD	45/3	1765
06/022	06/014	YD	43	577
06/022	06/040	İİD	43	163
06/022	11/007	SPMD	48/4	2247
06/023	10/027	İİD	47/2	683
06/023	10/004	SPMD	47/3	1417
06/024	09/046	SPMD	46/3	1713
06/025	11/005	SPMD	48/4	2235
06/026	11/002	SPMD	48/4	2207
06/027	10/051	SPMD	47/3	1717
06/028	06/108	İİD	44/1	309
06/028	08/082	SPMD	45/3	2007
06/029	10/068	SPMD	47/3	1831
06/030	08/011	SPMD	45/3	1729
06/031	09/051	SPMD	46/4	1773
06/032	08/072	SPMD	45/3	1903
06/033	06/010	YD	43	573
06/033	06/036	İİD	44/1	177
06/033	09/014	SPMD	46/3	1557
06/034	06/037	İİD	43	155
06/034	08/020	SPMD	45/3	1763
06/035	07/048	İİD	45/1	299
06/035	08/038	SPMD	45/3	1795
06/036	08/050	SPMD	45/3	1839
06/037	08/141	İİD	45/3	1423
06/037	09/003	SPMD	46/3	1525

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
06/039	08/043	SPMD	45/3	1817
06/040	09/034	SPMD	46/3	1639
06/041	08/032	SPMD	45/3	1781
06/042	09/073	İİD	46/3	1185
06/043	09/053	SPMD	46/4	1781
06/044	08/081	İİD	45/2	979
06/044	09/054	SPMD	46/4	1785
06/047	08/144	İİD	45/3	1457
06/051	06/019	YD	43	581
06/051	06/057	İİD	43	277
06/052	07/027	İİD	45/1	195
06/053	09/021	İİD	46/2	741
06/054	06/047	İİD	43	239
06/055	08/145	İİD	46/1	161
06/057	09/123	İİD	47/1	193
06/058	06/050	İİD	43	255
06/060	06/051	İİD	43	261
06/061	07/091	İİD	45/1	475
06/064	06/054	İİD	43	267
06/065	09/114	İİD	46/3	1459
06/071	08/069	İİD	45/2	897
06/072	09/024	İİD	46/2	763
06/075	06/099	İİD	44/1	253
06/076	08/142	İİD	45/3	1435
06/077	09/039	İİD	47/1	9
06/078	08/084	İİD	45/2	1001
06/079	09/097	İİD	46/3	1341
06/080	06/067	İİD	43	315
06/093	09/088	İİD	46/3	1259
06/094	09/092	İİD	46/3	1303
06/095	09/144	İİD	47/1	281
06/096	08/065	İİD	45/2	891
06/097	06/074	İİD	43	321
06/098	06/075	İİD	43	327
06/099	09/009	İİD	46/2	601
06/101	08/126	İİD	45/2	1341
06/103	09/149	İİD	47/1	371
06/105	09/142	İİD	47/1	265
06/106	09/124	İİD	48/1	19
06/107	09/028	İİD	46/2	793
06/108	06/077	İİD	43	337
06/109	08/082	İİD	45/2	985
06/111	06/112	İİD	43	383
06/111	06/036	YD	43	587
06/113	11/102	İİD	50/1	109
06/116	09/125	İİD	47/1	199
06/118	09/107	İİD	47/1	97
06/119	09/145	İİD	47/1	313
06/120	09/151	İİD	47/1	381
06/121	09/090	İİD	46/3	1271
06/123	09/043	İİD	46/2	899
06/124	09/146	İİD	47/1	337
06/125	06/084	İİD	43	349
06/129	09/019	YD	47/1	181
06/129	09/121	İİD	47/1	183
06/131	07/004	İİD	45/1	51
06/136	08/003	İİD	45/1	627
06/138	06/100	İİD	44/1	263
06/139	06/102	İİD	43	377
06/140	08/031	YD	46/1	403
06/140	08/185	İİD	46/1	405
06/140	06/033	YD	43	583
06/142	08/023	YD	45/3	1475
06/142	08/148	İİD	45/3	1477
06/143	09/098	İİD	46/3	1353
06/144	09/087	İİD	46/3	1251
06/148	07/016	İİD	44/2	683
06/152	06/034	YD	43	585
06/154	09/035	İİD	46/2	833
06/156	08/125	İİD	45/2	1327
06/158	08/024	YD	46/1	211
06/158	08/150	İİD	46/1	213

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
06/159	10/047	İİD	47/2	857
06/161	06/116	İİD	44/1	343
06/162	07/015	İİD	44/2	671
06/166	09/113	İİD	47/1	157
06/167	08/086	İİD	45/2	1017
06/169	07/055	İİD	44/2	985
07/001	09/004	SPK	46/4	1801
07/001	07/002	SPİ	44/2	1151
07/002	11/001	YD	48/1	429
07/002	11/013	İİD	48/1	431
07/002	08/039	SPMD	45/3	1799
07/003	08/033	SPMD	45/3	1783
07/004	07/081	İİD	44/2	1109
07/004	09/006	SPMD	46/3	1537
07/005	07/007	YD	44/2	709
07/005	07/018	İİD	44/2	711
07/005	08/042	SPMD	45/3	1813
07/006	08/040	SPMD	45/3	1803
07/007	11/024	SPMD	48/4	2457
07/008	08/031	SPMD	45/3	1779
07/009	09/049	İİD	46/2	1013
07/009	08/009	SPMD	45/3	1721
07/010	10/021	SPMD	47/3	1547
07/011	08/016	SPMD	45/3	1747
07/012	09/153	İİD	47/1	417
07/012	09/001	SPMD	46/3	1513
07/013	08/041	SPMD	45/3	1809
07/014	09/048	İİD	46/2	953
07/014	10/008	SPMD	47/3	1451
07/015	09/052	SPMD	46/4	1777
07/016	09/147	İİD	47/1	347
07/016	11/034	SPMD	48/4	2547
07/017	07/016	YD	44/2	879
07/017	07/045	İİD	44/2	881
07/017	08/014	SPMD	45/3	1739
07/018	07/009	YD	48/2	1215
07/018	10/013	SPMD	47/3	1501
07/019	11/013	SPMD	48/4	2331
07/020	08/064	SPMD	45/3	1861
07/021	08/040	İİD	45/1	649
07/021	08/083	SPMD	45/3	2031
07/022	09/037	İİD	46/2	851
07/022	08/015	SPMD	45/3	1743
07/023	11/064	İİD	48/2	1217
07/023	09/004	SPMD	46/3	1529
07/024	10/113	İİD	48/1	187
07/024	09/037	SPMD	46/3	1651
07/025	11/003	SPMD	48/4	2215
07/026	08/012	SPMD	45/3	1733
07/027	10/069	SPMD	47/3	1857
07/028	08/018	SPMD	45/3	1755
07/029	09/030	SPMD	46/3	1621
07/030	10/005	SPMD	47/3	1421
07/031	09/109	İİD	46/3	1445
07/031	08/010	SPMD	45/3	1725
07/032	11/006	SPMD	48/4	2243
07/033	10/048	İİD	47/2	867
07/033	11/008	SPMD	48/4	2263
07/034	09/047	SPMD	46/3	1717
07/035	07/036	İİD	44/2	845
07/035	10/052	SPMD	47/3	1721
07/036	10/006	İİD	47/1	475
07/036	08/062	SPMD	45/3	1855
07/037	10/114	İİD	48/1	201
07/038	10/076	İİD	47/2	1011
07/038	09/032	SPMD	46/3	1627
07/039	07/053	İİD	44/2	931
07/040	08/029	SPMD	45/3	1773
07/041	08/075	SPMD	45/3	1911
07/042	09/050	İİD	46/2	1021
07/042	08/037	SPMD	45/3	1791
07/043	09/051	İİD	46/2	1029

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
07/043	09/035	SPMD	46/3	1643
07/044	09/148	İİD	47/1	361
07/045	07/021	YD	44/2	943
07/045	07/054	İİD	44/2	945
07/045	09/010	SPMD	46/3	1543
07/046	09/036	İİD	46/2	843
07/050	10/049	İİD	47/2	879
07/051	07/056	İİD	44/2	1005
07/053	07/061	İİD	44/2	1049
07/056	09/084	İİD	47/1	43
07/058	08/178	İİD	46/1	357
07/059	07/075	İİD	45/1	397
07/060	10/119	İİD	48/1	245
07/062	07/066	İİD	45/1	357
07/063	09/152	İİD	47/1	397
07/064	08/154	İİD	46/1	231
07/065	10/043	İİD	47/2	791
07/066	08/157	İİD	46/1	265
07/068	10/002	İİD	47/1	435
07/069	09/026	İİD	46/2	775
07/072	07/068	İİD	44/2	1053
07/073	08/158	İİD	46/1	279
07/076	08/046	İİD	45/2	721
07/077	10/050	İİD	47/2	893
07/078	10/120	İİD	48/1	277
07/083	10/028	İİD	47/2	699
07/084	07/074	İİD	45/1	375
07/085	09/042	İİD	46/2	891
07/089	10/003	İİD	47/1	451
07/090	09/002	İİD	46/1	457
07/091	09/025	İİD	46/2	769
07/092	08/085	İİD	45/2	1009
07/094	09/140	İİD	46/3	1471
07/095	11/061	İİD	48/2	1191
07/096	09/034	İİD	46/2	823
07/097	10/032	İİD	48/1	45
07/098	10/033	İİD	47/2	747
07/099	07/086	İİD	45/1	429
07/100	10/004	İİD	47/1	455
07/104	08/164	İİD	46/1	299
07/105	08/075	İİD	46/1	21
07/112	10/005	İİD	47/1	467
07/114	11/036	İİD	48/2	721
07/115	09/080	İİD	46/3	1199
08/001	08/002	SPK	45/4	2159
08/001	10/023	SPMD	47/3	1573
08/002	09/024	SPMD	46/3	1599
08/003	09/044	İİD	46/2	907
08/003	10/024	SPMD	47/3	1579
08/004	10/025	SPMD	47/3	1583
08/005	09/081	İİD	46/3	1239
08/005	10/059	SPMD	47/3	1767
08/006	09/022	SPMD	46/3	1593
08/007	11/080	İİD	50/1	1
08/007	10/042	SPMD	47/3	1667
08/008	10/071	İİD	48/1	73
08/008	10/026	SPMD	47/3	1587
08/009	10/040	SPMD	47/3	1659
08/010	13/137	SPMD	51/6	3537
08/011	08/064	İİD	45/2	887
08/011	10/062	SPMD	47/3	1781
08/012	11/104	İİD	48/3	1859
08/012	12/002	SPMD	49/3	1655
08/013	11/014	İİD	48/1	477
08/013	10/027	SPMD	47/3	1591
08/014	10/051	İİD	47/2	911
08/014	10/014	SPMD	47/3	1507
08/015	11/057	İİD	48/2	995
08/015	15/018	SPMD	52/7	4507
08/016	08/016	YD	45/2	1193
08/016	08/116	İİD	45/2	1195
08/016	10/028	SPMD	47/3	1595

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
08/017	10/044	İİD	47/2	805
08/017	10/029	SPMD	47/3	1609
08/018	14/049	SPMD	51/6	3951
08/019	10/017	İİD	47/1	575
08/019	13/123	SPMD	51/5	3349
08/020	09/041	SPMD	46/3	1689
08/021	14/089	SPMD	52/7	4285
08/022	10/082	İİD	48/1	83
08/022	15/001	SPMD	52/7	4371
08/023	09/042	SPMD	46/3	1693
08/024	10/115	İİD	48/1	219
08/024	11/014	SPMD	48/4	2347
08/025	10/020	İİD	47/1	597
08/025	09/025	SPMD	46/3	1601
08/026	08/147	İİD	45/3	1469
08/026	13/126	SPMD	51/5	3369
08/027	10/029	İİD	47/2	711
08/027	12/001	SPMD	49/3	1603
08/028	10/030	İİD	47/2	723
08/028	15/019	SPMD	52/7	4515
08/029	10/030	SPMD	47/3	1613
08/030	09/096	İİD	46/3	1325
08/030	10/031	SPMD	47/3	1627
08/031	11/094	İİD	48/3	1721
08/031	15/011	SPMD	52/7	4439
08/032	11/030	SPMD	48/4	2529
08/033	08/015	YD	45/2	1177
08/033	08/113	İİD	45/2	1179
08/033	09/023	SPMD	46/3	1597
08/034	08/025	YD	45/3	1491
08/034	08/153	İİD	45/3	1493
08/034	15/022	SPMD	52/7	4541
08/035	11/065	İİD	48/2	1243
08/035	10/060	SPMD	47/3	1771
08/036	10/033	SPMD	47/3	1641
08/037	10/116	İİD	48/1	227
08/037	14/034	SPMD	51/6	3775
08/038	10/039	İİD	47/2	759
08/038	13/014	SPMD	50/9	6053
08/039	08/134	İİD	45/3	1403
08/039	13/131	SPMD	51/5	3407
08/040	10/057	SPMD	47/3	1759
08/041	10/061	SPMD	47/3	1777
08/042	08/167	İİD	46/1	341
08/042	14/003	SPMD	51/6	3609
08/043	10/055	SPMD	47/3	1751
08/044	11/021	İİD	48/1	531
08/044	15/015	SPMD	52/7	4483
08/045	09/053	İİD	46/2	1037
08/045	13/087	SPMD	50/9	6417
08/046	08/163	İİD	46/1	293
08/046	09/043	SPMD	46/3	1699
08/047	15/020	SPMD	52/7	4525
08/048	10/043	SPMD	47/3	1671
08/049	13/011	SPMD	50/9	6021
08/050	10/084	İİD	47/2	1051
08/050	13/134	SPMD	51/6	3519
08/051	11/046	İİD	48/2	801
08/052	09/089	İİD	46/3	1263
08/054	11/045	İİD	48/2	779
08/055	10/041	İİD	47/2	777
08/056	11/058	İİD	48/2	1017
08/057	10/026	İİD	47/2	653
08/058	11/037	İİD	48/2	739
08/062	10/007	İİD	47/1	483
08/064	08/129	İİD	45/2	1349
08/066	08/017	YD	45/3	1393
08/066	08/131	İİD	45/3	1395
08/070	10/021	İİD	47/2	637
08/071	08/183	İİD	46/1	387
08/072	11/059	İİD	48/2	1149
08/073	09/120	İİD	47/1	173

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
08/074	10/015	İİD	47/1	545
08/075	10/040	İİD	47/2	767
08/076	10/122	İİD	48/1	311
08/077	10/077	İİD	47/2	1023
08/079	11/074	İİD	48/3	1433
08/080	11/081	İİD	48/3	1581
08/084	10/121	İİD	48/1	295
08/085	10/012	İİD	47/1	515
08/087	11/035	YD	48/3	1755
08/087	11/095	İİD	48/3	1759
08/088	11/085	İİD	48/3	1649
08/091	10/054	İİD	47/2	933
08/092	09/045	İİD	46/2	921
08/093	09/041	İİD	46/2	879
08/094	10/013	İİD	47/1	523
08/095	10/018	İİD	47/1	583
08/096	11/003	İİD	48/1	331
08/099	10/042	İİD	47/2	785
08/102	10/014	İİD	47/1	535
08/103	10/118	İİD	48/1	237
08/105	10/123	İİD	48/1	319
08/106	09/054	İİD	46/2	1047
08/109	11/025	İİD	48/1	575
08/110	10/055	İİD	47/2	939
08/111	10/022	İİD	48/1	35
08/112	10/031	İİD	47/2	737
08/114	10/053	İİD	47/2	923
08/115	11/086	İİD	49/1	95
08/116	10/085	İİD	47/2	1059
09/001	11/082	İİD	49/1	73
09/001	10/038	SPMD	47/3	1655
09/002	10/001	Dİ	47/3	1391
09/002	10/039	SPMD	47/3	1657
09/003	09/002	Dİ	46/3	1499
09/003	13/015	SPMD	50/9	6063
09/004	11/015	İİD	48/1	487
09/004	10/006	Dİ	48/4	2143
09/004	10/046	SPMD	47/3	1683
09/005	11/031	İİD	48/2	669
09/005	13/135	SPMD	51/6	3525
09/006	10/019	İİD	47/1	591
09/006	10/035	SPMD	47/3	1649
09/007	09/029	İİD	46/2	799
09/007	14/040	SPMD	51/6	3861
09/008	13/104	SPMD	50/9	6525
09/009	11/103	İİD	49/1	129
09/009	13/021	SPMD	50/9	6117
09/010	10/056	İİD	47/2	951
09/010	15/021	SPMD	52/7	4533
09/011	11/093	İİD	48/3	1701
09/011	11/016	SPMD	48/4	2367
09/012	11/119	İİD	50/1	127
09/012	13/023	SPMD	50/9	6125
09/013	11/004	YD	48/1	551
09/013	11/023	İİD	48/1	553
09/013	10/041	SPMD	47/3	1663
09/014	14/050	SPMD	51/6	3957
09/015	10/064	İİD	48/1	57
09/015	16/002	SPMD	53/3	1495
09/016	09/046	İİD	46/2	935
09/016	14/047	SPMD	51/6	3943
09/017	09/047	İİD	46/2	943
09/017	13/138	SPMD	51/6	3541
09/018	10/065	İİD	47/2	971
09/018	13/124	SPMD	51/5	3353
09/019	11/004	İİD	48/1	343
09/019	14/001	SPMD	51/6	3593
09/020	10/023	İİD	47/2	645
09/020	14/035	SPMD	51/6	3813
09/021	11/016	İİD	48/1	493
09/021	10/056	SPMD	47/3	1755
09/022	09/055	İİD	46/2	1061

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
09/022	13/140	SPMD	51/6	3549
09/023	09/056	İİD	46/2	1081
09/023	10/063	SPMD	47/3	1787
09/024	11/025	YD	48/3	1459
09/024	11/075	İİD	48/3	1461
09/024	10/034	SPMD	47/3	1645
09/025	09/057	İİD	46/2	1089
09/025	11/031	SPMD	48/4	2533
09/026	11/027	SPMD	48/4	2517
09/027	10/009	İİD	47/1	491
09/027	13/012	SPMD	50/9	6027
09/028	13/025	SPMD	50/9	6133
09/029	10/066	İİD	47/2	979
09/029	16/038	SPMD	54/2	983
09/030	11/026	YD	48/3	1499
09/030	11/076	İİD	48/3	1501
09/030	12/006	SPMD	49/3	1669
09/031	11/027	YD	48/3	1515
09/031	11/077	İİD	48/3	1517
09/031	13/129	SPMD	51/5	3395
09/032	12/009	SPMD	49/3	1683
09/033	10/078	İİD	47/2	1037
09/033	13/132	SPMD	51/5	3439
09/034	10/072	İİD	47/2	993
09/034	15/023	SPMD	52/7	4553
09/035	15/002	SPMD	52/7	4379
09/036	11/018	SPMD	48/4	2375
09/037	14/086	SPMD	52/7	4239
09/038	09/070	İİD	46/3	1179
09/038	12/012	SPMD	49/3	1695
09/039	11/023	YD	48/3	1351
09/039	11/068	İİD	48/3	1353
09/039	10/058	SPMD	47/3	1763
09/040	16/001	SPMD	53/3	1471
09/041	14/045	SPMD	51/6	3893
09/042	11/026	İİD	48/1	591
09/042	15/012	SPMD	52/7	4449
09/043	12/003	SPMD	49/3	1659
09/044	11/027	İİD	48/1	601
09/044	11/025	SPMD	48/4	2495
09/045	09/014	YD	50/1	67
09/045	11/032	YD	50/1	69
09/045	11/088	İİD	50/1	71
09/045	11/015	SPMD	48/4	2359
09/046	13/127	SPMD	51/5	3379
09/047	11/051	İİD	48/2	891
09/047	13/028	SPMD	50/9	6145
09/048	12/007	SPMD	49/3	1673
09/049	09/040	SPMD	46/3	1685
09/050	11/089	İİD	48/3	1667
09/050	15/016	SPMD	52/7	4493
09/051	10/073	İİD	47/2	1003
09/051	10/044	SPMD	47/3	1675
09/052	10/005	YD	47/1	557
09/052	10/016	İİD	47/1	559
09/052	16/004	SPMD	53/3	1519
09/053	11/019	İİD	48/1	513
09/053	13/102	SPMD	50/9	6495
09/054	13/088	SPMD	50/9	6421
09/055	10/032	SPMD	47/3	1637
09/056	11/071	İİD	48/3	1397
09/056	14/004	SPMD	51/6	3617
09/057	11/033	İİD	48/2	689
09/057	09/055	SPMD	46/4	1789
09/058	11/015	YD	48/2	909
09/058	11/052	İİD	48/2	911
09/058	10/015	SPMD	47/3	1514
09/059	11/069	İİD	48/3	1369
09/059	10/016	SPMD	47/3	1517
09/060	09/044	SPMD	46/3	1703
09/061	11/038	İİD	48/2	753
09/062	11/096	İİD	48/3	1807

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
09/063	11/066	İİD	48/2	1273
09/064	11/034	İİD	48/2	713
09/065	11/024	İİD	48/1	565
09/066	11/072	İİD	48/3	1411
09/067	09/119	İİD	47/1	165
09/069	10/079	İİD	47/2	1045
09/082	11/032	İİD	48/2	681
09/083	11/029	İİD	48/1	613
09/085	11/049	İİD	48/2	853
09/086	11/070	İİD	48/3	1375
09/087	11/030	İİD	48/1	637
09/088	11/039	İİD	48/2	765
09/089	11/040	İİD	49/1	63
09/090	11/047	İİD	48/2	841
09/091	10/010	İİD	47/1	501
09/092	10/011	İİD	47/1	509
09/094	11/090	İİD	48/3	1675
09/093	11/073	İİD	48/3	1425
10/001	11/149	İİD	49/1	267
10/001	10/007	Dİ	48/4	2159
10/002	10/036	SPMD	47/3	1651
10/003	11/053	İİD	48/2	921
10/003	10/037	SPMD	47/3	1653
10/004	10/045	SPMD	47/3	1679
10/005	13/142	SPMD	51/6	3565
10/006	11/054	İİD	48/2	937
10/006	11/001	Dİ	48/4	2167
10/006	11/020	SPMD	48/4	2383
10/007	11/172	İİD	49/1	463
10/007	13/128	SPMD	51/5	3389
10/008	15/003	SPMD	52/7	4387
10/009	11/109	İİD	48/3	1923
10/009	11/017	SPMD	48/4	2371
10/010	11/110	İİD	49/1	173
10/010	13/022	SPMD	50/9	6121
10/011	11/153	İİD	49/1	307
10/011	14/048	SPMD	51/6	3947
10/012	11/135	İİD	48/4	2019
10/012	14/002	SPMD	51/6	3601
10/013	13/016	SPMD	50/9	6071
10/014	14/041	SPMD	51/6	3867
10/015	11/028	SPMD	48/4	2521
10/016	13/125	SPMD	51/5	3363
10/017	10/112	İİD	48/1	177
10/017	13/089	SPMD	50/9	6425
10/018	10/045	İİD	47/2	851
10/018	16/003	SPMD	53/3	1507
10/019	11/006	İİD	48/1	369
10/019	12/010	SPMD	49/3	1687
10/020	11/166	İİD	49/1	381
10/020	12/011	SPMD	49/3	1691
10/021	13/017	SPMD	50/9	6089
10/022	13/143	SPMD	51/6	3575
10/023	11/101	İİD	48/3	1849
10/023	11/032	SPMD	48/4	2537
10/024	14/051	SPMD	51/6	3961
10/025	11/136	İİD	48/4	2041
10/025	12/008	SPMD	49/3	1677
10/026	11/161	İİD	49/1	335
10/026	14/085	SPMD	52/7	4225
10/027	13/136	SPMD	51/6	3531
10/028	11/139	İİD	49/1	191
10/028	13/130	SPMD	51/5	3401
10/029	10/021	YD	47/3	1269
10/029	10/090	İİD	47/3	1273
10/029	13/139	SPMD	51/6	3545
10/030	12/007	İİD	49/2	649
10/030	16/039	SPMD	54/2	997
10/031	11/167	İİD	49/1	389
10/031	15/024	SPMD	52/7	4565
10/032	11/105	İİD	48/3	1903
10/032	15/013	SPMD	52/7	4461

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
10/033	13/029	SPMD	50/9	6151
10/034	14/046	SPMD	51/6	3909
10/035	13/105	SPMD	50/9	6531
10/036	13/024	SPMD	50/9	6129
10/037	13/106	SPMD	50/9	6537
10/038	11/112	İİD	48/3	1929
10/038	13/027	SPMD	50/9	6141
10/039	16/005	SPMD	53/3	1529
10/040	12/008	İİD	50/1	139
10/040	13/019	SPMD	50/9	6103
10/041	12/019	İİD	50/1	265
10/041	13/018	SPMD	50/9	6093
10/042	13/090	SPMD	50/9	6435
10/043	13/133	SPMD	51/6	3491
10/044	11/026	SPMD	48/4	2503
10/045	15/014	SPMD	52/7	4473
10/046	11/060	İİD	48/2	1169
10/046	14/042	SPMD	51/6	3873
10/047	14/043	SPMD	51/6	3881
10/048	10/070	İİD	47/2	991
10/048	14/044	SPMD	51/6	3887
10/049	10/087	İİD	47/2	1069
10/049	14/036	SPMD	51/6	3829
10/050	16/040	SPMD	54/2	1009
10/051	11/137	İİD	49/1	183
10/051	12/013	SPMD	49/3	1751
10/052	11/113	İİD	48/3	1943
10/052	13/103	SPMD	50/9	6505
10/053	13/026	SPMD	50/9	6137
10/054	11/019	SPMD	48/4	2379
10/055	11/140	İİD	49/1	203
10/055	14/037	SPMD	51/6	3841
10/056	14/038	SPMD	51/6	3849
10/057	12/014	İİD	49/2	775
10/057	14/039	SPMD	51/6	3855
10/058	11/008	İİD	48/1	401
10/058	11/029	SPMD	48/4	2525
10/059	13/020	SPMD	50/9	6113
10/060	13/013	SPMD	50/9	6039
10/061	11/007	İİD	48/1	381
10/061	14/052	SPMD	51/6	3965
10/062	11/175	İİD	49/1	501
10/062	14/006	SPMD	51/6	3629
10/063	14/005	SPMD	51/6	3623
10/064	14/053	SPMD	51/6	3971
10/065	11/169	İİD	49/1	421
10/065	15/017	SPMD	52/7	4503
10/066	10/091	İİD	47/3	1385
10/068	11/114	İİD	48/3	1949
10/069	11/116	İİD	48/3	1957
10/071	11/143	İİD	49/1	223
10/073	11/176	İİD	49/1	511
10/075	11/042	YD	49/1	279
10/075	11/150	İİD	49/1	281
10/077	11/163	İİD	49/1	349
10/078	11/177	İİD	49/1	521
10/079	12/009	İİD	49/2	667
10/080	11/178	İİD	49/1	527
10/081	11/078	İİD	48/3	1563
10/082	12/034	YD	50/3	1951
10/082	12/159	İİD	50/3	1955
10/083	12/169	İİD	50/3	2095
10/085	12/013	İİD	49/2	705
10/089	11/179	İİD	49/1	559
10/090	12/001	YD	49/1	611
10/090	12/004	İİD	49/1	613
10/091	11/098	İİD	48/3	1833
10/092	12/086	İİD	50/1	721
10/093	12/009	YD	50/1	287
10/093	12/020	İİD	50/1	293
10/096	11/168	İİD	49/1	403
10/097	11/173	İİD	49/1	473

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
10/099	11/117	İİD	48/3	1971
10/104	11/180	İİD	49/1	567
10/106	11/055	İİD	48/2	977
10/113	11/164	İİD	49/1	361
10/114	11/148	İİD	49/1	259
10/115	11/154	İİD	49/1	325
10/116	11/118	İİD	48/3	1979
10/118	11/170	İİD	49/1	441
10/119	11/165	İİD	49/1	371
11/001	11/002	Dİ	48/4	2173
11/001	15/004	SPMD	52/7	4395
11/002	13/030	SPMD	50/9	6157
11/003	12/153	İİD	50/3	1871
11/003	13/001	SPMD	50/9	5983
11/004	12/154	İİD	50/3	1889
11/004	13/100	SPMD	50/9	6485
11/005	13/091	SPMD	50/9	6441
11/006	12/016	İİD	49/2	809
11/006	13/032	SPMD	50/9	6165
11/007	13/063	SPMD	50/9	6301
11/008	13/065	SPMD	50/9	6313
11/009	12/044	İİD	49/2	1079
11/009	13/002	SPMD	50/9	5987
11/010	12/098	İİD	49/3	1419
11/010	13/036	SPMD	50/9	6181
11/011	11/151	İİD	49/1	295
11/011	13/092	SPMD	50/9	6445
11/012	13/034	SPMD	50/9	6173
11/013	12/045	İİD	49/2	1101
11/013	13/076	SPMD	50/9	6357
11/014	13/113	SPMD	50/9	6569
11/015	13/080	SPMD	50/9	6373
11/016	12/129	İİD	50/3	1507
11/016	13/033	SPMD	50/9	6169
11/017	13/066	SPMD	50/9	6317
11/017	11/171	İİD	49/1	449
11/018	12/053	İİD	49/2	1127
11/018	14/088	SPMD	52/7	4267
11/019	12/021	İİD	49/2	823
11/019	13/085	SPMD	50/9	6403
11/020	13/041	İİD	50/7	4991
11/020	13/038	SPMD	50/9	6189
11/021	13/036	İİD	51/1	233
11/021	13/046	SPMD	50/9	6223
11/022	12/031	İİD	49/2	945
11/022	13/048	SPMD	50/9	6231
11/023	12/003	İİD	49/1	603
11/023	13/040	SPMD	50/9	6197
11/024	13/050	SPMD	50/9	6239
11/025	13/004	SPMD	50/9	5995
11/026	12/041	İİD	49/2	1029
11/026	13/051	SPMD	50/9	6243
11/027	12/101	İİD	49/3	1431
11/027	14/018	SPMD	51/6	3685
11/028	12/022	İİD	49/2	833
11/028	13/005	SPMD	50/9	5999
11/029	12/049	İİD	50/1	565
11/029	13/062	SPMD	50/9	6289
11/030	12/036	İİD	49/2	973
11/030	13/052	SPMD	50/9	6247
11/031	13/060	SPMD	50/9	6279
11/032	13/053	SPMD	50/9	6251
11/033	12/054	İİD	49/2	1159
11/033	13/042	SPMD	50/9	6205
11/034	12/048	İİD	49/2	1117
11/034	13/054	SPMD	50/9	6255
11/035	12/023	İİD	49/2	845
11/035	13/055	SPMD	50/9	6259
11/036	11/181	İİD	49/1	577
11/036	13/006	SPMD	50/9	6003
11/037	12/069	İİD	49/2	1201
11/037	13/056	SPMD	50/9	6263

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
11/038	12/089	İİD	49/3	1367
11/038	13/114	SPMD	50/9	6577
11/039	12/037	İİD	49/2	981
11/039	13/044	SPMD	50/9	6213
11/040	12/004	SPMD	49/3	1665
11/041	12/025	İİD	49/2	875
11/041	16/034	SPMD	53/3	1723
11/042	13/060	İİD	51/2	775
11/042	13/057	SPMD	50/9	6267
11/043	12/010	İİD	49/2	689
11/043	14/019	SPMD	51/6	3691
11/044	12/099	İİD	50/2	881
11/044	15/029	SPMD	52/7	4597
11/045	13/024	İİD	52/1	1
11/045	13/068	SPMD	50/9	6325
11/046	11/145	İİD	49/1	237
11/046	14/067	SPMD	51/6	4045
11/047	12/087	İİD	50/1	739
11/047	13/117	SPMD	50/9	6609
11/048	12/088	İİD	50/2	787
11/048	13/115	SPMD	50/9	6585
11/049	13/110	SPMD	50/9	6557
11/050	13/008	SPMD	50/9	6011
11/051	12/032	İİD	49/2	957
11/051	13/099	SPMD	50/9	6479
11/052	13/067	SPMD	50/9	6321
11/053	12/027	İİD	49/2	885
11/053	13/118	SPMD	50/9	6617
11/054	11/142	İİD	48/4	2065
11/054	15/025	SPMD	52/7	4577
11/055	11/146	İİD	49/1	251
11/055	12/005	SPMD	49/3	1667
11/056	13/119	SPMD	50/9	6625
11/057	13/101	SPMD	50/9	6491
11/058	12/070	İİD	49/2	1209
11/058	13/058	SPMD	50/9	6271
11/059	12/034	İİD	50/1	417
11/059	13/108	SPMD	50/9	6549
11/060	11/147	İİD	48/4	2099
11/062	12/002	İİD	49/1	587
11/063	13/028	İİD	50/7	4429
11/064	12/168	İİD	50/3	2023
11/065	13/049	İİD	51/1	379
11/070	12/077	İİD	49/3	1301
11/071	12/090	İİD	49/3	1379
11/074	12/015	İİD	49/2	801
11/079	13/069	İİD	51/2	959
11/080	12/122	İİD	49/3	1515
11/081	12/078	İİD	49/3	1311
11/082	12/150	İİD	50/3	1635
11/083	12/126	İİD	50/2	1223
11/084	12/151	İİD	50/3	1715
11/085	12/109	İİD	50/2	1085
11/086	12/183	İİD	50/4	2431
11/087	12/176	İİD	51/1	1
11/088	12/175	İİD	50/4	2265
11/089	13/029	İİD	50/7	4499
11/090	12/071	İİD	50/1	673
11/098	12/024	İİD	49/2	865
11/100	12/191	İİD	50/5	2913
11/101	12/127	İİD	50/2	1267
11/105	12/038	İİD	49/2	997
11/106	12/192	İİD	50/5	3103
11/107	12/184	İİD	51/1	83
11/108	12/055	İİD	49/2	1171
11/109	12/145	İİD	50/3	1591
11/110	12/079	İİD	49/3	1321
11/111	12/056	İİD	49/2	1179
11/113	12/108	İİD	50/2	957
11/114	12/028	İİD	49/2	923
11/115	12/177	İİD	50/4	2319
11/116	12/039	İİD	49/2	1007

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
11/119	12/033	İİD	49/2	965
11/121	12/080	İİD	49/3	1339
11/123	13/026	İİD	50/6	4265
11/125	12/046	İİD	50/1	551
11/126	12/110	İİD	50/2	1173
11/127	12/029	İİD	49/2	939
11/129	12/081	İİD	50/1	689
11/128	12/040	İİD	49/2	1021
11/131	13/022	İİD	50/6	4165
11/132	12/082	İİD	49/3	1359
11/134	12/083	İİD	50/1	707
11/136	12/072	İİD	49/2	1233
11/138	12/094	İİD	49/3	1395
11/139	12/205	İİD	50/5	3349
11/140	12/185	İİD	50/4	2541
11/141	13/010	İİD	50/6	3751
11/142	13/052	İİD	51/1	493
11/143	13/018	İİD	50/6	4005
11/144	13/023	İİD	50/6	4193
11/145	13/070	İİD	50/8	5299
11/146	13/011	İİD	50/6	3901
11/147	12/152	İİD	50/3	1781
11/148	12/186	İİD	50/4	2657
11/149	12/187	İİD	50/4	2733
11/150	13/030	İİD	50/7	4563
12/001	13/001	SPİ	50/9	6651
12/001	12/147	İİD	50/3	1601
12/001	12/002	Dİ	49/3	1575
12/001	18/001	SPMD	55/4	2291
12/002	13/002	SPİ	50/9	6663
12/002	12/003	Dİ	49/3	1589
12/002	14/033	SPMD	51/6	3771
12/003	13/003	SPİ	50/9	6671
12/003	13/097	SPMD	50/9	6465
12/004	12/130	İİD	50/3	1539
12/004	13/084	SPMD	50/9	6397
12/005	13/083	SPMD	50/9	6391
12/006	12/131	İİD	50/3	1445
12/006	13/141	SPMD	51/6	3559
12/007	12/102	İİD	49/3	1461
12/007	13/112	SPMD	50/9	6565
12/008	13/064	SPMD	50/9	6307
12/009	12/103	İİD	49/3	1469
12/009	13/045	SPMD	50/9	6219
12/010	13/071	SPMD	50/9	6337
12/011	12/104	İİD	49/3	1491
12/011	14/055	SPMD	51/6	3981
12/012	16/006	SPMD	53/3	1539
12/013	13/031	SPMD	50/9	6161
12/014	13/049	SPMD	50/9	6235
12/015	12/105	İİD	49/3	1499
12/015	13/069	SPMD	50/9	6329
12/016	13/043	SPMD	50/9	6209
12/017	13/094	SPMD	50/9	6453
12/018	13/080	İİD	50/8	5519
12/018	14/011	SPMD	51/6	3657
12/019	13/017	İİD	50/6	3973
12/019	15/026	SPMD	52/7	4583
12/020	12/132	İİD	50/3	1563
12/020	13/003	SPMD	50/9	5991
12/021	13/037	SPMD	50/9	6185
12/022	12/133	İİD	49/3	1553
12/022	13/079	SPMD	50/9	6369
12/023	15/030	SPMD	52/7	4603
12/024	12/095	İİD	49/3	1409
12/024	13/059	SPMD	50/9	6275
12/025	13/061	SPMD	50/9	6285
12/026	13/081	SPMD	50/9	6379
12/027	12/173	İİD	50/3	2163
12/027	13/035	SPMD	50/9	6177
12/028	12/134	İİD	50/3	1579
12/028	14/031	SPMD	51/6	3763

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
12/029	12/155	İİD	50/3	1901
12/029	13/082	SPMD	50/9	6385
12/030	12/096	İİD	50/2	805
12/030	14/013	SPMD	51/6	3665
12/031	13/070	SPMD	50/9	6333
12/032	13/111	SPMD	50/9	6561
12/033	12/174	İİD	50/3	2183
12/033	13/039	SPMD	50/9	6193
12/034	13/095	SPMD	50/9	6457
12/035	12/203	İİD	50/5	3317
12/035	14/009	SPMD	51/6	3647
12/036	13/093	SPMD	50/9	6449
12/037	14/068	SPMD	51/6	4069
12/037	12/148	İİD	50/3	1619
12/038	13/120	SPMD	50/9	6633
12/039	12/156	İİD	50/3	1917
12/039	13/121	SPMD	50/9	6639
12/040	12/158	İİD	50/3	1939
12/040	13/096	SPMD	50/9	6461
12/041	13/116	SPMD	50/9	6601
12/042	14/102	SPMD	52/7	4359
12/043	14/012	SPMD	51/6	3661
12/044	13/041	SPMD	50/9	6201
12/045	12/125	İİD	49/3	1525
12/045	13/047	SPMD	50/9	6227
12/046	16/008	SPMD	53/3	1581
12/047	15/005	SPMD	52/7	4401
12/048	12/075	İİD	49/2	1245
12/048	13/077	SPMD	50/9	6361
12/049	13/007	SPMD	50/9	6007
12/050	13/078	SPMD	50/9	6365
12/051	13/074	SPMD	50/9	6349
12/052	16/028	SPMD	53/3	1695
12/053	13/075	SPMD	50/9	6353
12/054	12/188	İİD	50/4	2873
12/054	14/010	SPMD	51/6	3651
12/056	16/035	SPMD	53/3	1727
12/055	13/073	SPMD	50/9	6345
12/057	13/009	SPMD	50/9	6015
12/058	13/072	SPMD	50/9	6341
12/059	14/054	SPMD	51/6	3977
12/060	13/062	İİD	51/2	933
12/060	13/122	SPMD	50/9	6645
12/061	12/135	İİD	49/3	1563
12/061	13/107	SPMD	50/9	6545
12/062	13/086	SPMD	50/9	6411
12/063	16/007	SPMD	53/3	1561
12/064	13/098	SPMD	50/9	6471
12/065	12/128	İİD	50/2	1341
12/065	14/032	SPMD	51/6	3767
12/066	13/085	İİD	50/8	5789
12/066	14/008	SPMD	51/6	3643
12/067	13/010	SPMD	50/9	6019
12/068	12/182	İİD	50/4	2417
12/068	18/002	SPMD	55/4	2301
12/069	12/149	İİD	50/3	1627
12/069	13/109	SPMD	50/9	6553
12/070	12/157	İİD	50/3	1931
12/070	14/020	SPMD	51/6	3695
12/071	14/078	SPMD	52/6	4153
12/073	13/107	İİD	51/3	1513
12/075	13/088	İİD	51/2	1051
12/076	13/044	İİD	50/7	5061
12/077	13/066	İİD	50/8	5291
12/078	12/111	İİD	49/3	1509
12/080	13/016	İİD	50/6	3955
12/087	14/005	YD	51/4	2293
12/087	14/041	İİD	51/4	2299
12/091	13/086	İİD	51/2	1037
12/092	13/031	İİD	50/7	4923
12/093	13/008	İİD	50/6	3715
12/094	13/089	İİD	51/2	1169

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
12/095	13/009	İİD	50/6	3731
12/096	12/206	İİD	50/5	3411
12/097	13/051	İİD	50/8	5149
12/098	13/092	İİD	50/8	5831
12/100	13/084	İİD	50/8	5591
12/102	12/207	İİD	50/5	3487
12/103	13/105	İİD	51/2	1375
12/104	13/087	İİD	50/8	5803
12/106	12/190	İİD	50/4	2887
12/107	13/090	İİD	50/8	5817
12/108	13/064	İİD	50/8	5267
12/116	13/032	İİD	50/7	4933
12/117	12/204	İİD	50/5	3327
12/128	13/001	YD	50/6	3693
12/128	13/007	İİD	50/6	3697
12/129	13/040	İİD	50/7	4981
12/132	12/179	İİD	50/4	2407
12/133	13/033	İİD	50/7	4943
12/134	13/034	İİD	50/7	4961
12/143	13/048	İİD	50/7	5093
12/146	13/093	İİD	51/2	1257
12/147	13/078	İİD	51/2	1029
12/149	13/063	İİD	50/8	5249
12/157	13/079	İİD	50/8	5509
12/158	13/055	İİD	51/2	757
13/001	14/161	İİD	52/2	865
13/001	14/007	SPMD	51/6	3639
13/002	15/044	SPMD	52/7	4677
13/003	15/010	SPMD	52/7	4433
13/004	13/035	İİD	50/7	4973
13/004	15/032	SPMD	52/7	4611
13/005	13/046	İİD	50/7	5087
13/005	14/057	SPMD	51/6	3991
13/006	13/111	İİD	51/3	1539
13/006	16/037	SPMD	53/3	1737
13/007	14/058	SPMD	51/6	3997
13/008	14/025	SPMD	51/6	3729
13/009	13/121	İİD	51/3	1597
13/009	14/056	SPMD	51/6	3985
13/010	13/130	İİD	51/3	1689
13/010	14/065	SPMD	51/6	4035
13/011	16/042	SPMD	54/2	1043
13/012	14/066	SPMD	51/6	4039
13/013	15/009	SPMD	52/7	4427
13/014	13/056	İİD	50/8	5213
13/014	14/064	SPMD	51/6	4029
13/015	13/131	İİD	51/3	1703
13/015	14/024	SPMD	51/6	3725
13/016	14/060	SPMD	51/6	4007
13/017	14/023	SPMD	51/6	3721
13/018	13/132	İİD	51/3	1713
13/018	15/035	SPMD	52/7	4627
13/019	13/100	İİD	51/2	1281
13/019	14/014	SPMD	51/6	3669
13/020	13/050	İİD	50/7	5117
13/020	14/063	SPMD	51/6	4023
13/021	13/057	İİD	50/8	5225
13/021	15/039	SPMD	52/7	4651
13/022	13/073	İİD	50/8	5461
13/022	14/062	SPMD	51/6	4017
13/023	13/123	İİD	51/3	1639
13/023	14/061	SPMD	51/6	4013
13/024	13/043	YD	51/3	1723
13/024	13/133	İİD	51/3	1727
13/024	14/059	SPMD	51/6	4001
13/025	17/001	SPMD	54/2	1057
13/026	14/069	SPMD	51/6	4075
13/027	14/101	SPMD	52/7	4353
13/028	13/106	İİD	51/3	1501
13/028	14/100	SPMD	52/7	4349
13/029	17/002	SPMD	54/2	1063
13/030	14/013	İİD	51/3	2129

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
13/030	15/033	SPMD	52/7	4617
13/031	14/099	SPMD	52/7	4343
13/032	13/112	İİD	50/8	5891
13/032	14/098	SPMD	52/7	4339
13/033	13/122	İİD	51/3	1627
13/033	14/097	SPMD	52/7	4335
13/034	13/074	İİD	50/8	5479
13/034	14/015	SPMD	51/6	3673
13/035	13/075	İİD	50/8	5487
13/035	14/096	SPMD	52/7	4331
13/036	13/053	İİD	50/8	5203
13/036	14/016	SPMD	51/6	3677
13/038	14/058	İİD	51/4	2547
13/037	14/095	SPMD	52/7	4325
13/038	14/017	SPMD	51/6	3681
13/039	13/065	İİD	50/8	5279
13/039	14/087	SPMD	52/7	4253
13/040	13/139	İİD	51/3	1805
13/040	15/031	SPMD	52/7	4607
13/041	13/124	İİD	50/9	5957
13/041	14/094	SPMD	52/7	4319
13/042	14/077	SPMD	52/6	4143
13/043	13/168	İİD	51/3	2029
13/043	14/093	SPMD	52/7	4313
13/044	13/059	İİD	50/8	5239
13/044	17/003	SPMD	54/2	1069
13/045	13/113	İİD	50/8	5901
13/045	16/029	SPMD	53/3	1699
13/046	13/140	İİD	51/3	1817
13/046	18/004	SPMD	55/4	2319
13/047	13/072	İİD	50/8	5453
13/047	15/007	SPMD	52/7	4417
13/048	14/198	İİD	52/3	2029
13/048	15/037	SPMD	52/7	4639
13/049	13/125	İİD	50/9	5969
13/049	16/031	SPMD	53/3	1707
13/050	13/038	İİD	52/5	2793
13/050	14/103	SPMD	52/7	4365
13/051	13/159	İİD	51/3	1897
13/051	15/006	SPMD	52/7	4409
13/052	13/160	İİD	51/3	1907
13/052	15/040	SPMD	52/7	4657
13/053	13/081	İİD	50/8	5585
13/054	13/161	İİD	51/3	1923
13/054	15/008	SPMD	52/7	4423
13/053	14/092	SPMD	52/7	4307
13/055	13/067	İİD	51/2	943
13/055	16/036	SPMD	53/3	1731
13/056	14/091	SPMD	52/7	4303
13/057	13/162	İİD	51/3	1935
13/057	15/027	SPMD	52/7	4587
13/058	13/114	İİD	51/3	1565
13/058	16/041	SPMD	54/2	1037
13/059	14/021	SPMD	51/6	3711
13/060	13/104	İİD	50/8	5879
13/060	16/030	SPMD	53/3	1703
13/061	14/003	İİD	51/3	2075
13/061	14/079	SPMD	52/6	4159
13/062	13/115	İİD	50/9	5935
13/062	14/080	SPMD	52/6	4165
13/063	13/163	İİD	51/3	1949
13/063	14/081	SPMD	52/6	4171
13/064	13/142	İİD	51/3	1843
13/064	14/082	SPMD	52/6	4177
13/065	14/093	İİD	52/1	225
13/065	14/022	SPMD	51/6	3715
13/066	14/019	İİD	52/1	105
13/066	14/083	SPMD	52/6	4183
13/067	13/164	İİD	51/3	1975
13/067	14/084	SPMD	52/7	4219
13/068	13/165	İİD	51/3	1997
13/068	14/029	SPMD	51/6	3751

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
13/069	14/076	SPMD	52/6	4135
13/070	13/166	İİD	51/3	2015
13/070	15/042	SPMD	52/7	4667
13/071	13/077	İİD	50/8	5499
13/071	18/003	SPMD	55/4	2311
13/072	13/126	İİD	51/3	1649
13/072	14/030	SPMD	51/6	3757
13/073	17/020	SPMD	54/2	1145
13/074	13/143	İİD	51/3	1857
13/074	14/026	SPMD	51/6	3733
13/075	14/027	SPMD	51/6	3739
13/076	13/144	İİD	51/3	1875
13/076	14/028	SPMD	51/6	3745
13/077	14/004	İİD	52/1	59
13/082	14/100	İİD	51/5	3131
13/083	13/116	İİD	50/9	5945
13/084	14/183	İİD	52/3	1759
13/086	13/117	İİD	51/3	1581
13/088	14/101	İİD	51/5	3159
13/089	14/116	İİD	52/1	293
13/091	14/059	İİD	51/4	2555
13/092	14/006	İİD	51/3	2083
13/095	14/176	İİD	52/3	1371
13/096	14/118	İİD	52/1	385
13/097	14/060	İİD	51/4	2567
13/099	14/061	İİD	51/4	2579
13/100	14/014	İİD	51/4	2205
13/101	14/063	İİD	51/4	2629
13/102	14/057	İİD	51/4	2539
13/103	14/007	İİD	51/3	2093
13/104	14/096	İİD	51/5	3089
13/108	14/015	İİD	51/4	2215
13/110	14/008	İİD	51/3	2117
13/111	14/195	İİD	52/3	1975
13/114	14/022	YD	52/3	1849
13/114	14/184	İİD	52/3	1857
13/115	14/016	İİD	51/4	2225
13/116	14/135	İİD	52/1	513
13/119	13/141	İİD	51/3	1831
13/122	14/074	İİD	51/4	2679
13/124	14/136	İİD	51/5	3281
13/126	14/017	İİD	51/4	2239
13/127	14/064	İİD	51/4	2643
13/128	14/066	İİD	51/4	2657
13/130	14/018	İİD	51/4	2257
13/133	13/169	İİD	51/3	2043
13/137	14/094	İİD	51/5	3069
13/146	14/137	İİD	51/5	3293
13/147	14/075	İİD	51/4	2687
13/148	14/062	İİD	51/4	2621
13/150	14/132	İİD	51/5	3259
13/157	14/138	İİD	52/1	525
13/158	14/068	İİD	51/4	2671
13/160	14/117	İİD	52/1	367
14/001	15/046	SPMD	52/7	4687
14/002	16/014	SPMD	53/3	1639
14/003	14/095	İİD	51/5	3081
14/003	14/070	SPMD	52/6	4105
14/004	15/045	SPMD	52/7	4683
14/005	14/065	İİD	51/4	2651
14/005	16/009	SPMD	53/3	1587
14/006	15/072	SPMD	52/7	4807
14/007	14/009	Dİ	51/5	3327
14/007	15/047	SPMD	52/7	4691
14/008	15/073	SPMD	52/7	4811
14/009	14/121	İİD	51/5	3203
14/009	15/074	SPMD	52/7	4815
14/010	15/048	SPMD	52/7	4697
14/011	15/049	SPMD	52/7	4701
14/012	15/050	SPMD	52/7	4705
14/013	15/051	SPMD	52/7	4709
14/014	14/077	İİD	51/4	2697

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
14/014	15/075	SPMD	52/7	4821
14/015	15/036	SPMD	52/7	4633
14/016	14/197	İİD	52/3	2009
14/016	15/052	SPMD	52/7	4713
14/017	14/097	İİD	51/5	3101
14/017	15/076	SPMD	52/7	4827
14/018	16/010	SPMD	53/3	1593
14/019	15/053	SPMD	52/7	4717
14/020	14/028	İİD	51/4	2285
14/020	15/071	SPMD	52/7	4801
14/021	15/054	SPMD	52/7	4723
14/022	14/196	İİD	52/3	1993
14/022	15/055	SPMD	52/7	4729
14/023	15/056	SPMD	52/7	4733
14/024	14/122	İİD	51/5	3213
14/024	15/057	SPMD	52/7	4737
14/025	14/119	İİD	52/1	447
14/025	15/077	SPMD	52/7	4833
14/026	14/078	İİD	51/4	2723
14/026	14/071	SPMD	52/6	4109
14/027	15/058	SPMD	52/7	4741
14/028	15/041	SPMD	52/7	4663
14/029	15/078	SPMD	52/7	4839
14/030	15/059	SPMD	52/7	4745
14/031	17/021	SPMD	54/2	1149
14/032	14/090	SPMD	52/7	4295
14/033	15/060	SPMD	52/7	4749
14/034	14/079	İİD	51/4	2763
14/034	17/022	SPMD	54/2	1161
14/035	14/173	İİD	52/2	1321
14/035	15/061	SPMD	52/7	4753
14/036	15/051	İİD	52/5	3447
14/036	15/062	SPMD	52/7	4757
14/037	15/063	SPMD	52/7	4763
14/038	14/080	İİD	51/4	2777
14/038	15/064	SPMD	52/7	4769
14/039	15/065	SPMD	52/7	4775
14/040	16/011	SPMD	53/3	1613
14/041	15/066	SPMD	52/7	4779
14/042	15/038	SPMD	52/7	4645
14/043	15/028	SPMD	52/7	4593
14/044	16/033	SPMD	53/3	1719
14/045	15/079	SPMD	52/7	4845
14/046	15/067	SPMD	52/7	4783
14/047	14/123	İİD	52/1	497
14/047	15/068	SPMD	52/7	4787
14/048	15/043	SPMD	52/7	4671
14/049	17/023	SPMD	54/2	1167
14/050	14/124	İİD	51/5	3225
14/050	15/080	SPMD	52/7	4851
14/051	16/012	SPMD	53/3	1619
14/052	14/139	İİD	52/1	555
14/052	18/036	SPMD	55/4	2473
14/053	15/069	SPMD	52/7	4791
14/055	14/072	SPMD	52/6	4113
14/054	18/037	SPMD	55/4	2481
14/056	15/022	İİD	52/4	2369
14/056	15/070	SPMD	52/7	4797
14/057	14/008	YD	51/5	2807
14/057	14/081	İİD	51/5	2817
14/057	14/073	SPMD	52/6	4119
14/058	14/163	İİD	52/2	1017
14/058	14/074	SPMD	52/6	4123
14/059	15/034	SPMD	52/7	4621
14/060	16/013	SPMD	53/3	1635
14/061	14/006	YD	52/2	1061
14/061	14/017	YD	52/2	1065
14/061	14/166	İİD	52/2	1071
14/061	15/081	SPMD	52/7	4857
14/062	14/125	İİD	51/5	3245
14/062	15/082	SPMD	52/7	4861
14/063	14/075	SPMD	52/6	4129

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
14/064	14/140	İİD	52/1	573
14/064	15/083	SPMD	52/7	4865
14/065	14/150	İİD	51/5	3307
14/065	18/038	SPMD	55/4	2487
14/066	16/032	SPMD	53/3	1713
14/067	18/039	SPMD	55/4	2493
14/071	14/200	İİD	52/3	2055
14/072	14/141	İİD	52/1	589
14/073	14/098	İİD	51/5	3115
14/074	14/201	İİD	52/4	2087
14/075	14/102	İİD	51/5	3177
14/076	14/142	İİD	52/1	615
14/081	14/145	İİD	52/1	639
14/082	14/143	İİD	52/1	625
14/085	14/103	İİD	51/5	3193
14/086	15/109	İİD	53/1	1
14/087	15/112	İİD	53/1	65
14/088	15/068	İİD	52/6	3663
14/089	15/003	İİD	52/4	2131
14/090	14/180	İİD	52/3	1681
14/092	16/006	İİD	53/1	455
14/094	14/160	İİD	52/2	817
14/099	14/181	İİD	52/3	1715
14/100	15/006	İİD	52/4	2199
17/101	17/142	İİD	54/2	757
14/103	14/199	İİD	52/3	2039
14/108	15/008	İİD	52/4	2243
14/112	14/203	İİD	52/4	2105
14/113	14/174	İİD	52/2	1333
14/114	15/009	İİD	52/4	2251
14/116	15/004	İİD	52/4	2171
14/118	15/035	İİD	52/4	2719
14/120	15/023	İİD	52/4	2401
14/122	15/123	İİD	53/1	311
14/124	15/024	İİD	52/4	2415
14/126	15/086	İİD	52/6	3873
14/127	15/005	İİD	52/4	2183
14/128	15/010	İİD	52/4	2259
14/131	15/011	İİD	52/4	2267
14/133	14/165	İİD	52/2	1031
14/138	15/007	İİD	52/4	2229
14/139	15/036	İİD	52/4	2747
14/140	15/085	İİD	52/6	3849
14/142	14/182	İİD	52/3	1743
14/144	15/029	İİD	52/4	2481
14/146	15/031	İİD	52/4	2519
14/147	15/025	İİD	52/4	2433
14/148	15/080	İİD	52/6	3781
14/149	14/014	YD	52/2	669
14/149	14/151	İİD	52/2	673
14/154	14/159	İİD	52/2	801
14/155	15/052	İİD	52/6	3491
14/161	15/026	İİD	52/4	2451
14/162	15/047	İİD	52/5	2989
14/164	15/012	İİD	52/4	2279
14/167	15/027	İİD	52/4	2469
14/169	14/167	İİD	52/2	1271
14/171	15/041	İİD	52/5	2941
14/172	14/170	İİD	52/2	1287
14/176	15/053	İİD	52/6	3525
14/177	15/049	İİD	52/5	3043
14/178	14/178	İİD	52/3	1653
14/179	15/054	İİD	52/6	3555
14/180	15/030	İİD	52/4	2501
14/181	14/179	İİD	52/3	1669
14/183	15/122	İİD	53/1	299
14/186	14/188	İİD	52/3	1965
14/189	15/032	İİD	52/4	2703
14/194	15/055	İİD	52/6	3565
14/195	15/116	İİD	53/1	203
14/196	15/103	İİD	52/6	4011
14/199	15/115	İİD	52/6	4089

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
15/001	15/091	İİD	52/6	3893
15/001	15/001	Dİ	52/6	4097
15/001	18/078	SPMD	55/4	2691
15/002	16/019	İİD	53/2	665
15/002	18/040	SPMD	55/4	2499
15/003	16/001	Dİ	53/3	1409
15/003	18/079	SPMD	55/4	2695
15/004	15/061	İİD	52/6	3605
15/004	16/002	Dİ	53/3	1427
15/004	18/006	SPMD	55/4	2329
15/005	15/082	İİD	52/6	3803
15/005	16/003	Dİ	53/3	1431
15/005	18/041	SPMD	55/4	2505
15/006	15/063	İİD	52/6	3631
15/006	18/042	SPMD	55/4	2509
15/007	16/047	İİD	53/2	849
15/007	16/015	SPMD	53/3	1643
15/008	18/043	SPMD	55/4	2515
15/009	15/094	İİD	52/6	3921
15/009	18/044	SPMD	55/4	2521
15/010	15/093	İİD	52/6	3905
15/010	16/005	Dİ	53/3	1435
15/010	18/045	SPMD	55/4	2527
15/011	16/006	Dİ	53/3	1441
15/011	16/016	SPMD	53/3	1647
15/012	16/007	Dİ	53/3	1445
15/012	18/007	SPMD	55/4	2333
15/013	15/108	İİD	52/6	4065
15/013	18/008	SPMD	55/4	2337
15/014	18/009	SPMD	55/4	2341
15/015	15/118	İİD	53/1	275
15/016	18/046	SPMD	55/4	2535
15/017	15/020	İİD	52/4	2355
15/017	18/047	SPMD	55/4	2539
15/018	16/012	İİD	53/2	601
15/018	18/048	SPMD	55/4	2547
15/019	15/017	İİD	52/4	2341
15/019	16/044	SPMD	54/2	1053
15/020	15/064	İİD	52/6	3637
15/020	18/010	SPMD	55/4	2347
15/021	15/067	İİD	52/6	3647
15/021	18/011	SPMD	55/4	2353
15/022	15/037	İİD	52/4	2757
15/022	18/050	SPMD	55/4	2555
15/023	15/056	İİD	52/6	3591
15/023	18/012	SPMD	55/4	2359
15/024	18/051	SPMD	55/4	2563
15/025	15/081	İİD	52/6	3795
15/025	18/080	SPMD	55/4	2699
15/026	15/100	İİD	52/6	3943
15/026	18/013	SPMD	55/4	2363
15/027	18/014	SPMD	55/4	2369
15/028	15/042	İİD	52/5	2951
15/028	18/015	SPMD	55/4	2373
15/029	15/095	İİD	52/6	3929
15/029	18/052	SPMD	55/4	2567
15/030	18/054	SPMD	55/4	2575
15/031	16/043	SPMD	54/2	1049
15/032	15/102	İİD	52/6	4005
15/032	18/055	SPMD	55/4	2581
15/033	15/050	İİD	52/5	3433
15/033	18/081	SPMD	55/4	2703
15/034	15/048	İİD	52/5	3013
15/034	18/016	SPMD	55/4	2379
15/035	15/040	İİD	52/5	2923
15/035	18/017	SPMD	55/4	2385
15/036	15/087	İİD	52/6	3879
15/036	18/056	SPMD	55/4	2585
15/037	15/119	İİD	53/1	283
15/037	19/012	SPMD	56/2	1253
15/038	18/057	SPMD	55/4	2589
15/039	15/062	İİD	52/6	3615

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
15/039	18/058	SPMD	55/4	2595
15/040	16/005	İİD	53/1	443
15/040	18/082	SPMD	55/4	2717
15/041	17/098	İİD	54/1	277
15/041	16/017	SPMD	53/3	1651
15/042	17/008	İİD	54/1	109
15/042	16/019	SPMD	53/3	1659
15/043	15/101	İİD	52/6	3981
15/043	18/059	SPMD	55/4	2601
15/044	18/060	SPMD	55/4	2605
15/045	18/075	SPMD	55/4	2677
15/046	17/130	İİD	54/2	655
15/046	18/083	SPMD	55/4	2727
15/047	16/011	İİD	53/1	565
15/047	18/018	SPMD	55/4	2391
15/048	16/020	SPMD	53/3	1663
15/049	15/046	İİD	52/5	2973
15/049	18/019	SPMD	55/4	2395
15/050	15/107	İİD	52/6	4057
15/050	18/085	SPMD	55/4	2735
15/051	18/086	SPMD	55/4	2741
15/052	16/001	İİD	53/1	413
15/053	16/026	İİD	53/2	699
15/053	18/076	SPMD	55/4	2681
15/054	15/083	İİD	52/6	3833
15/054	18/087	SPMD	55/4	2747
15/055	16/045	İİD	53/2	817
15/055	19/013	SPMD	56/2	1259
15/056	18/020	SPMD	55/4	2399
15/057	18/021	SPMD	55/4	2403
15/058	15/117	İİD	53/1	267
15/058	16/021	SPMD	53/3	1667
15/059	18/022	SPMD	55/4	2407
15/060	16/002	İİD	53/1	427
15/060	18/088	SPMD	55/4	2753
15/061	16/172	İİD	53/3	1287
15/061	18/089	SPMD	55/4	2759
15/062	15/084	İİD	52/6	3841
15/063	15/106	İİD	52/6	4051
15/063	18/005	SPMD	55/4	2325
15/064	18/090	SPMD	55/4	2763
15/065	15/120	İİD	53/1	291
15/066	16/022	SPMD	53/3	1671
15/067	16/021	İİD	53/2	683
15/067	16/018	SPMD	53/3	1655
15/068	17/166	İİD	55/1	295
15/068	18/023	SPMD	55/4	2411
15/069	19/016	SPMD	56/2	1265
15/070	16/023	SPMD	53/3	1675
15/071	15/079	İİD	52/6	3667
15/071	19/017	SPMD	56/2	1271
15/072	16/044	İİD	53/2	805
15/072	16/024	SPMD	53/3	1679
15/073	16/161	İİD	53/2	1177
15/073	16/025	SPMD	53/3	1683
15/074	16/026	SPMD	53/3	1687
15/075	16/027	SPMD	53/3	1691
15/076	17/153	İİD	55/1	109
15/076	18/061	SPMD	55/4	2615
15/077	18/091	SPMD	55/4	2769
15/079	17/164	İİD	55/1	251
15/085	16/003	İİD	53/1	435
15/088	16/156	İİD	53/2	1081
15/094	16/027	İİD	53/2	709
15/096	16/009	İİD	53/1	545
15/097	16/010	İİD	53/1	555
15/098	16/035	İİD	53/2	773
15/101	15/111	İİD	52/6	4079
15/102	16/151	İİD	53/2	1031
15/104	16/020	İİD	53/2	673
15/105	16/133	İİD	53/2	981
15/106	16/128	İİD	53/2	957

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
15/108	16/046	İİD	53/2	827
15/109	16/028	İİD	53/2	719
15/199	15/115	İİD	52/6	4089
16/001	17/081	İİD	54/1	213
16/001	16/008	Dİ	53/3	1449
16/001	16/001	SPİ	54/2	1183
16/002	16/198	İİD	54/1	57
16/002	17/004	SPMD	54/2	1081
16/003	16/124	İİD	53/2	927
16/003	16/015	Dİ	53/3	1467
16/003	19/018	SPMD	56/2	1277
16/004	16/011	Dİ	53/3	1461
16/004	18/062	SPMD	55/4	2619
16/005	17/005	SPMD	54/2	1085
16/005	16/152	İİD	53/2	1049
16/006	16/007	İİD	53/1	539
16/006	18/063	SPMD	55/4	2623
16/007	17/171	İİD	55/1	399
16/008	19/019	SPMD	56/2	1281
16/009	16/125	İİD	53/2	935
16/009	17/002	Dİ	54/2	959
16/009	18/064	SPMD	55/4	2629
16/010	16/036	İİD	53/2	789
16/010	17/003	Dİ	54/2	963
16/011	16/132	İİD	53/2	967
16/011	17/004	Dİ	54/2	971
16/012	17/001	Dİ	54/2	951
16/012	19/021	SPMD	56/2	1285
16/013	16/127	İİD	53/2	943
16/013	18/065	SPMD	55/4	2633
16/014	17/170	İİD	55/1	379
16/014	17/006	SPMD	54/2	1089
16/015	16/014	İİD	53/2	649
16/015	17/007	SPMD	54/2	1093
16/016	16/037	İİD	53/2	799
16/016	18/066	SPMD	55/4	2637
16/018	18/067	SPMD	55/4	2641
16/019	16/017	İİD	53/2	657
16/019	17/008	SPMD	54/2	1097
16/020	17/145	İİD	55/1	89
16/020	18/092	SPMD	55/4	2777
16/021	16/199	İİD	54/1	75
16/021	18/068	SPMD	55/4	2645
16/022	16/177	İİD	53/3	1377
16/022	17/009	SPMD	54/2	1101
16/023	17/010	SPMD	54/2	1105
16/025	16/186	İİD	54/1	1
16/025	17/011	SPMD	54/2	1109
16/026	18/093	SPMD	55/4	2783
16/027	16/162	İİD	53/3	1241
16/027	19/025	SPMD	56/2	1311
16/028	16/025	İİD	53/2	691
16/028	19/026	SPMD	56/2	1317
16/029	16/134	İİD	53/2	1007
16/029	19/027	SPMD	56/2	1323
16/030	19/028	SPMD	56/2	1329
16/031	18/084	SPMD	55/4	2731
16/032	17/168	İİD	55/1	337
16/032	18/094	SPMD	55/4	2787
16/034	18/069	SPMD	55/4	2651
16/034	16/030	İİD	53/2	747
16/035	16/031	İİD	53/2	763
16/036	16/187	İİD	54/1	11
16/036	18/077	SPMD	55/4	2687
16/037	16/135	İİD	53/2	1021
16/037	18/053	SPMD	55/4	2571
16/039	18/095	SPMD	55/4	2791
16/040	18/096	SPMD	55/4	2795
16/041	18/070	SPMD	55/4	2655
16/042	18/097	SPMD	55/4	2799
16/043	17/146	İİD	54/2	833
16/044	16/153	İİD	53/2	1059

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
16/044	18/098	SPMD	55/4	2803
16/045	18/071	SPMD	55/4	2661
16/046	16/178	İİD	53/3	1387
16/046	18/099	SPMD	55/4	2807
16/047	18/010	İİD	55/2	751
16/047	18/072	SPMD	55/4	2665
16/048	18/100	SPMD	55/4	2813
16/049	16/200	İİD	54/1	97
16/050	18/101	SPMD	55/4	2819
16/051	16/179	İİD	53/3	1399
16/051	18/049	SPMD	55/4	2551
16/052	18/102	SPMD	55/4	2823
16/053	18/103	SPMD	55/4	2827
16/054	16/117	İİD	53/2	915
16/054	17/012	SPMD	54/2	1113
16/055	19/029	SPMD	56/2	1335
16/057	19/030	SPMD	56/2	1341
16/058	19/031	SPMD	56/2	1345
16/059	18/104	SPMD	55/4	2831
16/060	19/032	SPMD	56/2	1355
16/062	18/105	SPMD	55/4	2837
16/063	18/073	SPMD	55/4	2669
16/064	18/106	SPMD	55/4	2841
16/067	18/107	SPMD	55/4	2845
16/069	17/013	SPMD	54/2	1117
16/071	18/074	SPMD	55/4	2673
16/074	19/037	SPMD	56/2	1361
16/075	18/108	SPMD	55/4	2849
16/076	18/109	SPMD	55/4	2857
16/077	19/038	SPMD	56/2	1371
16/078	18/110	SPMD	55/4	2861
16/079	19/039	SPMD	56/2	1379
16/080	17/014	SPMD	54/2	1121
16/081	17/015	SPMD	54/2	1125
16/083	17/016	SPMD	54/2	1129
16/084	17/017	SPMD	54/2	1133
16/085	17/018	SPMD	54/2	1137
16/124	16/155	İİD	53/2	1071
16/125	17/143	İİD	55/1	1
16/128	16/154	İİD	53/2	1065
16/130	16/197	İİD	54/1	43
16/132	17/154	İİD	54/2	891
16/133	17/155	İİD	55/1	139
16/136	17/009	İİD	54/1	125
16/139	16/188	İİD	54/1	29
16/140	17/092	İİD	54/1	261
16/141	18/027	İİD	55/2	991
16/143	17/023	İİD	54/1	147
16/148	16/189	İİD	54/1	37
16/150	17/179	İİD	55/1	485
16/154	17/106	İİD	54/1	449
16/159	18/108	İİD	56/1	65
16/162	17/156	İİD	54/2	913
16/164	17/075	İİD	54/1	187
16/165	17/076	İİD	54/1	201
16/166	16/159	İİD	53/2	1093
16/167	16/160	İİD	53/2	1121
16/168	17/082	İİD	54/1	219
16/171	16/164	İİD	53/3	1253
16/172	16/165	İİD	53/3	1269
16/179	17/176	İİD	55/1	447
16/180	18/004	İİD	55/1	605
16/181	18/111	İİD	56/1	135
16/182	17/111	İİD	54/1	487
16/191	17/131	İİD	54/2	677
16/192	17/160	İİD	55/1	223
16/195	17/158	İİD	55/1	189
16/196	18/034	İİD	55/2	1087
16/198	17/144	İİD	54/2	827
16/205	19/063	İİD	56/2	743
17/001	17/005	Dİ	54/2	975
17/001	17/019	SPMD	54/2	1141

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
17/002	18/006	Dİ	55/4	2267
17/003	18/024	SPMD	55/4	2417
17/004	17/009	Dİ	55/4	2253
17/005	18/007	Dİ	55/4	2275
17/005	18/025	SPMD	55/4	2423
17/006	18/008	Dİ	55/4	2279
17/013	17/021	İİD	54/1	133
17/014	17/083	İİD	54/1	225
17/014	18/026	SPMD	55/4	2425
17/016	19/064	İİD	56/2	795
17/017	18/027	SPMD	55/4	2429
17/018	19/066	İİD	56/2	931
17/019	18/011	İİD	55/2	871
17/020	18/075	İİD	55/3	1895
17/021	18/028	SPMD	55/4	2735
17/022	19/023	SPMD	56/2	1295
17/023	17/093	İİD	54/1	269
17/024	17/112	İİD	54/1	493
17/026	17/116	İİD	54/1	517
17/027	17/117	İİD	54/1	525
17/028	17/107	İİD	54/1	465
17/032	18/081	İİD	55/3	2019
17/033	19/020	İİD	56/1	413
17/036	17/147	İİD	54/2	841
17/036	18/029	SPMD	55/4	2441
17/037	17/022	İİD	54/1	137
17/044	17/118	İİD	54/1	545
17/047	17/084	İİD	54/1	239
17/048	17/129	İİD	54/2	637
17/049	17/113	İİD	54/1	509
17/051	17/163	İİD	54/2	935
17/052	17/032	İİD	54/1	159
17/056	18/030	SPMD	55/4	2447
17/061	18/012	İİD	55/2	895
17/075	18/031	SPMD	55/4	2453
17/076	18/032	SPMD	55/4	2457
17/082	18/033	SPMD	55/4	2461
17/083	18/034	SPMD	55/4	2465
17/085	17/064	İİD	54/1	169
17/086	18/035	SPMD	55/4	2469
17/087	19/001	SPMD	56/2	1209
17/089	18/005	İİD	55/1	639
17/095	17/119	İİD	54/1	551
17/097	17/148	İİD	54/2	851
17/103	17/108	İİD	54/1	471
17/104	17/089	İİD	54/1	251
17/106	17/132	İİD	54/2	711
17/109	18/039	İİD	55/2	1099
17/110	17/133	İİD	54/2	717
17/113	17/157	İİD	54/2	921
17/117	18/028	İİD	55/2	1037
17/118	17/120	İİD	54/1	563
17/120	18/033	İİD	55/2	1077
17/121	17/121	İİD	54/1	577
17/122	17/122	İİD	54/1	585
17/124	18/009	İİD	55/2	743
17/129	18/006	İİD	55/1	655
17/130	17/165	İİD	55/1	279
17/132	17/149	İİD	54/2	877
17/134	17/169	İİD	55/1	361
17/135	19/035	İİD	56/1	533
17/136	18/007	İİD	55/1	675
17/137	17/161	İİD	54/2	927
17/140	17/177	İİD	55/1	465
17/141	17/123	İİD	54/1	595
17/142	17/150	İİD	55/1	101
17/143	18/040	İİD	55/2	1109
17/144	18/076	İİD	55/3	1917
17/150	17/162	İİD	55/1	243
17/151	17/138	İİD	54/2	731
17/152	17/139	İİD	54/2	745
17/154	19/018	İİD	56/1	393

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
17/156	19/037	İİD	56/1	579
17/158	18/089	İİD	55/3	2139
17/159	18/041	İİD	55/2	1121
17/160	17/178	İİD	55/1	473
17/162	18/100	İİD	56/1	11
17/163	18/090	İİD	55/3	2151
17/166	18/008	İİD	55/1	691
17/167	17/172	İİD	55/1	415
17/169	18/042	İİD	55/2	1129
17/170	18/077	İİD	55/3	1947
17/172	18/032	İİD	55/2	1063
17/175	17/175	İİD	55/1	437
17/178	18/082	İİD	55/3	2043
17/179	18/106	İİD	55/3	2195
17/180	18/109	İİD	56/1	99
18/001	18/083	İİD	56/1	1
18/001	18/009	Dİ	55/4	2285
18/002	18/043	İİD	55/2	1141
18/002	18/001	Dİ	55/4	2261
18/007	18/080	İİD	55/3	1989
18/008	18/085	İİD	55/3	2101
18/008	19/002	SPMD	56/2	1213
18/009	18/084	İİD	55/3	2085
18/011	18/086	İİD	55/3	2123
18/013	18/013	Dİ	56/2	1173
18/014	18/112	İİD	56/1	227
18/015	18/078	İİD	55/3	1957
18/018	19/024	SPMD	56/2	1303
18/020	19/003	SPMD	56/2	1217
18/024	19/004	SPMD	56/2	1221
18/028	18/093	İİD	55/3	2163
18/029	19/005	SPMD	56/2	1225
18/030	18/094	İİD	55/3	2175
18/033	18/113	İİD	56/1	241
18/034	18/061	İİD	55/3	1597
18/035	18/062	İİD	55/3	1653
18/036	18/063	İİD	55/3	1665
18/037	18/064	İİD	55/3	1701
18/038	18/065	İİD	55/3	1727
18/039	18/066	İİD	55/3	1769
18/040	18/067	İİD	55/3	1803
18/041	18/068	İİD	55/3	1817
18/042	18/048	İİD	55/2	1197
18/043	18/049	İİD	55/2	1217
18/044	18/050	İİD	55/2	1247
18/045	18/051	İİD	55/2	1351
18/046	18/052	İİD	55/2	1439
18/047	18/053	İİD	55/2	1449
18/048	18/054	İİD	55/3	1487
18/049	18/055	İİD	55/3	1507
18/050	18/069	İİD	55/3	1835
18/051	18/070	İİD	55/3	1849
18/052	18/071	İİD	55/3	1861
18/053	18/072	İİD	55/3	1873
18/054	18/073	İİD	55/3	1883
18/055	18/056	İİD	55/3	1521
18/056	18/057	İİD	55/3	1533
18/057	18/058	İİD	55/3	1545
18/058	18/059	İİD	55/3	1565
18/059	18/060	İİD	55/3	1577
18/061	18/107	İİD	55/4	2237
18/062	18/117	İİD	56/1	261
18/067	18/110	İİD	56/1	125
18/068	18/087	İİD	55/3	2131
18/069	18/047	İİD	55/2	1147
18/070	19/054	İİD	56/1	671
18/070	19/006	SPMD	56/2	1229
18/071	18/118	İİD	56/1	273
18/071	19/007	SPMD	56/2	1233
18/072	19/008	SPMD	56/2	1237
18/073	19/065	İİD	56/2	837
18/073	19/009	SPMD	56/2	1241

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
18/074	19/010	SPMD	56/2	1245
18/078	19/011	SPMD	56/2	1249
18/092	19/067	İİD	56/2	971
18/100	18/079	İİD	55/3	1971
18/101	19/003	İİD	56/1	299
18/103	19/004	İİD	56/1	311
18/105	19/071	İİD	56/2	997
18/106	19/080	İİD	56/2	1137
18/107	18/114	İİD	56/1	255
18/108	19/005	İİD	56/1	321
18/110	18/099	İİD	55/3	2187
18/136	19/021	İİD	56/1	461
18/142	19/038	İİD	56/1	629
18/143	19/039	İİD	56/1	645
18/144	19/072	İİD	56/2	1041
18/150	19/079	İİD	56/2	1129
18/151	19/036	İİD	56/1	559
18/153	18/119	İİD	56/1	291
18/154	19/011	İİD	56/1	335
18/156	19/022	İİD	56/1	471
18/161	19/013	İİD	56/1	351
19/001	19/014	İİD	56/1	359
19/001	19/002	Dİ	56/2	1177
19/002	19/003	Dİ	56/2	1181
19/003	19/012	İİD	56/1	345
19/003	19/004	Dİ	56/2	1185
19/004	19/005	Dİ	56/2	1189
19/005	19/024	İİD	56/1	487
19/005	19/006	Dİ	56/2	1193
19/006	19/025	İİD	56/1	501
19/006	19/007	Dİ	56/2	1197
19/007	19/008	Dİ	56/2	1201
19/008	19/026	İİD	56/1	515
19/009	19/027	İİD	56/1	523
19/012	19/009	Dİ	56/2	1205
19/014	19/016	İİD	56/1	385
19/016	19/015	İİD	56/1	373
19/024	19/055	İİD	56/1	681
19/027	19/056	İİD	56/2	727
19/028	19/057	İİD	56/2	737
19/035	19/053	İİD	56/1	657
19/042	19/073	İİD	56/2	1061
19/048	19/074	İİD	56/2	1083
19/053	19/075	İİD	56/2	1107
19/070	19/081	İİD	56/2	1151
19/079	19/076	İİD	56/2	1119

www.anayasa.gov.tr

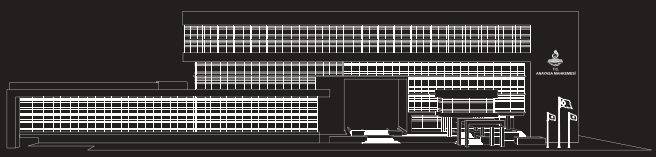

İncek Şehit Savcı Mehmet Selim Kiraz Bulvarı No: 4
06805 Çankaya / Ankara
Tel: +90 312 463 73 00• Faks: +90 312 463 74 00
E-posta: bilgi@anayasa.gov.tr
twitter.com/@AYMBASKANLIGI

ISBN 978-605-2378-52-6 (2.c)
ISBN 978-605-2378-50-2 (Tk)